

ZBORNIK
DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
V
KNJIGA 9

REDAKCIONI ODBOR

Karlo MIMOVIĆ, Ivo Rukavini, Anka Barut, Nikola Sokulii,
Milo Poluća, Fabijan Trgo, pukovnik, Zdenko Cvrljo, pol.
pukovnik, Franjo Bulan, potpukovnik, Šandor Kaufor, major,
Rado Guborina, kapetan i klat

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo, pukovnik

INSTITUT ZA ŠTAMPU
VOLNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMije
IZDAJE
VOLNOIZDAVAČKI ZAVOD „VOLNO D BLO“

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSКИH NARODA

TOM

V

KNJIGA 9

BORBE U HRVANSKOJ 1942. GOD.

BEOGRAD

1955

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GOD.

— STUDENI —

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE
VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA

BR. 1

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 1. STUDENOG 1942. GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I
DV. JUGOSLAVIJE O AKCIJAMA U PRVOJ, DRUGOJ I
PETOJ OPERATIVNOJ ZONI¹

**GLAVNI STAB
NABODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE**

Op. br. 108/42
Dne 1.XI.1942

Operativni izvještaj br. 23

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE PARTI-
ZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

I Operativna zona:

Lika:

4.X. jedan bataljon I Udarne brigade postavio je zasjedu oko stanice Rudopolje i Javornika na talijanske radnike, koji na tom sektoru popravljaju prugu². Tog dana naišao je voz iz Vrhovina sa deset punih vagona na stanicu Rudopolje. Cim su se Talijani počeli iskrcavati, na njih je otvorena vatra, kojom prilikom je među njima stvorena velika panika. Tada je poginulo oko 20 Talijana i više ih je ranjeno. Pošto je neprijatelj reagirao sa jakom vatrom, nije bilo moguće sakupiti oružje. Nakon toga neprijatelj je sa jačim snagama počeo napadati iz Vrhovina i Rudopolja prema Babinom Potoku i Crnoj Vlasti. Jedna četa postavila je zasjedu kod Babinog Potoka, i otvorila na njih mitraljesku i pušчанu vatru i nanijela im teže gubitke. Napredovanje neprijatelja prema Babinom Potoku je zaustav-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 32-1, k. 102 A.

» Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 19.

ljeno, dok je on ipak uspio ući u Crnu Vlast, gdje se još i sada nalazi.

U toku cijele ove operacije, nije zadobiveno nikakvog plijena, koji se uslijed jake neprijateljske vatre nije mogao izvući. U ovoj akciji mi nismo imali gubitaka.

5.X. II Udarne brigada prilikom prebacivanja iz Kosinja i Pazarišta vodila je borbu sa Talijanima, koji su nadirali s jedne strane iz Otočca preko Lipovog Polja i s druge strane od Janjča, Studenaca i Krša³. Neprijatelj je nadirao s jakim snagama, te artiljerijom i tenkovima. U borbi, koja je bila vrlo žestoka, poginulo je oko 100 neprijateljskih vojnika, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Plijena nije bilo nikakvog. Ova operacija mogla je mnogo bolje uspjeti, da je stvoren bolji plan za akciju i da se je komandni kadar bolje snašao u situaciji. Ovom prilikom neprijatelju je pao u ruke dio živežnih namirnica, koji nije bio fna] vrijeme sklonjen, iako je bilo vremena za to.

Istog dana četnici su napali naše položaje kod sela Donji Kijani u namjeri da izvuku ljetinu. Nakon kratke borbe sa jednom područnom jedinicom, oni su se razbježali. Imali su jednog mrtvog i jednog teže ranjenog. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

6.X. IX Partizanska brigada ušla je u sela Lički Novi i Brušane, odakle su ustaše, saznajući za dolazak Brigade, neposredno prije njezinog dolaska, pobjegli.⁴

7.X. jedan bataljon IX Brigade porušio je 2 km pruge između Metka i Raduča.

12.X. ustaše su iz Udbine izvršili ispad prema selima Visuću i Mekinjaru. Dvije ličke čete su ih sačekale i odbile.

Istoga dana Talijani iz [Široke] Kule pokušali su napad prema Ljubovu uz jaku artiljerijsku i minobacačku vatra. Prvi put su odbijem, dok su se prilikom drugog napada uspjeli zadržati na Karauli i položajima prema Klenovcu i Cubriću.⁵

14/15.X. u jednoj zasjedi kod Zeljave poginula su dvojica ustaša i zaplijenjene dvije puške.

17.X. IV Lički odred postavio je zasjedu na Talijane na putu između Perušića i Janjča.⁶ Naišla su tri kamiona na koje je otvorena vatra.

Ubijeno je 27 talijanskih vojnika, dok broj ranjenih nije poznat.

Zaplijenjeno je 5 pušaka i nešto municije.

³ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 38.

⁴ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 32.

⁵ Vjerojatno Cubrića Brdo (k. 1145). O ovom napadu Talijana vidi tom V, knj. 8, dok. br. 42.

⁶ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 52.

14/15.X. jedna četa IX Brigade porušila je most na cesti Gospić—Gračac, dug 5—6 m.⁷

17.X. dva bataljona IX Brigade u zasjedi ubili su 6 četnika i 2 ustaše, te zaplijenili 6 pušaka i nešto municije.

Kordun:

U akciji na Tušilović* 23.X., o kojoj smo vam javili u posljednjem operativnom izvještaju, istakli su se sljedeći drugovi:

I bataljon: komandir 3. čete drug Bude Ratković, politkomesar 3. čete drug Petar Parać, vodnik 3. voda 3. čete drug Prtina Dane.

II bataljon: vodnik 3. voda drug Dušan Kendić, delegat 1. voda drug Branko Sužuković, partizan drug Serdar Stojan, Vajica Zaklan, Dmtar Rapaić, Lovrić Mića i Peko Rapaić.

III bataljon: komandir 2. čete drug Šuput Ilija, Tepavac Ilija, komandir, Hrnjak Milan, vodnik, Bjeloba Mića, vođa bombaškog odjeljenja, Mirić Momčilo, Smiljanić Tanasije, komandir, Basta Dušan, partizan, Đukić Dušan, Mastelica Dušan, Cvijanović Ilija, Priča Mile, zamjenik politkomesara čete. Bjelobaba Milica, Divjak Bude, komandir 3. čete, Turkalj Josip, vodnik, Bosnić Jovo, vodnik, Stojanović Dušan, desetar, Tepavac Dane, Đerić Dušan, Bunčić Dane, Radaković Ilija. Svi ovi drugovi bili su u bombaškom odjeljenju a drug Bjelobaba Mića, vođa bombaškog odjeljenja, jurišao je tri puta na bunker sa svojim bombašima i nije htio odustati dok ga nije zauzeo.

IV bataljon: Rapajić Vujo, komandir čete, Borjan Petar, desetar, Končar Jela, partizanka, Zigić Milan, Božanić Mićo, Špehar Stipe, Čujić Dane, politkomesar čete, Keča Mića, desetar, Klačnja Ilija, delegat, Ognjenović Branko, desetar, Dozet Dušan, Koruga Stevo, Koruga Dušan, Štetić Nikola, Vlajisavljević Nikola, Dozet Milan, Dozet Rade, Momčilović Milan, Cuić Bogdan, Marinković Stevo, Vojvodić Dane, Majstorović Dane, Lukić Momčilo, Vojvodić Pejo, Dmtirašinović Vajo, Erar Petar, Leka Stevo.

21.X. u Bukovici razoružana su dva domobrana i zaplijene 2 puške.

20/21.X. u Sabljarskoj Kosi srušeno je 1.200 m pruge.

Banija:

3. područni bataljon Banije napao je na želj. stanicu Krajiški Brđani kod Sunje. Posada stanice od 10 domobrana predala se je bez otpora. Zaplijenjeno je 10 francuskih trometki i nešto municije. Zapaljena je želj. stanica.

Vidi tom V. knj. 8, dok. br. 85.

2. područni bataljon Banije postavio je zasjedu kod Dobretina. Naišla su 4 domobrana, koji su se bez otpora predali, a njihove su puške zaplijenjene.

Noću između 22/23.X. izvršen je napad na Glinu.^o U napadu su učestvovali I Udarca, V, VII i VIII Partizanska brigada. Neprijatelj je u Glini imao 600—700 vojnika, a oko Gline bio je utvrđen sa nepovezanim rovovima. Osim toga u nevelikoj udaljenosti od Gline, na petrinjskom sektoru, nalazilo se 2.500 neprijateljskih vojnika, a u Topuskom i Cemernici oko 1.000 vojnika. Radi toga, veći dio naših snaga bio je postavljen na osiguranjima, dok je sa manjim dijelom naših snaga vršen napad na Glinu (sa 5 bataljona). U samom početku borbe, našim snagama I Brigade je uspjelo prodrijeti u grad i istjerati neprijatelja sa mosta, ali, uslijed neopreznosti, neprijatelju je uspjelo ponovno zauzeti sve zgrade oko mosta. Ulaskom u grad naši bataljoni su se raspršili i nisu predstavljali nikakvu udarnu snagu. S druge strane, snage VII Brigade prodrle su u grad do nogometnog igrališta i sa jednim, krilom do centra grada, gdje su [se] i oni po ulicama raspršili i pretraživali kuće, gdje neprijatelja nije ni bilo. Isto tako prilikom napada na topovska utvrđenja nije izvršena koncentracija snaga, nego se je napadalo samo sa manjim snagama, tako da su naši pretrpjeli znatne gubitke, i nisu imali nikakvog uspjeha.

Borbe na osiguranjima skoro nije ni bilo. Jedna neprijateljska satnija kretala se iz Petrinje u Glinu, ali je ubrzo odbačena natrag. Iz Topuskoga je krenuo prema Glini jedan blindirani auto sa ustašama, ali je bio odbačen.

Glavni razlog neuspjeha u ovoj akciji je taj, što štabovi brigada, odnosno bataljona nisu u potpunosti rukovodili tom operacijom, zato što su bili suviše udaljeni od svojih jedinica, s kojima nisu mogli održavati vezu. Radi toga partizani su se gubili u sitnicama, pretraživali su ulice, skidali odijela s domobrana i time gubili vrijeme.

U akciji je zarobljeno 9 domobrana, 1 ustaša i 1 žandar. Zaplijenjeno je 2 puškomitraljeza, 2 šmajsera i 20 karabina, te nešto municije. Neprijatelj je imao mnogo mrtvih i ranjenih, ali tačan broj nije nam poznat. Mi smo imali 20 mrtvih i 40 ranjenih. Izgubili smo 6 karabina. Iako napadaj na Glinu nije uspio, ovo je ipak imalo velikog odjeka na Baniji, kako političkog, tako i vojničkog. Činjenica da su naše snage ušle u sam centar Gline, nanijeli neprijatelju gubitke od najmanje 50 mrtvih i još toliko ranjenih, zapalili sudsku zgradu, te oduzeli i nešto oružja, unijela je u neprijateljske redove strašnu zabunu

^o Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 66, 69, 75 i 78.

i strah od partizana, a samoj operaciji ne daje karakter potpunog neuspjeha.

Moral kod partizana, usprkos neuspjeha, je dobar.

U noći između 28/29.X. izvršena je akcija na neprijateljske posade na pruzi Majur—Sunja.¹⁰ U ovoj akciji učestvovala je V i VII Brigada. U neposrednom napadu učestvovala su samo dva bataljona VII Brigade, dok su sve ostale snage bile na osiguranju prema Kostajnici, Sunji i Kukuruzarima, gdje se nalazilo oko 800 neprijateljskih vojnika. Ova je akcija uspjela. Zadaci su bili potpuno izvršeni. Borba je bila žestoka, jer je nekoliko bunkera davalo žestok otpor.

U borbi je zaplijenjeno: 5 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 55 pušaka, 18.000 mauzer metaka, dosta obuće i odjeće, te 800.000 kuna.

Zarobljeno je 50 domobrana, 2 oficira i dva narednika-daka.

Naši gubici: 7 mrtvih i 16 lakše ranjenih.

II Operativna zona:

Prilikom prebacivanja jedne novoformirane čete za Ivanšćicu i Kalnik,¹¹ jedna borbena grupa razrušila je željez. prugu kod Vel. Trgovišća. Naletio je voz i razrušena je lokomotiva i 6 vagona. Ova akcija izvršena je radi toga, da bi se svratila neprijateljska pozornost na drugu stranu i da [bi] se olakšalo partizanima prelaz.

U zadnjem izvještaju javili smo vam o ustaškoj ofenzivi na Zumberak, koju su naše snage uspješno razbile.¹²

U ovim borbama bilo je niz slučajeva u kojima su partizani sa bombama jurišali na neprijateljske položaje i tjerovali ih u bijeg. Vrijedno je spomenuti slučaj druga Dušana Pijevca kurira, koji je prilikom vršenja svoje kurirske dužnosti upao u ustašku zasjedu, te vidjeći da ne može pobjeći, upalio je bombu i legao je na nju. Drug Pijevac već od početka ustanka sudjeluje u narodno-oslobodilačkoj borbi, te je kroz čitavo vrijeme pokazao neobičnu hrabrost, odanost i požrtvornost, te je i sada rade poginuo, nego da padne u ruke neprijatelju.

III Operativna zona:

Iz III Op. zone još nismo primili operativne izvještaje.

Isto tako nismo primili izvještaje niti iz IV Op. zone.

¹⁰ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 88, 92, 94 i 98.

¹¹ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 33, 56 i 70.

¹² Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 10 i 33.

V Operativna zona:

18.X. bataljon »Matije Gubca«¹⁸ izvršio je vrlo uspješnu akciju na pruzi između Liča i Fužina. Rastavljene su šine, na koje je naletio teretni voz sa dvije lokomotive. Lokomotive i nekoliko vagona je odletilo u provaliju, dok su ostali vagoni svi skrhani. Tom prilikom poginuo je jedan fašistički major i 6 vojnika, dok ih je nekoliko ranjeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
otsutan

(M.P.)

Komandant:
Ivo Vladić"

•

BR. 2

**ZAPOVIJEST ŠTABA OSME NO BRIGADE HRVATSKE OD 1
STUDENOG 1942 GOD. ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO
UPORIŠTE BIIHAC¹**

**STAB
VIII PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
1. XI. 1942 g.**

ZAPOVIJEST

(Sekcija Bihać i Gospić 1 : 100.000)

1) Akcija i njen značaj

Vrhovni štab Narodno-oslobodilačke, partizanske i dobrovoljačke vojske Jugoslavije stavio nam je u zadatak da likvidiramo neprijateljsko uporište u Bihaću² i da oslobodimo grad Bihać i njegovu okolinu.

Pri izvršenju povjerenog nam zadatka vi, junački borci krajiških i hrvatskih brigada, morate se osjetiti i ponosnim i srećnim kada je došao čas da se osvetite za sva strašna zlodjela, za sva ubistva i paljevine, koje izvršiše ustaški krvoloci nad našim narodom. Uništenjem ustaških zvjerova i razbijanjem

¹⁰ Iz Prvog NOP odreda Pete operativne zone.

¹⁴ Ivo Rukavina

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 8/5, k. 811.

² Vidi dok. br. 5, 6, 18, 59 i 78 i tom IV knj. 7, dok. br. 170.

Bihaćkog garnizona, nestalo bi još jednog zločinačkog centra, ustaške Bihaćke županije, koja je bila a i danas je glavni potstrekač i organizator svih nasilja u čitavom ovom području. Vi trebate da snagom svojih pušaka, mitraljeza i topova izrečete zasluženu kaznu dželatima, koji još i danas pale, pljačkaju i ubijaju po Lici, Bosni i Baniji. Taj vaš junački **podvig** bio **bi** najveličanstveniji i najdostojniji pozdrav našem junačkom Vrhovnom štabu, bio bi najdičnije pružanje bratske ruke herojima Staljingrada i svim borcima junačke Crvene armije na veliki dan 25-godišnjice Oktobarske revolucije. Taj veliki dan slavlja Oktobarske revolucije, koji se podudara sa junačkim otporom staljingradskih heroja, neka prođe i u našoj Krajini i u Hrvatskoj u znaku borbe sviju naših oružanih snaga i zajedničke borbe partizana Hrvatske i Krajine. Neka nas napad na Bihać — kosturnicu nebrojenih žrtava napoji narodnim gnjevom prema tuđinu i njegovim ustaškim i četničkim slugama. Neka to bude još jedan snažan i gromoglasan odgovor, vas, hrabrih junaka Krajine i Hrvatske, Lažljivcima u Londonu, koji pokušavaju da vaša junačka djela na Prijedoru, Krupi, Glamoču, Mrkonjić Gradu, Jajcu vežu u svoje izdajničko četničko ime i prisvoje sebi. Budite ponosni da stojite u prvim redovima borbe za slobodu, da se zajednički sa velikom i junačkom Crvenom armijom borite za slobodu i bolji život, da čistite našu dragu domovinu od tuđina i njegovih slugu. Sav naš narod obgrliće vas svojom velikom ljubavlju, istorija će zabilježiti vaša junačka djela, a naši mlađi učiće se na svemu ovome kako se branila i oslobađavala svaka stopa naše zemlje. (Ovo političko obrazloženje pročitati svima borcima pred strojem.)

2) Podaci o neprijatelju

Bihać sa okolinom: XII pješ. domobranska pukovnija.

Jedna lovačka bojna.

Dvije bojne ustaša.

Jedna satnija II pješ. domobr. puka iz Zagreba.

Raspored svih neprijateljskih snaga vidi se iz dviju skica i dvaju spiskova, koje su dobili štabovi brigada.

Ličko **Petrovo Selo**: Jedna ustaška bojna i 20 — 30 domobrana, sa jednom haubicom, jednim protutenkovskim topom i dva bacača.

Ostrožac: 150 domobrana sa 2 teška mitraljeza.

Cazin:

118 domobrana. 8 žandara, 5 policajaca i 3 financa, sa 2 teška mitraljeza od kojih je jedan na Kuli.

Bos. Krupa: Jedna lička ustaška bojna, 30 legionara, 60 naoružanih civila, 58 žandara, (10 stalnih, 48 pomoćnih).

Dvije haubice, jedan brdski top i dva bacača.

Kladuša, Bužim, Tržaćka Raštela, Gata i Vranograi:

su također neprijateljski garnizoni sa snagama promjenljive jačine. Posade su mahom od ustaša i domobrana, koji su kod svojih kuća i koji se pozivaju u slučaju potrebe.

Ima i promjena u brojnim stanjima po neprijateljskim garnizonima. Iz Bihaća otišla je jedna lovačka bojna u pratnji štaba divizije i nije se vratila. Iz Ličkog Petrovog Sela bilo je došlo 200 — 300 ustaša u Bihać, kao pojačanje. Prilikom napada hrvatskih partizana na selo Vaganac i okolinu otišlo je nešto ustaša u Ličko Petrovo Selo kao pojačanje.

3) Zadatak naše Brigade:

a) I bataljon napasti će neprijateljsko uporište u selu Založju i školi. Po likvidaciji tih uporišta da izvijesti hitno Štab brigade gdje će dobiti daljni zadatak.

b) II bataljon napasti će neprijateljsko uporište u selu Pokoju. Nakon likvidacije tog neprijateljskog uporišta produžuje napad desnom obalom Une na neprijateljska uporišta u Bakšaišu i Hatincu. Po izvršenju zadatka uhvatiti vezu sa III bataljonom koji će nastupati niz cestu Krupa — Bihać u pravcu neprijateljskog uporišta stara stanica.

c) III bataljon što hitnije da likvidira neprijateljsko uporište u selu Čavkići, a potom da produži sa jednom četom desno od drumu Krupa — Bihać, a jednom četom lijevo od pruge Krupa — Bihać. Četa koja nastupa lijevo od pruge ima da uhvati vezu sa snagama II Kr.³ brigade. Da likvidira neprijateljsko uporište na skladištu Batinjola. Četa koja nastupa desno od drumu ima da izvrši napad na staru želj. stanicu i da uhvati desno vezu sa II bataljonom.

Sva tri bataljona ostaviće po jednu desetinu u zauzetim selima kao osiguranje. Desetina II bataljona uhvatiće vezu sa V i dijelom VI Kr. brigade koje napadaju neprijateljska uporišta u Ostrožcu, Brkićima, Kurtovu [Selu], Srbljanima, Jezeru i Spahićima. Po izvršenju tih zadataka bataljona će produžiti napad na sam grad, s tim da održavaju što tješnju vezu sa II Kr. brigadom, koja će prema planu prva da uđe u grad sa ove strane Une.

' Krajiške

4) Početak napada: biće u 21.30 časova (pola deset, po starom jugoslovenskom vremenu), 2 novembra 1942 god. Do toga vremena bataljoni će se privlačiti polaznim položajima za napad koji će tačno početi u 21.30 časova.

5) Stab brigade će se nalaziti na brdu iznad sela Čavkića, gdje i sve izvještaje slati i to svakih pola sata.

6) Sanitet: Brigadno previjalište biti će na brdu između sela Čavkića i Založja. Brigadni ljekar organizovaće potreban broj kola za prevoz ranjenika. Ujedno brigadni ljekar organizovaće bataljonska previjališta i kontrolisati i odrediti potreban broj nosača ranjenika za svako bataljonsko previjalište. Tako da borci iz prvih borbenih linija mogu nositi ranjenike samo do tih previjališta odakle se imaju odmah upućivati natrag u borbu. Sve ranjenike kojima je potrebna hirurška pomoć (frakture, raskomadine, trbušne povrede) upućivati što hitnije u hiruršku ekipu u selu V. Radić, u popovoj kući (pravac Bihać — Krupa).

7) Evakuacija plijena: Plijen treba evakuisati preko Ripča za Hrgar i u pravcu D. Lapca za selo Nebljusi. Oruđe, artiljeriju i municiju evakuisaće što prije same jedinice u označenim pravcima. Evakuaciju ostalog plijena izvršiće Operativni štab. Podjelu plijena vršiće Operativni štab u sporazumu sa Vrhovnim štabom i Glavnim štabom Hrvatske prema stvarnim potrebama.

8) Rezervna hrana: Svi štabovi bataljona postaraće se da borci ponesu rezervnu suhu hranu za jedan dan (hljeb i meso).

9) Evakuacija zarobljenika: ... Zarobljenike iz čijih bi se saslušanja dobili važni podaci i koji su podesni za razmjenu slati u Operativni štab. Zarobljene domobrane slati u logor III bataljona VI Kr. brigade na Grabežu.

10) Zadatak i raspored naše brigade poslije oslobođenja Bihaća:

Naša brigada odlazi cestom u pravcu Ličkog Petrovog Sela, hvata vezu sa II Ličkom udarnom brigadom i sporazumno sa njom kontroliše pravce koji vode u Bihać, ostavljajući potrebne zasjede.

11) Borbeni znaci: za ovu akciju jesu: Drvar — Gospić.

Da bi se za vrijeme borbe vidjelo dokle je koja jedinica stigla paliće se Tatre.

12) Prije izvršenja napada brigade će hvatati sve civile na koje naiđu i držati ih do kraja akcije.

13) Svi bataljoni neka ponesu sva sredstva za sječenje prepreka od žica, zatim benzinske flaše i upotrijebiti ih gdje bude trebalo.

14) Skreće se pažnja čitavom komandnom kadru i borcima da kod ove akcije otstupanja nema. Ova akcija niora uspjeti pod svaku cijenu i jedinice imadu svoje zadatke izvršiti. Ne smijemo mi banijski partizani da se obrukamo pred našim drugarskim krajiškim brigadama, već treba da dokažemo da naša svijest i borbenost može se usporediti sa punim povjerenjem sa njihovom borbenošću i sviješću. I kada je u pitanju uništenje gnjusnog neprijateljskog gnijezda mi ćemo opravdati svoj glas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Vujnović Damjan

Komandant
Bjclajac Stanko

BR. 3

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE HRVATSKE OI)
2 STUDENOG 1042 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O REZULTATIMA NAPADA NA ČETNIČKO UPORIŠTE
VELIKU POPINU¹

**STAB
IX PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

Br. 31 Dne 2.XI. čas....
Operativni izvještaj

**ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE**

Vojna situacija kod IX Partizanske brigade Hrvatske u toku ove sedmice je sljedeća. IX Partizanska brigada izvršila je sljedeću akciju i to:

1) Poslije izvršene akcije u okolini Gračaca i u selu Štikadi² bio je jedan kratki odmor, zatim su bataljoni ove Brigade u vezi pretstojeće akcije na Popini rokirani u obližnja sela od kuda je bio polazak bataljona za vršenje akcije, odnosno napada na Veliku Popinu.

Dana 28.X. u 4 sata ujutro IX Brigada izvršila je napad na Veliku Popinu, gdje se nalazila četnička banda i to: četnički banditi nalazili su se na glavici Ljut, u selu Podljut, na Gradini, selu Kasar i na Mušičinu Brdu. Na Ljutu i selu Podljutu bilo je

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 19—2, k. 802.

* Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 85.

oko 150 četničkih bandita, na Gradini i Kasaru bilo je oko 40 četničkih bandita, na Mušičinom Brdu bilo je oko 100 četničkih bandita. Ukupno računa se da je moglo biti na svim pomenutim položajima oko 300 četničkih bandita, koji su bili utvrđeni na glavicama sa zidom u malo većem promjeru, a unutar zida bila su utvrđenja sazidana od kamena i pokrivena daskama, na kojima je bila zemlja.

Raspored naših snaga bio je sljedeći: I bataljon ove Brigade imao je zadatak da izvrši napad na Gradinu, Kasar i selo Podljut. II. bataljon ove Brigade imao je zadatak da izvrši napad na glavicu Ljut i selo Podljut, kao i da se osigura od Otrića. III bataljon ove Brigade dobio je u zadatak da napadne utvrđenje Šuplje Brdo, odnosno da ga blokira sa jednom četom, sa drugom četom toga bataljona da osigura zaleđa I bataljonu od Vučipolja i trećom četom svoga bataljona da potpomogne II bataljon. IV bataljon ove Brigade dobio je u zadatak da se sa jednom četom spusti u polje i da osigura dolazak neprijatelja od Otrića, druge dvije čete toga bataljona dobile su zadatak da izvrše napad na Mušičino Brdo, na kome se nalazila četnička banda, i poslije izvršenog napada, odnosno poslije zauzeća Mušičinog Brda da rokira pomenute čete na osiguranje od pruge Gračac — Otrić.

Početak napada određen je u 4 sata ujutro i dato je u zadatak I bataljonu da u određeno vrijeme da znak sa raketom i da se izvrši juriš, ali uslijed slabog terena i velike pomrčine i dosta slabih vodiča I bataljon je zakasnio sa privlačenjem, te je opalio raketu tek u 4.30 h, što je dosta i pomoglo neuspjehu zauzeća Popine. Neprijatelj je bio obavješten je organizovano dočekao sabom Dama Ta u batalj'onima ima dosta novomobifisanih partizana, koji nisu doživjeli još jače vatreno krštenje, te su ostupili. Neprijatelj je u toku cijelog dana tukao artiljerijom, a poslije podne jedna jača četa naoružana teškim bacačima pritekla je u pomoć, što je i uspjela tukući naše položaje sa minobacačima, i partizani su se morali povući, tako da su pretrpjeli gubitke.

2) Ratni plijen: Nije bilo.

3) Na strani neprijatelja bilo je oko 30 mrtvih, a ranjenima se ne zna broja, oružja i municiju nismo mogli uzeti.

4) Gubici na našoj strani bili su sljedeći: 12 mrtvih i 15 ranjenih. Poginuli drugovi su sljedeći: Keča Rade, partizan iz Srba, sahranjen u Gubavčevu Polju; Jakšić Marko, partizan Srb, sahranjen u Gubavčevu Polju; Mudrinić Milan, partizan Zaklopac — Srb, sahr. u Gubavčevu Polju; Knežević Miloš, Partizan — Lički Osik, sahr. u Gubavčevu Polju; Milovanović Bozo, partizan — Čukovac sahr. u Gubavčevu Polju; Balać Simo — [Ličko] Petrovo Selo — Bihać. sahr. u Gubavčevu Polju; Copic

Petar, partizan, Suvaja — Srb, sahr. u Srbskom Klancu; Surla Branko, partizan — Dabašnica — Srb, ostao na položaju; Ličina Djuro, partizan — Rudopolje-Bruvno, ostao na položaju; Mrdalj Djuro, partizan — Tomingaj, sahr. u Gubavčevu Polju; Košutić Mirko, partizan — Rudopolje, sahr. u Gubavčevu Polju.

Ranjeni drugovi su slijedeći: Radaković Ihja³, Bruvno — lakše; Dautović Ilija, Rudopolje — lakše; Z?wišić Marko, Mazin — lakše; Krtinić Božo, Rudopolje — lakše; Dukić Bogdan.⁴ Tomingaj — lakše; Dautović Staniša, Klapavice — lakše; Skarić Djuro, Mazin — lakše; Krtinić Dušan⁵, Rudopolje — lakše; Skorić Mile, Mazin — lakše; Radmanović Jovo, Rudopolje — teže; Savatović Milan, Rudopolje — teže; Opalić Stevo, Tomingaj — teže; Ostojić Miloš, Tomingaj — teže; Bukorica Ilija, Suvaja — teže; Bjegović Branko, Čitluk — teže. Svi ranjeni drugovi upućeni su u obližnje ambulante na liječenje.

5) Naknadno umrlih od rana nije bilo i sve su rane zalječive.

6) Palih smrću heroja, kao ni onih koje treba proglasiti narodnim herojima i koje bi trebalo pohvaliti nije bilo.

7) Akcija je izvođena po predviđenom planu, ali sa za-kašnjenjem I bataljona, kojemu je bio najgori prilaz i koga je ometala neprijateljska artiljerija, i IV bataljona, koji nije držao naređeni položaj nego je veće snage rokirao prema pruzi i tako postavio jače obezbjeđenje od pruge, pošto su prolazili vozovi I mislio da bi pomoć mogla stići sa te strane. Tako je neprijatelju koji je išao u pomoć opsjednutoj četničkoj bandi na Velikoj Popini uspjelo da se probije prema pomenutom mjestu i da primora sa bacačima i artiljerijom partizane na otpust. Na konferenciji poslije akcije na Popini iznesene su grješke i nedostaci u izvođenju operacije na Velikoj Popini. Takodjer su održane konferencije po bataljonna i ukazani su nedostaci kod izvođenja operacija.

8) Utrošak municije bio je oko 4.000 metaka i izgubljene su 2 puške koje su nađene kod poginulih drugova a ostalih na položaju. 2 puške u izvođenju akcije pokvarile su se Jednoj je pala kočnica, a drugu je udario bacač.

Poslije izvršene akcije I bataljon se prebacio u Srb, Ostali bataljoni povukli su se u Plećaše i Gubavčevo Polje od kuda su 29. X. rokirani u Srb.

¹ Poginuo u borbi protiv Talijana u Dalmaciji 1943 god., kao komandir voda.

² Poginuo u borbi protiv ustaša na Lovincu 1943 god., kao zamjenik komandanta Drugog bataljona Treće ličke brigade

³ Poginuo u borbi protiv ustaša i Talijana prilikom napada na Gospić 1943 godine.

Baš ovog momenta prebjegla su 3 četnika iz Velike Popine koji su bili prisilno naoružani i pričaju o događajima za vrijeme napada na Veliku Popinu. Isti su saslušani i izjavljuju kako su bili obaviješteni da će biti napad na Veliku Popinu i tražili su pojačanje iz Vučipolja i Zrmanje, što im je stiglo uvečer pred sam napad, a u toku borbe došlo je od Zrmanje oko 250 i 1 četa Talijana sa bacačima u pomoć. U toku borbe na Velikoj Popini, po iskazu pomenutih četnika, ostala je na Otriću samo straža i topovska posluga.

U prilogu se dostavlja brojno stanje i naoružanje, kao i lista mrtvih i ranjenih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za komesara

Hadelan Joža

(M.P.)

Za komandanta

Momčilo Novković

BR. 4

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG PROLETERSKOG BATALJONA
HRVATSKE OD 2 STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU
NOP ODREDA HRVATSKE O BORBI KOD OSTRIŽA¹

STAB
I P. N. O. U. B.
HRVATSKE

D. Kupčina 2-XI-1942

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Poslije ustaške ofanzive na Zumberak" naš bataljon uglavnom nije imao veće akcije do napada na talijansku posadu u Ostrižu (kod Kašta). Razlozi zašto je proteklo tako dugo vrijeme bez akcija su mnogobrojni. Jedan od tih razloga je taj što [smo] se u prvim danima, po slomljenoj ofanzivi, nadali opet ponovnom pohodu, jer smo znali da se ustaše neće lako pomiriti sa tim da poslije poraza ostanu po strani. Gledali smo putem obavještajne službe da saznamo njihove namjere i snage. Jačina snaga nije se mogla tačno saznati jer su uvijek pridolazile nove snage. Poslije prvih nekoliko dana uvidjeli smo da i njihove namjere za ponovnu ofanzivu otpadaju za izvjesno vrijeme iz razloga da prikupe još više snaga. Ta su im pojačanja stalno stizala i

Original se nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 41—2.
k. 800.

* Vidi tom V, knj. 8. dok. br. 33.

načičkavana duž ceste. Drugi bi razlog bio da se nisu preduzimale akcije to što se nisu mogli napadati ustaški garnizoni, koji su fortifikacijski dosta dobro utvrđeni, što bi iziskivalo dosta žrtava bez eventualno kakvog većeg uspjeha. Pokušaj zasjeda bio je težak jer su prolazili od garnizona do garnizona u streljačkom stroju.

To su donekle bih razlozi zašto u 10 dana nije bilo akcija, a koje su morale uslijediti. Stoga se moralo pristupiti njihovom izvršenju bez obzira na poteškoće koje su gore izložene. Donijeta je odluka da se napadne talijanska posada u Ostrižu, koja je bila jačine do 70 Talijana. To bi ujedno bio i dobar politički potez. Teren na kome se posada nalazila bio je oko šumovit i pristupačan do 100 metara do zgrade. Talijani su bili u dvjema zgradama, masivne konstrukcije, a iz kojih štrče puškarnice na sve strane. Puškarnice su se nalazile i ispod krovova kuća, tako da je na svakoj strani od tih zgrada bilo po 4 do 5 puškarnica. Naša I četa imala je da izvrši taj zadatak, dok je III četa držala osiguranje prema Metlici. Ona je 24. X. u 10 sati uveče prišla zgradi sa tri strane, presjekla bodljikavu žicu ali zgradama nije se moglo prići, radi toga što su dosta dobro utvrđene, i naši mineri nisu mogli izvršiti zadatak, i povukli smo se. Tada smo ih blokirali i ujutro kada su htjeli izaći iz zgrade ubijena su 4 vojnika.

26.X.42 godine krenula je kolona Talijana¹¹ prema Ostrižu jačine do 500 vojnika u namjeri da im pruži pomoć. Naša II četa bila je u zasjedi ispod Radovice, na cesti Radovica—Metlika. Ujedno je bila i I četa bataljona »Josipa Kraša«. Raspored snaga bio je taj da je desno krilo držala II četa a lijevo I četa, u streljačkom stroju, širine 2 km. Neprijatelj je najprije artiljerijom i bacačima čistio teren a zatim počeo nastupati; naši su ih pustili na 30 metara i otvorili vatru, na što su Talijani u paničnom bijegu otstupili ostavljajući mrtve. Poslije ponovnog artiljerijskog čišćenja počeli su opet da nastupaju ali su ih naši odbili. Tada počinju da manevrišu i da prodiru na onu stranu od koje je bila najmanja vatra i počeli su nadolaziti na lijevo krilo. I četa se povukla a ujedno se morala i II četa, tako da su Talijani prodrli do Ostriža. Borba je počela u 10 sati a prestala u 2 sata poslije podne. Zarobljeno je 6 pušaka, 800 metaka, 10 pari cipela, a ubijeno i ranjeno 50 fašista. Naši gubici: 1 ranjen. Nedostaci su bili taj dan takvi da se nije vodilo dovoljno računa o manevrovanju snaga, što je dovelo do toga da su Talijani obišli lijevo krilo i udarili sa boka. To se desilo I četi bataljona »Josipa Kraša« koja je napustila položaj na lijevom krilu i Talijan' uzeli inicijativu u svoje ruke.

" Iz garnizona Metlika.

Talijani su poslije toga počeli koncentrisati snage na svim stranama u Metlici, skroz cestom od Novog Mesta, u Novom Mestu, što je označavalo ofanzivne namjere Talijana. I počeli su utvrđivati cestu Metlika—Novo Mesto. Snage našeg bataljona bile su raspoređene tako da se u Lešću nalazila II četa u zajednici sa I četom Slovenaca', u Magovcu I četa, a III prema ustaškim garnizonima. I zaista 28-X-1942 počela je ofanziva od strane Talijana i to od Bušinja Vasi prema Lešću i od Metlike prema Ostrižu. Talijani su u streljačkom stroju obišli naše lijevo krilo prema Radatovićima i zauzeli Lešće. Naše se snage nisu mogle prebaciti na tu stranu; pri slučaju prebacivanja na tu stranu Talijani su mogli tući naše sa leđa iz Radatovića. Njihovo nadiranje počelo je u 10 i po sati, zauzeli su položaje od Lešća do Ostriža i ujedno došlo u Vivodinu 100 kamiona Talijana. Naši položaji nalazili su se toga dana na liniji Visoče, Bulići, Magovac do Pilatovaca. Uveče se naša II četa povukla u Doljane. Toga dana su naši teški mitraljezi zapucavali s vremena na vrijeme na duboke kolone Talijana tako da ih je uvijek padalo po desetak. Toga dana naši gubici iznose 3 ranjena, među njima i komandant bataljona.⁵ Gubici Talijana nisu nam poznati. Sutradan počela je tući artiljerija iz raznih tačaka Metlike. Jugorja, Novog Mesta, sa ceste prema fabrici i Krivom Kamenu.⁶ Topovi i bacači počeli su tući tačno u 9 i po sati a prestali u 11 sati, kada su počeli Talijani da nastupaju. Uveče prvog dana ofanzive donijeta je odluka da ako Talijani preduzmu i dalje nadirati u šumu sa gustim kolonama sa svih strana, da ih zadržavamo i da ih tučemo koliko možemo a ujedno time da se ne dopusti da se obruč oko nas steže što više. A uveče da se prebacimo za Sloveniju. Borba je mjestimično trajala čitav dan i naši su se povlačili u pravcu vrha Sv. Gera. Taj dan Talijani su zauzeli pozicije ispod vrha Sv. Gera, od strane Novog Mesta na Ravnu Goru, Gaj, Četošić i Sošice; snage Talijana bile su velike, što se vidjelo po gustim streljačkim kolonama, a sa kojima je ujedno učestvovala i »Bela garda«. Jačina im se ne može tačno utvrditi ah se cijeni da ih je u ovoj ofanzivi učestvovalo najmanje⁷ vojnika. Nijemci su sa sjeverne strane blokirali Krku te nisu dozvoljavali da se na tu stranu prebacimo u Sloveniju. Za vrijeme ofanzive došlo je u St. Jernej 10 kamiona Nijemaca (koliko smo mi mogli saznati) i pojačali blokadu na toj strani, dok se 1 ustaška bojna prebacila od Stojdrage prema Krki i njemačkoj granici, tako da su potpuno napravili obruč okolo nas. Taj dan su uveče skupljene jedinice

⁵ Iz sastava Krfikog NOP odreda.

⁶ Ante Banina

* Vjerovatno Krvavi Kamen.

U dokumentu nije naveden broj.

pod vrhom Sv. Gera. Gubici naši taj dan iznose 4 ranjena. Broj mrtvih Talijana ne može se tačno utvrditi. Uveče je donijeta odluka da se po svaku cijenu mora probiti obruč na onoj strani gdje je neprijatelj najosjetljiviji. Prema Sloveniji se nije moglo jer su bile 3 linije: jedna je ta koja je čistila šumu, druga koja je blokirala cestu, a treća prugu. Stoga je odlučeno da se probijemo negdje na cesti Samobor—Kalje—Kostanjevac i da se preko pruge prebacimo u Pokuplje. Taj dan je dobivena veza sa G. S. H. i municija, što je podiglo kod boraca vjeru u uspjeh. Noću smo se sa vrha Sv. Gera prebacili u Abatovu Goru kod Oštrca, gdje smo proveli dan a uveče smo prošli prema Osredku, koji se nalazi između Novog Sela i Budinjaka, u namjeri da pređemo cestu. Cesta je međutim bila blokirana ustaškim snagama u jačini 1 bojne. Moralo se po svaku cijenu probiti i spasiti ranjene drugove kao i borce. Sem našeg bataljona bio je još bataljon »Josipa Kraša« kao i 1 četa Slovenaca. Radi brisanog prostora kod Osredka odlučeno je da se probije obruč kod Glušinje gdje je teren bio šumovit.

Napad je imala da izvrši II i III četa našeg bataljona u zajednici sa I četom bataljona »Josipa Kraša«. Napad je otpočeo 31-X-42 u 3 sata poslije pola noći. Krila su bila pojačana sa po 1 teškim mitraljezom. Brzim i snažnim naletom naših četa razbijen je obruč za 3 minuta i neprijatelj počeo [da bude] potiskivan u pravcu Budinjaka i Gornje Vasi. Naši su borci bili svjesni što znači to, te su dali sve od sebe da zadatak izvrše što časnije. Raspored četa bio je takav da je desno krilo držala III četa, sredinu II a lijevo krilo I četa bataljona »Josipa Kraša«. Tom prilikom ubijeno je 15 ustaša a zarobljena 2. Plijen je bio ovaj: 1 bacač sa 20 mina, postolje, pribor i ulje za teški mitraljez, 4000 metaka, 20 čebadi, 8 pušaka, 10 pari cipela, zatim dolamica i čakšira do 20 komada. Spreme je bilo kudikamo više ali se nije mogla naći jer je bila noć. Borba je trajala do 6 sati, za koje je vrijeme bila prošla glavnina i ranjenici, a naši su bili ušli u prve rovove u Budinjaku, a na drugoj strani sterali ih u Gornju Vas. Naši gubici bili su 4 ranjena. Taj dan smo se prebacili u Tihočaj. Uveče gmo se preko Bukovca, Crnilovca prebacili preko pruge, a koja nije bila blokirana, kao što smo očekivali, i došli sutradan 1-XI-42 u D. Kupčinu.

Ovom prilikom ističem komandira⁸ III čete — kao i sve borce te čete koja je najviše žrtvovala da se probije taj obruč — koji je pokazao dosta sposobnosti da rukovodi i većim jedinicama. Ujedno treba istaći sve borce koji 3 dana i noći nisu spavali, nosili 37 ranjenih drugova, činili naporni marš i pro-

bijali obruč. Ovaj primjer hrabrosti i odlučnosti ostaće svima dugo u sjećanju a ujedno će borcima davati vjeru u njihovu vlastitu snagu: da im fašisti nisu u stanju ništa učiniti, pa ni onda kada ih opkole.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant
Milan Zeželj

BR. 5

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA PRVE OPERATIVNE ZONE HRVATSKE OD 2. STUDENOG 1942. GOD. OPERATIVNOM ŠTABU NOP I DV ZA BOSANSKU KRAJINU O RASPOREDU HRVATSKIH JEDINICA ZA NAPAD NA BIHAĆ¹

KOMANDANT I OPERATIVNE ZONE

na terenu

2. novembra 1942. g. u 18 h.

OPERATIVNOJ ŠTABU ZA BOSANSKU KRAJINU

Prema naređenju koje ste nam izdali², naše snage stupiće danas u akciju. II Udarne brigada³ otpočeće sa napadom tačno u 9 časova na liniji [Ličko] Petrovo Selo—Zeljava—Baljevac, dok će IV Partizanska brigada¹ malo zadocniti s obzirom na dosta veliki put koji ima da prevali a samo kretanje ne može da izvrši prije pada mraka. Bataljonu koji čisti sela Zeljavu i Baljevac naređeno je da što prije uhvati vezu sa krajiškim snagama koje operišu kod Zavalja.

Raspored IV Partizanske brigade je sljedeći:

Sa jednim bataljonom postavila je zasjedu na raskrsnici puteva Vrkašić—Izačić Grad i Vrkašić—Vrsta sa zadatkom da zatvori oba ova puta i da spriječi svako bjekstvo neprijatelja iz Bihaća.

Jedan bataljon ove brigade postavljen je u zasjedu kod Vrste, da spriječi neprijateljsko nadiranje s pravca Tržačka Raštela.

Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-«tonskog instituta.

* Vidi tom IV, knj. 7, dok. br. 170.

Druga, lička, NOU brigada

Četvrta, kordunaška, NOU brigada

Sa jednim bataljonom pristupiće čišćenju Izačić Kule i Izačić Grada a po završetku čišćenja postaviće na tom mjestu zasjedu i spriječiti neprijateljsko nadiranje od Drežnik Grada i Vaganca kao i bjekstvo neprijatelja iz Ličkog Petrovog Sela.

Jedna naša terenska četa, tj. četa Ličkog područja, sa inžinjerskom četom porušiće most na rijeci Korani u blizini Vaganca, kao i sve prelaze na Korani.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant
Srećko M. Manola

BR. 6

**ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVRTE NOU BRIGADE HRVATSKE
OD 2 STUDENOG 1942 GOD. ZA NAPAD NA BIHAĆ¹**

ŠTEDI MUNICIJU!

IZNESI RANJENA DRUGA!

Z A P O V I J E S T

**KOMANDANTA IV PARTIZANSKE HRVATSKE BRIGADE
ZA 2.XI.1942.**

Sekcija Gospić — Bihać 1 : 100.000

Neprijatelj se nalazi u Bihaću, L. Petrovom Selu, Zeljavi, Baljevcu, Izačić Kuli i Izačiću, koji se napada i u Vagancu, Drežniku i Tržačkoj Rašteli, prema kojemu se postavlja zasjeda.-

Neprijatelja u Bihaću napadaju krajiške brigade i VIII Brigada naše Zone. Neprijatelja u L. Petrovom Selu, Zeljavi i Baljevcu napada II Udarne brigada. Most na Korani kod Vaganca porušit će terenska četa Ličkog područja.

Naša Brigada dobila je zadatak da:

I postavi zasjedu na raskrsnici puteva Vrkašić—Izačić Grad i Vrkašić—Vrsta i da spriječi bjekstvo neprijateljskih vojnika iz Bihaća.

II postaviti zasjedu u blizini Vrste prema neprijatelju, koji bi nadirao iz Tržačke Rašte

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-Sistoriskog instituta pod br. 1/1, k. 830.

• Vidi dok. br. 2. 5. 6. 18, 59 i 78.

III očistiti Izačić Kulu i Izačić Grad, postaviti na zgodno mjesto zasjedu i spriječiti neprijateljsko nadiranje sa pravca Drežnik [Grada], Vaganca i eventualno iz Ličkog Petrovog Sela. Radi izvršenja gore navedenog zadatka

NAREĐUJEM :

I bataljon postaviti će zasjedu na raskrsnici puteva Vrkašić — Izačić Grad i Vrkašić — Vrsta. Ova zasjeda treba da se postavi tako da zatvori obje ove ceste na mjestu jugoistočno od Muslić-sela. Zadatak ovog bataljona je da spriječi bjekstvo neprijateljskih vojnika iz Bihaća.

III bataljon postaviti će zasjedu u blizini Vrste sa zadatkom da spriječi neprijateljsko nadiranje sa pravca Tržačka Raštela.

II bataljon očistiti će Izačić Kulu i Izačić Grad, gdje ima svega 11 neprijateljskih pušaka, postaviti na zgodnom mjestu zasjedu i spriječiti neprijateljsko nadiranje sa pravca Drežnik Grada. Vaganca i Ličkog Petrovog Sela.

Vrijeme i početak operacije između 2. i 3-ćeg noću. Naši bataljoni moraju biti na određenom mjestu od 9 do 11 časova večeras.

Veza će se održavati između Operativnog štaba brigade i Operativnog štaba zone heliografom i telefonom, a između naših bataljona sa Štabom brigade preko kurira, koji će se kretati sa patrolom od pet partizana.

Ishrana će se vršiti na licu mjesta, svaki bataljon za sebe, preko tamošnjih mještana. Sa sobom ponijeti koliko je moguće kruha.

Ranjenička prihvatnica za Brigadu kod Štaba brigade, a za bataljone pozadi bataljonskih položaja, pri slanju ranjenika uvijek dati osiguranje.

Znaci raspoznavanja i ugovorni znaci će se naknadno dobiti, kad se dobiju iz Štaba zone. Ugovorni znaci samo za našu brigadu: dvije zelene raketle — neprijatelj sa jakim snagama napada; dvije crvene, dvije bijele — potrebno nam je pojačanje; dvije crvene, dvije zelene, jedna bijela — znak za povlačenje.

Mjesto Operativnog štaba brigade bit će kod Izačića. jedan kilometar daleko od Izačić Grada (kota 424).

Komandanti bataljona će ovu zapovijest detaljno proučiti sa komandirima i komesarima četa, vodnicima i delegatima vodova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

A'. Turkulin

⁵ Artur
* Nikola

Komandant

N\ Vidović

P. s.

Na operacije se polazi 2. XI. 1942. u 18,15 časova. Četa za vezu nalaziti će se kod Štaba brigade u rezervi.

DODATAK ZAPOVJEŠTI OD 2. XI. 1942.

Znakovi za osvajanje neprijateljskih položaja i kota jesu: Paljenje na istima vatra i bacanje po jedne zelene i crvene raketle, a dolazak neprijateljske pomoći označiti bacanjem dvije crvene raketle. Ranjenici će se slati od Štaba brigade preko Zeljave, Prijeboja za Rudanovac. Na Prijeboju bit će potreban broj kola, koja će se koristiti za prevoz ranjenika do Rudanovca.

Znaci raspoznavanja: pištolj—potok, a ugovoreni znaci: Marko—Marko.

Operativni štab zone nalaziti će se na Cesarovom Kamenu, dok se ne očisti Zeljava, a potom u Zeljavi, gdje će primati izvještaj.

Zarobljenici će se slati na Prijeboj, gdje će se čuvati pod stražom.

Plijećenje će se zadržati u Brigadi, a po završenoj akciji poslati izvještaj zaplijenjenih stvari.

Napomena: Intendant Zone drug Rade Koruga sa potrebnim brojem ljudi i kola vršiti će evakuaciju zaplijenjenih namirnica. Brigade neće istome praviti nikakve smetnje, već mu u poslu i pomagati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A. Turkulin

Komandant
N. Vidović

BR. 10

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE SLAVONSKE NOU BRIGADE OD
STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE
ZONE HRVATSKE O BORBI SA NIJEMCIMA KOD GRA-
DIŠTA I O DRUGIM AKCIJAMA¹**

- Šta je sa mrtvim i ranjenim i
njihovim oružjem? Nehajan odnos.
- Kazne za prestupnike.²

STAB
I SLAV. NAROD. OSLOB. UD. BRIGADE
2-XI-42
položaj

ŠTABU m OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
Vojni izvještaj

I. Akcije

1. 25-X-42 izvršen je napad na željezničku stanicu Ratkovi-
vica na pruzi Kapela — Pleternica. Posada u stanici bro-
jala je 40 domobrana. Poslije borbe od...³ minuta
uporište je likvidirano. Jedan je domobran poginuo, 16
zarobljeno, ostalo pobjeglo. Zarobljenici su odmah pu-
šteni. Zarobljeno je osim toga 16 njemačkih manlihera,
700 metaka, 60 ofenzivnih bombi, jedan šmajser sa 150
metaka, te razne druge vojničke spremne. Usput je likvi-
diran dućan poznatog ustaškog bandita Josipa Hrusta i
spaljena tvornica marmelade. Na našoj strani nije bilo
gubitaka.

Iste večeri porušeno je oko 100 m pruge u blizini
stanice Ratkovica.

2. 26-X-42 smo napadnuti za vrijeme logorovanja u selu
Lovčiću od strane dviju satnija legionara Begičeve bojne
»Branioči Višegrada«.

U borbi koja je trajala 2 sata, neprijatelj je bio po-
tučen i natjeran u bjekstvo. Zarobljeno je 3 puškomitra-
ljeza, 5 karabina, 1700 metaka i ostale spremne. Gubici
neprijatelja u mrtvim i ranjenim su nepoznati (poginuo
je satnik), ali vjerovatno...⁴ prilično veliki. Zarobljena

Original, pisan olovkom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 3—8. k. 1481.

Ovu primjedbu napisao je mastilom zamjenik komandanta Treće
operativne zone narodni heroj Petar Drapšin.

...*,¹ 1¹ Nećitko, jer je dokumenat oštećen.

su 2 legionara ... Mi smo imali jednoga mrtvog, jednog teže, jednog lakše ranjenog.

3. 27-X-42 je naša zasjeda kod sela Grižića na cesti Brod — Požega dočekala jedan njemački kamion i zarobila ga. Ubijena su 2 njemačka vojnika (jedan podoficir, jedan oficirski pripravnik). U kamionu zaplijenjena je velika količina hrane (50 kg salame, 300 kg brašna, 250 l. likera, 20 kg masti, 40 kg putra, mnogo čokolade, bombona i ostalih stvari) te 2 karabina i odgovarajući broj metaka. Vrijednost zarobljene robe iznosi 1.500.000 kn.
4. 28-X-42. U ' »3 h u selu Gradištu izvršen je napad na našu brigadu, koja se je tu odmarala poslije marša od 30 km. Napad su izvršile njemačke pješačke snage, nepoznate jačine, uz pomoć 6 bombardera (2 ...⁵ »BREGÉ«, 1 »SAVOJA«), Bombardovanje je trajalo oko 1 Y⁶ sat, zatim je slijedio napad pješadije, koja je došla, pod zaštitom aviona, na vrlo blisko otstojanje od naših položaja. Neprijatelj je uspio u bitki, koja je trajala do mraka, da potisne naše snage u sela zahvaljujući pometnji koja je nastala u našim redovima uslijed strašnog djelovanja avijacije. Naši borci su prvi puta doživjeli vazdušni napad ovakovih dimenzija. S jedne strane to, s druge strane dezertiranje jedne čete sa položaja donijelo je našoj brigadi težak poraz. Naši gubici su: 18 mrtvih i 28 ranjenih. Tri četvrtine gubitaka je od bombardovanja. Među ranjenicima se nalazi i komandant brigade drug Bogdan Crnobrnja i šef štaba drug Milan Stanivuković.⁶

Neprijatelj je imao isto tako velike gubitke. Oboren je jedan »BREGÉ« iz pušaka. Mrtvih je bilo na neprijateljskoj strani oko 25. Zarobljena su tri karabina. Mi smo izgubili teški mitraljez.

5. Noću između 1 i 2-XI-42 izvršen je napad na željezničku stanicu Londžica. Posada na stanici brojala je oko 120 legionara. Borba je bila vrlo žilava, prelazeći čak u borbu prsa u prsa, i trajala je 4 sata. Likvidirano je 7 solidno zidanih bunkera. Ubijeno je 5 legionara. Zaplijenjeno je 5 karabina, 1800 metaka i nešto vojničke spremne Zapaljena je željeznička stanica, razrušena pruga i T.T. veza. Mi smo imali 3 vrlo lako ranjena.
6. Naša zasjeda na pruzi Našice—Londžica uništila je jednu lokomotivu, koja je išla iz Našica u pravcu Londžice. Razrušena je pruga i T.T. veza.

II. O borcima

U prvom redu treba istaći ono što brigadu kao pokretnu

* Narodni heroj. Poginuo 28 prosinca 1944 god., u borbi protiv Nijemaca, Čerkeza i ustaša, kao komandant Dvanaeste divizije.

formaciju naročito interesuje, a to je da borci uopće ne pokazuju ni najmanje znakove nezadovoljstva zbog toga što se bore daleko od svojih kuća. To je svakako vrlo važna činjenica za rad naše brigade u daljim perspektivama.

Na drugom mjestu treba istaći spremnost naših drugova boraca da izvrše i najteže zadatke, pri čemu nisu rijetka djela junaštva. Slučajevi kukavičluka i panikerstva su vrlo rijetki.

Ne može se međutim preći preko nekih krupnih skupnih i sudbonosnih nedostataka, koji su se mogli zapaziti od samog početka rada brigade, pa sve do sada. Naši borci pokazuju vrlo malo iskustva s obzirom na zadatke koji se pred nas kao brigadu postavljaju. Oni uopće vrlo slabo umiju da koriste zaklone. Vještinu prebacivanja, upotrebu bombe, razna vojnička lukavstva još uvijek naši drugovi nisu savladali. Isto tako naš borci još uvijek nisu dorasli vještini savladavanja bunkera, naseljenih mjesta i tome sličnog. Jedino sredstvo kojim se služe borci protiv tih uporišta jeste njihovo junaštvo.

Potrebno je bilo u tom smislu izdavati neka uputstva koja bi se morala obavezno prorađivati.

Poslije prvih neuspjeha borci su konačno u zadnje vrijeme naučili da prave efikasne zasjede. To svjedoči najbolje nekoliko zadnjih uspjeha i vjerojatno u tom pogledu neće više biti šepanja.

O vojnim rukovodiocima

Potrebno bi bilo o našim vojnim rukovodiocima da se govori prilično opširno. Mi ćemo se zadržati samo na onom najglavnijem i najvažnijem. Osjeća se da kod njih ima vrlo malo odgovornosti za svoj rad. Tako se je dogodilo da je drug komandir ... (II bat.) u selu Gradištu napustio svoj položaj bez naređenja, ne obavijestivši o tome štab bataljona. Taj je položaj imao presudan značaj u bitki na Gradištu.

Drugovi rukovodioci, naročito komandiri gube se u borbi kao rukovodioci i pretvaraju se u obične strijelce. Gube iz svojih ruku ? jedinice i kontrolu ljudstva. To vrijedi gotovo za sve komandire, sa malim izuzetkom. Daljni važan nedostatak je nemanje inicijative. Događilo se je čak jednom da je jedan komandir pitao pismeno da li smije da napada neprijatelja. Isto tako vrlo slabo ocjenjuju situaciju i ne umiju da se lako snađu na težem

- IV. Stanje u jedinicama
1. Moral u jedinicama je na odličnoj visini.
 2. Borbenost isto tako odlična.
 3. Disciplina nije na onakvoj visini na kojoj bi trebala da bude u takvoj jedinici kao što je brigada. Ipak u tom pravcu se ide naprijed.
- V. Promjene u vojničkoj organizaciji brigade
1. Za vršioca dužnosti [komandanta] postavili smo privremeno zamjenika komandanta brigade Radojicu Nenezića. Za v. d. zamjenika komandanta brigade druga Josipa Antolovića, komandanta III bat., za v. d. šefa štaba komandanta II bataljona druga Gedeona Bogdanovića.
 2. Za v. d. komandanta III bat. postavili smo zamjenika komandanta III bat. druga Ivana Jergovića.
 3. Za v. d. komandanta II bat. zamjenika komandanta II bat. druga Jovana Milakovića.
 4. Za komandira omladinske čete postavili smo druga Radivojevića Milana, a za politkoma druga Rudolfa Cara.
 5. Omladinsku četetu smo rasformirali po bataljonima, s tim da se omladinska četa ponovo formira i to u najkraćem vremenu, čim borci dorastu za samostalne akcije, tj. dok prođu kroz nekoliko borbi. To smo učinili zbog toga što se pokazalo da omladinsku četetu ne možemo poslati da samostalno vodi operacije uslijed nemanja nekakvog iskustva. Rukovodstvo omi. čete dodijelili smo već štabovima bataljona.
 6. Smijenjen je komandir III čete II bat. ... i politkom zbog napuštanja položaja u borbi na Gradištu. Za komandira te čete postavili smo druga Filipa Kovačevića, a pitanje politkoma je ostalo za sada otvoreno.
 7. Za vršioca dužnosti politkoma prateće čete postavili smo druga Vojina Milića.
 8. Kako je intendant brigade drug Dušan Holcer poginuo za intendanta brigade postavljen je drug Dušan Ostojić.
- VI. Vojnička situacija na sektoru
- Neprijatelj drži gustu mrežu uporišta. Posade su srednje jačine (od 100 na više), dobro naoružane. Sastav posada su legionari, kulturbundaši ili ustaše ili kombinovane snage. Domobranskih posada gotovo nema. Uporišta su sva veoma čvrsta. Čak i najmanje posade imaju moderno i solidno građene bunkere, rovove i slično u velikom broju. (Tako napr. malo uporište Londžica imalo je 16 bunkera najmodernije sagrađenih). Sva ta uporišta i posade imaju' strogo defanzivni karakter.

Neprijatelj ima na raspoloženju gustu mrežu komunikacija, te je u mogućnosti da vrlo brzo manevrira sa snagama. I on to čini vrlo pravilno. Snage iz dublje pozadine prebacuje u uporišta u pravcu našeg kretanja. (Na primer: Našice su imale posadu od 200 domobrana, ali čim smo mi došli na bliže otstojanje posada se povećala na 9 satnija).

Saobraćaj na komunikacijama koje su na našem dohvatu je vrlo rijedak, gotovo ga i nema. Zato naše zasjede su često puta bile potpuno jalove. To se može zahvaliti uglavnom dobroj obavještajnoj službi neprijatelja, koja je čak razvijena i u srpskim selima.

Neprijateljska je avijacija vrlo aktivna. Prema pouzdanim informacijama koje smo dobili, jednom je avionu stavljeno u zadatak da stalno kontrolira naše kretanje, odnosno ispituje Krndiju i Dilj. I zaista od ranog jutra do mraka avioni su stalno nad nama. Ali zbog toga logorujemo i noću i danju u šumi.

Prema obavještenju jednoga oficira iz Broda, neprijatelj na sektoru između Save i Drave nema nekih većih snaga. Nema izgleda da bi neprijatelj mogao na tom sektoru da poduzme pohode većih razmjera.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Zec Ranko

V. d. komandanta
Radojica Nenezić

BR. 10

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA DRUGE DALMATINSKE NOU BRIGADE OD 3 STUDENOG 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGOSLAVIJE O NAPADU NA KOMUNIKACIJU KNIN—STRMICA"

**STAB I BATALJONA
II DALM. N. O. P. U. BRIGADE
3/XI-1942**

Izvještaj

VRHOVNOM ŠTABU N. O. P. i D. V. JUGOSLAVIJE
(operativnom rukovod. Grahovo)

1) Snage ovog bataljona nalaze se još uvijek na položaju Suho Polje. Zadatak koji smo trebali izvršiti u zajednici sa ličkim jedinicama, nije izvršen.- Umjesto toga neprijatelj ne samo da nije izbačen sa linije Knin—Strmica, već opet je postao stvarni gospodar na toj liniji, gdje ponovo mobiliše narod za borbu protiv partizana. Isto tako ponovo je uspostavljen promet između Knina i Strmice, koji je u toku 1/XI bio prekinut, kuda neprijatelj dovlači ne velika pojačanja. U toku jučerašnjeg dana prošlo je tuda 15 kamiona i 4 tenka. Koliko možemo da saznamo, namjera im je da osposobe Deralo³ za upotrebu. Pojačanje koje su dobili sastoji se od talijanske i hrvatske vojske kao i četnika. 2) Noću između 31/X i 1/XI sa jedinicama II Prolet, brigade učestvovala su i 2 čete ovog bataljona: jedna na Vrpolju, druga u Golubiću. Ona u Vrpolju zaplijenila je 1 pušku i nešto materijala, a ona u Golubiću 5 pušaka i oko 100 metalca. 1/XI prebjegao nam je iz Strmice 1 četnik sa oružjem (puška, bomba i 50 metaka). Noću između 1 i 2/XI jedna četa ponovo se spustila u Golubić, gdje zaplijenila još 2 puške. Tako je bilans 8-dnevnog boravka na ovom položaju 10 pušaka, 300 metaka i 1 ubijeni četnik (koga smo našli, dok seljaci tvrde da su tom prilikom poginula još 2). Za to vrijeme imali smo jednog lakše ranjenog druga.

3) Uslovi ishrane i boravka vrlo su loši. što ima za posljedicu

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 3461.

Dijelovi Druge dalmatinske NOU brigade i Devete, ličke. NO brigada imali su zadatak da očiste sela na komunikaciji Strmica—Knin i sjeverozapadno od nje od četničkih 1 talijanskih snaga, i komunikaciju onesposobe.

² Prijevoj između Strmice i Grahova

slabljenje borbene i moralne vrijednosti boraca. U tom cilju predlažemo da [se] bataljon za izvjesno vrijeme povuče na kraći odmor, da bi se spriječile i veće posljedice. Ovo tim prije što u ovakvoj situaciji naš boravak na ovim položajima gubi svoj smisao. (Prilažemo izvještaj o tome upućen Štabu II Dalm. brigade.)

Uz borbeni pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
S. Macura¹

(M.P.)

Za komandanta
Šime Ivas

BR. 9

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE HRVATSKE
OD 4 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O NAPADU NA LIČKO PETROVO SELO, ŽELJAVU,
BALJEVAC I DRUGA UPORIŠTA¹**

**STAB
II UDARNE PARTIZANSKE
BRIGADE HRVATSKE
4 novembra 1942 god.**

Operativni izvještaj

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N. O. P. O. HRVATSKE

Dana 3. XI. 1942 godine II Udarne brigada dobila je za zadatak da likvidira neprijatelja u Ličkom Petrovom Selu, Zeljavi i Baljevcu i stim da se blokira neprijatelj na tome pravcu i spriječi svaki njegov pokušaj u slučaju davanja pomoći napadnutom [Ličkom] Petrovom Selu ili bjekstva iz istog mjesta.

Raspored II Udarne brigade po bataljonima:

I bataljon »Stojan Matić« imao je za zadatak da likvidira neprijateljsku posadu u Zeljavi i Baljevcu i stim da sa svojim desnim krilom uhvati vezu sa krajiškim snagama koje su operisale kod Zavalja.

¹ Narodni heroj Slobodan Macura. Poginuo ožujka 1943 god. u Četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi kod Kalinovika.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istomkog instituta pod br. 18—2, k. 801.

U. bataljon »Ognjen Priča« imao je za zadatak da napadne neprijatelja na koti 540 Hrnjakov Vrh i samom Ličkom Petrovom Selu i to: južno od kote 540 do ceste koja vodi od Deriguza do Ličkog Petrova Sela.

III bataljon »Mičo Radaković« imao je za zadatak da napadne neprijatelja na koti 528 Celopek i u samom mjestu [Ličkom] Petrovom Selu i to od kote 528 do ceste koja vodi od Deriguza do u mjesto [Ličko] Petrovo Selo.

IV bataljon imao je za zadatak da likvidira posadu u selu Rešetaru i da postavi osiguranje od neprijateljskog nadiranja sa pravca Vaganca ili iz Drežnika.

Akcija se je izvodila po planu. Sa akcijom je rukovodio štab II Udarne brigade. Za vrijeme ove akcije nije bilo naročitih grešaka kod bataljona sem što kod pojedinih komandira četa još nema dovoljno samoinicijative, tako da kad dođe vrijeme za sami juriš nisu sami odlučni da izvrše juriš jer boje se i kažu da će u slučaju neuspjeha biti odgovorni pred komandantom bataljona zato što su bez njegovog naređenja pravih juriš i si. Napominjem da to nije kod svih bataljona, naime komandira četa, nego samo kod njih nekoliko (1—2), tj. kod komandira II čete »Ognjen Priče« i komandira III čete IV bataljona . . .

Rezultat akcije:

U ovoj akciji zaplijenjeno je tj. uhvaćeno i to:

1 top protivkolski kal. 37 mm, 80 granata za isti, 2 t. mitraljeza, 4 p. mitraljeza, 70 pušaka, 2 pištolja, 300 mina za t. bacač, oko 10.000 pušanih metaka za »mauzer«, 2 radioaparata, 1 telefon, 2 dvogleda, 1 pisaća mašina, 2 bicikla, 2 sedla. 10 samara. 12 konja, 105 cokula, 120 šinjela, 98 čakšira, 115 bluza, 130 čebadi, 40 šatorskih krila, 4 ranca, oko 50 kragujevačkih ofanzivnih i defanzivnih bomba i ostale ratne spreme.

U ovoj akciji II Udarne brigada imala je 6 mrtvih i 28 ranjenih drugova. Gubici neprijatelja su oko 120 mrtvih i 56 zarobljenih ustaša, domobrana i civila, dok broj ranjenih nam nije poznat.

U ovoj akciji zaplijenjena je veća količina živežnih namirnica (žita, kukuruza, graha, hrane za stoku, kao i žive stoke i svinja).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkoma:

P* Babić

Zamj. komandanta

Operativni oficir:

Pokrajac Đurađ

* Petar

BR. 10

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 4 STUDENOG 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I
DV JUGOSLAVIJE O OSLOBOĐENJU LIČKOG PETROVOG
SELA, 2ELJAVE, BALJEVCA I IZACIĆA¹

VRHOVNOM ŠTABU N. O. P. i D. V. J.

Naše su jedinice jučer oslobodile Ličko Petrovo Selo, Zeljavu i Baljevac, te Izačić i zauzeli položaje kako im je bilo naređeno.¹

Još mi nije poznat plijen. Zarobili smo jedan češki protukolni top 37 mm i oko 50—60 granata, dosta naboja za teški bacač (preko 100), 1 ili 2 teška mitraljeza, te nešto pušaka. Bilo je nekoliko vagona žita. Iz L. P. Sela je uspjelo uteći svega 20—30 ustaša, ostalo je većinom pobijeno prilikom pokušaja bijega. Iza toga je I Udarne brigada pošla na Vaganac, ali je tamošnja posada pobjegla. Jutros se Brigada spremala na Drežnik Grad. Mislim da je to u duhu datih naređenja.

Imamo ovdje 3 brigade i mogli bismo dati pojačanje za Bihać, ah su nam veze vrlo slabe. Drug nam se Košta³ uopće još nije javio iako smo osigurali relejne stanice i javljali mu se. Molimo daljna naređenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

4. XI. 42. 8h

V* Bakarić

BR. 11

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 4 STUDENOG 1942 GOD. O FORMIRANJU TRINAESTE
NOU BRIGADE HRVATSKE¹

N A R E D B A BR. 23

KOMANDANTA NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTI-
ZANSKIH ODREDA HRVATSKE OD 4. XI. 1942.

I. Od I se Proleterskog narodno-oslobodilačkog udarnog bataljona Hrvatske i Zumberačko-pokupskog odreda formira XUI Narodno-oslobodilačka udarna brigada Hrvatske.

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ
Pod br. 2824.

² Vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 59 i 78.

³ Nad, komandant Prvog Bosanskog NOU korpusa

⁴ Vladimir

Dokumenat, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u
•rtuvi CK SKJ pod br. 2542.

II. Za komandanta se te Brigade imenuje drug Ante Banina, dosadašnji komandant I Narodno-oslobodilačkog proleterskog bataljona Hrvatske.

III. Za političkog se komesara te Brigade imenuje drug Božo Spaček, dosadašnji politički komesar I Proleterskog narodno-oslobodilačkog udarnog bataljona Hrvatske.

IV. Za operativnog se oficira Brigade imenuje drug Ive-tić,² dosadašnji operativni oficir I Proleterskog narodno-oslobodilačkog udarnog bataljona Hrvatske.

V. Drug se Rade Bulat, dosadašnji oficir pri GŠH, stavlja na raspoloženje Štabu II Operativne zone, s tim da vrši dužnost komandanta XIII Narodno-oslobodilačke partizanske brigade Hrvatske sve do ozdravljenja komandanta te Brigade druga Banine Ante.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Vladimir Bakarić

Komandant:
Ivo Vladić³

(M.P.)

Na znanje:

Vrhovnom štabu Narodno-oslobodilačke partizanske i Dobrovoljačke Vojske Jugoslavije
Štabu I Operativne Zone
Štabu III Operativne Zone
Štabu IV Operativne Zone
Štabu V Operativne Zone
Štabu I Proleterskog Narodno-oslobodilačkog Udarnog bataljona Hrvatske

Na znanje i postupak:

Štabu II Operativne Zone

Da je otpravak vjeran originalu potvrđuje '

Načelnik štaba

Ilija Andžić

² Vojislav Ivetić. Poginuo 1. siječnja 1943. god. u borbi protiv ustaša na Krašiću, kao operativni oficir Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar“.

* Ivo Rukavina

BR. 10

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 4 STU-
DENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR-
VATSKE O AKCIJAMA IZVRŠENIM U DRUGOJ POLOVINI
LISTOPADA¹**

**STAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Br. 142
4-XI-1942**

Operativni izvještaj

KOMANDANTU PARTIZANSKE N. O. VOJSKE HRVATSKE

Lika:

1) Neprijatelj se u zadnje vrijeme nalazi u defanzivi skoro na svima sektorima. Jedino banditi iz Udbine¹ s vremena na vrijeme izvrše prepade na neka sela u cilju pljačke, ubijanja i paljenja. Tako su prije neki dan sa većim snagama pokušali prodor prema Mekinjaru, ali su bili nakon dulje borbe odbijeni.

Zapadna Lika nalazi se skoro cijela pod kontrolom Talijana, četnika i ustaša. U rejonu Kosinja ponovo se nalaze četnici i ustaše, kao što su i prije bili, ali nisu tako agresivni, već se zadovoljavaju s time da budu kod svojih kuća. Izgleda da je operacija naše I i II Brigade na tom sektoru imala dobar učinak, kako vojnički, tako i politički.³

Četnici su i dalje vrlo aktivni. U zadnje vrijeme zauzeli su sela Crnu Vlast, Donji Babin Potok i Rudopolje. Pokušavali su prodor prema Turjanskom iz Crne Vlasti, ali su bili lako odbijeni. Njihova djelatnost svodi se na političku propagandu, utvrđivanje mjesta i položaja u kojima se nalaze i osiguravanje pruge i pomoć Talijanima protiv partizanskih akcija.

Pruga je popravljena i okupator se zahvaljujući četničkim bandama sa istom koristi.

Bombardovanja od strane neprijateljskih aviona nije bilo. Prije neki dan otišlo je prema Dalmaciji sa sjeverne strane preko Like nekoliko stotina teških tromotornih aviona. Letjeli

instituta⁰ br. A. 7. i K ' ' nalaZi Se " arhivi Vojnoistoriskog

* Odnosi se na ustaše.

¹ Vidi tom V, knj. 8. dok. br. 3, 0, 17, 43. 62 i 87.

su vrlo nisko, ali nisu nigdje bombardovali. Po svoj prilici kreću se za Libiju.

Akcije:

2) 19. X. ustaše iz Udbine pokušale su prodor prema Me-kinjaru. Nakon 6 sati borbe neprijatelj je odbijen od strane Udbinske i Omladinske čete.

Na našoj strani gubitaka nije bilo. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i više ranjenih. Plijena nije bilo.

Istog dana Gračački i Gospički bataljon postavili su zasjede četnicima i Talijanima, i postavljena jedna mina za voz blizu stanice Gračac.

Gubitaka na našoj strani u ovim akcijama nije bilo, a neprijatelj je imao 10 mrtvih i veći broj ranjenih.

Zaplijenjeno je 5 pušaka sa municijom, nešto bombi, 2 kola i nešto ostalih sitnih stvari. Sa minom je bačeno u zrak nekoliko vagona, ali gubici kod neprijatelja nisu utvrđeni.

20.X. — IV Lički Odred minirao je prugu i postavio zasjedu na voz između želj. stanice Javornika i Ličke Jesenke.⁴ Iako je neprijatelj izviđao prugu i poslao ispred transportnog voza koji je prevozio vojnike lokomotivu i dva vagona kao izvidnicu, ipak se ova izvidnica propustila i kada je naišao voz pun vojnika i ratnog materijala vješt看 postavljanjem mina voz je dignut u zrak. Zasjeda je otvorila vatru na preostali dio vagona, bačene su zapaljive bombe i trebalo je još samo nekoliko vremena da se neprijatelj potpuno savlada i izvlači plijen. Četnički banditi zaveli su u šumu kod Javornika Talijane, koji su napali našu zasjedu i tako onemogućili da se iskoristi postignuti uspjeh. Razvila se je borba između mnogobrojnih Talijana i četnika i naše zasjede za voz. Naše snage morale su primiti borbu sa dvije strane i povukle su se pod pritiskom jačeg neprijatelja. Na mjestima dolazilo je do borbe prsa u prsa.

Istoga dana kada su se naše snage povukle upućena je jedna patrola na mjesto gdje se je vodila borba. Patrola se je privukla sasvim blizu neprijatelja, obasula ga bombama i opet mu nanijela udarac i povukla se. Talijanske snage koje su se vozom prebacivale imale su za zadatak da dođu na Kordun kao pomoć Talijanima koji su napadali na Perjasicu. Poloj i Veljun.

Gubici na strani neprijatelja iznose 310 mrtvih, 530 ranjenih. Sedam vagona dignuto je u zrak i osam vagona je zapaljeno. Među zapaljenim vagonima bio je jedan vagon pun municije.

Naši gubici iznose 3 mrtva, 3 nestala, 1 teže ranjen i 3 lakše ranjena.

¹¹ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 64, 67 i 68.

Plijena nije bilo. Mi smo izgubili 1 p[uško]mitraljez i 3 karabina.

22. X. — Dva bataljona IX Brigade prilikom prelaza za selo Počitelj sukobila se sa četnicima i razjurila ih. Ubijeno je 5 četnika. Gubitaka kod nas nije bilo.

22./23. noću IX Brigada izvršila je rušenje pruge između Raduča i Medka i između Medka i Ribnika.

Porušeno je 5 km. pruge i telefonske veze. Do borbe nije došlo.

23./24. noću IX Brigada izvršila je napad na četnički puk »Vožda Karađorđa« u gračačkoj kotlini.⁵ Napad je bio koncentrisan na pet četničkih četa i na štab njihovog puka i to kod kuća Dojića, gdje je bio četnički štab puka, magazin, zatvor, skladište hrane itd., zatim kod Brčine i Čorkovića, Danilovića i Dukića, te na Potkokirnu i na Bukovi Vrh. Svaki bataljon imao je zadatak da izvodi tako reći samostalno akciju obzirom na ražtrkanost neprijatelja. Bataljoni su uspjeli da se privuku neopazano do neprijatelja i iznenade ga tako da neprijatelj nije imao vremena da se pribere. Neprijatelj je bio zbunjen i nije mogao da pruži jači otpor, tako da je brzo sa njima likvidirano. Jedino su četnici pokušali kontranapad jurišem kod četničkog liaba, ali su ih naši borci hrabro dočekali, mnoge pobili i zarobili. Talijani iz Gračaca osvjetljavali su teren reflektorima i gadali minobacačima, ali to našim borcima nije ometalo rad. Gubici na strani neprijatelja iznose 70 mrtvih četnika među kojima se nalazi i Dane Stanisavljević (Cicvara) koji je bio komandant udarnog četničkog bataljona i vršilac dužnosti komandanta puka. Istovremeno ubijen je adutant štaba puka i neki savjetnici, tako da je štab puka skoro sav likvidiran.

Zarobljeno je 64 četnika, među kojima i kaluđer iz Krupe Savatije Mažibrada koji je bio zamjenik popa Đujića. Pored toga zarobljeni su šef četničke policije za Gračac i obavještajni oficir Uroš Stanisavljević.

Zaplijenjeno je 95 pušaka, 30.000 metaka, 40 bombi i nešto ostalog ratnog materijala, kao i cijela arhiva puka »Vožda Karađorđa« sa važnim dokumentima.

Gubici na našoj strani 3 mrtva. 1 teže ranjen i 4 lakše ranjena.

25.Z26. noću u 2 sata izjutra 2 bataljon IX Brigade razorio je četničko selo Stikadu,⁸ gdje se je nalazilo oko 30 četnika. Četnici su se predah bez ikakve borbe, neopahvši ni jednog metka, tako da gubitaka ni na našoj strani ni na njihovoj **nije**

⁵ Vidi tom V. knj. 8. dok. br. 80 i 83

⁸ Vidi tom V. knj. 8. dok. br. 85.

Zarobljeno je 30 četnika, među kojima je bio veliki broj naših simpatizera.

Zaplijenjeno je 30 pušaka, 1000 metaka, 20 bombi i nešto odijevnih stvari.

28. X. u 4 sata izjutra IX Brigada napala je na Veliku Popinu⁷ u kojoj se prema podacima nalazilo oko 250 četnika, koji su bili razmješteni na više mjesta, te su bili dobro utvrđeni. Za odbranu služila su im sela Ljut, Šuplje Brdo, Labusovo Brdo. Gradina i Mušičino Brdo. I bataljon imao je da zauzme Gradinu sa okolnim zaseocima, 2 bataljon Maglaj, Colovku i Ljut. 3 bataljon Šuplje Brdo, i osiguranje do Vučipolja. 4 bataljon imao je da zatvori prolaz poljem prema Otriću, zatim da zauzme Mušičino Brdo, Crni Vrh i Golu Milu, tako da osigura desni bok od pruge. Sva utvrđena mjesta po planu trebala su se zauzeti na juriš.

Akcija nije uspjela da se izvede po planu, jer je počela sa zakašnjenjem za pola sata. Neprijatelj je dočekao naše snage sa žestokim plotunima i bombama, jer je bio obaviješten o napadu. Pored toga neprijatelj je vrlo vješto manevrisao tako da je napustio Šuplje Brdo, Maglaj, Čolovku, Golu Milu i Crni Vrh i skoncentrisao se uglavnom na tri pravca i to Podljut, Gradina i Mušičino Brdo. Na taj način neprijatelj je izbjegao počesno tučenje i branio ove tri važne tačke sa većim snagama od naših koje su imale da napadaju. Jedna četa četnika bila se je zatajila u šumi tako da je napala sa leđa i prisilila naš bataljon na povlačenje. Poslije neuspjeloga juriša naše su snage ostale na položajima malo unazad u namjeri da se iduću noć ponovi juriš sa pregrupisanim snagama. U toku cijelog dana vodila se je oštra borba sa neprijateljem na svim položajima, a najviše na položajima Gradina. Talijanska artiljerija i minobacači tukla je cijeloga dana bez prestanka naše položaje, a upotrebljavala je i većinom šrapnele. Neprijatelju je došla pomoć od Vučipolja oko 300. Svi napadi neprijatelja prema Ljutu i od pruge bili su odbijeni, i oko 16 časova neprijatelj je opet preduzeo napad i prisilio naše dijelove oko Gradine i Crnog Vrh i Mušičina Brda da se povuku.

Uslijed koncentracije neprijatelja nije bilo izgleda da će se moći izvršiti ponovni napad, pa su se naši dijelovi povukli i to tek po noći.

Gubici na strani neprijatelja koliko se moglo ocijeniti iznose oko 30 mrtvih i više ranjenih.

Gubici na našoj strani 12 mrtvih i 15 ranjenih, od kojih nekoliko teže.

Utrošeno je 4000 metaka i izgubljene 2 puške. Plijena nema.

¹¹ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 64, 67 i 68.

Razlog neuspjeha akcije jasno se može ocijeniti iz navedenog toka borbe. Borci su olako shvatili ovu akciju, tako da ih je žestok otpor iznenadio i nisu se mogli snaći, a naročito to pomjeranje neprijatelja i koncentrisanje omelo je plansko izvršenje ove operacije.

K o r d u n :

1) Ustaške bande na Kordunu iz Slunja, Cetingrada. Kladuše i Topuskog bile su vrlo aktivne. Više puta u odsutnosti naših brigada napadale su neka naša sela. palili, pljačkali i ubijali naše stanovništvo.

Četnička aktivnost osjeća se u Plašćanskoj Dolini, zatim oko Jasenice, dok na ostalim dijelovima Korduna njihova djelatnost je onemogućena. Izdajnik poručnik Rakinić, koji se nalazio sa ustašama u Tušiloviću zajedno sa nekoliko bandita njegovih istomišljenika, smaknut je zahvaljujući domobranskom oficiru drugu Maleku.*

Talijanski okupator iz Karlovca i Ogulina prodro je na našu oslobođenu teritoriju spalio i opljačkao sela Perjasicu i Poloj i imao je namjeru da dalje prodire na oslobođeni dio Korduna da opljačka narod, popali sela i po svoj prilici da organizuje četničke bande na Kordunu. Zahvaljujući blagovremenoj intervenciji naših brigada," koje su mu nanijele osjetne gubitke u ljudstvu i materijalu natjerani su da se povuku prema svojim bazama. Njihova koncentracija u Lici kod [Široke] Kule. Ličkog Osika i Ljubova imala je demonstrativni karakter u cilju da se naše snage vežu za te položaje, dok su namjeravali što se očito može ustanoviti da prodru na Kordun. Njihovi napadi na Kordun otpočeli su odmah nakon povlačenja iz Like od [Široke] Kule, Ljubova i Ličkog Osika. U prošlom izvještaju naznačeno je da su se bili skoncentrisali u Lici, a poslije opet da su se povukli, kada je uslijedio napad na Kordun.

Neprijateljska avijacija vrši stalna bombardovanja i mitraljiranja na Kordunu, naročito onih predjela oko kojih su vođene borbe sa Talijanima.

Akcije:

2) 14.X — dva bataljona IV Brigade napali su na ustaše u Katićima i Cindrićima u selu Ponoru, gdje je bilo oko 25 neprijateljskih vojnika i naoružanih civila (majara"). Operacija je uspjela djelomično zato što nije bio stegnut обруč pa je neprijatelju uspjelo pronaći rupu kroz koju je pobjegao. Gubici

* Franjo Molok Vidi tom V, knj. 3. dok. br. 118, str. 365.

...^{h é k a} brigada i Prvi bataljon Četvrte, kordunaške, brigade,
u tom^{U SteSo na ZVani maja, ima} po bi^{el}im majama koje se nose

kod neprijatelja 3 mrtva i 3 zarobljena. Na našoj strani nema gubitaka.

Zaplijenjeno je 3 karabina, 120 metaka, 1 bomba, 44 komada rogatke, 80 ovaca, 11 svinja i 14.500 Kuna.

Od 16.—28. o. mj. jedinice Komande područja Korduna izvele su nekoliko manjih operacija na ustaše i domobrane kod Skakavca, Donjih Dubrava i Tounja. U tim akcijama zaplijenjeno je 4 karabina, 800 metaka, 10 bombi, 1 pištolj i nešto ostale spremne od zarobljenih i ubijenih. Pored toga porušena je pruga između Donjih Dubrava i mosta na Globornici kojom prilikom je uništeno 20 džakova cementa. Prekinuta je telefonska veza između Skakavca i Vukmanića u dužini od 1000 m.

U svim ovim akcijama gubitaka nismo imali.

17.X. naša II i IV Brigada vodile su borbu sa neprijateljem (Talijanima) na liniji Perjasica. Kestenjak i Tržić, Kamenica." Neprijatelj je u jačini od 800 konjice, 7 tenkova, 40 kamiona i velikim brojem pješadije nadirao od Perjasice prema Veljunu u namjeri da prodre dalje na oslobođeni dio Korduna u cilju pljačke, paljenja i ubijanja našeg mirnog stanovništva.

Raspored naših snaga bio je sljedeći: II Brigada: jedan bataljon imao je da pređe rijeku Koranu sa splavom, zatim preko Gornje Visočke, Visokog Brda i krene prema neprijatelju koji je nadirao od Perjasice, 2 bataljon imao je zadatak da sa svog polaznog položaja krene u pravcu Velike Crkvine i da kod tPerjasičkog] Ponorca pređe rijeku Koranu i dalje nastupa prema Kestenjaku, 3 bataljon imao je za zadatak da pređe rijeku Koranu i da nastupa pozadi prethodnice i zahvati selo Točak i groblje Sudari, 4 bataljon imao je zadatak kao prethodnica Brigade da dođe u kontakt sa neprijateljem i da ispita njegovu jačinu, mjesto i namjere. Pravac kretanja bio je istočna strana sela Poloja. IV Brigada imala je zadatak da sa I bataljonom zauzme položaj prema Kamenici računajući da će neprijatelj sa svojim snagama nastupati prema Tržiću, dok su ostali bataljoni imali da se upotrebe tamo gdje bude najnužnije.

Poslije podne neprijatelj je počeo nadirati od Perjasice prema Veljunu putem i sukobio se sa prethodnicom II Brigade. Odmah se je razvila žestoka borba, koja je trajala nekoliko sati i neprijatelju su nanijeti strahoviti gubici. Jedan bataljon IV Brigade je sjekao odstupnicu neprijatelju prema Perjasici i borba je bila vrlo živa kako sa jedne tako i sa druge strane. Borci naših Brigada tukli su neprijatelja nemilosrdno i nisu mu dali vremena da se pribere. U sumrak izvršen je juriš na neprijatelja i razvila se ogorčena borba prsa u prsa, gdje su naši borci pokazali veliku hrabrost. Oni su skakali na neprijateljske

" Vidi tom V, knj. 8. dok. br. 84. 67 i 68.

i n

tenkove i kamione, uništavali neprijateljsku konjicu i natjerali **neprijatelja** da se u panici povlači prema Perjasici.

Gubici na strani neprijatelja iznose oko 200 mrtvih, 50 **zarobljenika** i veliki broj ranjenih. Među ranjenima nalazi se i **talijanski** general komandant divizije koga su Talijani uspjeli da izvuku.

Gubici na našoj strani iznose 4 mrtva, i 13 ranjenih, među kojima 2 drugarice.

Zaplijenjeno je: 1 tenk ispravan, dok su 2 oštećena, koja su Talijani uspjeli izvući. 2 poljska topa 75 mm. sa 110 granata, 135 karabina, 6 t.mitraljeza, 6 p.mitraljeza, 8 pištolja, 7 ispravnih kamiona, 1 luksuzni automobil. 7 motorcikla, 1600 bombi. 96 mina za laki bacač, 300.000 puščane i mitraljeske municije, 4 signalna pištolja sa 1600 signalnih metaka. 34 jačača konja (dok ih je oko 80 ubijeno), 80 sedala za konje, 13 sanduka konzervi, 8 sanduka dvopeka, 400 l. benzina, 1 sanduk sapuna, 5 sanduka sanitetskog materijala, 3 sanduka dinamita. I pukovska vojnička zastava, 1 pukovska kasa i arhiva, 1 poljska radio stanica, 9 brdskih kuhinja, oko 400 čebadi i velika količina košulja, bluza, šatorskih krila, čizama, cipela, hlača i ostalog ratnog materijala.

U ovim borbama naročito su se istakli drugovi Čiča Bogdan^z iz IV Brigade, sljedeći drugovi iz II Brigade: Bude Karan, Nikola Bjelobaba, koji su jurišali na tenkove i obadva poginuli, zatim drugovi Doko Kosanović, Gavre Milić, Stevo Domazet, Eror Stojan, Jarić Milan, Basta Dušan, Priča Mile, Majstorović Milan, Đukić Dušan, Knežević Bude, Opačić Dmi-tar, Prijanović Ilija, i drugarica Jovanka Grbić svi iz 3 bataljona »Mičo Radaković«. Iz 1 bataljona »Stojan Matić« istakli su se svojom borbenošću Tišma Dane, Mrda Miloš, Đukić Dušan, Ajduković Jandre, Đukić Iso, Mrda Pepo i drugarice Sašić Saja i Sašić Mika. Svi pomenuti drugovi i drugarice skakali su na tenkove i nemilosrdno trebali fašističke bandite.

23. X. — II i IV Brigada napale su i razoružale utvrđeno mjesto Tušilović¹³, koje je služilo kao brana protiv partizana za prodiranje prema Karlovcu. Ovo mjesto udaljeno je od Karlovaca 12 km., a čuvalo ga je oko 400 ustaša, žandara i domo-brana, koji su bili odlično utvrđeni u bunkerima i ograđeni bodljikavom žicom. Sam napad na mjesto Tušilović vršila je II Brigada dok je IV Brigada vršila osiguranje od Karlovca.

Borci II Partizanske Brigade svojim snažnim jurišem osvajali su bunker po bunker i satjerali neprijatelja u nekoliko kuća, a zatim uz pomoć naše artiljerije natjerali ih nakon teške borbe da se predaju. U isto vrijeme IV Brigada, koja je bila

^z Umro 1943 god. od zadobivenih rana.
Vidi tom V, knj. 8. dok. br. 76.

na osiguranju od Karlovca odbila je dva neprijateljska napada u jačini oko 600 ustaša, koji su bili pošli u pomoć za Tušilović. Pored toga 1 bataljon IV Brigade razoružao je neprijatelja na Macutovom brdu.

U ovim operacijama zarobljeno je 60 ustaša, 40 žandara. 322 domobrana, 2 domobranska oficira, 1 doktor i 2 ustaška oficira. Pored toga neprijatelj je imao 55 mrtvih, od kojih su 2 oficira i veći broj ranjenih.

Gubici na našoj strani 16 mrtvih i 45 ranjenih drugova.

Borba je trajala noć i dan.

Od oružja zaplijenjeno je 4 t.mitraljeza, 13 p.mitraljeza, 2 mala bacača mina, sa 123 mine, 2 brdska topa sa 64 granate, 30.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 350 pušaka, 250 ručnih bombi, 20 konja i veliku količinu ratne spremne (odijela, šatorskih krila, puščanog pribora itd.).

U borbi su se naročito istakli drugovi iz II Brigade komandir 3 čete 1 bat. drug Bude Ratković i komesar iste čete drug Petar Parać,¹⁴ zatim vodnik iz te čete drug Prtina Dane. Iz 2 bataljona drugovi Dušan Kendić, Branko Sužuković¹⁵, Serdai Stojan,¹⁰ Vajica Zaklan, Dmitair Rapaić, Lovrić Mićo i Peko Rapaić. Iz 3 bataljona komandir 2 čete drug Šuput Ilija i komesar iste čete drug Tepavac Ilija, zatim vodnik Hrnjak Milan, vođa bombaškog odjeljenja drug Bjelobaba Mićo¹⁷ i partizani Mirić Momčilo, Smiljainić Tanasija¹⁸ komandir, Basta Dušan, Đukić Dušan. Mastelica Dušan, Cvijanović Ilija, Priča Mile zamjenik pol. komesara čete, drugarica Bjelobaba Milica, drug Diviak Bude komandir, Turkalj Josip vodnik, Bosnić Jovo vodnik. Stojanović Dušan desetar, Tepavac Dane, Đerić Dušan, Bunčić Dane i Radaković Ilija. Svi ovi drugovi bili su u bombaškom odjeljenju. Drug Bjelobaba Mićo vođa bombaškog odjeljenja jurišao je na bunker tri puta sa svojim bombašima i nije se htio okaniti dokle god ga nije konačno zauzeo. Iz 4 bataljona drug Rapajić Vujo komandir. Borjan Petar¹⁰ desetar. Končar Jela²⁰ drugarica partizanka, Zigić Milan. Božanić Mićo,²¹ Špe-

" Poginuo u borbi protiv Talijana na Mokrom Polju 1943 godine.

" Poginuo u borbi protiv Nijemaca i ustaša kod Ljubova 1944 god. kao operativni oficir bataljona »Ognjen Priča«.

** Umro od rana zadobivenih u borbi kod Drežnik Grada. 1942 godine.

" Poginuo u borbi kod Travnika 1945 god., kao komandir Druge Čete Trećeg bataljona Druge, ličke, NOU brigade.

" Umro 1947 godine.

" Poginuo u borbi protiv Talijana i četnika kod Gračaca. 15 siječnja 1943 godine.

Poginula 1943 godine.

" Poginuo na Sremskom frontu 1945 god., kao komandir tenkovskog odjeljenja.

har Stipe," Cujić Dane komesar čete, Keča Mićo,²³ Klašnja Ilija.²⁴ Ognjenović Branko. Dozet Dušan,²⁰ Koruga Stevo,²⁰ Koruga Dušan. Štetio Nikola. Vlasisavljević Nikola, Dozet Milan, Dozet Rade, Momčilović Milan, Cuić Bogdan,²⁴ Marinković Stevo, Vojvodić Dane, Majstorović Dane,²⁷ Lukić Momčilo,²⁸ Vojvodić Pejo, Dmitrašinić Vajo, Erar Petar i Leka Stevo.

Ova operacija izvedena je po predviđenom planu. Borba je bila vrlo žestoka, jer je neprijatelj davao ogorčen otpor. Padom Tušilovića zadat je neprijatelju veliki udarac i stvorena mogućnost lakšeg prodiranja u hrvatske krajeve oko Karlovca.

Banija:

1) Situacija se na Baniji popravlja. Neprijateljske snage krstare pojedinim predjelima Banije, ali sa sve većim oprezom. Njihov glavni cilj je da drže u rukama ceste i neka važnija utvrđena uporišta koja im služe kao osiguranje za komunikacije. Energičnim akcijama naših Brigada ipak će se uspjeti da se neprijatelj potisne sa oslobođene teritorije u gradove.

Ne primjećuje se još zasada neka opasnija četnička aktivnost i narod postepeno dobija ubjeđenje o našoj vioničkoj snazi.

Neprijateljska avijacija nije vršila bombardovanje već samo izviđačke letove.

Akcije:

2) Od 28. IX.—10. X. naša VII Brigada djelovala je u Slavoniji u zajednici sa Moslavačkim partizanima i Bosanskom Proleterskom četom. O njihovim akcijama na Pitomaču, Kloštar i na rudnik uglja kod Pitomače izviješteno je u našem prošlom operativnom izvještaju.²⁰ Početkom ovoga mjeseca oni su ponovo u zajednici sa Moslavačkim partizanima izvršili napad na Grubišno Polje i na Španovicu na tamošnje ustaše i domobrane.³⁰

" Poginuo u borbi protiv Talijana i četnika kod Gračaca, siječnja 1943 godine.

Poginuo u borbi protiv ustaša prilikom napada na Slunj, studenog 1942 god., kao komandir voda.

- Poginuo u borbi protiv ustaša kod Lovinca. prosinca 1942 godine, kao komandir voda.

" Poginuo u borbi protiv Talijana kod Gospića, studenog 1943 god.

Poginuo u borbi protiv Nijemaca kod Radinaca, u Sremu, 1945 god. kao politički komesar bataljona.

Narodni heroj. Poginuo na Sutjesci 1944 godine.

' Poginuo u borbi protiv Talijana i četnika kod Gračaca, siječnja god., kao desetar.

" Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 63.

Vidi tom V. knj. 8, dok. br. 21, 26, 27, 58 I 63.

U napadu na Grubišno Polje uspjelo im je da likvidiraju žandarmerijsku stanicu, sokolski dom, stan ustaški logor i trokatni mlin. Jedino je ostala škola koja je bila odlično utvrđena a nije bilo nekog težeg oruđa sa kojim bi mogli razbijati zidove.

U operacijama na Grubišno Polje zarobljena su dva domobranska satnika, jedan nadporučnik, dva narednika, dva zastavnika, oko 100 domobrana i oko 20 živih ustaša. U borbi ih je poginulo 70.

Gubici na našoj strani iznose 6 mrtvih i 11 ranjenih.

Od oružja naša VII Brigada zadržala je za sebe 3 p.mitraljeza sa municijom, dok je ostalo dato Slavoncima i Moslavčanima (u izvještaju nije naznačeno koliko je oružja zaplijenjeno). Uhvaćeno je oko 100 kola plijena, raznih koža, tkanina, brašna itd.

Poslije akcije na Grubišno Polje izvršena je akcija na Spanovicu, gdje se je nalazilo 300 ustaša, odlično naoružanih i utvrđenih. Među njima bilo je nešto ustaša emigranata iz Pavelićeve tjelesne bojne. I tu su likvidirana sva uporišta, osim jednoga.

Gubici neprijatelja iznose oko 100 mrtvih ustaša, a naknadno ih je streljano oko 40.

Od oružja zaplijenjeno je 1 p.mitraljez, 80 karabina, 7 šmajsera i mnogo municije. Uhvaćena je ogromna količina plijena, oko 450 kola, što su sve napljačkali iz okolnih srpskih sela. Zapaljeno je skoro pola sela.

Pored toga naša Brigada pri povratku za Baniju vodila je borbe sa neprijateljem, tako da je morala sebi čistiti put da bi se prebacila. Ovom prilikom nanijeti su neprijatelju veći gubici.

Zadobijene su 4 puške sa municijom. Naši gubici pri povratku Brigade bili su 1 mrtav i 6 ranjenih drugova.

14.X. — VIII Brigada izvršila je napad na neprijatelja (ustaše i domobrane) u Ceriku i na posadu na Šakića Brdo.³¹ Posada u Ceriku imala je do samog dana napada dva brdska topa i cilj napada bio je baš taj da se dođe do topova. Jačina neprijateljske posade bila je svega 20 ljudi i to domobrana. Napad na Šakića Brdo nije uspio onako kako treba, jer je neprijatelj pobjegao iz rovova prije nego su partizani do njih stigli. Neaktivnost komandira čete i komesara, koji nisu imali toliko odlučnosti da smjelo povedu svoju četu koja je bila određena za glavni zadatak i tako su dali neprijatelju mogućnosti da pobjegne.

Zaplijenjena su 4 karabina, 2 sanduka municije i nekoliko bombi što je neprijatelj prilikom bjekstva ostavio u rovovima.

" Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 50.

Jedna druga četa imala je napadati na Cerik gdje je bilo 35 domobrana. Borci su došli do žice, ali opet neodvažnošću komandira čete napad nije uspio. Ranjeni drugovi kod žice nepovoljno su djelovali na ostale partizane tako da im se nije išlo dalje. Pored toga nije ni pripremljen materijal za sječenje žice koja je smetala da se priđe do rovova.

Naši gubici u ovim operacijama iznose 2 mrtva i 8 ranjenih. Gubici kod neprijatelja nisu poznati.

14. X. — V Brigada izvršila je napad na neprijateljsku posadu na Grubišića Brdo,³² koja je bila smještena u školi i rovovima sa naoružanjem 2 brdska topa, 1 teški i 4 laka bacača mina i više automatskih oruđa. Jačina posade bila je dvije satnije domobrana. Jačina naših snaga koje su napadale bila je oko 600 drugova sa naoružanjem 6 teških mitraljeza i 23 p. mitraljeza. Napad ni ovdje nije uspio. Razlog za neuspjeh leži u tome što komandiri i ostale niže starješine nisu u stanju da komanduju svojim jedinicama tako se je dogodilo da su na juriš izašli iz svake čete po jedna desetina, među kojima su bih većinom komesari, komandiri, vodnici i delegati, dok su ostali ostali na svojim polaznim položajima. Ovim drugovima je uspjelo da protjeraju neprijatelja iz 20 rovova, gdje su se držali 45 minuta. Neprijatelj kada je osjetio slabiju vatru izvršio je protivnapad i protjerao naše drugove na polazni položaj. Borba je trajala 4 sata, i više se nije ni pokušavalo da se na neprijatelja juriša, već je naređeno povlačenje.

Gubici na neprijateljskoj strani nisu poznati. Gubici na našoj strani 4 mrtva, 4 nestala i 14 ranjenih.

Zaplijenjena su 2 karabina, 2340 metaka, 2 bombe, 1 zatvarač od t. mitraljeza, 5 šinjela i 4 čebeta.

15. X jedan bataljon VIII Brigade u selu D. Pedlju razbio je napad jedne jače neprijateljske formacije i natjerao ih u bjekstvo.

Neprijatelj je pretrpio gubitke za koje se znade da iznose 3 mrtva i mnogo ranjenih. Među mrtvima nalazi se ustaški nadporučnik Jurić poznati krvnik.

Zaplijenjeno je 1 karabin, 1 šmajser, 1 postolje i čitavi pribor od minobacača osim cijevi.

22/23. noću izvršen je napad na grad Glinu.³³ U napadu su učestvovali I Udarina, V, VII i VIII Partizanska Brigada. Neprijatelj je u Glini raspolagao sa 600—700 vojnika, ustaša i domobrana. Oko samog mjesta Gline nalazila su se utvrđenja sa nepovezanim rovovima. Osim toga u blizini Gline u mjestima Hrastovica, Cepeliš, Cuntić, Gora, te na cesti Glina—

" Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 49.

Vidi tom V, knj. B. dok. br. 66, 69, 75 i 78.

Petrinja—Prekopa—Kihalac i Marinbrod nalazilo se najmanje 2500 vojnika. Na drugoj strani Gline u Topuskom i Čemernici oko 1000 neprijateljskih vojnika.

Raspored naših snaga:

Uslijed jakih neprijateljskih snaga na Petrinjskom sektoru bili smo prisiljeni da stavimo veći dio naših snaga na osiguranje prema Petrinji, Prekopi i Topuskom, dok smo sa manjim dijelom naših snaga napadali samu Glinu. Slabost našeg rasporeda snaga sastoji se u tome, što nismo mogli da si ostavimo rezerve. Imali smo svega u rezervi pri Operativnom štabu³⁴ jedan bataljon. Na osiguranje prema Petrinji—Hrastovici stavljena je cijela VIII Brigada koja je zauzela položaje sa svoja dva bataljona dok je treći imala u svojoj neposrednoj rezervi i V Brigada sa 2 bataljona, dok je treći bio kao rezerva pri Operativnom Štabu Grupe Brigada. Jedan bataljon I Udarne Brigade držao je osiguranje između Jukinca i Prekope od rijeke Gline preko glavne ceste Glina—Petrinja. Taj bataljon imao je zadatak da drži osiguranje od neprijateljske bojne koja se nalazila u Prekopi, Kihalcu i Marinbrodu. Između Gline i Topuskog držao je osiguranje jedan bataljon VII Partizanske Brigade, pojačan četom »Matije Gubca« i jednim vodom I područnog Banijskog bataljona. Napad na Glinu vršilo je 5 bataljona. 3 bataljona I Udarne Brigade i 2 bataljona VII Partizanske Brigade. III bataljon I Udarne Brigade imao je zadatak, da napadne Glinu od strane Pogledića. I i II bataljon I Udarne Brigade da se probiju u grad od strane Majskih Poljana između ciglane i ceste Glina—Majske Poljane. I i III bataljon VII Partizanske Brigade da se probiju između Jukinca i Gline u sjeverni dio grada. Na ovoj strani grada izabrali smo da se izvrši glavni napad uslijed toga što taj dio grada bio je najslabije utvrđen. Teren između ciglane i ceste Majske Poljane—Glina uopšte nije bio utvrđen.

Tok borbe:

Napad je trebao početi u 24 sata, ali uslijed nabujalosti potoka Maje prelaz preko istog osporio je naše napredovanje i napad je započeo u pola 2. Naši bataljoni uspjeli su bez žrtava preći kanal Maju i odatle prodrijeti u grad. Neprijatelj je sa Jukinačkog mosta pobjegao, ali pošto su naši bili spori i nisu dovoljno polagali pažnje na to neprijateljsko uporište, neprijatelj je sa jednom satnijom uspio zauzeti sve okolne zgrade oko Jukinačkog mosta. Naši bataljoni sa ulaskom u grad su se raspršili i nisu predstavljali neku jaku udarnu snagu. A da se likvidira jedna satnija trebalo je koncentrisati snage i izvršiti energični napad. Snage VII Brigade prodrle su svojim desnim

O formiranju i sastavu ovog štaba vidi tom V, knj. 8, dok. br. 55.

krilom uz Glinu do nogometnog igrališta i svojim lijevim krilom doprla je u centar grada do Kasine. One su se u tim ulicama potpuno raspršile. Ulazile u kuće gdje neprijatelja nije ni bilo, pretraživale iste i u tome se gubile. Ali ipak bataljoni VII Brigade držali su se više skupno, vodili su žešću borbu i imali su djelomičnog uspjeha. Da su uspjele pravovremeno koncentrisati svoje snage i likvidirati satniju koja je bila na mostu, stvar bi se sasvim drukčije razvijala. Bataljoni VII Brigade iako nisu bili neposredno rukovođeni od Štabova bataljona ipak su u ovoj operaciji bili bolji od bataljona I Udarne Brigade. Ti bataljoni fakat su se borili što dokazuje broj mrtvih i ranjenih, kao i broj zaplijenjenog oružja. Oni su nanijeli neprijatelju najveće gubitke.

I i II bataljon I Udarne Brigade bili su u borbi još više raspršeni i nisu predstavljali nikakvu udarnu snagu. Bataljon »Marka Oreškovića« imao je zadatak da osigura zauzimanje topova, ali on je svojim jednim manjim dijelom snaga napao na topove i uslijed toga imao odmah u početku znatne gubitke. Neprijatelj je i ovo uporište pojačao, izgleda skoro cijelom satnijom. I ovdje se stvar odigrala na isti način, kao kod Jukinačkog mosta. Nije izvršena koncentracija snaga bataljona »Marka Oreškovića«, da bi se likvidiralo to uporište. Sa zauzećem topova stvar bi se iz temelja izmijenila. Pomoću njih mi bi !«ko prečistili sa svim drugim neprijateljskim uporištima. 2 bataljon I Udarne Brigade u cijeloj toj borbi bio je skoro potpuno pasivan, ušao je u ulice gdje većinom neprijatelja nije ni bilo i borbe skoro nije ni imao. To svjedoči broj ranjenih (svega 3 ranjena). Neprijatelj je faktično branio Glinu na ta dva uporišta, tj. kod Jukinačkog mosta i kod topova. Neprijatelj je imao dobru taktiku. Dok se oko 3 satnije nalazile u rovovima oko Gline oni su imali još dve satnije koncentrirane u samom gradu i osim njih još 50 ustaša i oko 30 žandara. Te rezervne snage je bacio na ono mjesto koje je bilo najviše ugroženo i zahvaljujući našem nesnalaženju u tom potpuno uspio.

Borbe na osiguranjima nije skoro ni bilo. VIII Brigada imala je borbu sa jednom neprijateljskom satnijom koja je kretala iz Petrinje u Glinu. Ta satnija odbačena je natrag. V Brigada oorbe uopšte nije imala. Osiguranje prema Topuskom također f^oro nikakve borbe nije imalo. Iz Topuskog je pošao jedan blindirani auto sa dva kamiona ustaša, ali su odbačeni natrag.

ranije VIII Brigada imala je borbu sa neprijateljem koji Je posao iz Cuntića i zauzeo Glavicu kota 338. Pošto smo mi namjeravali na toj koti zauzeti položaj sutradan VIII Brigada ^{Je slu} ^{P^{II}a} sa neprijateljem u borbu i odbacila ga. U toj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i 6 ranjenih. Među mrtvima bio je

satnik Simić Miroslav. Mi smo imali 1 mrtvog. Naša osiguranja ostala su na svojim položajima do 12 sati (do podne).

Operativni Stab imao je telefonsku vezu sa Štabom I Udarne Brigade i da je Stab Brigade imao vezu sa svojim bataljonima, a ovi sa četama mi bismo mogli vrlo dobro rukovoditi borbom u gradu, ali štabovi bataljona u ovoj operaciji su potpuno podbacili, a naročito 1 i 2 bataljon I Udarne Brigade. Štabovi bataljona bili su predaleko od svojih jedinica, te nisu znali gdje se one nalaze, nisu znali kako se borba razvija i prema tome nisu rukovodili svojim bataljonima. Partizani su se raspršili po gradu, prepušteni sami sebi napadali na most i na topove sa vodovima i u tome pretrpjeli znatne gubitke. Stab bataljona »Marka Oreškovića« zauzeo je svoj položaj iza Štaba Brigade. Karakteristično je jedno naređenje komandanta toga bataljona 1 ono ilustrira rad toga Štaba. Komandant je naredio »tucite neprijatelja gdje ga stignete« i štabovi bataljona i brigada zaključivali su po pucnjavi i viki koja je dolazila iz grada gdje se vodi borba, dok ustvari bili su potpuno bez veze sa svojim jedinicama. U početku Štab I Udarne Brigade izvijestio nas je da su naši blizu topova, da se borbe vode u centru grada itd., dok su vrlo kasno saznali o pravom stanju stvari, kasno su saznali: da postoje dva jaka neprijateljska uporišta, koja se mogu uništiti samo koncentracijom naših raspršenih snaga, a ne pojedinim vodovima. Kada smo im naredili da saberu snage i da energično udare i likvidiraju ta dva neprijateljska uporišta oni više nisu bili u stanju da to izvrše. Nisu više mogli sabrati bataljone jer su se u to vrijeme mnogi već povukli preko kanala. U to vrijeme tamo je bio pravi darmar. Kada smo vidjeli kakva je situacija naredili smo povlačenje, koje zahvaljujući gustoj magli je uspjelo bez gubitaka. Da smo imali jednu rezervnu Brigadu moglo se je i u takvoj situaciji stvar spasiti, ah u nedostatku iste nije preostajalo ništa drugo nego se povući.

Zarobljeno je 9 domobrana, 1 ustaša i 1 žandar.

Zaplijenjeno je 2 p.mitraljeza, 2 šmajsera, 20 karabina. 2 lovačke puške, 2 pištolja, 1 brdska kuhinja, nešto municije i ostale vojničke spreme.

Gubici na strani neprijatelja nisu nam poznati, ah ih ima mnogo mrtvih, među njima i oficira.

Naši gubici su sljedeći: 20 mrtvih, 40 ranjenih i 2 nestalo. Izgubili smo 6 karabina i ispucali 7 mina lakog bacača i 10 mina teškog bacača. Ispucano je nešto više municije nego je zaplijenjeno.

Uzrok neuspjeha akcije jasno se može ocijeniti iz izloženog toka borbe.

29.X. — V, VII Partizanska Brigada i 3 područni bataljon izvršili su operaciju na pruzi Sunja—Kostajnica³⁵ sa glavnim zadatkom da se razoruža željeznička stanica Majur i stražare između Majura i Sunje. Akcija je dobrim dijelom uspjela. Od **80** domobrana koji su bili na toj liniji zarobljeno je 50, od toga 2 oficira.

Zaplijenjeno je 5 p.mitraljeza, 4 šmajsera, 50 pušaka. **20.000.** metaka, 80 pari letnjeg odijela, nešto obuće, ćebadi i ostale spreme.

Gubici na našoj strani 6 mrtvih, 12 ranjenih.

U borbi se naročito istakla partizanka VII Brigade drugarica Milka Ruškovac, koja je prva upala u zgradu gdje su stanovali oficiri i razoružala ih.

R E K A P I T U L A C I J A :

	Mrtvih	Ranjenih	Zarobljenih
Gubici ne-prijatelja-	Talijana 510 Ustaša 232 Četnika 105 Domobrana Žandara Njemaca	Talijana 530 Ustaša Četnika Domobrana Žandara Njemaca	Talijana 50 Ustaša 164 Četnika 64 Domobrana 491 Žandara 43 Njemaca
Naši gubici	Mrtvih 86	Ranjenih 173	Nestalih 9

Zaplijenjeno oružje: 4 topa, 10 mitraljeza, 30 p. mitraljeza, 783 Puške, 2283 bombe, 386.660 municije mitraljeske i puščane, 21 pištolj.

Izgubljeno oružje: 1 puško-mitraljez, 5 karabina.

Diverzije: srušena dva voza, prekinuto oko 5 km. pruge i 6 km l.l. veze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

(M.P.)

Komandant

Srećko M. Manola

Vidi tom V. knj. 8, dok. br. 88, 92, 94 i 98.

BR. 13

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE HRVATSKE OD
4 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O NAPADU NA RAKOVICU, JELOV KLANAC, ČATRNU,
POLJANAK I BRDO LISINU¹**

**STAB
II UDARNE BRIGADE
HRVATSKE**

4 novembra 1942 g.

Operativni izvještaj

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N. O. P. O. HRVATSKE

II Udarne brigada Hrvatske dobila je za zadatak da u noći između 29 i 30 ov. m. napadne neprijatelja- i to: selo Rakovicu. Jelov Klanac, Čatrnju, Poljanak i brdo Lisinu.

Zadatak pojedinih bataljona II Udarne brigade:

I bataljon »Stojan Matić« imao je za zadatak da napadne neprijatelja u samom mjestu Rakovici i da istog likvidira.

IV bataljon imao je za zadatak da napadne neprijatelja u selu Jelovom Klancu i da istog likvidira.

III bataljon »Mićo Radaković« imao je za zadatak da napadne neprijatelja i da istog likvidira u selu Poljanku i brdu Lisini, i postavi zasjedu prema Kuselju, brdu Mali i Veliki Aćimovac kota 870, Mlinište kota 667 i da zaposjedne put koji vodi od Kuselja prema Poljanku.

II bataljon »Ognjen Priča« imao je za zadatak proći ispod puta Lisine, pretresti selo Selište, napasti i likvidirati selo Čatrnju, postaviti zasjedu sa desne strane ceste Čatrnja—Irinovac na koti 397, sa lijeve strane iste ceste zaposjesti kotu 394, sa lijeve strane iste ceste Irinovac—Rakovica zaposjesti kotu 414 i 402 i lijevo krilo te jedinice treba da uhvati vezu sa bataljonom IV brigade koji se trebao nalaziti na Velikom Vrhcu kota 414, a sa desnim krilom nasloniti se na rijeku Koranu.

Tok akcije:

Akcija nije uspjela iz razloga tih što je neprijatelju došla pomoć iz Bihaća. Pomoć koja je došla neprijatelju u Rakovicu prošla je preko položaja koji je trebala da drži IV partizanski brigada.³ Što se tiče akcije, akcija se razvijala po planu. Akcija

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod br. 17—2, k. 801.

³ Ustaše iz garnizona Bihać.

* Vidi dok. br. 61.

nije otpočela u određeno vrijeme iz tih tazloga što su bataljoni bili jako umorni i radi dugog maršovanja, a isto tako ni ishrana nije tekla u redu, imala je zakašnjenje.

Sa akcijom je rukovodio štab II Udarne brigade uz pomoć komandanta Zone¹ i operativnog oficira Zone.⁵

Za vrijeme ove akcije na našoj strani bilo je 7 mrtvih i 28 ranjenih drugova i drugarica. Od tih 28 ranjenih 25 ih je izvučeno dočim su 3 (2 druga i 1 drugarica) neizvučeni i pali su neprijatelju u ruke. U toj akciji II Udama brigada dobila je 18 pušaka i 600 metaka, a izgubila je tj. palo je neprijatelju u ruke 1 p. mitraljez i 4 puške. Također je zarobljeno 12 neprijateljskih vojnika i nekoliko civila kao i dosta živežnih namirnica (žita i stoke).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkoma:
P.° Babić

Zamj. komandanta
operativni oficir:
Pokrajac Đurad

BR. 14

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE HRVATSKE OD 5 STUDENOG 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGOSLAVIJE O AKCIJAMA I BORBAMA U DALMACIJI¹

5/XI-42 god.

Operativni izvještaj

VRHOVNOME ŠTABU

U toku posljednjih dana jedinice ove Zone izvršile su slijedeće akcije:

1). Na dan 7.X. t. g. jedna desetina Mosorske leteće čete srušila je cestu u dužini od 20 m na pruži Omiš — Makarska, a na mjestu Vrulja — Dubci.

2). Na dan 13.X. t. g., Mosorska leteća četa sa Solinskom csotmom i udarnom grupom iz Dugopolja, zaustavila je voz,

' Srećko Manola
^ Mile Uzelac
Petar

arhiv P ^ menat, ¹⁾⁶² potpisa, pisan na maSini, latinicom, nalazi se u «uvi Vojnoistoriskog instituta pod br. 27—3, k. 1490 A.

koji saobraća između Splita i Sinja. Voz je zaustavljen na pruzi između Dicma i Dugopolja. Okupatorske snage koje su pratile ovaj voz pozvate su bile na predaju, ali su one odgovorile vatrom na naše jedinice. Naše su jedinice odmah prihvatile borbu, i poslije jednoga sata, Talijani su imah 40 mrtvih — sve što je bilo u vozu, a naše jedinice imale su jednoga ranjenoga. Poslije dovršene borbe, lokomotiva je stavljena u puni pogon u pravcu Sinja, tako da se na prvoj okuci strmoglavlila sa 4 vagona u provaliju. Ovom prilikom zarobljeno je: 1 domobran, 2 Talijana. 1 finans i 1 željezničar. Ratni plijen: 42 puške, 1 puško-mitraljez, 38 bombi, 250 metaka, 10 ranaca kao i nešto odječne opreme.

3). Na dan 17.X. t. g. 3 bataljon I Dalmatinske brigade sukobio se u selu Cisti sa jednom italijanskom kolonom, koja se je pokušala probiti od Trilja prema Imotskom. Poslije kraće ah žestoke borbe neprijatelj je bio suzbijen i prinuđen na povlačenje ka Trilju. Tom prilikom neprijatelj je imao 20 mrtvih vojnika i 1 uništen tenk. Naše jedinice imale su 3 ranjena.

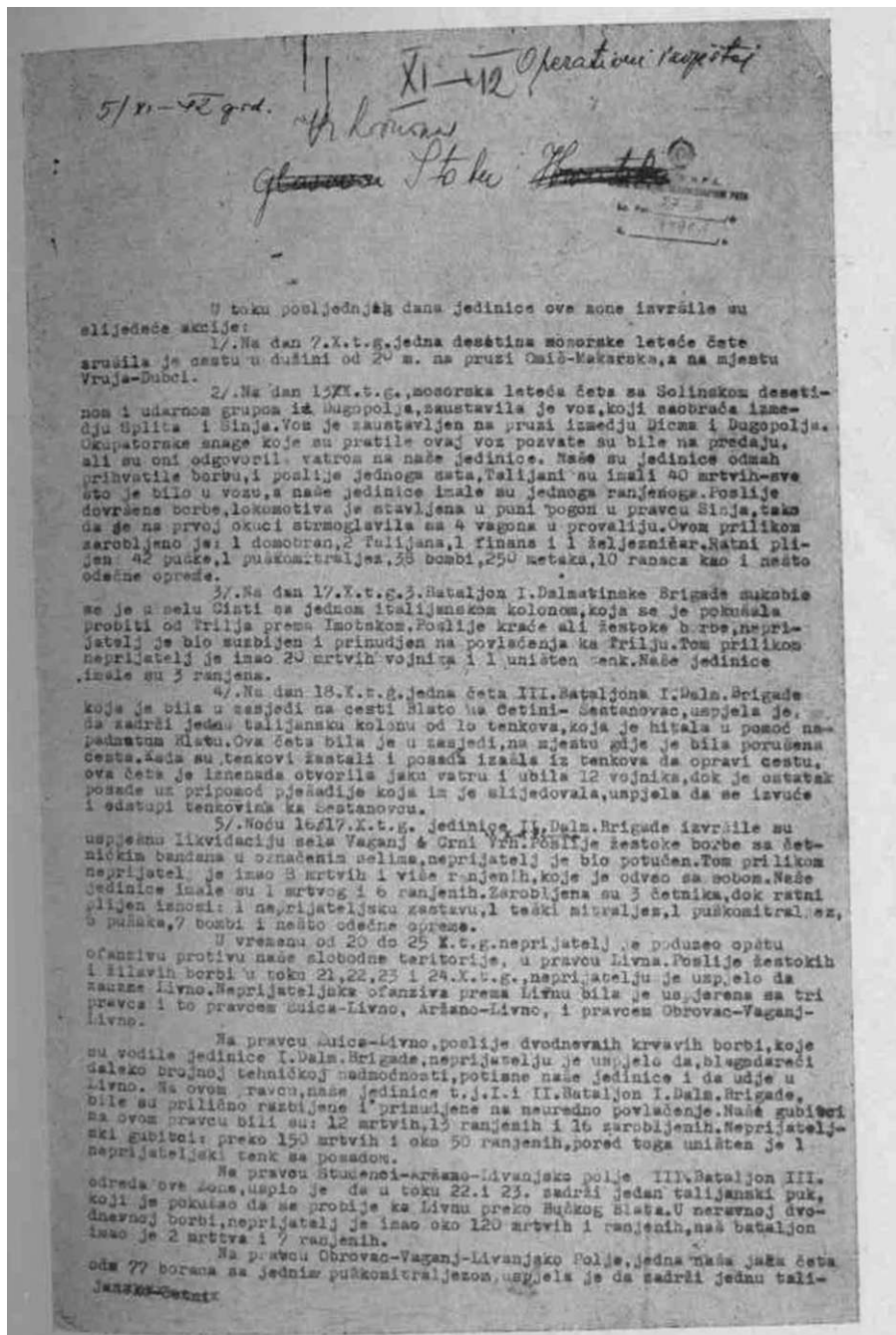
4). Na dan 18.X. t. g. jedna četa III bataljona I Dalm. brigade koja je bila u zasjedi na cesti Blato na Cetini — Šestanovac, uspjela je da zadrži jednu talijansku kolonu od 10 tenkova, koja je hitala u pomoć napadnutom Blatu. Ova četa bila je u zasjedi na mjestu gdje je bila porušena cesta. Kada su tenkovi zastali i posada izašla iz tenkova da opravi cestu, ova Četa je iznenada otvorila jaku vatru, dok je ostatak posade uz pripomoć pješadije koja im je slijedovala, uspjela da se izvuče i odstupi tenkovima ka Šestanovcu.

5). Noću 16/17.X. t. g. jedinice II Dalm. brigade izvršile su uspješnu likvidaciju sela Vaganj — Crni Vrh kod Plavna. Poslije žestoke borbe sa četničkim bandama u označenim selima, neprijatelj je bio potučen. Tom prilikom neprijatelj je imao 8 mrtvih i više ranjenih, koje je odveo sa sobom. Naše jedinice imale su 1 mrtvog i 6 ranjenih. Zarobljena su 3 četnika, dok ratni plijen iznosi: 1 neprijateljsku zastavu, 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 6 pušaka, 7 bombi i nešto odječne opreme.

U vremenu od 20 do 25 t. g. neprijatelj je poduzeo opštu ofanzivu protiv naše slobodne teritorije, u pravcu Livna. Poslije žestokih i žilavih borbi u toku 21, 22, 23 i 24.X. t. g., neprijatelju je uspjelo da zauzme Livno. Neprijateljska ofanziva prema Livnu bila je usmjerena sa tri pravca i to pravcem Šujica — Livno, Aržano — Livno, i pravcem Obrovac — Vaganj — Livnoj

Na pravcu Šujica — Livno, poslije dvodnevnih **krvavih** borbi, koje su vodile jedinice I Dalm. brigade, neprijatelju² je

² Ustaško-domobranske snage

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 14

uspjelo da, blagodareći daleko brojnoj tehničkoj nadmoćnosti, potisne naše jedinice i da uđe u Livno. Na ovom pravcu, naše jedinice tj. I i II bataljon I Dalm. brigade, bile su prilično razbijene i prinuđene na neuredno povlačenje. Naši gubici na ovom pravcu bili su: 12 mrtvih, 13 ranjenih i 16 zarobljenih. Neprijateljski gubici: preko 150 mrtvih i oko 50 ranjenih, pored toga uništen je 1 neprijateljski tenk sa posadom.

Na pravcu Studenci — Aržano — Livanjsko Polje III bataljon? III odreda ove Zone, uspio je da u toku 22 i 23 zadrži jedan talijanski puk, koji je pokušao da se probije ka Livnu preko Buškog Blata. U neravnoj dvodnevnoj borbi neprijatelj je imao oko 120 mrtvih i ranjenih, naš bataljon imao je 2 mrtva i 7 ranjenih.

Na pravcu Obrovac — Vaganj — Livanjsko Polje, jedna naša jača četa od 77 boraca sa jednim puškomitraljezom, uspjela je da zadrži jednu talijansko-četničku kolonu od 1000 boraca sa artiljerijom i bacačima i poslije dvodnevne borbe u toku 23 i 24. neprijatelju je uspjelo da izbije na Vaganj. U toku ovih borbi neprijatelj je imao oko 80 mrtvih i ranjenih, dok je ova naša četa imala 1 mrtvog i 6 ranjenih.

Ovaj izvještaj o akcijama oko Livna je dopuna izvještaja kojeg smo ranije dostavili Vrhovnom štabu.³

6). Na dan 23.X. t. g., jedinice IV bataljona I. Dalm. brigade likvidirale su žandarmerijsku stanicu u selu Podgrađe ispod Mosora. Poslije kraće borbe kasarna je zauzeta. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 2 ranjena. Naše jedinice nijesu imale gubitaka. Odmah poslije ove borbe jedinice ovog bataljona uspjele su da poruše »Pavića« most na Cetini i da na taj način potpuno prekinu saobraćaj na ovom dijelu ceste, između Omiša i Podgrađa.

7). Na 25.X. t. g. neprijatelj' je iz Omiša sa jačim snagama napao IV bataljon I Dalm. brigade na položaju Gradac—Tugare. Poslije žestoke tročasovne borbe i naizmjeničnih juriša, neprijatelj je bio odbijen i satjeran u sam grad Omiš. Neprijateljski gubici 20 mrtvih i oko 40 ranjenih. Na našoj strani bio je jedan teže ranjen i 1 lakše ranjen. Tom prilikom zaplijenjeno je nekoliko pušaka i nešto municije.

8). Noću 26/27.X. t. g. jedinice II Dalm. brigade izvršile su napad na neprijateljske snage na Vaganj — na cesti između Obrovca i Livanjskog Polja. Poslije žestoke dvočasovne borbe, jedan talijanski bataljon je potpuno uništen. Ubijeno je preko 80 fašista, 2 zarobljeno, dok je neprijatelj uspio da odvede za binj 4 kamiona mrtvih i ranjenih. Ratni plijen: 2 teška mitraljeza, 2 puškomitraljeza, 7 pištolja, 200 ručnih bombi, 6000 me-

³ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 81.

Talijanske jedinice iz sastava divizije »Bergamo«.

taka, 6 teških bombi od bacača, 30 pušaka, 1 sanduk sanitetskog materijala, veći broj čebadi i šatorskih krila i ostala vojnička oprema. Naši gubici 4 mrtva i 5 ranjenih.

9), Na dan 28.X. t. g. jedinice IV bataljona I Dalm. brigade očistile su neprijateljska uporišta u blizini Vrlike tj. s. Kljake i s. Otišić. Ovom prilikom zaphjenjen je veći broj pušaka, municije i ostale opreme. Neprijatelju je uspjelo da većim dijelom pobjegne, dok je jedan manji broj četničkih bandita zarobljen.

10). Noću 29/30.X. t. g. jedinice II Dalm. brigade izvršile su noćni prepad na talijansku posadu na Vagnju tj. na cesti Sinj — Livno. Poslije žestokih juriša od strane III bataljona ove Brigade, neprijatelj je bio prinuđen na povlačenje prema Obrovcu. U ovim borbama, koje su trajale do zore, neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i više ranjenih. Naše su jedinice imale 5 mrtvih i 6 lakše ranjenih. Rano ujutro, neprijatelj je dovukao jaka pojačanja iz Sinja sa kamionima, kojima je uspjelo da zadrže naše jedinice i prihvate svoje otstupajuće dijelove.

11). I primorska četa koja operiše na prostoru Biograd n/m, Šibenik, dostavila nam je izvještaj o slijedećim izvedenim akcijama:

a) U toku od 22—25.IX. t. g. likvidirala je u selu Zatonu, Betini-Pirovcu i Vodicama 6 špijuna.

b) U toku 25.IX. t. g. prekinula je telefonsku liniju Šibenik — Biograd n/m na 4 mjesta i tom prilikom srušila 457 telef. stupova. Također ova četa je porušila i most na Prosiki kod Vranskog Jezera.

c) U kanalu Zaton — Skradin, gdje je bilo oko 20 fašista i mnogo ratnog materijala izvršila je prepad 26.IX. i tom prilikom je ubila 6 fašista i 1 italijanskog oficira. Sa naše strane nije bilo žrtava. Na dan 2.X. t. g. u borbi sa četnicima na pravcu između Zatona i Rasline ubijeno je 4 bandita i 6 zarobljeno i nekoliko ranjeno. Plijen: 9 pušaka, 20 bombi i 450 metaka. Naše jedinice imale su 1 lakše ranjenog.

d) Na dan 7.X. t. g. bačena su [u zrak] 2 mosta na Vrani i 1 most na cesti Pakošane — Benkovac, koji je bio dug 40 metara.

e) Na dan 8.X. t. g. srušen je most na cesti Stankovci — Mostine, koji je bio dug 11 metara.

B) STANJE NAŠIH JEDINICA

Kao mobilne jedinice ove Zone mi raspolažemo sa I i II Dalm. brigadom i III odredom, koji treba sada da obrazuje III Dalm. brigadu.

Na operativnom području ove Zone, kao mještanske jedinice, imamo u sjevernoj Dalmaciji jednu jaču četvu koja će

uskoro narasti u bataljon; u srednjoj Dalmaciji imamo 2 bataljona i to Mosečki i Mosorski bataljon; u južnoj Dalmaciji imamo 1 bataljon i to Biokovski bataljon. Ovi bataljoni izvode akcije u zahvatu svoga područja, u najtješnjoj međusobnoj saradnji i sadejstvu, kao i u sadejstvu sa našim brigadama.

Mi smo namjerni, obzirom na razvoj narodnog ustanka u Dalmaciji, da formiramo odrede i to: 1 odred za sjevernu, 1 za srednju a 1 za južnu Dalmaciju, koji će u međusobnoj saradnji i sadejstvu razviti akcije do najvišeg stepena na cjelokupnom našem području od Neretve do Velebita. Ovi odredi imat će 2—3 bataljona u svome sastavu. Formiranju ovih odreda bi se moglo odmah pristupiti, samo da imamo dovoljno oružja i municije, ali mi ćemo ipak bez obzira na to, pristupiti u najskorije vrijeme njihovom formiranju, pošto za to imamo dovoljno ljudstva.

FORMIRANJE DIVIZIJA

Po zamisli i projektu Vrhovnog štaba, uskoro će biti formirane divizije od pojedinih naših brigada. Prema tome projektu od naših brigada u sastav divizija ulazi I i III brigada.

Po našem mišljenju, poznavajući vojno-političku situaciju u Dalmaciji, gdje je narodni ustanak u jeku, trebalo bi jednu diviziju uputiti u pravcu sjeverne Dalmacije, dok bi jednu diviziju trebalo uputiti prema južnoj Dalmaciji. Svakako da bi ove divizije poslije produžile operacije i to ona koja bi bila upućena u Sjevernu Dalmaciju, prema Lici, dok ona koja bi bila upućena u južnu Dalmaciju, nastavila svoja dejstva u pravcu južne Hercegovine.

PITANJE KADROVA

Mi puno oskudijevamo lcalco u partijskim, tako i u vojnim rukovodiocima. Naše su jedinice mlade, neiskusne i tek na pragu svoga razvoja i uzdizanja. Nedostatak kadrova je naš najteži problem i najvažnije pitanje, kojega ne možemo uspješno riješiti.

Pošto je komandant I Dalm. brigade drug Cetković® predviđen za komandanta divizije, mi predlažemo za komandanta I Dalm. brigade druga Marijana Bilića" dosadašnjeg zamjenika iste brigade, a za njegovog zamjenika predlažemo druga* Mišu Tartalju, dosadašnjeg komandanta II bataljona iste Brigade.

" Narodni heroj Pero Cetković. Poginuo 28 ožujka 1943 god. braneći oslobođeno Nevesinje, kao Komandant Treće NOU divizije.

Narodni heroj. Poginuo u borbi protiv Nijemaca prilikom napada na Jajce, decembra 1942 god., kao komandant Prve dalmatinske NOU brigade.

Molimo da po ovom našem predlogu donesete najhitnije potrebito rješenje.

Također za formiranje III Dalm. brigade, pitanje kadrova je osnovni problem. Nedostaju nam za ovu brigadu kako partijski, tako i vojni rukovodioci. Tako za štab brigade potreban nam je jedan zamjenik komandanta i zamjenik političkog komesara. Za štabove bataljona u ovoj brigadi potrebna su nam 3 komandanta bataljona i 3 politička radnika za komesare i zamjenike komesara. Stab IV Crnogorske brigade obećao nam je da će nam dati političke radnike za Polit, odjel ove brigade, ah te drugove još nijesmo dobili. Molimo vas da se naredi štabu V Crnogorske brigade, da najhitnije uputi druga Milovana Saranovića⁷ koji je po vašem naređenju određen za komandanta III Dalm. brigade.

DALJNI ZADACI NAŠIH JEDINICA

Obzirom na projekat Vrhovnog štaba, da će I i III Dalm. brigada ući u sastav divizije, koja će dobiti zadatke neposredno od Vrhovnog štaba, mi smo mišljenja, da bi našu II Dalm. brigadu trebalo angažovati u pravcu srednje i sjeverne Dalmacije, koja bi u sadejstvu i saradnji sa tamošnjim našim bataljonima mogla razviti akcije do najvišeg stepena, razbuktati još više narodni ustanak, mobihsati novo ljudstvo i doći do plijena u oružju i municiji, koje je neophodno potrebno ovoj našoj mladoj jedinici. Molimo da nam po ovome pitanju dostavite vaš odgovor i mišljenje.

Po našem mišljenju, obzirom da postoji pokret naših jedinica prema Dalmaciji, kao i ostalih jedinica koje ulaze u sastav divizija u raznim drugim pravcima, potrebno je da zaštitu i odbranu slobodne teritorije prema Livnu i Kupresu prime na sebe jedinice Operativnog štaba za Bosansku Krajinu, pošto je ova prostorija u tijesnoj operativnoj taktičkoj vezi sa Bosanskom Krajinom, a osim toga u ekonomskom pogledu potpuno se oslanja na dolinu Vrbasa, kao i na srezove zapadno od Vrbasa, prema Mrkonjić gradu, Ključu i Sanskom Mostu.

Napominjemo da je III Krajiški-odred, kao jedinica Operativnog štaba za Bosansku Krajinu, koja se nalazi na prostoru Vitorog — s. Sipovo — s. Janj. u slabom moralno-političkom stanju. Ovaj Odred je bez veze i dovoljno kontrole i nadzora sa svojim pretpostavljenim štaibom. Molimo da se stavi do znanja Operativnom štabu za Bosansku Krajinu, da se povede više računa o ovome Odredu, [redacted] moralno-političkom uzdizanju i

⁷ Narodni heroj. Poginuo u borbi protiv Talijana na Zužembergu, jula 1943 god., kao načelnik Glavnog štaba Slovenije.

jačanju, tako i o ishrani i snabdijevanju jedinica ovoga Odreda koje su i u tom pogledu u teškoj situaciji. Mi smo nekoliko puta ukazivali pomoć u ishrani ovom Odredu, ali više ne možemo, jer nemamo ni'kaikvih zaliha, a držimo na hrani veliki broj naših i susjednih jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

Načelnik štaba

ⁱ
Komandant

BR. 15

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE HRVATSKE OD 8
STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O NAPADU NA SUNJU¹

**STAB V PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
6.XI. 1942.**

Izveštaj o izvršenim
operacijama

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Noću između 1 i 2 novembra izvršile su V i VII Partizanska Brigada napad na Sunju.² Plan za napad izradio je Operativni štab V i VII Brigade.

VII Brigada imala je zadatak da napadne sa dva bataljona neprijatelja na željezničkoj stanici Sunja i okolnim zgradama.³ Sa jednim batailjonom da postavi osiguranje na cesti i pruži Sunja—Kostajnica i na cesti i pruži Sunja—Dubica.

V Brigada imala je zadatak da napadne i razoruža neprijatelja u mjestu Sunja, te da osigura pravac Sunja—Sisak i da razoruža željezničku stanicu Brđani, a jedan bataljon da stavi na raspolaganje Operativnom štabu za rezervu.

Snage V Brigade bile su raspoređene na sljedeći način: Sa istočne strane napadao je Sunju III bataljon i to s jednom četom oružničku postaju i s jednim vodom ustaški tabor, jedna četa blokirala je sjeverni i sjeverno-istočni izlaz iz sela Palanka, jedan vod nalazio se u rezervi. Prvi bataljon napadao je sa dvije čete Sunju sa njene zapadne strane, s jednom četom osigurao

¹ Original, pisan na maŠini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-13tonskog instituta pod br. 11/2, k. 831.

* Vidi dok. br. 63.

* Vidi dok. br. 37.

pravac Sunja—Sisak i napao željezničku stanicu Brđani. II bataljon dodijeljen je Operativnom štabu za rezervu.

Napad je počeo 2. XI. u 1 sat ujutro.

Kako se neprijatelj nije nalazio u zgradama u kojim je predviđeno, nego je bio rasut po samom mjestu, to je na partizane otvorena vatra i iz onih kuća za koje se mislilo da u njima nema neprijatelja. Partizanima je uspjelo protjerati neprijatelja u zgrade koje su se nalazile bliže crkve. Kako su zgrade u koje je bio neprijatelj stjeran bile pripremljene za odbranu, a i zbog slabe suradnje između I i III bataljona nije uspjelo razoružati neprijatelja u tim zgradama.

Ceta I bataljona koja je napadala željezničku stanicu Brđani izvršila je svoj zadatak u potpunosti.

U samom mjestu zapaljena je oružnička postaja, državno skladište sjena, pilana i ustaški tabor.

2. Ratni plijen: Zaplijenjeno je 12 francuskih trometki i po 40 metaka za svaku, 6 mauzera i tri lovačke puške, te ostalog ratnog materijala (ćebadi, nešto šinjela i koporana, masti, soli itd.).

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao nepoznat broj mrtvih, zarobljeno je 12 domobrana, 6 civila, 1 ustaša i 1 željezničar.

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali jednog mrtvog i 4 lakše ranjena.

5. Naknadno nije umro niko.

6. Pali smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na akciju: Operacija nije uspjela radi toga što se neprijatelj nalazio u onim zgradama za koje se mislilo da ga u njima nema, pa se utrošilo mnogo vremena dok je neprijatelj istjeran iz tih zgrada, a i zbog slabe energičnosti jedinica koje su napadale.

8. Utrošeno je 1054 mauzer metka i 232 talijanska metka, a zaplijenjeno je 1544 mauzerova metka. 490 mauzerovih metaka je višak dok je 232 talijanska manjak.

Noću između 3 i 4 ov. mj. izvršili su I i III bataljon ove Brigade operaciju na pruzi između željezničke stanice Brđani—Sunja.

Na zavoju ispod sela Brđani rastavljena je pruga, a I bataljon postavio je zasjedu sa dvije čete s jedne i s jednom četom s druge strane pruge. III bataljon dao je osiguranje s jednom četom prema Sunji, s drugom četom prema Blinjskom Kutu, a treća četa nalazila se u rezervi. Zadatak osiguranja bio je da u momentu kada se sruši vlak razruše prugu i na taj način spreče dolazak blindiranom vozu, a ujedno da spreče neprijatelju prolaz cestom ka porušenom mjestu pruge.

Na razrušenu prugu naletio je vojni vlak (domobranec) i iskočio iz tračnica. Odmah čim se vlak zaustavio otvorena je na nj brza paljba. Svjetlo se u vlaku ugasilo, a iz vlaka je odgovoreno također paljbom i to iz prednjih vagona. Nakon prvog prekida vatre domobranci koji su bili u posljednjim vagonima predali su se i izlazili napolje, a partizani su uskočili u vagone i izbacivali iz vlaka sve što su našli. Odmah čim su partizani upali u vagone zapalili su zadnji vagon, a ustašama koji su se nalazili u prednjim vagonima uspjelo je nakon borbe koja je trajala 75 minuta da iskoče iz vagona i da pobjegnu pod zaštitom mraka prema Sunji.

Kad je otvorena paljba na srušeni vlak krenuo je iz Sunje blindirani [vlak] u pomoć. Kad je blindirani došao do osiguranja prema Sunji, osiguranje je na njega otvorilo vatru i on se zaustavio (osiguranje nije bilo razrušilo prugu kako mu je to bilo stavljeno u zadatak). Blindirani je počeo tući bacačima i mitraljezima, ali se nije kretao naprijed.

Kad su evakuisani zarobljenici i plijen zapaljena je kompozicija, koja se sastojala od 11 vagona od kojih je 8 izgorjelo. Lokomotiva je također uništena.

2. Ratni plijen: Zaplijenjeno je 27 karabina i 4 pištolja te 4 kola razne spreme.

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao više mrtvih i pet ranjenih. Zarobljeno je 51 domobran, 3 ustaše, 3 Njemca, 4 željezničara i 10 pružnih radnika...

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali dva mrtva i tri ranjena.

5. Naknadno nije umro nitko.

6. Pali smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na akciju: Akcija nije u potpunosti uspjela radi toga što je vlak preletio oko 300 metara preko mjesta gdje je bila pruga razrušena, te je na taj način prednji dio vlaka izišao izvan zasjede, pa su ustaše uspjele pobjeći uz prugu. Osiguranje prema Sunji nije razrušilo prugu uslijed pomanjkanja alata za rušenje pruge. U operaciji se nije osjetila komanda ni desetara, ni vodnika, ni komandira.

⁸- Utrošeno je 768 mauzerovih metaka i 236 talijanskih, a dobiveno je 230 mauzerovih metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit Jšmesar
_M^Sumonja

U. Z. komandant
Karaš⁵

' Miloš

Milutin Karaš. Poginuo u selu Kupiini, kod Karlovca, 1944 godine.

BR. 16

**ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE NOU BRIGADE HRVATSKE OD
6 STUDENOG 1942 GOD. ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO
UPORIŠTE SLUNJ¹**

**STAB
I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

Dne 6 novembra 1942. —
Broj 184.

Z A P O V I J E S T :
(Sekcija Slunj 1 : 100.000)

Neprijatelj se nalazi u mjestu Slunju" jačine 800 do 1000 ustaša, žandara i naoružanih civila.

Naoružanje: 4 do 5 teških bacača mina nepoznat broj pješadijskog, automatskog i običnog oružja.

U selu Nikšić, Blagaj [Hrvatski] i Blagajski Pavlovac nalaze se manje jedinice naoružanih seljaka, naoružanih sa dva do tri puškomitraljeza i karabinima. U selu Lađevcu oko 100 naoružanih seljaka koji su naoružani sa nekoliko puškomitraljeza i karabinima.

Naše snage: I i II Brigada dobile su zadatak da napadnu i očiste od ustaških bandita selo Lađevac i mjesto Slunj. Da se osiguraju prema Furjanu, Ponoru i Blagaju [Hrvatskom].

[Naša Prva] brigada dobila je [za]datak da napadne i očisti kote Veliku i Malu Melnicu i Plieš koje se nalaze sa zapadne strane Slunja i sa te strane da zatvore puteve Slunj — Ogulin, Slunj—Veljun i drže pod vatrom most i put Slunj—Cetingrad.

Za izvršenje prednjeg:

N A R E Đ U J E M :

1) Da II-gi bataljon I-ve Brigade napadne kotu Mala Melnica 471 da istu pročisti, a odatle da se spusti sa svojim desnim krilom na cestu Slunj—Rakovica u selu Slušnica, gdje će se povezati sa snagama II-ge Brigade, a sa lijevim krilom uhvatiće vezu na Velikoj Melnici kota 518 sa I-im bataljonom.

Glavni zadatak je ovog bataljona da po likvidaciji Male Melnice ostavi jednu desetinu na istoj sa puškomitraljezom. a sa ostalim snagama da krene energično prema samome mjestu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 6—1, k. 800.

" O napadu na Slunj vidi dok. br. 22, 39, 45, 46 i 49.

Slunju te da isti napadne sa jugozapadne strane pri čemu biti dobro povezan streljačkim strojem sa I-im bataljonom, te glavni prodor izvršiti kroz selo Podmelnica, preko pijace i dalje u sami centar mjesta.

2) I-vi bataljon ove brigade napasti će Veliku Melnicu kota 518 gdje će na istoj biti povezan sa svojim desnim krilom sa II-im bataljonom a sa lijevim krilom preko stare ceste Slunj

Mrzlo Polje na koti Plieš 389 sa našim IV-im bataljonom. Zadatak je I-oga bataljona da po likvidaciji Velike Melnice energično povezan u streljačkom stroju sa II-im bataljonom napadne selo Podmelnicu istu pročisti i izvrši energičan prodor preko pijace i lijevo od nje prema gimnaziji i samome centru.

3) IV-ti bataljon pročistiće kotu 389 (Plieš) gdje će imati i vezu sa lijevim krilom I-oga bataljona, a sa lijevim krilom spustiti se na glavnu cestu Slunj—Primišlje i na istoj biti povezan u streljačkom stroju sa III-im bataljonom.

Zadatak je ovoga bataljona da po likvidaciji Plieša ostavi na istom jednu četvu kao rezervu a sa dvije čete u zajednici sa jednom četom III-eg bataljona da energično napadne kotu 297, **istu** likvidira ili odsiječe od samoga mjesta, a zatim povezan s ..^a-im bataljonom da napada samo mjesto i ugao ..^{*} Korane kod samog mlina.

4) IH-ći bataljon osta[vi]će jednu bolju četvu između glavne ceste Slunj—Primišlje i rijeke Korane koja ima' zadatak da zajednički sa IV-im bataljonom energično napada kotu 292, istu likvidira ili odsiječe i blokira a sa ostalim snagama da produžuje napad prema uglu gimnazija—Korana. IH-ći će bataljon ostale dvije Čete prebaciti preko mlina nadme preko Korane istočno od sela Zečeva Varoš. Zadatak je ovih četa da pročiste selo Taborište, zaitim da se osiguraju prema Blagaju [Hrvatskom] i Blagajskom Pavlovcu sa dva voda a sa ostalim snagama da drže pod vatrom most preko Korane i sami sjeverni dio mjesta. Sa istočne strane mjesta nalaziće se desno krilo II-ge Brigade do samoga korita rijeke Korane sa kojim uhvatiti vezu dovijanjem.

Početak napada biti će tačno u 10 sati večeras to jest u 22 sata po starom vremenu.

6) Minobacački vod sa dva teška bacača nalaziće se pod komandom štaba brigade na Velikoj Melnici.

7) Štab brigade nalaziće se na Velikoj Melnici kota 518.

^
Sanitetsko prihvatilište biti će u školi u Zbjegu, dok
sei TL ^{Uisana ko^a za p^revoz} ranjenika biti na putu južno od Ribari, koja će ranjenike prevoziti dalje.

i * Nečitko, jer je dokumenat oštećen.

9) Znaci raspoznavanja biti će: Vaganac—Volga, ugovoreni znaci sedmi a odgovor će biti novembar.

10) Znak dokle je mjesto zauzeto na vidnom mjestu paljenje vatre.

11) Štab Zone nalaziti će se u Katićima kota 339, a po čišćenju na Melnici kota 518.

12) Štab Il-ge Brigade nalaziti će se za prvo vrijeme kod sela Lumbardenika na koti 402.

13) Mjesto koje je utvrđeno i treba ga gađati topovima i bacačima treba u pravcu njega bacati raketle ili zapaljene razne predmete, upaljene komade drva i slično.

14) Po likvidacij samoga mjesta jedinice I-ve Brigade najhitnije sakupiti i krenuti po novodobivenom rasporedu u pravcu Ponora i Blagaja [Hrvatskog], a nijedan partizan ne smije se zadržati u mjestu Slunju.

15) U slučaju neuspjeha povlačenje će biti samo po naređenju i na određeno mjesto to jest u Zbjeg.

16) Moj zamjenik biti će operativni oficir drug Joco Njegomir.

Važne napomene: Akcija za Slunj predviđena je kao proslava naših brigada na 7 novembra. — Poziva se sav komandni kadar i drugovi partizani da dadu sve od sebe, da budu¹ energični i odvažni, da budu inicijativni, da učine sve da proslavimo naš 7 novembar u mjestu Slunju.

Da komandno osoblje drži [čvr]sto u ruci i pod direktnom, komandom svoje jedinice, da čete i batalj|oni| budu između sebe najtješnje povezani a naročito sa svojim štabovima. Da se nojtješnja veza održava između I-ve i Il-ge Brigade.

Izvjestaje opetovano napominjemo da jedinice šalju redovito svakog sata a po potrebi i češće kako **bi** štabovi **bataljona** i brigade imali jasnu sliku i pregled situacije i na **vrijeme** dali četama punu pomoć.

U potrebnim momentima a pošto posjedujemo **dovoljan** broj municije neprijateljsku vatru na prodornim mjestima **zavrtati** to jest parirati dok bi naše druge jedinice nastupale **ili** jurišale prema neprijateljskim položajima.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
SI. odsutan

(M. P.)

Komandant j
Stevo Opsenica

BR. 18

**NAREDBA KOMANDANTA PETE NO BRIGADE HRVATSKE
OD 7 STUDENOG 1942 GOD. O POSTAVLJANJU RUKOVODILACA I POHVALI PRVOG BATALJONA¹**

NAREDBA BR. 6

Komandanta V Partizanske brigade Hrvatske za dan 7. XI. 1942.

- I. Pohvaljujemo komandno osoblje i borce I bataljona za hrabro i požrtvovno držanje u borbi sa neprijateljskom bojom u selu Joševici na dan 7. ov. mj.²
- II. Komandant III bataljona drug Jovica Tomašević³ smjenjuje se sa dužnosti komandanta bataljona radi slabe aktivnosti i neodgovornog držanja kao starješine. Komesar III bataljona drug Jovo Mraović smjenjuje se sa dužnosti komesara bataljona. radi neaktivnosti i uživanja alkohola. Obadvojica se kao komandir i komesar čete stavljaju na raspolaganje Komandi područja Kordun.
- III. Za komandanta III bataljona »Dragutina Klobučara-Corta« postavlja se drug Gabrić Stanko, a za vršioca dužnosti polit, komesara drug Nikola Lončar.
- IV. Za komesara II čete III bataljona postavlja se drug Zrinjanin Rade.
- V. Za komandira III čete II bataljona postavlja se drug Tepšić Dušan.
- VI. Za zamjenika komandira I čete I bataljona postavlja se drug Penko Franjo.⁴
- VII. Za obavještajnog oficira II bataljona postavlja se drug Pavlović Ljuban, a III bataljona drug Keser Marko.
- VIII. Za zamjenike komesara četa postavljaju se: I bataljon: 1 četa: Forštnarić Martin, 2 četa Cimeša Mićo, 3 četa Jurić Mile. II bataljon: 1 četa Mile Sokolović, 2 četa Kokir Petar, 3 četa Petrović Milić. III bataljon: 1 četa Cimeša Nikola, 2 četa Šarac Pero,⁵ 3 četa Novković Gojko. Mitraljeska četa Kosanović Ilija. Svi drugovi neka si stave odgovarajuće oznake.
- IX. Dosadašnja omladinska četa rasformira se po potrebi u službe. Komandir čete uputiće u svaki bataljon po 9

v. ; Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnogistorijskog instituta pod br. 4/3. k. 831.

I Vidi dok. br. 26.

* Poginuo 1943 god. nesrećnim slučajem.

. ' Poginuo februara 1943 god. na Boričevcu, kao vršilac dužnosti Komandanta Pete NO brigade.

i * Umro 1945 god. od zadobijenih rana.

omladinaca sa alatom, a ostatak u Mitraljesku četetu. Za isti alat biće odgovorni štabovi bataljona. Komandir Omladinske čete drug Madžar® i vodnik drug Bulat stavljaju se na raspolaganje Komandi područja Kordun.

- X. Naređujemo da štabovi bataljona i komande četa na poziv v. d. sanitetskog referenta brigade⁷ stave istome na raspolaganje drugove bolničare radi obuke i drugih potreba.
- XI. Ovlašćujemo sanitetske referente i bolničare da ranjenim drugovima i drugaricama izdaju uputnice za bolnice na licu mjesta u borbi da bi se olakšao i ubrzao transport ranjenih drugova u partizanske bolnice.
- XII. Ovlašćujemo Agit. Prop. Grupu brigade da preko dežurnog oficira saziva drugove partizane u svrhu kulturno-prosvjetnog rada.
- XIII. Primjećuje se da se naređenja često izvršavaju labavo i sa zakašnjenjem, s toga naređujemo da u buduće sva naređenja imaju biti izvršavana tačno u određeni sat sa potrebnom vojničkom brzinom i bez isprika za zakašnjenje. Za tačnost izvršavanja biće odgovorni komandant i komesar dotične jedinice.
- XIV. Opaža se da dežurni oficiri u brigadi i bataljonima ne vrše pravilno svoju dužnost. Ubuduće vršiće dužnost po propisima koji će se naknadno izdati.
- XV. Svaki bataljon kao i Mitraljeska četa dužni su da uvijek imaju pri štabu brigade po jednog dobrog i pouzdanog kurira. Iste kurire treba smjenjivati svaki mjesec dana. Prvu smjenu izvršiti 7. ov. mj.
- XVI. Naređujemo da ni jedan partizan ne smije biti primljen niti otpušten iz bilo koje naše jedinice bez znanja štaba brigade. Ujedno svaki saobraćaj naših jedinica sa ostalim partizanskim ili civilnim vlastima mora da ide preko štaba brigade.
- XVII. Ovlašćujemo svaki štab bataljona na jednog jahaćeg konja za potrebe istog bataljona. Štabovi bataljona neka se pobrinu za nabavke istih. Tačke 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, i 12 pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
M.⁸ Šumonja

Komandir
Oreščanin⁹

Dostavljeno: Štabu I. Op. Zone,
štabovima bataljona 1—3,
Mitraljeskoj i Omladinskoj četi.

• Miloš
7 Desa Tarbuk
• Miloš
' Bogdan

➤n

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME NO BRIGADE HRVATSKE OD
7 STUDENOG 1942 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU NOP I DV
ZA BOSANSKU KRAJINU O USPJEŠNO IZVRŠENIM ZA-
DACIMA PRILIKOM BORBE ZA OSLOBOĐENJE BIHAĆA¹**

**STAB
VIII PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
7. XI. 1942 g.**

OPERATIVNOM ŠTABU ZA BOS. KRAJINU

Prema dobivenoj zapovijesti od 1. X. ove god. za izvršenje napada na Bihać, - naša brigada dobila je sljedeće zadatke: I bataljon imao je napasti selo Čavkića gdje je bila neprijateljska posada od 45 domobrana i oko 25 naoružanih civila. II bataljon imao je da napadne selo Pokoj sa posadom od 20 domobrana. Poslije likvidacije ovih sela I i II bataljon trebali su dobiti nove zadatke za operacije u samom gradu.

III bataljon imao je likvidirati neprijateljska uporišta na skladištu »Batinjol«, te staru i novu želj. stanicu, zatim da napadne gimnaziju. Ovaj bataljon imao je da održava vezu sa III bataljonom II Kr\ brigade. Sva tri bataljona ove brigade izvršili su u potpunosti svoj zadatak.

I bataljon likvidirao je selo Čavkića do 12 časova u noći. Plijen je bio 10 karabina, 1 puškomitraljez. Borba je trajala oko 2 sata, neprijatelj se dosta žilavo branio. Po likvidaciji Čavkića jedna četa I bataljona ostala je u Cavkiću u brigadnoj rezervi, a jedna je četa upućena u grad da se priključi III bataljonu i da ga pojača.

II bataljon izvršio je u prvome naletu juriš na selo Pokoj i odmah ga likvidirao. Posada koja je bila tamo nije ni davala nekog jačeg otpora, nego su se razbježali. Zarobljeno je 4 domobrana, dobilo 6 karabina. Poslije likvidacije sela Pokoja II bataljon produžio je desnom obalom Une na neprijateljsko uporište Bakšaiš i Hatinac.

III bataljon izvršio je napad na želj. stanicu u 9.35 časova naveče, borba je trajala svega 10 minuta. Naši su upali u stanicu, ubili 3 ustaše i zarobili 4 domobrana, dobili su 7 karabina i jedan sanduk municije. Ovdje je naših 7 ranjeno. Dalje bataljon je produžio prema vojnom magacinu i želj. mostu sa jednom Četom, tu se odvijala ulična borba, a sa drugom četom napao je bunkere ispred »Batinjola« gdje je borba bila vrlo kratka, tu je zarobljeno 7 domobrana, 7 karabina i teški mitra-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnogostorlaskog instituta pod br. 4/7. k. 161 A.

* Vidi dok. br. 2, 5, 6, 59 i 78.
Krajiške

ljev. Kod »Batinjola« zarobljen je protitenkovski top i 6 domobrana. »Batinjol« je brzo bio u našim rukama. Iza toga izvršen je napad na gimnaziju, u gimnaziji zarobljeno 12 domobrana, 8 karabina, sanduk municije i ostalog materijala. Poslije toga napadnut je vojni magazin koji je pao bez otpora u naše ruke, tu je palo 6 karabina i ostale spremlje. Ovaj bataljon nastavlja borbu zajedno sa III bataljonom II Kr. brigade sutra kroz čitav dan i noć i sve do pada samoga Bihaća drži se na visini i bori se požrtvovano i žilavo i pored toga što je pao komandant ovog bataljona⁴ i komesar¹¹ ranjen. Kroz čitavo vrijeme borbe ovaj bataljon zarobio je 49 domobrana, dobio 50 karabina i jedan protitenkovski top i teški mitraljez, municije isto priličan broj koju je odmah i trošio u borbi, imao je 9 mrtvih i 17 ranjenih drugova, jedan je drug nestao.

Ceta I bataljona koja je operisala na desnom krilu III bataljona kroz čitav dan držala je pod mitraljeskom vatrom dva neprijateljska topa, tako da topovi nisu mogli uopće da djeluju. Ova četa do kraja borbe držala se hrabro i svaki dati joj zadatak u cijelosti je izvršila. Ova četa u samome gradu zarobila je 14 karabina i 6 domobrana.

II bataljon poslije likvidacije Pokoja napao je selo Bakšaiš, tamo je zarobio 83 domobrana, 2 teška mitraljeza, 1 puškomitraljez i oko 65 karabina. Po likvidaciji Bakšaiša ovaj bataljon uhvatio je vezu sa ostalim našim snagama III bataljonom i I četom I bataljona. Ovaj je bataljon ostao sve do kraja borbe na desnom krilu ovih snaga koje su operisale u gradu na desnoj obali Une. Prvog dana borbe na položaj ovog bataljona naišle su neprijateljske snage koje su išle iz Cazina u pomoć Bihaću. Bataljon ih je pustio na blisko otstojanje, zatim izvršio protivnapad i razbio neprijatelja i natjerao ga u povlačenje nazad prema Cazinu. Neprijatelj je na položaju ostavio dosta mrtvih i ranjenih. Naši su dobili ovom prilikom 1 puškomitraljez i 14 karabina. Za čitavo vrijeme borbe pa sve do pada Bihaća ovaj bataljon držao se dobro i izvršavao u potpunosti sve dane mu zadatke. Tako da se može reći da su naše snage u cjelosti u ovim operacijama potpuno zadovoljile.

Ukupni gubici naše brigade iznose 18 mrtvih, 9 nestalih i 31 ranjen. Dobijeno je za vrijeme čitave borbe 187 karabina, 3 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza i protitenkovski top. Zarobljeno oko 130 domobrana. Pored ovoga zarobljeno je mnogo druge ratne spremlje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar .•
Vujnović Damnjan

Komandant
Bjelajac Stanko

- Adam Ostojić
- Žarko Mihajlović. Poginuo u Petoj ofanzivi 1943 godine.

C

Бирюков Кавказ

BR. 19

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG LIČKOG NOP ODREDA OD
7 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O NAPADIMA NA USTAŠE I DOMOBRANE U SELIMA
SOKOLIĆI I LEŠČE¹**

**STAB IV LIČKOG
PARTIZANSKOG
ODREDA**

7. XI. 1942.

Br. 43

Operativni izvještaj od 31. X.
do 7. XI. 1942.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N. O. P. O. HRVATSKE

Vojnička situacija na području kotara Otočackog i Perušićkog nije se poboljšala. Mi ne držimo pod svojom kontrolom, tj. posjednuto ni jedno mjesto u ovim kotarevima, osim što se jedan vod nalazi u Kršu (zaseljak Poljan) sa zadatkom da čuva stoku i ostalu imovinu civilnog pučanstva koje je izbjeglo pred ofanzivom okupatora. U selu Dugi Dol nalazi se naša jedna straža sastavljena od mještana, koja kontroliše selo i održava vezu sa našim ljudima.

Pokret i akcija ovoga odreda u vremenu od 31. do 7. ov. mj. kretali su se po sljedećem:

31. X. 1942. 1 bataljon nalazi se u Gornjem Bab.² Potoku gdje je sa po 1 četom održavao položaj — zasjede, dok su se ostale dvije čete nalazile u pozadini i vršile vojnu i političku obuku.

2 bataljon nalazio se u selu *Turjanskom* gdje je 1 četa držala položaj prema Crnoj Vlasti kao i okolne zasjede, dok su ostale dvije čete vršile vojnu i političku obuku.

1. XI. 1942. 1 bataljon dopodne 1 četa na zasjedi prema Donj.³ Potoku a poslije podne vršena priprema sa cijelim bataljonom za pokret prema selu Turjanskom.

2 bataljon vršio je reorganizaciju četa i spremao se za pokret, dok se je 1 vod nalazio u zasjedi prema Crnoj Vlasti.

2. XI. 1942. 1 bataljon krenuo je u 6 časova za selo Turjanski gdje je stigao u 10 časova, priprema za pokret u pravcu Kosinja.

2 bataljon dopodne vojničke vježbe. Poslije podne spremanje za pokret.

¹ Original, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistomkog Instituta pod br. 14/23, k. 1611.

* Babinom

² Donjem Babinom Potoku

Odred je u 19 časova krenuo na put u pravcu Kosinja gdje je na putu proveo cijelu noć.

3. XI. 1942. **Odred** je u 7 časova stigao na prugu između Janjče i Studenaca i zaposjeo prugu i postavio mine za miniranje vlaka. Ovdje se je nalazio na položaju do 17 časova. Oko 13 časova naišao je vlak sa cca 35 vagona, koji je propušten iz razloga što ovaj odred ne raspolaže sa tolikim snagama da bi mogao toliku kompoziciju uništiti, pored toga dok jedan vlak ide od stanice do stanice dotle se na susjednim stanicama nalazi po jedan spreman za davanje hitne pomoći. Oko 16,30 časova naišao je vlak od Janjče i bio je propušten iz gore navedenih razloga. Nakon 20 minuta naišao je vlak od Studenaca za koji je bilo mogućnosti da se sruši, ali pošto je vlak koji je nedavno prošao za Studence zadržao se na stanici ne bi bili u mogućnosti iskoristiti plijen. I ovaj vlak je bio propušten. Oko 17 časova odred se je povukao sa položaja u selo Kosinj.

4. XI. 1942. **Odred** se je odmarao cijeloga dana u selu Kosinju. Štab odreda održao je konferenciju na kojoj je stvorio plan za daljnje akcije, poslije čega je održana konferencija sa štabovima bataljona. Istog dana doznalo se da su ustaše doznali za naš dolazak pobjegli iz Kosinja u pravcu Perušića. Oko 18 časova **2 bataljon** krenuo je na put u pravcu Perušića, dok je **1 bataljon** ostao u selu Kosinju.

5. XI. 1942. **1 bataljon** krenuo je u 5 sati u pravcu Lešća i u 11 sati stigao je u šumu više Lešća i ostao do noći u šumi i **VTŠio** pripreme za akciju.

Drugi bataljon imao je zadatak da izvrši napad na selo Sokoloviće¹ kod Perušića gdje se nalazilo oko 30 ustaša, a od istih kuće i imovina nalaze se na Konjskom Brdu. Napad je počeo oko 10 časova. Ustaše su bili smješteni u više zgrada po štalama tako kada je izvršen napad, bačena je jedna zapaljiva bomba u slamu tako da se slama zapalila i iznenada je bio teren osvijetljen i naše snage su se morale povući nekoliko, tako da nije potpuno akcija uspjela. Pohvatano je — ubijeno oko 12 ustaša, poslije ovoga bataljon je krenuo za selo Konjsko Brdo sa zadatkom da izvrši konfiskaciju imovine od pomenutih ustaša. Zaplijenjeno je: 9 komada velikih prasaca i 7 komada malih. 35 komada goveda, 7 pari konja, 4 voza² žita, oko 120 ovaca i raznih još drugih stvari koje još nisu prebrojane a o čemu će se naknadno javiti, sav ovaj rad izvršen je za vrijeme noći i bataljon je stigao u 7 sati na Kosu u selo Jurkoviće i produžio odmah za selo Kozjan gdje je ostao da noći. — Drugi bataljon nalazio se u šumi kod Lešća na odmaranju i pripremanju za pretstojeću akciju, starješinsko osoblje krenulo je na izviđanje

¹ Vjerovatno Sokolići
² Kola

više Lešća u 17 časova a cijeli bataljon je krenuo u 22 časa. —

6. XI. 42. Prvi bataljon krenuo je oko 22 časa 5 ov. mj. u selo Lešće sa zadatkom da napadne školu u selu Lešću u kojoj se nalazilo oko 35 domobrana i kuću trgovca Ilije Bogdanića koja se nalazi preko ceste [i] škole i u istoj se nalazilo po 10 domobrana radi čuvanja imovine od istog, jedna četa se nalazila u zasjedi prema stanici Lešće i mostfu] na kojem se nalazi oko 30 domobrana a ostale dvije čete su imale zadatak da izvrše napad na školu i kuću. Početak napada bio je 24 časa. Prva četa privukla se u blizinu na oko 50 metara i donijela je dvije mine jednu kod škole a jednu kod štale od trgovine i mine su bile zapaljene ali kako nisu imale dovoljno snage da razruše zidove zgrada te se poslije toga stupilo u borbu, neprijatelj se pozivao na predaju ali je ostalo bez uspjeha, kako je već bilo prošlo 3 sata a uslijed mogućnosti za brzu poijioć neprijatelju zapaljena je štala od trg. Ilije Bogdanića posle čega je osvijetljena cijela okolina tako da su se naše snage morale povući za 150 metara unazad, kako se od štale zapalila i kuća a u istim prostorijama bilo je puno zapaljivih stvari i mnogo drugog materijala tako da se vatra zadržala do 4 sata poslije čega su naše snage bile primorane da se povuku, zapaljena je još i pošta i dvije kuće oko nje, daljnji podaci još nisu poznati, kada se prikupe dostaviće se naknadno. — Drugi bataljon, nalazio se na odmoru u selu Kozjanu i spremao zaplijenjenu stoku i žito i otpremao na sigurna mjesta.

7. XI. 42. Prvi bataljon prenoćio je u selu Lešće uslijed kiše i ujedno je imao zadatak da mobiliše izvjestan broj naših simpatizera u partizane, o rezultatu mobilizacije još se nema dovoljno podataka. Ujutro u 5 sati povukao se u šumu više Lešća.

Drugi bataljon odmarao se u selu Kozjanu i krenuo u 14 časova na put prema pruzi, u sastav prvog bataljona radi pretstojećih akcija.

Organizacija Odreda je isto kao i ranije.

Disciplina nije na dovoljnom stepenu ali se nastoji da se postigne.

Naše dalje akcije: Napad na neprijateljski vlak na dijelu pruge između stanice Lešća i Janjče i daljnje rušenje neprijateljskih komunikacija.

Prilog pregled o brojnom stanju i naoružanju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
otsular>

Po naređenju komandanta
načelnik štaba
Marko M. Ljuština

BR. 20

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU I OSME NO BRIGADE
HRVATSKE OD 7. STUDENOG 1942. GOD. OPERATIVNOM
ŠTABU NOP I DV ZA BOSANSKU KRAJINU O OSLOBO-
ĐENJU CAZINA¹**

STAB

**IV P. BŽ HRVATSKE i VIII B. I OPERATIVNE ZONE
7. XI. 1942**

**OPERATIVNOM ŠTABU N.O.P.iD. V. ZA BOSANSKU
KRAJINU**

Izvještava se naslov da su snage IV P. B. H.³ i VIII B.⁴ 1 O. Zone, dana 6 o. m. ušle u sumrak u mjesto Cazin. Neprijatelj je već ranije pobjegao. Također u mjesto Cazin ušle su i dvije čete VI krajiške brigade istoga dana u⁵ sumrak. Danas ujutro nastavljamo dalje gonjenje neprijatelja.⁸ Prema izjavi civila na puta od Cazina, navodno da se u mjestu Pećigrad nalazi 30 naoružanih civila koje ćemo danas tamo napasti, ukoliko se još nalaze, i tamo zanočiti.

Prema izjavi civila, iz okolice Cazina, neprijatelj je iz Rakovice, Vaganca i Drežnika⁰ bježao kroz ova sela za Bosanski Novi.

Kako smo mi kretali velikom brzinom da dostignemo što prije tačke prema Cetingu i Kladuši i nismo mogli sva sela u detalju pretresati, to smo mišljenja da bi na ovaj teren trebalo baciti neke snage radi sakupljanja oružja i radi same sigurnije pozadine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar IV
SI. otsutan

Komandant IV
Vidović⁷

Politkomesar VIII
Damijan Vujnović

Komandant VIII
S.⁸ Bjelajac

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta.

² Partizanske brigade i

³ Odnosi se na Četvrtu, kordunašku, NOU brigadu.

⁴ Osmu, banijsku, NO brigadu

⁵ Odnosi se na ustaše i žandarme, koji su bježali u Karlovac.

⁶ Drežnik Grad

⁷ Nikola

⁸ Stanko

*

BR. 21

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 8. STUDENOG 1942. GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV
JUGOSLAVIJE O AKCIJAMA PODREDENIH JEDINICA¹

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op br. 111/42
Dne 8. XI. 1942

Operativni izvještaj br. 24

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE PAR-
TIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

19.X.

I Operativna Zona:

Lika:

19. X. ustaše iz Udbine pokušale su prodor prema Meki-
njaru.² Nakon 6 sati borbe neprijatelj je odbijen uz gubitke
od 1 mrtvog i više ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Istog dana na željezničkoj pruzi blizu Gračaca postavljena
je mina.³ Naišao je voz koji se srušio. Neprijatelj je imao veći
broj mrtvih i ranjenih.

20. X. IV Lički Odred minirao je prugu i postavio zasjedu
na voz između željezničke stanice Javornik i Lička Jesenica.⁴
Iako je neprijatelj izviđao prugu i ispred transportnog voza
poslao izvidnicu i to jednu lokomotivu sa dva vagona, voz je
ipak dignut u zrak. Na preostali dio vagona otvorena je vatra,
međutim Talijani su predvođeni četnicima sa leđa napali našu
zasjedu, tako da nije bilo moguće u potpunosti iskoristiti
uspjeh. Razvila se borba na dvije strane, te su se uslijed nad-
moćnosti neprijatelja naše snage morale povući.

Istog dana upućena je jedna patrola na mjesto gdje se
je vodila borba. Patrola se privukla sasvim blizu neprijatelja,
obasula ga bombama, i opet mu nanijela udarce.

Gubici na strani neprijatelja iznose: 310 mrtvih, 530 ranje-
nih. 7 vagona dignuto je u zrak, a 8 vagona je zapaljeno. Mi

br PiSan na maSiNi, latinicom> nalazi se u arhivi CK SKJ

\ Vidi torn V, knj. 8, dok. br. 62.

. To Je izvršio Prvi lički NOP odred.

Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 77.

smo imali 3 mrtva, 3 nestala, 1 teže i 3 lakše ranjena. Plijena nije bilo. Mi smo izgubili 1 puškomitraljez i 3 puške.

22. X. 2 bataljona IX Brigade imali su u blizini Počitelja sukob sa četnicima.⁵ Ubijeno je 5 četnika. Gubitaka kod nas nije bilo.

23 na 24. X. IX Brigada izvršila je napad na četnički puk »Vožda Karađorđa« u Gračačkoj Kotlini.⁶ Napad je bio koncentrisan na 5 četničkih četa i na štab njihovog puka. Partizani su uspjeli da se neopaženo privuku do neprijatelja i da ga iznenade, tako da nije imao vremena da se pribere i da pruži jači otpor. Talijani su iz Gračaca osvjetljavali teren reflektorima i gađali minobacačima, ali to našim borcima nije smetalo. Gubici na strani neprijatelja iznose 70 mrtvih, među kojima se nalazi i komandant Udarnog četničkog bataljona i vršilac dužnosti komandanta puka Dane Stanisavljević (Cicvara). Likvidirani su još neki članovi štaba puka, koji je na taj način potpuno raspršen.

Zarobljeno je 64 četnika, među kojima i kaluđer iz Krupe Savatije Mažibrada, navodni zamjenik popa Đujića. Osim toga zarobljen je šef četničke policije iz Gračaca i obavještajni oficir.

Zaplijenjeno je 95 pušaka, veća količina municije i cijela arhiva puka »Vožda Karađorđa«.

Gubici na našoj strani su 3 mrtva, 1 teže i 4 lakše ranjena.

25/26. X. jedan bataljon IX Brigade razoružao je četničko selo Štikadu,⁷ gdje se nalazilo 30 četnika. Četnici su se predali bez otpora. Zaplijenjeno je 30 pušaka i nešto municije.

28. X. IX Brigada napala je Veliku Popinu⁸ u kojoj se nalazilo oko 250 četnika, koji su bili razmješteni na više mjesta i dobro utvrđeni. Napad nije uspio. Neprijatelj je bio obaviješten o napadu, te se vrlo vještim manevriranjem koncentrisao na 3 mjesta i davao žestoki otpor. Jedna četa četnika bila se je zatajila u šumi, napala je jedan naš bataljon s leđa i prisilila ga na povlačenje. Tokom dana borba se je nastavila. U međuvremenu je došla četnicima pomoć, te su naše snage bile prisiljene da se povuku.

Neprijatelj je imao više ranjenih i 30 mrtvih. Mi smo imali 12 mrtvih i 15 ranjenih.

Kordun:

6/7. XI. I Odred I Operativne Zone izvršio je akciju na Kladušu.⁹ Neprijatelj je prije toga uspio pobjeći u Bužim. Neprijatelj je imao 1 mrtvog, a mi jednog ranjenog.

⁶ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 83.

⁷ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 80 i 83.

⁸ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 85.

⁹ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 93. .

^{*} Vidi dok. br. 70.

Banija:

Noću 1/2 ov. mj. V i VII Partizanska Brigada dobile su zadatak da izvrše akciju na stanicu Sunja i na istoimeno selo.¹⁰ V Brigada imala je zadatak da likvidira neprijateljska uporišta u selu Sunji. gdje je bilo oko 70 ustaša, 30—40 žandara, te nepoznat broj naoružanih civila. VII Brigada je morala likvidirati stanicu, gdje je bila 1 satnija domobrana, 20—30 Nijemaca i 20—30 ustaša. Na stanici se nalazio 1 top i 1 tenk. Od Sunje do Siska svake noći patrolirao je blindirani voz, koji preko noći nije običavao ostati u Sunji. Postavljena su osiguranja prema Kostajnici, Dubici i Sisku.

Napad na stanicu nije izvršen, jer je pola sata prije početka akcije došao 1 oklopni voz, koji je vjerojatno bio pozvan, pošto je neprijatelj ranije saznao za akciju. Sve prilaze stanici neprijatelj je osvjetljavao jakim reflektorima, te uz pomoć mitraljeske vatre onemogućavao partizanima da se približe stanici.

Napad na selo bio je slab i neenergičan, tako da su žandari i jedan dio ustaša uspjeh pobjeći, dok se bio drugi utvrdio u crkvi. Zapaljeno je nekoliko državnih zgrada.

Osiguranja prema Dubici i Sisku izvršila su napadaj na stanicu Brđani i u selu Stazi. Zarobljeno je 12 domobrana, 6 pušaka, nešto municije. U Sunji je isto tako zaplijenjeno 6 pušaka, i nešto ostalog materijala. Naši gubici u ovoj akciji iznose 3 mrtva i 4 ranjena.

Noću od 3/4 ov. mj. 2 bataljona V Brigade izvršila su napad na vojni voz, koji se kretao od Siska za Novsku i to između Sunje i Brđana.¹¹ U vozu su bili domobrani, ustaše i Nijemci. Poslije 1-satne borbe zarobljeno je 51 domobran, 3 ustaše, među njima jedan natporučnik, 3 Nijemca, među njima jedan SS-ovac, 4 željezničara i nekoliko radnika. Ustaše i Nijemci davali su žestok otpor. Za vrijeme borbe napadnutom vozu došao je u pomoć blindirani voz što su ustaše i Nijemci iskoristili i jednom dijelu uspjelo je da pobjegne.

U ovoj operaciji zaplijenjeno je 27 pušaka, te nekoliko kola, većinom odjevnog materijala. Čitav voz osim 3 vagona zapaljen je. Neprijatelj je imao dosta mrtvih i ranjenih. Naši gubici 3 mrtva i 3 ranjena...

II Operativna Zona:

21. X. bataljon »*Jože* Kraša« iznenada je napadnut kod sela Tovaševca.¹² Nakon kraće borbe bataljon je imao 1 mrtvog, 1 ranjenog i 3 živa uhvaćena.¹³

i " Vidi dok. br. 15, 37 i 63.

" Vjerovatno Tomaševca

1. - 1 " Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 86.

23. X. Isti bataljon izvršio je akciju na željezničku stanicu Desinec." Razoružano je 12 domobrana, te je zaplijenjeno 12 pušaka, nešto municije i oružja.

26. X. bataljon »S. Klobučar« postavio je zasjedu na cesti Zdenčina—Pisarovina, gdje je zarobljeno 2 domobrana i zastavljen je jedan autobus, gdje je uhvaćeno nešto vojničke spremne.¹⁸

27. X. isti bataljon izvršio je akciju na željezničku stanicu Lazina. Posada je već prije bila pobjegla, te je zaplijenjena samo 1 puška i nešto vojne opreme. Istog dana jedna četa izvršila je akciju na žandarmerijsku stanicu i općinu u Brezovici, gdje su zaplijenjene 2 puške i nešto municije.¹⁶

24. X. Proleterski bataljon, koji se nalazio u Žumberku odlučio je da napadne talijansku posadu u Ostrižu, gdje je bilo 70 talijanskih vojnika.¹⁷ Neprijatelj je bio utvrđen u dvjema zgradama. Zadatak nije izvršen pošto je neprijatelj pružio žestok otpor i bio utvrđen u jakim zgradama, tako da mineri nisu mogli izvršiti svoj zadatak. Ujutro su se naše snage povukle i prilikom povlačenja ubijena su 4 neprijateljska vojnika.

26. X. krenula je kolona Talijana prema Ostrižu u jačini od 500 vojnika u namjeri, da im pruži pomoć. Naše snage, koje su bile u zasjedi na cesti Rakovica—Metlika, dočekale su ih i na 30 metara daljine otvorile vatru, tako da su se Talijani u paničnom bijegu povukli, ostavljajući svoje mrtve i ranjene. Zatim su Talijani opet počeli nastupati, i nakon borbe od 4 sata prodrli su do Ostriža.¹⁸

Tom zgodom zaplijenjeno je 6 pušaka i nešto municije. Neprijatelj je imao 50 mrtvih i ranjenih, a mi jednog ranjenog.

Nakon toga Talijani su počeli koncentrirati snage na svim stranama u Metlici pa sve cestom do Novog Mesta i počeli utvrđivati tu cestu. Naše snage nalazile su se u Lešću i Magovcu.

28. X. Talijani su započeli sa ofanzivom od Bušinje Vasi prema Lešću i od Metlike prema Ostrižu.¹⁰ Zatim su zaobišli lijevo krilo naših snaga prema Radatovićima i zauzeli Lešće. Tako su oni zauzeli položaje od Lešća do Ostriža, a u Vivodinu je došlo 100 kamiona Talijana. Naši položaji nalazili su se tada na liniji Visoče, Bulići, Magovac do Pilatovaca. Toga dana naši su teški mitraljezi tukli na duboke kolone Talijana, tako da ih je uvijek padalo po desetak. Toga dana na našoj strani bila su 3 ranjena, među njima i komandant Proleterskog bataljona.²⁰ Gubici Talijana nisu poznati.

" i " Vidi dok. br. 4.
" Ante Banina

Sutradan neprijatelj je počeo tući artiljerijom iz Metlike, ^{Jugorja} Novog Mesta i prema Krivom Kamenu-¹ i nakon jedan **sat** i pol, Talijani su počeli da nastupaju. Naše snage povlačile **su** se u pravcu vrha Sv. Gere, a Talijani su zauzeli pozicije ispod ^{vrha} Sv. Gere, od Novog Mesta na Ravnu Goru, Gaj, Četošić i Sošice. Snage Talijana bile su velike (tačan broj se ne zna), a 3 njima je nastupala i Bela Garda. Nijemci su sa sjeverne strane ^{blokirati} Krku, te su spriječavali da se naše snage povuku u Sloveniju. Za vrijeme ofenzive došlo je u **St. Jernej** 1U kamiona Nijemaca i pojačali blokadu na toj strani, dok se jedna ustaška bojna prebacila od Stojdrage prema Krki i njemačkoj granici, ^{tako} da su potpuno napravili obruč oko naših snaga. Tog dana **su** sve naše jedinice bile skoncentrisane pod vrhom Sv. Gere. Naši gubici toga dana iznose 4 ranjena, dok gubici neprijatelja nisu poznati. Uveče toga dana donesena je odluka, da se pod svaku cijenu mora probiti obruč na onoj strani, gdje je neprijatelj najslabiji. Prema Sloveniji nije bilo moguće probiti, jer **je** neprijatelj taj prolaz blokirao sa tri linije, i to jednom koja **je** čistila šumu, drugom je blokirao cestu, a trećom prugu. Stoga je odlučeno da se probije blokada na cesti Samobor—Kalje—Kostanjevac i da se preko pruge prebace za Pokuplje. Te noći snage su se sa vrha Sv. Gere prebacile u Abatovu Goru kod Oštrca, a iduće noći su se prebacile prema Osredku u namjeri da predu cestu. Cesta je međutim na tom mjestu bila blokirana sa jednom bojnom ustaša. Ali obruč je trebalo na svaki način probiti. Osim Proleterskog bataljona tu je bio i bataljon »Jože Kraša«, kao i jedna četa Slovenaca,-- te svi ranjeni drugovi. Pošto je na tom mjestu teren bio brisan, odlučeno je da se obruč probije kod Glušinje, gdje je teren bio šumovit.

31. X. 43 u 3 sata poslije pola noći brzim i snažnim naletom razbijen je obruč kroz 3 minute i neprijatelj je počeo uzmicati prema Budinjaku i Gornjoj Vasi. U toj borbi partizani su dali sve od sebe da razbiju obruč i potisnu neprijatelja, jer su bih svjesni svog velikog zadatka, koji su tada izvršavali.

Tom prilikom ubijeno je 15 ustaša, a dvojica zarobljena. Zaplijenjen je jedan bacač, postolje i pribor za teški mitraljez, nešto municije i ostalog materijala.

Borba je trajala do 6 sati, kroz koje vrijeme su prošli ranjenici i glavnina naših snaga. Neprijatelj je bio stjeran u Bučinjak i Gornju Vas. Istog dana naše snage prebacile su se u Tihočaj, a naveče su se preko Bukovca, Crnilovca prebacili preko pruge i 1. XI. došli u D. Kupčinu.

Ovom prilikom trebamo pohvaliti sve partizane, koji **kro2** "jlana i noći nisu spavali, nosili sa sobom 37 ranjenih drugova,

^J Vjerovatno -Krvavi Kamen.
Tz sastava Krškog odreda.

činili naporan marš i pokazali divan primjer hrabrosti, požrtvovnosti i odanosti Narodno-oslobodilačkoj borbi.

Sve ove snage prebacile su se na Kordun, gdje se nalaze nekoliko dana na odmaranju.

Od 2umberačko-Pokupskog Odreda i Proleterskog bataljona ovih dana formirana je XIII Udarna Brigada.³

Ovih dana se XII Udama Brigada kao i jedna četa Slovenaca (koja se je bila povukla na naš teren) ponovno vraćaju u Zumberak.

Iz III i IV Operativne Zone još nismo primili operativne izvještaje.

V Operativna Zona:

6. XI. VI Partizanska Brigada zauzela je Modruš.²⁴

Pošto još nismo primili operativni izvještaj iz ove Zone, ne znamo za detalje same akcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

V.^M Bakarić

(M. P.)

Zamj. komandanta

Gošnjak²⁰

BR. 22

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE HRVATSKE OD
8 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE SLUNJ¹

STAB

I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE

HRVATSKE

Dne 8 novembra 1942.

Broj 184.

Predmet: Operativni izvještaj
o akciji na Slunj.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

1) Naša brigada u zajednici sa dva bataljona II-ge brigade dobila je zadatak da zauzme i očisti od ustaša mjesto Slunj.²
Raspored naših bataljona bio je: II-gi bataljon imao je da očisti

" Vidi dok. br. 11.

" Vidi dok. br. 55.

ⁱⁿ Vladimir

** Ivan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi 'se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 33—2, k. 800.

¹ Vidi dok. br. 16, 25, 45, 46, 49, 53 i 58.

Malu Melnicu i da potom krene u pravcu mjesta s tim da desnim krilom bude povezan sa bataljonom II-ge brigade koji» je nastupao pravcem između rijeke Slušnice i ceste ka mjestu, sa lijevim svojim krilom da se veže sa I-im bataljonom ove brigade, koji se nalazio na Velikoj Melnici. I-vi bataljon dobio je zadatak da zauzme i očisti Veliku Melnicu zatim povezan desnim krilom sa II-im bataljonom a lijevim krilom sa IV-im bataljonom da nastupa u pravcu centra mjesta. IV-ti bataljon dobio je zadatak da zauzme Mali Plieš zatim da se poveže desnim krilom sa I-im bataljonom a lijevim krilom za jednu četu III-eg bataljona kod starog puta Slunj—Primišlje, s tim da pri nadiranj u samo mjesto ostavi jednu četu u rezervi na Malom Pliešu, obzirom da se položaj našim napredovanjem sužava. IH-ći bataljon dobio je zadatak da sa dvije čete pređe preko rijeke Korane i da osigura³ dolazak neprijatelju pojačanja cestom Slunj—Cetingrad i Slunj—Blagaj i da jednim dijelom svojih snaga dominira mostom na rijeci Korani ispred Slunja u slučaju neprijateljskog otstupanja, a sa jednom četom da napadne kotu 292, zatim po zauzeću iste da produži pravac napada k samom mjestu to jest u pravcu gimnazije, s tim da se veže desnim krilom sa IV-im bataljonom a lijevim krilom do rijeke Korane.

7 ovog mjeseca u 1 čas poslije pola noći II-gi bataljon sudario se sa neprijateljem u selu Podmelnica gdje je sa istim stupio u borbu, poslije kraće borbe protjerao ga zauzeo i pročistio isto selo. I-vi bataljon, IV-ti i IH-ći sukobili su se sa neprijateljem između 5 i 6 časova ujutru.

U toku borbe neprijatelj je bio protjeren sa svojih prvih položaja i rovova-bunkera, koje su zauzeli naši borci. Pojedini bunker i osvajani su tokom dana tako da su naši bataljoni opasali samo mjesto i stjerali neprijatelja u kuće.

Pošto su naši zauzeli polazne položaje ispred samoga mjesta odakle je neprijatelj protjeren, bataljoni su izvršili sve pripreme za ponovni napad noću između 7 i 8 ovog mjes. u zajednici sa II-om Brigadom, obzirom da nije uslijedila topovska paljba koja je bila u pripremi za napad predviđena⁴ niti je dat znak za početak napada, to se ova brigada povukla na polazne položaje, a ujutro u 7 časova povukla se sa polaznih položaja u Zbjeg.

2) U ovoj akciji zarobljeno je 6 karabina i 1700 metaka za jugoslavenske puške.

3) Gubici na neprijateljskoj strani, ukoliko se moglo ustanoviti bilo je oko 30 mrtvih i oko 40 ranjenih. Dočim za ovo tačni podaci nisu dobiveni.

³ Spriječi

⁴ Vidi dok. br. 40.

4) Na našoj strani bila su 4 mrtva, 13 teže ranjenih i 19 ••lakše ranjenih. Mrtvi su drugovi: Lončar Milan, Petrilić Jakob, Ratković Milan i Vučinić Mićo svi su sahranjeni u Zbjegu. Ranjeni drugovi su: Pajić Stanko. Martinović Miloš. Bukva Nikola, Opačić Dane, Pajić Milan. Stojaković Nikola. Mile Marčetić, Petar Cvjetičanin, Bolta Bogdan. Dušan Pilja," Drča Gojko, Bauk Vlade. Vlade Vein. Lako Đilas. Jovica Zorić. Đuro Obradović. **Ciča** Petar,⁷ Rade Varičak, Radaković Milan, Vasić Ilija, Tintor Dušan, Terzić Mile, Radaković Rade, Drašković Rade, Savić Đuro. Rapajić Simo. Bajić Nikola, **Cortan** Nikola.

5) Naknadno umrlih od rana do sad nije bilo.

6) Smrću heroja pao je drug Petrilić Jakob vodnik 1 voda 2 čete II bataljona. »P. V.⁸« — Borci koji su se istakli u ovoj borbi, a koje treba pohvaliti su zamjenik komandira Petar Dubajić, Milan Đilas partizan. Bolta Bogdan, Drča Mirko partizani svi iz 1-oga bataljona. Đurić Miloš desetar iz III-eg bataljona. Bjelajac Branko vodnik II voda 2 čete IV bataljona.

Kao cjelina u ovoj borbi naročito se istakla 3 četa I-og bataljona »M. O.«.

7) Akcija je izvedena po predviđenom planu. Nedostaci u izvođenju ove akcije bili su: nepoznat tačan raspored neprijateljskih pretstraža odnosno rovova, zbog čega su naše jedinice pretrpile veće gubitke ne znajući gdje se neprijatelj tačno nalazi. Rđavo vrijeme kišovito sa jakim vjetrom što je dovelo do lutanja jedinica, iz čega je bilo zakašnjenje za početak akcije. Magla u toku same borbe koja je uopšte ometala gađanje topovima i bacačima rovova sa čime bi se bilo omogućilo lakše napredovanje našim jedinicama.

Snalaženje starješina u ovoj akciji kod pojedinih je bilo vrlo dobro dok je kod drugih bilo slabo. Isto tako bilo je snalaženje i samih jedinica. Veze sa susjednim jedinicama u prvim časovima bile su hemoguće i teške dočim su u toku dana dobro funkcionisale.

8) U ovoj akciji utrošeno je 7259 metaka za jugoslovenske puške i 1800 za italijanske puške, u ovaj broj dolazi i municija za mitraljeze.

U akciji pokvaren je jedan puškomitraljez njemački. Oružje palih drugova je prikupljeno.

9) Moral boraca i oduševljenje bio je vrlo dobar i energično su borci navaljivali da se juriša na samo mjesto i neprija-

⁴ Narodni heroj. Poginuo u borbi protiv Nijemaca u Srbiji 1944 god., kao komandir voda.

" Poginuo prilikom borbe za oslobođenje Beograda 1944 godine.

' Poginuo u borbi protiv Nijemaca kod Sida 1945 godine.

* »Pekiša Vuksan-

* »Marko Orešković«

teljska utvrđenja. Pošto je izdato naređenje za povlačenje borci su se osjećali neraspoređeni i tražili su da se produži dalje napadanje na samo mjesto.

SMRT -FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Krunić Uroš

(M. P.)

Komandant
St.¹⁰ Opsenica

BR. 23

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ČETVRTE NOU I OSME
NO BRIGADE HRVATSKE OD 8. STUDENOG 1942. GOD.
OPERATIVNOM ŠTABU NOP I DV ZA BOSANSKU KRAJINU
O RASPOREDU JEDINICA I PRIPREMAMA ZA NAPAD NA
CETINGRAD¹

**OPERATIVNI STAB
IV I VIII PART. BRIGADE
I OPER. ZONE
8. XI. 1942**

OPERATIVNOM ŠTABU ZA BOS. KRAJINU

IV i VIII brigada krenule su danas u 8 sati i 30 min. iz Pećigrada u pravcu Velike Kladuše. Na putu IV se brigada od Male Kladuše odvojila i uputila u pravcu Cetingrada. VIII brigada stigla je u 17 časova u Vel. Kladušu. Imali smo namjeru da još iste večeri izvršimo napad na Cetingrad.² Prema podacima koje smo dobili u V. Kladuši jačina neprijatelja u Cetingradu iznosi 220 ustaša, u Batnogi 180 ustaša, Zalčeva Kosa 80 ustaša i u Ponoru 50—60. Za napad iste večeri nismo mogli izvršiti potrebne pripreme, pa smo od napada odustali. Istovremeno trebalo je napasti Batnogu i Cetingrad, zašto je potrebno i izviđanje terena. Odlučili smo da sutra u zoru izbijemo na položaj i stegnemo obruč oko ova dva neprijateljska uporišta. U koliko ne izvršimo sutra napad po danu onda ćemo sutra na večer pristupiti likvidaciji neprijatelja u ovim uporištima. Tokom sutrašnjeg dana izvršiti će se zato sve potrebne pripreme.

¹⁰ Stevo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ
Pod br. 3185.

* Vidi dok. br. 61.

U vezi sa akcijom na Cetingrad formirali smo privremeno Operativni štab do dolaska druga Uzelca," oper. oficira Zone, koga očekujemo svakog časa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
A.* Turkulin

Komandant
Bjelajac Stanko

BR. 24

RASPIS ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE NOP ODREDA HRVATSKE OD 9 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABOVIMA SVIH BRIGADA I ODREDA I KOMANDAMA PODRUČJA O BORBI PROTIV NEPRIJATELJSKIH ŠPIJUNA¹

**STAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
— HRVATSKE —
Br. 144/42**

9-XI-1942

**ŠTABU SVIH BRIGADA, ODREDA I KOMANDAMA
PODRUČJA**

Cim je planuo Narodno-oslobodilački ustanak neprijatelj je preduzeo sve mjere da ga uguši. U primjeni svojih mjera neprijatelj nije birao sredstva. Jedno od njegovih najpoznatijih sredstava u borbi protiv Narodno-oslobodilačkog ustanka bila je i jeste špijunaža. Pomoću špijunaže neprijatelj pokušava da sazna naše tajne i naše namjere i da demoralise našu vojsku i našu pozadinu.

U posljednje vrijeme neprijatelj je naročito postao aktivan u slanju špijuna na našu oslobođenu teritoriju, u naše redove. Plamen Narodno-oslobodilačkog ustanka koji sve više i više zahvata i čisto hrvatske krajeve, prisiljava neprijatelja da pojača svoju špijunsku djelatnost. Neprijatelj je vidio da ovo rasplamsavanje Narodno-oslobodilačkog ustanka ne može skršiti ni oružjem ni najgorim zverstvima, pa je s toga i pribjegao pojačanoj i sistematskoj špijunskoj djelatnosti. On je u svim

³ Mile Uzelac
' Ar tur

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta.

većim ustaškim i četničkim centrima osnovao stručne škole za svoje špijune namijenjene za rad na našem oslobođenom teritoriju. U ovim svojim školama neprijatelj podučava svoje špijunske kadrove kako će i na koji način najuspješnije da izvrše svoje zadatke. On svoje špijune *upoznava s linijom Narodno-oslobodilačke borbe*, kako bi oni lakše i brže kad se uvuku u naše redove, stekli povjerenje bilo u vojsci bilo u pozadini.

Znajući što nam je potrebno, neprijatelj nam često šalje kao špijune razne stručnjake: mehaničare, stolare, obučare, krojače itd. Osim toga neprijatelj nam šalje svoje špijune u vidu »prebjeglica« s oružjem. Zatim neprijatelj preko svojih špijuna dotura na naš oslobođeni teritorij, pa čak i u naša vojna i civilna nadležstva, razne sitne potrebne stvari iz grada u kojima mi oskuđevamo. On na ovaj način pokušava da maskira svoje špijune i da stvori uvjerenje kod onih kojima dotura te stvari da je donosilac tih stvari prijatelj Narodno-oslobodilačke borbe i da je na taj način pomaže.

Obzirom na sve ovo od danas se mora strogo voditi računa o svakom pojedincu koji bilo otkuda i bilo na koji način dođe na naš oslobođeni teritorij. Sve te pojedince mora se točno i detaljno ispitati i provjeriti veze preko kojih je došao.

Ako se radi o onima koji su k nama prebjegli s oružjem, bili to četnici, ustaše ili domobrani, moraju se podvrgći vještom ispitivanju i strogoj pasci. To važi i za one koji prebjegnu k nama bez oružja.

Od danas je obavezno voditi spisak svih lica koja dođu na naš oslobođeni teritorij. U spisak treba unijeti pored imena i prezimena, mjesta rođenja, zanimanja, boravka još i lični opis.

Svako lice, a naročito ona koja su neredovnim putem došla na naš oslobođeni teritorij treba podvrgći budnoj pasci. Ni jednog momenta ne smije se ispustiti iz vida rad i kretanje i najmanje sumnjivih.

Svaki propust u tom pogledu povući će za sobom tešku odgovornost.

Sto se tiče postupka oko suđenja i likvidiranja neprijatelja u našim redovima, od danas je obavezno sljedeće: svaki pojedini okrivljeni mora se točno i detaljno saslušati. Saslušanje mora biti čitko napisano i snabdjeveno s datumom i generalijama saslušanoga. Saslušanje mora biti potpisano od strane saslušanoga.

Prilikom svakog suđenja mora se sastati sud od tri lica. Jedan od ove trojice mora biti običan partizan. U osudu mora ući zašto je dotični konkretno osuđen, tj. što je učinio. Svaku osudu moraju potpisati sva trojica koji su sačinjavali sud, tj. koji su izrekli osudu.

Obavještajnu službu u vašim jedinicama organizujte dobro. Mreža vaših obavještajnih povjerenika neka bude prostrana. Ne zaboravite nikad da je konspiracija duša obavještajne službe.

Prema unutarnjem neprijatelju budite budni i nepomirljivi.

Izvještaje šalžite tačno, detaljne i na vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politobavještajni oficir

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE HRVATSKE OD
«) STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE SLUNJ¹

STAB
II UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
9 novembra 1942 g.

Operativni izvještaj

ŠTABU 1 OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Dana između 6 i 7 novembra o. g. II Udarne Brigada dobila je za zadatak da napadne neprijatelja u samom mjestu Slunju, Lađevcu i Lumbardeniku.- Napad sa II Udarne Brigadom na mjesto Slunj izvodila je zajedno i I Udarne Brigada.

Zadatak pojedinih bataljona II Udarne Brigade.

II bataljon »Ognjen Priča« imao je zadatak da napadne neprijateljsku posadu u samom Slunju na sektoru od ceste Rakovica—Slunj do velike crkve u desno. Lijevo održavati vezu od ceste sa snagama I Udarne Brigade a desno prebaciće potreban dio svojih snaga preko rijeke Slušnice i uhvatiti vezu sa IV bataljonom. Taj bataljon imao je za zadatak da prodre u samo mjesto Slunj desnom obalom rijeke Slušnice i u desno.

IV bataljon imao je za zadatak da napadne neprijateljsku posadu u Slunju na sektoru lijevo od crkva velika, pa desno do mosta na Korani iza gimnazije. Lijevo da održava vezu sa

¹ Original, pisan na maSini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 20—2, k. 801.

• Vidi dok. br. 16, 22, 45, 46, 49, 53 i 58.

II bataljonom naše Brigade a desno sa snagama I Udarne Brigade. Njegov je zadatak bio da se prodre u samo mjesto Slunj i to između crkve i gimnazije i na samo mjesto crkvu.

III bataljon »Mićo Radaković« imao je za zadatak da napadne i likvidira neprijatelja u Lađevcu a **DO** završenom zadatku da rasporedi bataljon prema Cetingradu i to da posjedne Kremenitu glavu kota 460, 376 i 219.

I bataljon dobio je u zadatak da ostane u rezervi Brigade.

V mitraljeski bataljon dodjeljuje svoja oružja u pješadijske bataljone i to: IV bataljonu 4 t. mitraljeza, II bataljonu, 4 t. mitraljeza tj. svakom bataljonu gore navedenom po dva voda a trećem i prvom po jedan vod teških mitraljeza.

Baterija isto je bila pridodata II Udarnoj Brigadi sa jednim brdskim topom i sa jednim poljskim topom koji su bili na sektoru II bataljona tj. na cesti koja vodi Slunj—Rakovica. Isto tako pridodat je II Brigadi i jedan tenk koji je išao pravcem cestom Rakovica—Slunj, koji je bio prošao ispred naše pješadije i neprijateljski pješadiski top »Pito« obasuo ga je vatrom i morao se povući tako da tenk uopšte svoj zadatak nije ispunio.

Sa akcijom na sekloru II Udarne Brigade rukovodio je Stab Brigade.

Akcija nije uspjela iz raznih razloga i to:

Otežavajuće okolnosti koje su dovele do neuspjeha ove akcije jesu sljedeće.

1.) Sto smo imali dosta slabe vodiče takorekuć nikakve.

2.) Što smo imali veliko zakašnjenje radi samih vodiča koje nam je trebao Operativni štab da pošalje na vrijeme i zato smo morali čekati vodiča. A što se tiče naše Brigade ona je bila spremna na vrijeme da krene, samo kao što smo gore naveli nisu nam bili stigli vodiči na vrijeme.

3.) Sa pojedinim sektorima kako je bilo predviđeno za pojedine bataljone, bilo je poznato komandno osoblje ali poslije pred polazak na samu akciju po naređenju Komandanta Zone³ plan i sektor pojedinih bataljona morao se promijeniti iz tih razloga što je naš I bataljon zadocnio, nije stigao na vrijeme na polazni položaj tako da taj bataljon nije bio sposoban za zadatak koji mu je bio predviđen. Dogodilo se to da se kod pojedinih bataljona izmijenio njegov pravac i da je dobio drugi sektor nego što mu je bio dodijeljen, isto i to je dovelo dosta do neuspjeha jer komandno osoblje koje je bilo preko dana na izviđanju nije se upoznalo sa sektorom koji je poslije dobilo.

4.) Naše snage koje su išle na pojedine sektore bile su dosta male tako, da je neprijatelj na sektoru III bataljona bio

' Srećko Manola

brojčano duplo jači nego što je on bio, tj. taj naš III bataljon imao je za zadatak da likvidira neprijatelja u selu Lađevcu.

5.) U otežavajuće okolnosti može se uzeti i to što je padala kiša čitavu noć i dan i radi velike pomrčine tako da su borci izmoreni i pokisli nisu imali one svoje žive snage (elastičnosti) kao što bi trebali da imaju za taj svoj zadatak koji je pred njih postavljen.

6.) I Udarne Brigada koja je trebala da zaposjedne svoj sektor koji joj je dodijeljen i da uhvati vezu sa IV bataljonom naše Brigade to nije uradila, i desilo se to da je neprijatelju došla pomoć preko njihovog sektora i da je sva neprijateljska vatra bila skoncentrisana na sektor naše Brigade i neprijatelju je uspjelo da naše snage zaobide sa desne strane, tj. da ih udari sa boka i čak da nam u svome jurišu presječe naše streljačke strojeve.

Za vrijeme neprijateljskog juriša nekoliko puta naše snage neprijatelja su odbile, ali posljednji put kad je neprijatelj sa većom snagom [napao] i zaobilazeći sa svojim lijevim krilom na desno krilo našeg streljačkog stroja uspio je da primora našu jedinicu na povlačenje.

Naše jedinice neko vrijeme povlačile su se dok su izišle, tj. izvukle se iz neprijateljskih kliješta i onda smo na čitavom sektoru preduzeli protunapad i uspjelo je neprijatelja odbiti nanijevši mu dosta gubitaka.

Naš IV i II bataljon koji su imali glavni zadatak uspjeli su da prodru do pred samo mjesto Slunj, tj. zauzevši neprijateljske rovove i bunkere ali kako smo gore naveli neprijatelju su stigla pojačanja i to od Cetingrada, od Forjana i Lađevca a isto tako sva neprijateljska vatra iz grada bila je skoncentrisana na naše snage koje su se bile približile samom gradu.

Akcija nije otpočela tačno na vrijeme kao što je bilo predviđeno po zapovijesti, tj. u 10 sati nego je počela čak u dan. Razloge zašto nije akcija počela na vrijeme naveli smo u gore pomenutim tačkama.

Na našoj strani bilo je 9 drugova mrtvih i 29 ranjenih, od kojih su 4 teže ranjeni. Od ovih istih ranjenih, ranjeno je i 5 drugarica.

Na neprijateljskoj strani koliko se je moglo ustanoviti bilo je preko 100 mrtvih a dok broj ranjenih nije nam poznat.

U ovoj borbi dobiveno je 2 puške i 120 metaka, dok od oružja sa naše strane ostala je jedna puška kod mrtvog druga koji se nije mogao izvući a isti je ostao na samom bunkeru pred Slunjom.

Isto tako uhvaćena su tri neprijateljska kurira koji su pošli iz Lađevca za Slunj da traže pomoć za Lađevac, u njih su bili listovi koji glase na ustaškog zapovjednika u Slunju.

U ovoj borbi naročito su [se] istakli drugovi iz IV bataljona tj. Ilija Klašnja⁴ vodni delegat I voda, I čete, Mirić D Mitar, Rapajić Stevo, Cujić Stevo, Vlasisavljević Mića, svi su ovi gore pomenuti bili puškomitraljesci, a za vrijeme neprijateljskog juriša ostali su na svojim mjestima tukući neprijatelja sve dok im se nije naredilo da se moraju povući. Milanko Mihojilović zamjenik komandira I čete za vrijeme najvišeg neprijateljskog juriša izvukao je jednog mrtvog druga ispred neprijatelja iako su ga ostali drugovi bili ostavili. Priča Filip sukobio se sa ustašom oteo mu pušku i ubio ga. Rade Dozet i Krtica Marko hrabro su se držali za vrijeme neprijateljskog juriša i prolazili u protivnapad. U protivnapadu drug Krtica je poginuo. Povrh svih gore pomenutih najviše se istakao Štetić Nikola kao nišandžija na puško-mitraljezu, bez posluge uprtio je na leđa pun ranac municije, ostao na položaju sam dok se sva druga četa nije povukla do određenog mjesta i nanosio neprijatelju jake udarce, koji su jurišah na prvu četvu a zatim po naređenju povukao se u sastav čete. Imenovani Stetić ovaki je za vrijeme svake akcije. Dozet Dukan vodni delegat. Skoknić Nikola, Mato Gavrić bivši domobran koji se predao u Vagancu, hrabro su se držali za vrijeme neprijateljskog juriša i Pajo Vlatković.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkoma:
P.⁵ Babić

Za komandanta
operativni oficir
Pokrajac Đurad

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE HRVATSKE OD 10
STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O
SUKOBU SA DOMOBRANIMA KOD JOŠAVICE¹

STAB V PARTIZANSKE BRIGADE

HRVATSKE

10.XI.1942.

Izvještaj o izvršenoj
akciji

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Neprijateljska I bojna II gorskog zdruga² koja je krstarila od Gline prema Cuntiću, pa prema Blinji i Stražbenici krenula

* Poginuo u borbi protiv Talijana i ustaša kod Lovinca, prosinca 1942 godine.

" Petar

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi še u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 13/1. k. 102 B.

* Domobranksa jedinica

je 7 ov. mj. u 5 sati ujutro iz Stražbenice u Jošavicu i sukobila se s našim snagama koje su bile u Ziliću u Donjoj Pastuši.

U Ziliću i Donjoj Pastuši nalazio se I bataljon. Cim je I bataljon stupio u borbu, II bataljon koji se nalazio u Komogovini krenuo je preko Brjebrovine da napadne neprijatelja s boka. Međutim dok je II bataljon stigao na položaj neprijatelj je raspršen od I bataljona otstupio.

2. Ratni plijen: Zaplijenjeno je 7 karabina. 1 mitraljez, 1 Schmeiser, 1 puško-mitraljez, te 2500 mauzerovih metaka, zatim 3 mitraljeska samara, nekoliko kutija s redenicima. 3 nosila.

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao 11 mrtvih, 6 zarobljenih i nepoznat broj ranjenih.

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali dva mrtva i tri lakše ranjena.

5. Naknadno nije umro niko.

6. Pali smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na operaciju: Partizani I bataljona borili su se izvanredno hrabro. Uspjeh bi bio mnogo veći da je II bataljon mogao stići na položaj dok je trajala borba.

8. Municije je utrošeno 1803 metka mauzerova, 490 talijanskih i 25 francuskih metaka. Dobiveno je 2500 mauzerovih metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

M.¹ Šumonja

Komandant

Oreščanin⁴

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 10 STUĐENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA KOD VLAOVICA I BOROJEVICA¹

STAB PARTIZANSKOG ODREDA BANIJE

10-XI-1942 g.

Osmodnevní vojnički
izvještaj

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Opšta vojna situacija na sektoru ovo« odreda

U toku prošle sedmice neprijatelj nije vršio nekih većih pojačanja svojih snaga na našem sektoru, osim što je pojačao

• Miloš
* Bogdan

istoriskog instituta pod br. 32—3, k. 1490.

posadu na želj. stanici Blinjski Kut. Tu je neprijatelj pojačan sa jednom satnijom domobrana. Ostale snage su uglavnom iste kao i pretprošle sedmice.

Tokom prošle sedmice neprijatelj je u jačini od jedne bojne" pošao iz Gline preko Majskog Trtnika za Vlaović i dalje. Najvjerovatnije da je pošao u pljačku jer je sa sobom poveo oko 60 kola. Naš I bataljon ih je dočekaao kod sela Vlaovića i odbio ih je od njihovog određenog pravca tako da su bili prisiljeni da odu preko sela Luščana za Bačugu gdje su izvršili manju pljačku stoke. Inače neprijateljske snage iz Gline vrše krstarenje u jačini od jedne satnije u pravcu Gor. Selišta u cilju izviđanja i zaštite izvoza imovine od ljudi koji su iz tog sela prebjegli neprijatelju.

Na sektoru III bataljona neprijatelj u jačini od jedne satnije patrolirao je u pravcu sela Jošavice gdje ga je dočekaao jedan bataljon V partizanske brigade hrvatske i natjerao u bijeg zadavši mu osjetne gubitke i zarobivši dosta ratnog plijena.⁸

10 o. mj. dvije neprijateljske satnije domobrana krenule su iz svoje baze u Kukuruzarima u krstarenje u pravcu sela Mečenčani i Borojevići. U Borojevićima ih je dočekaao naš III bataljon i odbio ih je.

Na sektoru našeg II bataljona neprijatelj nije vršio krstarenja na naš oslobođeni teritorij. Preko tog sektora su prolazili bjegunci iz Bihaća, Krupe i Cazina poslije upada naših brigada u ta mjesta.¹ Neprijatelj se nije organizovano povlačio već je bježao kako je ko znao. Tu je taj bataljon dobio i nešto ratnog plijena.

Akcije:

U toku prošle sedmice kako je spomenuto naš I bataljon je imao borbu u Vlaoviću. Osim te borbe druge vojne aktivnosti toga bataljona nije bilo osim slanja patrola, u raznim pravcima.

11 bataljon je 7 o. mj. dočekaao jednu grupu izbjeglica iz Bihaća i Krupe gdje je nakon borbe od nekoliko sati zarobljeno: 2 teška mitraljeza, jedno postolje za teški mitraljez, postolje za pješadiski top »Pito«, 50 granata za pješad. top, 18 karabina i oko 10.000 metaka za karabine i ostale vojničke sprema. Plijena je moglo biti i više ali su bile naše slabe snage u to vrijeme na tome sektoru.

Jedna desetina III bataljona sudjelovala je u akciji V partizanske brigade na voz kod sela Brdana i to većinom kao vodiči. Od plijena iz te uspješne akcije dobili su nešto odjeće.

¹ Domobrani i ustaše

¹ Vidi dok. br. 26.

¹ Vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 59 i 78.

10 o. mj. taj bataljon je odbio dvije neprijateljske satnije iz Kukuruzara koje su bile došle do Borojevića. Druge vojničke aktivnosti, osim slanja patrola i zatrpavanja rovova koje je neprijatelj bio iskopao za vrijeme prošle ofanzive, nije bilo.

Slaba aktivnost naših bataljona je radi toga što je neprijatelj u svojim uporištima skoncentrisao jače snage, kojima mi sa našim slabijim snagama ne možemo ništa učiniti. Neprijatelj i kad se kreće po terenu ide sa jačim snagama kojima nanesimo manje gubitke ali plijena ne možemo dobiti uslijed njihove nadmoćnosti.

Sa partizanima se izvodi vojnička obuka, kao ratna služba, borbena obuka i ostalo.

Borbenost i disciplina partizana

U pogledu borbenosti i discipline partizana još uvijek II bataljon prednjači. I u ostala dva bataljona se to stanje popravlja tako da će u najskorije vrijeme potpuno zadovoljiti.

Borbenost i disciplina komandnog kadra u bataljonima i četama

Komandant I bataljona Đuro Vujić je borben i disciplinovan. Osjetljiv je na primjedbe koje mu se stave na njegov rad i rado ih izvršava. Komandiri četa u tome bataljonu su osrednji. Zamjenik komandanta tog bataljona Milan Rajković⁵ je borben i vojnički vrlo dobro sposoban, jedino što ne umije da uzme pravilan stav prema partizanima i civilima pa mu to smeta u njegovom daljnjem napredovanju. Odan je našoj Nar.-osl. borbi.

Komandant II bataljona Jovo Birač je borben i disciplinovan. Manjka mu vojničkog znanja te ćemo ga poslati na kurs da to dopuni.

Komandir I čete⁶ tog bataljona je dobar i zadovoljava dok u drugoj četi još nema komandira, jer se nalazi na kursu. Njegov zamjenik ne zadovoljava i biće smijenjen.

Komandant III bataljona Tintor Milan je naš najbolji komandant bataljona. Borben, disciplinovan, pravilno se odnosi prema partizanima i ne propušta ni najmanje greške ni partizana ni komandnog kadra svoga bataljona nekažnjeno. Jedan komandir u tome bataljonu potpuno zadovoljava dok ćemo drugoga smijeniti.

Ishrana i odjeća

Ishrana partizana u sva tri bataljona je dobra i vrši se dobivanjem hrane iz sela koja se priređuje na četnim kazanima.

Stanje u obući je nezadovoljavajuće }>ošto još imamo preko 50 partizana potpuno bosih. Mislimo da dobijemo obuću za te

* Poginuo pri napadu na Veliku Kladuiu 1943 godine.

' Stojaković Mirko

partizane od Komande Banijskog područja ali to ide dosta sporo uslijed toga što i u brigadama ima mnogo bosih partizana pa se za njih izrađuje obuća prvenstveno.

Stanje u odjeći je isto nezadovoljavajuće i ne znamo kako ćemo ga riješiti ukoliko ne bi bilo većih uspješnih akcija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Jandrić Dušan

Komandant
Milan Trninić

BR. 28

IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 10
STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 28 LISTOPADA DO 4 STU-
DENOG¹

Primljeno, dne 11. XII. 1942 ... 194

**ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N. O. P. O. H.**

Broj 4 — 1942 god.
Dne. 10 — XI — 1942

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

II. bataljon

28-X-1942 Jedinice ovog bataljona vršile su niz diverzionih akcija za rušenje mostova i prekopavanje cesta. Na cesti Bjelovar — Garešnica porušeno je nekoliko mostova i na raznim mjestima ista je duboko prekopana. U tom radu sudjelovao je veći broj seljaka iz obližnjih sela. Saobraćaj za motorna vozila bio je prekinut dva dana.

I. bataljon

30-X-42 Krenuo je na zapad našeg s[e]ktora s namjerom prodiranja u ona sela² gdje do sada uopće nisu zalazili partizani. Prošla su se neka sela i tom prilikom zarobljeno je 11 karabina 1110 metaka i 4 civilne puške.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnotorlškog instituta pod br. 11/3, k. 102 B.

² Obreška, Marčan 1 Kloštar Ivanić

- 1-XI-42 Sukobili smo se s jednom većom grupom bande³ u selu Sovari koja je nakon naše kraće vatre maglala¹ u paničnom bijegu.
- 2-XI-42 Za vrijeme našeg boravka u selima Gornja i Donja Obreška naišla je banda¹ koja je doživjela sudbinu one dan ranije iz Sovara.
- 4-XI-42 Dio snaga I. bataljona izvršio je akciju na most na cesti Popovača—Sisak i nakon borbe od 10 minuta zarobljeno je 15 ustaša i 2 žandarma. kao i 12 karabina, 800 metaka i 2 civilne puške.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Franc Knebl

Komandant
Marijan Cvetković

* Domobranci iz Čazme

⁴ Pobjegla

* Ustaše iz Kloštar Ivanića

BR. 29

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 10
STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
HRVATSKE O TALIJANSKOJ I USTAŠKOJ OFANZIVI U
KOTAREVIMA PISAROVINA I JASTREBARSKO¹**

**STAB II OPERATIVNE ZONE
N. O. P. O. HRVATSKE**

broj _ / 42
dne 10. XI. 1942.

**GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKIH ODREDA
HRVATSKE**

Jučer smo vam javili o ofanzivi koju vrše neprijateljske snage, Talijani i ustaše, na sektoru naše zone sjeverno od Kupe u kotaru Pisarovina i Jastrebarsko.² Ofanziva je otpočela 9 ovog mjeseca sa snagama koje su učestvovala u ofanzivi na Zumberak. Neprijatelj pročišćava Draganičku Šumu i Vukomeričke Gorice s time da si osigurava leđa na taj način što djeluje jakom artiljerijskom vatrom na naš oslobođeni teritorij to jest u prav[c]u Sjeničaka i ostalih sela. Prema informacijama koje imamo ta ofanziva trajala bi svega 3 dana to znači da bi sutra trebala da završi. Do danas nismo mogli primijetiti kod neprijatelja namjere da bi krenuo na oslobođeni teritorij Korduna. Neprijatelj navodno vrši pljačku u hrvatskim selima i to uglavnom odvlači žito. Mi smo danas prebacili jedan terenski vod* preko Kupe koji će nas izvještavati o kretanju i namjerama neprijatelja.

Kao što smo vam i jučer javili neprijatelj ima u Sišljaviću jednu bateriju koja tuče na oslobođeni teritorij zatim jednu bateriju u Kupčini i Pisarovini. Ove ostale djeluju u pravcu Draganičke Šume i Vukomeričkih Gorica. Posada u Kovačevcu koja se nalazi na sektoru I. Operativne zone dobila je pojačanje od 150 domobrana od kojih je 50 otišlo u Skakavac. Drugih pro-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 15—1, k. 102 B.

² U ovoj ofanzivi učestvovala su sljedeće neprijateljske snage: dijelovi 73 i 74 puka i dva artiljerijska diviziona iz divizije »Lombardia*, jedan bersaljerski bataljon, dva voda tenkova, dva pješadiska bataljona i jedan artiljerijski divizion iz divizije »Granatieri di Sardegna . i četiri ustaška bataljona.

¹ Iz sastava bataljona »Slavko Klobučar-.

mjena u neprijateljskim garnizonima sa ovu stranu Kupe do danas nema.

Gledajući opću situaciju u našoj Zoni nužno je da mi što prije stignemo na naš sektor i da počnemo tamo sa djelovanjem. Prolaz preko Draganićke Šume i Kljuke zasada nam je nemoguć, znači ostaje nam put kojim smo išli pred mjesec i pol dana a to je preko Perjasice, Bosiljeva na Sloveniju u Zumberak. Vi ste nam javili da situacija na tom sektoru nije poznata, mi ćemo krenuti tim putem čim sredimo neke stvari u brigadi⁴ u koliko se ne promijeni stanje na sektoru sjeverno od Kupe gdje se sada nalazi neprijatelj. Komandant⁵ će zone svratiti u vaš Štab na prolazu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit, komesar
si. odsutan

Komandant
V. Holjevac

»

* Trinaesta NOU brigada »Josip Kraž«
' Većeslav Holjevac

BR. 30

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG NOP ODREDA OD 10 STUDE-
NOG 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE O
AKCIJAMA IZVRŠENIM OD 2 DO 6 STUDENOG¹**

**STAB
I ODREDA III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE**

Broj: 374/1942.

dne 10 novembra 1942 god.

Predmet: Izvještaj komandanta
ovog odreda od 2—9 ov. mjeseca

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Na položaju

Dostavlja se vojni izvještaj te brojno stanje i naoružanje
našeg odreda, u razdoblju od 2. XI. do 9. XI. o. g.²

I. BATALJON:

Dne 2.XI. o. g. neprijatelj³ je pokušao da uđe u sela na sektoru I bataljona. Kako jedinice I bataljona nisu bile na ovom terenu, neprijatelj je ušao u selo Bijelu i Donje Borke do Zlokića te je imao namjeru da uđe u Srednje i Gornje Borke. Na ulasku u ova sela bandu je dočekaio jedan vod Bilogorskog bataljona sa osobljem štaba I bataljona. Borba je trajala oko 4 sata. Neprijatelj je pored pušaka upotrijebio puškomitraljeze, teške mitraljeze i bacače. U toj borbi pala su naša dva druga, dok gubici neprijatelja iznašaju do 10 mrtvih i veći broj ranjenih. Koristeći nastali mrak neprijatelj se je povukao. Od plijena nije dobiveno ništa. Odmah iza toga bile su poslone obadvije čete I bataljona. Međutim neprijatelj poslije svog povlačenja nije više nadirao.

6 ov. mj. vod⁴ koji ima za zadatak da patrolira i postavlja zasjede oko Španovice postavio je zasjedu prema selu Derezi, gdje je banda dolazila češće da pljačka. Ujutro toga dana naišlo je oko 20 domobrana sa dva puškomitraljeza. Po izjavi vodnika druga Razarača vatra nije bila pravovremeno otvorena. Poslije otvorene vatre domobrani su se razbježali. Poginula su dva domobrana, dok je jedan zarobljen. Dobivena su tri karabina i

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 8—8. k. 1481.

² Vidi dok. br. 31.

³ Ustaže I domobrani Iz Slrača i Daruvara.

⁴ Iz sastava Prvog bataljona Prvog NOP odreda.

ostali vojni pribor. Zarobljeni domobran je ispitan i izjavio je želju da ostane u partizanima, ali je molio da ga se pusti i obećao je da će sa sobom dovesti još 20 drugova Zagoraca. Naši su ga drugovi pustili, međutim se pomenuti nije vratio. Na saslušanju je izjavio, da domobrani javno govore da se neće boriti protiv partizana.

6. ov. mj. I četa ovoga bataljona bila je u pokretu prema Krndiji gdje je trebala da učestvuje u zajedničkoj akciji sa II bataljonom na »vijadukU Krndija. Iz poznatih razloga ta je akcija odložena i četa se je vratila da postavlja zasjede prema Siraču. Jedna manja grupa partizana bila je poslana na sektor, na kome je pašovao Bijeli Orle,¹ sa zadatkom da pokupi vojnu odjeću po tim selima. Usput su održali govor nad grobovima naših palih drugova u akciji na Staklani. Bilo je prisutno i civilno stanovništvo, koje je donijelo i postavilo vijence na grobove naših palih drugova.

U jedinicama ovog bataljona svakim danom po dva do tri sata vrše se vojne vježbe.

II. BATALJON:

Jedinice ovog bataljona bile su većinom zaposlene osiguranjem hrvatskih sela dok su se u njima održavali mitinzi, kao na primjer: Kozarica, Janja Lipa, i Jamarica (sekcija Pakrac).

3.XI. ov. god. u 030 sati četa ovog bataljona izvršila je akciju na željezničku stanicu Medurić. Poslije borbe od pola sata zauzeta je stanica i ostale zgrade u kojima su se nalazili domobrani. Stanica je zapaljena, srušeno je 17 telefonskih bandera koje su spaljene. Zarobljeno je 5 karabina manlihera sa 125 patrona. 16 kom. ofanzivnih bombi, 4 noža, 3 fišeklije, 3 opasača, 3 vojničke deke, 1 ranac i 1 šatorsko krilo. Zarobljeno je 5 domobrana, koji su nakon preslušanja i održanog mitinga pušteni. Domobrani su izjavili kako i vojska i civilno stanovništvo jedva čekaju dan kada će biti slomljen fašizam. Zasjeda koja je imala za zadatak da spriječi bjekstvo domobrana nije pravovremeno zauzela svoj položaj, tako da su ostali domobrani uspjeli pobjeći.

4.XI. ov. god. jedinice su po naređenju povučene za akciju u Krndiju. Usput su bili na večeri u hrvatskom selu Bijela Stijena, gdje su bili oduševljeno primljeni.

6.XI. ov. god. 50 dobro naoružanih i povjerljivih partizana pod komandom komandanta odreda uputilo se na sektor Okučani—Nova Gradiška radi hapšenja četničkih elemenata, koji su se pojavili na tom sektoru. Hapšenje je izvršeno u potpunosti.

Ignjatija Vujić. Osuđen i strijeljan 1942 god. jer je kao pripadnik NOP vršio nasilja i pljačku.

PIONIRSKA CETA

Pionirska četa našeg odreda izvršila je sabotažu ceste Pakrac—Španovica, kao i šumske željezničke pruge te ceste Dragović—Sirač. Svi mostovi na željezničkoj pruzi su spaljeni. Spaljen je također drveni most na cesti Španovica—Šumetljica. Na tom dijelu puta skinuta je telefonska žica u dužini od 3.000 metara.

MOBILIZACIONI CENTRI

Mobilizacioni centri na našem sektoru vrše redovite vojne vježbe po rasporedu koji smo im mi poslali. Redovite izvještaje dostavljaju nam. Poslali smo naređenja svim komandama mjesta da izvrše popis oružja i spremne koja se nalazi po selima, ali još dosada nismo dobili sve izvještaje.

Zadatak naših jedinica ove sedmice jest, da postavljaju dobre zasjede kao i da likvidiraju manja neprijateljska uporišta. Akcija na Krndiju je zasada odgođena.

Pionirska četa dobila je za zadatak da napravi drvene prelaze oko Rogoljice, jer tim putem prolaze naše jedinice, kuriri i la. Voda je porasla zbog posljednjih kiša, pa je prijelaz preko rijeke vrlo težak. Poslije toga će nastaviti tj. dovršiti sabotažu ceste Okučani—Lipik između Bijele Stijene i Caglića.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Josip Krajačić⁰

Komandant
Pepe⁷

Poginuo nesrećnim slučajem 1945 god. kao komesar Dvanaeste
slavonske divizije.
⁷ Vicko Antić

BR. 31

**PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA PRVOG I
DRUGOG SLAVONSKOG NOP ODREDA OD 10 STUDENOG
1942 GODINE¹**

SPISAK

Dana: 10 novembra 1942

Odred	Broj parti- zana	P o n a r o d n o s t i									S o c . s a s t a v				
		Srba	Hrvata	Čeha	Slovena	Njemaca	Zidova	Rusa	Cigana	Muslimana	Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Slob. zvanje	1
I.	»35	573	48	8	2	1	1	2	6	1	85	527	12	U	—
II.	642	582	54			2	4				55	5C8	12	7	—
											—				
								—	—						
Ukupno	1.277	1.555^{s)}	102	8	2	3	5	2	6	1	140	1095	24	18	—

Polit, komesar
Otsutan

¹ Original se nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 7—8, k. 1481.

² Pogrešno zbrojeno. Treba 1155.

BROJ 1

Jedinica: I i II Odred III Oper, zone

Oficira	Podoficira	Pješaka	Mitraljez.	Artiljer.	Konjice	Vazduhoplov.	Minera	Kurira	Saniteta	Avijatičara	Šofera	Ostalo	Nije služilo vój.	Primjedba
1	14	147	9	15	4	—	2	3	2	3	2	—	407	
6	11	211	22	31	4	2					1	18	306	
7	25	858	31	46	8	2	2	3	2	8	3	18	743 ^a	

Komandant
Grga¹

* Pogrešno zbrojeno. Treba 713.
* Jankeš

SPISAK

Datum: 10 novembra 1942

Odrad	Mitralj za				P u š k e										Bombe		Mine	Eksplziv		Korde			
	prani	patrona	laci	patrona	puško-mitralj.	patrona	mauser	patrona	manliher	patrona	fr. trometke	patrona	dvocjevki	patrona	defanzivne	ofanzivne		zavajlive	nagazne	din. patron.	trotli	upaljaci	brzogoreće
I	4	368		3	11.150	169	21.434	116	2.747	6	220	27	312	63	51	—		kg. 1	—	105	—	m 15	
II	1	100		3		143		101	2.007	10	166	50	33	35	41								

Polilkomesar
Otsutan

ifiA

BROJ 2

Jedinica: I i II Odred III Operativne zone

R e v o l v e r a													H ad. oružje	Vojni pribor				O p r e m a						Primjedba
voj. državni	patrona	stajler 8 m/m	patrona	parabelum	patrona	gaser	patrona	7,65 m/m	patrona	6,35 m/m	patrona	bajoneta	noževa	dalekozor	kompas	topog. karte	turist. karte	opasača	fišekilja	čuturica	asova	ručeva	nosila	
24	232	2	13	1	2	9	49	2	11	6	18	91	84	6	4	7	5	281	256	31	4	27	-	
13	132	3	22			4	19	2	11	9	59		62					176	180					9

Komandant
Grga

BR. 32

**NAREDBA KOMANDANTA NOP ODREDA HRVATSKE OD
11. STUDENOG 1942. GOD. O MJERAMA BUDNOSTI I ČU-
VANJU VOJNE TAJNE¹**

NAREDBA BR. 24

**Komandanta Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda
Hrvatske od 11.XI.1942**

U posljednje su vrijeme neke jedinice zaplijenile poštu više četničkih štabova, iz koje se vidi da su oni dobro znali naše pokrete i rasporede, jačinu jedinica, namjere za akcije, stanje partizanskog pokreta u pojedinim pokrajinama. Pored toga pojedini su se četnički banditi uvlačili u naše jedinice s ciljem špijunaže i vršenja terora, neki su raspolagali s partizanskim objavama, a neki su šta više imali partizanske znake i starješinske oznake. Da bi se ubuduće takve i slične pojave spriječile Vrhovni je Stab Narodno-Oslobodilačke Partizanske i Dobrovoljačke Vojske Jugoslavije izdao sljedeće naredenje:

I. Svako je naredenje operativne prirode strogo povjerljivo. Za njegov sadržaj mogu znati samo odgovorne starješine i niko više. Sadržaj naredenja izvršioci mogu saznati neposredno pred samom akcijom. Više se ne smije događati da se operativna naredenja čitaju i razrađuju pred raznim štapskim osobljem.

II. Ljudstvo koje se prima u jedinicu mora biti popraćeno s podacima. Pored toga starješine moraju paziti na novo priđošlo ljudstvo sve dok se o njemu ne stekne konačan sud. Novo ljudstvo koje se prima u jedinicu mora pred strojem položiti zakletvu na vjernost Narodno-Oslobodilačkoj borbi. Zakletvu izvoditi u vidu svečanosti i popratiti govorima.

III. Komandanti i politički radnici moraju na pogodan način saopćiti i objasniti ljudstvu štetne posljedice odavanja vojničkih tajni (jačina i stanje jedinica, rasporedi, pokreti, namjeravane akcije, stanje oružja i municije). Partizane treba poučiti kako i o čemu mogu razgovarati sa stanovništvom. Isto im tako skrenuti pažnju na vojničko držanje i ponašanje pred narodom.

IV. Svaki vojnik N. O. P. i D. V. J. čim se odvoji od jedinice, bilo da se upućuje kakvim službenim poslom, ili na odsustvo, bolnicu itd. mora biti snabdjeven objavom.

Objave potpisuje komandant bataljona, a za osoblje štabova brigada i divizija njihovi komandanti. Na objavu se mora staviti

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 15/3, k. 103.

štambilj dotične jedinice s potpisom komandanta i političkog komesara.

Za osoblje pozadinskih vojnih vlasti objave izdaju komandanti mjesta i područja.

Na objavi mora biti naznačeno kada se i radi čega vojnik upućuje, te rok važenja objave. U dnu objave njen se imalac mora potpisati i taj će potpis služiti za provjeravanje ličnosti imaoća objave.

Imalac objave istu mora pokazati na zahtjev partizanskih kontrolnih organa. Na osnovu objave prolazeći vojnici dobijat će hranu i smještaj kod partizanskih ustanova.

Objava se mora uništiti poslije povratka dotičnog lica u jedinicu, odnosno po isteku njenoga roka.

Sanitetske ustanove na poledini objave naznačavat će datum upućivanja dotičnog lica u svoju jedinicu.

Svako lice koje bude bez objave pritvorit će se.

Kurirske i sve ostale službe, koje su skupčane s odvajanjem ljudstva od jedinica svesti na najnužnije slučajeve.

Jedinice će izdavati objave po priloženom formularu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Vlado Bakarić v. r.

Komandant
Ivo Vladić² v. r.

Na znanje:

Vrhovnom Štabu Narodno-Oslobodilačke Partizanske i Dobrovoljačke Vojske Jugoslavije.

Na znanje i postupak: Štabu I. II, III, IV, V Operativne Zone

Da je otpravak vjeran originalu potvrđuje:

Načelnik štaba
Ilija Andžić³

³ Ivo Rukavina

* Ilija Engel. Poginuo u selu Gornji Mikleuš, u Moslavini u ljeto 1944 godine, kao načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

BR. 41

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE HRVATSKE OD 11
STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O STANJU OBAVJEŠTAJNE SLUŽBE U BRIGADI¹**

**STAB V PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
11.XI.1942.**

Obavještajni izvještaj

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Obavještajna služba u ovoj Brigadi nije do danas bila organizovana onako kako to potrebe iziskuju. Samo jedan bataljon imao je obavještajnog oficira, dok dva bataljona bila su bez njih, jer su isti oboljeli i otišli u bolnicu. U štabu Brigade postojao je samo informativni oficir drug Tomo Strukelj koji je ovih dana po odobrenju druga komesara Zone² postavljen za obavještajnog oficira i nakon konferencije koju je naš štab imao sa drugom obavještajnim oficirom Zone,³ pristupio je organizovanju obavještajne službe po bataljonima. Dana 10. ov. mj. komandant⁴ i komesar" Brigade prisustvovali su konferenciji obavještajnog oficira Brigade i I i III bataljona, na kojoj su date upute za organizovanje te službe.

Naredbom ovog štaba postavljen je za obavještajnog oficira II bataljona drug Ljuban Pavlović, a III bataljona drug Keser Marko. Budući da se II bataljon ne nalazi momentalno u našem sastavu obavještajni oficir istog bataljona dobiće naknadno pismene upute za rad.

Prema gore izloženome nismo još u stanju da u ovome izvještaju iznesemo podatke koji spadaju u okvir političko-obavještajnog izvještaja.

Ubuduće obavještajni izvještaj moći će nakon sadašnjeg sređenja obavještajne službe u Brigadi biti iscrpniji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
M. Šumonja

Komandant
Oreščanin

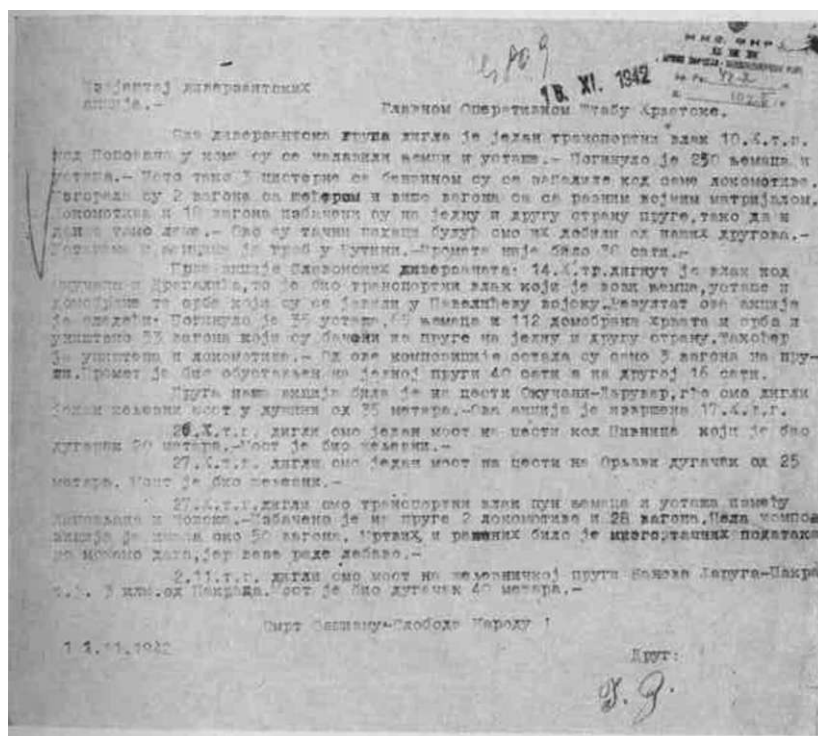
¹ Original, pisan na mažini. latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 2/4, k. 831.

² Đuro Kladarin

³ Narodni heroj Petar Grubor. Poginuo 1944 godine.

⁴ Bogdan Oreščanin

⁵ Miloš Šumonja

Fotokopija dokumenta br. 34.

BR. 41

**IZVJEŠTAJ ŠEFA DIVERZANTSKE SEKCIJE GLAVNOG
ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 11 STUDENOG 1942
GOD. O IZVRŠENIM DIVERZANTSKIM AKCIJAMA¹**

16. XI. 1942²

Izvještaj diverzantskih akcija

GLAVNOM OPERATIVNOM ŠTABU HRVATSKE³

Ova diverzantska grupa digla je jedan transportni vlak 10. X. t. g. kod Popovače u kome su se nalazili Njemci i ustaše. — Poginulo je 250 Njemaca i ustaša. — Isto tako 3 cisterne sa benzinom su se zapalile kod same lokomotive. Izgorjela su 2 vagona sa šećerom i više vagona sa raznim vojnim materijalom. Lokomotiva i 18 vagona izbačeni su na jednu i drugu stranu pruge, tako da i danas tamo leže. — Ovo su tačni podaci budući smo ih dobili od naših drugova. — Ustašama i Njemcima je grob u Kutini. — Prometa nije bilo 38 sati.

Prve akcije slavonskih diverzanata: 14. X. tg. dignut je vlak kod Okučana i Dragalića, to je bio transportni vlak koji je vozio Njemce, ustaše i domobrane te Srbe koji su se javili u Pavelićevu vojsku. Rezultat ove akcije je sljedeći: Poginulo je 35 ustaša, 65 Njemaca i 112 domobrana Hrvata i Srba i uništeno 33 vagona koji su bačeni iz pruge na jednu i drugu stranu. Također je uništena i lokomotiva. — Od ove kompozicije ostala su samo 3 vagona na pruzi. Promet je bio obustavljen na jednoj pruzi 40 sati a na drugoj 16 sati.⁴

Druga naša akcija bila je na cesti Okučani—Daruvar, gdje smo digli jedan željezni most u dužini od 35 metara. — Ova akcija je izvršena 17. X. t. g.

26. X. t. g. digli smo jedan most na cesti kod Pivnice koji je bio dugačak 20 metara. — Most je bio željezni.

27. X. t. g. digli smo jedan most na cesti na Orljavi dugačak od 25 metara. Most je bio željezni.

27. X. t. g. digli smo transportni vlak pun Njemaca i ustaša između Lipovljana i Novske. — Izbačeno je iz pruge 2 lokomotive i 28 vagona. Cijela kompozicija je imala oko 50 vagona. Mrtvih i ranjenih bilo je mnogo, tačnih podataka ne možemo dati, jer veze rade labavo.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 42—2, k. 102 B.

² Datum prijema

³ Odnosi se na Glavni štab NOP odreda Hrvatske.

Radi se o istoj pruzi duplog kolosijeka.

2.11. t. g. digli smo most na željezničkoj pruzi Banova Jaruga — Pakrac tj. 3 kim. od Pakraca. Most je bio dugačak 40 metara. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

11.11.1942

Drug
L. G.⁸

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE HRVATSKE OD 12 STUDENOG 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O FORMIRANJU TREĆE DALMATINSKE NOU BRIGADE I NJENIM BUDUĆIM ZADACIMA¹

STAB

IV. OPERATIVNE ZONE

N. O. P. i D. V. HRVATSKE

Br. Si.

dne 1942 G.

12/XI.

**VRHOVNOM ŠTABU
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA**

1) Obzirom na razvoj vojno-političke situacije u Dalmaciji, prema odluci ovoga Štaba, formirana je **ni.** dalmatinska narodno-oslobodilačka udarna brigada.

Stab ove Brigade sačinjavaju:

Komandant: drug Branko Dude,

Zamjenik komandanta: drug Stanko Parmač,

Politički komesar: drug Mate Ujević,

Zamjenik Poltkoma: drug Ante Roje.

Politodjel Brigade, bit će naknadno određen.

Ovu III. Dalmatinsku N. O. U. Brigadu sačinjavaju sljedeće jedinice: dosadašnji Mosečki bataljon (preko 400 boraca), koji se ima podijeliti na dva bataljona i to: I. Bataljon i II. Bataljon ove Brigade, zatim Mosorski bataljon, ulazi kao III. Bataljon ove Brigade. Za sada, dakle ima svega tri bataljona. U daljem razvoju borbe, nastojati da se formira što prije i IV. Bataljon Brigade.

' Ilija Gromovnik — Ivan Hariš

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 32—3, k. 1490.

2) Direktiva za rad. Ova Brigada ima zadatak, da na operativnom području: rijeka Cetina—rijeka Krka—morska obala, izvodi akcije napadajući neprijateljske garnizone, posade i ugrožavajući komunikacije između ovih pojedinih neprijateljskih garnizona u zahvatu naprijed označenog područja.

Za sada, težište operacija ove Brigade, ispoljit će se prvenstveno u zahvatu komunikacija Sinj—Split, Drniš—Šibenik, kao i Split—Šibenik.

U cilju sadejstva i saradnje održavati vezu sa biokovskim bataljonom na Biokovu, kao i sa Primorskom četom na desnoj obali Krke, koja djeluje na prostoru Šibenik—Biograd n/m. Sa ovim jedinicama redovno koordinirati akcije, kako u donjem toku rijeke Cetine, tako i u donjem toku Krke.

U slučaju neprijateljske ofanzive većih razmjera protivu naše slobodne teritorije: Muć—Moseć, odnosno pri napadu jačih i nadmoćnijih neprijateljskih snaga, poslije uzastopnih otpora, ova brigada povlačila bi se pod borbom, u pravcu Uništa t.j. ka Kninskoj Dinari.

Imati u vidu, da se na prostoru oko Kijeva, u dolini Cetine, nalazi II. Dalmatinska Brigada, kao jedinica II. Proleterske Udarne Divizije, sa kojom trebate odmah uspostaviti i održavati neprekidnu vezu, sadejstvo i saradnju, naročito pri izvođenju operacija prema Kosovskoj dolini.

3) Tokom akcija mobilisati narodne mase. organizovati ih i formirati u vojne jedinice i sa istima odmah preduzeti izvođenje operacija u sadejstvu i saradnji sa Vašom brigadom, a u duhu ove direktive.

Pred narodom se pojaviti i nastupati kao pravi narodni oslobodioci i zaštitnici.

4) Ishrana i snabdijevanje na terenu iz mjesnih sredstava.

5) Ranjene i bolesne upućivati u privremenu bolnicu na Moseću, a teže ranjene i bolesne, kojima je potrebna kirurška intervencija, upućivati preko Vještica Gore za Glamoč.

6) Vezu sa nama održavati preko Vještica Gore i Sajkovića na Glamoč.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
Terzić²

Komandant:
Vicko Krstulović

(M.P.)

DOSTAVLJENO:

Vrhovnom Štabu,
Štabu in. Dalm. Brigade,
Štabu II. Proleter. Divizije.
Štabu Mosečkog i Mosorskog Bataljona

" Vellmir

⁸ Zbornik tom V, knj. »

BR. 41

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 12 STU-
DENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HR-
VATSKE O PRESTANKU NEPRIJATELJSKE OFANZIVE U
POKUPLJU¹**

STAB II OPERATIVNE ZONE

N. O. P. O. HRVATSKE

broj 26/42

dne 12.[XI] 1942.

**GLAVNOM ŠTABU
NARODNO-OSLOBODILACKIH ODREDA
HRVATSKE**

Neprijatelj je završio sa svojom ofanzivom na sektor Pokuplja kao i što smo predviđali i javili vam u našim zadnjim operativnim izvještajima." Svrha te ofanzive bila je čišćenje Pokuplja i ujedno demonstracija okupatorovih snaga³ u hrvatskim selima. Neprijatelj je navodno ostavio u Kupčini, Pokupskom neke snage ustaša uz one koji su bili u Pisarovini i ostalim garnizonima. Ta ofanziva trajala je 3 dana kroz koje vrijeme je okupator istrošio mnogo artiljerijske municije bacajući je na praznu Draganičku Sumu i na oslobođeni teritorij Korduna.

Prema informacijama koje smo primili talijanske snage krenule su jedan dio za Duga Resu i to bersaljeri, biciklisti, a drugi dio trebao bi stići u Tušilović i Brezovu Glavu. To još u toku današnjeg ili sutrašnjeg dana.

Okupator je u Kupčini pohvatao oko 50 ljudi i navodno opljačkao selo. U toku današnjeg dana mi vršimo pripreme za prelaz preko Kupe,⁴ koji će biti dosta težak jer je Kupa nabujala i nemamo čamaca.

Danas ćemo sa cijelom Brigadom i sa Slovencima" izvesti jedan manevar, koji će početi poslije- podne u 2 h.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 15—1, k. 102 B.

⁵ Vidi dok. br. 29.

° Misli se na Talijane.

⁴ Ovaj prelaz preko Kupe izvršila je Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«, s kojom je bio i štab Druge operativne zone. Prelaz je izvršen 13/14 studenog, a sutradan Brigada je izvršila napad na neprijateljsko uporište Sveta Jana. Vidi dok. br. 68.

" Jedna četa iz sastava Krškog odreda.

Mi bi trebali krenuti sutra u toku noći za Zumberak. Javite nam hoćemo li dobiti bacač i da li je potrebno da pošaljemo po njega.

Prilažemo vam letke koje je okupator dijelio po hrvatskim selima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
IVT. Belinić

(M P.)

Komandant
V\ Holjevac

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NO BRIGADE HRVATSKE OD
12 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O NAPADU NA SUNJU I O ORGANIZACIONOM STANJU
BRIGADE⁵

**STAB VII PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

12 novembra 1942 god.

Operativni izvještaj do
zaključno 10-XI-1942 g.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

***I. Opća vojnička situacija na sektoru na kojem se nalazi
Brigada.***

Na ovom sektoru neprijatelj se nalazi u defanzivi. Dok ovo pišemo stižu nam vijesti o pojačanju posada na prugama, što međutim nismo još provjerili, pa to u izvještaju ne iznosimo.

Na ovom sektoru imamo u nekim mjestima stalne posade, a u drugim pokretne bojne koje se katkad krenu na teren.

a) Kukuruzari — jedna pokretna bojna u jačini od oko 800 domobrana, dva do tri bacača i jedan pješadijski top. Oko svoga sjedišta imaju iskopane rovove, grade bunkere i ograđuju se žicom. Vrlo rijetko i nepravilno vrše pokrete u radijusu do 5 km. u pravcu Mečenčani, Bjelovac, Svinjica.

b) Blinja—Stražbenica — jedna bojna sa bacačima. Vršiti katkad pokrete prema Pastusi, Jošavici. Komogovini vjerojatno u cilju održanja veze sa bojnima u Kukuruzarima.

" Marko
' Većeslav

' Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
Jstoriskog instituta pod br. 7—1/1, k. 815.

c) Cuntić — točna jačina nepoznata, ima 2 brdska topa i bacače. Tu se nalazi i žandarmerijska posada od 60 žandarma. Bojna vrši vrlo rijetko pokret i to u pravcu Bačuge. Cilj pokreta vjerojatno održanje veze sa vanjskom obranom Petrinje.

d) Stalna posada u Rovinama koja čuva zgrade magazina. Jačina 90 avijatičara sa 3 teška mitraljeza i 12 pm. Vanredno utvrđeni. Potpuno nepokretni. Kontrolišu stražu na vijaduktima na kojima se nalazi oko 60 stražara u bunkerima i pred svakim vijaduktom 1 tenk.

e) Neprijateljsko uporište Kostajnica. Jačina posade promjenljiva. Oko dvije satnije ustaša i 1 do 2 satnije domobrana, te nešto Njemaca. Tu se nalaze osim toga mnoga zapovjedništva. Tu je i baza za nekih 12 do 15 tenkova i njihova njemačka posada. Neki su tenkovi neispravni, a neki su izvan baze (3 u Sunji, 3 u (Bos.) Novom, a 3 odlaze svaku noć pod viadukte. Posada je nepokretna, a jedini joj je zadatak da čuva mjesto. Mjesto je solidno utvrđeno rovovima i bunkerima na okolnim kosama.

f) Pruga Kostajnica—Sunja čuvana od oklopnog vlaka i 60 domobrana, koji krstare prugom. Noću su u Majuru.

Pruga Sunja—Sisak dva oklopna vlaka i njemačke patrole koje krstare prugom. Uporište na pruži je Blinjski Kut, gdje je posada 65 domobrana. Glavno uporište za obje pruge je Sunja, u kojoj je oklopni vlak, jedna pancerni lokomotiva sa 2 tenka, zatim 3 topa. U mjestu je jedna bojna domobrana i dvije satnije želj. bojne. Sve je to potpuno nepokretno i čuva samo mjesto i prugu.

II. Opis akcija i operacija.

U ovom periodu vršena je samo jedna akcija i to na neprijateljsko uporište Sunju². Pripreme za tu akciju vršene su na brzinu u cilju privlačenja neprijateljskih snaga i pažnje na taj sektor radi odtrečanja akcija na sektoru Bihaća.³ Naša Brigada imala je zadatak da likvidira želj. stanicu i dade osiguranje prema Kostajnici i Dubici kao i razaranje pruge i prekid t.t. veza u tim pravcima. Akcija je uspjela samo djelomično. Stanica nije likvidirana radi prisustva oklopnog voza u stanici. Pruga prema Kostajnici razorena je u duljini od oko 100 metara, a osiguranje od Dubice likvidiralo je želj. postaju Staza kao i samo mjesto. Dobiveno je nekoliko karabina i nekoliko kola plijena. Akcijom je rukovodio Operativni štab Grupe Brigada V i VII. O akciji je odmah nakon izvršenja poslan detaljan izvještaj. Od tada nije vršena nijedna akcija.

III. Organizaciono stanje:

Formirana je rezervna četa Brigade koja danas broji 140 partizana. Ta četa je vrlo slabo obučena i obučena. Formirana

* Vidi dok. br. 15 i 63.

¹ Vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 59 i 78.

je 3 četa 1 bataljona, tako da taj bataljon sada ima 3 čete. U zadatku nam je da tako pojačavamo i ostale bataljone. Formiran je vod za vezu u jačini od 45 partizana i preduzima se obuka s njima.

Sastavljen je u glavnim crtama jedinstven plan obuke za cijelu Brigadu, koji ćemo čim ga dopunimo i potpuno izradimo poslati u Operativni štab.

Disciplina u Brigadi je prilikom novomobilisanih partizana nešto popustila, ali su preduzete mjere da se ona što prije podigne na potrebnu visinu.

Borbenost partizana usprkos priliva novih partizana na visini. Izvodi se sa bataljonima obuka, ali rad mnogo ometa veliki postotak bosih drugova na ovom hladnom vremenu.

IV. *Rad štabova:*

I bataljon — štab borben, dosta nesamostalan, bez velikog vojničkog znanja i rutine. Posvećuje se pažnja da se u tom pogledu izgradi.

II bataljon — štab vojnički dobar, ali novoformiran, nesažvijen, neuspjeva dovoljno da uvede disciplinu u bataljonu.

III bataljon — štab vojnički najbolji, drži najbolje bataljon u rukama.

V. *Plan daljih akcija:*

Ovisi o namjerama Operativnog štaba. Predviđa se akcija u vezi sa pregovorima sa oficirima jedne posade u blizini, o kojoj je Operativni štab posebno izvješten.⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar,
Martinović⁵

Komandant,
Nina Maraković"

⁴ Vidi dok. br. 41 i 74.

⁵ Mile

⁶ Narodni heroj. Poginuo 13 lipnja 1943 god. kod Rataj-Kule, blizu s. Miljevine, kao komandant Sedme, banijske. NO brigade.

NAREDBA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 13 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU TRINAESTE NOU BRIGADE JOSIP KRAS« O PRIPREMI BRIGADE ZA PRELAZ PREKO RIJEKE KUPE'

»TAB II OPERATIVNE ZONE

N. O. P. O. HRVATSKE

broj služ./42

dne 13.XI.1942.

ŠTABU XIII UDARNE BRIGADE HRVATSKE

Još do sada nismo primili podataka o stanju preko Kupe i la pruži, dok te podatke ne primimo ne možemo krenuti na put." Vi izvršite sve pripreme i čekajte naređenje. Ako danas ne primimo podatke moraćemo prelaz odgoditi za sutra jer podatci će sigurno doći u toku noći. OK³ od članova KK⁴ Pisarovine također ništa nije primio osim onih jučerašnjih obavještenja. Prema tim obavještenjima Kupčina je prazna ali neznamo stanje na pruži.

Kad dođe Picek⁵ i ako donese poštu hitno je dostavite ovdje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

M". Belinić

Komandant:

V.' Holjevac

(M. P.)

' Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 12/1, k. 1471.

⁵ O ovom pokretu Brigade i prelasku preko Kupe vidi dok. br. 68.

" Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za Pokuplje

' Kotarski komitet

* Dragutin Bogdanović

* Marko

T Većeslav

BR. 41

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 13 STUDENOG
1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU
NA LADEVAC¹**

**STAB
I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
Broj 212.**

Dne 13. XI. 1942 godine

Predmet: Operativni izvještaj
o akciji na Lađevac

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

1) Naša brigada ojačana sa jednim bataljonom druge Udarne Brigade i jednim teškim minobacačem dobila je zadatak da zauzme i očisti ustaško uporište Lađevac i da se osigura od ustaškog uporišta Slunj.² Raspored naših bataljona bio je: I bataljon imao je zadatak da u zajednici sa bataljonom »Mićo Radaković« iz sastava II brigade napadne i očisti uporište Lađevac s tim da se sa svojim desnim krilom veže sa bataljonom »Mićo Radaković« a sa lijevim krilom za naš III bataljon. III bataljon imao je za zadatak da zaposjedne položaj od rijeke Korane do ispod kote 402, tj. brda Lumbardenika i da se tu nalazi u zasjedi i osigurava i spriječava slučajno nadiranje neprijatelja iz Slunja, s tim da se sa svojim desnim krilom veže sa našim I bataljonom a lijevim krilom sa drugim bataljonom. II bataljon imao je za zadatak da posjedne položaje ispod kote 402, tj. brda Lumbardenika do brda Male Melnice i da na tom položaju postavi zasjedu u slučaju nadiranja neprijatelja iz Slunja s tim da se sa svojim desnim krilom veže sa III bataljonom, a sa lijevim sa IV bataljonom. iz sastava ovoga bataljona jedna četa nalazila se u rezervi kod štaba brigade. IV bataljon imao je za zadatak da zaposjedne Veliku i Malu Melnicu i brdo Plieš, to jest kotu 471, 518 i kotu 389 sa zadatkom da fingira napad na ustaško uporište Slunj i u slučaju njihovog pokreta to jest pokušaja pružanja pomoći Lađevcu da ga tuku sa bočnom vatrom, s tim da se sa svojim desnim krilom veže sa II bataljonom.

11 ovoga mjeseca oko 6.10 časova I bataljon sudario se je sa neprijateljem na njegovim pretstražnim položajima i u kraćoj borbi uspio stjerati neprijatelja u samo mjesto Lađevac po-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 34—2, k. 800.

* Vidi dok. br. 16. 22. 46 i 49.

slije čega je nastavljen direktni napad na samo mjesto. Obzirom da bataljon »Mićo Radaković- II brigade nije uspio zaposjesti predviđene položaje uslijed toga što se sa neprijateljem sukobio u samom pokretu za zaposjedanje položaja, gdje je morao ostati sa neprijateljem u borbi sa dvije čete dok je sa jednom četom zauzeo kotu 460 Gračac. Naš I bataljon produžio je sa napadom na samo mjesto i uspio neprijatelja iz istoga istjerati, koji je u paničnom bijegu pobjegao preko Kremenite Glave u pravcu Korane.

III bataljon sukobio se sa neprijateljem u 6.20 časova, na koti 402 gdje je neprijatelj bio postavio zasjedu u jačini jedne satnije, III bataljon izvršio je juriš na neprijateljske rovove koji su se nalazili na pomenutoj koti i uspio brzim naletom da neprijatelja pokrene iz rovova i natjera u paničan bijeg prema Slunju.

U toku borbe na samom Lađevcu neprijatelj je pokušavao iz Slunja nekoliko puta jurišem da se probije kroz naše zasjede i da pruži pomoć posadi u Lađevcu. ali svaki puta [je] bio odbijen od strane naših jedinica.

2) U ovoj akciji zaplijenjeno 1 njemački puškomitraljez, tri karbina, 3100 metaka, jedan sanduk bombi, jedan signalni pištolj sa 12 raketa, 10 čebadi i nekoliko pari cipela.

3) Gubici na neprijateljskoj strani ukoliko se moglo ustanoviti bili su oko 45 mrtvih i ranjenih.

4) Na našoj strani bila su 4 mrtva. 3 teže ranjena i 9 lakše ranjenih. Mrtvi drugovi su: Brinja Gnjatija sahranjen na koti 402, Novaković Vlado, Krivokuća Nikola i Krivokuća Duro sahranjeni u Zbjegu. Ranjeni drugovi su: Brinjak Rade, Dušan Maćešić, Lončar Mile, Jovo Tomašević, Pajić Mihajlo, Drpa Srećko, Jovan Čopić, Nikola Gaćeša, za ostale ranjene drugove dostaviće se naknadno imena.

5) Naknadno umrlih od rana dosada nije bilo.

6) U ovoj akciji naročito se istakao zamjenik komandira 3 čete III bataljona Vujić DMITAR i partizani Crnković Janko. Skrgić Milić iz III bataljona, u borbi su se istakli spremni u rukovanju sa svojim jedinicama desetar Marčetić Dušan, vodnik Zorić³ i vodni delegat Đurđević Nikola iz bataljona »M. O.⁴«

7) Akcija je izvedena po predviđenom planu. Nedostaci u izvođenju ove akcije bili su što bataljon »Mićo Radaković« nije uspio da zauzme predviđeni položaj i što je morao sa neprijateljem da se zadrži u borbi na nepredviđenom položaju, te je na taj način neprijatelju pošlo za rukom da izbjegne.

Snalaženje starješina u ovoj akciji bilo je dobro. Isto tako bilo je snalaženje i samih jedinica. Veze u jedinicama i između susjednih jedinica funkcionisale su pravilno.

³ Jovica

* »Marko Orešković«

8) U ovoj akciji utrošeno je 2969 metaka za jugoslovenske puške i 940 metaka za italijanske puške.

U akciji pokvaren je jedan puškomitraljez ZB^m i jedan karabin. Oružje palih drugova pokupljeno.

9) Moral boraca i oduševljenje za borbu bilo je vrlo dobro i energično su jurišali na mjesto Lađevac kao i na neprijatelja koji je želio prodrijeti iz Slunja u pomoć Lađevcu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
Krunić Uroš

(M. P.)

Komandant
S.^o Opsenica

BR. 40

**ZAPOVIJEST GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 13 STUDENOG 1942 GOD. ZA NAPAD NA SLUNJ¹**

**GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILACKE PARTIZANSKE
VOJSKE HRVATSKE
13 novembra 1942 godine**

Z A P O V I J E S T

(sekcija Karlovac 1 : 100.000)

Neprijatelj u Slunju broji oko 1500—2000 naoružanih ljudi i to: X ustaška bojna, ostalo domobranci, žandarmi i naoružani civili. Naoružani su s 2 protukolna topa, 3—4 bacača mina, automatskim oružjem i puškama. Snage neprijatelja raspoređene su po zidanim kućama po centru grada i po rovovima oko cijelog grada. Rovovi su raspoređeni po grupama, ima ih betoniranih izgrađenih još za bivše jugoslavenske vojske, pokrivenih i nepokrivenih. Štab bojne nalazi se u kući doktora Popovića, između građanske škole i pravoslavne crkve.

Moral neprijatelja je opao poslije naših uspjeha kod Bihaća i ostalih mjesta.²

Zadatak naše grupe Brigada je da³ zauzmu i očiste Slunj. U cilju izvršenja zadatka

* Zbrojovka
' Stevo

' Original, pisan na magini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 28/3, k. 102.

* Vidi dok. br. 2. 5. 6, 18, 59 i 78.

N A R E Đ U J E M

1) Desna kolona. Sastav: I Udarne Part. Brigada pojačana sa jednim brdskim topom i dva teška bacača mina. Kolonom komanduje Stab II Brigade.

Zadatak: Napada između rijeke Korane i Slušnice sa osnovnim pravcem kota 402, kota 294, kota 301, kota 272 sa kapelicom, u cilju uništavanja neprijateljskih uporišta u Popovcu, Lumbardeniku i za uzimanje kote 301 i 272, te podupiranja prodora srednje i lijeve kolone.

U neposrednom napadu sudjelovaće dva bataljona, dok će dva bataljona ostati u rezervi kao eventualna zaštita prema neprijatelju sa sjeverne obale rijeke Korane.

Vezu sa srednjom kolonom držati u selu Obajdinu (kota 334).

Komandno mjesto u južnim kućama sela Lumbardenika.

2) Srednja kolona. Sastav: I Udarne Part. Brigada, jedan poljski top 75 mm i jedan teški bacač mina. Komanda Stab I. Jd. Part. Brigade.

Zadatak: Ova kolona napada na sektoru između korita rijeke Slušnice i puta Mrzlo Polje—Slunj sa osnovnim pravcem nadiranja Melnica—bezimena kota. sjeverno od Melnice—raskrsnica cesta Rakovica—Slunj, Primišlje—Slunj. Kolona ima da likvidira neprijateljska uporišta ispod Melnice, te na bezimenoj koti, na cesti Rakovica—Slunj i u južnom dijelu grada sve do ceste Primišlje—Slunj. U napadu upotrijebiti tri bataljona, jedan bataljon ostaviti kao rezervu. Po likvidaciji uporišta na bezimenoj koti na cesti Rakovica—Slunj, te uporišta južno od grada, ostaviti još jedan bataljon kao rezervu.

Vezu sa desnom kolonom održavati u selu Obajdinu (kota 334) a sa lijevom kolonom na putu Mrzlo Polje—Slunj, južno od Plieša

Komandno mjesto na Velikoj Melnici, a nakon čišćenja kuća u

3) Lijeva kolona. Sastav: 8 Partiz. Brigada i jedan protivkolni top, i jedan teški minobacač. Komanda Stab 8 Part. Brigade.

4) Osiguranje sa sjeverne strane: Sastav IV. Part. Brigada i jedan bataljon I Kordunaškog Odreda. Komanda Stab IV. Part. Brigade.

5) Artiljerija. Sastav 2 haubice 100 mm. Komandir.⁵

Podmelnici smjestiti komandno mjesto u Podmelnicu.

Zadatak: Napada na sektoru između puta Mrzlo Polje—Slunj i korita rijeke Korane sa osnovnim pravcem nadiranja Plieš kota-292 — građanska škola. Zadatak je ove kolone da likvidira neprijateljska uporišta na koti 292 i da podre u mjesto do ceste Karlovac—Slunj. Glavni zadatak kolone je da zauzme kotu 292. da se utvrdi na njoj odakle će djelovati artiljeriskom i pješadiskom vatrom protiv neprijateljskih uporišta u gradu, sačekavši dok artiljeriska vatra haubice ne slomi neprijateljska uporišta u gradu (građanska škola) i omogućiti daljnje prodiranje. Po zauzimanju kote dobro se osigurati protiv eventualnih neprijateljskih protunapada.

Za napad upotrijebiti dva bataljona, jedan bataljon ostaviti u rezervi. Vezu sa srednjom kolonom održavati na putu Mrzlo Polje—Slunj južno od Plieša. Komandno mjesto Plieš (kota 382).

Zadatak: Jedan bataljon ostaviti u Cetingradu a sa jednim nastupiti cestom Ponor—Slunj pritiskujući i vezujući neprijateljske posade u cilju zaštićavanja desnog boka desne kolone. Sa jednim bataljonom osigurati sjevernu obalu Gline a sa jednim cestu Karlovac—Slunj nadirući prema Blagajskom Pavlovcu i dalje prema Slunju.

Oruđa smjestiti na cesti Rakovica—Slunj istočno od padina Melnica sa zadatkom da svojom vatrom omogućiti nastupanje srednjoj i lijevoj koloni, naročito tukući

⁵ Vajo Leka. Poginuo na Zaleševici 1943 god., u borbi protiv Talijana, kao komandir baterije.

neprijateljska oruđa, građansku školu i centar grada.

6) Kolone će postaviti svoje teške mitraljeze na dominirajuće položaje, odakle će tući neprijateljska uporišta, omogućujući pješadiji daljnje napredovanje i lomeći protivničke protivnapade.

7) Komanda mjesta napadnih kolona, kao i komandir haubične baterije vezaće se telefonski sa Operativnim štabom, a po mogućnosti štabovi kolona vezaće se telefonski i sa bataljonom koji nadire u osnovnom pravcu, da bi se omogućila pravilna saradnja sa artiljerijom.

Svaka kolona poslaće po dva kurira u Operativni štab.

8) Polazni položaj kolona: kota 402. Melnica i Plieš. Sa ovih položaja kolone će poći u napad i to u slučaju magle u 14 časova, a ako bude vrijeme čisto napad će početi u 16 časova. Znak za napad daće se sa tri metka iz haubice.

9) Svi teži ranjenici srednje i lijeve kolone i ranjenici desne kolone dopremaće se na cestu Rakovica—Slunj kod Katića. Lakši ranjenici srednje i lijeve kolone evakuisati će se za Zbjeg. Ranjenici sa ceste prevažati će se kamionom za Rakovicu.

10) Zarobljenici će se po završenoj borbi sprovesti u Rakovicu.

11) Znaci za raspoznavanje za 14 srp-čekić a za 15 Osman-Slavko.

12) Ugovoreni znaci: Dva udara dlanom od dlan a odgovor jedan dugi zvižduk.

13) Znak dokle je koja jedinica doprla dawaće se paljenjem sijena, slame ili drva.

14) Operativni Stab Grupe Brigada nalaziti će se između Velike i Male Melnice na sedlu, kod kuće Tepavci.

15) Izvještaje slati svaki sat, ukoliko ne bude funkcionisala telefonska veza.

16) Nakon ulaska u mjesto najenergičnije spriječiti svaku pljačku i paljenje kuća, sem u slučaju da se neka zgrada uporno brani.

17) Civilima zabraniti svaki ulazak u mjesto.

18) Evakuisanje plijena po potrebi odrediće Operativni štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
V.⁴ Bakarić

Komandant
Ivo Vladić*

' Vladimir
' Tvo Rukavina

BR. 41

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA PETE I SEDME NO
BRIGADE OD 13. STUDENOG 1942. GOD. OPERATIVNOM
ŠTABU GRUPE BRIGADA O PRIPREMI NAPADA NA GRA-
BERJE¹**

OPERATIVNI STAB V I VII BRIGADE

dne 13. 11. 1942. u 19. 15. časova

OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE BRIGADA

Rakovica

Naređenje Glavnog Štaba Op. broj 116/42 od 12. 11. 1942. primio sam. Kako je neprijatelj napustio Bužim i okolna sela to ćemo poduzeti samo krstarenje sa II. bataljonom Banijskog partizanskog odreda u tom pravcu.

V. brigadi sam naredio da sa svoja dva bataljona izvrši jednu akciju u Pounju, dok njezin III. bataljon je još na Kamenskom mostu, gdje je jučer imao borbu sa neprijateljem, koji je pokušao da se probije za Kladušu. Rezultat te borbe još ne znam.

VII. brigada će u zajednici sa dva bataljona Banijskog partizanskog odreda izvršiti akciju na Graberje, gdje se nalazi 250 neprijateljskih vojnika. Upravo sutra imamo sastanak - sa tako reći čitavim štabom Bojne tj. sa četiri oficira i doktorom, koji će nam donijeti detaljne podatke i plan od posade u Graberju i vjerujem da ćemo izvršiti akciju 14 ili 15 na noć. Ža sada se VII. brigada nalazi u Bijelim Vodama, a V. brigada u Rujevcu.

Po naređenju Vrhovnog štaba³ i pozivu Operativnog štaba za Bos. Krajinu pozvat je jedan od nas u Bosnu na savjetovanje po pitanju daljnjih operacija na Dvor i Novi. Drugovi Perica⁴ i Bogdan⁵ su danas u 12 sati krenuli. Poziv je potpisao drug Košta⁶. Čim se vrate obavijestiću vas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
Đuro Kladarin

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 16/1, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 65 i 74.

* Vidi tom IV, knj. 7, dok. br. 170.

³ Petar Kleut

⁴ Oreščanin

⁵ Nad

BR. 42

IZVJEŠTAJ PRVOG LIČKOG NOP ODREDA OD 13 STUDE-
NOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCI-
JAMA ODREDA¹

STAB I LIČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
13-XI-1942 god.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N. O. P. O. HRVATSKE
Operativni izvještaj
broj 1

Opće stanje: Na sektorima koje drže jedinice ovoga Odreda stanje redovno. Svaki dan naše patrole dolaze u sukob sa neprijateljskim stražama i izvidnicama, što je od manjeg značaja. Ne primjećuje se nigdje koncentracija neprijateljskih snaga, izuzev pojačanja izvjesnih garnizona Široka Kula, B[abin) Potok. Neprijateljska okupatorska vojska svuda je demoralisana, ustaše isto tako, dok četnici izgleda da su još kuražni. Narod na oslobođenom teritoriju oduševljen je uspjesima naše vojske. Nigdje se otvoreno ne pokazuje reakcija, ali nije rečeno da je nema, pa se na istu strogo pazi, i vodi se spisak sumnjivih lica. Zadnjih dana stalno kruže vijesti, a isto tako smo i službeno izviješteni da bi ustaški banditi mogli pokušati iz Široke Kule da napadnu položaje na Ljubovu, te da se probiju za Podlapaču³ i eventualno za Udbinu. Poduzeli smo mjere da se taj položaj što bolje osigura, pa smo u vezi sa tim tražili od vas da se oslobodi III četa III bataljona (Koreničkog) koja se sada nalazi u Petrovu Ličkom Selu, Drežniku i još na nekim mjestima raspoređena za stražu kod komanda mjesta u pomenutim selima. Te bi sa istom pojačali položaje na Ljubovu, a ujedno bi nam bila bliže za izvođenje akcija na pruži. Partizani iz pomenute čete rodnom su iz [Ličkog] Petrova Sela većinom pa smo primili izvještaj da se isti tamo nepristojno ponašaju, da se napijaju, pa smo mišljenja i u tom pogledu da bi pomenutu četetu iz tih mjesta dobro bilo osloboditi i prebaciti na druge položaje dalje od njihovih kuća, kako ne bi kvarili ugled naše vojske.

Akcije: I bataljon, ovaj bataljon drži slijedeće položaje: I četa Kile, Ploča, Mogorić. II četa Divoselo, Čitluk. Počitelj. III četa Vrebac, Barlete, Ostrvica, Čukovac, i sa jednim vodom Stirčić prolaz za Podlapaču.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 7/20, k. 1611.

* Podlapac

Dana 8-XI- dvije čete ovog bataljona izvršile su akciju na željezničkoj pruzi između Metka i Ribnika. Cilj ove akcije bio je da se dočeka vlak te da se uništi. U tu svrhu postavljena je nagazna mina, a u isto vrijeme i zasjeda. Vlak je naišao tačno u deset sati prije podne iz pravca Gračac—Gospić pun okupatorske vojske, i nešto četnika. Kad je isti naišao na minu, ista je eksplodirala i digla u zrak lokomotivu i dva vagona. Naše zasjede otvorile su vatru iz automatskih oruđa i plotunsku vatru iz pušaka na ostale vagone koji su ostali čitavi na pruzi na milost i nemilost. Poslije kratke ali žestoke vatre naše snage morale su se povući, jer se neprijatelj snašao i otvorio žestoku vatru iz bacača i automatskih oruđa, i bacanjem ručnih bomba na naše zasjede koje su bile 15 m udaljene od pruge. Isto tako neprijatelju je išao u prilog sam teren, kao i dominacija automatskog oružja iz obližnjih garnizona sa istim. Prema izvještaju štaba bataljona partizani u ovoj akciji dobro su se držali. Kako smo izvješteni da je u ovoj akciji neprijatelj imao 50 mrtvih i ranjenih, poginula su i četiri četnika. Na našoj strani 4 mrtva ih zarobljena, pošto su isti bili ranjeni te se računa da su zarobljeni i 4 ranjena. Poslije ove akcije neprijatelj je iz Metka gađao sa artiljerijom na Mogorić i Vrebac sa šrapnelama. Bacivši na oba sela 30 granata iz poljskih topova. Nije pričinjena nikakva šteta. U Mogoriću stradala je jedna krava i jedna kuja, dok u Vrepcu nije bilo nikakve štete.

Dana 8—9-XI- u noći jedan vod treće čete izvršio je akciju na hrvatsko selo Uriju sa namjerom da razoruža stražu koja se nalazila tamo. U privlačenju isti je bio opažen te je ista uspjela da pobjegne. Zaplijenjeno je 200 mauzerovih metaka i 3 kragujevačke bombe. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Dana 10-XI- jedan vod druge čete postavio je zasjedu četnicima kod Obradović varoši⁸ u neposrednoj blizini Gospića. Ubijen je jedan četnik i jedan zarobljen. Zaplijenjena je jedna puška i sto metaka. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Ovaj bataljon postavio je još nekoliko zasjeda četnicima, kao i ustašama ali iste nijesu uspjele, pošto banditi idu vrlo oprezno.

II bataljon (gračacki). Ovaj bataljon drži slijedeće položaje: I četa prema Lovincu i Gračacu, II četa prema [Velikoj] Popini. III četa nalazi se u Skočaju radi daljnjeg čišćenja.

Dana 3—4-XI- ov. mjeseca III četa ovog bataljona vršila je akciju sa brigadama na Skočaju i Bihaću, ista je bila upotrijebljena za vodiče, pošto je dobro poznavala teren. Zaplijenila je 30 pušaka i izvjesnu količinu municije uz njih. Nije nam poznato kako se je ista držala za vrijeme borbe. Ista nije imala gubitaka.

Vjerovatno Div. Obradovići.

Dana 8-XI- jedan vod I čete postavio je zasjedu četnicima kod Glogova, poginulo je nekoliko četnika, dok ih je više ranjeno. Zaplijenjena je jedna puška i sto metaka. Na našoj strani poginuo je jedan drug.

Razvila se na tom mjestu žestoka borba, pa oružje nije se moglo skinuti sa ostalih.

Dana 8-XI- II četa ovog bataljona postavila je nagaznu minu između Gračaca i Lovinca, ista nije eksplodirala pa je dopremljena u radionicu na Kamenskom da se ustanovi razlog. Svakako da je ista bila postavljena na željezničkoj pruzi.

I ovaj bataljon stalno se sukobljava sa neprijateljem, ali svi ovi sukobi manjeg su značaja.

III bataljon (Korenički). Ovaj bataljon drži slijedeće položaje: I četa Cubrića Jezero⁴, Ljubovo i Kosu, II četa Turjanski, Crnu Vlast, Sječivicu i Babin Potok, III četa u Petrovu Ličkom Selu.

Ovaj bataljon nije posljednje sedmice izveo ni jednu veću akciju, njegove snage došle su nekoliko puta do manjih sukoba sa neprijateljem tako npr. na dan 8-XI- ustaše iz [Široke] Kule pošle su sjeći drva u Vranu Glavicu tako da [je] I četa koja drži položaje na Ljubovu primijetila iste, pa je otvorila vatru na njih. ustaše su dok se zapucalo pobjegli.

II četa ovog bataljona uputila je dana 8-XI- jedan dio svojih snaga na Plitvice sa namjerom da pohapsi neke četničke bandite koji su išli od Babina Potoka za to selo, njene snage bile su primijećene, pa pomenuta četa u svojoj namjeri nije uspjela. Istoga dana snage ove čete uhvatile su dva ustaška bandita koji su imah namjeru da pobjegnu za Vrhovine po imenu Ferdu Vidakovića i Milu Kruljca, isti su predati komandi Područja. Tom prilikom zaplijenjena je jedna puška i 70 metaka.

Snage ovog bataljona postavile su još nekoliko zasjeda neprijatelju koje nijesu uspjele a koje su od manjeg značaja.

Udbinska četa: Ova četa drži položaje oko Udbine. Dana 6-XI- ustaše sa Udbine pošle su u Borje prema Visuću sa namjerom da sjeću drva, nekoliko ih se spustilo u obližnji zaselak Bukovac, jedan vod od ove čete koji se nalazio tu na položaju zapucao je na njih, tom prilikom poginuo je jedan ustaša, na našoj strani nije bilo žrtava.

Na putu Udbina—Lovinac daleko od Udbine ustaše su bili prokopali rovove te da bi im bilo lakše da napadaju prolaznike kroz selo Čojluk, naše straže u noći između 7 i 8 ov. mjeseca privukle su se i zatrpale iste.

9-XI- naše straže iz Jošana privukle su se u Borje (Krbava) i tom prilikom uhvatile tri krave koje su ionako bile iz Jošana,

⁴ Jezera kod Cubrića Stana.

pa su iste odmah predate vlasniku, a koje su ustaše bile odagnale. Ova četa nije u mogućnosti da vrši veće akcije, jedino je zadužena da se nijedan od ustaških bandita ne smije pomoliti sa Udbine.

Organizaciono stanje:

Stab ovoga Odreda nije popunjen i postavlja se pitanje za popunu istoga, fali zamjenik komandanta, i operativni oficir koji bi trebao da je što sposobniji] obzirom na loše vojničko stanje u ovom odredu. Za zamjenika politkomesara uzeli smo druga Vladu Maričića dosadašnjeg zamjenika politkomesara II bataljona (Gračačkog). U jedinicama ovoga Odreda nema se u vidu ni jednoga koji bi mogao da primi dužnost Operativnog oficira u ovom Odredu kao i zamjenika komandanta, pošto je iz svih jedinica izvučeno sve što je bolje i poslato u brigade. Pa molimo da nam se dodijele pomenuta lica iz drugih jedinica.

I bataljon: Stab ovog bataljona nije kompletan, dužnost komandanta vrši drug Vlade Tomaš, dosadašnji komandir čete I bataljona IX brigade. Imenovani je bio ranjen, još ni sad nije ozdravio. Pomenuti je vrlo hrabar, nema vojničke sposobnosti, treba ga stalno gurati na rad, odan je liniji N. O. B. Imenovana mislimo zamijeniti sa drugom Simom Todorovićem, koji se sada nalazi na višem oficirskom kursu, a koji mislimo da će nam biti dodijeljen poslije završetka kursa. Fali zamjenik komandanta. kao i operativni oficir, za koje se isto postavlja pitanje.

Bataljon je formiran od tri čete kao i ostali naši bataljoni u brigadama čisto vojnički i partizanski. Svaka četa podijeljena je na tri voda koji su jačine 25 do 30 partizana.

Svaki vod podijeljen je na dvije desetine, svaka ima desetara. Cete imaju ekonomu. Bolničara nemaju isti će se poslati na kurs tako da će za kratko vrijeme imati i njih.

II bataljon: Stab ovoga bataljona nije kompletan, fali zamjenika komandant[a], operativni oficir i zamjenik politkomesara.

Bataljon je formiran od tri čete, čete imaju komandire i komesare, čete su isto podijeljene na vodove, vodovi na desetine, imaju vodnike i desetare. Cete imaju ekonomu, a samo jedna četa ima svoje bolničare. Za ove dvije čete bit će poslati na kurs.

III bataljon: Stab ovog bataljona je formiran, samo nije kompletan, fali zamjenik komandanta, a dužnost komandanta vrši drug Milan Glumac, za kojeg još nemamo podatke kakav je.

Bataljon je formiran od tri čete, ali nije popunjen. Cete su podijeljene u vodove, vodovi u desetine. Imaju komandire, vod-

nike i desetare, postoje četni, kao [i] bataljonski ekonom. Cete nemaju bolničara izuzev II četu koja ima jednog četnog bolničara.

Udhinska četa: Ova četa ima komandira i politkomesara ... Četa je podijeljena na vodove, vodovi na desetine. U četi nije organizovana sanitetska služba. Četa ima ekonomu. Ova četa broji 140 partizana, i za najkraće vrijeme bit će podignuta na bataljon, pa se tu postavlja pitanje za sastav štaba bataljona. Iz svega gore navedenog vidi se da je ovaj Odred sastavljen zbrda zdola kako u komandnom osoblju tako i sa partizanima koji su većina novomobilisani. Kako komandno osoblje tako i partizani zahtijevaju dugi i sistematski rad, kako vojnički tako i politički, da bi se osposobili od njih bataljoni vojnički spremni i politički svjesni te da bi bili spremni da izvršavaju i najteže zadatke koji se pred njih postavljaju. Izlažući stanje u ovome Odredu i imajući u vidu velike nedostatke, molimo štab Zone da nam se dodijeli potreban broj komandnog osoblja, kako bi mogli da izgradimo nove kadrove, koje ćemo mi onda dati u druge jedinice nove koje će se nanovo formirati.

Pri ovome štabu održaće se kurs za niže komandno osoblje koji će trajati 20 dana, program za isti bit će dostavljen vama na odobrenje.

Kvalitet komandnog kadra bit će dostavljen u idućem operativnom za svakog pojedinačno.

Borbeni moral i borbeni sposobnost: I bataljon

I četa ovog bataljona je omladinska četa, formirana pred 4 — mjeseca, dosta borbeni i dobrog borbenog morala, ali krivnjom komandira i politkomesara nije se od nje stvorilo ono što se očekivalo.

II četa sastavljena od mladih i starih, prilično je borbeni, komandir³ iste dobar vojnički, raspolaže sa dosta vojničkog znanja. Politkomesar¹ nanovo je imenovan pa se njegove sposobnosti ne mogu ocijeniti još.

III četa isto sastavljena od omladinaca i starih, nije preživjela još pravo vatreno krštenje, pa se borbeni sposobnost iste ne može još ocijeniti. Komandir⁷ pomenute čete dosta je vojnički sposoban i ima autoritet u četi. Politkomesar bio je politkomesar II čete I bataljona IX Brigade, isti je činio neke greške,

Ouro Cvijanović

¹ Miloš Opačić. Poginuo u borbi protiv Nijemaca kod Kistanja 1943 god., kao politički komesar bataljona.

⁷ Stevo Obradović. Poginuo u borbi protiv Nijemaca na komunikaciji Gračac—Otrič 1943 god., kao operativni oficir bataljona.

pa je bio smijenjen sa tog položaja, imenovani se popravio i izgleda da će biti dobar politkomesar čete.

Borbeni moral ovoga bataljona općenito dosta dobar.

Borbeni moral i borbena sposobnost ostalih jedinica ovog Odreda, još se nije mogla vidjeti, iz razloga što nijesu učestvovali za ovo vrijeme u većim akcijama ni doživjeli jače vatreno krštenje, osim II bataljona koji je davnije formiran, pa izgleda da je prilično borben i dobrog borbenog morala što će se tokom akcija ustanoviti. Jedinice ovoga Odreda raspolažu sa vrlo malim brojem automatskog oružja, ima četa u kojoj nema ni jedno automatsko oružje, pa se moli štab Zone da nam dodijeli još koje automatsko oružje.

Buduće akcije misle se izvoditi na željezničkoj pruzi, pošto su snage ovoga Odreda razbacane po raznim položajima, te uslijed toga koncentracija otežana, da bi se mogla izvesti neka od zamašnih akcija.

U prilogu dostavlja se lista gubitaka i brojno stanje i naoružanje ovoga Odreda na dan 13-XI-1942 god.

S. F. — S. N.!

Politkomesar
S^s. Maoduš

Komandant

BR. 43

DOPUNA IZVJEŠTAJA ŠTABA PRVOG LIČKOG NOP ODREDA OD 13 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O DIVERZIJI U ŠTIKADI, NA ŽELJEZNIČKOJ PRUZI GRAČAC—GOSPIĆ¹

STAB I LIČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
13-XI-1942

DOPUNA OPERATIVNOG IZVJEŠTAJA

Naknadno smo primili izvještaj od štaba II bataljona da je dana 11-XI- II četa pomenutog bataljona, u Štikadi razrušila željezničku prugu, nakon čega je naišao teretni vlak iz pravca Gračac, tom prilikom iskočilo je iz šina 7 vagona i preživjeli se

." Stevo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-historiskog instituta pod br. 6/20, k. 1611.

daleko niz nasip, isto tako iskočila su iz šina i jedna blindirana kola. Nakon izvjesnog vremena spustila se jedna patrola kod survatih vagona, gdje je našla krvi što znači da je bilo i žrtava. Patrola je uništila svih sedam vagona kao i blindirana kola. Pokušaj neprijatelja² da ih digne nije uspio, pošto su naše snage branile pristup kod istih.

U vezi razgovora sa komandantom³ IV Odreda, radi kombinovane akcije u kojoj bi učestvovala snaga jednog i drugog Odreda, a koja bi se imala izvršiti na Ramljane, Crnu Vlast i Babin Potok.⁴ U ovoj akciji učestvovao bi jedan bataljon ovoga Odreda u koliko vi oslobodite treću četu III bataljona koja se nalazi u Petrovom Ličkom Selu, o ovome molimo da nas što hitnije izvijestite. Akcija bi se imala izvršiti noću 17—18 ov. mjeseca. Akcijom će rukovoditi štab IV odreda.

s. F. — S. N.!

Politkomesar
Stevo Maoduš

Komandant
Jovo Dragosavac⁵

BR. 44

NAREDBA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE NOP ODREDA HRVATSKE OD 13 STUDENOG 1942 GOD. O FORMIRANJU KALNIČKOG NOP ODREDA I POSTAVLJENJU RUKOVODILACA¹

NAREDBA BR. 7

Komandanta II Operativne zone Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske od 13.XI.1942

Od Bilogorskog bataljona i VI. banijske proletherske čete formira se Kalnički odred². U sastav tog odreda ulazi i Zumberačka četa koja je tamo stigla.

I. Za komandanta se tog odreda imenuje drug Štrok Izidor (Mrkić) dosadanji komandant kalničkog bataljona.

II. Za politkomesara se tog odreda imenuje drug Horvat Josip dosadanji politkomesar kalničkog bataljona.

* Odnosi se na dijelove talijanskog 151 pješadijskog puka iz divizije »Sassari«.

* Milan Bobić. Poginuo nesrećnim slučajem u Mađarskoj, početkom 1945 god., kao komandant Osječke NOU brigade.

¹ U originalu rečenica nejasna.

* Poginuo nesrećnim slučajem u selu Vrebcu 1942 god.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 13/1 k. 1471.

¹ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 56. prim. br. 29.

III. Dosadnji vršioc dužnosti komandanta drug Jerković Mato stavlja se na raspoloženje štabu II. Operativne Zone.

IV. Komandant i komesar novog formiranog odreda predložiće ovom štabu zamjenika komandanta i zamjenika politkomesara odreda kao i ostali komandni sastav.

V. Na predlog štaba XIII. Udarne brigade imenuje se za intendantskog oficira u Štabu Brigade drug Bogdanić Dragutin (Picek).

VI. Za oficira u Štabu Brigade postavlja se drug Luketa Mato³ dosadnji zastavnik Proleterskog Bataljona Hrvatske.

Naredbom broj 24 komandant Narod, oslobodilačkih Partizanskih odreda Hrvatske od 11.XI.1942. dostavio je slijedeće.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: (M.P.) Komandant:
M.^s Belinić V.^o Holjevac

Na znanje: Glavnom štabu Narod, oslobodilačke Partizanske vojske Hrvatske.

Na znanje i postupak: Štabu Kalničkog odreda,
Štabu Moslavačkog odreda.
Štabu XIII. Udarne Brigade.

BR. 45

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 14 STUDENOG
1942 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE BRIGADA O
ZAUZEĆU PODMELNICE¹**

STAB I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE

HRVATSKE

Br 3/1

14 / XI 1942 g. u 16,15 časova

OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE BRIGADA²

Položaj

Naš I bataljon nakon zauzeća sela Podmelnice³ zauzeo je prvi sklop rovova na bezimenoj koti na juriš. Ovaj juriš potpo-

¹ Poginuo u borbi protiv Nijemaca na Zrmanji 16 oktobra 1943 godine.

^{*} Izostavljeni tekst nalazi se u dok. br. 32.

¹ Marko

^{*} Većeslav

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 38—2, k. 800.

^{*} Odnosi se na Operativni Stab grupe brigada koji je rukovodio operacijom za oslobodenje Slunja. Komandant ovog Staba bio je Srećko Manola. politički komesar Đuro Kladarin, operativni oficir Miloš Uzelac.

¹ Oslobodenje ovog mjesta bilo je u sklopu operacije za oslobodenje Slunja. Vidi dok. br. 16, 22, 39, 40, 46 i 49.

mogao je minobacač i top. Na samom brdu već se nalazi 10 — 12 bunkera nadkrivenih u plamenu.

Štab I brigade premjestio se u selo Podmelnicu.

Na sektoru VIII brigade se čuje borba. Naš III bataljon nadire ispod V.⁴ Melnice u pravcu mjesta dok od II bataljona nemamo izvještaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
otsutan

Komandant
S.⁵ Opsenica

BR. 46

**ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE NOU BRIGADE HRVATSKE OD
14 STUDENOG 1942 GOD. ZA NAPAD NA SLUNJ¹**

STAB I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE

HRVATSKE

Broj: 213

Dne 14. XI. 1942 godine.

Z b j e g

Z A P O V I J E S T :

(Sekcija Karlovac 1 : 100.000)

Neprijatelj se nalazi u Slunju² jačine 1500 — 2000 naoružanih ljudi i to: 10 ustaška bojna, domobrani, žandari i naoružani civili.

Naoružanje: 2 protukolska topa, 3 — 4 bacača mina, automatskim oruđem i puškama.

Raspored: Neprijateljske snage raspoređene su po zidanim kućama centra grada, po rovovima i nadkrivenim bunkerima oko cijeloga grada. Rovovi su raspoređeni po grupama ima ih betoniranih, izgrađenih još za bivše jugoslavenske vojske, pokrivenih i nepokrivenih. Štab bojne nalazi se u kući doktora Popovića, između građanske škole i Srpske crkve.

Moral: kod neprijatelja je opao poslije naših uspjeha kod Bihaća i čišćenja neprijateljskih uporišta u Bos. Krajini i Kordunu.

⁴ Velike
• Stevo

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 7—1, k. 800.

* O napadu na ovo uporište v-di dok. br. 16, 22. 45 i 49.

Zadatak naše Grupe brigada je da zauzmu i očiste Slunj.

Naša I Udarne Brigada dobila je zadatak da sa tri bataljona napadne Slunj između ceste Mrzlo Polje — Slunj i ceste naime korita rijeke Slušnice zapadno od sela Lumbardenika.

Naoružanje: Jedan poljski top 75 mm, jedan teški bacač mina, 8 teških mitraljeza, 50 puškomitraljeza i 800 pušaka.

U cilju izvršenja zadatka:

N a r e đ u j e m :

- 1) Prvi bataljon
Zadatak: Napasti neprijatelja iz pravca ceste Mrzlo Polje zatim u desno do raskrižja puteva u sredini sela Podmelnica, a zatim nadirati u pravcu bezimena kota (prvi rovovi), a po čišćenju istih nadiranje prema prvim zgradama zapadno od pijace i dalje prema centru grada.

Veza: Na lijevom krilu ceste Mrzlo Polje — Slunj nalazi se VIII Brigada sa kojom se prije samoga napada povezati. Na desnom krilu nalaziti će se naš III bataljon sa kojim uspostaviti vezu u padinama istočnim Velike Melnice naime prije borbe i zajedno s njim u najtješnjoj povezanosti nastupati prema samome mjestu.
- 2) IH-ći bataljon
Zadatak: Ima zadatak da se probije u streljačkom stroju kroz šumu na istočnoj padini Velike Melnice, napadne selo Podmelnicu desno od raskrižja puteva usred sela i daljnje nadiranje preko zaseoka između Podmelnice i Slunja s lijeve strane glavne ceste Rakovica — Slunj prema samome centru grada.

Veza: Sa I bataljonom povezati se još prije početka borbe na sjeverozapadnoj padini Velike Melnice i pravcem preko raskrižja puteva u sredini sela Podmelnica istočno od same pijace. Na desnom krilu povezati se sa našim II bataljonom kod puta koji vodi pored ce?te Rakovica — Slunj sa zapadne strane.
- 3) Drugi bataljon:
Zadatak: Ima zadatak da napadne i očisti selo uzduž glavne ceste Rakovica — Slunj iz pravca Mala Melnica i cesta ispod iste. Po čišćenju sela energično nadirati uzduž glavne ceste

s jedne i druge strane u centar samoga mjesta.

Veza:

Sa lijevom krilom biti povezan sa našim III bataljonom na putu koji vodi preko sedla između Velike i Male Melnice a desnom krilom kod korita rijeke Slušnice povezati se sa II Brigadom.

- 4) Četvrti bataljon: Ostaje u rezervi, pri Štabu I Brigade.
- 5) Ostali sektori: Sa naše desne strane između rijeke Korane i Slušnice napada naša II Brigada. Sa naše lijeve strane napada naša VIII Part. Brigada. Osiguranje sa sjeverne strane vrši pojačana sa jednim bataljonom IV Partizanska Brigada.
- 6) Za likvidaciju tvrdih uporišta (zgrada) Postavljene su dve haubice 100 mm na cesti Rakovica — Slunj, koje će svojim dejstvom potpomoći zauzimanje pojedinih utvrđenih zgrada.
- 7) Odjeljenja teških mitraljeza Teške mitraljeze bataljoni će postaviti na uzvišicama na lijevom, desnom ili sredini svoga streljačkoga stroja. Zadatak je mitraljeza da sa svojom pravom, kosom i unakrsnom vatrom štiti prebacivanje naših boraca neprijateljskim rovovima i odbranbenim položajima.
- 8) Mjesto haubice i teškog minobacača: Odrediće vođe njihovih odjeljenja odakle će dejstvo ovih oruđa moći dati najbolju pomoć našim jurišačima.
- 9) Stab I Brigade biti će za prvo vrijeme na Velikoj Melnici a zatim će se pomicati za streljačkim strojem (bataljonima) odakle će imati najbolji pregled, naime najbolje rukovoditi sa napadom.
Stab brigade biće vezan telefonskom linijom sa Operativnim štabom.
- 10) Polazni položaji za I bataljon cesta na ivici brijega između Mrzlog Polja i sela Podmelnice. Za III bataljon Velika Melnica. Za II bataljon Mala Melnica i cesta sa istočne strane iste.
- 11) Znak za napad po naređenju Operativnog štaba dati će haubična baterija sa 3 topovska hica.
- 12) Na položajima za napad naime polaznim položajima bataljoni moraju biti tačno u 14 časova.

13) Svi teži ranjenici I : III bataljona nosiće se pozadi Melnice kod kuća Katića gdje će im se dati prva pomoć i evakuisati za Rakovicu. II bataljon također teže ranjenike prenositi će sa cestom od svojih položaja na isto mjesto, naime teže i lakše ranjenike, dok će I i III bataljon lakše ranjenike evakuisati sa putem u Mrzlo Polje odakle će se sa kolima transportovati za Zbjeg.

14) Zarobljenici će se po završenoj borbi sprovesti u Rakovicu.

15) Znaci za raspoznavanje za vrijeme akcije naime **14** na **15** ovog mjeseca biti će: Srp — Čekić, a za **15** na **16** Osman — Slavko.

16) Ugovoreni znaci: dva jača udara dlanom o dlan a odgovor jedan dugi zvižduk.

17) Znak dokle je koja jedinica doprla, davati će se paljenjem sijena, slame, bunkera i sasvim beskorisnih usamljenih šajera.³

18) Izvještaje slati svakog sata. Isti moraju biti tačni i u njima kratko ali tačno opisana situacija na sektoru dotičnog bataljona.

19) Prvim ulaskom u mjesto najenergičnije spriječiti svaku pljačku, premetačinu i razbacivanje stvari kao i paljenje kuća, sem iz koje bi se davao neslomljiv otpor, te koja bi se morala osvojiti sa vatrom.

20) Civilima zabraniti svaki ulazak u mjesto zašto će svaki bataljon naime IV bataljon odrediti pozadi položaja naše brigade patrole koje će nemilosrdno vraćati sve seljake za koje smo vidjeli da slijepo navaljuju na zauzeta sela i pljačkaju.

21) Evakuaciju plijena po potrebi odrediće Operativni štab.

22) Tačne sektore i konkretne zadatke dati će štab brigade komandnom kadru po bataljonima na ponovnom izviđanju, kao i sva potrebna uputstva.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
Krunić Uros, s. r.

(M. P.)

Komandant
Stevo Opsenica, s. r.

Dostavljeno: Štabovima bataljona 1—4. Vođi topovskog odjeljenja i vođi minobacačkog odjeljenja.

' Staje za stoku

BR. 47

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA PRVE NOU
BRIGADE HRVATSKE OD 14. STUDENOG 1942. GODINE¹

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE

Dne 14/XI. 1942. Broj 217/42.

	Brojno stanje u rashodu						N A O R U Ž A N J E																	
	Po spisku		U rashodu		Na licu		P u s k e						Teski mitraljez	Puško- mitraljez	Topovi	Bacaci								
	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Mašinske	Mauzer	Talijanske 7.9.	Maulner	Razne vojničke	Civline	Svareloze	Breda	Z. B.	Flat	Šoša	Poljskih	Brdskih	Protukokolskih	Lakih	Teških	Revolvera	
Štab	20	2	—	—	20	2	—	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
Intendantura	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sanitet	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Pionirski vod	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I bataljon	356	—	16	—	340	—	—	182	58	—	—	—	—	3	9	7	—	—	—	—	—	1	—	24
II bataljon	317	1	128	—	189	1	—	155	40	—	—	—	—	1	1	5	3	2	—	—	—	1	—	4
III bataljon	316	4	39	—	277	4	—	193	14	—	—	—	—	1	9	1	—	2	2	—	—	—	—	13
IV bataljon	259	1	14	—	245	1	—	175	2	—	—	—	—	1	5	1	1	—	—	—	—	—	—	11
Ukupno	1 271	8	197	—	1 074	8	—	711	116	—	—	—	—	1	6	28	12	3	2	2	—	2	—	62

Zamj. Politički komesar
Uzelac²¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 29—2, k. 800.
² Stevo

I PARTIZANSKE BRIGADE HRVATSKE

M U N I C I J A																K O N J I				
P u š č a n a				Teški mitraljez				Puško-mitraljez				Topovska		Bacačka		Tovarni				
Za mašinske	Mauzer	Talijanske 7.9.	Razne vojničke	Civilne	Švarcloze	Breda		Z. B.	Fiat	Šoša	Za poljske	Brdske	Protukolske	Lake	Teške	Za revolver	Jahači	Za kuhinju	Za bojnu kom.	Za pr teče oružje
160	—	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	6	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	212	—	4	6	3
3.993	—	1.910	—	—	—	1.300	—	980	1.636	—	—	—	—	—	—	38	—	—	5	—
2.770	—	1.380	—	—	840	1.250	—	730	1.290	280	—	—	—	15	—	114	—	4	2	4
6.190	—	1.210	—	—	—	400	465	2.882	400	—	—	—	—	—	—	98	—	2	2	—
4.642	—	150	—	—	—	100	—	980	51	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17.755	—	4.740	—	—	840	3.050	465	5.572	3.377	400	—	—	—	15	—	544	—	16	15	7

Po zapovijesti Komandanta
Vojko Hošteter'

' Poginuo u borbi protiv Čerkeza 1944 god. kao operativni oficir
Desetog zagrebačkog korpusa NOV Hrvatske.

[illegible]

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA DRUGE
NOU BRIGADE OD 14 STUDENOG 1942 GODINE¹

BROJNO STANJE

II. UDARNE BRIGADE

jedinica	Partizana	Puška				p. mitr.		t. mitr.		Ba- cača		Bombi			
		jugoslovensk.	talijanskih	austrijskih	ostalih	jugoslovensk.	talijanskih	jugoslovensk.	talijanskih	talijanskih	francuskih	jug. i franc.		talij nskih	domaćih i ost.
												Defanziv.	Ofanziv.		
Štab	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—
I. Bataljon	260	228	32	—	—	11	4	—	—	1	—	30	15	25	—
III. Bataljon	201	134	19	2	1	6	5	—	—	1	—	82	1	74	—
II. Bataljon	212	160	37	5	—	5	9	—	—	—	1	53	41	82	5
IV. Bataljon	207	137	33	4	—	9	6	—	—	1	1	84	28	41	—
V. Bataljon	120	74	21	4	4	—	4	8	—	—	—	19	1	63	—
Vod za vezu, komora	63	40	3	—	—	—	1	—	—	—	—	6	1	15	—
Svega	1.071	² 804	145	15	5	31	25	4	8	3	2	³ 296	88	300	5

V. d. Polit. Komesara
Simo Mrda

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 23—2. k. 801

² U originalu pogrešno zbrojeno; treba da bude: 774.

³ Pogrešno zbrojeno; treba da bude: 276.

| NAORUŽANJE

HRVATSKU NA DAN 14 - XI. 1942.

Pišto- lja			Municije				mina za ba- cač		metak ^a za pištolje			konja			spre- me			
jugoslovensk.	talijanskih	ostalih	Ma- zer	talij. za puške i p. mitr.	talijanske za t. mitr.	ostale	talijanski	francuski	jugoslovensk.	talijanski	ostale	jahačih	tovarnih	teglećih	sedala	sanjara	komora	kola
3	4	—	20	—	—	—	—	—	20	38	—	4	—	—	—	—	—	—
8	6	3	4.630	1.760	—	—	15	—	46	54	18	1	3	—	1	3	1	—
2	9	3	3.643	3.210	—	220	23	—	12	87	21	2	1	2	2	1	2	1
3	9	2	6.067	5.617	—	150	—	27	21	39	46	3	7	5	3	3	1	2
7	5	4	7.030	2.710	—	77	8	38	52	39	16	2	2	2	2	2	2	1
—	2	6	1.180	500	4.800	2000	—	20	37	—	36	2	—	27	—	—	—	1
—	—	1	600	200	—	—	—	—	—	—	—	—	18	2	—	—	—	1
23	34	19	23.170	13.997	4.800	3147	46	85	178	257	137	14	31	37	8	9	6	6

Komandant
Mićun*

' Treba: 35.
^a Treba: 2.447.
^b Treba: 188-
^c Treba: 38.
^d Sakić

BR. 49

**ZAPOVIJEST ŠTABA OSME NO BRIGADE OD 14 STUDE-
NOG 1942 GOD. ZA NAPAD NA SLUNJ¹**

Z A P O V I J E S T

Štaba VIII Partizanske brigade za 14. XI. 1942 g. za napad na
neprijateljsko uporište Slunj.

Sekcija Karlovac 1 : 100.000

L

Neprijatelj u Slunju² broji oko 1.500 do 2.000 naoružanih ljudi i to: X ustaška bojna, ostalo domobrani, žandarmi i naoružani civili. Naoružani su sa dva protukolna topa, 3 do 4 bacača mina, automatskim oruđem i puškama. Snage neprijatelja raspoređene su po zidanim kućama, po centru grada i po rovovima oko cijelog grada. Rovovi su raspoređeni po grupama ima ih i betoniranih, izgrađenih još za bivše jugoslavenske vojske, pokrivenih i nepokrivenih. Stab bojne nalazi se u kući Dr. Popovića, između građanske škole i pravoslavne crkve. Moral neprijatelja je opao poslije naših uspjeha kod Bihaća i ostalih mjesta.

II.

U napadu sudjeluju i to: desna kolona. Sastav: II Udarne partizanske brigade pojačana sa jednim brdskim topom i dva teška bacača mina.

2) Srednja kolona. Sastav: I Udarne partizanske brigade, jedan poljski top 75 mm. i jedan teški bacač mina.

3) Lijeva kolona. Sastav: VIII partizanske brigade i jedan protukolni top i jedan teški minobacač.

4) Osiguranje sa sjeverne strane. Sastav: IV partizanske brigade i jedan bataljon I Kordunaškog odreda.

5) Dvije haubice 100 mm.

m.

Zadatak naše brigade je da napada na sektoru između puta Mrzlo Polje—Slunj i korita rijeke Korane sa osnovnim pravcem nadiranja Plieš—kota 292—građanska škola. Naša brigada ima da likvidira neprijateljska uporišta na koti 292 i da prodre u mjesto do ceste Karlovac—Slunj. A glavni joj je zadatak da zauzme kotu 292 da se utvrdi na njoj odakle će

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 1—I/I, k. 815.

² O napadu na Slunj vidi dok. br. 16, 22, 45 i 46.

djelovati artiljeriskom i pješadiskom vatrom proti neprijateljskih uporišta u gradu, sačekavši dok artiljeriska vatra haubica ne slomi neprijateljska uporišta u gradu (građanska škola) i omogućiti daljnje prodiranje. Po zauzimanju kote dobro se osigurati protiv eventualnih neprijateljskih protu-napada. U napadu će sudjelovati dva bataljona, jedan bataljon biće u brigadnoj rezervi. Vezu sa srednjom kolonom održavati Mrzlo Polje—Slunj južno od Plieša.

IV.

Zadatak bataljona:

II bataljon napadaće kotu 292, a jedan dio snaga nastojeće baciti pored lijevog korita Korane koji će tući neprijatelja sa te strane bočno. Ovaj bataljon ima za zadatak da likvidira kotu 292 da je zaposjedne i da se na koti učvrsti. Po zauzeću kote ovaj će bataljon zajedno sa III bataljonom organizovati napad artiljeriskom i pješadiskom vatrom proti neprijateljskih uporišta u gradu, sačekavši dok artiljeriska vatra haubica ne slomi neprijateljsko uporište u gradu (građanska škola) i omogućiti daljnje prodiranje. II bataljon zajedno sa III bataljonom po zauzeću kote ima da se osigura protiv eventualnog protiv-napada neprijatelja. II i III bataljon postaviće teške mitraljeze na dominirajuće kote i na taj način onemogućiti svaki pokušaj neprijatelja da izvrši protu-napad.

III bataljon nastupaće desno od II bataljona pored ceste Primišlje—Slunj pa sve do ceste Mrzlo Polje—Slunj. Ovaj bataljon ima da uhvati vezu na cesti Mrzlo Polje—Slunj sa lijevim krilom I Udarne brigade. Veza se mora stalno održavati. III bataljon ima da potpomogne II bataljon kod zauzeća kote 292 s tim, što će neprijatelja tući bočno u pravcu svog nastupanja. III bataljon biće tijesno povezan sa II bataljonom i po zauzeću kote 292 ima u zajednici sa II bataljonom organizovati pješadisku i artiljerisku vatra protiv neprijateljskih uporišta u gradu sačekavši dok artiljeriska vatra haubica ne slomi neprijateljsko uporište u gradu (građanska škola). Iza toga odnosno čim bude slomljeno ovo neprijateljsko uporište II i III bataljon zauzeće građansku školu i one kuće ispred kote 292 koje dolaze prije škole. Poslije čišćenja ovih kuća i škole povezano sa lijevim krilom I Udarne brigade nastupati dalje sa čišćenjem same varoši.

I bataljon daće jednu četvu u brigadnu rezervu na Plieš, a jedna četa će nastupati pozadi II bataljona i doći do Debelog brda³ gdje će se utvrditi i sačekati dok II i III bataljon zauzmu kotu 292, iza toga ova četa ima zadatak da prijeđe na kotu 292

³ Vjerovatno Debela Gl.

da se tamo utvrdi i postavi teške mitraljeze koji će imati u zadatku da spriječavaju svaki pokušaj neprijatelja da izvrši protiv-napad i da izbije na Plieš i na kotu 292, jer će se II i III bataljon poslije zauzeća kote 292 spustiti prema varoši i nastaviti dalje čišćenje. Ova četa ima stalno održavati vezu sa Štabom II bataljona i Štabom brigade.

Komandni kadar ima da za vrijeme čitave borbe drži čvrsto jedinice u rukama i da ima pregled nad operacijom.

Štab brigade nalaziće se na Pliešu kota 389.

Štabovi bataljona biće telefonski povezani sa Štabom brigade. Cim bataljoni stignu na polazne položaje odmah će poslati izvještaj Štabu brigade. Veza mora biti redovna i stalna, izvještaje slati što češće i bez obzira bilo kakve promjene ili ne.

Polazni položaj II i III bataljon Debelo brdo. Brigadno previjalište pozadi Debelog brda. A bataljoni će organizovati svoja bataljonska previjališta.

Svi teži ranjenici otpremaće se na cestu Rakovica—Slunj kod Katića. Lakši ranjenici evakuisaće se za Zbjeg. Ranjenici sa ceste prevoziće se kamionom za Rakovicu.

Zarobljenici će se po završenoj borbi sprovesti u Rakovicu. Znaci za raspoznavanje za 14 ov. mj. Srp — Čekić, a za 15 ov. mj. Osman — Slavko.

Ugovoreni znaci: dva udara dlanom o dlan, a odgovor jedan dugi zvižduk.

Znak dokle je koja jedinica doprla davaće se paljenjem sijena, slame ili drva.

Nakon ulaska u mjesto najenergičnije spriječiti svaku pljačku i paljenje kuća, samo u slučaju da se neka zgrada uporno brani.

Civilima zabraniti svaki ulazak u mjesto.

Evakuaciju plijena odrediće po potrebi Operativni štab.

Bataljoni će sa polaznih položaja poći u napad i to u slučaju magle u 14 časova, a ako bude vrijeme čisto napad će početi u 16 časova. Znak za napad daće se sa tri metka iz haubice.

Intendant brigade⁴ večeru će dopremiti odnosno hranu doturaće na položaj. Hrana mora biti redovna zašto će biti odgovoran lično intendant brigade.

Sa II i III bataljonom rukovodiće zamj. komandanta brigade drug Maćur⁵ kome slati sve izvještaje. On će se nalaziti u početku na Debelom brdu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar

Komandant
Bjelajac Stanko

* Mile Kotoran
' Milan Pavlović

BR. 50

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG LIČKOG NOP ODREDA OD
14. STUDENOG 1942. GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA¹**

**ŠTAB IV LIČKOG
NAR. OSL. PARTIZ.
ODREDA
Broj 54**

14-XI-1942

**Operativni izvještaj dostavlja u
vremenu od 5-XI do 14-XI-1942.**

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Vojnička situacija na području kotara Otočackog i Perušićkog za sada se još nije poboljšala. Mi ne držimo pod svojom kontrolom nijedno mjesto od ovih kotareva, osim što se drže položaji prema neprijatelju Turjanski i Babin Potok. Jedan vod nalazi se u Kosinju (Poljan) sa zadatkom da čuva stoku i ostalu imovinu civilnog pučanstva koje je izbjeglo pred ofanzivom okupatora.² U selu Dugi Dol [Vrhovinski] nalazi se naša jedna straža sastavljena od mještana koja ima zadatak da čuva selo i održava vezu sa našim ljudima.

Ovaj Odred za sada ne može izvršiti veće akcije šireg obima iz razloga što se neprijatelj skoncentrisao uglavnom na pruzi, a gdje bi se za sada mogle i vršiti najpovoljnije akcije. A također je to i zadatak ovog Odreda. Moglo se doznati da neprijatelj zadržava na svakoj stanici oko 1000 vojnika, a pored toga vrši obilazak pruge cestom, motorizacijom, te na taj način sadanje snage ovog Odreda nisu u stanju uništiti ni jednu kompoziciju neprijateljskih vozova.

Pokret i akcije ovoga Odreda u vremenu od 5-XI do 14-XI-1942, kretali su se po sljedećem:

5-XI-1942 god. Prvi bataljon izveo je napad na ustašku stanicu u Lešću i to noću oko 23 časa. Akcija nije uspjela iz razloga koji će se dalje navesti.

Oko 23.30 časova izvršeno je posjedanje položaja i opkoljavanje zgrada prema predviđenom planu. Minerski vod, koji

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 17/23, k. 1611.

² Ova ofanziva imala je lokalni karakter. U njoj su učestvovali talijanske i ustaške jedinice iz garnizona: Gospić, Perušić, Janjče i Lešće. U toku ove ofanzive izbjegao je narod iz sela: Krš, Mlakva, Gomj i Donji Kosinj, Lipovo Polje i Studenci.

je bio pridodat jednoj četi, uspio je donijeti jednu minu do štale ustaše Ilije Bogdanića, koja se nalazi preko puta škole, a koju je uspio i zapaliti. Kako pomenuta mina nije imala dovoljno snage da razruši utvrđeni zid, to su poslije eksplozije naše snage stupile u borbu sa neprijateljem. Naše snage su raspolagale sa 135 boraca, dok je neprijatelj bio [sa] oko 40 domobrana i ustaša utvrđenih u školi. Poslije ovog vremena neprijatelj je pozivan na predaju objašnjavajući mu ciljeve naše borbe itd. Poslije ovoga uslijed rđavog i kratkog vremena kao i mogućnosti stizanja pomoći neprijatelju, bili smo primorani da uništimo — zapalimo stanje ustaše Ilije Bogdanića. Kada su zgrade zapaljene izbio je veliki plamen, iz kojih razloga naše snage su bile primorane da se povuku za oko 200—300 metara. Poslije utvrđivanja da će cijelo stanje pomenutog ustaše izgoriti, zapaljena je i mjesna pošta. Naše snage oko 6 časova povukle su se u šumu više Lešća.

5. **XI. o. g.** Drugi bataljon nalazio se na odmoru u selu Kozjanu gdje se je vršila priprema za pretstojeću akciju.

6-XI-1942 Prvi bataljon nalazio se na odmoru u šumi više Lešća, dok se za to vrijeme organiziralo paljenje vatri u znak proslave Velikog Oktobra. Naveče oko 18 časova bataljon je krenuo u selo Lešće sa zadatkom da izvrši mobilizaciju naših simpatizera. Mobilizacija nije izvršena uslijed rđavog vremena, jer su se partizani morali sušiti poslije boravka na kiši cijelog dana u šumi. Iste noći uhvaćen je jedan ustaša kod kojega je nađena jedna puška, 4 bombe i 50 metaka. Uhvaćeni ustaša je poslije kratke istrage strijeljan.

Drugi bataljon nalazio se na odmoru u selu Kozjanu.

7-XI-1942. Prvi bataljon nalazio se u šumi više Lešća. Partizani su se sušili pošto je padala kiša. Održavani su politički časovi i priprema u pravcu pruge kota 711 radi pretstojeće akcije.

Drugi bataljon nalazio se u selu Kozjanu do prije podne, priprema a u 15 časova pokret preko pruge na kotu 711 u sastav Prvog bataljona.

8-XI-1942. Prvi bataljon nalazio se kod kote **711** gdje su vršeni vojnički i politički časovi, a poslije podne starješinsko osoblje krenulo je sa štabom odreda na izviđanje položaja za napad.

Drugi bataljon nalazio se također na koti 711 i vršio pripreme za akciju.

9-XI-1942. Prema stvorenom planu bataljon je imao zadatak da u sastavu II bataljona izvrši posjedanje pruge. Kako je iste noći bila velika pomrčina, naše snage nisu mogle stignuti na određeno mjesto na vrijeme, tako da se posjedanje položaja moralo vršiti danju, u koji čas naišle su neprijateljske izvid-

niče" na okolnim čukicama položaja i neprijatelj je otvorio vatru na nas za vrijeme posjedanja položaja. Ovo se dogodilo iz razloga toga što je neprijatelj vjerovatno preko svojih špijuna doznao [za] naš boravak u ovoj okolini. Na ovom mjestu nalazila su se obadva bataljona.

10-XI-1942. Odred sa obadva bataljona poslije povlačenja sa gore navedenog položaja nalazio se u selu Kozjanu, gdje su **vršeni** vojnički i politički časovi.

11-XI-1942. Prvi bataljon krenuo je oko 7 časova po naređenju ovog štaba kao i naređenju Štaba zone u selo Turjanski—Babin Potok sa zadatkom da spriječava neprijateljsko prodiranje⁴ na ovome prostoru.

Drugi bataljon nalazio se na odmoru u selu Kozjanu.

12-XI-1942. Prvi bataljon nalazio se na položaju Turjanski—Babin Potok sa gore pomenutim zadatkom. Drugi bataljon nalazio se u Kozjanu.

13-XI-1942. Prvi bataljon još se nalazi na prvom položaju.

Drugi bataljon nalazio se u Kozjanu i pripremao se za akcije.

Oko 15 časova bataljon je dobio zadatak da krene u pravcu Perušića s tim da u zaselku Kvarte i Varoš izvrši rekviziciju ustaške imovine. Prema dobivenim podacima da neprijatelj ima svoje jače zasjede u zaselku Varoš, stvorena je odluka da se ne ide u selo Varoš, već da se rekvizicija izvrši samo u Kvar-tama. Bataljon je stigao u selo Kvarte oko 22 časa i odmah pristupio izvršivanju zadatka. Zaplijenjeno je od ustaške imovine: 29 komada goveda, 79 ovaca, oko šestero prasaca razne težine, 9 pari konja, devetero kola. Zapaljeno je oko 10 ustaških kuća i još je zaplijenjeno raznih drugih sitnih stvari.

Oko 1 sat bataljon je krenuo za selo Kozjan. Za sve vrijeme ovih pokreta i rada nije bilo nikakvih sukoba sa neprijateljem.

14-XI-1942. Prvi bataljon nalazi se na starim položajima gdje se drže vojnički i politički časovi i pripremanje za pretstojeće akcije.

Drugi bataljon nalazi se na odmoru u Kozjanu poslije noćne akcije kao i spremanje zaplijenjenih stvari i stoke.

Organizaciono stanje: Odred ima i dalje dva bataljona u formaciji prema prošlom izvještaju. Nadalje formiran je ženski omladinski vod od 18 drugarica koji se nalazi na kursu. Ovaj vod namjeravamo osposobiti u vod za vezu, koji će se nalaziti pri Štabu odreda i vršiti kurirsku službu, stražarsku službu i službu signalizacije i veze u borbi.

" i ' Odnosi se na talijanske jedinice iz sastava divizije >Re«.

Komandno osoblje još uvijek u potpunosti ne zadovoljava, jer među starješinskim osobljem ima i takvih koji ne obećavaju razvijanje.

Na nižem oficirskom kursu nalazi se Nikola Kokotović,⁵ Dane Radović⁰ i Milan Končar, a na višem kursu nalazi se Mane Pražđc.⁷ Oni završavaju kurs 16 o. mj. pa vas molimo da ih opet dodijelite u ovu jedinicu, jer su nam neophodno potrebni.

Druga Manu Pražića koji završava viši kurs kanimo upotrijebiti na položaj komandanta bataljona s čim bi se vojničko stanje u drugom bataljonu popravilo. To će dakako još ovisiti o njegovoj ocjeni sa kursa.

Radi male snage našeg Odreda i nedovoljne sposobnosti obzirom da se neprijatelj kreće u većim skupinama i da su mu posade svuda dosta velike, stupili smo u kontakt sa I. L. P.^H Odredom radi saradnje u akcijama. U koliko I Odred bude u mogućnosti da nam povremeno prilkomanduje potrebne snage, onda bismo izvršili akciju na Crnu Vlast, Babin Potok, Rudopolje. Nadalje akciju na Lipovo Polje i Donji Kosinj. Možemo predvidjeti i akcije u Svičkoj kotlini, a zatim u Dabarskoj i Skairračkoj općini Pored toga dolaze u obzir akcije na pruzi i na cesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Srđan Brujić

Komandant
otsutan

⁵ Poginuo prilikom oslobođenja Beograda 1944 god., kao komandir čete.

^T Poginuo u Kršu početkom 1944 god., u borbi protiv ustaša.

⁷ Poginuo u borbi protiv Talijana na Zeleševici, veljače 1943 god. kao zamjenik komandanta Prvog bataljona Prve ličke NOU brigade.
⁰ Prvi lički NOP odred

BR. 56

**IZVJEŠTAJ SLAVONSKE DIVERZANTSKE GRUPE IZ PRVE
POLOVINE STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP
ODREDA HRVATSKE O DIVERZIJAMA NA PRUZI
OKUČANI—NOVSKA¹**

**GLAVNOM ŠTABU NAR. OSLOBOD. PART. VOJSKE ZA
HRVATSKU**

Izvještaj o diverzantskim radovima
(Slavonske grupe)

Dana 7 novembra 1942 dignut je voz na pruzi Okučani—Novska kod mjesta Paklenice 300 metara od same stanice. Voz je bio transportni, vozio je materijal te je uništena lokomotiva sa šest vagona. O ljudskim žrtvama nijesmo dobili tačne podatke. Promet je zaustavljen 7 sati. Akcija je izvršena u 4 sata i 30 minuta.

Dana 8 novembra 1942 dignut je voz na pruzi Okučani—Novska kod stanice Rajića na duploj pruzi. Voz je vozio materijal za vojsku te je uništeno dvije lokomotive i sedam vagona. Poginulo je 14 vojnika iz željezničke bojne. Jedna je od lokomotiva bila tako zvana hiljadarka- kojih neprijatelj već ima manje. Promet je zaustavljen na obje pruge 24 sata. Akcija je izvršena u 22 sata i 30 minuta.

Dana 11 novembra 1942 dignut je u vazduh rezervoar sa naftom u Banovoj Jaruzi koja je bila dovađana sa bušotina sa Gojila. Uništeno je 45 vagona nafte, koja se nalazila u rezervoaru. Akcija je izvršena u 4 sata i 30 min.

Trsićemo se da još više uradimo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Delegat III-će Oper. Zone
za diverziju
Borivoje Miličević

¹ Original, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 25—1, k. 102 B.

² Ove lokomotive korišćene su za brzi putnički saobraćaj.

BR. 56

**PISMO ŠTABA PRVOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA OD
15 STUDENOG 1942 GOD. OKRUŽNOM KOMITETU KPH ZA
KARLOVAC O BORBI SA USTAŠAMA U SKRADSKOJ GORI¹**

STAB I ODREDA I OP. ZONE H.

15. XI. 1942 godine

DRUGARSKOM OKRUŽNOM KOMITETU K. P. H.

Karlovac

Dobio sam naređenje od IV Partizanske brigade da krenem sa dve čete II bataljona u pravcu Slunja, radi sprečavanja pljačke. Jedna, četa ovog bataljona već se nalazi u pravcu Ponora te naređenje izvršiti neću moći, iz razloga toga što se u Skradskoj šumi² nalaze ustaše u većem broju, pa ću u pravcu Slunja uputiti samo jednu četvu, a jednu da pretresa Skradsku šumu.

U današnjoj borbi sa ustaškom bandom, na našoj strani bio je jedan mrtav i jedan lakše ranjen, dok na strani protivnika oko 30 ustaša mrtvih, 12 zarobljenih i 13 domobrana. Od plijena dobili smo 32 karabina i jedan puškomitraljez, a jedan puškomitraljez zapao je IV Brigadu u diobi. Dobili smo izvještaj da su naše patrole u Perjasici ubile 3 ustaša i 4 zarobili.

Ovaj izvještaj dostavljen po naređenju komandanta Odreda³ koji se nalazi na položaju oko Ponora.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir
Mile Bućan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ.

² Vjerovatno u Skradskoj Gori.

³ Mihajlo Blažević

BR. 53

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 15 STUDE-
NOG 1942 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE BRIGADA
O OPERACIJI NA SLUNJ¹**

STAB
II UDARNE BRIGADE HRVATSKE
15 novembra 1942 godine

Operativni izvještaj

I OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE BRIGADA

Dana 14 ov. m. u 15.30 h. naša brigada dobila je za zadatak da učestvuje u operaciji na Slunj- zajedno sa I. Udarnom i VIII. partizanskom brigadom. Sektor naše brigade bio je od desne obale rijeke Slušnice do lijeve obale rijeke Korane.

Zadatak pojedinih bataljona naše brigade:

I. bataljon »Stojan Matić« imao je zadatak da napadne neprijatelja od desne obale rijeke Slušnice pa zaključno sa putem koji vodi Popovac—Slunj u cilju uništenja svih neprijateljskih uporišta u Lumbardeniku, zatim da izbiје na kote 301, 258, a sa tog položaja podupiranje prodora drugih naših brigada u samo mjesto i vezanje neprijateljskih snaga na tom sektoru. Na sektoru ovog bataljona napad je izvršen sa dvije čete, a dok je treća bila u bataljonskoj rezervi. Isto bataljonu »Stojan Matić« bilo je pridodato 11 p. mitraljeza iz III. bataljona »Mićo Radaković« zajedno sa poslugama.

IV. bataljon imao je za zadatak da napadne neprijatelja na sektoru od puta Popovac—Slunj pa zaključno sa lijevom obalom rijeke Korane u cilju uništenja neprijateljskih uporišta kao i na čitavom tom sektoru. Taj bataljon imao je za zadatak da izbiје na položaj u visini kota 258, 272 i zauzimanje kapelice i groblja i odatle podupiranje ostalih brigada u samo mjesto. Ovom bataljonu bilo je pridodato 14 p. mitraljeza i jedan mali minobacač zajedno s posadom iz bataljona »Ognjen Priča«.

II. i III. bataljon bili su u rezervi brigade i to: III. bataljon »Mićo Radaković« pozadi kote 402, a poslije se primakao u selo Popovića kuće, a U. bataljon bio je u rezervi u selu Popovac do sumraka a poslije je dobio za zadatak da zaposjedne lijevu obalu rijeke Korane tako da štiti bok IV. bataljona da ne bi neprijatelj zašao sa boka ili sa leđa.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 23—2, k. 801.

² Vidi dok. br. 16, 22, 45, 40 i 49.

V. bataljon (mitraljeski) ostavio je svoja 2 teška mitraljeza na koti 402, a poslije je prošao u samo selo Lumbardenik. dok je ostalih 10 t. mitraljeza rasporedio štab bataljona pozadi streljačkog stroja na propisno otstojanje na istaknutim kotama od desne obale rijeke Slušnice pa do lijeve obale rijeke Korane.

Ovoj brigadi bilo je dodijeljeno dva t. bacača i jedan brdski top, koji su bili pod komandom štaba II. Udarne brigade. Od ovih teš. minobacača jedan je samo bio u dejstvu, a bio je postavljen ispred kote 402, dok je brdski top bio postavljen na brdo Popovac, ispred sela Popovca.

Tok operacije:

Sa ovom operacijom na sektoru II. Udarne brigade rukovodio je štab iste brigade. Akcija je počela u 15.30 h. tj. čim je dat znak za napad. Najprije je stupila u dejstvo artiljerija koja je bila pod komandom Operativnog štaba, zatim je stupio u dejstvo naš teški minobacač, koji je tukao neprijateljske robove i bunkere, a u isti mah je naša pješadija u streljačkom stroju se podvlačila ispod vatre teš. bacača do neposredne blizine samih rovova i bunkera neprijateljskih, zatim je prekinuta vatra bacačka, a naša pješadija je odmah nakon toga na juriš uzela neprijateljske bunkere i robove i protjerala neprijatelja u sam grad Slunj preko rijeke Slušnice. Brdski top koji nam je bio dodijeljen nije stigao na vrijeme, nego je stigao tek u posljednjem momentu i tada je tukao lijevu obalu rijeke Slušnice tj. sektor I. Udarne brigade, odakle je neprijatelj davao jak otpor i tukao naše položaje jakom bočnom vatrom. Što se tiče dejstva i gađanja minobacača i topa može se reći da su imali dobro i precizno gađanje.

Istjeravši neprijatelja iz rovova i bunkera i protjeravši ga preko rijeke Slušnice u sam grad Slunj, bataljoni naše brigade zauzeli su položaj uz samu desnu obalu rijeke Slušnice, odakle su vezali neprijateljsku vatru iz grada za sebe i podupirali prodiranje ostalih brigada u samo mjesto Slunj. S tim je II. Udar na brigada izvršila svoj zadatak u potpunosti.

Što se tiče operacije, operacija se izvodila po planu.

Rezultat operacije:

Za vrijeme ove operacije naša brigada nije imala gubitaka (niti mrtvih ni ranjenih), a na neprijateljskoj strani koliko se moglo ustanoviti bila su 2 mrtva, a za ranjene se ne zna. U ovoj operaciji uhvaćene su 4 puške, 730 »mauzer« metaka i 3 kragujevačke bombe.

U ovoj operaciji naša brigada odnosno bataljoni naše brigade utrošili su municije i to: 1.100 »mauzer« metaka i 1.200

talijanskih metaka, te 12 komada mina za mali bacač, 14 komada mina za veliki minobacač i 3 granate od brdskog topa.

Poslije završene operacije na Slunju naša brigada dobila je zadatak da nastavi gonjenje neprijatelja preko rijeke Korane, cestom pravac Slunj—Glinica. Za vrijeme gonjenja neprijatelja nismo došli u kontakt sa neprijateljem, sem što su se naša prednja odjeljenja sukobila sa neprijateljskom stražom, koja je bila na cesti u selu Cvijanović Brdu. Tu je uhvaćen jedan naoružani civil sa puškom, 200 komada metaka i dvije bombe. Poslije toga doznali smo od civilnog stanovništva da neprijatelj nije otišao u pravcu Glinice nego da se rokirao ulijevo i otišao cestom Slunj—Veljun i po govoru neprijatelja koji je govorio civilnom stanovništvu da će pravo otići u Karlovac. Mi smo [se] smjestili te noći u selo G. Glina, tu smo pretresli ta sela i civile kod kojih smo našli 26 pušaka i oko 2.600 metaka, to znači ukupno 30 pušaka i 3.330 metaka i 5 bombi. Također zarobljena je i manja količina ratne spremne.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkoma

P® Babić

(M. P.)

Za komandanta

Operativni oficir

Pokrajac Đurađ

BK. 54

**NAREĐENJE ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 15
STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE SLAVONSKE NOU
BRIGADE DA ONEMOGUĆI PRODOR USTAŠA I DOMO-
BRANA U SELA BIJELU I BORKE¹**

STAB

III OPERATIVNE ZONE

NAROD. OSLOBOD. PARTIZAN. ODREDA

HRVATSKE

Broj 730/42

Dana 15 novembra 1942 u 15.47 sati

**ŠTABU I SLAVONSKE NARODNO-OSLOBODILAČKE
UDARNE BRIGADE**

Na položaju

1. Na pojedinim sektorima, gdje su naše snage male, neprijatelj pokušava sitnim upadima, koji imaju za cilj da opljač-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 3—1, k. 891.

kaju neke naše krajeve, da razori naša teritorijalna uporišta. Vi se sjećate još prije formiranja Brigade da je neprijatelj pokušao sa takvim jednim gangsterskim upadom prema Zailama i ostalim selima. Međutim u ono vrijeme mi smo rra tome sektoru raspolagali sa dosta jakim snagama i onemogućili smo ga.² Međutim poslije odlaska vaših jedinica sa tog terena neprijatelj³ je već drugi put upao na našu slobodnu teritoriju i izvTŠio pljačku i nasilje.

Danas u 15 časova primili smo izvještaj u kojem nam se saopštava da će neprijatelj poći u pljačku sela Bijele, Boraka i drugih. Snage neprijatelja trebale bi da budu oko 2 do 3 hiljade ljudi, 7 tenkova i 1 top od 100 m/m. Informacija koje nam je gornje dostavila vjerodostojna je, te možemo očekivati da će sutra početi napad. Također smo čuli da je on već danas započeo.

Neprijatelj se oslobodio i nastupa gore bez ikakvog opreza i mjera bezbjednosti. Njegove su snage takve da bi mu mi mogli sa našom brigadom nanijeti takav udarac da se za dugo vrijeme odvikne od pljačkaških pohoda. Zbog toga čim primite ovo naređenje okupite vaše snage kod sela V.⁴ odakle nas je drug vršilac dužnosti komandanta Radojica" posjetio u Z.^a Cim primite ovo pismo pošaljite nam kurira gdje ćete nam javiti da ste ga primili, a kad stignete u V. također nam odmah to javite po kuriru.

2. Drug komandant⁷ kada je bio zadnji puta kod vas dao vam je neke zadaće. Ovim naređenjem te zadaće otpadaju. U V. Brigadi će se priključiti drug zamjenik komandanta Zone, drug zamjenik polit, komesara Zone i još jedan drug" koji će se zadržati u Brigadi izvjesno vrijeme gdje će, zajedno sa vama, učiniti sve da se izvjesni nedostaci u radu štaba Brigade i njezinom djelovanju otklone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Gašpar⁹

Zamjenik komandanta
Petar Drapšin

⁵ Vidi tom V, knj. 8. dok. br. 56.

¹ Na ovaj dio slobodne teritorije prodirale su ustaško-domobranske jedinice iz obližnjih garnizona: Daruvara, Sirača, Pakraca i drugih. O jačini ovih garnizona vidi dok. br. 71.

⁷ Vučjak

⁸ Nenezić

• Zvečevo

¹ Odnosi se na komandanta zone Grgu Jankesa.

• Vlado Janić

• Karlo Mrazović

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 15
STUDENOG 1942 GOD. KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA
NOP ODREDA HRVATSKE O OSLOBOĐENJU MODRUŠA
I DRUGIM AKCIJAMA¹

STAB
V OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

15. XI. 1942

Broj: 792

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILACKE PARTIZAN-
SKE VOJSKE HRVATSKE

Operativni izvještaj

Vojnička situacija na terenu V Operativne zone. Neprijateljska aktivnost sasvim je slaba ili gotovo nikakva. Na pojedinim sektorima kao u Primorju smanjuju se neprijateljski garnizoni. Četnička djelatnost se povećala, tako da su 12 ov. mj. upali na naš oslobođeni teritorij u Tužević i zarobili oko 15 žena koje su bile nastanjene kao izbjeglice. Pored toga upadali su i od Gomirja na naš slobodni teritorij.

Zadaci koji su bili postavljeni pred jedinice: rušenje pruge i napadanje transportnih vlakova u cilju zadobivanja odjeće, sa kojim jedinice najslabije raspolažu, kao i oružja i ostalog materijala, istovremeno da se daje udarac četničkim bandama, kako ne bi mogle upadati na oslobođeni teritorij. Nadalje priprema i izvršenje akcija za 7 novembra.

19.X.1942. I, III i IV bataljon brigade² upućeni su u pravcu Gomirja sa zadatkom da sruše prugu, te da uhvate transportni vlak. Kao sporedni zadatak bio je pohvatati ili uništiti četnike koji se budu kretali izvan Gomirja. II bataljon Brigade upućen je sa zadatkom da se izvrši akcija na cesti Senj—Novi ili Senj—Brinje.

20.X. u 6 sati ujutro I Udarni bataljon došao je u sukob sa četnicima kod sela Kosanovića. Do borbe je došlo iznenada u sumraku tako da nije poznato koliko je bilo četnika. Ubijen je jedan četnik, a dva su ranjena, jedan zarobljen, dok su ostali pobjegli u pravcu Gomirja.

23.X. izvršena je akcija na prugu sa tri bataljona sa slijedećim rasporedom: IV Omladinski bataljon brigade imao je zadatak postaviti minu između Ogulinskog Hreljina i Gomirja,

¹ Original, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 44—2, k. 102 B.

² Seste NO brigade

srušiti vlak i napasti ga. I bataljon vršio je osiguranje do Ogulinskog Ilreljina i sa pravca Gomirja. III bataljon bio je u rezervi u blizini pruge, kako bi mogao priteći u pomoć na vlak. U 8 sati ujutro naišao je vlak, mina je zatajila. Odmah je naišla četnička patrola, oko 40, prema našoj zasjedi na prugi i otvorila vatru. Dok su partizani otvorili vatru četnici su pobjegli u tunel. Jedinice koje su bile za zaštitu prema Gomirju stupile su u borbu s četnicima, koji su od Gomirja išli u streljačkom stroju. Izvršen je manevar da ih se opkoli, ali su četnici to osjetih i pobjegli u Gomirje. Talijani su krenuli iz Ogulina sa oklopljenim vlakom. Naša zasjeda ih je dočekala i odbila ih u pravcu Ogulina. Borba se završila u 16 sati. Na strani neprijatelja bilo je 5 mrtvih četnika i oko 30 Talijana. S naše strane nije bilo gubitaka.

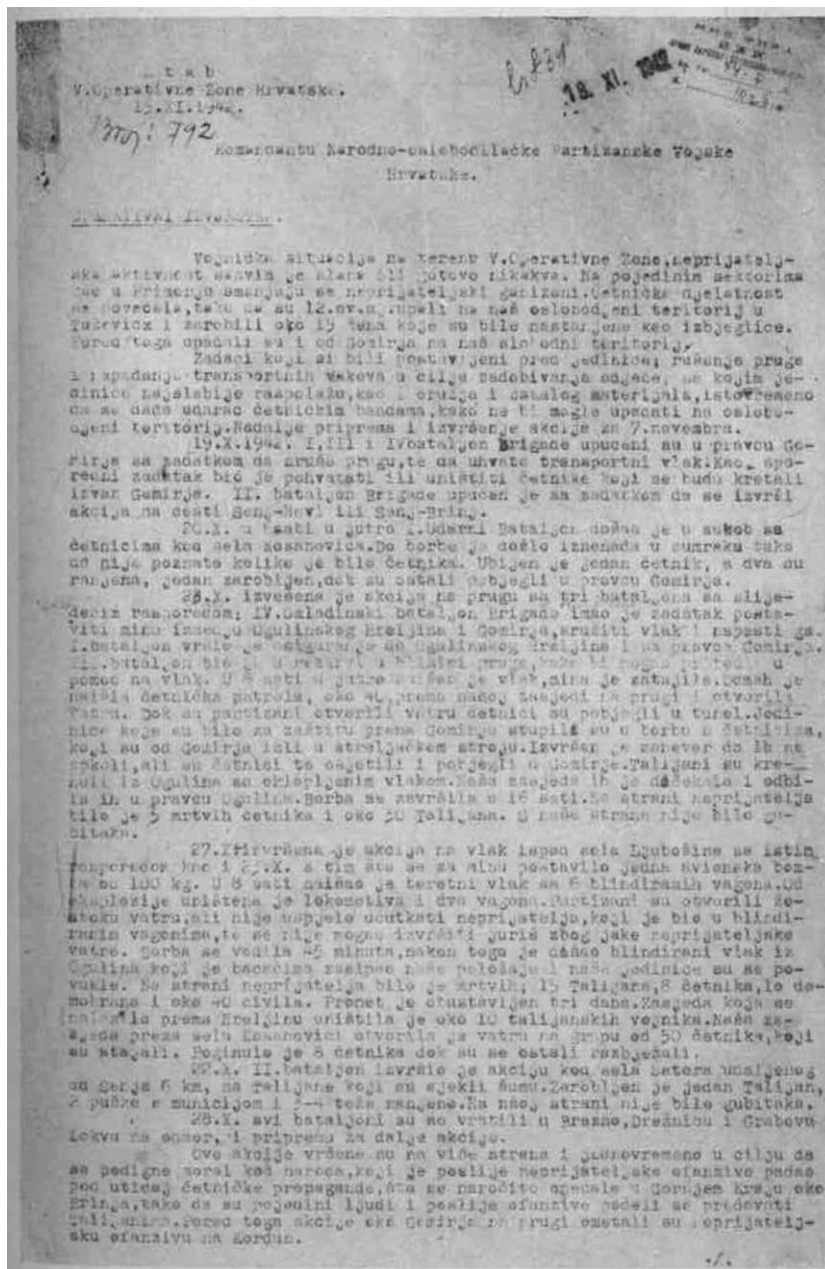
27.X. izvršena je akcija na vlak ispod sela Ljubošine sa istim rasporedom kao i 23.X. s tim što se za minu postavilo jedna avionska bomba od 100 kg."U 8 sati naišao je teretni vlak sa 6 blindiranih vagona. Od eksplozije uništena je lokomotiva i dva vagona. Partizani su otvorili žestoku vatru, ali nije uspjelo učutkati neprijatelja, koji je bio u blindiranim vagonima, te se nije mogao izvršiti juriš zbog jake neprijateljske vatre. Borba se vodila 45 minuta, nakon toga je došao blindirani vlak iz Ogulina koji je bacačima zasipao naše položaje i naše jedinice su se povukle. Na strani neprijatelja bilo je mrtvih: 15 Talijana. 8 četnika, 10 domobrana i oko 40 civila. Promet je obustavljen tri dana. Zasjeda koja se nalazila prema Hreljiru uiiiLtila je oko 10 talijanskih vojnika. Naša zasjeda prema selu Kosanovići otvorila je vatru na grupu od 50 četnika, koji su stajali. Poginulo je 8 četnika dok su se ostali razbjegli.

22.X. II bataljon izvršio je akciju kod sela Šatora udaljenog od Senja 6 km. na Talijane koji su sjekli šumu. Zarobljen je jedan Talijan. 2 puške s municijom i 3—4 teže ranjeno. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

28.X. svi bataljoni su se vratili u Brezno, Drežnicu i Grabovu Lokvu na odmor i pripremu za dalje akcije.

Ove akcije vršene su na više strana i jednovremeno u cilju da se podigne moral kod naroda, koji je poslije neprijateljske ofanzive padao pod uticaj četničke propagande, što se naročito osjećalo u Gornjem Kraju oko Brinja, tako da su pojedini ljudi i poslije ofanzive počeli se predavati Talijanima*. Pored toga akcije oko Gomirja na pruzi ometale su neprijateljsku ofanzivu na Kordun.

* Sa slobodne teritorije odlazili su u mjesta koja su držali talijanski okupatori.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 55

Za 7. novembar Brigada je dobila za zadatak da osvoji Modruš, a poslije toga da izvede akciju na pruži između Ličkih Jesenica i Blata, a drugu kod Gomirja.

U akciji na Modruš učestvovala je cijela Brigada. Dva bataljona imala su zadatak osvojiti Gradinu i crkvu u kojima su bile smještene ustaše. Jačina posade bila je 110 ustaša. Druga dva bataljona imala su za zadatak da spriječe eventualni dolazak pomoći iz Josipdola, Oštarija i Ogulina.

7.XI. u 5 sati ujutro počeo je napad na Modruš i borba je trajala sve do 7 sati uveče. U 11 sati stupilo se u pregovor s posadom koja se htjela predati i već iznijela bijele zastave, te je prekinuta vatra i s jedne i s druge strane, ali baš u tome momentu Talijani su navalili iz Josipdola, vođeni četnicima i ustašama. Jačina te kolone bila je oko 900. Poslije toga posada se ponovno počela braniti i davati žestoki otpor i u tom momentu morali smo oslabiti obruč oko posade i dati pojačanje III bataljonu, koji je vodio borbu sa Talijanima. Borba je trajala sve do 7 sati uveče, kada je neprijatelju uspjelo pobjeći. Talijani su odvezli sa bojišta 3 puna kamiona mrtvih i ranjenih. Blagodareći talijanskoj pomoći, ustašama je uspjelo provući se i kidnuti. Poslije zauzeća Modruša spaljena je crkva, popov stan i baraka na vrhu Gradine kao glavna uporišta neprijateljska i jedno selo koje je neposredno pod Gradinom, gdje iz svake kuće ima po neki ustaša. Ovo je bila čisto vojnička mjera da bi se jednom zauvijek riješilo opasnosti Gradine. U ovoj borbi imali smo 3 mrtva i 10 ranjenih.

Istovremeno krenulo je neprijatelju pojačanje iz Ogulina, ali ih je dočekao IV bataljon i natjerao u bijeg.

Poslije zauzeća Modruša 3 bataljona Brigade otišli su na izvršenje akcije kod Ličkih Jesenica u namjeri da se zaplijeni neki transport. Nedostatkom eksploziva nije se uspjelo uništiti vlak. U 5 sati uveče naišao je transportni vlak od 6 vagona i to 3 blindirana i 3 obična. Na nj se osula žestoka vatra iz mitraljeza i bacača, ali iz blindiranih vagona nije ništa manje žestoki bio otpor. Mašinovođa koji je bio dobro zabarikadiran poslije 20 minuta borbe potjerao je vlak nazad, ah mu je otstupnica već bila presiječena i iskočio je iz tračnica i ponovno se pokušalo jurišati, ali otpor iz jednog blindiranog vagona nije se dao savladati. Partizani su pokazali neobičnu hrabrost da bi došli do plijena i da bi se obuli, jer skoro 80% partizana je boso. Na strani neprijatelja bilo je oko 100 mrtvih, dok na našoj strani bila su tri mrtva i 8 ranjenih, među njima komandant I⁴ i III bataljona. Svi mrtvi i ranjeni bili su od bacača i od artiljerije.

7.XI. IV Omladinski bataljon Brigade izvršio je akciju na pruži između Gomirja i Ogulinskog Hreljina. Naišao je voz iz

' Gojko Trbović

Gomirja sa 25 vagona, od toga tri blindirana i izletio je iz tračnica. Na njega je otvorena jaka vatra, ali juriš nije uspio, jer se nije mogao savladati otpor iz blindiranih vagona. Odmah je dojurio u pomoć blindirani vlak iz Ogulina, ali je i on naletio na rastvorene šine i srušio se. Broj mrtvih i ranjenih u blindiranom vlaku nepoznat nam je, dok u prvom vlaku bilo je 76 mrtvih Talijana, više ranjenih i nekoliko ubijenih civila⁵, koje Talijani voze sa sobom radi zaštite. Naši gubici su jedan mrtav i tri ranjena. U toj akciji istakao se naročito svojom hrabrošću mitraljezac omladinac Vukelić Đuro, koji je jurišao na vlak sa puškomitraljezom i smrtno ranjen uspio izvući svoj mitraljez i dati ga drugovima. Poslije toga za nekoliko minuta je umro govoreći, da ne žali umrijeti, jer se dobro osvetio.

U akciji na Modruš prvi puta sa svim štabovima bataljona bila je uspostavljena telefonska veza, a sa pojedinim četama veza se održavala pomoću barjačića. To se pokazalo kao savršeno i da nije bilo dobre veze, možda bi nas neprijatelj uspio i potjerati.

U akciji na Modruš zaplijenjeno je 15 pušaka.

19.X. jedinice II Odreda postavile su zasjedu na pruzi između Lokava i Delnica sa zadatkom da se napadne transportni vlak. Prije samog dolaska vlaka nadignute su tračnice. U 1 sat poslije podne naišla je lokomotiva sa jednim vagonom. Lokomotiva je odjurila naprijed, a vagon je ostao sa talijanskim vojnicima. Benzinskom flašom zapaljen je vagon, a jednovremeno je došlo Talijanima i pojačanje. Partizani su se povukli.

24.X. obadva bataljona II Odreda stigli su u selo Lukovdol. Na brdu iznad sela nalazila se domobranska zasjeda, koju naše patrole nisu primijetile. Domobrani su otvorili vatru na našu kolonu. Odmah nakon kratkog vremena partizani su izvršili juriš na brdo i na selo Ertić, gdje su bili domobrani. Neprijatelj je pobjegao. Na strani neprijatelja bio je jedan mrtav. Na našoj strani tri mrtva i tri ranjena.

Zaplijenjen je jedan neprijateljski kamion koji je uništen.

27.X. naši partizani u Istri⁰ srušili su transportni vlak, koji je prevozio naftu i nešto vojske, između stanice Matulje i Jurdani. Vlak je izbačen iz tračnica i uništeno je nekoliko vagona. Razoreno je 20 metara pruge. Promet je stajao 16 sati. Ova

* U cilju zaštite komunikacija, talijanski okupator je hvatao i vodio sa sobom civilno stanovništvo. Za vrijeme akcije, on je civilno stanovništvo isturao ispred streljačkog stroja.

* Istarska četa Antuna Raspora. Formirana je odlukom Glavnog štaba Hrvatske i CK KPH, u kolovozu 1942 god., kao Peta četa Drugog bataljona »Vladimir Gortan« Drugog primorsko-goranskog NOP odreda Pete operativne zone. U sastav čete ušla je grupa boraca sa područja

akcija je izvedena uoči velikog fašističkog blagdana »Pohod na Rim«.

2.XJ. bataljon »Matije Gubca« postavio je zasjedu na pruzi Drivenik—Zlobin sa ciljem da se sruši vlak i napadne. Naišla je talijanska patrola. Zasjeda je otvorila vatru i pobila 5 talijanskih vojnika. Oružje se nije moglo pokupiti pošto su Talijani iz bunkera otvarali jaku mitraljesku vatru.

11.XI. isti bataljon postavio je zasjedu na željezničkoj pruzi kod Drivenika sa zadatkom da se napadne vlak. Naišla je patrola, koja je potučena. Zaplijenjen je jedan puškomitraljez i jedna puška. Na strani neprijatelja 2 mrtva i 2 ranjena.

Na dan 7 novembra Kotarski komitet Skoja za Crikvenicu organizirao je manje diverzione akcije. SKOJ-evci su porušili telefonske stupove između Triblja i Crikvenice.

12.XI. otkopčalo se 6 vagona od transportnog vlaka koji je dolazio iz Sušaka a prevozio talijansku vojsku. Na Plasama su se otkinuli pomenuti vagoni i sami odjurili na stanicu Meju. Tom prilikom bilo je dosta mrtvih talijanskih vojnika i pričinjeno mnogo štete na stanici, a svi vagoni su uništeni. Ovo je djelo sabotaze naših simpatizera.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit, komesar
Joso Gržetić

Zamjenik komandanta
Savo Vukelić

Planika, koja se tamo nalazila od lipnja 1942 god., I grupa boraca bataljona »Vladimir Gortan« koja je prešla na područje Planika iz Kaslavštine. Komandir čete bio je Antun Raspor, komesar August Vivoda-Arsen. Četa je brojila 14 boraca, baza joj je bila na Planiku. U prvom periodu (rujan i prva polovina listopada) ova četa djeluje politički, organizuje NOO, radi na učvršćenju i proširenju partlske i skojevske organizacije. Krajem listopada prelazi na oružane akcije, diverzije i sabotaze, kada izvodi i ovu akciju. Početkom studenog niši prugu Rijeka—Trst između s. Permana i Sapjana.

BR. 56

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA NEKIH JEDINICA PETE OPERATIVNE ZONE OD 15. STUDENOG 1942. GODINE¹

Dne 15-XI-1942 g.

BROJNO STANJE
Na teritoriju V

	Brojno stanje											
	Po spisku		U ras-hodu		Na licu		P u š k e					
	muških	ženskih	muških	ženskih	muških	ženskih	mašinske	Mauser	talijanske 7.9	Manlicher	razne vojničke	civilne
Š t a b	5				5							
Intendantura	6				6			1				
Sanitet	1				1							
Pionirski vod	24				24			24				
I bataljon	255	10	26	1	229	9		180	17	12		
II bataljon	305	12	55		250	12		178	18	21		
III bataljon	188	10	16		172	10		124	30	6		
IV bataljon	225	11	26	1	199	11		148	18	15		
Ukupno	1.009	44	123	2	886	42		655	83	743		

Politički komesar
Joso Gržetić

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 20—1, k. 1496.
• Pogrešno zbrojeno. Treba da stoji: 54.

I NAORUŽANJE
operativne zone²

NAORUŽANJE														
teški mitr			puško.mltralj.			topovi			bacači					
Švarclose	Fiat Breda	j Breda	C2 N	5 21	CS	poljskih	brdskih	protukolskih	lakih	teških	revolvera	za mašinske	Mauser	talijske
											5			
											3		40	
											1		8U0	
													6.440	
2		1	5	3					1		16		8.700	
1		t	7	2					2		25		3.740	
1			2	7							15		6.292	
	1		3	4							9			
4	1	2	17	16					3		74		26.012	

* Ovo je vjerovatno brojno stanje i naoružanje šeste NO brigade.

BR. 56

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE HRVATSKE OD
16 STUDENOG 1942 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE
BRIGADA O GONJENJU NEPRIJATELJA RAZBIJENOG
KOD SLUNJA¹**

**STAB
X UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

Dne 16. XI. 1942.—
Ekp. 10 časova

OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE BRIGADA

Položaj

Prema naređenju mi smo se sa našom brigadom razmjestili kako slijedi: IV bataljon nalazi [se] u Blagajskom Pavlovcu, II bataljon nalazi se u Hrvatskom Blagaju, I i III bataljon nalazi se u Veljunu.

Neprijatelj koji se u paničnom bijegu povlačio iz Slunja⁴ u pravcu Karlovca naišao je na naše terenske čete te kasnije su pristigli dijelovi IV Brigade te naša jedna četa koja je bila poslana u pravcu Veljuna, raspršio se [neprijatelj] po svim okolnim selima i šumama. U cilju hvatanja tih manjih rasturenih neprijateljskih grupica mi smo rasporedili bataljone naše brigade da pretraže sav taj teren gdje se oni pojavljuju, kako slijedi:

I bataljon sa svoje dvije čete pretražiće teren zapadnom obalom Korane od Poloja pa na jug do Primišljanskog Tržića.

III bataljon pretresa teren od istočne strane Korane od sela Gline do Perici sela.

II bataljon će pretresti teren oko Blagaja, tj. zaseoke kote Veliki i Mali Lisac, Gojeva od Gornjeg Osovja do Gornje Gline i Srpskog Blagaja i ujedno hvatati vezu sa našim III bataljonom.

IV bataljon će pretresati teren između Malog Lisca, Kosjeri, Drenove Glave, Debele Glave i sela Donja Glina te hvata vezu sa II bataljonom kod Malog Lisca.

Rezultat dosadašnjeg gonjenja neprijatelja jeste: pobijeno je oko desetak naoružanih civila, imade slučajeva gdje su se ustaše sami ubijali kada su vidjeli da ne mogu dalje uteći. Zarobljeno je: 1 ustaša, 1 žandar, 2 domobrana i 5 civila naoru-

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnogigijenskog instituta pod br. 17—1, k. 102 B.

⁴ O napadu na Slunj vidi dok. br. 16. 22, 39, 45, 46 4 49.

žanih, koje vam šaljem na dalji postupak. Zarobljeno je 1 puškomitraljez i oko 20 pušaka sa municijom, u toku tih borbi ranjena lakše dva naša partizana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Pol. komesar
Krunić Uroš

Zam. komandanta
Vojko³

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 16 STUDE-
NOG 1942 GOD. OPERATIVNOM STABU GRUPE BRIGADA
O ZAUZEĆU SLUNJA¹

21. XI. 1942

**STAB:
I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE**

Broj: 213.

Dne 16 novembra 1942.—

Predmet: Operativni izvještaj
o akciji na Slunj. —

OPERATIVNOM ŠTABU GRUPE BRIGADA⁸

I Udarne brigada pojačana sa jednim brdskim topom 75 mm., jednim teškim bacačem u zajednici sa II i VIII Brigadom dobila je zadatak da sa tri bataljona napadne ustaški garnizon Slunj³ na prostoru između ceste Mrzlo Polje — Slunj do lijeve obale rijeke Slušnice, s tim da jedan bataljon ostane u rezervi.

Raspored i zadatak bataljona bio je sljedeći:

I bataljon dobio je zadatak da napadne neprijatelja iz pravca cesta Mrzlo Polje do raskrižja puteva kod sela Podmelnica, a zatim da nadire u pravcu bezimene kote, a gdje su se nalazili i prvi rovovi, a po zauzeću istih da nastupa prvim zgradama zapadno od pijace i dalje prema centru grada, s tim

* Hošteter

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 19—1, k. 102 B.

¹ Dopisano rukom, latinicom. — Ovaj Operativni Stab rukovodio je borbama za oslobođenje Slunja. Komandant je bio Srećko Manola, politički komesar Đuro Kladarin, operativni oficir Miloš Uzelac.

^a Vidi dok. br. 16, 22, 39, 45, 46 i 49.

da sa lijevim krilom veže sa jedinicama VIII brigade, a na desnom krilu sa našim III bataljonom.

III bataljon dobio je zadatak da se probije u streljačkom stroju kroz šumu na istočnu padinu Velike Melnice da napadne selo Podmelnicu desno od raskrižja puteva usred sela i dalje da nadire preko zaseoka između Podmelnice i Slunja s lijeve strane glavne ceste Rakovica—Slunj prema samome centru grada s tim da sa svojim lijevim krilom veže sa našim I bataljonom a sa desnim krilom sa našim II bataljonom.

II bataljon dobio je zadatak da napadne i očisti selo uzduž glavne ceste Rakovica—Slunj iz pravca Mala Melnica i cesta ispod iste. Po izvršenom čišćenju sela da energično nadire duž glavne ceste s jedne i druge strane u centar samoga mjesta, s tim da se sa svojim lijevim krilom veže sa našim III bataljonom, a sa desnim krilom sa II brigadom.

IV bataljon nalazio se u rezervi pri štabu Brigade odakle je poslije upotrijebljen za osiguranje haubica.

14 ovog mjeseca u 15,40 časova dat je znak haubicama za početak napada, do toga vremena bataljoni su se privukli neopaženo do svojih polaznih položaja i odmah poslije datog znaka pod vatrom našeg topa, teškog bacača i teških mitraljeza bataljoni su počeli da se prebacuju do prvih neprijateljskih rovova, poslije nekoliko ispaljenih granata I-om bataljonu uspjelo je da zauzme i očisti prve neprijateljske rovove, poslije čega je nastavio dalje napredovanje i čišćenje potpomognut sa vatrom teških mitraljeza u pravcu drugih neprijateljskih rovova. III bataljon uspio je da očisti selo Podmelnicu i zatim klinom probiti se u pravcu parka i odatle nastaviti čišćenje bočnom vatrom neprijatelja koji se nalazio u rovovima ispred I bataljona, poslije čega su I i III bataljon zajednički protjerali neprijatelja iz drugih rovova, a zatim upali u prvi niz kuća samoga mjesta. II bataljon uspio je očistiti selo uzduž glavne ceste poslije kraće borbe, a zatim da protjera neprijatelja iz rovova koji se nalaze ispred njega, a potom da napreduje u sami centar gdje da i da nastavi gonjenje neprijatelja.

Tačno u 18.10 časova I i III bataljon poslije toga i II bataljon upali su u samo mjesto zazvonili zvonima na crkvi i prošli cijelim gradom ne naišavši na neprijatelja pošto je isti pobjegao.

Poslije ulaska bataljona u grad II bataljon dobio je zadatak da postavi straže kod svih važnijih državnih zgrada i trgovinu a I, III i IV bataljon da nastave gonjenje neprijatelja.

Prema naređenju Glavnog Štaba Hrvatske sva četiri bataljona naše brigade dobili su zadatak da odmah nastave gonjenje neprijatelja pravcem Slunj—Taborište—Blagajski Pavlovac, zatim Veljun. U gonjenju do Blagajskog Pavlovca nije

se nigdje stupilo u kontakt sa neprijateljem pošto je isti otišao drugim pravcem.

Jedna četa sastavljena iz sastava I i III bataljona dobila je zadatak 15 ovog mjes. ujutro da krene pravcem Hrvatski Blagaj—Veljun u gonjenje za neprijateljem. Poslije podne ova je četa iz Veljuna stupila u borbu sa razbijenim dijelovima neprijatelja u toj borbi uništila je jedan dio, a jedan dio zarobila.

2) U ovoj akciji zarobljeno je 1 teški mitraljez »Švarcioze«, jedan puškomitraljez ZB\ 23 karabina, oko 2000 metaka, nekoliko bomba i manji dio drugog ratnog materijala.

Pored iznijetog zaplijenjen je i 1 protukolski top, koji je ostavljen u mjestu pošto su jedinice nastavile gonjenje neprijatelja.

3) Gubici neprijatelja ukoliko se moglo ustanoviti su oko **26** mrtvih, veći dio ranjenih i 9 zarobljenih. U toku gonjenja mnogo se neprijateljskih vojnika ubijalo samih, pošto nisu mogli da izbjegnu.

4) Na našoj strani bila su 2 mrtva i 9 ranjenih. Poginuli su: drug Mića Šijan i drug Milić Grujić prvi iz I bataljona, a drugi iz III bataljona oba sahranjena u groblju u Zbjegu. Ranjeni drugovi su: Ciganović Vaso, Bursać Milan⁵, Doko Rašov, Slavko Vejin, Radelović Dušan, Gjuro Cvijanović, Miloš Breberina, Dušan Ivković, i Dragan Bajić.

5) Naknadno umrlih od rana dosada nije bilo.

6) U borbama su se naročito istakli pojedinačno drugovi Čubriilo Milan partizan 2 čete I bataljona, Maričić Dušan" desetar 2 čete I bataljona, Gjurđević Nikola vodni delegat 1 čete I bataljona, Filipović Grujica⁷ vodnik 2 voda 3 čete I bataljona, Cvijanović Gjuro vodnik 1 čete III bataljona.

Kao cjelina u ovoj akciji istaklo se je sve komandno osoblje sa I i III bataljonom koji su držeći svoje jedinice energično vojničkom umješnošću i pravilnom podjelom vatre zbunili neprijatelja i za kratko vrijeme uspjeli protjerati neprijatelja sa utvrđenih mjesta i za kratko vrijeme upasti u centar grada.

7) Akcija izvedena je po predviđenom [planu] jedino što je neprijatelju uspjelo da kroz otvor Korane u pravcu Taborišta prođe a pošto IV brigada nije zatvorila po planu taj prolaz neprijatelju je uspjelo da se probije i umakne u pravcu Karlovca.

* Zbrojovka

* Poginuo u borbi protiv Nijemaca u Srbiji 1944 god., kao zamjenik komesara bataljona.

" Poginuo u borbi protiv Nijemaca na Rijeci 1945 god., kao zamjenik komesara bataljona.

* Poginuo u borbi protiv Talijana na Raduču, prosinca 1942 god., kao zamjenik komandira Treće čete Prvog bataljona.

Snalaženje starješina i jedinica u ovoj akciji bilo je vrlo dobro, a veze sa susjednim jedinicama između samih jedinica i Operativnog štaba funkcionisale su vrlo dobro i to kuririma, pošto drugih sredstava nije bilo na raspoloženju.

8) U ovoj akciji utrošeno je 3586 metaka za jugoslavenske karabine i 1041 metak za italijanske puške i 400 metaka za teške mitraljeze. Pokvaren je 1 puškomitraljez ZB. od neprijateljskog metka.

9) Kratka biografija poginulih boraca:

Milić Grujić rođen u selu Brdu, po zanimanju zemljoradnik stupio u partizane 15.X.1941. učestvovao je u borbama u Vojniću, Lasinji, u okruženju oko Petrove Gore, kao i u svim akcijama tekućim od prošle godine do akcije na Slunj. Isti je drug bio primjeren borac, a naročito dobar bombaš za bacanje bombi u čemu se pokazao u akciji na Lasinji i u prvoj akciji na Slunj gdje je bio prvi prilikom juriša na rovove.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Zamj. komesar
M. Canković⁸

Zamj. komandanta
Vojko"

BR. 59

IZVJEŠTAJ STABA OSME NO BRIGADE OD 16 STUDENOG
1942 GOD. O UČESCU BRIGADE U OSLOBOĐENJU BIHAĆA,
ČAZINA, CETINGRADA I SLUNJA¹

STAB VIII PARTIZANSKE BRIGADE HRVATSKE 16.XI.1942 god.

Prema naređenju Vrhovnog Štaba N. O. P. i D. V. Jugoslavije naša brigada dobila je zadatak da se sa Banije prebaci u Bosnu i po prelazu u Bosnu da krene za selo M. Radić gdje je imala sačekati daljnje naređenje. U M. Radiću brigada je dobila zapovijest od Operativnog Štaba za Bos. Krajinu prema kojoj se 1. XI. o. g. imao izvršiti napad na grad Bihać². Zadatak naše brigade bio je sljedeći:

* Marko Canković. Poginuo kod Kistanja 1943 god., u borbi protiv Nijemaca, kao rukovodilac politodjela Prve brigade Devetnaeste divizije.

* Hošteter

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 8—5, k. 811.

* Vidi dok. br. 2, 5, 6, 18 i 78.

I bataljon imao je da napadne ustaško selo Čavkića sa neprijateljskom posadom u jačini od 45 domobrana i oko 25 naoružanih civila. II bataljon imao je da napadne selo Pokoj sa posadom od 20 domobrana i manjim brojem naoružanih civila. Poslije likvidacije ovih dvaju sela I i II bataljon imali su za zadatak da produže svoje napredovanje u pravcu samog grada.

III bataljon imao je likvidirati neprijateljska uporišta u samom gradu, skladište »Batinjol«, te staru i novu želj. stanicu, a po tome imao je napasti gimnaziju. Ovaj bataljon imao je održavati vezu sa III bataljonom II Kr.³ brigade koji je istovremeno napadao neprijateljska uporišta u gradu.

Sva tri bataljona izvršili su u potpunosti svoj zadatak. Napad je otpočeo u 9.30 časova. I bataljon likvidirao je selo Čavkića do 24 časa. Neprijatelj je davao iz rovova oko kuća dosta jak otpor. Poslije slomljenog otpora neprijatelj je većim dijelom pobjegao. Neprijatelj je imao dosta žrtava. Naši su gubici bili 3 mrtva i 5 ranjenih. Plijen u oružju 10 karabina i jedan puško-mitraljez. Po likvidaciji Čavkića jedna četa ostala je u selu u brigadnoj rezervi, a jedna četa upućena je [u] grad da se priključi III bataljonu i da ga pojača.

II bataljon izvršio je napad na selo Pokoj i u prvome naletu slomio je otpor neprijatelja i protjerao ga iz sela. Zarobljena su 4 domobrana i dobijeno je 6 karabina. Poslije likvidacije sela Pokoja II bataljon produžio je desnom obalom Une prema Bihaću sa zadatkom da likvidira neprijateljska uporišta Bakšaiš i Hatinac.

III bataljon izvršio je napad na želj. stanicu i odmah u prvom naletu naši su upali u stanicu, bacili bombe i ubili 3 ustaše, zarobili 4 domobrana, dobili su 7 karabina i jedan sanduk municije. Neprijatelj je uporno branio ovu zgradu, tako da je ovdje naših 7 ranjeno. Dalje bataljon sa jednom četom produžuje prema vojnom magacinu i želj. mostu, a sa drugom četom napada bunkere ispred »Batinjola« gdje se odvija dosta jaka borba sa neprijateljem i naši uspijevaju da zauzmu »Batinjol«, da zarobe 7 domobrana, a od plijena 7 karabina, teški mitraljez i protitenkovski top. Iza toga dolazi do jače ulične borbe gdje opet zarobljavaju naši 6 domobrana. Iza toga ovaj bataljon vrši napad na gimnaziju gdje opet zarobljava 12 domobrana, a od plijena 8 karabina, sanduk municije i dosta ostalog ratnog plijena. Vojni magacin također pada u ruke naših. Plijen je 6 karabina i dosta ostale ratne spremne. Bataljon dalje nastavlja borbu, povezuje se sa III bataljonom II Kr. brigade i kroz čitavu noć produžuje se ulična borba u ovom dijelu grada na desnoj obali Une. Sjutradan neprijatelj vrši protivnapad i juriša na

* Krajiške

III bataljon gdje dolazi do borbe sa ručnim bombama i naši uspijevaju odbaciti neprijatelja i zajedno sa III bataljonom II Kr. prebacuju neprijatelja iz ovog dijela grada u grad na lijevoj obali Une. Kod ovoga protivnapada pao je komandant bataljona i teže ranjen komesar bataljona.⁴ I pored ovoga partizani produžuju sa istim elanom borbu govoreći da moraju osvetiti komandanta. Borba se nastavlja kroz čitav dan i neprijatelj pokušava da se ponovno probije u ovaj dio grada zbog čega dolazi s vremena na vrijeme do žešće borbe, ali neprijateljski svi pokušaji da povrati izgubljeni dio grada bili su uzaludni. Ovaj bataljon produžuje borbu opet kroz čitavu noć i drugi dan do naveče, a kroz čitavo vrijeme borbe borbenost i disciplina bila je na visini. Od početka napada pa do pada Bihaća ovaj bataljon zarobio je 49 domobrana, dobio je 50 karabina, jedan protiv-kolski top, teški mitraljez, nekoliko hiljada metaka, koje je odmah u borbi i trošio i dosta ostale ratne spreme. Imao je 9 mrtvih 17 ranjenih i jednoga nestalog druga.

Četa I bataljona koja je operisala na desnom krilu III bataljona kroz čitav dan borbe držala je pod mitraljeskom vatrom dva neprijateljska topa, tako da ovi nisu mogli uopće da djeluju. Posada nije mogla ni blizu prići topovima. Ova četa kroz sve vrijeme borbe držala se na visini i svaki dati joj zadatak u cjelosti je izvršila. Za vrijeme borbe u gradu zarobila je 14 karabina i uhvatila 6 domobrana.

II bataljon poslije likvidacije Pokoja izvršuje napad na neprijateljsko uporište Bakšaiš. tamo razbio jednu satniju neprijateljskih domobrana, zarobio 83 domobrana sa domobranskim natporučnikom, a od plijena dobio dva teška mitraljeza, jedan puškomitraljez, 55 karabina. Po likvidaciji Bakšaiša ovaj bataljon čisti selo Hatinac prodire u grad i povezuje se sa snagama III bataljona i I četom I bataljona. Borbu nastavlja kroz čitav dan i noć. Drugi dan borbe nailazi na položaj ovog bataljona neprijateljska pomoć u jačini od 3 satnije koja se kretala od Cazina u pravcu Bihaća. Bataljon ih je pustio na blisko otstojanje, zatim izvršio protivnapad i u jurišu razbio neprijatelja i natjerao ga u bijeg. Neprijatelj je na položaju ostavio dosta mrtvih i ranjenih. Od plijena je dobijeno jedan puškomitraljez i 14 karabina. Kroz čitavo vrijeme borbe pa sve do pada Bihaća ovaj bataljon držao se dobro i izvršio u potpunosti svoj zadatak. Općenito se može reći za sve naše snage koje su učestvovalе u ovoj operaciji da su potpuno zadovoljile. Ukupni gubici naše brigade iznose poslije pada Bihaća 18 mrtvih, 9 nestalih i 31 ranjen. Dobijeno je kroz vrijeme čitave borbe 187 karabina, 3 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, pro-

⁴ Milan Mraković umro 1946 godine.

tivtenkövski top oko 30.000 metaka, zarobljeno je oko 130 domobrana i pored ovog zaplijenjeno je mnogo ratne spreme.

Još iste večeri poslije pada Bihaća naša brigada dobiva zadatak da odmah krene u pravcu Cazina sa zadatkom da se poveže sa IV brigadom i da likvidira Cazin. Kako je međutim neprijatelj pobjegao iz Cazina naša i IV brigada prema novo dobivenom zadatku krenule su preko Cazina za Pećigrad, a odande za V. Kladušu. Čitavim putem neprijatelj nije davao otpor. Usput je dobiveno od seljaka nekoliko karabina i municije.

Prema novo dobivenom zadatku u V. Kladuši naša i IV brigada dobivaju za zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište, u Cetingradu a zatim u Batnogi.⁵ Brigade su krenule u ovom pravcu. Prema zapovijesti koja je dobijena od Operativnog Štaba Grupe Brigada, naša brigada imala je da likvidira Cetingrad, a IV brigada Podcetin i Batnogu. Jačina neprijatelja u Cetingradu iznosila je oko 250 naoružanih ustaša, žandara i civila sa automatskim oružjem. U Batnogi jačina neprijatelja iznosila je oko 150 naoružanih civila, žandara i ustaša. Napad je odpočeo 10. ov. mj. u 15.30 sati. Raspored naših snaga bio je sljedeći:

I bataljon pojačan jednim tenkom imao je nastupati cestom Kladuša—Cetingrad pozadi tenka sa zadatkom da likvidira žandarmerijsku stanicu, rovove ispred crkve i da zauzme crkvu, a zatim da nastavi čišćenje u gradu lijevo i desno dok se ne poveže sa snagama II i III bataljona. Prethodno još kod samog nastupanja ovaj bataljon imao je da održava vezu sa II i III bataljonom.

II bataljon imao je za zadatak da likvidira kotu 384, te da se sa jednim manjim dijelom snaga zadrži i učvrsti na koti, a sa ostalim snagama da se spusti u grad i da čisti u pravcu crkve sve dok se ne poveže sa I bataljonom.

III bataljon imao je za zadatak da napadne južnu stranu sela i produži sa čišćenjem prema crkvi sve dok se ne poveže sa snagama I bataljona. Sva tri bataljona u cjelosti su izvršila svoj zadatak. Borba je trajala 2.30 časova dok je otpor neprijatelja potpuno slomljen.

Tok operacije tekao je na sljedeći način: I bataljon nastupao je sa desne i lijeve strane ceste u pravcu crkve i žandarmerijske stanice u streljačkom stroju. Prije nastupanja I bataljona tenk je otišao u grad i stupio u borbu sa neprijateljem kod crkve. Na taj način otkrio je napad, a iza toga povratio se nazad i uhvatio vezu sa I bataljonom. Zatim se na čelu I bataljona počeo ponovno kretati prema crkvi. Neprijatelj je još

⁵ Vidi dok. br. 23 i 61.

u nastupanju osuo I bataljon sa žestokom vatrom, pošto je bio dan, a napad je bio otkriven sa upadom tenka¹ u grad. Još pored toga neprijatelj je htio sa desne strane zaći I bataljonu za leđa, a sa lijevoga krila tukao je bočno. Međutim II bataljon koji je istovremeno nastupao desno od I bataljona primijetio je manevar neprijatelja i svojom vatrom odbacio ga nazad. Dok lijevo krilo I bataljona bilo je zadržano od bočne vatre neprijatelja i morao se jedan vod baciti da udari neprijatelja u desni bok te tako da ga izmanevriše. Ovo je pošlo za rukom i neprijatelj je odbačen. Sam prostor nastupanja I bataljona bio je čist bez zaklona što je umnogome otežavalo nastupanje naših. I pored svega ovog i gubitaka koje je pretrpio ovaj bataljon u samom početku svog nastupanja, ipak su se partizani hrabro držali išli su naprijed i sa bombama istjerali neprijatelja iz žand. stanice i rovova oko crkve i probili se u grad. Za vrijeme borbe izbačeno je iz stroja ovog bataljona oko 40 drugova. Glavni uzrok ovako velikog broja ranjenih jest taj, što III bataljon nije mogao na vrijeme da stigne na svoj zadatak zbog najdužeg puta koga je imao prevaliti, pa tako da se je najjača vatra skoncentrisala na I bataljon.

II bataljon izbio je na kotu 384 baš u času kad je i neprijatelj izbijao. Samo su naši za nekoliko sekundi izbili prvi na dominantni položaj kote tako da su neprijatelja odmah uspjeli potisnuti i zauzeti kotu u svoje ruke. Neprijatelj toga dana nije držao kote iz razloga što je padala kiša čitav dan, a dan prije glavnog napada naveče II bataljon samoinicijativno izbio na ovu kotu sa bombama, protjerao neprijatelja i popalio mu kolibe gdje se zadržavao preko dana i noći. Do ovog napada došlo je zbog toga što je te večeri bio predviđen napad u 9 sati i već su snage našeg I i II bataljona bile upućene na položaj i samo se čekala veza sa IV bataljonom. Međutim do veze te večeri nije došlo i dok su naređenja bila upućena bataljonima da se povuku dotle je već II bataljon bio izvršio napad. Pritom je imao 5-oricu ranjenih. Poslije ponovnog zauzeća kote za vrijeme glavnog napada II bataljon zadržao je jedan vod na koti a sa ostalim snagama spustio se u selo i počeo sa čišćenjem prema crkvi. Ovaj bataljon izvršio je svoj zadatak u cjelosti.

III bataljon idući na svoj zadatak dobio je neočekivanu vatra u selu Begovcu ispred Cetingrada, tako da je morao pročištititi ovo selo i onda produžiti na zadatak u čemu i jeste razlog zakašnjenja ovog bataljona. Ovaj bataljon čim je stigao na svoj zadatak počeo je sa čišćenjem svoga dijela grada i kroz kratko vrijeme izbio je kod crkve gdje je došao u dodir sa I bataljonom.

Poslije slomljenog otpora neprijatelj je pobjegao prema Batnogi. Bjekstvo neprijatelja bilo je omogućeno zbog toga

što blokada nije bila izvršena s druge strane sela Batnoga i što se samo s jedne strane napadalo frontalno. Neprijatelj je ostavio iza sebe priličan broj mrtvih. Naši ukupni gubici u ljudstvu iznose 40 ranjenih i 5 mrtvih. Gubitci u municiji 2.400 metaka, a dobijeno je 15 karabina i 2.500 metaka.

Po likvidaciji Cetingrada naša brigada dobila je zadatak da krene u pravcu Veljuna, da se prebaci preko Korane i nastavi put u pravcu Slunja. Na putu za Slunj imali smo se zadržati sa brigadom u selu Kukima i Mutićima, gdje se trebale izvršiti pripreme za napad na Slunj.

14. ov. mj. brigada je dobila zadatak da sa I Udarom brigadom napadne neprijateljsko uporište Slunj i da ga likvidira.⁸ Glavni zadatak VIII brigade bio je, da likvidira kotu 292, a zatim kad se slomi otpor neprijatelja kod gimnazije, zauzme gimnaziju i da produži sa čišćenjem neprijatelja dalje u grad. Raspored naših snaga bio je slijedeći: II bataljon imao je da nastupa lijevom obalom Korane i da napadne kotu 292, da je likvidira, zatim da se učvrsti na koti i da je zadrži do likvidacije Slunja. III bataljon imao je da nastupa cestom Slunj—Primišlje s tim, da obuhvati sav prostor do ceste Mrzlo Polje—Slunj i tamo da se poveže sa lijevim krilom I Udarne brigade. Ovaj bataljon imao je svojom vatrom da potpomogne II bataljon kod osvajanja kote 292, a zatim da produži prema gradu i da napadne gimnaziju i da je likvidira, pošto već bude neprijatelj topovskom vatrom u gimnaziji razbijen. Polazni položaj jednog i drugog bataljona bio je Debelo brdo.⁷ Ovim bataljonima bio je dodat protikolski top i teški minobacač. I bataljon bio je u brigadnoj rezervi.

Napad je počeo u 16. časova. Prva je otvorila vatru Udar na brigada⁸ na desnom krilu. Dočim nastupanje naših snaga još na sam polazni položaj bio je otežan vatrom koju je neprijatelj davao iz pušaka i automatskog oružja sa desne obale Korane, tako da su naši još u nastupanju na polazni položaj imali dvije žrtve. Od polaznog položaja pa sve do izvršenja samog zadatka naši su dobivali dosta jaku vatru u lijevi bok. Tek kasnije kad je stupio u dejstvo minobacač i protukolski top našima je bilo omogućeno da lakše nastupaju. Efikasnoj vatri našega topa doprinijela je najviše telefonska veza sa II bataljonom koji je napadao kotu. Komandant II bataljona⁹ sa osmatračnice mogao je točno vidjeti svaki pogodak topa i bacača i preko telefona mogao je tačno komandovati sa vatrom. Svaki ispaljeni metak imao je pogodak što je neprijatelja natjeralo u

⁷ Vidi dok. br. 16, 22, 45, 46 i 49.

⁸ Vjerovatno Debeli Gl.

⁹ Odnosi se na Prvu ličku brigadu.

¹⁰ Rade Grmuša

paniku i dalo mogućnosti našim snagama da izbiju na kotu i da je zaposjednu. Po zauzeću iste kote II bataljon zadržao je jednu četvu na koti, a ostalim snagama spustio se prema gimnaziji i upao u gimnaziju.

III bataljon nastupao je u produženju desnog krila II bataljona i nakon zauzeća kote 292 probio se odmah do gimnazije.

Poslije sloma neprijateljskog otpora, neprijatelj je u divljem bijegu napustio sve položaje i u raznim pravcima pobjegao. Uglavnom je bježao desnom obalom Korane, a jedna grupa neprijateljskih vojnika bježala je niz lijevu obalu Korane i neočekivano izbila kod našeg teškog mitraljeza na koga su bacili bombu i od posade jednoga ubili, a dva su nestali. I bataljon bio je u brigadnoj rezervi.

Akcija je tekla točno po planu. Naši gubici u ljudstvu 3 mrtva i dva nestala. Ranjenih nije bilo. Plijen 2 teška bacača, jedan teški mitraljez i jedan puškomitraljez bez udarne opruge, 9 karabina, 3.000 metaka, 9 mina za bacač i jedan sanduk granata za protukolski top, 160 čebadi, 25 šinjela, 85.000 Kuna i ostale ratne spreme.

Ukupni gubici u ljudstvu od akcije na Bihać, Cetingrad i Slunj iznose: 27 mrtvih, 11 nestalih, 71 ranjen. Ukupni dobitveni plijen u oružju oko 240 karabina, 4 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 2 teška bacača mina sa 9 mina, protukolski top sa 300 granata i dosta druge ratne spreme.

Napominjemo da su partizani po svom odlasku sa Banije do danas prevalili dosta dug put. Na tome putu trpili su od rđava vremena i hladnoće, neredovne hrane i slabog odmora, tri dosta teške akcije gdje je dobar broj izbačen iz stroja. Sve ove napore partizani su hrabro izdržali. Naročito su zadivljavali oni bosi koji su čitav put prevaljivali bez obuće. Borbenost još je i sada na visini i to se naročito osjeća poslije pada Slunja. Ova borbenost postignuta je posljednjim uspjesima i ne zasniva se na političkoj svijesti partizana. Prema tome ta bi borbenost brzo opala ukoliko bi uslijedio veći poraz naše brigade. Vojničko znanje partizana ne zadovoljava. Desetari se uopće ne vide za vrijeme borbe. Naročito kad se poslije sloma neprijateljskog otpora upadne u varoš. Niti komandiri, niti vodnici, a tako isto i desetari nemaju jedinice u rukama. Treba vojničke pomoći od štaba brigade, iz štabova bataljona da se ovi nedostaci svladaju, naročito sada dok je priliv novih bocara dosta velik.

Najslabija strana u brigadi je nedovoljan politički rad. Komesari četa i delegati vrlo slabo se osjećaju.

Štabovi bataljona ne snalaze se u dosta slučajeva. Treba im pružati punu pomoć. Naročito štab I bataljona izostaje iza II i

III bataljona. Komandant¹⁰ se trsi i ima volje, vojnik je dobar, ali komesar, zamj. komesara i zamj. komandanta ne pružaju mu dovoljnu pomoć.

Organizaciono brigada slabo stoji, dosta komandnog kadra palo je u posljednjim akcijama, što se vidi iz priloženog spiska mrtvih i ranjenih. Treba što hitnije izvršiti popunu brigade, jer ima karabina a nema ljudi, treba postaviti novi komandni kadar i dati ljudima prilike za odmor.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar

Komandant
Bjelajac Stanko

BR. 60

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA
OD 16 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE
ZONE HRVATSKE O AKCIJAMA ODREDA OD 9 DO 16
STUDENOG¹

**ŠTAB
I ODREDA III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE**

Broj: 414/1942
dne 16 novembra 1942 god.

Predmet: Izvještaj komandanta ovog
odreda od 9 do 16. XI. 1942

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Na položaju

Dostavlja se vojni izvještaj, te brojno stanje i naoružanje našeg odreda, u razdoblju od 9 do 16 novembra 1942 godine.²

I bataljon

Dne 8 i 9 ov. mj. I četa vršila je zasjedu prema Siraču i Badljevini. Neprijatelj nije naišao. Dne 10. XI. o. g. vršena su u istom pravcu patroliranja u cilju provjeravanja neprijateljskog pokreta. Ni ovaj puta nije bilo dodira sa neprijateljem. Dne 12 ov. mj. ista četa pošla je u akciju Staklane—Dežanovac,

¹⁰ Miloš Suzić. Umro 1945 god., od zadobivenih rana.

¹ Original, pisan na maŠini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 12—8, k. 1481.

² Vidi dok. br. 31.

gdje su domobrani opravljali telefonsku mrežu. Zbog sporosti kurira, koji je pronašao podatke, akcija nije izvršena. Prema podacima u Dežanovcu je bilo 80 domobrana sa jednim puško-mitraljezom. Dne 13 ov. mj. neprijatelj je krenuo prema Pakranima. Isti je bio odbijen od naše patrole. Griješka komandira koji nije postavio zasjedu. Tek 14 ov. mj. četa je postavila zasjedu, ali i ovaj put neprijatelj nije naišao.

II četa ovog bataljona vršila je zasjedu na sektoru Grahovljani—Dereza. Neprijatelj nije naišao. Ista četa bila je u sastavu bataljona kada se je išlo prema Dežanovcu. 13 ov. mj. četa je ostala— u G. Borkima na odmaranju, iskoristivši ovo za vojnu i političku naobrazbu.

Grupa »Ružičke«³ srušila je u toku ove nedjelje most između Garešnice i Rastovca, zatim između Duhova i Uljanika. Ista grupa izvršila je akciju na željezničku stanicu Končanica—Siget. Zapaljena su tri teretna vagona, srušeno 20 bandera i zaplijenjeno nešto sanitetskog materijala.

A u slobodno vrijeme kada jedinice nisu bile na položaju održavani su vojno-politički časovi. 12 ov. mj. ovaj bataljon kupio je dva karabina od druga Primjera za 4.000 kuna. Nešto detaljnije o toj kupovini ne znamo.⁴

II bataljon

Dne 9, 10 i 11. XI. 1942 dio snaga bio je u pratnji pohapšenih četnika,¹ a ostatak bataljona radio je vojnički i politički. Un-dno se je vršila opravka obuće partizana, pošto je mnogo sa poderanom obućom, a velik dio i bos.

Dne 13 ov. mj. napala je U četa na "»Plavi most* kod Rajića. U toj akciji dobiveno je 9 manl-her?, ss 400 kom. metaka, 8 bombi, 8 noževa, 8 opasača 8 fišeklija, 3 éebeta. 4 para cokula i 2 para čizama. Mi nismo imali gubitaka ni ranjenih. Neprijatelj je imao 2 ranjena, koji su previjeni od našega bolničara. Zarobljenim domobranima održan je miting.

Iste noći I četa održala je miting u D. Cagliću, koji je vrlo dobro uspio. U ovom bivšem uporištu nema više bande. 15. XI. o. g. snage ovoga bataljona izvršile su napad na Dragalić. Akcijom je rukovodio komandant I odreda. Po planu za napad predviđeno je čišćenje sela, a zatim napad na željezničku stanicu.

¹ Grupa je dejstvovala na području kotara Daruvar. Komandir grupe bio je narodni heroj Josip Ružička, koji je, kao komandant Cehoslovačke NO brigade »Jan Žlička«, poginuo 1945 god. kod Nažica, pri odbrani Virovitičkog mostobrana.

⁴ Redakcija nije mogla ustanoviti kako je došlo do te kupovine, koja je, svakako izuzetan slučaj, a ne praksa.

⁵ To je bila grupa od osam četnika iz sela Donji Bogičevci, Trnava i Smrtići. Ona je održavala vezu sa četnicima na Motajici. vrSUA četničku propagandu i radila na stvaranju četničke organizacije.

Međutim krivicom komandira Zijata⁸ akcija nije uspjela, pošto je isti napao stanicu prije određenog vremena, te puščana vatra dala je znak ustašama u selu, koji spavaju po kućama, da se vrši napad, i oni su uspjeli svi da se uklone. Po podacima na stanici je trebalo biti oko 15 domobrana, no međutim tu je bilo 20 Njemaca sa 3 puškomitraljeza. Njemci su se očajno branili i u posljednjem času kada je vršen juriš oni su pobjegli. Stanica je tako osvojena i demolirana. Također je demoliran jedan teretni voz koji je bio na stanici. Mašina i poštanska kola su uništena. Saobraćaj je bio prekinut za nekoliko sati. Za vrijeme borbe Njemci su stalno bacali rakete i tražili pomoć koja im nije stigla. U borbi je palo 5—6 Njemaca. Od oružja dobiven je samo 1 karabin.

Dio snaga koji je napadao selo zarobio je 5 karabina i nešto municije. Općina je demolirana. U njoj su zaplijenjene 2 pisaće mašine, dosta papira i koverata, 1 šapirograf i raznih drugih stvari. Također je demolirana i pošta. Uništen je telefon, i zaplijenjeno 4 radioaparata. U borbi kod željezničke stanice imali smo 3 lakše ranjena druga.

Pionirska četa

Pionirska četa našega odreda napravila je prelaze preko Rogoljice niz cijelu dužinu, sve do samih Rogolja. To je bilo potrebno, jer nam ovaj put služi za svakodnevni prolaz kurira i ostalih partizana. Sada četa vrši sabotažu drumu između LL-pika i Bijele Stijene, a po završetku dobiće nov zadatak, sabotiranje pruge Pakrac, Banova Jaruga.

Mobilizacioni centar

Naši mobilizacioni centri, kojih imamo 3 vrše propisnu obuku vojnu i političku po nastavnom planu, koji su dobili. Šalju nam redovito izvještaj. Važno je zabilježiti da naša omladina voli disciplinu i uživa što nosi pušku. S njome je zbog toga lagano raditi.

Komande mjesta

Komande mjesta⁷ već su se donekle uvele u dužnost, te se na našim selima osjeća njihova prisutnost. Izvršile su popis oružja po selima, te kada ga sredimo izvjestićemo vas.

Zadatak naših jedinica za ovu nedjelju jest, da postavljaju zasjede i vrše akcije na manja uporišta, dok Pionirska četa ima dužnost sabotažu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Prika*

Komandant
Pepe"

" Zijat Camdžić. Strijeljan 1943 god. zbog neizvršenja zadataka Prilikom napada na Viroviticu. Vidi tom V, knj. 13, dok. br. 31.

* Komande mjesta bile su tada u selima Kričke i Sagovina.

¹ Josip Krajačić

¹ Vicko Antić

ts*

BR. 61

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE NOU BRIGADE OD 17 STU-
DENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE 0
BORBAMA KOD RAKOVICE, BIHAĆA, PODCETINA I
CETINGRADA¹**

**STAB
IV PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
17X1 1942**

Operativni izvještaj operacija
od Rakovice do Cetingrada

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Shodno zapovijesti K-ta 1 Oper, zone od 28 X 1942, izvršen je 29 X napad na neprijatelja u Rakovici, koji je brojio 400 naoružanih ustaša, dombrana i civila, sa svim okolnim stražama i uporištima.

Naša Brigada dobila je zadatak, i to: sa jednim bataljonom izvršiti napad na neprijateljska uporišta na Bliznici i pročistiti selo Oštarske Stanove i Luketić Selo, sa dva bataljona osigurati pravce neprijateljskog nastupanja u cilju pomoći napadnutom neprijatelju u Rakovici, i to naspram Slunja, Lađevca i Furjana.

II bataljon, izvršivši raspored četa sa jurišačima na čelu, privukao se je u neposrednu blizinu neprijateljskih utvrđenja, na Bliznici i selu Oštarski Stanovi, i tačno u 24 sati noću izvršio je napad na neprijatelja, koji, osjetivši naše snage, pobjegao je u Rakovicu, ostavivši nekoliko mrtvih majara. Čete II bataljona, potpomognute sa četom za vezu ove Brigade, gonile su neprijatelja do samog mjesta Rakovica, a potom posjele su najbliže položaje naspram Rakovici, dok treća četa, koja je bila na lijevom krilu, nije posjela predviđeni položaj zapoviješću, te je ostao jedan dio prostora nezatvoren, odnosno neosiguran, tako da neprijatelj, koji je išao iz Raštela u pomoć, došao istoj četi za leđa, našto je ova četa pod pritiskom ovog neprijatelja otstupila na položaj Klenovaču. II bataljon je bio na ovim položajima sve do znaka za povlačenje.

I i II bataljon postavili su osiguranje, naspram Furjana i Lađevca I bataljon, a naspram Slunja IH bataljon. I bataljon posjeo je položaje od Mašvina—Sv. Petka—Brezovac, pa u lijevo do Čuić Brda, a treći bataljon Čuić Brdo, cestu Slunj—Rakovica i lijevo od ceste neke istaknute položaje.

¹ Dokumentat. bez potpisa, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnogistorijskog instituta pod br. 4/2, k. 830.

ISO

U osam sati neprijatelj je nastupao od Furjana sa manjim snagama na položaje I bataljona. Borba se vodila neko vrijeme i neprijatelj, pretrpivši gubitke, povukao se u polaznu bazu. Neprijatelj, dobivši pojačanje iz Slunja i Ladevca, u 12 sati sa mnogo jačim snagama krenuo je sa glavnim pravcem napada preko položaja Sv. Petke—Brezovac, tj. na položaju I bataljona, dok su sa slabijim snagama napadali na položaj III bataljona. Neprijatelj je htio pod svaku cijenu da se probije, tako da je došlo do dosta teške borbe. Pojedini položaji, koji su bili izgubljeni sa protivnapadajima povraćeni su u ruke naših četa. U ovoj borbi neprijatelj je imao dosta mrtvih i ranjenih, dok je naš bataljon imao 6 mrtvih i 7 ranjenih. Bataljon se povukao s položaja po datom znaku za povlačenje. III bataljon odbio je slabijeg neprijatelja, koji je pokušao preći preko njihovih položaja.

U ovoj borbi kod Rakovice na zasjedama i dodijeljenom pravcu napada neprijatelj je imao preko 60 mrtvih i veći broj ranjenih.

Na našoj strani gubici su 2 mrtvih, od kojih jedan komandir i jedan vodnik i 17 ranjenih.

U ovoj borbi su se istakli borci II bataljona, koji su za nekoliko časova očistili niz neprijateljskih utvrđenja, kao i borci I bataljona, koji su punih 9 časova držali položaje naspram mnogo nadmoćnijeg neprijatelja, brojno i vatreno, znajući da njihovim propuštanjem propada operacija na Rakovicu.

31 XI Brigada se odmara u Jarku, a 1 XI krenula je iz Jarka za Prijeboj. Put je bio dosta težak, pošto je bilo kišno vrijeme. Brigada 2 XI stagla je u Prijeboj, sem što se petnaest razboljelih drugova vratilo nazad u polaznu bazu.

3 XI počele su velike operacije na Bihać i okolna mjesta.³ Naša Brigada dobila je zadatak, i to: da sa jednim bataljonom posjedne raskršnicu puta Izačić—Vrsta, te da tuče i hvata neprijatelja koji bježi iz Bihaća. Sa jednim bataljonom pročistiti Izačić i postaviti osiguranje prema Vagancu i Tržačkoj Rašteli, a sa jednim bataljonom posjesti položaj naspram Vrste.

Tok operacija: I bataljon posjeo je položaj prema Bihaću na putu Vrsta—Izačić Grad. 3 XI bataljon je bio cijeli dan na položaju bez borbe, dok naveče i u toku noći bataljon je imao tri napada, neprijatelj je nailazio iz Bihaća, ali je uvijek razbijen i pod zaštitom mraka nestajao. U tim borbama uhvaćeno je nekoliko ustaša živih, dok je neprijatelj imao mrtvih i ranjenih koliko, nije utvrđeno.

II bataljon pročistio je Izačić odakle je neprijatelj pobjegao, a potom posjeo uzvišenja i pojedine kote. U toku dana

³ Vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 59 i 78.

neprijatelj je bježao iz Željave i Ličkog Petrovog Sela, što je bataljonu uspjelo uhvatiti i pobiti, 36 ustaša i majara.

III bataljon držao je položaj prema Vrsti, uhvativši nekoliko ustaša, koji su bili u bijegu.

4 XI, pošto je očišćeno L. Petrovo Selo, dvije čete II bataljona krenule su na položaj I bataljona, a jedna četa i III bataljon krenula je da pročisti Vrstu i Donju Gatu, u čemu se i uspjelo. Bez borbe neprijatelj je iz pomenutih mjesta pobjegao, ostavivši raznog materijala. Istog dana došlo je do borbe između naše tri čete i snaga Krajiške brigade³ sa neprijateljem, koji je išao iz Bos. Krupe u pomoć. Neprijatelj je razbijen i potučen. Na ovu operaciju Brigada je zakasnila zbog slabih vodiča, koji su nas zaveli pod Plješevicu, te se pomoću karte i busola moralo kretati.

5 XI krenula je Brigada prema Mutniku dva bataljona, i Cazinu 1 bataljon. 6 XI ostalo se u Mutniku, selu Vrelu i Slatini. 7 XI izvršen je pokret iz Cazina i Mutnika putem Skokovi, Pećigrad, Mala Kladuša, gdje se stiglo u 16 časova drugog dana. Iste večeri, u 18 časova krenuh su bataljoni prema Podcetinu i Cetingradu po zadatku, da hvataju neprijatelja, koji bježi iz Cetingrada, dok je VIII Brigada otišla za V. Kladušu. I bataljon, pod zaštitom mraka, upao je u Podcetin. Kako je odgođena akcija na Cetingrad, to je neprijatelj ujutro u 7 časova stigao iz Cetingrada i napao naš I bataljon. Istovremeno, iz okolnih sela neprijatelj se počeo skupljati i vršiti čak i juriše sa više strana, što je natjeralo naš bataljon da prinudno odstupa. U otstupanju odvojilo se 25 drugova i pošlo prema Korani, 13 ih se vratilo, dok ostala dvanaestorica, među kojima komesar⁴ i zamjenik komandanta bataljona,⁶ preplivali su vodu prema Furjanu, gdje su i uništeni, o čemu tačne podatke nemamo. Istog dana II bataljon i dvije čete III bataljona držali su položaje prema Cetingradu, gdje su vođene manje borbe cijeli dan. I bataljon i dvije čete III bataljona povukle su se poslije neuspjeha u Podcetin, pod komandom komandanta Brigade¹ u V. Kladušu.

10 XI u petnaest časova izvršen je napad na Cetingrad.⁷ Naš II bataljon i dvije čete III bataljona napadale su neprijatelja u Podcetinu. Poslije kraće borbe neprijatelj je pobjegao, ostavivši nekoliko mrtvih u pravcu Ponora, a naše čete zau-

¹ Vjerovatno Treća krajiška NOU brigada.

⁴ Nikola Gazibara. Po prelasku preko Korane uhvaćen od ustaša, odveden u Zagreb i strijeljan.

⁶ Glišo Žjača. I on je, po prelasku preko Korane, uhvaćen od ustaša, odveden u Zagreb i strijeljan.

• Nikola Vidović

^T Vidi dok. br. 23 i 61.

zele su Podcetin. Vezu smo uhvatili s VIII Brigadom, koja je napala Cetingrad, dok veza sa Operativnim štabom se slabo držala zbog neprolaznog terena (jedna patrola sa izvještajem gubila je osam časova). U ovim borbama od Rakovice do Cetin-grada ubijeno je preko 200 ustaša i majara, za koje znamo, dok navodno ima veći broj ranjenih i mrtvih.

Gubici na našoj strani mrtvih i nestalih i ranjenih drugova.¹⁴

Plijen: teški mitraljez (švarcioze), tri puškomitraljeza, 105 karabina, municije za sva oružja i ostalog raznog materijala.

Napomena: Mjesta kroz koja su naše čete prošle, u kojima su bile grupice neprijateljskih vojnika Izačić Grad, Izačić Kula, Vrsta, Turska Gata, Donja Gata, Vrelo, Trstovac, Mutnik, Slatina, Coralići, Cazin, Skokovi, Pećigrad, Podretin," M. Kladuša, Kruškovača, Kestenje, Ponor, Glinica, Cvitović.

Posljednjih 20 dana Brigada je prešla dugi i naporni marš od preko 300 km, te se jedan veći dio drugova razbolio, najviše na noge. iz razloga što većina ima nepodesnu ili nikakvu obuću. Brigada se nalazi na odmaranju u Podzvizdu, radi se na sređivanju četa za izvršenje daljnjih zadataka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

' U originalu nema podataka o mrtvim, ranjenim' i nestalim borcima.

* Vjerovatno Dobretina.

BR. 62

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA OSME NO BRIGADE HRVATSKE OD 17 STUDENOG 1942 GODINE¹

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE VIII

Dana: 17-XI-1912

	Brojno stanje						Naoružanje																	
	po spisku		u ras-hodu		na licu		Puške				Teški mitr.	Puško mitr.		Topovi		Bacaci								
	muških	ženskih	muških	ženskih	muških	ženskih	mašinske	Mauzer	Talijanske 7,9	Maniher	razne vojničke	civilne	Švarcloze	Breda	Z B	Laki	Šoša		poljskih	brdskih	protukokolskih	lakih	teških	revolera
Štab	65	3	3	—	62	3	—	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
Intendantura	28	—	—	—	28	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Sanitet	9	—	—	—	9	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Prateća četa	66	—	—	—	66	—	—	45	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	2
I bataljon	197	2	61	—	136	2	—	164	—	—	—	—	—	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	10
II bataljon	317	4	92	—	225	4	—	226	—	—	—	—	—	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7
III bataljon	251	6	51	—	200	6	—	215	1	1	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Vod za vezu	20	—	—	—	20	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ukupno:	953	15	207	—	746	15	—	691	1	1	—	—	6	—	19	2	—	—	—	1	—	3	—	57

S. F.

Politički komesar

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 16—2, k. 811.

PARTIZANSKE BRIGADE HRVATSKE

Municeije														Konji					
Puščane				Teški mitraljezi		Puško-mitraljezi		Topovska		Bacača		Tovar.							
Za mašinske	Mauzer	Talijanske 7,9	Manlher	Razne vojničke civilne	Švarcloze	Breda	Z B	Fiat	Šoša	za poljske brdske	protukolske	lake	teške	za revolvere	jahači	za kuhinju	za boj. kom.	za prat. oruž.	Sanitet. kola
	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	6	—	—	—	—
	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	6	—	—	—	—
	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—	—	—	2
	1.100	—	—	—	6.200	—	—	—	—	—	290	—	—	31	12	2	6	16	—
	11.780	—	—	—	—	—	600	3.000	—	—	—	—	—	70	—	4	—	—	—
	11.115	—	—	—	—	—	550	2.350	—	—	—	—	—	43	—	10	1	—	—
	12.110	50	100	—	—	—	—	4.280	—	—	—	—	—	46	—	8	4	—	—
	1.060	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	37.955	50	100	—	6.200	—	1.150	9.630	—	—	290	—	31	397	7	30	11	16	2

S. N.

Komandant
Stanko Bjelajac

BR. 56

**OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE
ZONE OD 18. STUDENOG 1942. GOD. GLAVNOM ŠTABU
NOP ODREDA HRVATSKE O VOJNO-POLITIČKOJ SITUA-
CIJI I O AKCIJAMA IZVEDENIM U PRVOJ POLOVINI
STUDENOG¹**

**[ŠTAB]
I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE**

Br. 147

18-XI-1942

Operativni izvještaj

KOMANDANTU PARTIZANSKE N. O. VOJSKE HRVATSKE

Lika:

Naši posljednji uspjesi na rejonu Ličko Petrovo Selo—Bihać—Slunj² pokolebali su neprijatelja Talijane, ustaše i četnike tako da oni u zadnje vrijeme ni na jednom sektoru ne vrše ofanzivne operacije. Svuda su njihove snage u defanzivi. Pruga Zagreb—Split na Učkom sektoru radi a naše jedinice s vremena na vrijeme to mu ometaju miniranjem vlakova i mjestimičnim rušenjem pruge. Talijani i četnici vrše stalna patroliranja prugom sa većim snagama i na taj način naše manje snage u odsutnosti brigada nisu u stanju da im ozbiljno poremete saobraćaj. Čim se ma na kom mjestu pruga pokvari Talijani je popravljaju najvećom brzinom.

Četnici Otočackog kotara ne prodiru dalje, ali čvrsto **drže** sve te krajeve u svojim rukama i kontrolom. Mnogi naši simpatizeri u tim krajevima teroriziraju se od strane četnika i **tako** gube vjeru u naš skori dolazak u njihove krajeve. Četnici **Gračackog** i **Gospićkog** kotara pokolebani su našim posljednjim uspjesima i udarcem koga im je zadala naša IX brigada u **Gračackom** kotaru.³

Udbysjani su se u zadnje vrijeme primirili tako da više ne pucaju i kao da ih uopšte tamo ni nema. Navodno pronose se glasovi da bi htjeli da pobjegnu, no to ne mora da bude tačno.

Već duže vremena neprijatelj uopšte nije vršio bombardovanje a po neki avion znade naići, ah se ne zadržava već onako preleti kao bez cilja.

¹ Dokument bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 45/2, k. 102 B.

² Za napad na Bihać vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 59, 78, a za napad na Slunj dok. br. 16, 22, 45, 46, 49.

³ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 80, 83, 85 i dok. br. 3 ove knjige. ,

Akcije:

29. i 30. X. II udarna brigada Hrvatske napala je ustaška sela Rakovicu.⁴ Jelov Klanac, Catrnju, Poljanak i brdo Lisinu. I bataljon imao je zadatak da napadne i likvidira Rakovicu, II bataljon imao je zadatak da prođe ispod puta Lisine, pretrese selo Selište, napadne i likvidira selo Catrnju i postavi zasjedu na cesti i pored iste pravcem Irinovac—Rakovica. III bataljon imao je da likvidira neprijatelja u selu Poljanku i brdu Lisini i da zaposjedne put koji vodi od Kuselja prema Poljanku držeći i okolne visove. IV bataljon imao je da likvidira neprijatelja u selu Jelovom Klancu.

Akcija nije uspjela po predviđenom planu iz razloga što je neprijatelju došla pomoć iz Bihaća,⁵ bataljoni su bili jako premoreni i što napad nije počeo na vrijeme već sa zakašnjenjem.

Gubici na strani neprijatelja u mrtvima i ranjenima nisu poznati, ali su bili dosta veliki. Zarobljeno je 12 neprijateljskih vojnika i nekoliko civila.

Gubici na našoj strani 7 mrtvih i 28 ranjenih drugova i drugarica. Od tih 28 ranjenih 25 je izvučeno, dok se tri nisu mogla izvući i pali su neprijatelju u ruke.

Zaplijenjeno je 18 pušaka i 600 metaka dok je izgubljeno 1 puškomitraljez i 4 puške.

3. XI. II udarna brigada napala je na ustaše u Ličkom Petrovom Selu, Zeljavi i Baljevcu.® Raspored snaga je bio sljedeći: I bataljon imao je da napadne neprijateljsku posadu u Zeljavi i Baljevcu i da uhvati vezu sa krajiškim brigadama koje su napadale na Zavalje. II bataljon imao je da napadne neprijatelja na koti 540 Krnjakov Vrh i na samo Ličko Petrovo Selo sa južne strane. III bataljon napadao je neprijatelja na koti 528 (Celopek) i na samo Petrovo Selo od Celopeka prema selu. IV bataljon imao je [da] likvidira posadu u selu Rešetaru i da postavi osiguranje od Drežnika i Vaganca.

Napad je uspio i tekao uglavnom po predviđenom planu. Neprijatelj je mogao biti i prije likvidiran, ali nije bilo odvažnosti kod nekih komandira četa koji nisu znali da iskoriste zabunu koja je u momentima nastajala kod neprijatelja.

Gubici na strani neprijatelja- iznose 120 mrtvih, 56 zarobljenih ustaša i domobrana i veliki broj ranjenih. Na našoj strani gubici su 6 mrtvih i 28 ranjenih drugova.

Plijen kod ove operacije bio je: 1 protivkolski top 37 mm sa 108 granata, 2 teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza, 70 pu-

¹ Vidi dok. br. 13

² Isto

* Vidi dok. br. 9.

šaka, 2 pištolja, 300 mina za teški bacač, oko 10.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 2 radio aparata, 1 telefon, 2 dvogleda, 10 samara, 2 bicikla, 12 konja, 2 sedla, 130 ćebadi, 40 šatorskih krila, 4 ranca, oko 50 defanzivnih bombi, oko 120 pari vojničkog odijela i obuće i mnogo ostale ratne spremne.

Pored toga zaplijenjena je velika količina živežnih namirnica koju su listaše bih opljačkali od mirnog stanovništva, te veći broj razne vrste stoke.

5. XI. od strane jednog bataljona IV ličkog Odreda napadnuto je ustaško selo Sokolovići kod Perušića. Napad je djelomično uspio.⁶

Pohvatano je i pobijeno 12 ustaša i zaplijenjena je veća količina ustaške stoke kao: 16 komada svinja, 120 ovaca, 39 goveda, 7 pari konja i ostale spremne.

Istoga dana jedan bataljon IV ličkog odreda napao je ustašku stanicu Lešće. Zapaljena je mjesna pošta i nekoliko ustaških kuća, ali se neprijatelj nije uspio savladati, uslijed neenergičnog napada i paljenja koje je izvršeno ranije nego što je trebalo, pa [je] teren bio osvijetljen.

Uhvaćen je jedan ustaša i zaplijenjen 1 karabin, 4 bombe, 50 metaka.

Od 3. XI do 14. XI III lički odred izvršio je manje akcije na ustaše, četnike i Talijane na raznim sektorima Like. U tim akcijama ubijeno je 50 Talijana, 9 četnika, i zarobljeno 2 ustaša i nepoznat broj ubijenih.

Od oružja zaplijenjeno je 33 puške sa oko 1000 metaka i nešto bombi. Na našoj strani gubici iznose 4 mrtva i 4 ranjena.

Minirana je pruga između Metka i Ribnika kojom prilikom je ***dignuto u zrak 1 lokomotiva i dva vagona*** i kako je gore navedeno ubijeno je 50 Talijana i veći broj ranjeno. Isto tako 11.XI. jedna patrola III Ličkog odreda ***minirala je prugu između Metka i Lovinca. Uništeno je 7 vagona i 1 blindirana kola***, koji su kasnije zapaljeni. Neprijatelj je imao gubitaka, što se dade zaključiti po tragovima krvi, ali se ne zna koliko je bilo.

Kordun:

Čišćenjem neprijateljskih uporišta u Tušiloviću, Slunju i ostalim mjestima na trokutu Bihać—Slunj—Ličko Petrovo Selo situacija na Kordunu je postala dobra. Oslobođeni teritorij Like, Bosne Korduna i Banije sada je spojen i nema neprijateljskih klinova između ovih teritorija. Neprijateljska uporišta sada se nalaze samo u većim mjestima gdje se drže defanzivno. Opšta demoralizacija kod neprijatelja osjeća se u velikoj mjeri, što je kao posljedica naših uspješnih operacija.

⁶ Vidi dok. br. 23 i 61.

Četnička aktivnost osjeća se jedino u Plašćanskoj dolini dok **na svima** ostalim sektorima ne zapaža se nikakva organizovana **njihova** djelatnost. Neprijateljska avijacija na Kordunu bila je **aktivna** oko Veljuna i Perjasice dok na ostalim sektorima **poneki** avion vršio je izviđanje.

Akcije:

29—30. X. snage IV partizanske brigade postavile su **zajede** prema Slunju, Lađevcu i Furjanu. Ova operacija bila je povezana sa napadom na Rakovicu. Pored toga brigada je imala **da** zauzme i pročisti Bliznicu, Oštarske Stanove, Luketić Selo.⁸ Jurišači su izvršili ovaj zadatak i neprijatelja protjerali. **Neprijatelj** se krenuo iz Furjana i Lađevca u pomoć Rakovici u **jačini** od oko 700 i žestoko napadao. Uspjelo mu je da neke naše **dijelove** potisne, ali su ih opet naši kontrapadima vraćali **natrag**, tako da je položaj prelazio iz ruke u ruke po tri puta. **Dijelovi** brigade koji su bili istureni povlačeni su natrag i to je **neprijatelj** iskoristio da bi prešao u gonjenje.

U ovim borbama neprijatelj je izgubio oko 50 mrtvih i **veći** broj ranjenih. Zarobljen je 1 ustaša i 14 civila bandita od **kojih** je 6 na licu mjesta strijeljano, a 8 pušteno kućama.

Gubici na našoj strani 9 mrtvih i 20 ranjenih.

Zaplijenjena je veća količina stoke i namirnica.

6. XI. noću Kordunaški odred zauzeo je mjesto Vel. **Klađu.** "Neprijatelju je uspjelo dobrim [dijelom] da umakne uz **veće** gubitke.

Zaplijenjen je 1 puškomitraljez i 8 karabina, a pored toga **nekoliko** vagona žita.

Na našoj strani gubici su jedan ranjen.

6—7. XI. snage I i II udarne brigade napale su Slunj, **Lađevac** i okolna sela oko Slunja. I brigada uglavnom imala je zadatak da napadne neprijatelja na Velikoj i Maloj Melnici, Fodmelnici i Malom Pliešu, pa da po zauzeću ovih tačaka **naštavi** sa napredovanjem prema samom mjestu zauzimajući **bunkere** oko samog mjesta gdje se neprijatelj nalazio.

II udarna brigada sa dva bataljona napadala je na Slunj **sa** druge strane, tj. duž puta Rakovica—Slunj i preko rijeke **Služnice**, a jedan bataljon imao da napadne na Lađevac i po likvidaciji istoga da vrši osiguranje prema Cetingradu. Jedan **bataljon** bio je u rezervi.

Operacije se nisu odvijale onako kako je bilo predviđeno jer su neke jedinice zakasnile, neprijatelj je bio jak, jer se iz svih zauzetih mjesta skoncentrisao u Slunj odakle je davao žestok otpor. Isto ko kiša koja je neprekidno padala, mrak i

nepoznavanje terena uslovljavali su vođenje planskih operacija. Artiljerija se uslijed magle nije mogla upotrebljavati, a isto tako ni bacači mina. Ipak su naši borci nanijeli neprijatelju velike gubitke i istjerali ga iz mnogih bunkera, tako da bi pri povoljnim prilikama napredovanje se moglo produžiti i dalje.

Pored svega ovoga operacija nije uspjela. Jedinice I i II brigade nisu međusobno imale dobru vezu, nije izvršeno po planu predviđeno osiguranje tako da je neprijatelju uspjelo skoncentrisati svoje napade na neke naše izložene dijelove i potisnuti ih sa svojih položaja što je naravno ometalo da se operacija dalje nastavi. Bilo je potrebno da se jedinice povuku da bi se izvršile bolje pripreme i prije samog napada na Slunj trebalo je da se očiste spolja neprijateljska uporišta kao Furjan, Lađevac, Cetingrad i tek po zauzeću ovih mjesta može se sa uspjehom napadati Slunj i oko njega se stezati čvršći obruč.

U ovim borbama borci su se dobro držali i neki su pokazali pravo junaštvo i vještinu u zauzimanju neprijateljskih bunkera i sistematskom uništavanju neprijatelja.

Gubici neprijatelja u ovim operacijama bili su osjetni i cijene se na 130 mrtvih, dok broj ranjenih nije poznat, ali premašuje broj mrtvih. Uhvaćena su tri neprijateljska kurira koji su prenosili poštu iz Furjana i Lađevca za Slunj.

Gubici na našoj strani 13 mrtvih i 61 ranjen, među kojima ima i 5 drugarica.

Od oružja zaplijenjeno je 8 pušaka, 820 metaka i nešto sprema. Izgubljena je jedna puška koja je ostala kod mrtvog druga koji je pao na samom bunkeru i nije se mogao izvući.

Svojom borbenošću istakli su se drugovi iz II udarne brigade i to: Ilija Klačnja,¹⁰ Mirić DMITAR, Rapajić Stevo, Cujić Stevo, Vlaisavljević Mića. Ovi drugovi su bili puškomitraljesci i svojom ubitačnom vatrom tukli su neprijatelja i time omogućili izvlačenje naših izloženih dijelova. Oni su ostali na položaju sve dok se nisu svi povukli i tek onda se prebacili na nove položaje. Svi su iz IV bataljona. Isto tako istakli su se svojom hrabrošću drugovi, Milanko Mihojilović, Priča Filip, Rade Dozet i Krtica Marko, Dozet Đukan, Skoknić Nikola, Gavrić Mato, Vlatković Pajo. Ali od svih ovih drugova vidno se pokazao kao neustrašiv drug Štetić Nikola kao nišandžija puškomitraljeza koji je bio bez posluge i sam je uprtio ranac pun municije, ostao sam na položaju sve dok se njegova cijela četa nije izvukla iz neprijateljskih kliješta i tek se po naređenju povukao u sastav čete. Ovaj drug je ovakav u svim akcijama.

Iz I udarne brigade pao je smrću heroja drug Petrilić Jakob vodnik II bataljona, a istakli su se drugovi Dubajić Petar, Dilas

¹⁰ Poginuo u borbi sa Talijanima i ustašama kod Lovinca, prosinca 1942. godine.

Milan, Bolta Bogdan,¹¹ Drča Mirko, Đurić Miloš i Bjelajac Branko. Kao cjelina u borbi se istakla III četa I bataljona »Marko Orešković«.

Banija:

Na Baniji se neprijatelj drži u defanzivi. Vrš se neprekidna pojačavanja posada od straha zbog naših napada i uspjeha. Na tom sektoru postoje stalne posade i pokretne bojne koje znadu češće krstariti terenom i kontrolisati njihove prometne veze, i održavati veze sa stalnim posadama. Inače neprijatelj je na svim sektorima vrlo dobro utvrđen i naoružan i stalno svoja utvrđenja popravljaju i prilagođavaju prilikama.

Akcije:

1.XI. snage V partizanske brigade izvršile su napad na Sunju¹² u zajednici sa snagama VII partizanske brigade. Cilj napada bio je da se razoruža neprijateljska posada u samom mjestu Sunji, željezničkoj stanici i stanici Brđani, a isto tako da se poruši željeznička pruga. Sa ovom akcijom trebalo je olakšati položaje oko Bihaća koji je u to vrijeme napadan.

U ovoj operaciji stanica Sunja nije se mogla razoružati uslijed prisutnosti blindiranog voza na stanici. Isto tako neprijatelj je bio rasut po cijelom mjestu i nije bio na onim mjestima za koje su se imali podaci.

Uspjeh u ovoj operaciji je sljedeći: U samom mjestu zaplijena je oružnička postaja, državno skladište sijena, jedna pilana i Ustaški tabor.

Zarobljeno je 12 domobrana, 1 ustaša, 1 željezničar, 6 civila. Gubici neprijatelja u mrtvim i ranjenima nisu poznati, ah ih je bilo.

Gubici na našoj strani 1 mrtav i 3 lakše ranjena.

Zaplijenjeno je 21 puška, oko 500 metaka i ostale ratne spremne.

3.XI. noću dva bataljona V brigade postavila su zasjedu na voz između Sunje i Brđana i rastavili prugu u cilju da se sačeka voz i uništi. Naletio je vojni voz »Domobranec«¹³ koji je izletio iz šina i naši partizani otvorili su vatru na neprijatelja koji se snašao i počeo davati otpor, ali je nakon borbe koja je trajala 75 minuta savladan. Ustašama je djelimično uspjelo da pobjegnu.

Zarobljeno je 51 domobran, 3 ustaše, 3 Njemca, 4 željezničara i 10 pružnih radnika. Gubici u mrtvima i ranjenima kod

¹¹ Narodni heroj. Poginuo u borbi protiv Nijemaca u Srbiji 1944 god. kao komandir voda.

¹² Vidi dok. br. 15.

¹³ Dobio takav naziv zbog toga što su se njime često prevozili domobranci.

neprijatelja nisu poznati, ali je bilo dosta gubitaka. Zapaljeno je 8 vagona i uništena je lokomotiva tako da je cijela kompozicija toga voza izbačena iz prometa. Akcija bi bila još bolje uspjela da nije došao blindirani voz koji je ometao da se potpuna pobjeda do kraja iskoristi.

Gubici na našoj strani 2 mrtva i 3 ranjena.

Zaplijenjeno je 27 karabina, 4 pištolja i 4 kola razne spreme.

7.XI. partizanski odred Banije postavio je zasjede na izbjeglice iz Bihaća i Krupe¹⁴ koji su bježali prema Baniji da se spoje sa neprijateljskim garnizonima.

U tim zasjedama zaplijenjeno je 2 teška mitraljeza, jedno postolje za teški mitraljez, postolje za pješadijski top »Pito«, 50 granata za pješadijski top, 18 karabina, preko 10.000 metaka i veću količinu razne ratne spreme. Pored toga zarobljeno je nekoliko ustaša, a isto tako i pobijeno. Neprijatelj iz Cazina i Krupe kao i od Bihaća bježao je neorganizovano glavom bez obzira, jer [je] među njima bila zavladała strašna panika. Pored toga partizanski odredi Banije učestvovali su u akcijama sa brigadama gdje su partizani poslužili kao vodiči i dobro su se držali.

7.XI. jedan bataljon V partizanske brigade razbio je jednu ustašku bojnu koja [je] krstarila u Ziliću i Donjoj Pastuši.¹⁵ Hrabri borci I bataljona V brigade u naletu su razbili neprijatelja i nanijeli mu teške gubitke, tako da je neprijatelj počeo naglo da se povlači u paničnom strahu.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi 11 mrtvih, 6 zarobljenih i veći broj ranjenih. Naši gubici 2 mrtva i 3 lakše ranjena.

Plijen u ovoj borbi bio je: 1 mitraljez, 7 karabina. 1 šmajser, 1 puškomitraljez, 3 mitraljeska samara, 3 bolnička nosila, nekoliko municiskih kutija sa redenicima. 2.500 mauzer metaka i nešto ostale ratne spreme.

R e k a p i t u l a c i j a :

Od 1 do 15 novembra 1942. god. rezultat akcija:

Mrtvih	Zarobljenih	Ranjenih
Ustaša 323	Ustaša 96	Nema tačnih poda-
Talijana . . . 50	Domobrana . . 63	taka ali ih je veći
Četnika . . . 9	Njemaca 3	broj nego mrtvih.

N a š i g u b i c i :

Mrtvih 44 i ranjenih 131

•• Vidi dok. br. 27.

" Vidi dok. br. 26.

P l i j e n :

1 protivtenkovski top, 5 mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 211 pušaka, 6 pištolja, 26.470 metaka, 300 mina za teški bacač, 158 raznih granata, 54 bombe, i mnogo ostalog ratnog materijala.

Izgubljeno:

1 puškomitraljez. 5 pušaka.

Daljnje operacije su u toku i čim se prime tačni izvještaji poslaće se operativni izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

• Politički komesar

Komandant

BR. 64

**PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA JEDINICA
PRVE OPERATIVNE ZONE NOP ODREDA HRVATSKE OD
18 STUDENOG 1942 GODINE¹**

STAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Br. 148

18/XI /1942

KOMANDANTU PARTIZANSKE N. O. VOJSKE HRVATSKE

Dostavlja se brojno stanje i naoružanje partizana i oružja ove zone. Područja nam nisu dostavila brojna stanja po komandama mjesta i partizanskih straža kao [i] straža kod bolnica, pa prema tome nisu unesena ni u ovo brojno stanje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

Komandant

¹ Dokuimenat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 29—4, k. 102 B.

¹ Kordunaški partizanski odred

" Lički partizanski odred

¹ Četvrti lički partizanski odred

* Pogrešno zbrojeno: treba da bude: 8829.

* Pogrešno zbrojeno; treba da bude: 5674.

¹ Laki mitraljez

" U originalu, u konačni zbir, nisu uračunata 2 teška i 1 laki protkovski mitraljez. Treba da bude svega: 33.

* Pogrešno zbrojeno; treba da bude: 260.

^{**} U posljednjoj vertikalnoj koloni cifre su nepotpune, jer je doku-roenat oštećen.

Dne 18/XI / 1942

BROJNO STANJE I

	Broji o stanje							N a	
	po spisku		u rashodu		na licu			P u	
	u E	ženskih	muških	ženskih	muških	ženskih	mašinske	u C:	Talijanske 7,9
Štab 1 Oper, zone	32	—	—	—	32	—	1	20	
I Kord P. Odred ⁸	839				839			46«	189
III L. P. Odred»	883				883			341 1	128
Banijskl p. Odred	415				415			217 1	1
I Udar na Partizanska Brigada Hrvatske	1271	8	197		1074	8		711	116
II Udar na Partizanska Brigada Hrvatske	1071				1071			804	145
IV Partizanska Brigada Hrvatske	795				795			647	
V Partizanska Brigada Hrvatske	899	30	142	3	758	27	2	49/	
VII Partizanska Brigada Hrvatske	765	10			765	10	5	502	
VIII Partizanska Brigada Hrvatske	832	6	90		742	6		453	
IX Partizanska Brigada Hrvatske	1.198	3	125		1073	3		709	91
Tenkovski vod	8				8			2	
IV. L. P. O.'	354				354			245	61
Ukupno	9.362	57	554	3	8.808⁵	54	8	5.825«	815

Napomena: Nedostaju podaci: Ličke,

Politički komesar

SMRT

NAORUŽANJE I [OPERATIVNE ZONE]

o r u ž a u j e													
šk e			Teški mitralj.		Puškomitraljezi			Topova			Bacača		R —
Manliher	razne vojničke	civilne	Švarcloze	Breda	Z B	Fiat	Šoša	poljskih brdskih protukojskih	lakih	teških	revolvera	za mašinske	
				protu tenk 1	1				2		10	50	
13	74	10	1	2	4	10					38		
123	16		1		6	3	2			2	55		1
42	8		2		7		1				36		2
			1	6	28	12	3	2 2 —	2 —		62		17
15	5		4	8	31	25				5	76		2
			7		29			(ostali podaci)					
14	3	1	2	4	17	6	1				56	40	17
2					24						37	170	25
18	12		3	1.7 mit. 2	17						35		14
16	60		2	4	18	11	grč- ki 1			3	62		18
				3									
7	3			3	8	5				2	21		8
250	181	11	23	pt. 1 l. 30 ⁸ 2 t.	190	72	8	2 2 2 2 2 2	2 2	[468]	210 ⁹	170 ¹⁰	

Kordimaške i Banijske područne Komande

FAŠIZMU —

BR. 65

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NO BRIGADE OD 18 STUDE-
NOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVAT-
SKE O BORBAMA KOD BIJELIH VODA I BOROJEVIĆA I
O ORGANIZACIONOM STANJU BRIGADE¹**

**STAB
VII PARTIZANSKE BRIGADE
»VASILJA GACESE* — HRVATSKE
18 novembra 1942 god.**

23. XI. 1942

Operativni izvještaj do za-
ključno 18-XI-1942 god.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

I. Opća vojnička situacija na sektoru gdje se nalazi Brigada.
Ta situacija se od prošli put kad smo podnijeli izvještaj
nije znatno izmijenila. Tek svaki treći dan prolazi još jedna
neprijateljska bojna krstareći neposredno uz prugu od Sisku
do Sunje. Osjeća se jače patroliranje glavnom prugom što vrše
uglavnom Nijemci.

Neprijateljske bojne u Kukuruzarima, Stražbenici, Čuntiću,
svaki dan krstare, pljačkaju i održavaju međusobni kontakt.

Osjeća se i pojačano odlaženje vojske u pravcu Kostajnica
— [Bos.] Novi, samo još nemamo tačnih podataka o jačini te
vojske koja odlazi u tom pravcu. Ostalo nepromijenjeno.

II. Opis akcija i operacija

Naša Brigada imala je namjeru da napadne jedno neprija-
teljsko uporište na cesti Glina—Gora—Petrinja*. Tu se nalazi
jedna bojna vrlo dobro naoružana. Vršeni su pregovori sa jednim
oficirom te bojne, ali su prekinuti bez rezultata, pošto je ta
bojna iznenadno dobila nalog za trodnevno krstarenje. Pre-
govori će se sad nastaviti i mislimo da će se ta akcija izvršiti.

Naša Brigada bila je u Bijelim Vodama na položaju, radi
tih pregovora.

15-XI- t. g. naišla je 10 polubojna iz Gline preko Maje u
pravcu Bijelih Voda. Jedna četa našeg I bataljona prihvatila je
borbu, izvršila juriš i natjerala neprijatelja u potok Bručinu.
Tu je pohvatala 5 živih domobrana i oko desetak ih pobila. U
isto vrijeme 2 četa I bataljona raspršila je jednu satniju nepri-
jateljske vojske, koja je nastupala s desne strane k ovoj satniji
koja je vodila borbu sa našom 1 četom I bataljona. U toj borbi
dobiveno je 8 karabina, 1 pm., 14 bombi i par stotina metaka.

* Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 50—2, k. 102 B.

* Misli se na neprijateljsko uporište Graberje. Vidi dok. br. 41 i 74.

Ta polubojna sastavljena od dvije satnije panično je pobjegla u Glinu tjerana od našeg I bataljona. U isto vrijeme je iz Gline naš I bataljon tuklo nekoliko topova i bacača. Naš I bataljon imao je 1 mrtvog i 2 ranjena druga. U borbi se istakao vodnik Stanko Džakula³, koji je sa još 2 partizana jurišao na neprijateljski puškomitraljez koji ih je tukao sa želj. pruge kod Maje. On je taj puškomitraljez zarobio.

U vezi sa tom borbom moglo bi se napomenuti da su se partizani pokazali vrlo borbeni, da su u borbi jurišali i bosi drugovi partizani iako je sniježilo.

16, 17 i 18-XI- t. g. Brigada se nalazila u Borojevićima, kuda je otišla za izvršenje akcije u Blinjski Kut. Međutim 17-XI- naša jedna četa II bataljona naišla je na neprijateljsku bojnu iz Stražbenice, koja je po običaju krstarila u pravcu Staro Selo, — Gradusa — Svinjica. Već je bio sumrak, velika magla kad je došlo do sukoba. Ta naša četa se nalazila na Staroselskom groblju u svrhu rekognosciranja terena prema Blinjskom Kutu. Kad je bojna naišla naša četa je izvršila juriš i upravo se pomješala sa neprijateljskom vojskom. U toj borbi neprijateljske dvije satnije su potpuno raspršene i razbjegle su se po okolnim selima. Neprijatelj je imao preko 10 mrtvih i oko 20 ranjenih (što je ustanovljeno iskazima seljaka koji su morali da voze vojsku za bolnicu). Uhvaćeno je 6 živih domobrana i dobijeno je oko desetak karabina, 1 šmajser sa metcima, par konja sa samarima, oko 3.500 metaka, rezervni dijelovi za teški mitraljez i ostale stvari. Našlo bi se još i više na mjestu borbe, ali već je bila noć, a danas rano ujutru naišle su tamo dvije bojne. Mi smo imali u borbi 4 ubijena druga, 1 drugaricu koja je teško ranjena u borbi, ali koju je izgleda neprijatelj uhvatio. Osim toga su ranjena 3 druga. Naši su partizani i ovaj put junački jurnuli na nadmoćnijeg neprijatelja i razbili ga. Neprijatelj je išao u pljačku Starog Sela i Graduse i kad su ga naši razbili sve opljačkane stvari pobacao je putem. I danas još leže ostaci sira, kruha, jabuka i jaja po raznim jarcima između Graduse i Starog Sela.

III. Organizaciono stanje

Rezervna četa Brigade o kojoj smo već pisali da je formirana lagano se obučava i vježba u vojnim znanjima. Ta je četa uglavnom bosa, i to otežava izvođenje obuke vani, jer je hladno. Ta četa je sastavljena od omladine, koja pokazuje puno poleta i volje da savlada teškoće bosotinje i hladnoće. Jedinstven plan obuke (vojne) sastavljen za cijelu Brigadu počima se ostvarivati. Skoro iz svakog vraćanja sa terena, ako drugovi

* Poginuo prosinca 1042 godine.

nijesu previše premoreni, izvode se manevri sa cijelom Brigadom

Zadatak postavljen da cijela Brigada zna rukovati sa puškomitraljezom provodi se uspješno. Tako u III bataljonu naše Brigade već 95 potpuno rukuje puškomitraljezom, u I bataljonu preko 100.

Disciplina u Brigadi počima da zadovoljava.

Borbenost partizana je doista dobra, sudeći po ovim zadnjim malim akcijama.

IV. Rad štabova

Tu nema promjena bar većih od zadnjeg izvještaja. Opaža se da I bataljon postaje sve samostalniji. Kod ostalih štabova bataljona stanje je kao i ranije.

V. Plan daljnjih akcija

Pred sobom imademo akciju na Blinjski Kut (glavna pruga Zagreb — Beograd) i nalazimo se pred njenim neposrednim izvođenjem, ukoliko to ne bude ometeno. Kao daljnju akciju predviđamo napadaj na terenu na jednu od neprijateljskih bojni.

Naravno kanimo izvršiti akciju na neprijateljsku bojnu na cesti Gora—Glina.

Imamo još nekih sitnih akcija.

Ostale naše akcije ovise o namjerama G. š. H.⁴ i Štaba naše Zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Mile Martinović

Komandant
Nina Maraković

N

⁴ Glavni Stab Hrvaticе

¹ Poginuo nesrećnim slufajem 1944 god. kao član okružnog NOO za Kordun.

BR. 65

**ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME NO BRIGADE OD 18 STUDE-
NOG 1942 GOD. ZA NAPAD NA BLINJSKI KUT¹**

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Kostajnica 1 :100.000)

Komandanta VII Partizanske Brigade »Vasilja Gaćeše« —
Hrvatske za dan 18 novembra 1942 god.

I. Naša Brigada napašće neprijateljsko uporište Blinjski
Kut- na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd.

Neprijatelj raspolaže u tom uporištu sa slijedećim snagama:

a) Željeznička stanica: sa 26 Nijemaca neposredno 50 m.
daljine od stana nadzornika pruge, gdje se nalazi 30 domo-
brana naoružanih sa trometkama, a Nijemci sa 4 pm³, 4 šmaj-
sera. 1 mali bacač, a ostali sa karabinima.

b) Žandarmerijska stanica; oko 30 žandara sa karabinima,
bez automatskog oružja. Neposredno od žandarmerijske stanice
nalazi se 26 Nijemaca u drvenoj kući. Ti isti Nijemci, koji ču-
vaju željezničku stanicu mijenjaju svake noći mjesto spavanja.
Kad se dođe u neposrednu blizinu određenog cilja, znaće se
tačno gdje se nalaze, i biće saopšteno.

c) U Stražbenici se nalazi jedna neprijateljska bojna sa
normalnim naoružanjem.

d) U Kukuruzarima se nalazi jedna neprijateljska bojna
sa normalnim naoružanjem.

e) U Sunji obična posada mjesta pojačana sa oklopnim
vlakom i 3 tenka.

Za izvršenje gornjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O :

I. Željezničku stanicu u Blinjskom Kutu napašće dva voda
1 čete III bataljona, a jedan vod napašće i likvidirati kuću
nadzornika pruge, gdje se nalazi 30 domobrana.

II. Žandarmerijsku stanicu u Blinjskom Kutu napašće i
likvidirati dva voda 1 čete I bataljona, a kuću u kojoj se obično
nalaze Nijemci napašće i likvidirati dva voda 2 čete II bataljona.

III. Osiguranje prema Sisku na pruzi kod šume Piskornjač
daće 2 četa I bataljona. Tu će se izvršiti lomljenje pruge i pre-
kid t. t. veza.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 5—1/1, k. 815.

^a Vidi dok. br. 74 i 80.

¹ Puškomitraljeza

Osiguranje na cesti prema Sisku daće jedan vod 2 čete II bataljona. To će osiguranje biti u Novom Selu, a treba prekopati cestu, spaliti most i prekinuti t. t. veze.

IV. Osiguranje prema Sunji na pruži daće 1 četa II bataljona, gdje treba kod Petrinaca razoriti prugu i prekinuti t. t. veze.

Osiguranje na cesti prema Sunji kod Petrinaca, daće dva voda 2 čete II bataljona. Tu treba prekopati cestu, spaliti most i pokidati t. t. veze.

V. Osiguranje prema bojni u Stražbenici daće III bataljon P. O* Banije kod Bjelničkih brda i Hunke. (Više Starog Sela).

VI. Osiguranje prema bojni u Kukuruzarima između Bjelovca i Svinjice daće jedan vod 2 čete III bataljona.

VII. Osiguranje evakuacije materijala iz Blinjskog Kuta daće jedan vod 1 čete I bataljona.

VIII. U rezervi štaba Brigade biće 3 četa I bataljona.

Zborno mjesto poslije borbe u Vel. Gradusi.

Evakuacija materijala u Borojevićima.

Znaci raspoznavanja za noćas: »Zimska« — »Kruška«.

Stab Brigade biće na glavnoj cesti između Kinjačke i Blinjskog Kuta u kući trgovca Peškira.

Bolničko previjalište biće u Kinjačkoj.

Evakuacija ranjenika u Borojeviće.

Napad će biti u noći 18/19-XI. u 2 sata.

Osiguranja prema Sunji i Sisku povući će se tačno u 4,30 sati:

Neprijateljska uporišta se moraju munjevito na juriš zauzeti za par minuta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Mile Martinović

Komandant
Nina Maraković

Dostavljeno:
Štabu I, II, i III bataljona
Štabu I Operativne Zone
Glavnom štabu Hrvatske.

* Partizanskog odreda

BR. 65

**IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 18 STU-
NOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE HRVAT-
SKE O NEKIM AKCIJAMA I STANJU NA SEKTORU
ODREDA¹**

**STAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE**

18-XI-1942 g.
Osmodnevnii operativni izvještaj

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
Vojna situacija na sektoru ovog Odreda

U toku prošle sedmice neprijatelj krstari po našem sektoru ne udaljavajući se mnogo od svojih baza. To krstarenje vrši sa jačim snagama, tako da naši bataljoni pojedinačno nisu u stanju da mu zadaju osetnijih gubitaka i da uhvate ratnog plijena.

Primijećuje se da neprijatelj nije uporan u borbi na otvorenom prostoru kao u svojim bazama gdje je dobro utvrđen. Kad ga se napadne u većini slučajeva odmah odstupa u priličnom neredu u svoje baze.

Tako je neprijatelj 15 o. mj. pošao u jačini od oko 200 ljudi iz Gline za Maju i Bijele Vode^a. Tu ga je dočekala VII partizanska brigada Hrvatske i neprijatelj se u paničnom bijegu povukao u Glinu. Sličan slučaj desio se i 17 o. mj. kad je neprijatelj pošao iz Gline, u jačini od oko 250 ljudi, u pravcu Maje i sela Dabrina. Kod Dabrine ih je dočekao naš I bataljon natjeravši ih u bijeg. Slično se desilo i u Borojevićima kad je oko 150 neprijateljskih vojnika naš III bataljon vrlo lako odbio.

Na sektoru II bataljona tj. Dvorskom nije bilo pokreta neprijatelja na naš oslobođeni teritorij.

Neprijatelj u svojim uporištima je dosta dobro utvrđen sa bunkerima i stalno ta utvrđenja popravlja.

Poslije izvršenih akcija na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd (kod Sunje³) neprijatelj je svoje snage pojačao osjetno jedino u Sunji. Tu se sada nalazi oko 1200 neprijateljskih vojnika, među njima i 500 Nijemaca.⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 26/2, k. 1614.

^a Vidi dok. 74.

* Vidi dok. 15, 37 i 63.

³ Dijelovi Četvrtog ustaškog stajaćeg zdruga 1 Deveta. Deseta i Dvanaesta četa Trećeg bataljona 741 puka 714 njemačke divizije.

Domobranci su većinom kadrovci i prilično su borbeni. Većinom se slabo hrane. Neprijateljska bojna koja se nalazi u selu Stražbenici ne dobiva svoje sledovanje skoro nikako nego svoje potrebe podmiruje većinom iz pljačke koju vrši u svome krstarenju a djelomično i plaćanjem koje vrše neki domobranci iz vlastiti[h] sredstava. Ova bojna je prilično neborbena dok su ostale u tom pogledu borbenije.

Akcije

I bataljon je u toku prošle sedmice imao svega jedan sukob sa neprijateljem kod sela Dabrine, gdje je neprijatelja u jačini od oko 250 vojnika odbio nanijevši mu manje gubitke u mrtvim i ranjenim. Zaplijenjeno je oko 400 metaka, 3 bombe i nekoliko fišeklja. Prilikom ovog sukoba ovaj bataljon je progonio neprijatelja do iza sela Maje, što dosada nije bio slučaj da se neprijatelj progoni od strane naših bataljona. već samo odbije.

Taj bataljon je razrušio drveni most na riječici Maji i vršio je osiguranje jednog manjeg zbora u Maji. Inače se u bataljonu vrši vojna obuka i patroliranje u raznim pravcima.

Naš II bataljon je poslije uspješnih akcija brigada na Bihać⁵ i ostala mjesta otišao u muslimansko selo Bužim da ispita ima li tamo još neprijatelja. U selo je ušao bez otpora. Stanovništvo je nepovjerljivo dočekalo partizane. Većina ih je uteklo od kuća. Taj bataljon je tu pronašao u žand. stanici 5 manliher[a] nešto municije i 1 neispravan puškomitraljez »Šoša«. Najveći krvnici i pljačkaši iz Bužima i okolnih sela poutjecali su već prije u Topusko i Bos. Novi a ima naoružanih civila koji se kriju po okolnim šumama. Partizani su postupali s civilima dobro i prizivali su ih kućama. Neki su se i odazvali ali nisu svi. Oružje kažu da nemaju ali je većinom sakriveno i ne daju ga. Bataljon je prokrstaro po okolnim selima i održao manji zbor u selu Bučevci.

III bataljon je 10 o. mj. imao sukob sa 150 neprijateljskih vojnika" koji s[u] pošli iz Kukuruzara preko Bjelovca i Umetića za Borojeviće i Mečenčane. Naši su ih dočekali i natjerali u bijeg. Neprijatelj je imao nešto ranjenih. Ratnog plijena nije bilo. 15 o. mj. jedna četa ovog bataljona sudjelovala je sa VII partizanskom brigadom u dočeku neprijatelja koji je išao iz Gline za Bijele Vode. Plijena nije bilo. Ova četa je imala jednog lakše ranjenog druga. Druga četa je 15 o. mj. fingirala napad na posadu u Kukuruzarima.

Borbenost i disciplina se vidno popravlja kod partizana.

Partizani su još uvijek slabo obučeni a obuveni još gore. Imamo još oko 80 potpuno bosih partizana. Potrebe namiru-

⁵ Vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 59 i 78.

" Iz sastava Drugog gorskog zdruga.

jemo od Komande Banijskog područja ali rijetko dolazimo na red za obuču pošto i u brigadama ima dosta bosih partizana.

Štabovi bataljona se popravljaju i svoje poslove obavljaju sa puno marljivosti i volje. Kroz kraće vrijeme će potpuno zadovoljiti. Štabovi su potpuni osim II bataljona gdje nema zamjenika komandanta.

U III bataljonu smo smijenili komandira 1 čete Peškira Stojana⁷ jer kao komandir čete nije zadovoljavao. Na njegovo mjesto postavili smo privremeno vodnika Milića Dragana.⁸

Ishrana partizana ovog Odreda je vrlo dobra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik komesara
Ratković Milan⁹

Zamjenik komandanta
Branko S. Rebić¹⁰

* Ubili ga četnici, iz zasjede, u s. Moštanci kod Petrinje, 1943 godine.

" Poginuo u borbi protiv ustaša u Cazinu, 1943 god., kao komandant bataljona.

* Poginuo u borbi protiv ustaša i domobrana kod sela Bijeće Vode, krajem 1943 god., kao komesar Prvog banijskog NOP odreda.

" Poginuo u borbi protiv ustaša na cesti između Velike i Male Kladuše, 1944 god., kao vojni tužilac Četvrtog korpusa.

BR. 68

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 18
STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
HRVATSKE O STANJU U POKUPLJU ZA VRIJEME I PO-
SLIJE TALIJANSKO-USTASKE OFANZIVE I O NAPADU
NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE SVETA JANA¹**

**STAB II OPERATIVNE ZONE
N. O. P. O. HRVATSKE**

broj 17 /42
dne 18.XI.1942.
Op. broj 17

23. XI. 1942²

**GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE PARTI-
ZANSKE VOJSKE HRVATSKE**

Operativni izvještaj

Opća situacija:

Na sektoru Pokuplja neprijatelj je završio sa svojom ofanzivom koja je trajala 4 dana to jest od 9.XI. do 13.XI.1942. god. U toj ofanzivi sudjelovale su talijanske snage zajedno sa ustašama. Talijani su držali cestu Karlovac—Pisarovina—Zdenčina i prugu Zdenčina—Karlovac, dok su ustaške snage prolazile glavnim putevima Draganičke Sume i Vukomeričkih Gorica. U toj ofanzivi naše jedinice nisu stupile u kontakt sa neprijateljima jer su se sve naše snage osim jednog voda nalazile preko Kupe na odmoru. Na sektoru Pokuplja za vrijeme ofanzive nalazio se terenski vod Kljuka koji je pratio kretanje neprijatelja i dostavljao izvještaje našem štabu. Talijani su po svim selima pljačkali kokoši, svinje, blago i dolazilo je do pojedinačnih sukoba između seljaka i talijanskih vojnika. Slučaj u Kupčini i u Blatnici. Talijani su po svim selima zajedno sa ustašama tvrdili da partizana više nema i da su uništeni i bacali su letke koje smo vam dostavili. Odmah po odlasku Talijana sa sektora Pokuplja naše snage⁸ prebacile su se preko Kupe i stigle 14 ujutro u selo Kupčinu. Narod u selima je dosta zaplašen jer je okupator iz tog sela odveo u Karlovac oko 40 ljudi. Nakon te ofanzive u Pokuplju su ostali stari neprijateljski garnizoni sa istim snagama kao i prije. Do promjena u tim garnizonima nije došlo.

¹ Original, pisan na mažini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 49—2, k. 102 B.

* Datum prijema.

* Trinaestu NOU brigada »Josip Kraš«

Sektor Zumberka: Nakon ofanzive koju je neprijatelj vršio protiv nas i nakon što smo se mi probili iz obruča⁴, neprijatelj je u Zumberku postao jako siguran i kretao se posve slobodno po svim selima gdje su se prije nalazile naše jedinice. Ustaše su čak dolazile u općinu Radatović gdje ih inače nikada nije bilo. Neprijatelj je uspio u Zumberku nakon našeg odlaska uvjeriti narod da nas više neće biti i da nas je mnogo potučeno ili da smo se razbjegli. Takvo je stanje u ovoj općini gdje se sada nalazimo a to je općina Kalje. Tu je neprijatelj uspio da mobilizira skoro sve stanovništvo od kojih je formirao takozvanu Zumberačku ustašku pripremnu bojnu. U ostalim općinama u Zumberku gdje smo se mi prije našeg povlačenja nalazili a to su Sošice i Radatovići, stanje nam još nije poznato ali vjerodajno je mnogo bolje nego ovdje. Naš uspjeh u Sv. Jani daleko je odjeknuo kao i naš dolazak u Zumberak. Narod je svagdje obaviješten o uspjesima naših snaga u Bihaću i Slunju i to ga je natjeralo na razmišljanje tako da se dešava da nam odbjegli partizani poručuju i pitaju da li bi se mogli vratiti k nama.

Nakon našeg dolaska iz Zumberka Talijani su se također povukli, ostale su samo stalne posade koje su bile prije ofanzive. Ustaše drže cestu Samobor—Kalje—Krašić sa još dosada nama nepoznatim snagama a Talijani uporišta u općini Radatovići koje su imali i prije.

Sa sektora Moslavine i Kalnika vi imate zadnje izvještaje, kasnije mi nismo ništa primili, a naš kurir kojeg smo poslali do štabova odreda u Moslavini i Kalniku još se nije vratio.

Stanje u jedinicama:

XIII. Udarne brigada. Još za vrijeme boravka na Kordunu⁵ preduzeli smo sve mjere kako bi Brigadu što bolje učvrstili i osposobili za zadatke koji stoje pred njom. Bilo je niz poteškoća i tek nakon niza sastanaka koji su održani po Brigadi uspjelo je razbiti iluzije koje su postojale uglavnom kod proletera da će

⁴ O ovoj neprijateljskoj ofanzivi vidi dok. br. 4.

⁵ Poslije neprijateljske ofanzive na području Zumberka (vidi dok. br. 4). Proleterski bataljon Hrvatske, bataljon »Josip Kraš« i jedna slovenačka četa prebacili su se preko Kupe na Kordun. Na to područje se prebacio i bataljon »Slavko Klobučar« (tadašnji Drugi bataljon Zumberočko-pokupskog NOP odreda). Jedan vod ovog bataljona ostao je u Pokuplju. Od pomenuta tri bataljona formirana je, po naređenju GSH od 4 studenog 1942 god., Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«. Formiranje je izvršeno 10 studenog u Gornjem Sjeničaku. Brigada je imala tri bataljona, mitraljesku četu i četu za vezu — ukupno oko 850 boraca, naoružanih sa 8 teških mitraljeza, 34 puškomitraljeza i 500 pušaka. Za komandanta brigade postavljen je Ante Banina, no pošto je on tada bio ranjen, za vršioca dužnosti komandanta postavljen je Rade Bulat. (Podaci a arhive Vojnoistoriskog instituta.)

moći ići jedinice u Liku ili Dalmaciju. Nakon toga stanje se je počelo popravljati. U toku samog putovanja partizani su se već priučili jedni na druge i bolje upoznali. Borbenost je dobra. Stab Brigade još nije uspio da se osposobi za rukovodstvo sa čitavom Brigadom što se je najbolje vidjelo u operaciji kod Sv. Jane gdje su se jasno ispoljile te griješke. Da bi se to stanje popravilo mi održavamo česte konferencije sa štabom Brigade kao i sa komandnim kadrom u čitavoj Brigadi. U ovoj prvoj akciji komandni kadar stekao je izvjesna iskustva koja će im dobro doći u budućim operacijama.

K l j u k a : Na sektoru Pokuplja ostavili smo jedan vod sa kojim je ostao i bivši komesar⁶ »Slavka Klobučara« sa zadatkom da taj vod u što skorije vrijeme postane terenska četa sa sektorom djelovanja u Pokuplju. Taj vod nam je dobro poslužio kod samog prebacivanja Brigade kao i po pitanju informativne i obavještajne službe. U Zumberku još nismo formirali terensku četvu, no čim izvršimo jednu uspješnu operaciju i naoružamo čitavu Brigadu izdvojićemo jednu četvu koja će ostati kao terenska četa i ujedno vršiti sve poslove na sektoru Zumberka. Po pitanju mobilizacije ta četa će nam moći najviše poslužiti jer u njoj ćemo ostaviti najviše Zumberčana koji su se u ovim zadnjim borbama već prekalili i postali dosta dobri borci.

Akcije:

14.XI.1942 prebacila se je Brigada⁷ preko Kupe u selo Kupčinu u kojem je ostala do 7 sati ujutro, odakle se je nastavila put kroz Draganičku Sumu. Navečer u 8 sati počelo je prebacivanje preko pruge i Brigada je uspješno završila to prebacivanje. Tok prebacivanja kako preko Kupe tako i preko pruge nije bio onakav kako zahtijevaju vojnička pravila, naime opazilo se da komandiri odnosno vodnici i desetari ne drže svoje jedinice na okupu. Za vrijeme prebacivanja preko pruge nedostatak je bio taj da I. bataljon koji je imao da osigura prebacivanje nije izvršio svoj zadatak kako treba. Nisu se na vrijeme postavila osiguranja. Te noći stigli smo u 1 sati u selo Malunje gdje su jedinice ostale na odmoru. Istu noć uhvaćena su 2 žandara koji su dali podatke o neprijateljskom uporištu u Sv. Jani. Stab Brigade u saglasnosti sa Štabom Zone doneo je odluku da se likvidira ta posada.

1) *Kratak opis borbe:* Neprijatelj se nalazio u mjestu Sv. Jana u jačini od 34 žandarma. Napad na neprijatelja počeo je u 3 i 30 sati poslije pola noći 15.XI. U ovoj operaciji **sudjelovala**

* Ivica Tomšić

† Trinaesta NO udarna brigada »Josip Kraš«

je čitava XIII. Udarne brigada i 1 Slovenska četa.^h Drugi Udarne bataljon dobio je zadatak da likvidira posadu.

Dvije čete tog bataljona krenule su na izvršenje zadatka. Sama zgrada u kojoj se nalazila posada bila je prilično utvrđena. Pored uzidanih puškarnica na prozorima nalazilo se nekoliko redi bodljikave žice oko zgrade dok su s jedne strane bili iskopani rovovi. II. četa toga bataljona imala je da napadne zgradu sa dvije strane i to tako da se privuče neopaženo što bliže samoj zgradi i naglim jurišem sa bombama da zbuni neprijatelja i da ga primora na predaju. Tačno u 3 sata i 30 minuta poslije ponoći počeo je napad, koji se nije vršio po predviđenom planu. Naime borci te čete naišli su na stražu u rovovima koju su sa jakim vatrom primorali da se povuče u zgradu i da odatle produži borbu ne uzevši uopšte juriša na zgradu. Tako je trajalo sve do ujutro. Vidjevši da se zadatak nije izvršio, komandant Brigade^g donio je odluku da se ta zgrada preko dana blokira, postave osiguranja prema Jaski i Krašiću a uvečer toga dana da se likvidira sa posadom. U svrhu toga postavljene su 2 čete III. bataljona na osiguranje prema Krašiću, dok je 3. četa toga bataljona imala da osigura put za Jasku. Sam komandant i operativni oficir¹⁰ otišli su da na licu mjesta pregledaju položaj i da donesu definitivni zaključak samoga napada. U saglasnosti sa komandantom II bataljona doneta je odluka da 1. četa toga bataljona drži blokadu same zgrade, 2. četa da pretrese selo a 3. da bude u rezervi, zatim da se naprave puškarnice na okolnim zgradama i pribavi sav potreban materijal za miniranje i paljenje zgrade. Ah pošto je 3. četa III. bataljona, koja je imala zadatak da osigura put za Jasku, bila zavedena od vodiča to smo morali da hitno uputimo tamo tu četu iz rezerve II bataljona sa Slovenskom četom na osiguranje prema Jaski. Sa njima je otišao komandant^g i komesar III. bataljona¹² koji su imali da idu sa dvije svoje čete na tu stranu. Međutim nisu imali vremena da sačekaju svoje čete koje su već bile zauzele položaje, te su otišli sa tim četama. U toku dana poslata im je još jedna četa II. bataljona kao pojačanje. Osiguranje prema Jaski bilo je postavljeno kod sela Malunje, a prema Krašiću niže Dolanjskog Jarka. Borba oko zgrade u toku dana nije bila velika jer naši drugovi nisu pokušavali da joj prilaze a dok su oni iznutra povremeno pripucavali. Pomoć im nije došla za čitavo vrijeme,

^g Iz sastava Krškog NOP odreda

* Rade Bulat, koji je vršio dužnost komandanta brigade, umjesto ranjenog komandanta Ante Banine.

^h Vojislav Ivetić, operativni oficir Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš«^g, Poginuo 2 siječnja 1943 god. kod Krašića.

¹⁰ Bogdan Mamula

¹² Herman Furlan

jer je naime od Jaske bila odbijena a od Krašića nije niti dolazila. Od Jaske je pošla jedna satnija ali su je odbile naše snage kod Malunja. U 3 i 50 sati poslije podne došao je komandant Brigade i počela se vršiti priprema za napad. U toku dana posada je bila pozivana više puta na predaju a uvečer toga dana također pozivana više puta. Međutim do predaje nije došlo iz razloga što su to kočili 2 bandita u samoj zgradi, koji nisu dozvoljavali posadi da se preda premda je to bila njihova volja. Uvečer su izabrani dobrovoljci iz svih četa koje su bile tu i minerski vod dobio je zadatak da se pod jakom vatrom našeg oružja, koje će tući po puškarnicama, privuče zgradi i u zajednici sa bombašima istu zapale. Za pojačanje oko zgrade došla je još jedna četa iz I. bataljona koji se nalazio u selu Bukovcu sa štabom Brigade. Napad na zgradu počeo je u 5 i 50 sati uvečer 1 prvi juriš naših drugova nije uspio jer je neprijatelj iz zgrade bacao stalno bombe, te se nije mogla zgrada da zapali premda su naši drugovi bili uz nju. U drugom jurišu uspjelo je jednom drugu da pod jakom vatrom bombi ipak se privuče vratima, da ih razbije sjekirom dok je jedan drug iz minerskog voda stavio u razlupana vrata bombu i digli vrata. Odmah su iz zgrade čuli se glasovi predajemo se. Tako je zgrada likvidirana u 8 sati uvečer.

2) **Ratni plijen:** Zarobljeno je 34 žandara i ustaša. Plijen je bio 36 pušaka mauzer, 1 pištolj F. N., 5.000 mauzer metaka, 30 komada bombi, 20 šinjela, 29 bluza, 31 hlače, 30 pari cipela, 30 čebadi. 22 para ovijača, 3 sedla, veliki broj rublja kao i ostale spremne.

3) **Gubici neprijatelja:** U samoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i nekoliko ranjenih i naknadno su likvidirana trojica dok su ostali pušteni. Gubici neprijatelja u Malunju nisu nam poznati.

4) **Naši gubici:** Mi smo imali 2 mrtva od kojih je jedan sahranjen u Malunju a drugi u šumi više Sv. Jane, i 4 lakše i 2 teže ranjena.

5) **Naknadno umrlih nema.** U borbi se naročito istakao partizan Delgalo Dragutin (član Skoja) politkomesar¹⁸ koji je pao jurišajući na zgradu. Također se istakao drug Cokara¹⁴ zamjenik politkomesara čete, koji je sjekirom razbio vrata od zgrade U kojoj se nalazio neprijatelj.

7) **Kritički osvrt na akciju:** Akcija nije izvedena po planu. Osnovna griješka bila je u tome što veze između osiguranja i štaba Brigade nisu bile nikakve, tako da štab Brigade kroz čitav

¹⁸ Politkomesar čete

¹⁴ Milan Radović-Cokara. Poginuo za vrijeme borbe u Rečici (Pokuplje) 1944 god. kao komesar čete »Kljuka«.

dan nije znao da je neprijatelj nadirao iz Jastrebarskog. Sna-
laženje komandira i komesara kao i komandanata i komesara
nije zadovoljavalo. Bilo je premalo inicijative po pitanju zauzi-
manja zgrade i tek kad se kod same zgrade našao skoro čitavi
komandni kadar uspjelo je organizovati dobar juriš koji je uspio.

8) *Utrošak municije:* Oružja nije izgubljeno ništa. Utro-
šeno je oko 2.000 metaka..

9) *Naročitih napomena nema.*

Iz ostalih naših jedinica to jest iz Štaba Moslavačkog i Kal-
ničkog odreda nismo primili izvještaj. Zadnje izvještaje vi imate.

U planu imamo još neke operacije čija će biti svrha čišćenje
Zumberka i naše vraćanje na teritorij Sošice i Radatovići. Sada
se nalazimo na teritoriju općine Kalje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit, komesar
M.¹⁵ Belinić

Komandant
V.¹⁶ Holjevac

BR. 69

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 18
STUDENOG 1942 GOD. O AKCIJAMA PODREĐENIH JEDI-
NICA¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
18-XI-42 g.

IZVEŠTAJ O AKCIJAMA

28-X na dan proslave fašističke revolucije jedan vod Pri-
morskog bataljona uvukao se je u samu luku Šibenika i sa
Martinske obale otvorio vatru iz teškog mitraljeza na hotel
»Krka«, gde je bila jedna grupa talijanskih oficira. Tom prili-
kom ranjena su 4 Talijana civila. U gradu je nastala opšta
panika.

31-X u noći bačena je u zrak električna centrala na reci
Krki, koja je snabdevala strujom Šibenik i delimično tvornicu
aluminijuma Lozovac. Akciju je izveo jedan vod Šibenske čete

" Marko
" Većeslav

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ
Pod br. 209.

uz pomoć radnika centrale. Oba generatora su uništena. Ovom akcijom naneta je talijanskoj ratnoj industriji ogromna šteta, jer je tvornica »Lozovac« potpuno izbačena iz stroja, pošto su joj se zaledile 36' peći koje peku boksitnu rudu.

Prilikom izvođenja ove akcije zaplenjen je jedan veliki autobus sa 40 sedišta, ubije[n] jedan fašistički inženjer i zarobljena 3 činovnika.

Početkom ovog meseca izvedene su sledeće akcije: na Poljičko-Omiškom sektoru ponova su rušene ceste uz masovno učešće seljaka; na selo Kljake izvršen je napad radi razoružanja.² Učestvovao je Mosečki bataljon sa IV bataljonom I brigade. Zaplenjeno je 20 pušaka. Pošto se na poziv da vrate puške odazvao mali broj, jedna četa Mosečkog bataljona je ponovo upućena u isto selo kojom prilikom je nađeno preko 30 pušaka sa dosta municije. Onima koji se nisu uopšte vratili kućama konfiskovano je blago; na Otišić su izvršile napad iste jedinice. Mosečki bataljon je zaplenio 35 pušaka. Ovom prilikom naši su imali jednog mrtvog i tri ranjena.

Pri napadu na s. Kljake uhvaćen je i streljan glavni ustaški organizator seoski fratar Jozo Borković, koji je iz centrale rudnika Kljaka pucao na naše i ranio nam jednog druga. Kod njega je nađeno 4 puške i u oltaru crkve jedan sanduk talijanskih bombi.

Jedna četa Mosorskog bataljona izvršila je vrlo uspešan napad na dva talijanska kamiona u Grljevcu na cesti Split—Omiš. Ubijeno je 20 Talijana, a zarobljeno 2. Ni jedan nije umakao. Kamioni su spaljeni. Zaplenjeno je 14 pušaka, 1 puško-mitraljez, 1 teški mitraljez i oko 1500 metaka. Akcija je izvedena na 10 km od Splita.

Naoružana grupa drugova iz Solina u nekoliko mahova pripucala je na talijansku posadu u Solinu, našto su Talijani odgovarali vatrom iz svih oruđa preko cele noći. Od našeg pripucavanja neprijatelj je imao 2 mrtva i nekoliko ranjenih.

5-XI jedna četa Mosorskog bataljona postavila je zasedu na položaju u Dugopolju, ali je bila otkrivena i morala je da se povuče. Tom prilikom uhvaćen je jedan žandarm sa oružjem i streljan pošto je već jednom bio pušten.

Za proslavu Velike Oktobarske Revolucije pored paljenja vatre na svim istaknutim kotama i stavljanja crvenih zastava — u Solinu na tvornici Sv. Kajo sa koplja je skinuta talijanska a stavljena crvena zastava — noću 6/7 izvedena je uspešna sabotaza u Omiškoj Dinari. Grupa partizana srušila je 4 gvozdena stuba preko kojih idu električni vodovi. Split i sva okolina su ostali bez svetla. Tvornica u Dugom Ratu i brodogradilište u

*** Razoružane su mjesne ustaše.**

Splitu su prestali da rade. Iste noći eksplozivom je uništena parna turbina u tvornici Majdan (Solin), koja će se teško moći da popravi dok traje rat. Ovim akcijama obustavljen je rad u svim tvornicama Splita i okoline.

Na dan 7 novembra part. organizacija je razdelila letke na talijanskom jeziku u samom Splitu, kojom prilikom je došlo do tuče i oružanog sukoba između fašista i talijanskih vojnika. Bilo je mrtvih i ranjenih. Mrtvih i ranjenih bilo je i u Perkoviću, gde su takođe deljeni leci.

Grupu Talijana od oko 300, koja je pošla da skine crvenu zastavu sa Kozjaka iznad Kaštel Starog, sačekala je jedna naša desetina i ubila 12 a više njih ranila.

Na dan 23-X jedinice Biokovskog bataljona u zajednici sa III bat. I brigade vodile su borbu sa neprijateljem³ na prostoru Aržana. Naši gubici 1 mrtav i 4 lakše ranjena. O neprijateljskim gubicima nema se tačnih podataka. 27-X na cestu Brela—Vrulja postavljena je nagazna mina na koju je naišao jedan kamion i odleteo u vazduh. Bilo je mrtvih i ranjenih.

30-X kod mesta Dubci jedna četa Biokovskog bataljona postavila je zasedu i otvorila vatru na dva kamiona sa talijanskom vojskom. Neprijatelju su naneti gubici, ali usled nailaska još osam neprijateljskih kamiona naši su se povukli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Politkomesar
Jordan"

Načelnik
Ljubiša³

Komandant
Vicko Krstulović

Na ovorn području bila su dva bataljona iz divizije »Bergamo« i dijelovi ustaških jedinica iz Imotskog.

³ Ivica Kukoč

¹ Narodni heroj Ljubiša Urošević. Poginuo kod Tuzle 1943 god. Kao načelnik štaba divizije.

BR. 70

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA
OD 19 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE
ZONE HRVATSKE O NAPADU NA VELIKU KLADUŠU¹**

**ŠTAB I ODREDA
I OPERATIVNE ZONE
HRVATSKE**

Broj 53 dana 19/XI 1942
Operativni izvještaj

**ŠTABU I OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLOBODILAC-
KIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE**

Podnosi se operativni izvještaj u vremenu od 6.XI. do 16.XI. t. g.

I. Neprijatelj u toku ovoga vremena bio je u defanzivi, s tim što je na dan 12 ov. mj. upao iz Topuskog oko 10 sati u jutro, preko Vorkapić sela, Velike Vranovine u pravcu Katinovca i Kamenskog mosta*. U Katinovcu nalazila se je jedna četa V Partizanske Brigade i na njih otvorila vatru. U borbi uspjelo je neprijatelju popaliti 2 kuće i nekoliko plasnica sijena.

Neprijateljska avijacija u toku ovoga vremena bila je potpunoma neaktivna na oslobođenom teritoriju.

Akcije 1 bataljona:

1 bataljon noću između 6 i 7 u 23 sata napao je u sastavu 2 bataljona mjesto Veliku Kladušu sa zapadne strane. U toku same borbe neprijateljskim snagama uspjelo se povući u pravcu Vrnograča prema Topuskom. Prilikom borbe na našoj strani žrtava nije bilo, dok je na strani neprijatelja bio mrtav jedan domobran i jedna žena koja je zajedno bježala sa ustašama u pravcu Vrnograča.

U ovoj akciji zaplijenjene su velike količine živežnih namirnica kao i druge razne robe. I sam bataljon dobio je oko 20 karabina, 300 metaka, 5 pari cipela, 4 para odijela. Od 7 do 12.XI. ovaj bataljon izvezio je živežne namirnice iz Velike Kladuše i davao osiguranja prema neprijateljskim garnizonima.

12 ov. mj. jedan vod 1 čete 1 bataljona otišao je do Vrnograča gdje je zaplijenio 1 dezinfektor, 4 čebeta, 6 slamarica, i predala su se 2 domobrana, jedan bolničar sa 3 karabina, 300 komada metaka, isti su domobrani ostali u partizanskim redovima.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

• Vidi dok. br. 72.

15 ov. mj. 3 četa 1 bataljona zarobila je 2 domobrana sa 2T karabina i 150 metaka. Istoga dana zarobljen je 1 domobran na Debeloj Kosi, a jedan se sam ubio sa bombom.

Od 15 do danas raspored 1 bataljona je sljedeći:

Jedna patrola od 1 čete nalazi se [na] pravcu Topusko i Cernice radi kontrolisanja terena. 20 karabina sa 20 drugova nalazi se u Velikoj Kladuši, dok se ostatak čete nalazi u potocima Zalčeve Kose i Gornja Batnoga. 2 i 3 četa nalazi se u svojim bazama s tim što su isturile svoje patrole prema Skakavcu, Tušiloviću, Bučici, Lasinji i Kovačevcu.

Akcije 2 bataljona:

2 bataljon noću između 6 i 7 u 23 sata napao je u sastavu 1 bataljona mjesto Veliku Kladušu s južne i istočne strane. U toku same borbe neprijateljskim snagama uspjelo se povući u pravcu Vranograča prema Topuskom. Prilikom borbe na našoj strani žrtava nije bilo, dok je na strani neprijatelja nepoznato.

U ovoj akciji zaplijenjene su velike količine živežnih namirnica kao i druge razne robe. Ovaj bataljon dobio je 1 p. mitraljez sa 300 metaka, dok je utrošio oko 250 metaka. Drugog plijena nije bilo. Od 7.XI. bio na položaju prema neprijateljskim bazama, Topuskom, i Cetinguadu.

U vremenu od 9 do 17 ov. mj. ovaj bataljon je učestvovao u operacijama na Cetinograd. "Zadatak bataljona bio [je] da dađe osiguranje prema Batnogi, a ujedno služio je kao osiguranje prema Slunju, te da spriječava povlačenje neprijatelja iz Cetinograda prema Slunju.

9 ov. mj. 2 bataljon zauzeo je položaj na Begovu Brdu, Crkvištu, u Rakovici, i niz Polojski Varoš do ceste Cetin Grad, Slunj. Uzoru 10 bataljon je dobio naređenje za povlačenje, pošto akcija nije uslijedila sa strane VIII i IV Brigade na saano mjesto Cetin Grad. Istoga dana poslije podne zauzeo je bataljon isti položaj sa istim zadatkom kada je počeo napad na Cetin Grad, te se neprijatelj povukao noću između 11 i 12 iz Cetin Grada i Batnoge [u] pravcu Slunja. Uslijed velike pomrčine nije se moglo ustanoviti je li neprijatelj imao gubitaka, dok je na našoj strani bio ranjen zamjenik komandira 2 čete istog bataljona drug Maslić Slavko. Oko 23 časa bataljon je uputio jače patrole da ispituju stanje neprijatelja u Batnogi. Patrole bez ikakove smetnje ušle su u samo selo i vršile pretres. U gornjem selu bile su napadnute od neprijatelja koji se nalazio na Vinogradilištu. 11.XI. neprijatelj je sasna napustio mjesto Batnogu. A u Batnogi se zadržao do 12.XI. do 15 časova naš bataljon.

U ovoj akciji bataljon je utrošio 450 pušanih metaka, a °d plijena nije uhvatio ništa. 1.XI. u 15 časova bataljon je dobio naređenje da se krene u streljačkom stroju u pravcu sela

" Vidi dok. br. 23 i 81.

Ponora, Gornje Gline, Cvitovića i Nikšića te da izbije na Koranu. Bataljon je bio prethodnica VIII Brigadi koja se kretala u pravcu Korane.

Oko 15 časova bataljon je u razvijenom streljačkom stroju krenuo u pravcu Ponora gdje ga je neprijatelj dočekaao jakim pušcanom vatrom. Poslije kraćeg otpora neprijatelj se naglo povukao u pravcu Gline. Kod izbijanja bataljona na visove iznad Gornje Gline zatekla nas je noć i bataljon je dobio naređenje da se povuče u Batnogu. U ovoj borbi gubitaka na našoj strani nije bilo, dok je na strani neprijatelja bilo 3 mrtva. Zarobljeno je 1 karabin, 300 metaka a utrošeno 150.

15.XI. bataljon je dobio naređenje da sa jednom četom tj. 1 održava kontakt sa neprijateljem, da zauzme položaj Veliki Lisac, IBlagajski], Pavlovac, Šušnjara i Debela Glava sa zadatkom; da prilikom napada Brigada na Slunj⁴ uznemirava neprijatelja sa tih strana, te da u slučaju bjekstva tim pravcem tuče neprijatelja. Uveče na osnovu primljenog naređenja povučene su čete sa gornjih položaja na večeru i odmor a na položajima da ostanu samo patrole. Oko 21 čas patrole su izvjestile da je neprijatelj napustio Slunj i da se povlači u pravcu Veljuna. Prekinut je odmor i bataljon sa 2 i 3 četom krenuo je [u] pravcu za neprijateljem. U selu Točak sustignuto je začelje neprijateljske kolone u kojoj je bilo mnogo žena i djece. [Čete su] obasule vatru na neprijatelja, našto se je neprijatelj rasturio na sve strane. Da bi se što više neprijateljskih vojnika pohvatalo i uništilo organizirane su potjere za neprijateljem na terenu općine Skrad—Veljun i Perjasica, gonili smo hvatali i uništavali neprijatelja u toku noći 15 i 16 kao i cijeli dan 16.XI.

Prilikom ovih borbi na našoj strani bio je jedan mrtav vodnik 1 voda 2 čete drug Ljuban Dragojević. Na strani neprijatelja bilo je 30 mrtvih i 16 zarobljenih ustaša, kao i 22 domobrana. U ovoj akciji utrošeno je oko 200 metaka a zaplijenjeno 32 karabina, 1 p. mitraljez i 1000 metaka, odijela, cokula i nešto čebadi.

Ova akcija nije izvedena po planu već sopstvenom inicijativom starješina.

U operacijama opazalo se slabo održavanje veze, nedovoljno držanje jedinica pod komandom sa strane desetara i vodnika i u jačim borbama prosto se desetari i vodnici gube, manjka im smjelost, prisebnost i energija.

Pokvarenog i izgubljenog oružja u ovim borbama nije bilo. Poginuli vodnik drug Ljuban Dragojević sahranjen je na groblju Veljun.

Drugova koji su se naročito istakli u ovim borbama za pohvalu nije bilo.

⁴ Vidi dok. br. 16, 22, 45, 4« i 49.

U svim ovim operacijama sa političkom sviješću i disciplinom pokazala se 2 četa 1 bataljona sa svojim komandnim kadrom, uslijed čega su i pohvaljeni.

Akcije 3 bataljona:

3 bataljon do 9.XI. sa svojim četama bio je u svojim bazama radi kontrolisanja terena.

9.XI.1942 prva četa nalazila se je u Rakovici da pravi red u samome mjestu i organizirala [je prikupljanje] ljudske i stočne hrane.

10.XI. Krenula se iz Rakovice u Lisac gdje je logorovala do 14 ov. mj.

Na dan 14.XI. oko 2 sata poslije podne naišla je jedna grupa četnika u jačini oko 60 sa 2 talijanska oficira na naš oslobođeni teritorij, u selo Medakovići. 30 drugova 1 čete pošli su u dva pravca nasuprot neprijatelju, jedno odjeljenje od 18 drugova zaobišlo je neprijatelja i postavilo zasjedu pozadi neprijateljskih leđa na 500 metara, dok je 2 odjeljenje u jačini od 12 drugova krenulo u pravcu neprijatelja i na otstojanju oko 400 metara otvorilo je odjeljenje jaku vatru na neprijatelja. Tako da se neprijatelj morao povlačiti natrag u pravcu našeg odjeljenja koje je bilo pozadi njega u zasjedi. Na otstojanju oko 100 metara odjeljenje iz zasjede otvorilo jaku pušчанu vatru, izvršilo juriš i u jurišu ubit je jedan četnik, jedan zarobljen, nekoliko ranjeno. Neprijatelj se povukao u paničnom bijegu u pravcu Plaškoga.

Na našoj strani nije bilo gubitaka a utrošeno je 340 metaka.

U akciji je dobijeno 2 karabina francuska sa 100 metaka i 8 talijanskih bombi.

2 četa u vremenu do 9.XI. bila je u svojoj bazi odakle je prebačena 9.XI. u Tržič i Rakovicu, iz iste čete izdvojen je jedan vod i dodijeljen I Udarnoj brigadi kao vodič za Slunj, a jedan vod dodijeljen je 2 Brigadi isto kao vodiči za akciju na Slunj. Učestvovali su u borbi u Furjanu, Lađevcu i Slunju.

U ovim akcijama utrošeno je 100 metaka, a dobijeno 300 metaka i 4 karabina mauzer. Žrtava na našoj strani nije bilo. A kod neprijatelja nepoznato.

3 četa do 9.XI. bila je na svom položaju Rakovica, Furjan. 9 XI. prebačena je u Tržič u bazu 2 čete. Isturala jake patrole u pravcu neprijateljskih posada, akcije nije vršila, već kontrolisala samo svoj teren.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara
M[®] Đaković

Komandant
Mih.^o Blažević

" Miloš
" Mihajlo

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 19 STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O STANJU INFORMATIVNE SLUŽBE NA PODRUČJU ZONE I JAČINI NEPRIJATELJSKIH GARNIZONA¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZAN. ODREDA
HRVATSKE

Broj:- 753/42

Dana 19 novembra 1942

Predmet: Informativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU
NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE

Informativna služba na sektoru I i II Odreda, tj. na sektoru koji teritorijalno obuhvaća Slavoniju, odvija se na zadovoljavajući način. Iako se pred njom nalazi još široko polje rada koji ona treba da obavi, ona je ipak do danas opravdala svoje postojanje i dala pozitivne rezultate. Stvorene su mnoge veze i uspostavljeni novi informativni kanali, koji su prodrli u redove naroda koji se nalazi na sektoru kontrolisanom po neprijateljskim snagama, pa čak i u same neprijateljske vojne posade, otkuda dobivamo informacije o namjerama neprijatelja, njegovom kretanju, njegovom naoružanju i njegovom moralnom stanju. Uspjelo se u nekim neprijateljskim uporištima organizovati vojne komitete ili grupice domobrana, koji nam šalju informacije i municiju, a u izgledu je, da preko njih dobivamo i oružje.

Obzirom na vanjsku i unutarnju vojnu i političku situaciju, nastalo je u redovima neprijatelja previranje i strah pred događajima, a. kod samih vojnih jedinica osjeća se premprenost.

Među narodom je zavlдалo opšte uvjerenje da će Njemačka izgubiti rat. S tim u vezi mnogi krivci narodnih zala osjetili su se ugroženi i bježe¹ u Zagreb itd. Nijemci su izdali svojim manjinama instrukcije, da se sele u njemački Rajh, jer da oni ne mogu jamčiti za sigurnost njihovih života. Sve ovo povećalo je kod naroda uvjerenje o nemoći Njemačke uslijed čega je nastalo jako demoralisanje kod neprijatelja kako kod civilnog stanovni-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog Instituta pod br. 24—5, k. 1482.

² Ova riječ dopisana je rukom.

štva tako i u svim vojnim redovima neprijatelja. Ovakvo stanje naša informativna služba želi i nastoji da do skrajnosti iskoristi.

Početak mjeseca novembra osjećala se koncentracija neprijateljskih snaga oko našeg oslobođenog teritorija, a sve to u vezi neke namjeravane velike ofanzive na naš oslobođeni teritorij, koja bi se provadala pod njemačkom komandom. U tu svrhu stizavale su i neke njemačke snage, koje su se smještale u Novskoj, Okučanima, Novoj Gradiški, Slav. Požegi, Brodu, Sisku i Pakracu. Međutim, situacija se naglo promijenila i neprijatelj je počeo da svoje ustaške snage naglo povlači i da ih navodno upućuje na Istočni front i u pravcu Bosne i Hercegovine. Odlazak ustaša zamijenjen je IV Gorskim Zdrugom kao i nekim manjim snagama Francetićeve »Crne Legije«. Njemačke snage, kako će se viditi iz dole navedenog izvještaja, ostale su i dalje u nekim uporištima, od kuda se zalijeću u neka obližnja sela radi pljačke.

Njemački gestapo upravio je svoju politiku u pravcu srpskog dijela našeg naroda, u kojem želi i nastoji, da izazove zabunu i neraspoloženje prema partizanima. S tim u vezi počeli su ubacivati četnički elemenat na naš teritorij i puštati srpske obitelji iz logora, voditi istragu protiv ustaša za pokolj koji su oni počinili i obećavati im, kako se više ne trebaju bojati ustaša, jer su Nijemci tu koji će ih braniti itd. itd. Govore čak narodu da može pjevati srpske pjesme, igrati kolo i pisati srpskim pismom. Naša propagandna služba uspjeva da suzbije sve ove podle intrige neprijatelja.

Jačeg napadaja na našu oslobođenu teritoriju nije bilo osim nekoliko zaleta neprijatelja iz njegovih uporišta koji je bio uperen prema najbližim selima, očito radi pljačke, ali su ga naše snage uspjele tući i natjerati na uzmak.

Snage neprijatelja

1). Slatina	300 domobrana i ustaša
2). Voćin	300 domobrana, 150 ustaša
3). Gjulavec	200 kulturbundaša i Nijemaca
4). Mali Bastaji	200 kulturbundaša
5). Daruvar	1600 domobrana gorskog zdruga
6). Sirač	400 domobrana gorskog zdniga
7). Badljevina	180 domobrana gorskog zdruga
8). Bučko Kamensko	180 kulturbundaša i Nijemaca
9). Orljavac	100 kulturbundaša i Nijemaca
10). Pakrac	300 domobrana i 100 ustaša
11). Iipik	400 domobrana, 50 ustaša
12). Novska	400 Nijemaca
13). Okučani	300 Nijemaca, 50 ustaša

14). Nova Gradiška	900 Nijemaca, 100 ustaša, 1 domo- branska bojna
15). Slav. Požega	1200 domobrana, 60 ustaša, 100 Ni- jemaca
16). Našice	200 legionara Bosanaca, i 60 ustaša
17). Sibirj	500 domobrana Srba zaposlenih na radu.
18). Slav. Brod	800 Nijemaca, 1 bojna domobrana i oko 50 ustaša
19). Kula	150 kulturbundaša
20). Poreč	100 kulturbundaša
21). Drenj. Slatinik	100 ustaša
22). Lev. Varoš	150 ustaša
23). Drenje	100 kulturbundaša
24). Gašinci	80 ustaša
25). Ljeskovica	150 legionara, 40 ustaša
26). Osijek	2 domobranske bojne i 1 satnija
27). Sisak	ustaša i 200 Nijemaca
	stanje promjenljivo

Našu informativnu službu povezali smo sa informativnom službom II Operativne Zone i sa V Krajiškom Narodno-Oslobodilačkom Partizanskom Udarnom Brigadom Kozara.

Sa našim Fruškogorskim odredom nismo do danas uspjeli uspostaviti vezu i prema tome ne znamo u kojem se stadiju nalazi informativna služba tog Odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Otsutan

Informativac
Stojan Divić

Komandant
Grga³

' Jankes

BR. 65

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE OD 20 STUDENOG
1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE
O BORBAMA SA NIJEMCIMA I USTAŠAMA KOD RADIĆ
BRDA, KAMENOG MOSTA I KATINOVCA¹

STAB V PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE

20 novembra 1942.

Izvještaj o izvršenim
operacijama

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

12 ov. mj. postavio je III bataljon zasjedu neprijatelju koji bi kretao iz Novoga uz Unu u cilju pljačke ili u cilju ometanja izvođenja operacija na sektor uz Unu. Zasjeda je postavljena na Radić Brdu i D.- Dobretinu.

U jutro oko 9 sati krenula je Njemačka vojska³ iz Novoga preko Javornika prema Dobretinu i sukobila se sa našim snagama. Odmah dok su se sukobili prvi neprijateljski dijelovi sa našima naneseo je neprijatelju nešto gubitaka i odmah zatim počeo je neprijatelj tući jakom artiljerijskom vatrom i vatrom iz bacača položaje na kojima su se nalazile naše jedinice. Pored svega toga partizani su se držali hrabro, ali uslijed jake neprijateljske vatre morao se položaj napustiti. Njemci su izbili na položaje Radić Brdo i D. Dobretin i tu zapalili jednu kuću i dva sjenika. Naš bataljon povukao se u Gornji Dobretin. Kad su Njemci zauzeli Radić Brdo i robove u kojima su ranije bili nisu kretali dalje naprijed, nego su ostali na tim položajima.

2. U ovoj akciji nije zadobiveno nikakvog materijala.

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao nepoznat broj mrtvih i ranjenih.

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali pet ranjenih i to: Malobabić Rade (komandir III čete), Dejanović Dušan (vodnik), Peurača Čedo, Modrinić Dušan i Srdić Mihailo (partizani).

5. Naknadno nije umro niko.

6. Smrću heroja nije pao niko.

7. Kritički osvrt na akciju: Operacija nije uspjela radi toga što je neprijatelj nadirao sa jačim snagama, a pored toga potpomagan jakom artiljerijskom i bacačkom vatrom, iako je to

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 21—1, k. 102 B.

³ Donji Dobretin

" Treći bataljon 741 grenadirskog puka 714 divizije

>io prvi sukob partizana ove Brigade sa Njemcima, partizani u se držali prilično hrabro.

8. Utrošeno je 255 mauzer-metaka i 230 talijanskih.

Prema naređenju Operativnog štaba krenuo je naš II bataljon prema Kamenskom Mostu da zatvori taj pravac i da spriječi bježanje neprijatelja iz Bosne prema Topuskom, a isto tako prijeći nadiranje neprijatelja iz Topuskoga cestom prema Čladuši.

Bataljon je zaposjeo položaje s obje strane rijeke Gline i o s jednom četom Katinovac, s drugom Bastino Brdo i s trećom Vlusafino Brdo.

12 ov. mj. u 7 sati ujutro krenuo je neprijatelj iz Topuskoga cestom prema Kamen. Mostu u jačini od jedne bojne istaša i oko 300 naoružanih civila.

Neprijatelj je kretao u tri kolone i to dve kolone s desne >bale Gline i jedna kolona s lijeve obale Gline.

Kad je neprijatelj podišao do položaja na kome su se nalazile naše jedinice otvorena je na njega paljba. Iako brojčano ači neprijatelj se morao povući prema Topuskom. Naše jedinice prešle su u protivnapad i dotjerale ga u samo Topusko.

2. Plijen: Zaplijenjena su tri karabina sa 1200 metaka i tri ustaške uniforme.

3. Gubici neprijatelja: Broj mrtvih i ranjenih nije se mogao ustanoviti jer ih je neprijatelj odvuкао sobom.

4. Sopstveni gubici: Poginuo je komandir II čete drug Joso Hajdin.

5. Naknadno nije umro niko.

6. Palih smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na akciju: Druga četa koja se nalazila u Katinovcu dozvolila je da je neprijatelj iznenadi i nije mogla zauzeti položaje koji su joj bili određeni, nego je morala zauzimati novi položaj.

8. Utrošeno je 2218 metaka.

Na istim položajima ostao je drugi bataljon i dalje.

14 ov. mj. neprijatelj koji je bježao iz Slunja naišao je na II bataljon. Bataljon je stupio u borbu s neprijateljem i raspršio ga. Raspršeni neprijatelj pobjegao je dijelom prema Topuskom, a dijelom natrag u Bosnu.

2. Ratni plijen: Zaplijenjena su 4 karabina 350 metaka i 7 kompletnih odijela.

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao 9 mrtvih i dva zarobljena.

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali jednog lakše ranjenog.

5. Naknadno nije umro niko.

6. Palih smrću heroja nije bilo.

T.Kritički osvrt na akciju: Akcija nije uspjela, radi toga što se četa koja se nalazila u Katinovcu nije spustila bliže rijeci Glini i što na taj način nije onemogućila bjeg raspršenog neprijatelja.

8. Utrošeno je 600 metaka.

Prema naređenju GŠH¹ naša Brigada dobila je zadatak da zatvori pravac prema Topuskom i da spriječi bježanje pojedinaca sa oslobođenog teritorija.

Brigada je zauzela sljedeći položaj: II bataljon Vorkapić selo i Katinovac, I bataljon Bastino Brdo, Debelo Brdo i Rajšić Kosu i III bataljon Musafino Brdo i kotu 263.

17 ov. mj. krenuo je neprijatelj iz Topuskog i naišao na naš III bataljon. III bataljon je uspio protjerati neprijatelja natrag. Isto tako krenuo je neprijatelj i drugi dan istim pravcem, ali je odbačen natrag u Topusko.

Za vrijeme ove zasjede mi nismo imali nikakvih gubitaka, a ni plijena.

Neprijatelj je imao nepoznat broj mrtvih i ranjenih.

Utrošeno je 700 metaka.

Jedinice naše Brigade drže i dalje iste položaje i zatvaraju određeni im pravac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: uz.

Rade¹⁾

Komandant

M.° Šumonja

¹ Glavni štab Hrvatske

² Rade Janjanin. Umro od tifusa 1043 godine.

• Miloš

BR. 73

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA PETE NO
BRIGADE OD 20 STUDENOG 1942 GODINE¹

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE

JEDINICA	Brojno stanje						Naoružanje																			
	Po spisku		u rashod		na licu		Puška						Mitra- ljeza		Puško mitraljeza		Topo- va		Ba- cača							
	muških	ženskih	muških	ženskih	muških	ženskih	mašinskih	mauser	talijanskih	Manlicher	civilnih	raznih voj.	švarcloze	Breda	Fijat	Z B	Fijat	Soša	njemackih	poljskih	bruskih	protu koljskih	lakih	teških	revolvera	
Štab brigade	24	2	—	—	24	2	1	8																		14
I bataljon	295	6	53	—	242	6		164	30	1		1	2		5	3		1								11
II bataljon	317	9	52	—	265	9		169	24	11		1	—	1	1	8										16
III bataljon	289	8	52	—	237	8		167	30	3	1	1			2	4	3									14
Ukupno	925	25	157	—	768	25	1	508	84	15	1	3	2	1	3	17	6		1							54

Napomena: Mitraljeska četa je rasformi-ana po bataljonima. Razlika u oružju jest ta što je dobiveno u akcijama, a u municiji što je ista dobivena od komandi područja

V. d. Poltkomesara

Martin³

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 31—4, k. 102 B.

" Truba da bude: 55.

* Sime Balen

V PARTIZANSKE BRIGADE HRVATSKE

na dan 20-XI-1Q42

M u n i c i j e															Konja					
P u š č a n e					Mitraljeske			Puško mitraljeske			Topovske	Ba- cačke	Tovar- ni							
za mašinske	za Mauzer	za talijanske	za manlihe civilnih	raz. voj.	Švarcloze	Breda	Fijat	Z B	Fiat	Soša	njemačkih za poljske	za bruste	protu kolske	za lake	za teške bac.	za revolvere	jahači	za kuhinju	za boj. kom.	za prat. oruž.
20	320															112	6		2	
	6.980	1.460	60	20	3.300			1.450	1.540	300						82				5
	5.598	926	148	100		950	460	1.810								69				4
	7.543	653	169	32	50		600	1.670	758							77	1			3
20	20.441	3.039	377	32	170	3.300	950	1.060	4.930	2.298	300					340	7		2	12

Komandant:
M. Šumonja

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NO BRIGADE OD 20 STUDENOG
1942 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ČETVORTE NOU, PETE I
SEDME NO BRIGADE O USPJELOJ AKCIJI U BLINJSKOM
KUTU I O BORBAMA KOD SELA BIJELE VODE I BORO-
JEVICI¹

23. XI. 1942

STAB
VII PARTIZANSKE BRIGADE »VASILJA GAČEŠE«
I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
20. 11. 1942. u 8 sati

OPERATIVNOM ŠTABU IV, V I VII PART. BRIGADE

Momentalno se nalazimo u Trnovcu, pa odgovaram na Vaš dopis. Brigada se nalazi u Borojevićima gdje je došla pred 2 dana radi izvršenja akcije na Blinjski Kut.- Dosada je bila u Bijelim Vodama o čemu je bio komesar Zone³ obaviješten, uostalom i on se tamo nalazio. On Vas je vjerovatno obavijestio o namjerama brigade. Pred 3 dana imali smo sa jednim našim bataljonom dok smo bili u B. Vodama sukob sa jednom neprijateljskom polu-bojnom. Naša jedna četa I bataljona jurišala je na te satnije, razbila ih i satjerala neprijatelja u Glinu. U toj akciji uhvatili su jedan puškomitraljez, 5 živih domobrana, a ubili na polju oko desetak. Dobiveno isto toliko karabina i nekoliko stotina metaka. Istog dana smo išli u Borojeviće između Starog Sela i Graduse i na Staroselsko[m] groblju došlo je opet do sukoba između jedne naše čete II bataljona koja je opet jurnula na dvije satnije, bojne iz Stražbenice, koja je krenula u pljačku. Bila je magla i već se je mračilo. Četa je izvršila juriš, raspršila satniju a i druga se dala u bijeg. Nastalo je međusobno hrvanje u kome je neprijatelj imao 10 mrtvih. 25 ranjenih i 6 živih uhvaćenih. Mi smo imali 4 mrtva i 3 ranjena. Dobili smo oko desetak karabina, jedan šmajser, jedan par konja, 2 samara, oko 3500 metaka i dosta ostale ratne spremne.

Jučer navečer išla je brigada na Blinjski Kut. Akcija uspje-
la. Prije svega dignut je vlak prema Sunji sa 15 vagona, lo-
komotiva je potpuno uništena.

Detalje još ne znamo ... Razoružali su domobransku stražu,
dobili su karabina i što je najvažnije jedan laki njemački mitra-
ljez sa municijom. Detalje također ne znamo jer dva bataljona

¹ Original, -pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta pod br. 22—1, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 66 i 80.

³ Đuro Kladarin

još nisu poslali izvještaje. Mi ćemo vam naknadno javiti, tek žrtava na našoj strani nije bilo mnogo.

Ja sam došao ovdje na pregovore sa ovim oficirima u vezi sa Graberjem.⁴ Međutim nikako do toga sastanka da dođe, zbog petljivih veza. Dakle to bi bila akcija koja je zasada u planu, a imamo u vidu i ponovo razoružavanje Majura i moglo bi još sutra da nas ponovo naoruža.

Neprijatelj sa tri bojne na onom sektoru Komogovina — Kukuruzari — Kostajnica krstari. Imamo namjeru da jednoj bojni postavimo minu.

Ako dobijete kakva naređenja u pogledu nas hitno nam ih dostavite. Mi bi inače krenuh na Dvorski sektor, jer čujemo da i tamo ima love. Uostalom i naređenje G. Š. H. bilo je u smislu odašiljanja naše brigade na taj sektor, međutim drug komesar Zone je to promienio zbog situacije.

Obavještavamo vas da smo konačno zarobili doktora Josipa Milunića. To će naročito interesirati druga Bogdana,[®] komandanta V Brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
si. otsutan

Komandant
Maraković Nina

⁴ O ovim pregovorima vidi dok. br. 41 i 65. Napad je izvršen ali je ova bojna u međuvremenu napustila Graberje.

• Bogdan Orežčanin

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 20
STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE
O NEKIM AKCIJAMA ODREDA I OFANZIVI NEPRIJATELJA
NA PODRUČJU MOSLAVINE¹

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N. O. P. O. H.
Broj
20. XI. 1942

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Akcije prvog bataljona

11.XI. 1942 god. izvršile su snage I bataljona pretres u ustaškom selu Kapelici. Zaplijenjene su 3 puške, 3 bombe i nešto vojničke spreme. Uhvaćen je jedan od najvažnijih ustaških bandita u tom selu i likvidiran.

Akcije drugog bataljona

12.XI.1942. god. izvršile su snage II. bataljona napad na žandarmerijsku stanicu u Dubravi. Stanica je zauzeta i tom prilikom zarobljeno je 10 karabina, 3 pištolja, 1200 metaka, nešto bombi i mnogo ostale ratne spreme. Iste snage su na povratku kroz nekoliko sela pohvatale par ustaških bandita koji su likvidirani. Kod povratka su također uništili jednu lokomotivu šumske željeznice pokraj Križa.

Odredske akcije

14.XI.1942 god. otpočela je reakcija na naš Odred. U reakciji je učestvovalo preko 3000 vojnika Crne legije i Gorskog zdruza, naoružani tenkovima, bacačima i topovima. Borbe su trajale 3 dana. Naše snage su manevrirale po terenu i nanijele neprijatelju na nekoliko mjesta dosta osjetljive gubitke. U borbama smo imali 4 mrtva i više ranjenih.

Neprijatelj se povukao a da nije uspio da nam zada veći udarac, a niti da nas izbací sa terena. Još uvijek se nalazi oko našeg terena priličan obruč neprijateljskih snaga i mi **vjerujemo** da će neprijatelj ponoviti napad.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 2/9, k. 1602.

18.XI. 1942 god. sukobile su se naše snage sa neprijateljem u Vel. Bršljanici. Mi smo imali jednog ranjenog a neprijatelj je imao jednog mrtvog.

Osim gore navedenih akcija bilo je više sitnih akcija po hrvatskim selima. Mogućnosti za akcije su vrlo male, budući da se neprijatelj kreće terenom u jačim formacijama i u vrlo pripravnom stanju, a njegove posade su također vrlo jake i dobro utvrđene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Franjo Knebl

Komandant
Marijan Cvetković

BR. 76

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA MOSLA-
VAČKOG NOP ODREDA OD 20 STUDENOG 1942 GODINE¹

BROJNO STANJE

MOSLAVAČKOG ODREDA N. O. P. O. H.

Dne 20/XI 1942. god.

Jedinica		Komandant	Komesar	Zamj. Komandanta	Zamj. Komesara	Oper. ofic.	Int. of.	Obav. of.	Šef štaba	Šef saniteta	Intend.	Nadzor radova	Komandir	Partizani	Član štaba	Ekonom	Ukupno	Opaska
Št. odreda		1	1	x	1	1	1	1	1	1	1	1	1	22	3		34	
I bat.	Št. bat.	1	1	1	1	1	1	1						6	2	1	16	
	1.č.		1										1	52			54	
	2.č.		1										1	45			47	
	3.č.		1										1	38			40	
II bat.	Št. bat.	1	1	1	1	1	1							8	1		15	
	1.č.		1										1	43			45	
	2.č.		1										1	37			39	
	3.č.		1										1	44			46	
Bol. četa			1										1	23			25	
Rad. četa			1										1	29			31	
Diverzanti			1										1	10			12	
Ukupno		3	12	2	3	3	3	1	1	1	1	1	10	357	52	1	404	

V

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 21—8, k. 1481.¹ Pogrešno zbrojeno; treba: 6.

NAORUŽANJE

Jedinica		Puško mitraljez	puške					Kratko oružje	Municija za kr.or.	municijska				Bombe		Opaska	
			Mauzer	Manih.	Franc.	Talij.	Civil.			Mauzer ^a	Manih.	Franc.	Talij.	Civil.	Ofenz.		Defenz.
Št. odreda			14	7		1	1	10	220	606	270		30	25	2	11	
I. bat.	Št. bat.		6					7	132						2	6	
	1.č.	2	42	2				6	45		180				2	17	
	2.č.	1	24	17			2	2	28		556			21	4	4	
	3.č.	1	25	9	2		2	5	37	1000	200	40		25	3	7	
II. bat.	Št. bat.		7				1	6	78	30				2		11	
	1.č.	2	21	17	2		2	3	13		154	26		16	4	5	
	2.č.	1	29	2	1			2	32		45				30	2	
	3.č.	1	25	8	5		5	1	4		227	185		57	3	3	
Bol. četa			8	8	1		2	2	13	190	170	15		17	1	2	
Rad. četa			7	7	5		4	4	17	312	92	27		23		3	
Diverzanti			10	1				1	8	500	30				1	5	
Ukupno		8	218	78	16	1	19	49	627		1924	293	30	186	52	76	

komesar
Franc Knebl

Komandant
Marjan Cvetković

6iUj ve U oVOi kol0ni nekC eUre su, U3li3ed oštećenja dokumenta, ne-

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 20
STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA
HRVATSKE O AKCIJAMA PODREĐENIH JEDINICA U
DRUGOJ POLOVINI LISTOPADA I U STUDENOM¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZAN. ODREDA
HRVATSKE

Broj: 751/1942
Dana 20. novembra 1942

Predmet: Vojni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU
Narodno-oslobodilačke partizanske vojske Hrvatske

I. Akcije:

I Slavonska Narodno-oslobodilačka Partizanska Udarne Bri-
gada:

1). U noći 19/20.X.1942 Brigada je napala neprijateljsko
uporište Podvrško. Borba je trajala 1 i pol sat, opalili smo tri
granate iz našega topa i sve tri pogodile su u utvrđenu školsku
zgradu gdje su se zabarikadirali banditi. Poslije toga naše su
snage upale u mjesto i poslije vrlo kratke borbe svaki otpor
neprijatelja bio je likvidiran. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i
oko 20 ranjenih, zarobljeno je 11 mještana među njima neko-
liko najkrvavijih ustaških bandita. Tabornik je izgorio u jednoj
kući odakle je davao otpor i nije se htio predati. Od zaroblje-
nika je 8 strijeljano a trojica puštena. Dobiveno je svega 15
pušaka (karabina) i 22 lovačke puške. Ovo mjesto bilo je vrlo
zloglasno po svome krvološtvu nad srpskim stanovništvom toga
kraja. Prilikom napada na selo domaće ustaše davali su vrlo že-
stok otpor i mnogi su izgonili u kućama nisu se htjeli predati.
Zbog toga je i dobiveno tako malo oružja, jer je oružje zajedno sa
njima izgorilo u kućama. Selo je temeljito očišćeno od bandita.
Preostalo stanovništvo koje u 80% nisu bili banditi, danas sara-
đuje sa nama i imamo vrlo dobre odnose. Formiran je narodno-
oslobodilački odbor i selo je oslobođeno. Imali smo 3 mrtva i 6
ranjenih drugova.

2). I bataljon Brigade u noći između 20/21.X. izvršio je
akciju na neprijateljsko uporište Velika Pisanica.¹⁾ Napad je

¹⁾ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 17—8, k. 1481.

¹⁾ Vidi tom V. knj. 8, dok. br. 79.

potpuno uspio nakon nekoliko hitaca. Oružja nije dobiveno ništa, jer je banda pobjegla iz sela kad je čula da se naši približavaju, tako da neke veće borbe nije ni bilo. Nismo imali ni mrtvih ni ranjenih. Zaplijenjeno je 1000 kg. sira trapista, 100 klg. putera, nešto milerama, te 30 vreća bijelog brašna i mnogo drugih prehrambenih i odjevnih artikala. Zapaljena je željeznička stanica, ustaški tabor, opština, mlin i škola u kojoj se uvijek nastanjuje neprijateljska posada.

3). Dana 22.X.1942 na večer naši bataljoni Brigade išli su u tri čisto hrvatska sela u koja dosada nikad partizani nisu zalazili da održe tamo zborove. Zborovi su održani u Baničevcu, Baćindolu i Rešetarima (sva tri sela u neposrednoj blizini Nove Gradiške). Jedan bataljon Brigade istovremeno je postavio zasjedu 200 metara od ulaza u Novu Gradišku. Tu je naišao jedan civilni auto koji je zarobljen. U automobilu se je nalazila jedna šumarska komisija koja [je] zarobljena i dopremljena u štab Zone. a auto zapaljen. Zarobljenici su 4 inženjera, od njih dva su činovnika Ministarstva šuma i ruda, a druga dvojica namještenici šumske uprave u Novoj Gradiški, (sada vodimo pregovore o razmjeni), o čemu će biti riječ u političkom i informativnom izvještaju. Zborovi koji su tu po Brigadi održani vrlo su dobro uspjeli. Hrvatski narod je Brigadu jako lijepo primio. U tim selima zarobljeni su 1 ustaški krvnik, 1 kulturbundovac, podoficir koji su tamo pred narodom i strijeljani. U općini jednog sela' zaplijenjena je jedna puška mauzer, 2 civilne puške i nešto municije, dve pisane mašine, i dva šapirografa i drugog kancelarijskog materijala. Ubijen je 1 policajac koji je pucao kad je Brigada ulazila u selo. U drugim selima banda je pobjegla pred Brigadom tako da do borbe nije ni dolazilo. Po odlasku Brigade iz toga kraja zapaljeni su drveni mostovi na cesti Nova Gradiška — Baćindol.

Istog dana postavljena je zasjeda kod sela Oblakovca, naišao je jedan kamion, mitraljezac i nekoliko njemačkih vojnika bilo je ubijeno i nekoliko ranjeno, no šofer nije bio pogođen, pa je auto uspio da pobjegne, tako da plijena nije dobiveno ništa.

4). U noći od 23/24.X. I bataljon Brigade izvršio je napad zajedno sa moslavačkim snagama na neprijateljsko uporište Vel. Grđevac.⁴ Ta akcija nije uspjela. Razlog neuspjeha te akcije je sljedeći: samo mjesto brane isključivo ustaše. Naoružanje njihovo bilo je mnogo veće nego što su informativni podaci o tome govorili. Osim toga banda je saznala za napad čitavi jedan dan prije i dobila pojačanje iz Grubišnog Polja a da naši o tome nisu ništa znali. Mi smo imali 10 mrtvih i 5 ranjenih i u boju izgubili 5 karabina. Kod bande 15 mrtvih i oko 26 ranjenih. Zarobili smo 10 domobrana koji su čuvah most pred selom. U

Odnosi se na Baničevac.

>orbi je zadobiveno 10 pušaka, 420 metaka i 15 bombi. Mjesto u branili ustaše i IV Gorski zdrug sa 20 puškomitraljeza, 8 eških mitraljeza i 3 teška minobacača.

Poslije te akcije bataljon je imao za zadatak da sakupi žito živežne namirnice iz napuštenih srpskih sela u kojima niti edne žive duše nije ostalo (okolina Vel. Grdevca i Grubišnog Polja).^B U toku dvije nedjelje spremljeno je u naše magazine [samo tog bataljona) 35.000 klg. pšenice, 1.000 klg. graha, 600 kila masti, 46 kila meda, 1.000 kila zobi, 1.000 lit. vina. 350 kila soli, 290 litara rakije, 105 kila šećera i mnogo drugog za prehranu.

5). Dana 25. X. 1942 izvršen je napad na željezničku stanicu Ratkovica, na pruzi Nova Kapela Batrina—Pleternica.⁰ Posada u stanici brojila je 40 domobrana. Poslije borbe od 15 minuta uporište je likvidirano. Jedan je domobran poginuo, šesnaest zarobljeno a ostalo uspjelo da pobjegne. Zaplijenjeno je 16 karabina, 700 metaka, 60 ofanzivnih bombi, 1 prsni mitraljez sa 150 metaka i dosta razne druge vojničke spreme. Konfiskovane su stvari iz dućana poznatog ustaškog bandita Josipa Horvata i spaljena tvornica marmelade. Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka. Iste noći porušeno je 100 m. pruge u blizini stanice Ratkovica, i stanica je uništena.

6). Dana 26. X. 1942 Brigada je napadnuta za vrijeme logorovanja u selu Lovčiču od strane dviju satnija legionara bojne »branioci Višegrada«.⁷ U borbi koja je trajala dva sata neprijatelj je bio potučen i natjeran u bjekstvo. Zarobljeno je tri puškomitraljeza, pet karabina, 1700 metaka i ostale vojne spreme. Gubici neprijatelja u mrtvima su vrlo znatni. Poginuo je neprijateljski satnik. Zarobljena su dva legionera i strijeljana pred narodom. Mi smo imah 1 mrtvog i dva ranjena.

7). Dana 27. X. 1942. kod sela Grižića na cesti Brod—Požega naša je zasjeda dočekala jedan njemački kamion i zarobila ga. Ubijena su dva njemačka podoficira. U kamionu je bilo 500 kgl. gavrilovićeve salame, 300 klg. nuler bijelog brašna, 250 lit. likera, 20 klg. masti, 40 klg. putera, mnogo čokolade, bombona i ostalih stvari. Dobivena su dva karabina i 150 metaka. Sa zaplijenjenim kamionom zarobljene stvari dovezene su u logor Brigade.

8). Dana 28. X. u 2.30 poslije podne naša je Brigada napadnuta od neprijateljskih snaga, kada se nalazila na odmoru u selu Gradište,⁸ poslije jednog većeg marša. Najprije [je] došlo šest neprijateljskih bombardera i bombardovalo je i mitraljiralo mjesto i okolinu. Selo je jako stradalo od **bombardovanja**.

" Odnosi se na sljedeća sela: Velika i Mala Đapčevica, Velika i Mala Peratovica, Velika i Mala Barna, Lončarica i Šibenik.

[†] i " Vidi dok. br. 7.

Brigada je imala 18 mrtvih i oko 15 ranjenih od avionskih bombi i mitraljeza. Tom prilikom oboren je iz puškomitraljeza jedan neprijateljski avion bombarder tipa BREGE. Bombardovanje je trajalo sat i pol. Zatim je uslijedio napad pješadije (njemačke) koja je došla pod zaštitom aviona na vrlo blisko otstojanje. Neprijatelj je uspio u bitci, koja je trajala do mraka, da potisne Brigadu iz sela, zahvaljujući pomutnji koja je nastala u našim redovima uslijed strašnog djelovanja avijacije. Naši borci su prvi puta doživjeli vazdušni napad ovakvih dimenzija. U borbama sa pješadijom imali smo 11 ranjenih i 1 mrtvog. Tom prilikom ranjen je komandant Brigade drug Bogdan Crnobrnja (Tolja) i Načelnik štaba Brigade drug Milan Stanivuković (Oficir). Među mrtvima nalazi se intendant Brigade Dušan Holcer. Rane druga Milana Stanivukovića i Bogdana Crnobrnje nisu teške, moći će uskoro opet na svoju dužnost (kroz mjesec dana). Neprijatelj je imao također prilično velike gubitke oko 35 mrtvih i četrdesetak ranjenih. U borbama smo dobili tri karabina, a mi smo izgubili teški mitraljez za koji nismo imali više municije, izvađena je samo cijev od mitraljeza.

9). Noću između 1/2. XI. izvršen je napad na željezničku stanicu Londžica na pruzi Požega—Našice. Neprijateljska posada na stanici brojila je 120 legionera. Davali su vrlo žilav otpor, prelazeći čak u borbu na nož. Borba je trajala četiri sata, nakon čega je neprijateljski otpor likvidiran. Uništeno je 7 solidno izgrađenih bunkera, minama je razorena željeznička stanica i pruga. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i mnogo ranjenih, zaplijenjeno je pet karabina, 1800 metaka i mnogo vojne spremne. Na našoj strani bila su 3 lakše ranjena. Prilikom borbe oko željezničke stanice Londžica naša zaseda prema Našicama razrušila je prugu i prekinula tt. veze. Nakon toga je naišla jedna lokomotiva od Našica prema Londžici koja je uništena.

10). Noću između 4/5 ov. mj. jedna četa IV bataljona Brigade razrušila je Našički vodovod. Uništena su sva postrojenja oko vodovoda tako da su Našice ostale bez vode na duže vremena. Iste noći II bataljon Brigade razrušio je preko 1.000 metara pruge Našice—Požega i porušene sve tt. veze.

11). Dana 5. XI. 1942 I četa II bataljona Brigade postavila je zasedu blizu sela Bekteža (banditsko mjesto, kulturbundaši). Tom prilikom naišao je jedan policajac kulturbundaš i 8 seljaka kulturbundaša. Od zarobljenika dvojica su strijeljana kao banditi a ostali nakon preslušanja pušteni. Iako su bili kulturdundaši nije ustanovljeno da su vršili kakva zločinstva. Održan im je govor i objašnjeni ciljevi naše borbe. Od gornja dva likvidirana bandita iz te grupe zaplijenjeno je 26 kom. svinja i 2 metra brašna.

12). Dana 12. ov. mj. izvršena je akcija na kamenolom Radlovac (iznad Orahovice). Akcija nije uspjela. Radlovac posjeduje samo jednu ogromnu zgradu od kamena u kojoj su se banditi zabarikadirali, napravili puškarnice i pretvorili zgradu u utvrđenje. Taj kamenolom već duže vremena ne radi a ustaška posada koja je unutra bila, bila je radi toga da osigura stanicu i prugu i da služi kao baza za napade na naše veze sa istočnim dijelom našega sektora. Mi nismo imali gubitaka, ali nismo mogli ni neprijatelju ništa učiniti, iako smo pucali 7 granata iz našeg topa.

13). U noći između 15 i 16/XI. Brigada je izvršila napad na neprijateljsko uporište i željezničku stanicu Ceralije. Akcija je potpuno uspjela. Borba je trajala pola sata. Nismo imali ni mrtvih ni ranjenih. Zadobijeno je 31 karabin, oko 4000 metaka, oko 50 šinjela, mnogo ranaca, cipela i druge vojne sprema. Željeznička stanica je razorena, pruga i tt. veze pokidane. Zaplijenjeno je oko 200 litara petroleuma, par stotina kila soli, sto kila šećera, i dosta drugih dućanskih stvari iz dućana jednog ustaškog bandita. Zapaljena je općina i zaplijenjen sav kancelarijski pribor.

Kada je Brigada formirana dobila je zadatak da preko Ravne Gore pređe na Psunj do Nove Gradiške, a onda uz glavnu prugu na istok prema Brodu, a onda da okrene na sjever od Broda prema Đakovu i odande da se vraća sjevernim dijelom Krndije i Papuka, zapadno od Orahovice i Drenovca.⁹ Brigada je dobila za zadatak da na svome putu izvrši dosta vojničkih akcija kao i političkih zborova i manifestacija naročito kroz ona srpska i hrvatska sela (naročito ova posljednja) gdje naše partizanske jedinice do sada se nisu kretale. Politički dio svoga zadatka Brigada je izvršila izvanredno dobro. Što se tiče vojničkog u tome se nije baš najbolje uspjelo. No Brigada je mlada, rukovodeći kadrovi isto tako, i smatramo da će ubuduće ipak potpuno i vojnički zadovoljiti.

I Odred.

1). Dana 22/23. X. 1942 II bataljon I Odreda izvršio je napad na neprijateljsko uporište željezničku stanicu Brezine—Bujavica, koju su čuvali domobrani.¹⁰ Domobrani uopće nisu davali otpor. Mrtvih ni ranjenih nije bilo ni na našoj ni na njihovoj strani (nije ni metak opaljen), dobiveno je 14 manliher pušaka, 700 metaka i 1 prsni mitraljez sa 250 metaka i 20 bombi. Većina domobrana odmah se predala kad su ugledali partizane, samo jedan manji dio je pobjegao. Domobranima je održan govor, dato propagandnog materijala i pušteni.

" Slatinski Drenovac
" Vidi tom V. knj. 8, dok. br. 84.

2). Dana 24/25. X. 1942 II bataljon izvršio je napad na željezničku stanicu Dobrovac. Na stanici je bilo 7 domobrana. Dobiveno je 7 pušaka, 350 metaka, 9 bombi, a da pri tome nismo opalili ni metka. Domobrani nisu pružali nikakav otpor. Ta stanica kao i gornja potpuno su uništene, a nalazi se na pruzi Banova Jaruga—Pakrac.

3). Dana 2. XI. neprijatelj je u jačini od tri satnije pošao iz Daruvara prema oslobođenom selu Bijela, Donji i Gornji Borci sa namjerom da ga opljačkaju.¹¹ I bataljon I. Odreda, u zajednici sa jednim vodom Brigade koji je bio dopratio ranjenike, izvršio [je] napad na neprijatelja. Neprijatelj se žilavo borio. Paljba puškomitraljeza, teških mitraljeza, topova i minobacača bila je vrlo žestoka. Borba je počela oko 10 sati prije podne, te je trajala do mraka. Uveče istog dana neprijatelj se povukao u svoje uporište Daruvar. U toj borbi poginula su naša dva druga, 1 ranjen a 1 zarobljen. Neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i priličan broj ranjenih. Iste noći i sutradan taj bataljon bio je u zasjedi prema Daruvaru i Siraču, ali se neprijatelj više nije pojavljivao

4). Dana 3. XI. 1942 u 0.30 sati 2 čete II bataljona izvršile su akciju na željezničku stanicu Međurić.¹² Poslije borbe od pola sata zauzeta je željeznička stanica i ostale zgrade gdje su se nalazili domobrani. Stanica je zapaljena, srušeno 17 telefonskih bandera koje su također spaljene. Zadobiveno je pet karabina, 125 metaka, 16 ofanzivnih bombi, 4 noža, 3 fišekhje, 3 opasača i 3 vojnička čebeta i nešto druge vojne spremne. Zarobljeno je pet domobrana koji su preslušani i nakon dužeg razgovora sa njima su pušteni. Domobrani izjavljuju kako oni a i civilno stanovništvo jedva čekaju dan kada će biti slomljen fašizam. Zasjeda koja je imala za zadatak da spriječi bjekstvo domobrana iz stanice nije pravovremeno zauzela svoj položaj tako da su većina domobrana pobjegli prije nego što su naši ušli u stanicu.

5). Dana 6 ov. mj. jedan vod I bataljona koji je imao za zadatak da postavi zasjedu pokraj sela Dereze gdje je banda češće dolazila da pljačka, imao je borbu sa 20 domobrana. Na tu zasjedu naišlo je 20 domobrana sa dva puškomitraljeza. Naša zasjeda je prerano otvorila vatru, tako da nije uspjelo potpuno razbiti odnosno uništiti ekipu pljačkaša. U borbi su poginula dva domobrana a 1 zarobljen. Dobiveno je tri karabina i ostali vojni pribor od tri domobrana. Ostali 17 su pobjegli.

6). Dana 10. XI. jedan vod I bataljona I Odreda razrušio je most između Garešnice i Rastovca, zatim između Duhova i Uljanika. Isti vod napao je željezničku stanicu Končanica—Siget. Zapaljena su tri teretna vagona, srušene su 20 bandera i zapaljene kao i stanica. Zaplijenjeno je nešto sanitetskog materijala.

" i " Vidi dok. br. 30.

7). Dana 13. XI. napala je druga četa II bataljona na stražu koja je čuvala »plavi most« kod Rajića, na glavnoj pruzi Beograd—Zagreb (to je veliki gvozdeni most).¹⁸ Nakon kraitke borbe straža je savladana. Neprijatelj je imao dva ranjena, koji su poslije od naših bolničara previjeni. Sa domobranima održan je miting i pušteni su. U borbi je zadobiveno 9 karabina manlihera, 400 metaka, 8 bombi, 8 noževa, 8 opasača, 8 fišeklija, 3 čebeta, 4 para cokula i 2 para čizama. Mi nismo imali ni mrtvih ni ranjenih. Most nismo mogli porušiti, jer ista četa nije imala sobom eksploziva. Iste noći I četa II bataljona napala je na selo i željezničku stanicu Dragalić (na glavnoj pruzi Beograd—Zagreb).¹⁴ Pošto je vod koji je imao za zadatak da napadne stanicu prerano otvorio vatru, banditi su iz sela pobjegli, tako da u samom selu naše snage nisu našle nikakvog otpora. Na željezničkoj stanici bilo je 20 Nijemaca koji su čuvali stanicu. Oni su davali očajni otpor. Imali su tri puškomitraljeza. Za cijelo vrijeme borbe nabacili su raketle i tražili pomoć. No naši su izvršili juriš prije nego što je njima mogla pomoć da dođe. U posljednjem momentu Nijemci su uspjeli da pobjegnu. U toj borbi poginulo je 5 Nijemaca, mi smo dobili samo 1 karabin jer su od ostalih ubijenih Nijemaca uzeli karabine oni koji su pobjegli. Zapaljena je željeznička stanica i 1 teretni voz koji je bio u stanici zajedno sa mašinom i poštanskim kolima. Saobraćaj je bio prekinut nekoliko sati. (Ovom prugom prolaze vozovi svakih 14 do 15 minuta. Banda ima posebne ekipe za popravljjanje oštećene pruge i tt. veze i vrlo brzo popravljaju svaku nanešenu štetu). Onaj dio čete koji je napao selo zarobio je pet karabina i nešto municije. Općina je demolirana i zaplijenjen sav kancelarijski materijal, telefon i zaplijenjeno 4 radio aparata. U borbi oko željezničke stanice imali smo tri lakše ranjena druga.

8). Dana 17 ov. mj. II bataljon istog odreda izvršio je napad na neprijateljsko uporište Strmac (Gradiška Šumetlica). Nakon borbe od pola sata neprijateljsko uporište je savladano. U borbi je dobiveno 40 mauzer karabina, 140 bombi, 11.000 metaka, 2 prsna mitraljeza i 1 puškomitraljez. Dobiveno je mnogo i ostale vojne spremne. Zarobljeno je 47 domobrana. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Ovo uporište bilo je vrlo jako utvrđeno. Vrlo jaka zgrada a osim toga oko desetak dobro izgrađenih bunkera. Ovaj bataljon ispalio je samo oko 200 metaka na neprijatelja, a onda zarobio 1 kamion koji je u to vrijeme naišao prema mjestu, kamion zapalio, a šofera sa pismom poslali u samo neprijateljsko uporište. Komandir jedne čete ovog bataljona u pismu je napisao neprijateljskoj posadi neka

¹⁴ i ¹⁴ Vidi dok. br. 60.

" Vidi dok. br. 110.

se preda inače će sa topom sve da uništi, nakon čega se neprijateljska posada predala (taj bataljon nije ni imao topa jer je top sa Brigadom!). Zarobljeno je mnogo sanitetskog materijala i jedan dezinfekcioni aparat.

II Odred.

1). Dana 20/21. XI. ov. god. 6 partizana I bataljona II Odreda isjekli su telefonsku žicu poljskog telefona koja vodi od neprijateljskog uporišta [Bučko] Kamensko prema Orljavcu u dužini od 100 m.

2). Noću između 21/22-XI. na pruzi Orahovica Radlovac izvršio je jedan vod II bataljona II Odreda sabotažu na pruzi. Srušeno je u dužini od 500 m. telefonskih stubova i pruge. Spaljene su dvije barake koje su služile za neprijateljsku posadu u kojima momentalno nije bilo neprijatelja. Čim su zgrade zapaljene krenuo je iz Orahovice oklopljeni voz. Maičinovoda nije primijetio da je pruga razrušena te se je stumbao. Šestorica su ubijena iz tog oklopljenog voza i više ranjeno. Isti vod u noći između 23 i 24. XI. odbio je neprijatelja koji je pokušao da opljačka oslobođeno selo Kokočak. Drugi dan iza toga banda je pokušala da napadne oslobođeno selo Pištana, da ga opljačka i popali. Banda je uspjela zapaliti samo prvu kuću u selu, a onda napadnuta od istoga voda sa boka i nakon kratke borbe banda je raspršena i natjerana u bjekstvo.

3). Dana 23. X. 1942. jedinice II bataljona II Odreda upale su u selo Slobodna Vlast i zarobile ustaškog tabornika Lovru Božića. Tom prilikom od istog tabornika zaplijenjeno je 4 metra pšeničnog brašna, 2 metra pšenice, 1 met. kukuruznog brašna i 25.000 Kuna .

4). Noću između 26/27. X. razorena je pruga i most između Paučja i Zdenkovca.

5). Dne 26. X. 1942 isječeno je i odneseno od partizana I bataljona II Odreda 500 metara telefonske žice vojno-poljskog telefona između neprijateljske posade u Milivojevcima i one u Tornju.

6) Dana 26/27. X. I bataljon II Odreda razorio je most sa avionskom bombom na putu od Orljavca prema [Bučkom] Kamensko.¹⁶ Tom prilikom postavljene su zasjede. Ujutro na 27 došla je neprijateljska patrola sa 4 konjanika (Nijemci) da izvide šta je bilo sa mostom. Ta 4 konjanika su ubijeni od naše zasjede. 15« minuta iza toga naišlo je 150 Nijemaca u streljačkom stroju od Orljavca prema [Bučkom] Kamenskom i našoj zasjedi došli iza leđa. Razvila se očajna borba gdje je poginulo oko 15 Nijemaca. Naš jedan drug pao je teško ranjen. Naši nisu mogli da ga izvuku i Nijemci su ga odnijeli i kako kasnije čujemo prenijeli

¹⁶ Vidi dok. br. 34.

su ga u Požegu u bolnicu. Za daljnju sudbinu njegovu ne znamo. Druga zasjeda koja je bila postavljena prema [Bučkom] Kamenskom, imala je borbu sa oko 120 Nijemaca koji su pošli od [Bučkog] Kamenskog u pravcu tog srušenog mosta. Zasjeda je prerano otvorila vatru i neprijatelj upozoren. Neprijatelj se povuko. Pola sata iza toga došao je neprijatelj sa pojačanjem i ponovno naišao na našu zasjedu koja je ponovila grešku da je opet rano otvorila vatru. Neprijatelj je momentalno bio odbijen, no nešto iza toga napao je ponovno i razvila se borba koja je trajala oko 1 sat, nakon čega su se naši povukli. Kod te borbe imali smo jednog lakše ranjenog. Koliko je bilo žrtava kod neprijatelja nije se tačno moglo ustanoviti.

7). Dana 15/16. XI. 1942 II bataljon II Odreda razoružao je neprijateljsku kasarnu u blizini Čaćinaca (200 metara od sela koje je vrlo jako utvrđeno, jer se nalazi u njoj njemačka komanda). U ovoj kasarni nalazilo se 20 domobrana koji su imali za zadatak osiguranje pruge. Pet domobrana je uteklo a 15 zarobljeno, da pri tome mi nismo opalili niti metka (domobrani su bili iznenađeni naglim napadom). Zarobljeno je 15 pušaka, 40 bombi, oko 700 metaka kao i ostala sprema za 15 domobrana. Među zarobljenim domobranima bio je i podoficir koji je sa njima komandovo. Domobrani su nakon izvjesnog vremena pušteni. Mrtvih ni ranjenih nema ni na jednoj strani.

Naša diverzantska grupa

1.) Dana 27. X. 1942 minirala je prugu između Lipovljana i Novske (glavna pruga Beograd—Zagreb). Naišao je vlak i uništena je lokomotiva potpunoma i nekoliko vagona. Cijela kompozicija nije uništena jer je vlak išao jako polagano. Saobraćaj je zaustavljen 5 do 6 sati.

2). Dana 7. XI. 1942 minirana je glavna pruga Beograd—Zagreb 100 metara od stanice Novska prema Beogradu.¹⁷ Voz je naletio na minu upravo u času kada je drugom prugom (kolosjekom, jer je ovdje dupli) naišao drugi voz od druge strane, tako da su od eksplozije mine prevrnuće obadvije lokomotive i oštećene kompozicije jednog i drugog voza. Jedna lokomotiva je sasvim uništena.

3). Dana 8/XI. 1942 u 21.30 h minirana je pruga (glavna pruga Beograd—Zagreb) kod Rajića.¹⁸ Naišao je voz sa 2 vagona. Mora da je u njima bilo nešto vrlo teškoga. Lokomotiva i ta dva vagona potpuno su uništeni. Promet ebustavljen 24 sata. Što je tačno bilo u vozu ne znamo.

4). Dana 11/XI. 1942 u 4.35 h grupa je minirala veliki rezervar benzina kod Banove Jaruge.¹⁹ Taj rezervar je građen 8 mjeseci, a nalazio se udaljen 150 metara od željezničke stanice.

" i " Vidi dok. br. 30.

U rezervaru se nalazilo pedeset vagona nafte (500.000 kila). Toliko upravo može rezervar da primi. Nafta je sva izgorila i sa eksplozijom uništena su sva okolna postrojenja i jedan voz koji je upravo naišao kada se desila eksplozija. Požar je trajao nekoliko dana.

Od 19/X. 1942 do zaključno 20. XI. 1942 zadobiveno je ukupno 187 karabina, 24 civilnih pušaka, 22.325 metaka, 308 bombi, 4 prsnih mitraljeza, puškomitraljeza.

II. vojna situacija

U prošlom izvještaju smo vam pisali da se sprema neprijateljska ofanziva većega stila na masive slavonskih planina. Iz svih informativnih podataka (odnosno podataka informativne službe) moglo se je sa sigurnošću zaključiti da se neprijatelj sprema na ofanzivu protiv nas. Što nam je o tome govorilo: posada u Virovitici, Voćinu, Daruvaru, Pakracu i Lipiku, Novoj Gradiški, Novskoj, Okučanima, Slav. Brodu, Našicama, Slav. Požegi — u svim tim neprijateljskim uporištima posade su vrlo brzo rasle. U nekim mjestima bile su se pojačale na više nego duplo. Osim toga u Novu Gradišku, Novsku i Okučane Nijemci su stalno nadolazili a osim toga u Novoj Gradiški bilo je oko 10 baterija njemačke artiljerije i gradile su se barake za dolazak 10.000 Nijemaca. U Novskoj također. U to vrijeme dobili smo iz Kozare informativni izvještaj u kome nas izvještavaju da je na njih počela ponovno ofanziva u jačini od 30.000 Nijemaca. Od jednog Nijemca koga su oni zarobili dobili su podatke da kada Nijemci svrše sa ofanzivom na Kozari da će ići u Slavoniju da očiste Slavoniju od partizana. Još mnogo drugih stvari govorilo je da se na nas priprema ofanziva. Do ofanzive većega stila ipak nije došlo. Da do nje nije došlo ja mislim da možemo zahvaliti velikoj ofanzivi naših udarnih brigada u Bosanskoj Krajini, Kordunu, Baniji i Lici.⁰ U slavnim bojevima koje su vodile naše brigade tamo i zauzimale grad za gradom svakako uništeno [je] mnogo neprijateljskih vojnika a isto tako prinudilo [se] neprijatelja da baca velike snage svoje vojske na onaj kraj naše zemlje. Osim toga međunarodna situacija također je tome doprinijela. Ofanziva Amerikanaca i Engle^a u Africi povukla je veliki broj Nijemaca odavde iz naših krajeva, a Talijana iz Primorja. Uslijed toga što su Talijani morali smanjiti posadu u nekim primorskim krajevima mnoge ustaške

**** Na navedenim teritorijama vodile su naše brigade uporne borbe u cilju likvidacije jakih neprijateljskih uporišta, kao što su: Bihać (vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 59 i 78); Slunj (vidi dok. br. 16, 22, 39, 45, 46 i 49); Cetingrad (vidi dok. br. 23 i 61); Bosanski Novi—Dvor (vidi dok. br. 98, 99, 100 i 102); Sunja (vidi dok. br. 15, 37 i 63); Glina (vidi tom V, knj. 8, dok. br. 66, 69, 75 i 78).**

pukovnije išle su odavde iz Lipika, Voćina i mnogih drugih neprijateljskih posada da ih tamo nadomjeste (tako smo bar dobili podatke da su ustaše išle za Primorje). Ustaše su gotovo iz svih mjesta odavde otišli, ostali su samo u neznatnom broju. Ovdje su ih svuda nadomjestili domobrani, a i domobranske posade prilično su smanjene, kako ćete konačno vidit u našem informativnom izvještaju.²¹ Nijemci su također naglo odlazili iz ovih krajeva. Govori se da su išli za Grčku i za Italiju. Sada je ovdje situacija takva da momentalno nema izgleda da će neprijatelj poduzimati kaki veći pohod protiv nas. Obzirom na slabe neprijateljske posade oni sada vrše svuda mjere defanzivnog karaktera. Svuda se utvrđuju i prelaze iz manjih sitnih i slabo utvrđenih uporišta u veća i bolje utvrđena. Tako je napr. neprijateljska posada iz Bijeke Stijene pobjegla u Okučane, iz Caglića pobjegli su u Novu Gradišku, iz Malih Bastaja kulturbundaši su pobjegli u Daruvar, iz Velike Pisanice i svih manjih mjesta na istočnom dijelu Bilo Gore pobjegli su u Vel. Grđevac i Grubišno Polje.

Neprijatelj je u zadnje vrijeme svoju bandu u ovim krajevima naoružao mnogo bolje nego što je to bilo ranije. Svaki deseti vojnik najmanje ima po jedan puškomitraljez. Imaju prilično teških mitraljeza, minobacača i artiljerije. Ranije u ovim krajevima bilo je vrlo slabo naoružanje neprijateljskih posada što se u zadnje vrijeme znatno izmijenilo. Osim toga neprijatelj je mnogo toga u svojoj vojnoj odnosno operativnoj taktici naučio od nas. Oni sada nama pripremaju zasjede, a kada se kreću ne idu drumovima i ne idu u kolonama, već u streljačkom stroju, sa dobrim patrolama i bočnim osiguranjem. Neprijatelj je postao mnogo oprezniji. Osim toga upotrebljava se protivu nas priličan broj aviona. Nema dana kada našom oslobođenom teritorijom ne kruže po par neprijateljskih aviona, vrše izviđanje i bombardovanje. Glavnu prugu Beograd—Zagreb u posljednje vrijeme jako čuvaju. Vrlo je teško provući se da se postavi mina. Grade uzduž pruge bunkere na dubini od 800 metara i to počam od Novske pa prema istoku. Prugu čuvaju pretežno Nijemci, a po negdje samo domobrani.

Neprijatelj često zaleće se iz svojih glavnih uporišta kao i onih većih na našu oslobođenu teritoriju, prije svega radi pljačke i drugo radi izviđanja. Osim toga on na taj način želi da priveže naše snage za jedan određeni sektor radi odbrane teritorije. Primijećuje se sistematsko upadanje sa 100 do 1000 ljudi iz Daruvara, Sirača i [Bučkog] Kamenskog, to su tri mjesta iz kojih se oni stalno zaletaju u naš teritorij. Iz drugih uporišta već odavno nisu vršili nikakve upade u naša oslobođena sela.

¹⁶ Vidi dok. br. 34.

Ovdje bi htjeli vezati naše snage prvo, drugo ovo su naša najbogatija sela i oni zaleću radi pljačke i da nam unište ekonomsku bazu. Mi se čuvamo da se ne vrtimo na repu neprijatelja. Ostavljamo izvjesne manje snage radi patroliranja oko tih neprijateljskih uporišta a veće snage naše Brigade i Odreda šaraju po oslobođenoj još više po neoslobođenoj teritoriji radi akcija na neprijateljska uporišta, zasjeda na neprijateljskim komunikacijama i rušenja tih komunikacija. Dosad smo vidili iz prakse da su te naše manje jedinice dovoljne da ako se neprijatelj zaleti da ga odbiju i da mu nanesu gubitke. Po neki put se dogodi da naša patrola od pet ljudi zaustavi i protjera neprijateljsku pljačkašku kolonu u jačini od 200—300 i do 500 ljudi. Mi ćemo sada iskoristiti to što je neprijatelj vezan za novi front u Africi i onaj koji su mu stvorile naše udarne brigade u Bosanskoj Krajini, Lici i Kordunu, te ćemo prijeći u življe napade na neprijateljske komunikacije i uporišta većega stila.

Mi sada ovdje imamo dva odreda sa po dva bataljona, i brigadu. Naročito dobro radi naš I Odred koji je dobio više oružja i druge vojne spreme nego Brigada i II Odred zajedno. Osim toga taj I Odred oslobodio je četiri hrvatska sela i to: Donji Caglić, Bijela Stijena, Bukovčani i Bukovčani Pavić. U tim selima više bandita nema, a partizani su voljeni gosti. I" Odred a i Brigada prošli su mnoga hrvatska sela i održali u njima masovne zborove, naročito u području oko glavne pruge Beograd—Zagreb. Osim toga I Odred je sa svojim jedinicama prešao glavnu prugu na mnogo mjesta i držao zborove u srpskim selima u Posavlju, tu prema Kozari lijevo i desno od puta Okučani—Stara Gradiška. U jednom selu na Savi istočno od Siare Gradiške pohapsili su oko 8 četničkih saradnika koji su pripremali teren za prebacivanje četnika iz Motajice ovdje u naše krajeve. Na terenu I Odreda pohapšeno je još i drugih četničkih saradnika oko Nove Gradiške,² kako ćete vidjeti iz izvještaja obavještajnog oficira i političkog izvještaja druga polit, komesara.

U našim mobilizacionim centrima od 20 prošlog mjeseca do danas izvježbali smo vojnički i politički odgajali oko 400 novih boraca pretežno omladine. Sada smo te omladince priključili Brigadi oko dvije stotine, a ostalo I i II Odredu (pretežno ! Odredu). Sada smo stvorili samo dva ah krupnija mobilizaciona centra. Vršimo kampanju za novu široku mobilizaciju. Nadamo se da ćemo u toku deset dana sakupiti oko 400—500 novih dobrovoljaca pretežno omladine i njih ćemo rasporediti u ta dva mobilizaciona centra i počecemo sa vojnim i političkim

" Ovi četnički saradnici bili su povezani sa četnicima na Motajici. Sem toga, vršili su četničku propagandu u selima: Gornji Bogičevci Trnava. Smrtići i drugim.

instrukcijama. Dali smo si zadatak da do 15 decembra, kada ćemo izvršiti reorganizaciju većega stila, o kojoj će biti riječ malo kasnije, naoružamo sve te novomobilisane borce. Kod nas se osjeća glad za oružjem i za sposobnim kadrovima, rukovodiocima. Mladi i neiskusni borci mora da dolaze na odgovorne dužnosti komandira četa ili komandanta bataljona, a da za to često puta još nisu dorasli. Isto tako rukovodstvo II Odreda je vojnički i politički dosta slabo. Otkako je ranjen komandant Brigade i Načelnik štaba iste. Brigada također ima slabo rukovodstvo. Zbog slabog političkog rukovodstva poslali smo da budu uz Brigadu 15—20 dana zamjenik komandanta Zone drug Petar Drapšin, zamjenik polit, komesara Zone drug Duško i drug Capo (Janjić)²³ koji je ovih dana od vas ovamo došao. Nadamo se da će oni za to vrijeme dati toliku pomoć Brigadi da će ona poshje toga moći i bez njih uz našu kontrolu dosta dobro da radi.

Naši drugovi partizani, a i rukovodeći kadrovi umnogome još šepaju u vojnom pogledu, ne znaju postavljati dobre zasjede, često puta izdaleka otvaraju vatru na neprijatelja, a kod borbe ne znaju pravilno manevrirati. Ne znaju prilikom borbe na otvorenom polju pod vatrom da se prebacuju i da jedan drugoga vatrom štiti, nego često puta iako su zajedno, bore se kao jedinke. Nastojimo da se to neznanje nadoknadi uputstvima i vojnom vježbom. Moral je dosta dobar i disciplina i vojni poradak se umnogom popravio. Borbenost je na dosta velikoj visini.

Jedno od bolnih pitanja je pitanje veza sa našim III i IV Odredom na Fruškoj Gori. Naši kuriri koji su otišli tamo prije tri nedelje na povratku ovamo dočekani su u zasjedi od neprijatelja i 1 je ranjen, a za drugoga ne znamo da li je ubijen ili je pobjegao. Uglavnom nisu uspjeh da oni do nas ovamo stignu. Bili su napadnuti istočno od Vinkovaca. Sa njima je išlo i nekoliko drugova iz Štaba III Odreda (Podunavskog). Onih pet Vojvodana sa Grulovićem²⁴ koji su došli od Vrhovnog štaba preko vas, prebacili smo za Srem. Četvorica su otišla preko Srema za Banat i Bačku, a Grulović je ostao na Fruškoj Gori, no do danas znamo samo toliko da je on tamo stigao, ali od njega kao ni od naših jedinica dolje nemamo nikakvih pismenih izvještaja.

Kako ćete viditi iz formulara za brojno stanje i naoružanje porast broja ljudi u našim jedinicama kao i oružja je bio dosta znatan. Tako naš I bataljon Udarne Brigade koji operiše na sektoru Bilo Gore za mjesec i pol dana povećao se za duplo,

" Vlado
" Nikola

a zadobio je i prilično oružja. Sada je formirana IV četa toga bataljona, jer su čete bile preglomazne. Tri čete brojile su skoro oko 400 ljudi. Drugi bataljon I Odreda također je silno porastao u broju ljudi kao i u oružju. Taj bataljon je prije imao samo dvije čete, sada [je] formirana III četa tog bataljona, no i one su još uvijek dosta glomazne. Slabije rastu I bataljon I Odreda i obadva bataljona II Odreda. U zadnje vrijeme se i kod njih znatno stanje popravilo. Dali smo si u zadatak da radimo punom parom kako na odgoju novih ljudi, isto tako na zadobijanju oružja da bi do 15 decembra mogli formirati novu Brigadu. Isto tako marljivo i neumorno radimo na rušenju komunikacija, kao što ste vidili iz akcija diverzantske grupe, prilično velikih šteta nanijeli smo neprijatelju na glavnoj pruzi Beograd—Zagreb kao i onoj Lipik—Banova Jaruga—Novska, da ne govorimo već o čitavoj masi diverzija na cestama i prugama sporednog značaja. Sada smo reorganizovali našu diverzantsku grupu i stvorili od nje tri grupe sa dodatkom novih ljudi. Jedna grupa imaće za zadatak da stalno napada i ruši prugu Beograd—Zagreb od Novske do Okučana i Novska—Banova Jaruga.

Druga grupa radiće na pruzi Beograd—Zagreb od Okučana do Vrpolja, treća grupa od Vrpolja do Vinkovaca i od Vinkovaca prema Osijeku. Oni imaju za zadatak miniranje pruge s nagaznim minama koje uništavaju kako prugu tako i vozove. Šteta je samo što nemamo više eksploziva, sa eksplozivom jako oskudijevamo. U svim akcijama koje smo vodili nismo mogli zadobiti veću količinu eksploziva. Ne znamo kako ćemo riješiti to pitanje. Ako je ikako moguće pošaljite nam ga vi, ako imate. Da su naše grupe tako dobro osposobljene za izvršenje tih zadataka zahvaljujemo mnogo drugu Iliji Gromovniku" i njegovom zamjeniku Bori²⁰ koji su održali kurs ovdje kod nas sa 20 naših odabranih ljudi za tu stvar. Boro je sada otišao u Moslavinu da tamo održi kurs, a Ilija Gromovnik otišao je za Bosnu.

Osim gore pomenutih diverzantskih grupa formirali smo tri specijalne gerilske grupe. Jedna će imati za zadatak da dejstvuje na terenu oko Vinkovaca i Vukovara, druga grupa imaće za zadatak da dejstvuje na terenu Đakovo—Osijek, treća grupa ima za zadatak da dejstvuje u Podravini iza pruge Bjeļovar—Osijek a do Drave. Gerilske grupe formirane su od naročito za to sposobnih, oprobanih starih partizana pretežno omladine. Sa njima smo održali naročite kurseve i uputili ih u specijalnost njihovog posla. Jedna grupa već je dejstvovala na terenu Osijek—Vinkovci do Vrpolja i imala dobrih rezultata

" Ivan Hariš
" Boro Milićević

•

u radu. Očistila je masu banditskih kolovođa po tim selima, srušila je i do temelja uništila dva voza na glavnoj pruzi Beograd—Zagreb na sektoru između Vinkovaca i Vrpolja i zapalila jednu fabriku lanenog platna i jute koja je radila za Njemačku. Te gerilske grupe imaju za zadatak da uništavaju naročito omražene ustaše, da pale fabrike, da napadaju automobile po cestama, da održavaju zborove po srpskim i hrvatskim selima i dijele naš propagandni materijal na onome sektoru gdje veće partizanske jedinice ne mogu da se kreću (sve do pod sam Osijek, Vinkovci, Đakovo, Vukovar i tamo po Podravini), i da napadaju opštine, pošte i druge javne urede na gore spomenutim sektorima. Sve te diverzantske kao i gerilske grupe pod kontrolom su štaba Zone, a rade u saglasnosti sa partijskom organizacijom tamo na terenu.

III. Raspored naših snaga

Na Psunju, Ravnoj Gori, Trokutu (trokut nazivamo sektor između Okučana, Pakraca, Banove Jaruge, Novske) Jovanovica znači sektor od Slatine, Vočina, Kamenskog, Požege, Pleternice Nova Kapela Batrine na zapad sve do Druge Operativne Zone, raspoređen je naš Prvi Odred sa njegovim jedinicama, odnosno na tom sektoru on operiše.

Papuk, Krndija, Dilj Pl. Živčane, znači od Slatine, Vočina, Kamenskog, Požege, Pleternice, Nova Kapela Batrine pa prema istoku (do Osijeka, Vinkovaca, Vukovara) operiše naš II Odred. Naš III Odred smješten je na Fruškoj Gori, koji operiše od Zemuna do Rume, između Dunava i Save.

Brigada operiše na svim tim sektorima, već prema potrebi i planu naše III Operativne Zone. Kako vidite sektor je užasno velik a i vrlo važan odnosno vrlo osjetljiv za neprijatelja, no naše snage kojima raspolažemo ovdje su vrlo male prema potrebama i prema mogućnostima rada. Bilo bi idealno i **jako mnogo** bi **moгли da napravimo** kada bi nam došla u goste jedna dobra Lička Brigada. Prehrana bi bila za nju vrlo dobra, a udarce koje bi mogli nanijeti neprijatelju bili bi vrlo veliki. Perspektive za rad su vrlo dobre. Panika je kod neprijatelja ovdje vrlo jaka, a prebjegavanje domobrana na našu stranu je svakodnevna pojava. Nema dana kada po jedan ili dva domobrana sa oružjem ne prebjegnu na našu stranu. U zadnje vrijeme osjeća se jak priliv i Hrvata seljaka.

Ako nam pošaljete, a molimo vas da nam ju pošaljete, jednu Ličku Brigadu, mi se nadamo da bi za mjesec, dva dana mogli stvoriti odnosno izazvati opšti ustanak naroda i hrvatskog i srpskog u ovome kraju. Osim toga ja nisam zaboravio na razgovore koje smo vodili u Glavnom Štabu a i tamo kod Vlade

doktora²⁷ kada sam ja bio tamo. Vi ste kazali kad napravimo bazu, odnosno kad oslobodimo malo širi teritorij da će doći k nama Glavni Stab. Mi sada tu bazu imamo, imamo oslobođeno oko 150 sela, od toga oko 15 do 20 hrvatskih sela. Pomoć koju bi mi dobili sa dolaskom Glavnog Štaba u ovaj kraj bila bi ogromna. Lika, Banija, Kordun i Primorje obzirom na prisutnost Glavnog Štaba tamo imala je ogromnu pomoć, i time mogla da izgradi veliki broj političkih i vojnih kadrova. Obzirom na prisutnost Glavnog Štaba tamo do sada, veliki broj političkih i vojnih kurseva koje je Glavni Stab organizovao uglavnom za Kordun, Baniju, Primorje i Liku, na savjete i uputstva koje su ti sektori također dobili od Glavnog Štaba i CK. K. P. H., zbog njegove prisutnosti tamo, i, kako su ti krajevi borbu počeli ranije, ti krajevi danas već raspolažu sa dobrim vojnim i političkim kadrovima (jasno, ne stoji ni tamo idealno, toga smo mi svjesni, ali kod nas je još mnogo gore), ti sektori bi sada lakše se snašli i radili iako bi Glavni Stab od njih bio malo dalje, ako bi bio kod nas. Zato vas molimo da dođete k nama, da vaša pomoć bude time nama efikasnija i blagovremeno (.....)

²⁸ što želite). Ako ne bi riješili iz kakvih objektivnih razloga da vi sami dođete ovamo, onda nam bar pošaljite Brigadu i nešto vojnih i političkih kadrova. Nada Galjer²⁹ bi sada mogla također da dođe ovamo. Tamo bog zna šta ne koristi, a ovdje mogla bi mnogo da učini u Češkim selima. Češka sela jedno za drugim traže da dođemo k njima da držimo zborove i da im pružimo pomoć, mi to i činimo ah nedostaje nam političkih radnika koji bi mogli na češkom, njemačkom i mađarskom jeziku da istupaju na zborovima. Također vas molimo za pomoć i u drugim kadrovima kao i to da naši kursisti koji se nalaze na vojno-političkom kursu što prije dođu ovamo. Molimo vas da na završetku tog kursa uputite apel na učesnike toga kursa koji su došli iz drugih zona koji bi dobrovoljno htjeli da dođu ovamo u Slavoniju na rad, pa da se to krene zajedno sa našim kursistima ovamo. Mi i ovdje održavamo razne kurseve, držimo vojne konferencije i savjetovanja, ali sve to skupa nedostaje. Porast kadrova ne ide u korak sa potrebama.

IV. Novi plan reorganizacije

Kao što iz gornjega vidite dosada smo imah jednu Operativnu pokretnu jedinicu (iako su kod nas i Odredi dosta pokretni) — Brigadu. Odredi umnogome nisu mogli da zadovolje.

" Vladimir Bakarić

" Tekst je nečitljiv.

" Učestvovala u izvršenju diverzije u Glavnoj pošti u Zagrebu 14 rujna 1941 godine.

Pred njih se postavljalo da vode operacije, da organizuju intendenciju⁸⁰ i sakupljanje hrane, da prave magazine, da vode brigu o bolnicama, da politički rade na terenu, da organizuju informativnu i obavještajnu službu i sve moguće drugo. Kako su kadrovi u odredima ostali slabiji pogotovo u II Odredu, jer smo bolje dali u Brigadu, to Odredi nisu mogli ni na jednom od ovih mnogih sektora rada da zadovolje. Svuda se je strahovito šepalo. Kada smo dobili od vas uputstva za organizaciju komandi mjesta i područja i Titov članak koji smo dobili iz Bosne, o izborima u Bosni, mi smo to temeljno prostudirali a prostudirali smo i situaciju na našem sektoru i ona koja se odvija u našoj zemlji i u svijetu i donijeli sljedeće zaključke:

a). Da do 15 decembra organizujemo svuda na oslobođenoj teritoriji komande mjesta i komande područja. Na našem sektoru bile bi dvije komande područja i to: prvo Psunjsko i drugo Papučko-Krndijsko.³¹ Psunjsko područje imalo bi 7 komandi mjesta, a Papučko 5 komandi mjesta (detaljan raspored sa skicama gdje će postojati komande mjesta, sa kojim selima i kojim seoskim partizanskim stražama, u kojoj komandi područja poslati ćemo vam idući put).

Te komande područja preuzeti će na sebe sakupljanje hrane od seljaka, svu partizansku intendenciju i magazine, bolnice (brigu nad bolnicama i organizaciju novih bolnica), pomoć narodno-oslobodilačkim odborima, politički rad u selu (svaka komanda na području svojih sela), raspačavanje naše literature, letaka, radio vijesti, organizaciju zidnih novina u komandama mjesta i seoskim partizanskim stražama, održa[va]nje analfabet-skih tečajeva, prikupljanje novih ljudi za partizane, briga i rukovodstvo nad mobilizacionim centrima, borba protiv pete kolone u našim selima, borba protiv špijuna i drugo. Seoske partizanske straže imale bi zadatak patroliranje u blizini neprijateljskih uporišta i borba protiv pljačkaških kolona neprijatelja koje zaleću radi pljačke u naša seli. U seoske straže ući će odani partizani našoj borbi koji iz bilo zdravstvenih razloga, bilo zbog starosti ili kakve druge mane nisu podesni za pokretne vojne jedinice. U komande mjesta i područja ući će ljudi politički jači, a koji bi imali smisla za organizaciju pozadine, politički i ekonomski. Oni će se regrutovati iz redova današnjih odreda, a uzeli smo nešto i terenskih političkih radnika, iz Odreda i iz Brigade uzimamo one koji su bili invalidi bilo [one koji] po svom držanju i radu ne odgovaraju **za** rukovodioce nad pokretnim vojnim jedinicama, a odgovarali bi bolje za rad u komandama mjesta i komandama područja. Komande mjesta i

*" Misli se na Intendanture.

U to vrijeme formirane su komande dvaju područja: Psunjskog i Papučko-krndijskog.

komande područja uzeće na sebe organizaciju obavještajne i informativne službe koja će služiti štabu Zone odnosno pokretnim operativnim jedinicama. Da bi ovi ljudi mogli da izvrše svoj zadatak u komandama mjesta i područja kao i seoskim partizanskim stražama, mi smo pozvali sve komandante zamjenike i pomoćnike komandi područja i komandi mjesta kao i komandire seoskih partizanskih straža na jedan specijalni kurs koji će trajati 15 dana. Kurs je već započeo sa svojim radom. Kada se završi ovaj kurs svi ovi kadrovi otići će na teren da organizuju komande mjesta i područja i da preuzmu svoju dužnost odnosno da počnu sa radom. Kada komande mjesta i područja budu uvedene u posao, od preostalih partizana i rukovodioca iz današnjih Odreda biće formirana nova pokretna jedinica, nova brigada.

b). Da do 15 najdalje do 20 formiramo novu brigadu koja će se formirati od preostalih kadrova partizana (poslije formiranja komandi mjesta i komandi područja iz dosadašnjeg I i II Odreda i dva velika mobilizaciona centra koji trebaju dotle da vojnički i politički odgoje oko 400 novih omladinaca. Odredi i Brigada dobili su zadatak a isto tako dali su i čvrsto obećanje da će uložiti sve da izvrše zadatke koje pred njih postavlja Operativna Zona, tj. da izvedu planom predviđene akcije u kojima pored ostalog bi se dobilo veću količinu oružja da se mogu naoružati svi novomobilizirani, koji se sada nalaze u mobilizacionim centrima.

Komande mjesta i područja (pošto neće morati misliti i gdje će i kada kakvu akciju da izvrše), moći će mnogo lakše i bolje da vode računa o bolnicama, o našoj intendanciji, kao i o političkom radu i pomoći narodno-oslobodilačkim odborima na terenu, jer će svaka komanda mjesta poznavati i ljude u svojim selima i probleme koji tamo postoje, a i znaće da je njima zadatak da ih oni rješavaju. Nadamo se da će tako mnogo bolje rad uspjevati. A operativne pokretne jedinice gdje god dođu na oslobođeni teritorij biće prehranjene kod komandi mjesta kao i opskrbljene u pogledu stanova. Osim toga bolesni drugovi biće u bolnicama bolje paženi i oni koji su došli na oporavak, biće na oporavku u ambulantama koje će se organizovati kod svake komande mjesta, a drugovima na oporavku vodiće se računa da se ne skitaju, daće im se njega da se što prije oporave, i politički će se sa njima raditi, a čim ozdrave da se na vrijeme vrate u svoju jedinicu. — Znači biće olakšan rad i operativnim jedinicama jer će samo imati pred sobom akcije i politički rad unutar operativnih jedinica i zborova na neoslobođenom teritoriju, što, jasno, neće isključiti ako negdje stignu održati kakav politički zbor i na oslobođenom teritoriju.

c). Doli smo si u zadatak do 15 januara ili u toku mjeseca januara da provedemo izbore na oslobođenoj teritoriji. Sada počinjemo sa opširnim tumačenjem pred cijelim stanovništvom zadataka narodno-oslobodilačkih odbora i njihovog značaja. Kada se u svim selima provedu konferencije i zborovi sa seljacima i dobro objasni uloga i značaj narodno-oslobodilačkih odbora prema onim uputama koje smo dobili od vas i po onom članku druga Tita, onda ćemo prijeći na izbore seoskih narodno-oslobodilačkih odbora, odnosno opšitnskih. Poslije toga izvršit će se izbori za sreske, a onda za" okružne narodno-oslobodilačke odbore. Kad budu izabrani okružni izabrati ćemo jedan odbor za Slavoniju i Srem. Truditi ćemo se da u izborima učestvuju i neoslobođena sela nad kojima mi imamo politički utjecaj.

V. Veze sa susjednim operativnim zonama

fl).] Veze sa Krajiškim operativnim štabom imademo preko Kozare, no te veze nisu dovoljne i na visini. Oni nama šalju svoje informativne izvještaje o kretanju i snazi neprijatelja, do kojih dolazi njihova informativna služba. Isto tako mi šaljemo naše informativne izvještaje njima. Izmjenjujemo lakoder sva izdanja koja izdaje naš Agitprop. Šaljemo im također važnija vojna i politička uputstva koje izdajemo mi za našu Zonu. Dajemo im također pregled naših akcija. Isto to šalju i oni nama. Pokušali smo i vojnički da sarađujemo, no tu nije bilo nikakve praktične mogućnosti momentalno za sada. Oni su nama predložili zajednički napad na Jasenovac i na Gradišku. Mi smo tu stvar prostudirali i vidili da oni ne bi mogli dati u jednoj i drugoj operaciji dovoljnu pomoć jer je situacija na njihovom sektoru takva, da im to onemogućuje, što oni sami nisu dovoljno ocijenili (nisu dovoljno proučili ni one izvještaje o situaciji kod njih koje su nam poslali). Naše snage i situacija kod nas zasada je takva da mi te akcije nismo mogli poduzeti. Prema tome odložili smo ih za kasnije. Sada smo međutim čuli da je Kozarska brigada³² otišla iz Kozare za Grmeč, a sa Grmeča nekuda dalje. Na Kozari nije ostalo nikoga i njihovi kuriri koji su se vraćali od nas sa poštom nisu tamo našli nikoga i morah su se vratiti natrag ovamo. Znači veza sa Kozarom a zbog toga i sa Operativnim štabom za Bosansku Krajinu, za momenat su prekinute.

Veze sa II Operativnom Zonom su sljedeće: sa Moslavačkim Odredom izmjenjujemo pisma svakih 10 do 14 dana. Oni se žale na to da imaju preslabe odnosno nikakve veze sa Štabom II Operativne Zone (sa svojim štabom) a isto tako da nemaju veze sa Glavnim Štabom. Tuže se da nemaju prema tome ni dovoljne

" Odnosi se na Petu krajišku (kozarafku) brigadu, koja se u toku druge njemačko-ustaške ofanzive na Kozaru, listopada 1942 god., povukla na Grmeč.

pomoći rii upute za rad. Mi im šaljemo sve u čemu bi ih mogli pomoći. Dosada te veze nisu bile sa njima najbolje ali ne našom krivicom (a možda malo i našom krivicom), nego njihovom krivicom. U zadnje vrijeme su se veze malo poboljšale, odnosno redovnije su. Ovdje ćemo vam poslati zadnje njihove izvještaje koje su poslali nama, ako niste dobili od njih izvještaj, da se možete njima koristiti. Sa Štabom II Operativne Zone mi do danas nismo uspostavili nikakvu vezu. Kao što smo vam u pređašnjim izvještajima javih mi smo formirali dva manja bataljona od kojih se je formirao jedan manji Odred i pošao na Kalnik zvani Kalnički odred.³⁸ Mi smo tom Kalničkom odredu dali 7 puškomitraljeza i dosta dobre partizane, dali smo nešto i kadrovaca (druga Ciču, informativnog oficira naše Zone³⁹). U sastav tih dvaju bataljona ušla je bivša Banijska proleterska četa koja je prije toga duže vremena dejstvovala na terenu III Operativne Zone. Njih je bilo oko 56 proletera. Komandant toga Odreda bio je drug Sibl³⁵ a komesar drug Jože⁸⁶ koje ste vi iz Glavnog Štaba ovamo uputili. Oni su nam po svom dolasku kazali da dolaze po toj misiji i da im mi damo neki proleterski bataljon kojeg ustvari ovdje nije bilo (zahvaljujući, jasno nepravilnom radu). Ali mi smo shvatili važnost operacija na sektoru II Operativne Zone i poslali što smo najviše mogli na sektor oko Kalnika.

Otkada su te snage otišle na Kalnik do danas nismo sa njima imali nikakve veze. Ni jedan izvještaj i nikakvo pismo od njih nije stiglo. Stigle su samo dvije partije ranjenika koji su nam usmeno pričah kako je tamo na njihovom sektoru. Kažu da su imali dan i noć borbe. U borbama su imah dobroga uspjeha. Dobili su dosta oružja.⁸⁷ Sada ima rezerve karabina (mi smo im preporučivah da povedu sa sobom 50 nenaoružanih ljudi, a oni nisu htjeli nego su samo povelili oko 10). Pričaju da ih narod tamo jako lijepo dočekuje, da ih hrani i izlazi im u susret. Samo neće nikako da ide u partizane. Nije narod još tamo podgotovljen za aktivnu oružanu borbu. Zbog toga sada imaju priličan broj rezerve karabina a nemaju ljudstva. Mi bi im to poslali, ah kako sam gore naveo nemamo sa njima veze, a niti oni to traže. Nisu kazali ni svojim ranjenicima gdje će ih i kako pronaći kada ozdrave (ovdje ranjen leži i komandant njihovog bataljona drug Demonja⁸⁸). Srazmjerno kolike su borbe vodih tamo mnogo ranjenika nemaju, kao ni mrtvih. Od zadnje grupe ranjenika koja je od njih došla čuli smo da su imali veće borbe i

" Vidi primjedbu br. 29 uz dok. br. 56 u 8 knj.

" Slobodan Ilić

" Ivan

"•Horvat

" Vidi dok. br. 89.

** Narodni heroj Nikola Demonja

da je Odred napustio sektor Kalnika i otišao za Žumberak. Da li su tamo stigli i šta je sa njima bilo mi ne znamo. Mogućnost održanja veza sa nama bila je dosta velika, jer se nas I bataljon nalazi na zapadnom dijelu Bilo Gore i oni su znali točno gdje ga mogu naći, a pogotovo imali su u sastavu svoga Odreda velik broj boraca sa sektora zapadnog dijela Bilo Gore i ovih naših krajeva ovdje. Zadnju partiju ranjenika poslali su bez ikakve pratnje. Svakom su u kola meth po jedan karabin i tako su ih samo sa seljacima poslali na put, iako većina od ranjenika nije mogla da upotrijebi te date im karabine. Dosada se nisu ni interesirali šta je i kako je sa njihovim ranjenicima. Pojedinačno od njih stižu i po neki partizani borci za koje ne znamo da li su dezertirali od njih, ih su se izgubili, poslije sukoba sa neprijateljem, od svojih jedinica, kako ti borci izjavljuju kad stignu u naš bataljon koji se nalazi na sektoru Bilo Gore. Mi moramo vjerovati da su se izgubili od svojih jedinica jer nemamo drugih izvještaja. Njih je ukupno dosada stiglo oko 20 za vrijeme otkako se tamo nalazi taj Odred. Sada se nalaze u sastavu našeg I bataljona Brigade.

Iz razgovora sa komandantom bataljona drugom Demonjom vidi se da se tamo može raditi i održati iako neprijatelj brzo reagira i vrlo je osjetljiv na taj sektor oko Kalnika. Mi ćemo se potruditi sa naše strane da dodemo s njima u vezu (no to je mnogo teže, jer se oni nama ne javljaju i ne znamo gdje se mogu pronaći, a oni su stalno u pokretu). Kao što sam gore kazao oni vrlo lako mogu nas da pronađu i da im pomognemo, odnosno da razvijemo i tamo požar Narodno-oslobodilačke borbe.

Drugovi, veze sa vama su isto tako dosta slabe. Naši prvi kuriri koji su otišli za Glavni Stab i stigli zajedno sa prvima kursantima koji su išli preko Kozare ti nam se kuriri do danas još nisu vratili natrag. Znamo samo toliko da su stigli do vas. Dosada smo primili od vas samo jedanput poštu i to preko naših kurira koji su treći po redu otišli za Glavni Stab i oni su se jedini vratili natrag. Po njima je došla pošta koja, kako se po datumu vidi, pisana mnogo ranije nego što su kuriri na put pošli. Osim toga kuriri su donijeli neke usmene poruke, međutim u pismu se o tome nije ništa govorilo, te su poruke bile i po drugu Capi također poslane, naime da se drug Gašpar³" a i ja soremimo uskoro na odlazak odavde prema Glavnom Štabu. No o tome ćemo kasnije govoriti. Dakle veze su među nama jako slabe. Krivica je uglavnomo do nas. Mnogo je posla, ne stiže se, a objektivne teškoće koje postoje na terenu isto tako teško se savladavaju, naime daleko je, a često puta i neprijateljska blokada onemogućava prolaz kuririma. Tako su naši prvi kuriri morali

" Karlo Mrazović

otići preko Kozare, jer kada su išli prema Baniji naišli su u Posavlju na neprijateljsku blokadu pa su se morali vratiti jer su pokušavali nekoliko puta da se probiju, ali im to nije uspjelo, te su se morali vratiti nazad, i ponovno poći preko Kozare. Morali bi drugovi iz Banije kao i mi odavde mnogo veću pažnju toj vezi posvetiti. Brzi⁴ je odavde otišao onda kad sam ja bio na putu, te se na njegovom rastanku nisam ni vidio. On je lično držao vezu sa Zagrebom a nije ju predo drugome, i sada mi nemamo tu vezu za Zagreb i ne možemo slati izvještaj i preko Zagreba, kojim bi putem brže stigli izvještaji do vas nego ovuda preko Banije.

Primili smo od vas cirkulamo pismo broj 52/42 od 30 IX. 1942 prostudirali ga i prema njemu ćemo postupiti. Kako vidite iz mog izvještaja gore mi smo u tom smislu izradili i plan i molimo vas da nam ga odobrite.

2). Primili smo pismo A broj 352/42 od 23.IX.1942 god. tražite da se odmah uputi drug Kurt u Glavni Stab. Šaljemo ga. Doći će zajedno sa ovom poštom.

3). Primili smo naredbu Glavnog Štaba broj 15 na znanje.

4). Primili smo naredbu broj 16 na znanje, no kako nam je drug Capo kazao ne moramo da ju sprovedemo u djelo jer smo stvari koje su tom naredbom predviđene već ranije sprovedli. Istina nešto drugačije nego što u naredbi stoji. To smo radili na svoju inicijativu i sprovedli prije nego što je naredba stigla. U naredbi se kaže da se Bilogorska četa stavlja pod komandu II operativne zone a da će se od nje, od moslavačkih partizana i čete sa Ivanšćice formirati Kalnički bataljon. Mi smo poslali jedan dio bivše Moslavačke čete (dobrovoljci), kao i dobar dio, kao što smo i napomenuli, naših partizana odavde sa Psunja i poslali tamo oko 200 ljudi sa 7 puškomitraljeza.

Primili smo vaše pismo broj OP 80/42. od 22.IX.1942. god. Drugovi, kada smo mi formirali ovaj Kalnički bataljon, odnosno Kalnički odred o kome je gore bila riječ, na čijem čelu je otišao drug Sibl i drug Horvat na Kalnik, mi nismo znali za vašu naredbu da ova Banijska proleTERSka četa, koja je duže vremena operisala na našem teritoriju, treba da uđe u Banijsku udarnu brigadu. Mi smo se ovdje sporazumili sa drugom Horvatom, on je donio usmenu poruku od vas da ta četa treba da bude jezgro 2a formiranje tog bataljona odnosno odreda koga on vodi na Kalnik. Mi smo prema tome i postupili. Vi nam kažete, da smo protiv vaše odluke izvadili nekoga iz Banijske proleTERSke brigade i poslali na Kalnik. To nije bilo. Mi smo odredili našu Banijsku proleTERSku četu za Kalnik i ostale borce kao što smo

" Pavle Gregorić

gore naveli, a da li je drug Joža u sporazumu sa drugom Ninom,⁴¹ komandantom Banijske brigade, uzeo koga iz te brigade bez mog odobrenja, to meni nije poznato.

5). Primili smo također naređenje broj 21 na znanje.

6). Primili smo također pismo A broj 378/42 od 10/IX. 1942 god. Na njega smo već gore odgovorili. Da je neki bataljon Banijske udarne brigade otišao sa Jožom na Kalnik to mi uopće nije poznato, a držim da to sigurno i nije bilo. Banijsku proletersku četu ne možemo vratiti u sastav Banijske brigade (mislimo na onu koja je bila duže vremena na našem terenu) jer je sa tim bataljonom otišla na Kalnik a kalio vidite iz gornjeg izvještaja nemamo sa njima vezu. Izgleda da su oni otišli na Zumberak.

Do nas je stigao drug Capo (Stari) i upotrebit ćemo ga kao što ste nam vi preporučili, ako ne bi [bilo] neophodno da uđe u štab zone kao komesar, ukoliko nam uzmete druga Gašpara, kao što ste usmeno poručili da se spremi na odlazak za Glavni Staib. Sada se drug Capo nalazi u Brigadi, privremeno kao delegat Štaba zone. Mnogo vam zahvaljujemo što ste nam poslali druga Capu jer smatramo da će nam mnogo ovdje pomoći u radu.

Sa drugom Capom došao je i drug Stipe. Vi nam niste naznačili u kakvom svojstvu dolazi drug Stipe. On nam kaže, da je poslan ovamo da bude član štaba. Mi smatramo da ga možemo upotrebiti samo kao oficira štaba time da mu povjerimo da u ime štaba svršava neke poslove u ovoj ili onoj jedinici. No kako iz uputa koje smo od vas dobili proizlazi, oficiri pri štabu nisu članovi štaba. No kako je drug Stipe čovjek predan našoj borbi jasno da mi možemo sa njime rješavati sva pitanja. No njegova sposobnost je takva da nam on mnogo pomoći ne može. Osim toga vi znadete njegove osobine, zato nam je bilo žao da mu niste odredili i konkretne funkcije da ne misli da ćemo mi sada njega potcjeniti jer ga nismo mogli postaviti ni za komandanta ni za komesara. Zasada sarađujemo sa njim vrlo dobro i nadamo se da će biti tako i dalje.

Kada sam počeo pisati ovaj izvještaj pisao sam vam da nemamo vezu sa našim III Odredom u Fruškoj Gori. No u toku pisanja ovog izvještaja stigli su drugovi iz Fruške Gore i to dva kurira i zamjenik političkog komesara Fruškogorskog odreda.⁴³ Po svom dolasku ovamo on je napisao operativni izvještaj odnosno izvještaj o akcijama i politički i vojni izvještaj. Kako je to prvi izvještaj iz Fruške Gore koji obuhvaća period od 11 mjeseci rada, neću ga ovdje prepisivati nego vam ga šaljem kako ga je on napisao, tako da dobijete bolji i širi pregled. Kako ćete

" Narodni heroj Nina Maraftević

" i ⁴⁴ Josip Hrnčević

iz njihovog izvještaja viditi, drugovi su iz Fruške Gore sa svojim ljudstvom i oružjem popunili VI Udarnu brigadu⁴³ Osim toga dva bataljona našeg III Odreda otišli su zajedno sa Brigadom da preko zime operišu u Bosni. Samo su male snage ostale na Fruškoj Gori s kojima ćemo kao i onima u Bosni sada održavati tješnje veze. Te veze bit će vrlo teške radi neprijateljskog prostora kojega mora da se prođe aU ćemo ipak, nadam se, moći održavati sa njima veze bar jedanput u mjesecu. Drug Stevo*⁴⁴ to je onaj sudija iz Varaždina, koji je bio na plenumu CK KPH iz Varaždina) ostat će ovdje kod nas u štabu III Operativne Zone.

Uskoro ćemo se opet javiti. Kroz osam dana slat ćemo novi izvještaj i kurire. Javite nam molimo vas, što je sa našim kursistima koji su otišli na vojno-politički kurs u Laku. Sada vam šaljem treću grupu a još nam se ni prva vratila nije. Prva grupa je bila od 18 ljudi i dva kurira, druga grupa 14 i dva kurira i ova grupa kursista je od 16 i dva kurira, to je ukupan broj 54 a da se dosada nijedan vratio nije a mi ih nužno trebamo. Javite nam koliko kurs traje. Da li je sada produžen?

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički Komesar
otsutan

Komandant
Grga⁴³

¹⁴ Šesta istočnobosanska NOU brigada
" Jankes

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE
OD 21. STUDENOG 1942. GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I
PO JUGOSLAVIJE O AKCIJAMA PODREDENIH JEDINICA¹**

**GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE
Op Br. 120/42
Dne 21.XI.1942**

Operativni izvještaj br. 25

**VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE**

Prema naređenju Operativnog Štaba za Bosansku krajinu,² VIII Partizanska Brigada dobila je zadatak, da 1.XI. sudjeluje u napadu na Bihać. Prema predviđenom planu 1. bataljon morao je likvidirati ustaško selo Čavkića sa neprijateljskom posadom od 45 domobrana i 25 naoružanih civila. 2. bataljon morao je likvidirati selo Pokoj sa posadom od 25 domobrana i nekoliko naoružanih civila. 3. bataljon morao je likvidirati neka neprijateljska uporišta u samom gradu. Sva tri bataljona izvršila su u potpunosti svoj zadatak. 1. i 2. bataljon likvidirali su selo Čavkića i Pokoj, a 3. bataljon odmah u prvom naletu likvidirao je željezničku stanicu, zatim je sa jednom četom produžio prema vojnom magazinu i željezničkom mostu, a sa drugom napao bunkere ispred »Batinjola«, gdje je neprijatelj davao žestok otpor. Nakon što su pala ta neprijateljska uporišta, dolazi do jake i žestoke ulične borbe, vrši se napad na gimnaziju i kroz iduća dva dana i dvije noći vode se žestoke borbe sa neprijateljem. 2. bataljon, nakon likvidacije Pokoja, izvršuje napad na neprijateljsko uporište Bakšaiš, gdje je razbio jednu satniju domobrana. Zatim je očistio selo Hatinae i prodro u grad, gdje je tokom dana i noći vodio borbu s neprijateljem, zatim razbio i natjerao u bijeg neprijateljsko pojačanje od 3 satnije, koje je dolazilo od Cazina.

Tokom ovih borbi Brigada je imala 18 mrtvih, 9 nestalih i 31 ranjenih. Zarebljeno je 130 domobrana i zaplijenjeno 137 pušaka, 3 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, protivtenkovski top i mnogo ratne spremne. •

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na inažini. latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 36—1, k. 102 A.

* i ¹¹ Vidi tom IV, knj. 7, dok. br. 170.

• Vidi dok. br. 2, 5, 6, 18 i 59.

I Operativna Zona

Lika:

29 i 30.X. II Udarne Brigade napala je ustaška sela Rakovicu, Jelov Klanac, Catrnju, Poljanak i brdo Lisinu.⁴ Akcija nije uspjela, pošto je neprijatelju došlo pojačanje iz Bihaća, sami bataljoni su bili premoreni i na koncu, saima akcija nije započela u zakazano vrijeme.

Gubici na strani neprijatelja nisu poznati, ali su bili veliki. Zarobljeno je 12 neprijateljskih vojnika i nekoliko civila.⁵

Gubici na našoj strani: 7 mrtvih i 28 ranjenih. Zaplijenjeno je 18 pušaka, dok je izgubljeno 4 puške i jedan puškomitraljez.

3.XI. II Udarne Brigade izvršila je napad na Ličko Petrovo Selo, Zeljavu i Baljevac.⁶ Akcija je tekla po predviđenom planu i potpuno je uspjela.

Gubici na strani neprijatelja iznose 120 mrtvih, 56 zarobljenih ustaša i domobrana i veliki broj ranjenih. Mi smo imali 6 mrtvih i 28 ranjenih drugova.

Zaplijenjeno je: 1 protivkolski top 37 mm sa 108 granata, 2 teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza. 70 pušaka, 300 mina za teški bacač, 10.000 puščanih i mitraljeskih metaka, te dosta obuče i odjeće i ostalog ratnog materijala.

5.XI. jedan bataljon IV Ličkog Odreda napao je ustaško selo Sokolići kraj Perušića.⁷ Akcija je djelomično uspjela. Pohvatano je i pobijeno 12 ustaša i zaplijenjena veća količina ustaške stoke.

Istog dana jedan bataljon IV Ličkog Odreda napao je ustašku stanicu Lešće/ gdje je zapaljena pošta i nekoliko ustaških kuća.

Od 3—14.XI. III Lički Odred izvršio je manje akcije na ustaše, četnike i Talijane na raznim sektorima Like." U tim akcijama ubijeno je 50 Talijana. 9 četnika, nepoznat broj ustaša i zarobljeno dvoje ustaša.

Zaplijenjeno je 33 puške i nešto bombi. Na našoj strani bilo je 4 mrtva i 4 ranjena.

Između Metka i Ribnika minirana je pruga i dignuta u zrak lokomotiva i dva vagona.¹⁰

11.XI. minirana je pruga između Metka i Lovinca,¹¹ kojom prilikom je uništeno 7 vagona i jedna blindirana kola. Neprijatelj je imao gubitaka, ali broj nije poznat.

;⁴ Vidi dok. br. 13.

⁵ Odnosi se na naoružane civile-ustaše.

* Vidi dok. br. 9.

' i * Vidi dok. br. 19.

" Vidi dok. br. 42 i Ÿ3.

Kordun:

29—30.X. snage IV Partizanske Brigade postavile su zasjede prema Slunju, Lađevcu — Furjanu.¹² Ova operacija bila je povezana sa napadom na Rakovicu. Pored toga Brigada je imala da pročisti Bliznicu, Oštarske Stanove i Luketić Selo. Akcija je uspjela. U toku ovih borbi neprijatelj je izgubio oko 50 mrtvih i veći broj ranjenih. Zarobljen je jedan ustaša i 14 civila, od kojih je 6 odmah strijeljano.

Gubici na našoj strani: 8 mrtvih i 20 ranjenih.

Zaplijenjena je veća količina stoke i namirnica.

Iste večeri poslije pada Bihaća,¹³ VIII Partizanska Brigada dobila je zadatak da zajedno sa IV Brigadom likvidira Cazin. Pošto je neprijatelj već bio pobjegao iz Cazina, Brigade su produžile napred za Pečigrad, a zatim za V. Kladušu.¹⁴

Nakon toga VIII Brigada dobiva zadatak da likvidira Cetinograd, a IV Brigada Podcetin i Batnogu. U Cetingu gradu bilo je 250 naoružanih ustaša, žandara i civila sa automatskim oružjem, a u Batnozi oko 150.

Akcija je započela 10.XI. Nakon dosta uporne borbe, neprijatelju je uspjelo pobjeći prema Batnozi, pošto sa te strane nije bilo postavljeno osiguranje.

Naši gubici u toj borbi iznose 5 mrtvih i 40 ranjenih, dok su gubici na strani neprijatelja nepoznati. Zaplijenjeno je 15 pušaka i nešto municije.

6—7.XI. I i II Udarne Brigade napale su Slunj, Lađevac i okolna sela oko Slunja.¹⁵

Operacije se nisu odvijale po predviđenom planu, jer su neke jedinice zakasnile. Osim toga neprijatelj je bio jade, jer se je iz svih okolnih zauzetih mjesta skoncentrisao u Slunj, odakle je davao žestok otpor. Nakon žestoke borbe s neprijateljem, Brigade su se povukle.

Neprijatelj je u ovoj borbi imao oko 130 mrtvih, broj ranjenih nije poznat. Mi smo imali 13 mrtvih i 61 ranjenih, među kojima i 5 drugarica.

Zaplijenjeno je 8 pušaka sa nešto municije.

U ovoj akciji istakli su se svojom borbenošću drugovi: Ilija Klačnja, Mirić Dmtar. Rapajić Stevo, Cujić Stevo, Vlaisavljević Mića,¹⁶ puškomitralješci, koji su tukli neprijatelja sve dok se nisu naši izloženi dijelovi povukli. Zatim su se istakli drugovi Milanko Mihojilović, Priča Filip, Rade Dozet, Krtica Marko, Dozet Đukan, Skoknić Nikola, Gavrić Mato, Vlatković Pajo. Od

¹² Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 96.

¹⁴ Vidi dok. br. 23 i 70.

¹⁵ i " Vidi dok. br. 16, 22, 45, 46, 49 i 53.

i " Vidi primjedbe uz dok. br. 25.

svih ovih drugova najviše se istakao drug šetić Nikola,¹⁷ koji je kao nišandžija puškomitraljeza bio bez posluge, i ostao na položaju sve dok se čitava njegova četa nije izvukla iz neprijateljskih kliješta, i tek se je onda povukao.

Iz I Udarne Brigade pao je smrću heroja drug Petrilić Jakob, vodnik 2 bataljona. a istakli su se drugovi Dubajić Petar, Đilas Milan, Bolta Bogdan, Drča Mirko, Đurić Miloš i Bjelajac Branko.¹⁸

14 o. mj. VIII Partizanska, II i I Udarne Brigada dobile su zadatak, da likvidiraju ustaško uporište Slunj.¹⁸ Nakon borbe od dva sata i po, naše snage uspjele su da slome otpor neprijatelja, koji se razbježao u raznim pravcima. Uglavnom je bježao prema Karlovcu, povlačeći sa sobom i civilno stanovništvo. Na putu je bio sačekan od naših patrola i pohvatano je više ustaša i naoružanih civila, te mnogo civilnog stanovništva. Mnogo ustaša je počinilo samoubistvo, jer nisu mogli da bježe. Pohvatani ustaše odmah su strijeljani ...

U ovoj akciji na našoj strani bilo je 3 mrtva i 2 nestala. Ranjenih nije bilo. Zaplijenjeno: dva teška bacača, jedan teški mitraljez bez udarne opruge, 9 pušaka i nešto municije i 1 protivtenkovski top 37 mm.

Banija:

7.XI. jedan bataljon V Partizanske Brigade razbio je jednu ustašku bojnu, koja je krstarila u Ziliću i Donjoj Pastuši.^{2<1} Partizani su brzim naletom razbili ovu ustašku bojnu, koja se u paničnom bijeg-u povukla.

Neprijatelj je u ovoj borbi imao 11 mrtvih, 6 zarobljenih i veći broj ranjenih. Mi smo imah 2 mrtva i 3 lakše ranjena.

Zaplijenjeno je: jedan mitraljez, 7 pušaka, jedan Šmajser, jedan puškomitraljez i nešto ostale ratne spremne.

II Operativna Zona:

15.X. izvršile su četiri čete Moslavačkog Odreda napad na sresko mjesto Čazmu,¹ gdje je bilo 70 ustaša i nešto žandara. Zadatak je potpuno izvršen. U mjestu su zapaljena sva ustaška uporišta (žand. stanica, ustaški logor i vatrogasno spremište). Nakon kraće borbe mjesto je zauzeto na juriš i veći dio ustaša i žandara predao se. Likvidirani su samo oni ustaše, koji su se borili i bili poznati kao koljači, dok su ostali pušteni.

Zaplijenjeno je: 34 puške, 1 puškomitraljez, nešto odjeće i municije. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

" Vidi primjedbe uz dok. br. 22.

" Vidi dok. br. 26 i 63.

", " i " Vidi tom V knj. 8. dok. br. 53.

16.X. neprijatelj je u jačini od oko 5.000 izvršio ofenzivu na Odred u Gariću i uspio da ga satjera u šumu, gdje je bio izbjegao i narod.²² Borba se vodila čitav dan i neprijatelju nije uspjelo da proдре u šumu. Tokom noći Odred se izvukao iz obruča i krenuo u pravcu Bilo Gore. U toku borbe neprijatelj je imao dosta gubitaka, dok je na našoj strani bio 1 mrtav i 1 lakše ranjen.

17.X. prethodnica Moslavačkog Odreda napala je ustaški kamion, gdje je ubijen jedan ustaša i 3 su ranjena.²⁸

22.X. snage Moslavačkog Odreda i Bilogorskog bataljona izvršile su akciju na Vel. Pisanicu, gdje je bilo 150 domobrana.²⁴ Uoči samog napada domobrani i civili pobjegli su u Bjelovar, te su partizani bez otpora ušli u mjesto, zapalili neke ustaške kuće i zaplijenili nešto živežnih namirnica.

24.X. iste snage vršile su akciju na Vel. Grđevac, gdje je bilo oko 100 ustaša i žandara.²⁵ Međutim, uoči samog napada, u mjesto su stigle dvije satnije gorskog zdruга, o čemu naše snage nisu bile obaviještene, te uslijed nadmoćnosti neprijatelja napad nije uspio.

U borbi je ubijeno 5 ustaša, a na osiguranjima razoružano 14 domobrana. Mi smo imali 14 mrtvih drugova.

Zaplijenjeno je 19 pušaka.

27.X. postavljena je zasjeda iznad sela Čaire.²⁰ Naši su obasuli vatrom neprijatelja, koji je naišao na konjima, te ubili četvoricu.

III Operativna Zona:

10.X. diverzantska grupa digla je kod Popovače u zrak jedan transportni vlak, u kome su se nalazili Nijemci i ustaše. Poginulo je 250 Nijemaca i ustaša. Kod same lokomotive zapaljene su tri cisterne i više vagona sa šećerom i raznim vojnim materijalom.

14.X. dignut je u zrak vlak kod Okučana i Dragalića, u kome su se vozili Nijemci, ustaše i domobrani.²⁷ Poginulo je 35 ustaša, 65 Nijemaca, te 112 domobrana. Uništeno je 35 vagona, koji su izbačeni iz pruge. Promet je bio obustavljen 40 sati.

17.X. dignut je u zrak željeznički most na cesti Okučani—Daruvar.

26.X. dignut je u zrak most na cesti kod Pivnice, dugačak 20 metara.

27.X. dignut je most na cesti na Orljavi, dug 25 metara.

27.X. između LApovljana i Novske²⁸ dignut je u zrak transportni vlak pun Nijemaca i ustaša. Izbačeno je iz pruge 2 loko-

" i " Vidi tom V knj. 8, dok. br. 90.

" Vidi tom V, knj. 8. dok. br. 56.

" Vidi dok. br. 77.

motive i 28 vagona. Mrtvih i ranjenih bilo je mnogo, ah tačan broj nije poznat.

2. XI. dignut je u zrak most na pruzi Banova Jaruga—Pakrac, dug 40 metara.

IV Operativna Zona:

7.X. jedna desetina Mosorske leteće čete srušila je cestu u dužini od 20 m na pruzi Omiš—Makarska.⁰

13.X. zaustavljen je voz između Sphta i Sinja kod Dicma.¹⁰ Naše su jedinice pozvale Talijane, koji su pratili ovaj voz, na predaju, našto su oni odgovorili vatrom. Naše jedinice prihvatile su borbu i nakon jednog sata bilo je 40 mrtvih Talijana, dok je na našoj strani bio jedan ranjen. Nakon dovršene borbe lokomotiva je u punom pogonu jurnula prema Sinju, gdje se je na prvoj okuci strmoglavila u provaliju.

Zaphjenjeno je: 42 puške, jedan puškomitraljez d nešto ratnog materijala, a zarobljen je jedan domobran, dva Talijana, jedan željezničar i 1 finans.

17.X. jedan bataljon sukobio se sa jednom talijanskom kolonom u selu Cisti.³¹ Poslije kraće, ali žestoke borbe, neprijatelj je bio suzbijen i prinuđen da se povuče. Neprijatelj je imao tom prilikom 20 mrtvih i uništen jedan tenk. Mi smo imah 3 ranjena.

18.X. jedna četa bila je u zasjedi na cesti Blato na Cetini—**Šestanovac**³² uspjela je da zadrži jednu kolonu od 10 tenkova, **koja je išla u pomoć napadnutom Blatu.** Četa je bila u zasjedi na **mjestu** gdje je bila porušena cesta, i kad su Talijani izašli da **ju poprave**, partizani su otvorili vatru i ubili 12 talijanskih **vojnika**, dok se je ostatak posade sa tenkovima povukao prema **Sestanovcu.**

16/17.X. snage jedne dalmatinske brigade likvidirale su sela Vagan—Crni Vrh kod Plavna.³⁸ Nakon žestoke borbe u tim selima sa četničkim bandama neprijatelj je bio razbijen. Ubijeno je 8 četnika, a više ih je ranjeno. Na našoj strani bilo je 3 ranjena i jedan mrtav.

Zaphjenjen je jedan teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 6 pušaka i zarobljeno 3 četnika.

Od 20—25.X. neprijatelj je poduzeo ofenzivu u pravcima Sujica—Livno, Aržano—Livno i Obrovac—Vaganj—Livno.⁸⁴

Na pravcu Sujica—Livno neprijatelju je uslijed njegove **nadmoćnosti** uspjelo ući u Livno, dok su dva bataljona Dalmatinske Brigade bila prinuđena na neuredno povlačenje. Na ovom **pravcu** imali smo mi 12 mrtvih, 13 ranjenih i 16 zarobljenih. **Neprijatelj** je imao preko 150 mrtvih i oko 50 ranjenih, a osim **toga uništen je** jedan neprijateljski tenk sa posadom.

" i ** Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 45.

—" Vidi dok. br. 14.

Na pravcu Studenci—Aržano—Livanjsko Polje 3 bataljon III Odreda uspio je zadržati jedan talijanski puk, koji je kretao prema Livnu. U dvodnevnoj neravnoj borbi neprijatelj je imao 120 mrtvih i ranjenih, dok smo mi imah 2 mrtva i 7 ranjenih.

Na pravcu Obrovac—Vaganj—Livanjsko Polje jedna dalmatinska četa od 77 boraca sa jednim puškomitraljezom uspjela je zadržati talijansko-četničku kolonu od 1.000 boraca sa artiljerijom i nakon dvodnevne borbe neprijatelju je uspjelo da izbije na Vaganj.

U toku ove borbe neprijatelj je imao 80 mrtvih i ranjenih, dok je ova četa imala jednog mrtvog i 6 ranjenih.

23.X. likvidirana je željeznička postaja u selu Podgrađe ispod Mosora.³⁵

Neprijatelj je imao 3 mrtva i dva ranjena, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Nakon ove borbe porušen je »Pavića« most na Cetini, te je na ovom dijelu ceste između Omiša i Podgrađa potpuno cesta onesposobljena za promet.

25.X. neprijatelj je napao naše snage na položaju Gradac—Tugare⁸⁸ i poslije žestoke borbe i naizmjeničnih juriša, neprijatelj je stjeran u Omiš. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i oko 40 ranjenih, a na našoj strani bio je jedan teže i jedan lakše ranjen. Zaphjenjeno je nekohko pušaka i nešto municije.

26/27.X. II Dalmatinska Brigada izvršila je napad na Vaganj, na cesti između Obrovca i Livanjskog Polja.³⁷ Poslije borbe od dva sata, potpuno je uništen jedan talijanski bataljon. Ubijeno je preko 30 fašista, 2 zarobljeno, dok je neprijatelj sobom odvezao puna 4 kamiona mrtvih i ranjenih. Zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza, 2 puškomitraljeza i ostalog ratnog materijala.

U ovoj borbi mi smo imah 4 mrtva i 5 ranjenih.

28.X. očišćena su neprijateljska uporišta u blizini Vrhke — sela Kljake i Otišić.^{3*} Ovom prilikom zaphjenjen je veći broj pušaka i ratnog materijala. Neprijatelju je većim dijelom uspjelo da pobjegne, dok ih je nekoliko zarobljeno.

29/30.X. snage II Dalm. Brigade izvršile su akciju na talijansku posadu u Vagnju na cesti Sinj—Livno.³⁹ Nakon žestoke borbe neprijatelj je bio prinuđen na povlačenje prema Obrovcu.

U ovim borbama neprijatelj je imao 40 mrtvih i ranjenih, dok smo mi imah 5 mrtvih i 6 lakše ranjenih.

Primorska četa, koja operiše na prostoru Biograd n m—Šibenik, izvršila je sljedeće akcije:

25.IX. prekinula je t.t. liniju Šibenik—Biograd n/m i srušila 457 tel. stubova. Ista četa porušila je most na Prosiki kod Vranskog Jezera.⁴⁰

U toku 22—25.X. likvidirala je u selima Zatonu, Betini, Pirovcu i Vodicama 6 špijuna.

26.IX. izvršen je napad na talijanske vojnike u kanalu Skradin—Zaton i ubijeno 6 tal. vojnika i jedan oficir.⁴¹

2.X. između Zatona i Rasline⁴ - ubijeno je 4 četnika, ranjeno ih je nekoliko i 6 zarobljeno. Na našoj strani bio je jedan lakše ranjen. Zaplijenjeno je 9 pušaka sa municijom.

7.X. srušena su dva mosta na Vrani i jedan most na cesti Pakoštane—Benkovac, dug 40 met.⁴³

8.X. srušen je most na cesti Stainkovci—Mostine dug 11 met.⁴⁴

V Operativna Zona:

20.X. I bataljon VI Brigade došao je u sukob sa četnicima kod sela Kosanovića.⁴⁵ U borbi je ubijen jedan četnik, dva su ranjena, a jedan zarobljen dok su ostali pobjegli u pravcu Gomirja.

23.X. postavljena je mina na pruža između Ogulinskog Hreljina i Gomirja.⁴⁰ Međutim kad je vlak naišao, mina je zatajila. U tom času naišla je četnička patrola (oko 40 četnika) prema našoj zasjedi, ali kad su partizani otvorili vatru, četnici su pobjegli. Nakon toga su Talijani krenuli iz Ogulina sa oklopijenim vlakom. Naša zasjeda ih je dočekala i nakon kraće borbe odbila. Na strani neprijatelja bilo je 5 mrtvih četnika i oko 200 Talijana. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

27. X. postavljena je avionska bomba na pruzi ispod sela Ljubošine.⁴⁷ Naišao je teretni vlak sa 6 vagona, i od eksplozije uništena je lokomotiva i 2 vagona. Neprijatelj je iz oklopljenih vagona davao žestoki otpor i nakon 45 minuta borbe došao je blindirani vlak iz Ogulina i otvorio žestoku vatru na naše snage koje su se morale povući.

Neprijatelj je imao: 15 mrtvih Talijana, 8 četnika, 10 domobrana i oko 40 civila. Promet je bio obustavljen 3 dana.

Zasjeda koja se nalazila prema Hreljinu uništila je 10 talijanskih vojnika, a zasjeda prema selu Kosanovići uništila je 8 četnika.

22. X. jedan bataljon VI Brigade izvršio je akciju kod sela Šatora,⁴⁸ udaljenog od Senja 6 km, na Talijane, koji su sjekli šumu. Zarobljen je 1 Talijan a 3—4 teže ranjeno. Zaplijenjene su 2 puške.

4. XI. izvršena je akcija na Modruš,⁴⁰ gdje je bila posada od 110 ustaša. Nakon nekoliko sati borbe posada je stupila u pregovore i htjela se predati, ali baš u tom momentu Talijani su, predvođeni četnicima i ustašama, provalili iz Josipdola prema Modruši. Njih je bilo oko 900. Poslije toga posada se ponovno počela braniti i davati žestoki otpor. Sam obruč oko posade je

" , " I " Ove akcije izvršila je Primorska četa.

" Vidi dok. br. 55.

morao biti oslabljen, jer je trebalo dati pojačanja bataljonu koji je vodio borbu sa Talijanima. Navečer je neprijatelju uspjelo pobjeći. U ovoj borbi mi smo imali 3 mrtva i dosta ranjenih, a Talijani su odvezli 2 puna kamiona mrtvih i ranjenih. U ovoj akciji zaplijenjeno je 15 pušaka.

Idućeg dana 3 bataljona VI Brigade kod Ličkih Jesenica sačekao je transportni vlak od 6 vagona, od kojih su 3 bila blindirana. Partizani su na nj osuli žestoku vatru, ali isto tako žestokom vatrom odgovoreno je iz blindiranih vagona, koje se nije uspjelo savladati.

Na strani neprijatelja bilo je oko 100 mrtvih, a na našoj strani 3 mrtva i 8 ranjenih.

7. XI. IV Omladinski bataljon Brigade izvršio je akciju na pruzi između Gomirja i Ogulinskog Hrelina.⁵⁰ Naišao je vlak iz Gomirja sa 25 vagona, od kojih 3 blindirana, i izletio iz tračnica. Otvorena je vatra i pokušao juriš koji nije uspio, jer je bio žestoki otpor iz blindiranih vagona. Odmah je dojurio u pomoć blindirani vlak iz Ogulina, ah je i on naletio na rastvorene šine i prevrnuo se.

U prvom vlaku bilo je 76 mrtvih Talijana, nešto ranjenih i nekoliko ubijenih civila, koje Talijani vode sa sobom radi zaštite.

Mi smo imali 1 mrtvog i 3 ranjena.

U toj akciji naročito se istakao svojom hrabrošću mitraljezac omladinac Vukelić Đuro, koji je jurišao na vlak, sa puškointralezom smrtno ranjen uspio je izvući svoj mitraljez i dati ga drugovima. Nakon nekoliko minuta je umro govoreći da ne žali umrijeti, jer se dobro osvetio.

19. X. jedinice II Odreda postavile su zasjedu na pruzi između Lokava i Delnica⁸¹ sa zadatkom, da se napadne transportni vlak. Naišla je lokomotiva sa jednim vagonom na rastvorene tračnice. Lokomotiva je odjurila naprijed a vagon sa talijanskim vojnicima je zapaljen benzinskom flašom. Istovremeno je Talijanima stigla pomoć i partizani su se povukli.

24. X. II Odred sukobio se u selu Lukovdolu sa domobranskom zasjedom,^{Ba} koju prije nije ni primijetio. U kratkoj borbi neprijatelj je bio razjuren. Mi smo imali 3 mrtva i 3 ranjena, a neprijatelj 1 mrtvog. Zaplijenjen je jedan neprijateljski kamion, koji je uništen.

27. X. partizani u Istri⁰⁸ srušili su transportni vlak, koji je prevozio naftu i nešto vojske, između stanice Matulje i Jurdani. Vlak je izbačen iz tračnica i uništeno je nekoliko vagona. **Promet** je bio obustavljen 16 sati."

2. XI. postavljena je zasjeda na pruzi Drivenik-Zlobin.^{bj} Naišla je talijanska patrola, na koju je otvorena vatra i ubijeno 5 talijanskih vojnika.

11. XI. ponovno je postavljena zasjeda na pruzi kod Dri-venika.⁶⁸ Naišla je patrola na koju je otvorena vatra. Ubijeno je 2 neprijateljska vojnika i 2 su ranjena. Zaplijenjen je jedan puškomitraljez i 1 puška.

7. XI. izvršene su manje diverzione akcije između Triblja i Crikvenice.⁵⁷

12. XI. izvršena je sabotaža na transportni vlak koji je do-lazio iz Sušaka i prevozio talijansku vojsku, na taj način, što je otkopčano 6 vagona i sami odjurili naprijed na stanicu Meju.⁵⁸ Tom prilikom bilo je dosta mrtvih talijanskih vojnika, svi va-goni su uništeni i počinjeno je mnogo štete na stanici.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komeras

(M. P.)

Komandant

V.⁵⁰ Bakarić

Ivo Rukavina

BR. 79

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE PRVOG HRVATSKOG KORPUSA OD 21. STUDENOG 1942. GOD. ZA NAPAD NA CEMERNICU I TOPUSKO—KOLODVOR¹

STAB VIII DIVIZIJE'

dana 21.XI.42. g.

Z A P O V I J E S T

(sekcija Petrinja 1 :100.000)

Prema prikupljenim podacima neprijatelj se nalazi u To-puskom u jačini oko 1.200 ustaša i naoružanih civila, 100 domo-brana i 100 žandara. Naoružani su sa 2 topa od kojih jedan pro-tukolski a drugi pješadijski, 6 teških mitraljeza, 40 p. mitra-ljeza, 1 teški i 6 lakih bacača mina, a ostalo su puške.

Topusko—kolodvor 130 ustaša. Utvrđeni su.

Dvije vaktarnice na željezničkoj pruzi između Topuskog kolodvora i željezničkog mosta na Glini: na svakoj po 30 ustaša. Naoružanje nije poznato.

Čemernica: 118 žandara i 2 ustaša. Smješteni su u školi (zi-danica) i kući direktora Manojlovića, preko puta škole (brvnara).

" Vladimir

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 1/1, k. 826.

" O formiranju divizija i korpusa u Hrvatskoj vidi tom II. knj. 1. naredbu br. 95, str. 200.

Naoružanje nepoznato, kao ni mjesta gdje neprijatelj drži straže i zasjede.

Kod neprijatelja je opao moral poslije uspjeha koje je u posljednje vrijeme postigla naša Narodno Oslobodilačka Vojska.

Naša divizija je dobila zadatak da likvidira neprijateljske posade u Čemernici i Topuskom kolodvoru.³

U cilju izvršenja zadatka

N A R E Đ U J E M

I. Sastav: IV Udarne brigada pojačana jednim brdskim topom 75 mm. Komanduje Štab brigade.

Zadatak: Napada sa dva bataljona neprijatelja u Čemernici, a sa jednim blokira, sa sjevera, neprijatelja u Topuskom kolodvoru i postavlja osiguranje prema cesti i pruži koja vodi iz Gline prema Čemernici i Topuskom kolodvoru.

Poslije likvidacije neprijatelja u Čemernici kreće sa jednim bataljonom, dok jedan i top ostaviti u rezervi, i u zajednici sa bataljonom koji se nalazi na blokadi likvidira neprijatelja u Topusko kolodvoru.

Veza:

Vežu održavati sa V brigadom kod Bakić Sela.

II. Sastav: V partizanska brigada. Komanduje Štab V brigade.

Zadatak: Sa dva bataljona postaviti zasjedu na Tonličkoj Kosi prema Topuskom, Gredani i Topuskom kolodvoru, a jedan bataljon ostavlja u rezervi pri Štabu brigade. Zasjeda ima zadatak da slomi svaki pokušaj neprijatelja iz Tonuskog da pruži pomoć posadi u Čemernici i Topuskom kolodvoru, te ukoliko bi neprijatelj pokušao bježati iz Topuskog, da ga goni.

Veza:

Vežu održavati sa IV brigadom kod sela Bakića.

III. Štab IV brigade nalaziti će se za prvo vrijeme u selo Šapići, a Štab V brigade nalaziti će se u zaseoku Ponikvari ispod

³ Vidi dok. br. 85, 90 i 95.

kote 196. Poslije se po potrebi mogu premjestiti, ali će o tome odmah izvijestiti Stab divizije.

IV. Stab divizije će se nalaziti u selu Blatuša, gdje će komandanti brigada slati izvještaje.

V. Komandanti brigada će održavati vezu sa Štabom divizije pomoću kurira na konjima.

VI. Izvještaji: Komandanti brigada će slati izvještaje o toku operacije svakog sata i pri svakoj promjeni i nastaloj situaciji.

VII. Centralni sanitetski punkt će se nalaziti u selu Blatuši, kod Štaba divizije, odakle će se ranjenici upućivati kolima u bolnicu.

VIII. Brigadni intendanti će se postarati, da sprema za svakog borca po dva obroka suhe hrane.

IX. Sav plijen uputiti u Suhu Pernu, a isto tako i zarobljenike.

X. Sa napadom će se otpočeti 23 o. m. u 6 č. ujutro.

XI. Znaci raspoznavanja na dan 23 i 24 o. m., Lenjin—Lenjingrad a za noć između 23 i 24 o. m. Vladić—Slunj.

XII. Ugovoreni znaci jedan dugački zvižduk, a odgovor dva udara dlana od dlan.

XIII. Najenergičnije spriječiti svako paljenje i pljačku. Paliti samo u tom slučaju ako se iz neke kuće bude davao otpor.

XIV. Isto tako najstrožije spriječiti svaki pristup civilima u zonu operacija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Artur Turkulin

Komandant
Vlado Cetković⁴

Na izvršenje:

Komandantu IV Udarne brigade,
Komandantu V Partizanske brigade,
Dostavljeno Komandantu korpusa.

" Narodni heroj. Poginuo kao komandant Osmog korpusa 20 listopada 1944 godine.

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NO BRIGADE OD 21 STUDENOG
1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O
NAPADU NA BLINJSKI KUT¹

STAB
VII PARTIZANSKE BRIGADE
»VASILJA GACESE« — HRVATSKE
21 novembra 1942 god.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Naša Brigada napala je neprijateljsko uporište u Blinjskom Kutu na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd. Iz same zapovijesti koju prilažemo² vidi se jačina neprijatelja u tom uporištu kao i raspored naših snaga za napadaj i za osiguranja.

Sve jedinice su izvršile svoje zadatke u potpunosti osim one jedinice koja je išla na žandar, stanicu. Tu nije izvršen zadatak radi toga, što je zgrada jako utvrđena (zidana jednokatnica sa puškarnicama), benzinskih boca za paljenje zgrade nismo mogli nikako nabaviti, a osim toga nije se moglo zadržavati dugo zbog neprijateljskih bojni pred prugom.

Želj. stanica je spaljena kao i sve zgrade na stanici koje služe održavanju saobraćaja. Osim toga spaljena je i ona zgrada u kojoj su se nalazili Njemci,³ kao i stan nadzornika pruge gdje se stalno vojska smještava.

Za vrijeme borbe pomoć nije dolazila, tek je jedino bojna iz Stražbenice pokušala da pođe, ali je bila vraćena iz nama do sada nepoznatih razloga.

Osiguranja su izvršila također svoj zadatak i prekinula prugu prema Sunji i Sisku kao i pokidala l.l. veze. Osim toga spaljen je most kod Novog Sela, a isto tako i neposredno kod Sunje.

Kod Sunje je bila postavljena mina na koju je naišao teretni vlak od Sunje. Dvije lokomotive su potpuno uništene kao i 8 vagona, a daljih 6 vagona je teško oštećeno. Nastradali su vlakovođe, a u vlaku su uhvaćena 2 domobrana sa karabinima i 6 željezničara. U vlaku se nalazio kukuruz i pšenica. Zito nije moglo biti odvezeno, a nije ni spaljeno, jer se nije imalo čime.

U borbi u Blinjskom Kutu pobijeno je 16 Njemaca, a 1 je živ uhvaćen. Zarobljeno je 12 domobrana, a par ih je poginulo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 20—1, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 66.

³ Iz sastava 714 pješadijske divizije.

3. 6. 42
Vojna Komanda
u Zagrebu
21. prosinca 1942 god.

GLAVNOJ STANI HAVATSKOJ.

Naša brigada napala je neprijateljsko uporište u Blinjakom kutu na glavnoj pruzi Zagreb - Mostar. Iz same zapovijesti koja prilaže vidi se jasno neprijatelja u tom uporištu kao i raspored njihovih snaga za napad i odbranu.

Dva jedinice su izvršile svoje zadatke u potpunosti osim one jedinice koja je bila na Kijevu i Lander. Stanica. Tu nije izvršen zadatak radi toga, što je zgrada jako utvrđena /izidana jednokratnica sa puškarionama, ben-
siliskih toča sa palijama sgrade nijesmo mogli nikako nabaviti, a ova toga nije se moglo nadživjeti dugo zbog neprijateljskih bojni pred prugom.
Taj. stanica je spaljena kao i ove zgrade na stanici koje služe održavanju snabdjevanja. Ova toga spaljena je i ona zgrada u kojoj su se na-
lasili ljudi, kao i stan nadzornika pruge gdje se stalno vojska smještava.
U vrijeme borbe pomoć nije dolazila, tek je jedino bojna iz Stra-
žbenice pokušala da podje, ali je bila vraćana iz nje do sada nepoznatih
razloga.

Osiguravanja su izvršila također svoj zadatak i prekinula prugu prema Banji i viazu kao i pokidala t. t. v. Ova toga spaljena je most kod Novog Sela, a isto tako i neposredno kod Banje.

Kod Banje je bila postavljena mina na koju je naišao teretni vlak od Banje. Dvije lokomotive su potpuno uništene kao i 8 vagona, a daljih 6 vagona je teško oštećeno. Nastredali su vlakovođe, a u vlak su uhvaćena 2 domobrana sa karabinama i 6 željezničara. U vlak su naišao pukar i pčani-
on. Nito nije moglo biti odvođeno, a nije ni spaljeno, jer se izlaze žice.

U borbi u Blinjakom kutu pobijeno je 16 Nijemaca, a 1 je živ uhva-
ćen. Zarobljeno je 12 domobrana, a par ih je poginulo na pruzi. Ostali su Njem-
ci a pčani i u kućijama pobjegli, a kod, a i domobrani.

U borbi sa Njemcima i domobranima izveli smo 11 ranjenih i 3 mrtva. Otpor Nijemaca i domobrana je bio ogorčan. Neki su tako upali u željeznicu, gdje su bili Njemci i jednogstavao se kladi sa Njemcima i oticali sa oružje. Ono je jedan karabin par puta prekalio iz ruku jednog našeg vođnika u Nje-
mačke ruke i obratno. Dobro dia Nijemaca je nastredao od bomba, a vođina ih je
poklani u borbi.

U borbi je dobiveno 12 karabina, dosta trčetki, a par hiljadu metaka, i neki njemački avioni nov mitraljeza, sa jugoslavensku municijom, 1
mrtovnik sa 7 novih rezervnih cijevi i avon spremom /dobro i alatom, bombi
oko 40, municije oko 3.000, 2 pištolja, 2 signalna, nekoliko max dvogleda,
oko 70 pari cipela i čizama, 24 njemačka ranca, tortice donta, motorčkih kri-
šala po dvopri.

U borbi sa istaknuo vođnik i četa III bataljona izlaze Deje i koman-
dir te čete Bodož Stojan. /koga smo poslali na viši kurs/, te drugarice Mi-
lanke Rijač, koja je hrabro jurišala na Njemce.

U borbi je jurišajući na Landerarijsku kasarnu uz ostale drugove
i Bodož i četa i bataljona drug Milorad Čučković.

Svi poginuli drugovi izvučeni su i sahranjeni.

Sarboosat drugova u ovoj akciji bila je dobra. Tek nevojnički se
nastupalo na kasarnu, odule i toliki ranjeni.

Jačar je nekoliko bojni iz raznih pravaca krenulo prema našoj lani,
i jednu smo vojku dočekali uoči izgleda da je samala pa se razvila u dalji-
ni i krenula od prvog prvotnog kretanja. Ipak je otvorena na nju vatru, pa
smo ubili 2 vojnika, te smo našli, a na ostle na kasarnu, ubili i korju i uhva-
tili 8 sanduka municije sa teški mitraljez, tit od teškog mitraljeza, samar,
nekoliko puškarionjskih okvira, jednu rezervnu cijev od puškarionjskog, a
i mnogo stvari, koje je banda naplijetkala u okolnim selima i u bijegu bacala.

Komandir,
St. Stojan.

Part. tajnik - Ilioboda Maroda

Komandant,
Mina Marković

na pruzi. Ostali su Njemci u gaćama i košuljama pobjegli u noć, a i domobrani.

U borbi sa Njemcima i žandarima imali smo 11 ranjenih i 3 mrtva. Otpor Njemaca i žandara je bio ogorčen. Naši su tako upali u želj. stanicu, gdje su bili Njemci i jednostavno se klali sa Njemcima i otimali za oružje. Tako je jedan karabin par puta prelazio iz ruku jednog našeg vodnika u njemačke ruke i obratno. Dobar dio Njemaca je nastradao od bomba, a većina ih je poklana u borbi.

U borbi je dobiveno 12 karabina, desetak trometki (sa par hiljada metaka), 1 laki njemački sasvim nov mitraljez (za jugoslavensku municiju) i [jedan] redenik, 7 novih rezervnih cijevi s svom spremom (doboši) i alatom, bombi oko 40, municije oko 3.000, 2 pištolja, 2 signalna, nekoliko dvogleda, oko 70 pari cipela i čizama, 24 njemačka ranca, torbica dosta, šatorskih krila, hlača, bluza, oko 50 čebadi i mnogo stvari koje je njemačka banda napljačkala po Evropi.

U borbi se istakao vodnik 1 čete III bataljona Sirota Gajo i komandir te čete Dodoš Stojan, (koga smo poslali na viši kurs), te drugarica Milanka Kljajić,⁴ koja je hrabro jurišala na Njemce.

U borbi je jurišajući na žandarmerijsku kasarnu uz ostale drugove poginuo i komesar 1 čete I bataljona drug Milorad Čučković.

Svi poginuli drugovi izvučeni su i sahranjeni.

Borbenost drugova u ovoj akciji bila je dobra. Tek nevojnički se nastupalo na žand. kasarnu, odatle i toliki ranjeni.

Juče je nekoliko bojni iz raznih pravaca krenulo prema našoj bazi, i jednu smo bojnu dočekali samo izgleda da je saznala pa se razvila u daljini i skrenula od pravca prvotnog kretanja. Ipak je otvorena na nju vatra, pa smo ubili 2 vojnika (te smo našli, a za ostale ne znamo), ubili 1 konja i uhvatili 8 sanduka municije za teški mitraljez, štit od teškog mitraljeza, samar, nekoliko puškomitraljeskih okvira, jednu rezervnu cijev od puškomitraljeza, i mnogo stvari, koje je banda napljačkala u okolnim selima i u bijegu bacala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
si. otsutan

Komandant
Nina Maraković

⁴ Poginula u borbi protiv Nijemaca kod Mlinoge, 21 siječnja 1943 godine.

BR. 81

**ISMO ŠTABA KALNICKOG NOP ODREDA OD 21 STUDE-
OG 1942 GOD. KOMESARIMA BATALJONA O POTREBI
RASKRINKAVANJA IZDAJNIČKE ULOGE ČETNIKA
DRAŽE MIHAILOVICA¹**

**STAB
AL. PAR. ODREDA
21-XI-1942
Komesarijat**

KOMESARIMA BATALJONA KAL. PAR. ODREDA

Dragi drugovi! Nama je povjerena časna dužnost da bu-
emo organizatori i nosioci Narodno-oslobodilačke borbe u
ednom od najosjetljivijih dijelova tako zvane Nezavisne Dr-
ave Hrvatske. Poteškoće koje smo mi sami predviđali povom
našeg dolaska, svodile su se redovno na bliže neprijateljske
aze, ishranu, veze itd. Uglavnom na poteškoće vojne prirode,
'o je donekle i razumljivo. Pred nas je postavljen zadatak: osvo-
iti Kalnik i mi smo bili spremni da podnesemo i najveće žrtve
od ispunjenja našeg zadatka. I zaista se pokazalo da je nepri-
atelj neobično osjetljiv na području naših operacija. Međutim
»red nas se ne postavlja samo vojnički problem zaposjedanja
Calnika. Na vidiku je još jedna vrsta borbe, čije rješenje ne-
emo postići u prvom redu vojnim akcijama već upornim
»bjajšnjavanjem linije Narodno-oslobodilačke borbe, neumornim
>olitičkim radom i velikom budnošću sviju nas. To je bitka pro-
iv onih neprijatelja narodne borbe koji svojom podmuklom
jropagandom i širenjem lažnih vijesti pripremaju teren za otvo-
reni svoj nastup i napad na narodnu vojsku.

Budimo budni! Četnički razbojnici, sluge okupatora, koji
l mnogim dijelovima naše zemlje vrše podmukle i izdajničke
lapadaje, pokušati će svakako da i ovdje izgrade svoja uporišta
iako bi pokušali i u ovim krajevima zabiti nož u leđa Narodno-
jslobodilačkoj borbi. Oni to već i danas pokušavaju. Svakodnevn-
o i planski ubacivaju se razne glasine o Draži Mihailoviću, o
njegovim četnicima koji se bore za »slobodu«, o tobožnjem spo-
razumu četnika i partizana itd. Narod u ovim krajevima koji je
uglavnom pravoslavni bio je od prije pod utjecajem raznih po-
litičara JRZ-e.² Dolaskom ustaša zlostavljen i progonjen našao
se bez svake zaštite. Nije stoga čudo da je u svom očajanju pri-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 1/2, k. 1600.

² Jugoslovenska radikalna zajednica

mao sve te lažne vijesti sa naročitom radošću misleći da se bandit Draža Mihailović zaista bori za srpski narod i njegovu slobodu.

Eto na ovakav teren stupio je naš Odred. Sve stare veze i stare prijatelje neprijatelj će ubrzo pokušati mobilizirati, organizirati a po mogućnosti i vojno oformiti. Njegove metode biće različite. On će u prvom redu tražiti oslonac među takvim elementima u samom Odredu. Iskustvo nas je poučilo da su njihove pripreme i sam rad u tom cilju vrlo pažljivo pripremane i dobro konspirirane sve do časa kad im se pruži mogućnost za otvoreni napad što se obično dešava za vrijeme neprijateljskih ofanziva i drugih (ekonomskih) poteškoća i kriza. Iznenadni napad na štabove, dovođenje noću neprijateljskih snaga na mjesta naših logora i tome slično, obično karakteriziraju prve i otvorene njihove istupe.

Zbog svega toga poklonite najveću pažnju svakom partizanu. Napose kontrolirajte razgovore i kretanje onih partizana koji su u posljednje vrijeme ušli u Odred ili će naknadno ući. Vaši zamjenici preko partijskih jedinica neka organiziraju obavještajnu službu po četama i vodovima. Povećajmo svoju budnost kako bi u zametku ugušili jednog od najvećih naših neprijatelja. U svojim redovnim izvještajima napose se osvrnite na vaš rad kojeg ćete poduzeti po tom pitanju i imajte uvijek u vidu da na nama leži puna odgovornost za čistoću naših redova.

No ovime nije iscrpljen naš rad na suzbijanju i uništavanju četničkih elemenata. Četnički banditi neće usmjeriti svoju aktivnost samo prema Odredu. Iskustvo nas uči da oni isto tako nastoje stvoriti što veću mrežu svojih ljudi po selima i gradovima, svagdje gdje to mogu. Njihovi agenti nalaze prve suradnike redovno u redovima bivše »gospode« koji su danas zbog različitih razloga gurnuti od pune zdjele. To su u prvom redu bivši žandari, lugari, financi, općinski bilježnici, propali oficiri i tome slično. Svi ti ljudi imali su xi svoje vrijeme mogućnosti da okupe oko sebe razne pokvarenjake preko kojih su pljačkali narod i danas svi oni zajedno predstavljaju najplodnije tlo za širenje četničke propagande a iz njihovih redova regrutiraju se i organizatori četničkih bandi. Upravo zbog toga posvetite najveću pažnju takvim ljudima u selu kuda stignete. Kontrolirajte njihovo kretanje i njihove razgovore sa partizanima. Koristite svaku zgodu za održavanje mitinga, manjih i većih sastanaka u selu i Odredu i uporno objašnjavajte liniju Narodno-oslobodilačke borbe raskrinkavajući bezobzirno sve izdajice ukazivajući otvoreno na njihovu protunarodnu rabotu.

Da bi vaš rad bio što uspješniji, održite što prije sastanke sa političkim radnicima vaših četa gdje ćete ponovno pretresti ulogu četnika u Narodno-oslobodilačkoj borbi i postaviti kon-

kretan plan vašeg rada u cilju čišćenja i čuvanja naših redova od takvih elemenata, a ujedno i pretresti i konkretno postaviti kako i na koji način može vaša jedinica vršiti najuspješniju propagandu u mjestima vašeg zastanka ili noćivanja. Da bi vam olakšah vaš rad u otkrivanju tih zločinaca, mi ćemo vam u najkraćim crtama prikazati najkarakterističnije podvale koje i čine jezgru njihove propagande.

1) Četnici tvrde da još nije vrijeme narodnom ustanku jer je neprijatelj još jak i jer je konačno srpski narod već dosta izginuo i neka sad ginu drugi.

Dakako to je laž. Istina je naprotiv da će neprijatelj oslabiti jedino borbom koju danas vode svi porobljeni narodi a napose herojska Crvena Armija i nepobjedivi blok slobodoljubivih naroda. Zahvalivši samo toj borbi i otporu porobljenih naroda, a naročito porobljenih naroda naše zemlje, mi smo uspjeli odbraniti stotine i stotine hiljada srpskih porodica koje bi inače krvavi fašizam iskorijenio do kraja. Ne pozivati narod u borbu znači olakšati nasilja i pljačku okupatoru a to i jeste, među ostalim, zadatak sviju narodnih izdajica pa tako i četničkih.

2) Četnici tvrde da su Hrvati krivi zbog klanja srpskog naroda i govore srpskom narodu kako će uskoro osvanuti dan osvete.

Dakako i to je laž. Hrvatski narod ne može biti odgovoran za zvjerstva koja su učinili nad srpskim narodom ustaški banditi jer ustaška banda ne pretstavlja hrvatski narod nego najveće i najsramotnije izdajice hrvatskog naroda kao što su i četnici Nedića, Draže Mihailovića i Koste Pećanca. Ovakvim izjavama četnici raspiruju bratoubilački rat koji bi neminovno doveo do propasti hrvatskog i srpskog naroda, a upravo to i jeste želja njemačkih razbojnika koji su kroz vijekove nastojali uništiti slavenske narode kako bi se domogli njihovih oranica i bogatih šuma i rudnika. Umjesto da pozivaju i hrvatski i srpski narod proti zajedničkog neprijatelja, oni cijepaju narodne redove. slabe Narodno-oslobodilačku borbu a to i jeste, među ostalim, zadatak sviju narodnih izdajica pa tako i četnika i ustaša. Zato se danas i borimo jednakom žestinom proti jednih i drugih do njihovog konačnog istrebljenja.

3) Četnici tvrde da su partizani u službi ustaša, predvođeni od ustaša i da im je jedini cilj da svojom borbom i svojim akcijama prisile hrvatsku i njemačku vojsku da potamane i poubijaju preostale Srbe. Oni govore da su svi komandanti i komesari u narodnoj vojsci Hrvati koji potajno rade na uništenju srpskog naroda.

Dakako i to je laž. Da bi sakrili pred narodom sramotni sporazum kojeg su potpisali sa ustaškim razbojnicima, oni bacaju tu ljagu na narodnu vojsku kako bi odijelili partizane od

srpskog naroda dok u isto vrijeme njihovi saveznici ustaški banditi pišu u novinama kako su partizani predvođeni samim Srbima, pokušavajući na taj način odijeliti hrvatski narod od partizana. Ovakva rabota koristi jedino okupatoru a to i jeste dužnost njihovih slugu ustaških i četničkih bandita.

4) Četnici govore da se Draža Mihailović bori za slobodu srpskog naroda. To isto govori i Londonski radio i svi tako zvani prijatelji Engleske.

Dakako i to je laž. Istina je naprotiv da se četnici rame uz rame sa okupatorima bore protiv partizana ubijajući gdje mogu istaknute članove Komunističke partije i sve vojne i političke rukovodioce Narodne vojske. Tako su oni ubili pored ostalih i Marka Oreškovića člana Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske, zatim poznatog narodnog borca iz Kozare Mladena Stojanovića, književnika Hasana Kikića i mnoge druge komandante i komesare odreda i bataljona. Njihova mržnja prema Narodnoj vojsci išla je tako daleko da su izvršili pokolj ranjenih partizana u jednoj bolnici u blizini Banja Luke.

Oni danas čuvaju zajedno s Talijanima, ustašama i Njemcima ceste i pruge kako bi okupatorske bande mogle slobodnije prolaziti kroz našu zemlju. Isto su tako prozirne njihove laži o prijateljstvu sa engleskim narodom jer danas engleski narod vodi otvorenu borbu protiv njemačkih i talijanskih fašista dakle protiv istih neprijatelja kao i Narodna vojska. Ovim lažima oni se služe zbog toga da bi stavili u bludnju neobaviješteni svijet a time ujedno podvalili narodu rog za svijeću kako veli naš narod. Jasno je da ovakva rabota ide u prilog fašističkim okupatorima koji su u Draži Mihailoviću pored Ljotića, Pećanca i ostalih bandita, našli dobrog supomagača i slugu kao što im vjerno služi i izdajničko pseto Ante Pavelić.

5) Vidjeći neminovnu propast svoju i svojih gospodara četnici pokušavaju i posljednjim lažima obeshrabriti narod i Narodnu vojsku govoreći kako će uskoro doći silna vojska Draže Mihailovića, koja će uništiti partizane i sve one koji pomažu narodnoj vojsci.

Dakako i to je laž. Izdajica Draža Mihailović nema danas nikakve vojske. On raspolaže danas sa nekoliko stotina bivših žandara, policajaca i financa i njima sličnih ljudi s kojima uz pomoć Nedićevih bandita te uz pomoć njemačkih, talijanskih i ustaških razbojnika vrši prepade i zabija nož u leđa narodnoj borbi. Partizani znadu najbolje da taj Draža Mihailović sa cijelom tom »silnom« vojskom nije do danas očistio ni jedno selo od ustaških i okupatorskih razbojnika, pripisivajući sebi u slavu sve one akcije koje su izvršile partizanske jedinice kao na primjer osvojenje Prijedora, Jajca, Livna, borbe na Kozari, Kordunu i Baniji itd. Narodna vojska neće se zbuniti i prestrašiti

lažljivih grožnja. Četnički banditi pokušavaju svojom propagandom uspjeti u onome u čemu nisu uspjeh ni njemački ni talijanski banditi s oružjem. Oni misle ovakvim vijestima obeshrabriti čvrste i jedinstvene redove Narodne vojske, kako bi time pomogli svojim gospodarima njemačkim i talijanskim okupatorima. I ovdje se vidi sva podlost tih besramnika. Konačno partizani su u mnogim sukobima pokazali da ne trpe nikakvog straha pred tim razbojnicima lupajući ih jednakom žestinom kao i ostale izdajnike pa i njihove gospodare njemačke i talijanske okupatore.

Još nekoliko stranica moglo bi se ispisati o njihovoj propagandi tj. o lažima s kojima se služe. Svu tu gamad počam od Talijana, Njemaca, Bugara i Mađara koji su porobili našu zemlju a zajedno snjima i ustaške i četničke sluge karakterizira slijedeće: svi oni mrze jedan drugoga ali jače od toga jeste njihova zajednička mržnja prema narodu i Narodnoj vojsci. Ta mržnja prema narodu i zajednički strah da će jednoga dana morati polagati narodu računa o zvjerstvima koja su počinili, sjedinjuje sve njih u zajedničkoj borbi protiv nas. Protiv toga jedinstva okupatora i izdajica mi moramo istaći jedinstvo sviju porobljenih naroda, borbeno jedinstvo sviju slobodoljubivih ljudi. U jedinstvenom borbenom bloku pod vođstvom nepobjedive zemlje socijalizma mi ćemo izgraditi pobjedonosno oružje nad krvavim fašizmom.

Sve ove stvari pretresite još jednom na vašim sastancima. Organizirajte sastanke po vašim četama i vodovima i provedite diskusiju o tim pitanjima na temelju ovog dopisa. U redovnom svom izvještaju kojeg ćete mi poslati najkasnije 29 o. mj. prikazati ćete kako ste pristupili toj stvari i s kakvim uspjehom.

Još jednom budite uporni u objašnjavanju linije Narodno-oslobodilačke borbe, budite budni i čistite naše redove od sviju sumnjivih elemenata.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Joža Horvat

BR. 83

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA SLAVONSKOG
NOP ODREDA OD 21. STUDENOG 1942. GOD. ŠTABU OD-
REDA O NEPRIJATELJSKOM UPADU NA OSLOBOĐENU
TERITORIJU I NEKIM AKCIJAMA BATALJONA¹**

**ŠTAB I BATALJONA
I ODREDA III OP. ZONE
NAR. OSL. PART. ODREDA
HRVATSKE
broj 180/42
dana 21.XI.42.**

Vojni izvještaj komandanta

ŠTABU I ODREDA III OPERATIVNE ZONE

Na položaju

Drugovi, pošto vam je poznato da je ovaj sektor na kome se nalazimo proglašen ratnom neprijateljskom zonom — te smo privezani po našim starim navikama tu od ljetos, od onog bivšeg bataljona³ i seljaci su naučili samo kad partizan stoji sa puškom da on radi svoje poslove.⁴ Veće akcije koliko vam je poznato nismo vršili — ima razloga.⁵ 15.XI. po izvještaju našeg informativnog oficira banda namjerava da provali u Borke, tu smo vijest shvatili ozbiljno i napravili raspored naših snaga, I četa od Bijele i Pakrana, II četa imala je zadatak da napravi zasjedu Petrov Vrh i Vrani Kamen i gdje bi ih onako pravo partizanski smazali. Neprijatelj⁰ nije nailazio, dočim je pošao od Sirača i preko Selišta tj. preko seljačkih logora prema mlinu Pakri.

Naš štab, po izvještaju obih četa, povukao je II četu do Vranog Kamena zadavši joj zadatak da pređe rijeku Pakru kod Zajile i da udari neprijatelja sa boka, dočim je neprijatelj bio

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 9—2, k. 1485.

* Neprijatelj je u to vrijeme najčešće prodirao na ovaj dio oslobođene teritorije i vodio borbe sa našim jedinicama, pa je vjerovatno zbog toga ovu teritoriju Prvi bataljon smatrao nekom posebnom ratnom zonom.

Ranije je na tom području bio Treći bataljon Prvog Slavonskog odreda.

Misli se na oružanu zaštitu za nesmetano obavljanje poljskih radova, koje je neprijatelj ometao.

Vjerovatno zbog toga što je veći dio boraca ovog bataljona ušao u sastav Dvanaeste brigade, uslijed čega je bataljon bio znatno oslabljen. Domobranci iz Gorskog zdruga koji je bio garnizoniran u Siraču.

osjetljiv i obaviješten od samih seljaka te nisu uspjeh da udare sa boka već su se sukobili više mlina Pakre, gdje su bandu odbili sa 10 mrtvih i 5 ranjenih. Sa naše strane imamo jednog mrtvog druga, ime istog druga je Adžija Petar iz Dereze, u tom sukobu potrošeno je 100 puščanih metaka.

16.XI. Patrola I čete koja je upućena prema Siraču, naišla je na banditsku zasjedu gdje su pala 2 partizana i vodič. Jedan drug lakše ranjen. Istoga dana je sahranjen poginuli drug Adžija Petar na groblju u G. Borcima gdje su drug polit, komesar i drug komandant održali posmrtni govor u prisustvu druge čete koji su dali posljednju počast svome drugu plotunom svojih pušaka.

Između 16 i 17 XI. sabotiran je most kod Sirača na rijeci Pakri. II vod iste čete izvršio je akciju u G. Daruvaru na vatrogasna odijela u kojoj su dobili 45 kaputa i 38 hlača, 20 opasača, 5 pari cipela.

17.XI. I četa postavlja zasjedu u Pakranima i Bijeloj na prilazu Daruvaru i Siraču dok II četa vrši pješačku obuku sa nevojnicima.⁷

18.XI. Patrohranje Pakrani—Markovac; na rejonu I čete dolazi banda iz Sirača pa vozi plodine, naša patrola otvara vatru i zarobljava 1 par volova i kuruze, u toj istoj paljbi ubijen je 1 bandit i jedna žena. Dok druga četa ima pješačku obuku i politički čas.

19.XI. II četa postavlja zasjedu prema Siraču i Badljevini. banda nije nailazila. I četa patrolira prema Bijeloj, Pakrani i Markovac. Između 19 i 20 II četa je krenula u manju akciju prema Obrežu, u akciji su dobili 2 para volova 3 konja i jedna kola, 4 komada svinja i nešto vojničke odjeće. Dok je jedna desetina išla u zasjedu od Krndije i Badljevine i nije uspjela, pošto ih neprijatelj prvi opazio. I četa patroliranje po svome rajonu sa vojnicima a sa nevojnicima vojnička obuka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Ranko Resanović⁸

Komandant
Miljanović'

⁷ Misli se na partizane koji nisu ranije služili vojsku.

⁸ Poginuo kod Cagliana 1944 god., kao komesar Prvog bataljona Osamnaeste slavonske NOU brigade.

⁹ Narodni heroj Nikola Miljanović-Karaula. Poginuo u borbi protiv Njemaca i ustaša kod Našica 1944 god. kao komandant Osamnaeste slavonske brigade.

BR. 83

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE SLAVONSKE NOU BRIGADE
OD 21. STUDENOG 1942. GOD. ZA NAPAD NA VELIKU¹

STAB

I SL. N. O. P. U. BRIGADE (12 BRIG.)

Broj: 1/1942

Dana 21. XI. 1942. 19,30 sati

PLAN AKCIJE NA VELIKO

- I. *Faza* Pripreme i pokret
- II. *Faza* Akcija
- III. *Faza* Povlačenje

I. 1.) *Pripreme*

- a) vojničke
- b) političke
- c) ekonomske

2.) *Pokret*

- a) do mjesta koncentracije
- b) od mjesta koncentracije do V.²
- c) kroz V
- II. a) Početak (vrijeme i znaci)
- b) Borbeni znaci i znaci razpoznavanja
- c) veza
- d) borba, zadaće i raspored III, II i IV bataljona i udarne čete II odreda
- e) likvidacija uporišta
- f) uništenje javnih zgrada
- g) postupanje zarobljenicima i civilnim stanovništvom
- h) evakuacija materijala
- i) sanitetska služba
- III. a) znaci za povlačenje
- b) pravac povlačenja

I. 1.) a) Potrebno je da se likvidira neprijateljsko uporište u kojem se nalazi 400 neprijateljskih vojnika i to domobrana. Prema onome što znamo, neprijatelj je raspoređen po javnim zgradama. Tačno mjesto i raspored neprijateljskih snaga mi ne

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 2—1. k. 891.

* Velika kod Slavonske Požege

možemo,³ te će se taj nedostatak nadoknaditi u samom mjestu za vrijeme borbe, time što će se uzeti nekoga od mještana da služe kao informatori i vodiči. U samom uporištu postoji znatan broj neprijateljskih vojnika koji je nama naklonjen.

Na dan 22. XI. komandno osoblje III bataljona izaći će na izviđanje svoga terena i prilaza sa drugom zamjenikom komandanta brigade Hrvatima.⁴ Na izviđanje će poći štab bataljona, komande četa i vodnici, kao i delegati vodova. Komandno osoblje IV bataljona također će poći zajedno sa komandnim osobljem III bataljona i drugom Hrvatima na izviđanje. Komandno osoblje II bataljona izaći će na izviđanje sa drugom komandantom brigade.⁵ Drugovi desetari biće odgovorni za red i disciplinu za vrijeme odsustva komandnog osoblja iz jedinica. Drug komandir udarne čete II odreda sa komandnim osobljem svoje čete izaći će na izviđanje sa drugom komandantom brigade.

b) Politički komesar brigade® izvr[ši]će usmenu i pismenu pripremu za akciju.

c) Intendant brigade⁷ spremiće drugovima partizanima 1 obrok suhe hrane koji će drugovi odmah pri pokretu ponijeti sa sobom. To će biti ručak na dan 22. XI. Drugovi kuhari spremiće doručak za 5 sati ujutro u nedjelju dne 22. novembra koji će drugovi pojesti pred odlazak. Komora brigade neće odmah izvršiti pokret, nego će skuhati meso i pribaviti hljeb i isto donijeti drugovima na mjesto koncentracije najdalje do 15 časova. Posljednji obrok drugovi partizani treba da pojedu između 3 i 4 sata tako da u borbu pođu siti a da im ne bude prepun stomak.

2.) a) II, III i IV bataljon, prateći vod i udarna četa H odreda polaze sa svojih mjesta u 5 časova. Komandanti bataljona lično će odgovarati da se pokret izvrši 22. novembra u 5 časova. Jedinice će se kretati pravcem: Sadašnje mjesto boravka — Vrhovci—vis Papuka—Uvačka Glavica (Ilovačka Glavica). — Uvačka Glavica biće mjesto koncentracije. Na mjestu koncentracije biće ručak između 3 i 4 sata popodne a odatle će drugovi poći na izviđanje. Kako je vrijeme hladno na mjestu koncentracije drugovi će moći naložiti male vatre i pored njih se odmarati i grijati.

b) Od mjesta koncentracije do Velike II bataljon kretaće se ka mjestu borbe putem od Uvačke Glavice preko Mahščaka na Sadove, zatim kosom iznad Radovanaca do južnog kraja toga

³ U originalu, rečenica je nedovršena. Vjerovatno je izostavljena riječ: precizirati ili utvrditi

⁴ Josip Antolović

* Odnosi se na vršioca dužnosti komandanta brigade Radojicu Nenezica.

* Ranko Zec

⁷ Dušan Ostojić

sela. Kosa iznad sela Radovanaca biće polazni položaj II bataljona. Na polaznom položaju II bataljona, III i IV bataljon — sa Koprivnato Brdo — između Duboke i Lapjaka — preko Topličkog Potoka — lijevo od vrha Kaniške Glavice putem preko Srednice — Umitalce, do u blizini sela Male Velike. Prostor između sjevernoga kraja "Male Velike i Topličke Glavice biće polazni položaj za III i IV. bataljon. Jedna četa IV bataljona (druga četa) odvaja se nad Topličkim Potokom, ide njegovim koritom sve do iznad sela Velike i to 2 km od njegovog sjevernog dijela. Na tome mjestu biće polazni položaj te čete.

Prateći vod polazi sa mjesta koncentracije putem sa Uvačke Glavice — putem između Mališčaka i Lapjaka — starom prugom do iznad sjeverne strane sela V. i to — km daleko od njega. To će biti polazni položaj za prateći vod. Udarne čete II odreda ide zajedno sa II bataljonom, odvaja se od njega i produžuje desno od željezničke pruge, prolazi željezničku stanicu koja joj ostaje sa lijeve strane, ide u pravcu Požege na 2 km južno od željezničke stanice i zauzimaju streljački stroj lijevo i desno od željezničke pruge. Tu će joj biti polazni položaj. Sve jedinice moraju biti na svojim polaznim položajima do 21 časa 22 novembra. Slab brigade nalaziće se kod pratećeg voda do prije početka borbe, a zatim prema brzini likvidiranja pojedinih uporišta kretaće se u mjesto.

II.

a) Napad će početi 22 novembra u 22 časa. Svi komandanti, politički komesari, komandiri i vodnici namjestiće svoje satove prema satu druga komandanta brigade. Znak za napad neće biti dat, nego će se u dato vrijeme svaka jedinica privlačiti objektima koje treba da napadnu.

b) Borbeni znaci su: »Tamani« »Gamad«. Da [se] ne bi dešavale nesreće kao prošli put, onaj koji hoće da pita mora glasno viknuti »Tam — ani«, a upitani drug mora odgovoriti »Gamad«.

c) Veza: Štabovi bataljona nalaziće se neposredno iza svojih jedinica i primaće usmene ili pismene izvještaje od svojih komandira četa svakih pola sata. Svaki pola sata štabovi bataljona slaće izvještaj štabu brigade. Štab III bataljona slaće svoj izvještaj preko IV bataljona ih pravo u štab brigade.

Sva tri bataljona ostaviće na svojim položajima 10 drugova koji će da služe kao kuriri između štabova bataljona i štaba brigade. Ujedno ovi vodovi za vezu vršiće službu patroliranja i izviđanja na svom sektoru i o rezultatima rada izvješta-

• U dokumentu je ovaj dio teksta nečitak.

vati štab bataljona. Vodovi za vezu biće ujedno i osiguranje pozadine svoje jedinice. Vod za vezu III bataljona održavat će vezu sa vodom za vezu IV bataljona, zatim će održavati vezu sa udarnom četom II odreda. Vod za vezu II bataljona održavaće vezu sa udarnom četom II odreda i sa štabom brigade.

Pored vodova za vezu štabovi bataljona treba da predvide i direktne kurire za održavanje veze sa štabom brigade.

Svaki bataljon ostaviće 5 drugova koji će biti stavljeni na raspoloženje štabu brigade.

II bataljon:

2 četa II bataljona spuštaće se u selo između Sadova i Cardenice oko 300—500 m lijevo, tj. sjeverno od crkve. Čisti desnu stranu sela u južnom pravcu, tj. u pravcu željezničke stanice. Treba da obrati pažnju u slučaju ako je kakvo automatsko oružje postavljeno na zvonik kod crkve. Održavaće vezu lijevo sa 2 četom IV bataljona dok će na desnoj strani vezu sa 3 četom II bataljona. 2 četa II bataljona također će uspostaviti direktnu vezu sa štabom brigade.

3 četa II bataljona ulazi u selo u pravcu ulice koja se nalazi ispod brda Umitalce, skreće prema jugu, tj. u pravcu željezničke stanice i likvidira neprijateljska uporišta koja se nalaze sa zapadne strane glavne ulice, tj. sa desne strane glavne ulice. Održava vezu sa II četom II bataljona i sa 1 četom II bataljona.

1 četa II bataljona ulazi u selo u razvijenom streljačkom stroju sa jugozapadne strane između željezničke stanice i posljednjeg bloka kuća koje se nalaze na kraju glavne ulice sa zapadne strane. Steže obruč preko istih istovremeno ih čisti od neprijatelja. Održavaće vezu sa 3 četom II bataljona, sa udarnom četom II odreda sa I četom III bataljona. U borbi se kreće u sjevernom pravcu dok se ne susretne sa 3 četom II bataljona.

Udarna četa II odreda pokidaće telefonske veze i razrušiće željezničku prugu. Zbog toga mora ponijeti potrebni alat, kao testere, sjekire, čuskije i drugo. Po izvršenoj diverziji ima da likvidira željezničku stanicu. Jedan vod čete ostaće kao zasjeda na mjestu gdje je izvršena diverzija, dok će dio koji likvidira željezničku stanicu također postaviti zasjedu ispred željezničke stanice. Održavaće vezu sa I četom II bataljona i 1 četom III bataljona.

III bataljon:

1 četa III bataljona ulazi sa jugoistočne strane u selo u razvijenom streljačkom stroju, prolazi pored mlina i napada blok kuća sa lijeve strane potoka, tj. sa istočne strane glavne ulice i čisti od neprijatelja. Kreće se u sjevernom pravcu sve dok ne uhvati

vezu sa 3 četom III bataljona. Održava vezu sa 3 četom III bataljona i 1 četom II bataljona.

3 Četa III bataljona spušta se sa svog polaznog položaja u razvijenom streljačkom stroju i napada na blok kuća sa lijeve, tj. sa istočne strane potoka i likvidira neprijatelja u istima. Održava lijevo vezu sa 1 četom III bataljona i desno sa 2 četom III bataljona.

2 četa III bataljona spušta se u vidu klina kroz ulicu, koja upire u brdo Umitalce. Kada uđe u selo, skreće prema jugu i likvidira neprijateljska uporišta koja se nalaze sa lijeve strane potoka, tj. sa istočne strane. Održava vezu sa 2 četom III bataljona i sa 1 četom IV bataljona.

IV bataljon:

1 četa IV bataljona ulazi zajedno sa 2 četom III bataljona. Kada dođe u selo skreće u sjevernom pravcu likvidira neprijatelj [sk]a uporišta sa istočne strane potoka. Održava vezu sa 2 četom III bataljona i 3 četom IV bataljona.

3 četa IV bataljona spušta se sa svoga polaznog položaja u razvijenom streljačkom stroju naspram dweju uličica koje upiru u brdo Srednice, likvidirajući neprijateljska uporišta koja se nalaze u te dvije ulice i neprijatelja koji bi se našao u kućama u glavnoj ulici na širini koju obuhvaća streljački stroj te čete. Održavaće vezu sa 1 četom IV bataljona i II četom IV bataljona.

2 četa IV bataljona (to je četa koja će imati polazni položaj u koritu Topličkog Potoka) kreće se koritom Topličkog Potoka i ulazi u selo likvidirajući neprijatelja u kućama koje se nalaze sa lijeve, tj. sa istočne strane potoka i glavne ulice. Održavaće vezu sa štabom brigade, 2 četom IV bataljona i 2 četom II bataljona.

Prateći vod

Prateći vod biće pod neposrednim rukovodstvom štaba brigade. U slučaju ako se neprijatelj zabarikadira u nekim zgradama isti će biti likvidiran uz pomoć artiljerije pratećeg voda.

Važne napomene i upozorenja

Drugovi vodnici i desetari, politički komesari i komandiri Četa treba da znaju da od njihovog umješnog rukovođenja zavisi ishod borbe. Ono što odlučuje ishod bitke to mogu samo oni dati, a to je munjeviti i silan nalet na neprijatelja. Oni su ti od kojih zavisi brzina napredovanja naših drugova a prema tome i pobjeda. Drugovi desetari i vodnici, komandiri četa i politički komesari treba da upoznaju svoje drugove gdje se nalaze ostale jedinice, tako da se ne bi desilo da usljed toga što se nastupa

sa raznih strana, neko pogine od svojih vlastitih drugova. S jedne strane nesretni slučajevi izbjegli će se poznavanjem rasporeda naših snaga a s druge strane pravom upotrebom borbenih znakova.

Pri prolazu kroz mjesto ne ići ulicom ni brisanim prostorom. Koristiti kuće i druge objekte kao zaklon. Komande četa moraju se pobrinuti da se zaplijenjeni materijal pokupi i evakuira kako ne bi došlo do samovlasnog uzimanja a sa tim i do stvaranja zle krvi između pojedinih jedinica. Pošto ulazimo u mjesto koje je hrvatsko a nije bilo ustaša, zabranjuje se paljenje stogova sijena što bi trebalo da služi kao znak dokle je doprla partizanska vojska. Za davanje znaka vatrom potrebno je iz stoga izvući naramak sijena i zapaliti na takvom mjestu gdje ne postoji opasnost od proširenja požara.

e) Postoji vjerovatnoća da će se neprijatelj utvrditi u pojedinim zgradama. U takvom slučaju komandiri četa treba da pošalju kurira u štab brigade (to u slučaju ako bi procedura preko štabova bataljona bila preduga koji će za likvidaciju takvog uporišta staviti na raspoloženje top.

f) O uništenju pojedinih javnih zgrada donijeće odluku štab brigade. Ovdje se misli na one javne zgrade u kojima nema neprijatelja. Samo se po sebi razumije da se kuće iz kojih neprijatelj daje žestoki otpor (ali ne i one iz kojih je opaljeno 2—3 metka) treba zapaliti. Štab brigade će se pobrinuti da pronađe vodiče i ljude kako bi se omogućila zaplijena cjelokupne državne imovine i imovine petokolonaša, kao i da se ponište državni dokumenti. Naročitu pažnju obratiti da se pokupi sav državni novac.

g) Nitko ne smije na svoju vlastitu ruku ubijati zarobljenike koji se predaju. Njih treba sprovesti do štaba brigade, koji će o svakom pojedincu donijeti odluku. Također se najstrožije zabranjuje skidanje cipela i odijela sa domobrana. Njih će skinuti štab brigade a obuću i odjeću razdijeliti među druge partizane.

Postupak sa civilnim stanovništvom treba da je najprijetljiviji. Druge partizane treba upozoriti da je Veliko hrvatsko selo i da od našeg držanja umnogome zavisi da li će i hrvatski narod u partizanima gledati svoje oslobodioce.

h) Intendant III operativne zone,⁸ zajedno sa intendantom brigade, organizovaće evakuaciju materijala koji će se zaplijeniti u Velikoj.

i) Drug doktor¹ organizovaće, u dogovoru sa štabom brigade, sanitetsku službu za vrijeme borbe kao i evakuaciju ranje-

* Ivan Pihler

" Anđelko Kučičec-Stojan

nih drugova. Za svaku aljkavost drug doktor lično biće odgovoran pred štabom brigade.

m.

a) Znaci za povlačenje biće dati raketama i to ispaliće se 1 crvena, 1 zelena i 1 bijela raketa. Kako postoji mogućnost da prvu seriju neko od komandnog osoblja ne primijeti, poslije 5 minuta biće izbačena druga serija što znači svega 6 raketa. U slučaju velike magle izdaće se pismeno naređenje za povlačenje. Bez pismenog naređenja, ili bez ugovorenih znakova niko se ne smije povući. Borba mora biti kratka tako da u prvo svitanje biće dat znak za povlačenje. U slučaju da je potrebno da neka jedinica ostane duže vrijeme, ona će dobiti posebno naređenje,

b) Sve jedinice treba da se povlače u sjevernom pravcu kroz šume i da dođu do vrha Papuka odakle će se dati daljnji raspored.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Zec Ranko

V. d. komandant
Radojica Nenezić

BR. 84

**ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME DIVIZIJE PRVOG KORPUSA
NOV I PO HRVATSKE OD 22 STUDENOG 1942 GOD. ZA
NAPAD NA DVOR¹**

Z A P O V I J E S T ŠTABA VII DIVIZIJE KORPUSA N.O.V. HRVATSKE² ZA 22-XI-1942 GOD.

Sekcija Petrinja, Kostajnica 1 :100.000

Snage Krajiškoga korpusa vode žestoke borbe na liniji B. Novi—Prijedor—Sanski Most.⁸ Naše snage uspjele su da djelimično očiste Suhaču i Šurkovac. Borbe se produžuju i dalje na Novskoj Planini (Položaj Vješala) gdje neprijatelj otstupa prema Novome. Do sada je izbačeno iz stroja oko 1500 neprijateljskih vojnika a od toga zarobljeno oko 700.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 1/1, k- 811.

² O formiranju divizija i korpusa vidi tom II, knj. 1, naredbu br. 85, str. 200.

¹ Vidi tom IV, knj. 8, dok. br. 92.

U slučaju da snage Krajiškoga korpusa očiste Novsku Platinu one će odmah produžiti napad na Bosanski Novi. U tom slučaju snage naše divizije izvršiće istovremeno napad na Dvor i na položaje na Šakića Brdu i Lebrenici.⁴

Znak da su snage Krajiškoga korpusa očistile Novsku Platinu i da produžavaju napad na Novi biće paljenje vatri i bacanje po tri crvene rakete u vis.

Za izvršenje prednjega zadatka naše divizije

N A R E Đ U J E M O :

I) Sedma brigada krenuće odmah sa svojim bataljonima i zauzeti sljedeći raspored: Jedan bataljon u Vrpolje, jedan bataljon u Gage a jedan u Udetin. Štab brigade smjestiće se u Udetin. Ista brigada isturiće odmah osmatračke patrole na položaje na Hrtiću sa zadatkom što intenzivnijeg i što prikrivenijeg izviđanja neprijatelja. Desno uhvatiti vezu sa četom terenskog bataljona¹ koja će se nalaziti u Zakopi. U slučaju da snage Krajiškoga korpusa preduzmu napad na B. Novi ista brigada preduzeće istovremeno napad na Dvor i uporišta oko samoga Dvora. Prije početka samoga napada uhvatiti vezu desno sa snagama VIII brigade koja će se nalaziti u D. Dobretinu.

II) Osma brigada krenuće odmah sa svojim bataljonima i zauzeti sljedeći raspored: Jedan bataljon u s. **Zut**, jedan bataljon u D. Dobretin i jedan bataljon u G. Dobretin. Štab brigade smjestiće se u selo **Zut**.

Na položaju Radić Brdo (D. Dobretin) nalazi se jedna terenska četa II bataljona P.O.B.⁶ koju će snage te brigade smijeniti i odmah uputiti u s. Zakopu sa zadatkom što intenzivnijeg i što prikrivenijeg izviđanja neprijatelja u Dvoru i u Novome. Ista četa slaće izvještaje i štabu divizije i štabu brigade.

Snage Osme brigade koje budu smijenile istu četvu uhvatiće odmah vezu sa snagama Krajiškoga korpusa. Po mogućnosti da se uspostavi telefonska veza s tim što će vaša brigada uspostaviti vezu do r. Une a snage Krajiškoga korpusa od Une pa dalje do njihovoga prvoga štaba. Za ispravnost ove veze biće odgovoran štab Osme brigade.

U slučaju da snage Krajiškoga korpusa očiste Novsku Platinu i preduzmu napad na B. Novi, ta brigada ima za zadatak da napadne na neprijateljske položaje na Šakića Brdu (vinogradi), na Lebrenici i da očisti selo Matijevice. Po zauzeću istih položaja, iste organizovati za odbranu i sa Šakića Brda potpomagati napad Sedme brigade na Dvor a sa Lebrenice napad sna-

* Vidi dok. br. 98, 99, 100 i 102.

* Iz sastava Banijskog NOP odreda.

¹ Partizanski odred Banije

ga Krajiškoga korpusa na Novi. Za vrijeme borbe ista brigada održavaće lijevo vezu sa snagama Sedme brigade koja će napadati na Dvor.

III. Štab divizije biće do devet časova 24-og o. m. u s. Rujevcu, pošta) a poslije toga vremena u s. Gagama kuća Nikole Đurića. U slučaju napada naš štab divizije biće u selu Vojnicima.

IV. Vodnik voda za vezu Osme brigade uspostaviće vezu između štaba divizije i štabova Osme i Sedme brigade. Ukoliko bude još ostalo materijala iskoristiti ga za uspostavljanje vezu sa snagama Krajiškoga korpusa.

V. Štabovi brigada odmah po zauzimanju određenih položaja poslaće izvještaj štabu divizije.

VI. Pošto je ovaj raspored samo pripremnoga karaktera to voditi računa da ljudstvo bude dobro smješteno i da se dobro hrani.

VII. Znaci raspoznavanja za 23-XI — Pištolj—Plješćevica
24-XI — Cijev—Cetingrad
25-XI — Top—Topusko

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
D.¹ Kladnjin

Komandant
P.^s Jakšić

Dostavljeno:

1. Štabu korpusa N.O.V. Hrvatske
2. Štabovima Sedme i Osme brigade.

BR. 85

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 22 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU KORPUSA O IZVRŠENIM PRIPREMAMA ZA NAPAD NA ČEMERNICU I TOPUSKO — KOLODVOR I O NEKIM GREŠKAMA KOMANDE PODRUČJA KORDUN¹

STAB VIII DIVIZIJE

22. XI. 1942.

ŠTABU HRVATSKOG KORPUSA

Prema naređenju Korpusa i usmenom dogovoru izvršili smo pripreme za napad na Čemernicu i Topusko—Kolodvor u zoru 23. XI.² Prilažemo zapovijest za napad.³

⁵ Đuro
" Pavle

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnohistoriskog instituta pod br. 1/1, k. 826.

* i ' Vidi dok. br. 79, 90 i 95.

21. XI. Održali smo konferenciju sa štabovima IV i V Brigade.

Brojčano stanje IV Brigade se popravlja, ali još uvijek ima velik broj partizana koji se ne nalaze na licu. Ustanovili smo da je Komanda područja Korduna oboljele partizane IV Brigade koji su se nalazili na oporavku u Velikoj Kladuši na svoju ruku raspustila kućama, umjesto da im je našla novo sklonište. Mi ćemo tražiti objašnjenje od Komande Područja za ovakav postupak i zatražiti da poduzme najenergičnije mjere da borce koje je raspustila uputi što prije u njihove jedinice, a da oboljele smjesti na određeno mjesto. Stab Brigade izvršio je popunu štabova bataljona, a mi smo im pored toga stavili na raspolaganje drugove Karasa¹ i Miloša Kukića. Dolaskom u Pernu popravila se ishrana a i stanovanje boraca. Nakon dugog vremena borci su se oprali i presvukli. Popravljen je grijeha koja je počinjena raspuštanjem čete za vezu time što je ista ponovno formirana. Date su upute za formiranje mitraljeske čete, a po povratku ljudstva koje se sada nalazi u rashodu formirat će se i V bataljon. Sanitetska služba u Brigadi je najteži problem, jer ne postoji ni jedno iole liječnički obrazovano lice, a lijekova gotovo uopće nema. Dolaskom odgovornog lica za sanitet u Diviziju prići ćemo najenergičnije likvidiranju takvog stanja u toj Brigadi. Intendantura je dosta dobro postavljena i uz male sprave njezin rad će ići dobro. Najveći nedostatak te Brigade leži u komandnom kadru koji se još nije u dovoljnoj mjeri sposobio da rukovodi sa svojim jedinicama, a naročito komandirati četa, vodnici i deseteri. Da bi se to stanje popravilo stavili smo u dužnost komandantima brigada da održavaju što češće konferencije na kojima će davati upute za rad nižem komandnom kadru, a obavezni su održavati konferencije prije i poslije svake akcije.

V Brigada još nije popravila problem bosih u svojoj Brigadi kojih ima oko 200 i koji se ne mogu upotrijebiti u borbi. U idućim akcijama prvenstveno ćemo nastojati obučiti te ljude. Ishrana i stanovanje zasada su dobri. Stab Brigade naročito je zanemarivao kontrolu i budnost nad nižim komandnim kadrom. Tako su se tolerirali slučajevi pijančevanja ne samo partizana nego i komesara četa. Obavještajna služba nije postojala do pred 14 dana. Tako su se desili slučajevi pozivanja na otpuštanje u borbi od strane nekih partizana, a desio se i slučaj gdje je jedan partizan digao pušku na komesara čete kada ga je ovaj pozivao da ide napred. U svim tim slučajevima nije se mogao ni do danas pronaći krivac. Naše je mišljenje da su to ispadi četničkih elemenata nad kojima dosada nije postojala nikakva

¹ Milutin Karaš. Poginuo u selu Kupčini, kod Karlovca, 1944 god.

kontrola. Drugovima je najoštrije skrenuta pažnja na opasnost ovakvih ispada i na postojanje u njihovoj Brigadi elemenata neprijateljski raspoloženih protiv Narodno-oslobodilačke borbe. Isto tako u Brigadi do nedavno nije postojala četa za vezu, date su upute da se ista formira što prije. Intendantura nije postavljena na principu pokretljivosti tako da bi se Brigada u pokretu vrlo teško branila. Ne postoje komore na konjima, a što je najvažnije ne postoji dovoljan broj kazana. Stanje sanitetske službe skoro je isto kao i u IV Brigadi. Jedan od razloga što je Brigada kako vojnički tako i organizaciono dosta slaba sastoji se u tome što je sastavljena od mahom . . . mobilisanih novih partizana i onih koji su preostali nakon izbora najboljih boraca Kordunaške Grupe u područne bataljone. Sa komandnim kadrom je slično stanje kao i u IV Brigadi.

Mišljenja smo da bi bilo nužno da komande područja u pozadini organizuju oporavilišta za fizički iscrpljene i manje oboljele partizane kako bi se istima spriječio odlazak kućama i omogućila kontrola nad svakim pojedincem. Ujedno bi se omogućilo političko i vojničko izgrađivanje partizana na oporavku.

Komanda Područja Kordun pokazuje veliku nemarnost i netačnost u traženjima naših brigada. Tako je IV Brigada poslala veću količinu platna za šivanje veša za partizane, a Komanda Područja je tek nakon mjesec dana tražila da joj za taj posao IV Brigada pošalje neku radnu silu. Već smo naveli slučaj sa samovoljnim puštanjem partizana kućama. Za snabdjevanje područnih bataljona ulažu mnogo više pažnje nego u snabdjevanju brigada pri čemu se javlja težnja partizana iz Brigade da idu u područne jedinice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Artur Turkulin

Komandant
Vlado Cetković

P. S.^R

Svu poštu i naređenja za nas šaljite do daljnjeg na Relejni stanicu Suha Perna, s kojom ćemo mi održavati vezu.

Prilaže se prepis pisma upućenog G. S.^e-u povodom postavljanja druga Martinovića⁷ za politkomesara IV Brigade. Pismo smo uputili izravno G.Š-u radi kratkoće i brzine postupka.

Sljedeći tekst dopisan je mastilom.

" Glavnom štabu

¹ Mile Martlnović. Poginuo nesrećnim slučajem 1944 god., kao član Okružnog narodnooslobodilačkog odbora za Kordun,

BR. 86

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 22 STUDENOG 1942 GODINE¹

PREGLED BROJNOG STANJA

Jedinica	Brojno stanje						Naoružanje																		
	Po spisku		U ras- hodu		Na licu		Pušaka						Mitra- ljeza		Puško mitraljeza		Topo- va		Ba- cača						
	muških	ženskih	muških	ženskih	muških	ženskih	mašinskih	mauser	talijanskih	mauliter	civilnih	raz. vojnič.	švarcloze	lijet — bređa	r. avionskih	Z. B.	lijet	soša	nemačkih	poljskih	bruskih	pr. koljskih	lakih	teških	revolvera
Štab Divizije	8	.	.	.	8	1	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5
IV Brigada	1140	30	434	5	706	25		638	59	35	—	—	2	5	1	21	10	1					1		3
V Brigada	925	25	157		768	25	1	508	84	15	1	3	2	4		17	6		1						54
Ukupno	2073	55	591	5	1482	50	2	1171	143	50	1	3	4	9	1	38	16	1	1				1		112

SMRT FAŠIZMU —

Polit, komesar
Artur Turkulin

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 1/5, k. 826

I NAORUŽANJA VIII. DIVIZIJE

na dan 22. XI. 1942 god.

M u n i c i j e																		Konja				
P u š c a n e						Mitraljeske			Puško mitraljeske				To- povske		Ba- cač.	Tovarni						
za mašinke	za mauzer	za talijanske	manlber	civilnih	raz. voj.	švarcloze	fijat — Breda	za avijonske	Z. B.	fijat	šoša	njemačke	za poljske	za brdske	pr. koliske	za lake	za teške	za revolvere	jahači	za kuhinju	za boj. kom.	za pret. oru.
67	200	.	.	.	.													40	4			
	20732	4370	1658			1300	3800	200	5483	4670	500					22		537	13		27	
20	20441	3039	377	32	170	3300	2010		4930	2298		300						340	7		2	12
87	41373	7409	2035	32	170	4600	5810	200	10413	6968	500	300				22		917	24		29	12

SLOBODA NARODU!

Komandant
Vlado Četković

BR. 83

**IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 22
STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
HRVATSKE O STANJU U ODREDU I NA TERENU¹**

**ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA**

Broj:
22. XI. 1942.

**IZVJEŠTAJ O POLITIČKOM STANJU I RADU U ODREDU I
U POZADINI**

Stanje u Odredu pomalo se popravlja. Osposobljavanjem političkih komesara četa i stalnim ukazivanjem na njihove nedostatke uspjeli smo donekle učvrstiti barem neke čete. To se pokazalo i prilikom posljednje neprijateljske ofenzive (14—17 o. mj.²) kojom su prilikom neke čete pokazale primjernu borbenu i izdržljivost. Da bi donekle pomogli rad političkih komesara bataljona i četa izdali smo upute političkim komesarima koje prilažemo ovom izvještaju.³ U njima su iznesene sve naše greške i nedostaci a ujedno se iz njih može dobiti uvid u stanje našega Odreda te prilažemo ove upute.

Nedavno su u naš Odred došla dva njemačka vojnika iz bjelovarskog garnizona. Oni kažu da su Elzašani i da u Bjelovaru imade 150 Elzašana koji jedva čekaju da se oslobode njemačkog jarma. Jedan od njih ostao je u Odredu gdje se je dobro snašao. Drugi neprestano sanja o tome kako će otići u Siriju De Gaulle. Šaljemo ga u Glavni štab. Za Elzašane koji su ostali u Bjelovaru izdali smo letke na francuskom jeziku i poslali ih bjelovarskom O. K.⁴ da ih ubaci među te vojnike. Bijeg tih vojnika izazvao je veliki interes u hrvatskim selima gdje se govori: Pa i Nijemci već odlaze u partizane!

Počevši od 28.XI. izdavati ćemo list »Moslavački partizani«. Dosada nismo bili u mogućnosti da to činimo jer nam neprijatelj nije dozvoljavao. Izdaval i smo samo radio vijesti za partizane. Prilažemo vam primjerak tih radio vijesti.

Pitanje sanitetske službe još nismo uspjeli riješiti jer nemamo mogućnosti da smjestimo bolnicu a niti imamo liječnika. Osnovana je bolnička četa sa zadatkom da se prilikom akcija

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 3/9, k. 1602.

² Vidi dok. br. 75.

³ Vidi dok. br. 88.

⁴ Okružnom komitetu

stara za evakuaciju ranjenika. Zasada šaljem teže ranjenike u Slavoniju iako je to skopčano s velikim poteškoćama.

Osnovana je radna četa u koju odlaze kažnjeni partizani. Nadalje su osnovane grupe za kopanje zemunica. Isto tako je organizovana krojačka, postolarska i mesarska radionica. Razumljivo je da je rad tih radionica skopčan sa velikim poteškoćama zbog neprestane opasnosti od neprijateljskih naleta. Sa spremanjem rezervne hrane nismo daleko odmakli i naša je prva dužnost da poduzmemo sve korake da skupimo dovoljne količine hrane.

Veliko značenje za daljnji razvitak i uspjeh naše borbe imao bi dolazak koje partizanske brigade u naše krajeve. Neprijatelj se je grupisao u većem broju u gradovima tako da mu mi s našim snagama ne možemo nanijeti većeg udara.

Dragi drugovi! Naglasio sam u prošlom izvještaju da šaljem naše izvještaje na Glavni štab te II-oj i III-oj Zoni. Odgovora niti ikakvih direktiva ne dobivamo ni otkuda niti imamo veze s bilo kojom pretpostavljenom komandom te smatram da je najvažnije da se ta veza uspostavi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Franjo Knebl

Komandant
Marijan Cvelković

BR. 88

UPUTSTVO ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 23
STUDENOG 1942 GOD. O RADU KOMESARA BATALJONA
I CETA¹

STAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N. O. P. O. H.
23.-XI-1942.
Komesarijat

KOMESARIMA BATALJONA I CETA MOSLAVAČKOG ODREDA

Na sastancima koje sam održao sa komesarima bat. i četa. ustanovljeno je mnogo grešaka i nedostataka u radu pol. komesara Mösl, odreda koje ovdje iznosim kako bi se ubuduće izbjegavale te greške.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-historiskog instituta pod br. 1/1, k. 826.

* i ' Vidi dok. br. 79, 90 i 95.

1. — Disciplina naših partizana još je uvijek u poređenju sa partizanima drugih jedinica na **VIO** niskom stepenu, još uvijek se događa da partizani napuštaju svoje jedinice bez znanja komandnog osoblja. Da bi se spriječilo da partizani odlaze svojim kućama da se presvlače potrebno je da se organizuje jednovremeno presvlačenje svih partizana u jednoj jedinici. Prilikom pokreta često se događa da se prisustvo komandnog osoblja uopće ne osjeća, osobito pol. komesara četa. Još se uvijek događa da pojedini partizani odlaze na svoju ruku u pojedina sela gdje mimo N. O. O. vrše premetačine zbog oružja i vojničke spremne. Na taj način ne samo da onemogućavamo rad vlasti koju smo sami uspostavili već unosimo u narod nesigurnost i strah pred partizanima. Poznato nam je da neprijatelji naše borbe nastoje na laj način da nas odvoje od masa. Stoga treba upozoriti partizane da će svaki onaj koji će mimo komande vršiti takove premetačine biti najstrožije kažnjen. Prije premetačine treba točno provjeriti podatke i uvijek treba da prisustvuje neki od odgovornih drugova.

2. — Borbenost nekih naših jedinica jeste na priličnoj visini, kod drugih se to krivnjom komandnog osoblja ne može ustanoviti. Komesari četa kako se iz izvještaja vidjelo nisu shvatili svoju dužnost, te su mislili da su u pogledu komande podređeni komandiru čak i onda ako se očito vidi da komandir čini krupnu grešku. Komandir i komesar čete snose zajedničku odgovornost za donošene odluke. Jasno je da komesar ima pravo i dapače dužnost mu je da sudjeluje kod donošenja odluka. Komesari treba da pripreme partizane na borbe koje nas još čekaju. Treba kod njih dizati želju za akcijama i sukobima. Neprijatelj mora osjetiti da smo mi tvrdi borci. On je to dosada vidio samo u nekim slučajevima i zato se usuđuje da sa malim snagama prodire u naš teritorij. Ako ćemo mi nadalje pred njima uzmicati, nikad nećemo imati mira. — Naročitu pažnju trebaju komesari posvetiti usavršavanju drugarstva u jedinicama. To ćemo postići na taj način da pred strojem kažnjavamo one koji svojim ponašanjem spriječavaju širenje toga drugarstva. Svaki tjedan treba da se održi kritika i samokritika cijele jedinice.

Sve gornje vrline tj. disciplinu borbenost i drugarstvo postići ćemo podizanjem pol. svijesti naših partizana. Neki se od komesara tuže da nema materijala da radi sa četom. Međutim da si svaki pol. komesar dade truda da dade partizanima sve ono što sam znade, morala bi svijest partizana biti na zamjernoj visini. Mnogi komesar ne znade da iskoristi sve mogućnosti za rad, oni čekaju toplu sobu i pisani materijal da bi sa četom radili. Takvu će oni priliku rijetko kada dočekati jer nam neprijatelj to ne dopušta. Treba stoga iskoristiti svaku priliku za

rad, treba raditi sa pojedinim partizanima i manjim grupama uvijek i svagdje. Jedan od velikih nedostataka naših komesara jeste nedovoljan ih nikakav rad sa civilnim pučanstvom. Iz izvještaja se vidi da već dulje vremena nije održan ni jedan miting. Ne trebamo se onda čuditi da odnos civilnog pučanstva prema partizanima nije najbolji. Neprijatelj svim silama nastoji da predobije mase, on u ovim krajevima taktizira kao ni u jednom drugom kraju. Mi vidimo da on u tome donekle i uspijeva, mi ne smijemo zatvoriti oči pred činjenicom da nam neka sela u kojima smo prije izvrsno stajali nisu onako sklona kao prije. Sve je to posljedica slabog rada pol. komesara sa masama. Pol. komesari bataljona treba da na svojim sektorima sistematski organizuju masovne mitinge. Osim toga treba reorganizirati N. O. O. svagdje gdje oni ne odgovaraju svojim dužnostima. Treba u odbore uvući poštene borbene siromašne seljake namjesto oportunistički nastrojenih kulačkih elemenata. Izvršite tu reorganizaciju što prije jer smo u nekim selima organizovali naše neprijatelje u N. O. O.

Najveću pažnju treba posvetiti mobilizaciji omladine u partizanske redove. U zadnje vrijeme ustaše su u nekim selima (hrvatskim) Pašijan i Zdenčac prisilno mobilizirali omladinu u domobrane. Tu činjenicu treba iskoristiti na mitinzima u biv.^a selima. Na mitinzima naročitu pažnju treba posvetiti raskrinkavanju četnika Draže Mihailovića, Londonske vlade i savezu ustaša i četnika. Prikazati kako ustaške vlasti nastoje da u našim krajevima organizuju četnike za borbu protiv partizana. Dobro treba proučiti Titin članak o narodnim izdajicama. —

Dosada su komesari četa i bataljona posvetili vrlo malo pažnje spremanju hrane za zimu. Skrajnje je vrijeme da se pristupi sakupljanju zaliha preko N. O. O. Uporedo s time svaki bataljon treba da organizuje kopanje zemunica i pletenje pletera za kukuruz za svoju zalihu uz odredske zemunice koje su izdaleka premale za cijeli odred. Od hrane treba naročito skupiti što više pšenice, kukuruza, krumpira, masti (kada se budu klali smokovi). Po mogućnosti treba kiseliti kupus. Za sve te radove odgovorni su pol. komesari koji treba da dadu upute svojim ekonomima za gornje radove.

Štab Moslavačkog odreda izdavače list »Moslavački partizan«. Da bi list bio zaista ogledalo naše borbe treba da sarađuju svi partizani. Komesari bataljona i četa treba u tome pravcu [da] povedu kampanju. Osim toga svaki komesar treba da pošalje svakog tjedna po kratki članak o partizanskom životu, o poteškoćama u radu itd. Članke treba poslati u Štab odreda svakog petka. —

Vjerovatno u gornjim selima.

Drugovi komesari! Mi vidimo da pred nama stoje vrlo velike zadaće, o našem radu zavisi uspjeh našeg Odreda. Da bi zaista mogli udovoljiti zahtjevima koje pred nas postavlja Narodno-oslobodilačka borba i Partija čiji smo članovi, moramo nastojati da što prije uklonimo sve nedostatke u našem radu. Nastojmo da zaista budemo otac, majka i duša naših jedinica, jer ćemo samo na taj način opravdati povjerenje koje nam je dala naša komanda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar odreda
Franc Knebl

BR. 89

PISMO ŠTABA KALNIČKOG NOP ODREDA OD 23 STUDE-
NOG 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE O
NEKIM AKCIJAMA I STANJU U ODREDU I NA TERENU¹

ŠTAB KALNIČKOG PART. ODREDA
23-XI-1942

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Drugovi, koristimo priliku da vam se nakon dužeg vremena javimo. Mi smo tek nakon trećega pokušaja uspjeh da se učvrstimo na Kalniku. Imah smo teške borbe naročito sa Crnom legijom ali smo uvijek u krajnjoj liniji ostali pobjednici. Zado- bili smo veliki broj oružja ali nismo uvijek za njega imah boraca.

Mobilizaciju novoga ljudstva provadali smo vrlo teško a ono što smo i dobili bilo je sirovo i vrlo loše a dobrim dijelom četnički nastrojeno. To naročito važi za ljudstvo koje smo mobi- lizirali u Bilo Gori a naročito iz sela okolo Bačkovice kao [i] iz same nje. Zbog toga bili su kod nas česti slučajevi dezerterstva sa oružjem naročito po ovim ljudima. Jedan dio je vjerojatno prešao u Bilogorski bataljon dok je drugi dio vjerojatno otišao u svoja sela odakle će četovati. To su pravi četnici i o tome treba vaš štab da povede mnogo računa. Mi smo o tome obavi- jestili i Bilogorski bataljon ali i vama to javljamo kako bi vi mogli izvršiti kontrolu nad istim. Mislimo da se je u Bilogorski bataljon uvukao priličan broj četnika pa bi zato trebalo ener-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
listoriskog instituta pod br. 1/1, k. 826.
* i ' Vidi dok. br. 79, 90 i 95.

gično postupiti i sve dezertere koji su pobjegli od nas i prešli sa oružjem Bilogorcima pohvatati. .. Isto tako valjalo bi poduzeti mjere da se pohvataju oni koji su pobjegli sa oružjem a nisu se javili u Bil. bat. pa postoji opravdana sumnja da će to oružje zloupotrebiti a može se i desiti da bi to naše oružje moglo biti upotrebljeno protiv nas samih.

Zašto Bilogorski bataljon djeluje na tako uskom sektoru? On bi trebao sa jednom četom da se protegne sve do pruge Koprivnica i Križevci gdje bi mogli stalno držati vezu sa nama. Mi smo bili prisiljeni da jednu četu II bat. prebacimo preko pruge i ta sada hvata vezu sa Bilogorcima i vrši akcije na pruži. Baš jučer je ta četa zapalila i uništila jedan cijeli vlak. Mi smo se spojili sa Zumberačkom četom² i sada imademo 3 bataljona. Akcije vršimo svakodnevno i to po 2—3 na dan čime smo prisilili neprijatelja da se povuče u defanzivu. Akcije vršimo čak i na mađarskoj granici. Već duže vremena nismo imali veće borbe jer neprijatelj zasada nema snage za nas. Ali nadamo se da će je ipak prikupiti i započeti temeljitu ofanzivu protiv nas, ah toga se mi ne bojimo. Prošli smo teške trenutke ah kriza je prebrođena i led smo probih. Nismo neprijatelju dozvolili da nas otjera u šume nego smo živjeli po selima i borili se u njima zbog toga ima veliki dio sela slobodnih.

Pošaljite nam prvom vezom naše ranjene i bolesne ako su ozdravili jer su nam neophodno potrebni to naročito važi za druga Demonju.³ Naš čitavi odred je uniformiran i ne oskudijeva apsolutno na ničemu osim na propagandnom materijalu i literaturi. Zbog toga molimo vas da nam ustupite nešto propagandnog materijala i pošaljete jer nam je hitno potreban dok ne sredimo vlastitu tehniku. Također nam ako ne trebate prepuštite rezervnu cijev za teški mitraljez koju imate. Javite nam da li je kod vas, da li neprijatelj vrši kakvu ofenzivu, i da li ste zadobili šta oružja? Mi ovdje lako dolazimo do oružja samo je šteta što karabini plaću za borcima. Čuvajte se četnika! Mi smo baš neki dan strijeljali jednoga koji je bio od starih Kalničkih partizana neki Dević i sada baš vodimo istragu ne bi li pohvatah njihovu mrežu. U Bilo Gori je pogodno tlo za četnike a jezgru čine Bačkovčani. Potrebno bi bilo da malo drug Kurt⁴ pruži svoju ruku u Bilo Goru i Bilogorski bataljon. Inače mi

" Odnosj se na četu formiranu na Zumberku 6 Listopada, koju je vodio Izidor Strok, novopostavljeni komandant Kalničkog NOP odreda. Po dolasku na Kalnik četa prerasta u bataljon i ulazi u sastav Kalničkog NOP odreda kao njegov treći bataljon. Vidi tom V, knj. 8, primjedba br. 29 uz dok. 56.

* Narodni heroj Nikola Demonja. Poginuo u napadu na Slavonsku Požegu. 1944 god., kao komandant Dvanaeste slavonske divizije.

⁴ Vlado Kurt, obavještajni oficir Treće operativne zone. Umro u Slunju 1943 godine.

mного mislimo na vas i želimo da sa čim više uspjeha i upornosti tučete neprijatelja jer time je odmah nama lakše. Mi ćemo sa svoje strane ovdje nemilosrdno uhvatiti neprijatelja za gušu pa će biti i vama lakše. Много поздрава свима! свима!!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. komesara
Mrki'''

BR. 90

PISMO KOMANDANTA OSME DIVIZIJE OD 23 STUDENOG
1942 GOD. KOMANDANTU ŠESTE DIVIZIJE O BORBI NA
CEMERNICI I TOPLIČKIM KOSAMA¹

STAB VIII DIVIZIJE
23.XI.1942

KOMANDANTU VI DIVIZIJE

Dragi Druže Manola!

Jučer na ovome sektoru nije bilo neke veće vatre izuzev prepuckavanje. Danas smo međutim u 6 časova ujutro izvršili napad na neprijatelja u Cemernici.² Prvi napad nije uspio, jer se neprijatelj žilavo branio iz utvrđenih bunkera koji su ograđeni bodljikavom žicom. Posada u Cemernici je jaka od 120 ljudi. Napad ćemo ponoviti do večere. Neprijatelj je iz Topuskog jako reagirao na ovaj naš napad i vrši stalne napade na naše zasjede koje se nalaze na Topličkim Kosama da bi pružio pomoć posadi u Topusko-kolodvoru i Cemernici. U borbi na Topličkim Kosama nanijeli smo neprijatelju osjetne gubitke, zarobili jedan puško-mitraljez sa 600 metaka i oštetili blindirani auto vatrom teških mitraljeza. Na ovom položaju imali smo dosada dva mrtva i 15 dijelom lakše ranjenih drugova. Kod Cemernice imali smo 1 mrtvog i dva ranjena.

Molim te pošalji nam mina za teški bacač, pošto znam da ih ti imaš dosta, pošto od onih koje su zaplijenjene u Ličkom Petrovom Selu nije mnogo potrošeno. Nama su ovamo jako potrebne pošto je neprijatelj jako utvrđen tako da mu sa vatrom pješadijskog oružja ne možemo utvrdama mnogo nauditi, a

* Vlado Mutak

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 1/2, (k. 826.

* Vidi dok. br. 79, 85 i 95.

nemamo vješte bombaše koji bi neprijatelja sa položaja istjerali. **Molim** te ovo učini odmah. Mine možeš predati Komandi **Područja** Banije a ona će ih do nas prebaciti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

P. S.

Komandant
Vlado Cetković

Pozdravi mi Radu

BR. 91

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 24
STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PB
HRVATSKE O VOJNO-POLITICKOJ SITUACIJI NA PO-
DRUČJU DALMACIJE¹**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
dana 24/XI.-1942.-**

KOMESARU GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

Situacija na operativnom području ovoga Štaba i dalje se **razvija** u znaku masovnog priliva najširih narodnih slojeva u narodno-oslobodilačku vojsku, koje počima da poprima **karakter** općeg narodnog ustanka. I ako taj priliv ide neravnomjerno od jednog kotara do drugog, ipak danas gledajući u **cjelini** skoro svi krajevi Dalmacije zastupani su masovno u **narodno-oslobodilačkoj** vojsci. To nisu više samo članovi Komunističke partije ih njeni organizovani simpatizeri, već **najšire** narodne mase koje žele da se sa oružjem u ruci bore protiv okupatora i njegovih slugu ustaša i četnika. I ako su u pitanju mobilizacije masa pravljene i prave se još uvijek greške od **strane** pojedinih organizacija, ipak je od dana zauzimanja Livna t.j. 5-VIII došlo u partizane preko 3500 boraca. I pored ovolikog broja novodošlih drugova i drugarica, on još uvijek **nije** u srazmjeri sa borbenim raspoloženjem naroda u Dalmaciji. **Mnoge** grješke u pitanju mobilizacije, dosta često zaustavljanje dolaska novih boraca zbog privremenog problema oružja ili **hrane**, slabost samih organizacija na terenu koje nisu u dovoljnoj mjeri uspjele da iskoriste ovo raspoloženje i da što više povećaju broj dobrovoljaca, dovodi do toga da još veliki broj

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 33—3, k. 1400 A.

ljudi i pored toga što žele da stupe u partizane, ostaje izvan borbenih redova. Mi smo sa svoje strane još ranije u općim uputama svim jedinicama naročito onima na Primorju naglasili, da nikakvi razlozi nesmiju sprječavati ih ograničavati dolazak novih boraca. U pojedinim slučajevima isto tako smo ovo objašnjavali i podvlačili, te ukazivali da taj razlog otpada naročito danas kada imamo u oslobođenom teritoriju jako zaleđe sa brojnim partizanskim jedinicama koje su uvijek u stanju-da onaj broj ljudstva kojeg mi nismo u stanju da primimo, organizujemo i naoružamo, oni prime. Mi smo to i u praksi sprovodili tako da pored tri Dalmatinske Brigade oko 2000 partizana-dalmatinaca nalazi se u srpskim, crnogorskim i hercegovačkoj Brigadi. U I. Proleterskoj Brigadi ima oko 400, u II. Proleterskoj 200, u III. Proleterskoj oko 250, u IV. Crnogorskoj oko 200, u V. crnogorskoj oko 500 i u Hercegovačkoj² oko 500. Odlazak ovolikog broja dalmatinaca u gore navedene Brigade ne samo da nam je riješio pitanje njihovog organizovanja i rukovođenja, već je sigurno da će se ovo ljudstvo odlaskom u ove stare i iskusne jedinice sa jakom političkom razvijenošću mnogo više razviti i da će iz njega izrasti mnogi budući vojni i politički rukovodioci.

Kao karakteristično za raspoloženje naroda u Dalmaciji, može da posluži prijem na koji je naišao jedan bataljon³ I. Dalmatinske Brigade na svom putu po Srednjoj Dalmaciji. Ovaj bataljon je pošao iz Livna, pa preko Blata na Cetini, Mosora. Moseća i Dinare vratio se u Glamoč. Sa njime je bio i jedan član polit-odjela* koji je došao iz I. Proleterske Brigade sa kojom je prošao Srbiju, Sandžak, Crnu Goru i Istočnu Bosnu. Prema njegovom pričanju, raspoloženje naroda na koje su naišli prelazi sve što je do danas I. Proleterska doživjela. Čitava sela u kolonama sa raznim darovima dočekivali su ih. Žene su klečale i plakale. Naročito je bio uzbudljiv doček u popaljenim selima u kojima ih je narod listom dočekao kao svoju narodnu vojsku, dijeleći sa njima i ono posljednje što mu je ostalo iz **popaljenih** i opljačkanih kuća. Na nizu zborova koje su održali narod se kao jedan odazivao, pokazujući vehko interesovanje za sva pitanja. Svaki učesnik je htio da vidi govornike, da im stisne ruku, da s njima progovori, pokazujući naročito vehko interesovanje za život partizana, način življenja na oslobođenom **teritoriju** i za borbu protiv četnika i londonske vlade. Iz izlaganja seljaka jasno se vidi da im je uloga četnika koje predvodi londonska vlada potpuno jasna i da u njima gledaju ne samo pokušaj povratka staroga, već ozbiljnu opasnost po same živote i imovinu

^c Deseta hercegovačka brigada

* Odnosi se na Četvrti bataljon.

⁴ Paško Romac

hrvatskog naroda, jer su to na svojim leđima osjetili. Njihovo ogorčenje je veliko, pa iako još nisu spremni da masovno odlaze u partizane daleko od svojih kuća, ono ipak pokazuje punu spremnost da sa oružjem brane svoja sela i domove od Talijana i četnika. Sto je naročito za istaknuti jeste utjecaj Narodno-oslobodilačkih Odbora koji su u selima Srednje-dalmatinskog Primorja svugdje formirani. I pored velikih nedostataka i nesamostalnosti ovih odbora, oni ipak za selo i seljake predstavljaju narodnu vlast koju svi uvažavaju i kojoj se pokoravaju.

Dok je ovakva situacija uglavnom svud u Primorju a naročito na otocima, dotle Zagorska sela još uvijek zaostaju. Ako se izuzme oslobođeni dio između Kozjaka i Svilaje, ostali zagorski krajevi ne pokazuju onu brzinu u preorijentaciji koja je toliko karakteristična za Primorje. Istina i kod njih se osjeća izvjestan napredak. Od otvorenog neprijateljstva koje su ranije pokazivala ta sela, danas nas veliki dio seljaka gleda sa simpatijama. Seljačka milicija koja se ranije veoma uporno borila sa nama, danas u većini slučajeva pored malog otpora, predaje se. Ovaj proces je naročito vidan nakon pokolja četnika u solima Poljičke opštine,⁵ kada im je ne samo iskrsla slika četničke opasnosti, već i slabosti ustaške vlasti koja mjesto da ih zaštiti, pravi u Omišu počasni kordon četnicima i njihovim zajedničkim gospodarima talijanima.

Akcijom Proleterskih i Udarnih Brigada prema Grahovu i u Kninskoj Krajini,⁶ te razoruzavanje ustaško-četničkih sela u Cetinskoj dolini, koju su krajevi uslijed pomješanosti pravoslavnog i katoličkog življa pokazivali naročitu upornost u neprijateljstvu prema partizanima i saradnji sa talijanskim okupatorom, nastalo je duboko previranje. Mnogobrojni udarci koje su doživili Talijani i četnici, demoraliziralo je njihove redove. Zavedeni dio sa oružjem u ruci prilazi partizanima i predaje se. Njihovo izoliranje od narodnih masa ogleda se naročito u njihovoj neuspjeloj mobilizaciji seljaka protiv partizana koje su pokušali izvršiti za vrijeme ovih akcija. Čak i sela koja su do juče važila kao sigurna četnička uporišta nisu se odazvala mobilizaciji. Seljaci su na dolazak četnika i Talijana napuštali sela i sakrivali se. Pojedina sela su i otvoreno istupala prijeteći četnicima i nazivajući ih bandama. Ni sam Mane Rokvić nije ntogao da nešto više učini. Pod zaštitom svojih bandita morao je da napusti selo pred gnjevom seljaka koje se pretvorilo u otvorenu prijetnju. Jaki okupatorski garnizoni u Grahovu, Strmici, Kninu i Vrlici koje je vrlo teško likvidirati predstavljaju još uvijek uporište ovih banda i glavnu smetnju da ovo previranje naroda ne dobije konkretnije oblike, jer se

¹ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 30 i 117.

² Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 16 i 174.

narod još uvijek boji da bi bilo kakav aktivniji istup bio popraćen represalijama od strane okupatora. I ako je povjerenje u snage partizana mnogo poraslo u očima naroda nakon zadnjih akcija, strah i oportunizam seljaka, briga za kuću i imanje još uvijek prevladava. Okupator je i sam osjetio ovo previranje i da bi to zaustavio ih ograničio, preduzima već sada velika hapšenja svih ma i malo sumnjivijih lica. U samom Kninu je do danas uhapšeno preko 120 osoba. Zauzimanje ma i jednog jačeg uporišta okupatora u ovome kraju, sigurno bi mnogo doprinijelo jačem razvijanju narodno-oslobodilačke borbe u ovome kraju i njenom podizanju na viši stepen.

Ovom dubokom previranju narodnih masa u Dalmaciji i njegovom masovnom podizanju na oružanu borbu mnogo doprinosi i razvoj međunarodne situacije u zadnje vrijeme. Događaji u Africi duboko su demoralizirali okupatore i njegove slugе. Ta se demoralizacija naročito vidno opaža kod redovne talijanske vojske. Čak i mnogi fašisti i razni funkcioneri traže načina da napuste Dalmaciju. Mnogi traže privatna odjela. Narod naelektriziran zadnjim događajima o kojima se na svakom mjestu govori i sam zapaža ove promjene, a to mu daje novog potstreka i morala da se još aktivnije angažuje u oružanoj borbi. Mnogi kolebljivci i posmatrači do juče, danas traže načina kako da i sa svoje strane doprinesu nešto narodnoj borbi. Daljni razvitak opće borbe protiv fašizma koja će se kretati još povoljnijim putem izazvati će daljnu demoralizaciju kod okupatora i njegovih slugu, dok će narodnim masama davati snage i sigurnosti u skorbu pobjedu narodne partizanske vojske, što će sigurno doprinijeti još jačem podizanju naroda u oružanu borbu i njenog pretvaranja u opći narodni ustanak.

2) I u današnjoj situaciji kada borba naroda u Dalmaciji postaje putokaz hrvatskom narodu i kada opća i unutrašnja situacija naročito u Dalmaciji traži prisustvo što jačih partizanskih snaga, teški uslovi dalmatinskog terena i njegova pasivnost ostaju i dalje ozbiljna prepreka još jačem i širem razvijanju narodne borbe. Još uvijek su novomobilisane mase prisiljene da idu 4—5 pa i 8 dana (Sjeverna Dalmacija) do jačih partizanskih snaga koje ih mogu prihvatiti. Sigurno je da bi prisustvo jačih partizanskih snaga u samom Primorju mnogo doprinijelo jačem razbuktavanju narodnog ustanka. Ta potreba se naročito pojavila u vrijeme talijansko-četničkih pokolja u selima srednje dalmatinskog primorja. O tim potrebama je naš Štab redovito mislio i diskutovao, ukazujući Vrhovnom Štabu pismeno i usmeno na nužnost ove potrebe. Ovaj problem je predstavljao glavni dio razgovora koje smo vodili sa komesarom Hrvatske drugom Bakarićem i naše zajedničke posjete po ovome pitanju Vrhovnom štabu. I pored toga što se Vrhovni

Štab redovito principijelno saglasio sa našim mišljenjem i što je uvijek ukazivao i podvlačio veliku važnost Dalmacije, ipak ni do danas ni jedna Brigada nije dublje zagrizla u Dalmaciju. Ranije su razlozi njihovog neupućivanja pored ekonomskih bili više vojničke prirode, dok danas kada je broj Brigada porastao i kada su one formirane u Divizije dobile osnovne pravce svoga djelovanja, koji idu prema sjeveru i istoku, dakle van dalmatinskog terena, taj je razlog bio isključivo ekonomske prirode. Danas se dvije dalmatinske brigade⁷ koje se nalaze u II. Proleterskoj odnosno III. Udarnoj Diviziji nalaze u borbanja i zadacima van Dalmacije i ako u njoj bukti narodni ustanak koji bi se prisustvom jačih jedinica mnogo brže i šire razvio. II. Proleterska Divizija koja momentalno operira u Kninskoj Krajini, uslijed teških uslova ishrane, trena i jakih okupatorskih garnizona nastoji kod Vrhovnog Štaba da dobije »povoljniji pravac« t.j. van Dalmacije. Da bi ovaj nedostatak nametnut karakterom same Dalmacije nekako nadoknadili, mi smo naročito u zadnje vrijeme preduzeli da jedinice koje operiraju u samom Primorju vojnički učvrstimo i politički i brojno ojačamo, kako bi njihovo djelovanje koje se vrši u blizini glavnih neprijateljskih komunikacija i vojno-političkih centara pojačali i što više razvili. Ove jedinice koje su zbog velike udaljenosti od nas bile van našeg vojnog i političkog rukovodstva, vezane za određeni teren i pored hjepih uspjeha koje su dosada u svojim akcijama imale i političkog utjecaja kojeg su preko tih akcija vršile, imaju u sebi sve karakteristike i slabosti mještanskih odnosno usko-terenskih jedinica. Imajući k tome u rukovodstvu drugove bez jačeg vojnog i političkog iskustva, ljudstvo ovih jedinica i ako veoma dobro i odano, teško se razvijalo. Imajući za djelokrug svojih akcija ograničeni teren, te su jedinice težile da na tom prostoru stvore sebi što ugodniji život koji u odnosu prema životu ljudstva u pokretnim jedinicama — Brigadama dosta se razlikuje. To im je uspjevalo uglavnom zbog toga, što se oni nalaze na terenu gdje je stanovništvo prijateljski raspoloženo i spremno da pored vlastitog siromaštva dijeli sa partizanima ono što ima. Zbog toga nam se i dešava da mnogi borci koji su prošli kroz te jedinice, došavši u Bosnu gdje su uslovi borbe i života teži i gdje stanovništvo nije tako odano narodno-oslobodilačkoj borbi, traže da ih se povrati u te primorske jedinice. I pored velike oskudice u vojnom i političkom kadru, mi smo nekoliko drugova iz I. i II. Dalmatinske Brigade uputili u Primorje da bi na taj način pojačali politički rad i izdizanje drugova-boraca, kao i da bi jačom aktivizacijom tih jedinica dajući im zadatke

* Prva dalmatinska NOU i Druga dalmatinska NO brigada

van njihovog dosadanjeg sektora razbili kod njih onaj lokalizam koji štetno utječe na razvitak jedinice i samih ljudi. Zahvaljujući tome, ove jedinice su u posljednje vrijeme naročito uoči 7 novembra izveli nekohko uspješnih akcija⁶ koje su imale velikog političkog efekta, a obzirom na teren na kojem su izvedene. Ushjed čestih prepada i zasjeda na komunikacijama, neprijatelj je mnogo pojačao snage u Primorju. Vjerovatno je ovo rezultat i opće situacije (Afrički front), ah način na koji okupator reagira na naše pa i manje akcije, karakteriše njegovu osjetljivost i pažnju. Dovoljno je da nekohko drugova opali nekohko metaka u blizini Solina, Omiša ili Šibenika, pa da brojne okupatorske posade koje se nalaze u tim mjestima otvore vatru iz svih rodova oružja koja traje po cijelu noć. Naročito je okupator oštro reagirao uoči 7 novembra, kada su na svim planinama i vrhovima duž primorja gorjele velike vatre a električna struja ushjed dizanja stupova u Omiškoj Dinari i rušenja transformatora u Majdanu ponestala. Artiljeriska i mitraljeska vatra cijelu noć nije prestajala. Brojno pak jačanje ovih jedinica, sigurno će ih osposobiti za jače i smjelije akcije u kojima će se oslanjati na Brigade koje će sigurno da povremeno djeluje u Dalmaciji. Time će one u velikoj mjeri doprinijeti daljnjem buđenju i podizanju naroda na oružanu borbu i proširavanju na cijelu Dalmaciju.

3) Prva Dalmatinska Brigada i ako se od svog formiranja pa do danas razvija pod dosta teškim ekonomskim i vojničkim uslovima i ako su joj dva bataljona koja su učestvovala u odbrani Livna doživjeli jaki udarac, ipak se i kao vojnička i politička jedinica vidno razvija te već danas predstavlja dobru i pouzdanu brigadu. Ljudstvo ove brigade prošlo je do danas kroz niz dosta teških borbi, usiljenih marševa i slabe ishrane, a da pri tome nije doživilo osim pojedinačnih slučajeva jače osipanje. Iznimku čini III. Bataljon ove brigade koji je pred mjesec i po dana još iz Livna bio upućen da prokrstari Južnom Dalmacijom, kako bi svojom pojavom i akcijom ubrzao podizanje naroda na oružanu borbu. Ovaj bataljon je sastavljen od ljudstva bivšeg Biokovskog bataljona koje se nekohko mjeseci borilo i živilo na Biokovu. Ovaj bataljon je prema izvještajima Štaba Brigade i u vojnom i u političkom pogledu predstavljao najbolji brigadni bataljon. Kao terenska jedinica i ako je imala oštre borbe i jake napore nije prolazila kroz one teškoće kroz koje je prolazila i prolazi I. Dalmatinska Brigada čiji je dosadašnji život prošao kroz stalne položaje, borbe i marševe sa dosta slabom ishranom. Ljudstvo ovoga bataljona dok je bilo na Biokovu bilo je okruženo masovnim simpatijama naroda

⁶ Vidi dok. br. 74 i 80.

koji ga je mnogo pomagao davajući mu veliku materijalnu pomoć. Ta razlika između brigade i Biokova predstavljala je od samog početka teškoću u privikavanju ovoga ljudstva na nove i teže uslove. Veći dio je u potsvijesti stalno mislio i težio da se povrati na Biokovo. Ta težnja je osobito porasla, od nastupa hladne jeseni koju ljudstvo sa Primorja, vrlo bijedno obučeno, teško izdržava. Zadatak da pođu u Južnu Dalmaciju ljudstvo je primilo vrlo oduševljeno i unapred se je veselilo. Za vrijeme puta na Biokovo što je kroz akcije išlo dosta teško zbog samog terena i pomanjkanja hrane, nastupila je neprijateljska ofanziva. Ovaj bataljon našavši se u pozadini neprijatelja imao je zadatak da ga napadne sa leđa, što je Štab bataljona i učinio dosta kasno i sa slabim uspjehom. Ali kad je nastupila situacija da se treba vratiti u brigadu bez obilaska Biokova, nastupila je kriza. Ljudstvo je protiv naređenja Štaba bataljona tražilo da se ide na Biokovo. Da ne bi došlo do jače krize i dezertiranja Štab je odlučio da bataljon pođe na Biokovo nadajući se da će borci nakon što se par dana odmore i najedu doći svijesti i počinuti se naređenjima Štaba i općim interesima borbe. Vršeci manje akcije oko Biokova Štab je uspio da sačuva bataljon kao cjelinu i da ga osim 25 dezertera i toliko bolesnih koji su tamo ostali povrati u sastav brigade. Kriza kroz koju je prošao ovaj bataljon, i ako ga je brojno slabila moralno i politički ga je učvrstila. Bataljon danas predstavlja jaču i sigurniju jedinicu.

Dok se stanje u ovome bataljonu ovako razvijalo, dotle IV. bataljon iste Brigade koji je obišao cijelu Srednju Dalmaciju nije na čitavom putu ostavio ni jednog čovjeka i ako su mnogi borci prolazili pored svojih kuća. Razlog je uglavnom u tome što se veći dio toga bataljona nalazi duže vremena u partizanima dalje od svojih kuća, a novodošli drugovi iz toga bataljona došli su u njega direktno.

Ostala dva brigadna bataljona nakon čvrstog otpora kojeg su dah pred Livnom i udarca kojega su doživih uglavnom zbog neiskustva, poslije male krize, koja se najviše odrazila na moral, vidno se popravljaju i obogaćeni iskustvom u zadnjim borbama predstavljaju danas jače i solidnije bataljone.

Formiranjem Divizija, ova Brigada je ušla u sastav III. Udarne Divizije skupa sa V. Crnogorskom i X. Hercegovačkom. Za komandanta Divizije imenovan je drug Pera Cetković,⁹ komandant I. Dalmatinske Brigade. Pošto smo pitanje novog komandanta brigade prema naređenju Vrhovnog Štaba morali sami da riješimo, to smo na njegovo mjesto postavili dosa-

* Narodni heroj Pero Cetković. Poginuo 28. ožujka 1943. godine, braće oslobođeno Nevesinje, kao komandant Treće NOU divizije.

dašnjeg zamjenika druga Marijana Bilića,¹⁰ koji po svojoj borbenosti i iskustvu od kadra sa kojim mi raspolažemo najbolje odgovara. Da bi ga upotpunili u stručnom pogledu postavili smo za načelnika Štaba druga Rudolfa Primorca majora bivše jugoslovenske vojske. Drug Primorac je pre 4 mjeseca došao u partizane, a vršio je dužnost nastavnika pri ovome Štabu, na kojoj se dužnosti pokazao veoma marljiv i savjestan. Pitanje zamjenika je ostalo otvoreno, te će ga sama Brigada nastojati da riješi, tražeći ga u toku daljnjih borbi u vlastitim redovima ili redovima ostalih brigada ih divizija. Sam Štab i ako oslabljen odlaskom dosadašnjeg komandanta, vjerujemo da će zadovoljiti u svojim dužnostima. Brigada ulaskom u Diviziju kao udarnu i pokretnu jedinicu sigurno će u toj velikoj i jakoj formaciji mnogo brže napredovati a samo ljudstvo i komandni sastav steći će više iskustva i brže će se razvijati.

4) II. Dalmatinska Brigada kao mlađa jedinica čiji su bataljoni osim prvog pred kratko vrijeme formirani, uslijed pomankanja vojnog a naročito političkog kadra sporije se razvijala. Skoro mjesec dana ova Brigada je bila bez dva zamjenika politkoma bataljona, koja joj nismo mogli dati. I ako mlada, izvela je nekoliko dobrih akcija naročito protiv četnika u Kninskoj Krajini. Neiskustvo njezinih boraca odrazilo se u njenim gubitcima, koji su relativno bili dosta veliki. Ulazak ove Brigade u II. Proletersku Diviziju skupa sa II. Proleterskom Brigadom i IV. Crnogorskom odlično je riješenje za nju i njen daljni razvitak. Pored ovih dviju starih Brigada sa jakim i iskusnim vojnim i političkim kadrom dajući njoj potreban broj svoga kadra, ona će se mnogo prije osamostaliti i razviti u jaku udarnu jedinicu u kojoj će se njeni kadrovi mnogo brže razvijati.

5) Od našeg III.-eg Odreda koji je imao tri bataljona sa brojnim stanjem oko 1000, namjeravali smo formirati III. Dalmatinsku Brigadu. Za ovu brigadu trebala nam je pomoć u kadru kako za sam Štab, tako i za Štabove bataljona. Vrhovni Štab nam je ovu pomoć bio obećao, pa čak i pojedine druge odredio. Ali uslijed udaljenosti brigada u kojima su se ovi drugovi nalazili zbog čega se je odugovlačilo sa formiranjem brigade, te pašto je u međuvremenu došlo do formiranja divizija koje su tražile nove kadrove, odlukom Vrhovnog Štaba Odred je rasformiran a ljudstvo dodijeljeno V. Crnogorskoj i X. Hercegovačkoj brigadi koje su brojno bile najslabije. I ako ovom odlukom nije došlo do formiranja in. Dalmatinske Brigade čijem smo formiranju težili, ipak podijela ljudstva ovim

¹⁰ Narodni heroj Marijan Bilić, Poginuo u borbi sa Nijemcima na području sela Donji Brvanjci, prosinca 1942 god., kao komandant Prve dalmatinske NOU brigade.

dvijema brigadama naročito Crnogorskoj sigurno će doprinijeti bržem i pravilnijem razvijanju ljudi, jer samostalna Dalmatinska brigada i pored svih pojačanja sa strane ne bi bila u stanju da tako brzo prekuhava ovo brojno ljudstvo.

6) Postojanje nekoliko samostalnih bataljona i četa u Primorju koji su djelovali na svojim odvojenim terenima bez neke jače veze postavljalo je pred nas još ranije, a naročito od kada su se brojno povećah pitanje jedinstvenog rukovodstva koje bi sve ove jedinice povežalo, više aktiviziralo i kroz jače kretanje nastojalo od njih kao terenskih jedinica stvoriti dobre udarne jedinice. Razmatrajući detaljno ovaj problem i praveći razne kombinacije, odlučili smo da od ovih nekohko jedinica tj. Mosečkog bataljona (400 boraca), Mosorskog bataljona (150 boraca) i Rogozničke čete (100 boraca) formiramo III. Dalmatinsku brigadu." Prisiljeni da se oslanjamo na vlastite snage i mogućnosti u Štab smo imenovah za komandanta druga Branka Dudu. komandanta I. bataljona I. Dalmatinske Brigade, za njegovog zamjenika druga Parmača Stanica, ranije politkoma II. Operativne Zone, za politkoma druga Matu Ujevića, zamjenika politkoma biv. III.-eg Odreda ove Zone, koji je kod nas došao iz II. Proleterske Brigade, gdje je vršio dužnost politkoma bataljona, a za njegovog zamjenika druga Roju Antu, politkoma biv. Sreclnje-Dalmatinskog Odreda. Vrhovni Štab koji se saglasio sa ovom našom odlukom, obećao nam je Politodjel. Formiranjem ovih terenskih jedinica u jednu brigadnu cjelinu sa relativno dobrim rukovodstvom doprinijeti će njihovom zajedničkom djelovanju i izvođenju ozbiljnijih operacija. Političko rukovodstvo skupa sa Politodjelom doprinijeti će mnogo političkom učvršćivanju ovih, jedinica i njihovom izdizanju, koje do danas nije bilo na zadovoljavajućoj visini. Isto tako će brigada svojim akcijama i kretanjem bolje povezati ostale terenske jedinice i koordinirati njihov rad. Češćim vezama pojedinih jedinica izmjenjivati će se iskustvo vojno-pohtičkog rada koje će sigurno doprinijeti njihovom boljem razvijanju.

7) Formiranjem divizija u koje su ušli I. i II. Dalmatinska brigada sa ljudstvom III.-eg Odreda, Štab Zone je ostao bez svojih glavnih snaga. Dok još nije riješeno pitanje divizija i njihovim odnosima prema Štabovima Zona i dok sa njima direktno komanduje Vrhovni Štab, Štab Zone ostaje u prilično neodređenom položaju. Dok su nam glavne snage otišle u divizije, sa III.-om Brigadom u Primorju i nekoliko manjih samostalnih jedinica nemožemo zbog udaljenosti komandovati niti ih neposredno pomagati i kontrolisati. Drug komandant je po ovom pitanju bio kod Vrhovnog Štaba i tražio je potpuno

¹¹ Vidi dok. br. 35.

razjašnjenje. On je tražio da ili neka nam se dodijele izvjesne jedinice ili neka nam se dozvoli da odemo u Primorje kako bi barem sa tamošnjim jedinicama mogli da upravljamo i da im ukazujemo potrebnu pomoć. U Vrhovnom Štabu mu je rečeno da ste i Vi kod formiranja divizije postavili pitanje položaja Štabova Zona. Vrhovni Štab stoji na stanovištu da Štabovi Zona ostaju i dalje i da oni rukovode prema općim uputstvima Vrhovnog Štaba sa onim jedinicama koje se nalaze na njihovom operativnom području. Kako je ovakvo tumačenje barem za sada previše općenito i u praksi se pokazalo drugačije, jer na primjer II. Proleterska Divizija, koja momentalno vrši akcije na operativnom području ovoga Štaba stoji direktno pod komandom Vrhovnog Štaba i od njega prima direktive, dok nas tek povremeno izvještava o izvršenim akcijama. S obzirom na ovo molim Vas da Vi sa svoje strane nastojite da se ovo pitanje rasčisti i detaljno odrede funkcije i kompetencije Štabova Zona kao i njihov odnos sa pojedinim jedinicama naročito divizijama, pošto se sadanja funkcija Štabova Zona, konkretno našega Štaba u ovoj situaciji i položaju pretvara u funkciju neke pozadinske komande.

Sa drugarskim pozdravom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Komandant:
(otsutan)

P. S!

Dostavljamo Vam pregled zadnjih operacija.¹²

⁶ Vidi dok. br. 74 i 80.

I

BR. 92

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 24 STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM NEPRAVILNOSTIMA KOMANDE PODRUČJA ZA KORDUN I O AKCIJAMA JEDINICA KORPUSA¹

STAB KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

24 novembra 1942. god.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Obaviješteni smo od štaba VIII Divizije o nekim nepravilnostima Kordunaškog Područja.² Pošto se komande područja sada nalaze direktno pod vašom kompetencijom, to vas o tome izvještavamo da biste vašom intervencijom popravili rad dotične Komande Područja. IV Udarne Partizanska Brigada ostavila je oko 60 bolesnih i iznemoglih drugova boraca u V. Kladuši da bi isti^tamo ozdravili i po tom se vratili natrag u Brigadu. Međutim Komanda Kordunaškog Područja umjesto da se pobrinula, da se dotični borci snabdiju sa hranom, eventualno lijekovima, ona ih je raspustila svojim kućama. Komanda Područja nije uopće izvjestila Štab IV Brigade, da je raspustila bolesne borce svojim kućama. Pošto se IV Brigada ne nalazi na teritoriju Korduna i nije u stanju da sabere dotične drugove borce, trebala bi Komanda Područja da sabere iste, te da zdrave uputi u Brigadu, a bolesne koncentriše na neko mjesto.

Pred više od mjesec dana IV Brigada uputila je veću količinu platna na Komandu Područja da bi im se sašio iz toga platna veš. Međutim mjesec dana kasnije Komanda Područja zatražila je od IV Brigade da joj pošalju neke krojače, koji bi joj šivali taj veš. Ovo pokazuje potpuno nerazumijevanje potreba naših jedinica i s druge strane nemarnost odgovornih drugova koji rade u Komandi Područja. Molimo vas da vi sa vaše strane hitno intervenišete i da se dađe na znanje Komandi Područja, da su oni ti, koji treba da vode računa o snabdijevanju ne samo područnih bataljona, već i Brigada. Koliko nam je dosada poznato mobilizacija za zimsku kampanju na Kordunu nije dosada dala rezultate, a to je naročito važno za IV i V Brigadu, koje po pitanju odjeće i obuće u Korpusu najslabije stoje.

¹ Original, pisan na mažini latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 13—1, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 85.

Danas je izvršena koncentracija svih predviđenih naših snaga na ovom sektoru. Počam od sutra mi smo spremni da otpočnemo operaciju ukoliko će biti potrebna, odnosno ukoliko će drugovi Bosanci uspjeti kod Novoga.³

Bosanski Korpus otpočeo je napade 18 ov. mj. na neprijateljsku liniju Suvača—Surkovac. Rezultati tih borbi prema podacima koje smo primili od Načelnika Bosanskog Korpusa, jesu 1200—1500 izbačenih neprijateljskih vojnika iz stroja i od toga 700—800 zarobljenih, među njima, jedan pukovnik. Borbe se razvijaju sada prema Sanskom Mostu, a jučer su bile borbe na brdima iznad Novoga.⁴

Naši teški bacači koje ovdje imademo slabo su snabdijevani sai minama. U Petrovom Selu je uhvaćeno oko 200 mina, koje su otpremljene u Korenicu. Manola⁵ tvrdi da je on naredio da se te mine dopreme u Slunj. Jesu li već stigle tamo? Ako nisu naredite da se dopreme i da se pošalju ovamo. Je li stigla artiljerijska municija iz Bosne?

Ovih dana izvršila je VII Brigada napad na željezničku stanicu Blinjski Kut i oborila jedan voz." U vozu je voženo žito i stoka, koju su zaplijenili i razdijelili seljacima. U Blinjskom Kutu imali su žestoku borbu sa Njemcima. U borbi na nož ubijeno je 17 Njemaca i dva zarobljeno, ostali su pobjegli. Uхваćen je jedan laki mitraljez, nešto karabina, te veća količina odjeće i obuće.

23 ov. mj. trebale su snage VIII Divizije da napadnu neprijateljska uporišta u Čemernici i Topusko kolodvor.⁷ Nismo još izviješteni o rezultatu te akcije.

Dosada još nije postavljena Komanda mjesta u Bužimu i Vranograču. U oba ta dva mjesta izabrani su Odbori. Pošto Komanda Područja Banije nije dobila nikakvih instrukcija o postavljenju Komandi mjesta u Bužimu i Vranograču, to sam ja na svoju ruku zatražio od Komanda Područja Banije da oni u ta oba mjesta postave svoje ljude. Također da pošalju jednu područnu četu u Bužim, koja imade zadatak prikupljanje oružja, kojega u tom kraju imade još velika količina.⁸ IV Lički Odred trebao bi ovamo što prije stići, jer u tom kraju još uvijek imade veliki broj naoružanih ljudi. Nije mi poznato da li će Bužim i Vranograč pripasti nama ili Bosancima, ali pošto zasada tamo nema nikakve vojne vlasti to makar privremeno treba Komanda Banijskog Područja da postavi Komande mje-

³ Vidi dok. br. 98, 99, 100 i 102.

⁴ Vidi tom IV, knj. 8, dok. br. 92.

⁵ Srećko

⁶ Vidi dok. br. 66 i 74.

«

⁷ Vidi dok. br. 79, 85, 90 i 95.

* Misli se na oružje sakriveno kod ustaških simpatizera po selima

sta u tim varošicama. U tom pravcu ja sam s njima razgovarao, ali oni imaju teškoća da pronađu odgovarajuće ljude, jer bi isti po mogućnosti trebali biti muslimani. Vi bi trebali u tom pravcu dati instrukcije onoj Komandi Područja pod koju će ta dva mjesta pripasti ukoliko neće pripasti Bosancima.

Razgovarao sam sa Komandantom¹⁰ i intendantom Banij-skog područja¹⁰ o potrebi preseljenja njihove kočare i postolar-ske radione u sigurniji teritorij. Savjetovao sam im da pošalju nekoga radi preseljenja u G. S.¹¹ gdje se imade dogovoriti sa Ilijom¹² kao i o pronalaženju mjesta gdje bi se imale te radione instalirati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
s. o.

Komandant
Gošnjak¹³

BR. 93

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 24 STUDE- NOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA I ORGANIZACIONOM STANJU ODREDA¹

STAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE
24-XI-1942 g.

Osmodnevnni operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NORODNO-OSLOBODILACKE PARTI-
ZANSKE VOJSKE HRVATSKE

Vojnička situacija na sektoru ovog Odreda

Neprijateljske snage koje su raspoređene na sektoru ovog Odreda su uglavnom odbranbenog karaktera. Svrha im je da obezbijede saobraćaj na glavnoj pruzi i cestama. U svojim krstarenjima ne ulaze duboko u naš oslobođeni teritorij. Glav-

¹⁰ Simo Todorović

¹¹ Petar Vladić

¹² Glavni štab

¹³ Ilija Engel, načelnik Glavnog štaba Hrvatske.

¹⁴ Ivan

¹ Dokument, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta ipod br.33—3, k. 1400 A.

na uporišta su im Glina, Petrinja i Kostajnica. Osim toga na cesti Glina — Petrinja raspoređeno je oko 700 dosta dobro naoružanih vojnika, po selima uz tu cestu. U Hrastovici, Cuntiću, Stražbenici i Kukuruzarima nalazi se po jedna bojna. Ove bojne, osim one iz Hrastovice, vrše krstarenja po našem poluoslobodnom teritoriju. U tim krstarenjima vrše i pljačku. Pljačkaju većinom hranu. Bojna iz Čuntića krstari većinom u pravcu Gor. i Donje Mlinoge te Moštance. Bojna iz Stražbenice krstari u pravcu Jošavice, Starog Sela i Graduse a bojna iz Kukuruzara u pravcu Bijelovca, Umetića i Svinjice. U zadnje vrijeme naša VII brigada imala je s njima više sukoba u kojima je neprijatelj imao prilično gubitaka.² Ove bojne su sastavljene većinom iz kadrovaca. Borbenost im nije na visini i čim se na njih otvori vatra bježe u neredu u svoje baze. U bazama su dobro utvrđeni sa bunkerima. U Kukuruzarima su razvalili svu ciglu od škole i popovog stana i upotrijebili za izgradnju bunkera. Hrane se vrlo loše osim onih u Kukuruzarima koji se dobro hrane. Neprijateljske snage iz Dvora i sela oko Une u zadnje vrijeme i ne izlaze iz svojih baza. Oni iz Dvora iziđu po neki put do Zakope i vraćaju se u Dvor.

Nekih naročitih pojačanja i koncentracije nema osim što su osjetno pojačali želj. stanicu i samo mjesto Sunju. Vidi se iz svih njihovih pokreta da nemaju za sada nikakvih ofanzivnih namjera. U samim gradovima Glini, Petrinji i Kostajnici se dobro utvrđuju. Naročito se utvrđuju u Kostajnici. Kopaju oko cijele Kostajnice rovove i ograđuju čitav grad žicom.

Uz samu glavnu prugu, osim Sunje, nema jakih snaga. Vozovi po noći idu sada manje i voze manje vrijedniji materijal po noći,³ otkada su izvršene akcije na pruzi od strane naših brigada.

U toku Sunja—Kostajnica—Dubica dolazi češće do par satnija u krstarenje. Narod bježi pred njima ali ni oni ne pokazuju da bi taj narod hvatah.

Ne primijećuje se da se srpski živalj više odaziva u neprijateljsku vojsku kao što je to bio slučaj za vrijeme ofanzive i kratko vrijeme poslije ofanzive na Baniju.⁴

U muslimanskim selima, poslije pada Bihaća,⁶ naše jedinice idu slobodno. Ima još dosta naoružanih civila koji se kriju po obližnjim šumama, ah napada na partizane nije bilo. Muslimani su još dosta nepovjerljivi prema nama. Može se na lijep način od njih izvući po koji karabin. Naša jedna četa II bataljona se zasada nalazi u Bužimu kao posada u toj općini.

² Vidi dok. br. 65 i 74.

³ Vidi dok. br. 15 i 63.

⁴ Vidi tom V, knj. 6. dok. br. 22, 29, 40, 56 i 58.

⁵ Vidi dok. br. 2, 5, 6. 18, 59 i 78.

Akcije.

Naoružanje naših bataljona je malo. Prosječno svaki bataljon ima oko 90 karabina. Za to nisu u stanju da izvrše neke veće akcije pošto su svuda neprijateljske snage jake, ili su dobro branjene tako da naši bataljoni ne mogu da vrše samostalne akcije. Oni većinom sudjeluju u akcijama koje ovdje vrše brigade.

U zadnjih osam dana naš I bataljon nije izvršio ni jednu akciju. Vršeno je slanje patrola u raznim pravcima i vršene su vojničke vježbe sa partizanima.

II bataljon je sa jednom četom vršio osiguranje izvoza žita i zobi koje je neprijatelj ostavio u magazinima u muslimanskom selu Bužim. Druge aktivnosti osim slanja patrola u pravcu Dvora i sela oko Une nije bilo.

U noći od 18 na 19 o. mj. III bataljon ovog odreda izvršio je akciju na željezničku stanicu i opštinu u Mošćenici kod Siska. Tom prilikom zarobljeno je 11 domobrana koji su pušteni svojim kućama a prije puštanja objašnjavani su im ciljevi naše Narodno-oslobodilačke borbe. Zaplijenjeno je 11 karabina (mauzer), jedan jugoslavenski puškomitraljez, oko 40 ofanzivnih i defanzivnih bombi, oko 4000 metaka i ostale ratne spremne. U općini je zaplijenjena jedna pisaća mašina, šapirograf i dosta ostalog kancelarijskog materijala. Općinska zgrada sa knjigama i željeznička stanica su zapaljene.

U noći između 19 i 20 o. mj. ovaj bataljon je bio na zasjedi kod Starog Sela kao osiguranje akcije na Blinjski Kut⁶ i voz koju je vršila VII partizanska brigada. Neprijatelj je iz Stražbenice naišao i bataljon ga je odbio. U isto vrijeme naša diverzantska grupa je minirala voz na pruzi između Blinjskog Kuta i Capraga. Voz je dignut u zrak. Uništene su dvije lokomotive i osam vagona. U vozu je bila pšenica i kukuruz, koji su ostali prosuti po pruzi.

20 i 21 o. mj. taj bataljon je sudjelovao u borbi u zajednici sa VII brigadom sa neprijateljem iz Kukuruzara i Stražbenice. U tim borbama zaplijenjen je jedan »Šmajser« od strane našeg bataljona.

Patrola ovoga bataljona je zarobila jednog domobrana u selu Klincu. Zarobljeno je 1 karabin, 600 metaka, 2 rezervne cijevi za mitraljez »Švarcioze«.

Organizaciono stanje Odreda

Odred ima tri mala bataljona. Svaki bataljon ima svoj sektor i to: I bataljon djeluje na sektoru Glinskog sreza u pravcu Gline i Petrinje. II bataljon djeluje na sektoru Dvorskog »reza

⁶ Vidi dok. br. 74 i 80.

u pravcu Dvora i hrvatskih sela na Uni. III bataljon djeluje na sektoru Petrinjskog i Kostajničkog sreza u pravcu glavne pruge.

Svaki bataljon ima po dvije čete. Samo naoružanje bataljona je slabo da bi bataljoni mogli uspješnije djelovati samostalno svaki na svome sektoru. Istina ovi bataljoni su sa uspjehom u više navrata natjerah i po neprijateljsku bojnu u bijeg. U tim borbama sa bojnama koje su bile nije bilo naročitog plijena osim što se nađe metaka i drugih sitnica.

Komandni kadar štabova bataljona i četa

Ovaj odred je formiran poslije formiranja brigada, od trećih četa I, III i IV bataljona i I čete II bataljona bivšeg Partizanskog odreda Banije. To su bile mlade čete tih bataljona koje nisu prolazile kroz akcije i u tome pogledu nisu imale dovoljno iskustva u borbama. Sav bolji komandni kadar ostao je u brigadama tako da smo imali prilično oskudan izbor u pogledu samih štabova bataljona, dok kod sastava četa već je bilo lakše.

Komandant I bataljona Gjuro Vujić je borben, disciplinovan ali ne posjeduje vojničkog znanja. Ne obećava da bi se dalje razvijao pošto je stariji čovjek. Pošten je i odan našoj borbi. Njegov zamjenik Rajković Milan,⁷ bivši operativni oficir IV bataljona I Udarne brigade Hrvatske, je vojnički spreman ali ne umije da podesi svoje držanje prema civilima. On je borben i odan našoj borbi. Komesar⁸ i njegov zamjenik rade s voljom ali još nemaju dovoljno iskustva u radu pošto su na tim dužnostima od skoro.

Komandant II bataljona je dobar borac. Vojničkog znanja nešto posjeduje. Da se usavrši poslaćemo ga na viši kurs. . . . Na njegovo mjesto postavljen je Gojko Tintor, dosadašnji komandir čete toga bataljona koji je s uspjehom svršio viši oficirski kurs i obećava da će biti vrlo dobar komandant bataljona. Komesar ovog bataljona Joka Milan, radi s voljom i zadovoljava u radu. Njegov zamjenik¹⁰ je dobar drug ali je slabog zdravlja pa slabije djeluje u četama. Većinom je u bolnici. Ovaj bataljon nema operativnog oficira ni zamjenika komandanta, jer još nemamo pogodne ličnosti za to mjesto.

Komandant III bataljona Milan Tintor je hrabar, vojničkog znanja posjeduje, odan našoj borbi, prilično je strog tako da greške nekažnjeno ne propušta.

* Poginuo 1943 god., prilikom napada na Veliku Kladušu, kao komandant bataljona.

* Mirko Baltić. Poginuo 1943 god., kao komesar Treće brigade Sedme divizije.

* Jovo Birač

" Miloš Srbljanin

Zamj. komandanta Miočinovič Sava" je dobar borac, odan našoj borbi samo je prilično miran. Obadvojica obećavaju dobar daljnji **Tazvoj**. Svršili su oba niži kurs. Komesar bataljona Ivan Rapić ne djeluje dovoljno u bataljonu. Suviše je blag tako da kod partizana ispada da je komandant suviše strog a komesar dobar. Zamjenik komesara Serdar Mijo je mlad drug i sve se više snalazi u svome poslu.

Komandni kadar četa u sva tri bataljona uglavnom zadovoljava. Izvršićemo izmjenu u pitanju jednog komandira čim nam se vrati jedan drug sa kursa.

Pitanje komesara četa teže nam je rješavati pošto izbora nemamo, pa se moramo zadovoljiti sa ovima. S njima se radi i ima izgleda da će biti dobri.

Borbenost i disciplina partizana

Borbenost partizana je na visini i vesele se akcijama. Disciplina je na manjoj visini od borbenosti ali će se i to radom popraviti. Kao cjelina najbolji nam je II bataljon. III bataljon ne izostaje mnogo za ovim. I bataljon u tome pogledu stoji najslabije.

Ishrana partizana je dobra. Hranu dobivamo od N.O.O. a i kuva se na kazanima. Odjeća i obuća je slaba. Imamo 69 potpuno bosih partizana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. komandanta

" Poginuo nesrećnim slučajem travnja 1945 god., kao komandant Treće brigade Sedme divizije.

BR. 94

**PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA SEDME
DIVIZIJE PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD
25 STUDENOG 1942 GODINE¹**

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE VII

Dana 25-XI-1942

Jedinice	Brojno stanje							Naoružanje																
	Po spisku		U rasходу		Na licu		Puške					Teški mitraljez	Puško-mitraljez		Topovi		Bacaci							
	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Mašinske	Mauzer	Talijanske 7.9	Manliher	Razne vojničke	Laki njemački mitraljez	Švarcloze	Laki	Z B	Fiat	Šosa	Poljskih	Brdskih	Protokolskih	Lakih	Teških	Revolvera	
Štabovi	108	3	6	—	102	3	2	52	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
Intendantura	39	—	3	—	36	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Sanitet	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Pionirski vod																								
VII Brigada	750	9	—	—	750	9	3	514	—	2	—	1	—	—	25									37
VIII Brigada	885	14	252	1	633	13	—	634	6				6	2	19					1				19
Vod za vezu	20				20			14																
Ukupno	1814	26	261	1	1541	25	5	1217	1	8		1	6	2	44					1		2		95

**Politkomesar
si. odsutan**

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 17—2, k. 811.

DIVIZIJE KORPUSA N. O. V. HRVATSKE

Municije														Konja								
Puščene				Teški mitraljezi				Puško-mitraljezi		Popovska		Bacanska		Tovarni								
Za mašinsko	Mauzer	Italijanska 7.9	Manilher	Razna vojnička	Civilne	Švarcloze	Laki	Laki	Z B	Fiat	Soša	Za poljske	Brdske	Protukolske	Lake	Teške	Za revolver	Jahači	Za kuhinju	Kola	Za prateće oružje	Sanitet, kola
100	3200	30															300	14	6	4		2
—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	16	2		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	2
70	32.258		23						11.525								168		18	9		
—	40.670		385			6.500	1.450		9.490					100	38	130	2	22	8	16		
	1.000																					
170	77.228	30	413			6.500	1.450		21.015					100	38	629	16	62	23	16	4	

Komandant
P.* Jakšić

* Pavle

BR. 95

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 26 STUDENOG
1942 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA CEMERNICU¹**

**STAB VIII DIVIZIJE
HRVATSKOG KORPUSA**

Ob. broj 1

26. XI. 1942. godine

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU KORPUSA

Prema naređenju Komandanta Korpusa² ova je Divizija sa dvije Brigade izvršila napad na Cemernicu i Topusko-kolodvor³. Posada u Čemernici i Topusko-kolodvor brojila je 250 ustaša i žandara. Smješteni su bili u osnovnu školu i utvrđenjima oko škole. Utvrđenja su se sastojala od zidanih bunkera sa čvrstim krovovima opasanim bodljikavom žicom. Prozori na zgradi škole bili su dijelom zazidani, zaštićeni žičanom mrežom protiv ubacivanja bombi. Utvrđenja su smještena na brežuljku oko škole tako da im je pristup bio nezgodan.

Raspored naših snaga u ovoj akciji bio je sljedeći: Četvrta Brigada imala je da likvidira Cemernicu jednim bataljonom, pojačan još sa jednom četom i brdskim topom. Dvije čete prvog bataljona bile su na osiguranju prema Glini kod crkve Sv. Petke. Dvije čete trećeg bataljona blokirale su željezničku stanicu Topusko-kolodvor sa sjeverne strane, jedna četa trećeg bataljona je bila u rezervi pri štabu Brigade. Peta Brigada sa dva bataljona davala je osiguranje prema neprijatelju u Topuskom na Tophčkim Kosama i s južne strane Topusko-kolodvora s jednom četom blokirala je neprijatelja koji se nalazio u Topusko-kolodvoru, dok je jedan bataljon držala u rezervi pri štabu Brigade.

Napad je otpočeo sa zakašnjenjem od 15 minuta, tojest u 6,15 sati. Napad je tekao ovako: snage koje su napadale neprijateljsku posadu Čemernice, izvršile su nalet sa jurišnog otstojanja prema utvrđenjima. Neprijatelj je dočekao napad žestokom vatrom — puščanom i puškomitraljeskom iz bunkera. Naišavši na žičane prepreke i jaku vatru borci su se malo pokolebali i otstupili nazad. Potom je stupio u dejstvo top koji je dosta ne-

¹ Original, pisan na mažini. latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 2/2, k. 826.

² Ivan Gošnjak

³ Vidi dok. br. 79, 85 i 90.

preciznom paljbom tukao školu, izgađao je svih sedam metaka od kojih tri nisu eksplodirala. Potom je povučen u selo Prnjavor. Učinak topovske vatre bio je skoro nikakav, pošto, nisu gađani objekti iz kojih je neprijatelj davao otpor, nego sama zgrada u kojoj je bilo svega 15 neprijateljskih vojnika. Pošto ovaj prvi nalet nije uspio izdali smo naređenja komandantu Brigade' da ostavi samo mah broj boraca koji će blokirati neprijatelja, a ostale da povuče na odmor i da ih u toku dana pripremi za noćni napad. Naredili smo mu da formira bombaške grupe od dobrovoljaca koje će izvršiti napad na bunkere. U prvome naletu imali smo dva ranjena druga.

Ponovni napad otpočeo je u 18 časova. Napad je ovog puta bio nešto energičniji nego izjutra, ali ipak nije uspio uslijed žilave odbrane koju je pružao neprijatelj i nedovoljne prodornosti naših snaga. Pošto su bombaška odjeljenja pretrpila osjetne gubitke u ranjenima i [usljedl njihovog povlačenja prema streljačkom stroju koji se nije pomicao unapred, izdali smo naređenje komanda[n]tu Brigade koji nas je o situaciji obavijestio, da se povuče pošto nije imalo više izgleda na uspjeh, a nijesmo mogli zadržati jedinice preko noći na položaju, pošto su borci goli i bos i te ne bi mogli izdržati hladne noći.

Osiguranja: V Brigada koja je imala za zadatak da spriječi svaku pomoć koju bi neprijatelj pokušao dati opsjednutim posadama u Cemernici i Topusko-kolodvoru, sukobila se sa neprijateljem koji je nastupao od Topuskog ujutro oko 9 časova. Doček neprijatelja nije bio organizovan i nije se uspjelo neprijatelja iznenaditi uslijed nedisciplinovanosti pojedinih boraca koji su prije vremena otvorili vatru na neprijatelja, tako, da se on odmah razvio u streljački stroj. Poslije ovoga pokušaja neprijatelj je u toku dana pokušavao desetak puta na razna mjesta da probije naše zasjede i pruži pomoć posadama u Cemernici i Topuskom-kolodvoru. Brigada je uspjela usprkos žestokih naleta da odbije sa priličnim gubicima po neprijatelja sve pokušaje neprijateljskog prodora prema Topusko-kolodvoru i Cemernici.

Kako akcija IV. Brigade nije uspjela na Cemernicu, izdali smo naredbu brigadama za opće povlačenje.

Veze: u toku ove operacije veze kako između štabova bataljona i štabova brigada, tako između štabova brigada i štaba Divizije funkcionisale su odlično — tako, da možemo reći da smo učinili korak napred.

Uzroci neuspjeha: 1) Sto nismo imali točne podatke o tome kako je neprijatelj smješten i utvrđen. 2) Labavost i neodlučnost komandnog osoblja koje je sa nepovjerenjem išlo u akciju, dok

' Nikola Vidović

su se primakli neprijateljskim položajima i osmotrili njegova utvrđenja. 3) Sto nije postojalo saradnje između topa i pješadije i što sam top nije izvršio svoj zadatak.

U toku ove operacije imali smo 6 mrtvih i 38 ranjenih, većinom lakše (IV Brigada 12 ranjenih i dva mrtva, V Brigada 4 mrtva i 26 ranjenih). Neprijatelj je imao također osjetne gubitke i to na sektoru V Brigade. U ovim operacijama zaplijenili smo dva puško-mitraljeza, tri karabina, jedan pištolj, 5.850 metaka i oko deset pari odijela sa poginulih ustaša, te uništili jedan blindirani automobil.

Organizacija: Poslije akcije sazvali smo štabove brigada na sastanak i ukazali im na sve nedostatke i propuste u toku ove operacije, te smo im stavili u zadatak da to prorade i sa ostalim komandnim kadrom. Po razgovoru sa komandantom Hrvatske* koji nas je u prolazu posjetio, sazvali smo konferencije komandnog osoblja po brigadama. U IV Brigadi sa komandantima i komesarima, a u V Brigadi i sa komandirima četa. Na ovim sastancima ukazali smo na opće nedostatke koji vladaju u našim brigadama i ukazali smjernice kako da se to otkloni.

Na konferencijama i u toku posljednje akcije ispoljile su se slabosti pojedinih komandira i komesara, te smo na osnovu toga izvršili izmjenu komandnog kadra.

Dosada smo uspjeli formirati u IV Brigadi mitraljeski bataljon dok je IV pješadiski u formiranju. U obadvije brigade formirane su čete za vezu. U najskorije vrijeme pristupićemo formiranju pionirskih vodova po brigadama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Artur Turkulin

Komandant
Vlado Cetković

' Ivo Rukavina

IZVJEŠTAJ ŠTABA KORDUNAŠKOG NOP ODREDA OD 26
STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU PRUGU GENE-
RAIvSKI STOL—ZVEČAJ I DRUGIM AKCIJAMA¹

**ŠTAB I ODREDA
I OPERATIVNE ZONE
HRVATSKE**

Broj 59 Dana 26. XI. 1942

Operativni izvještaj

**GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE**

Podnosi se operativni izvještaj u vremenu od 16. XI. do
26. XI. 1942. g.

I. Neprijatelj je u toku ovoga vremena bio u defanzivi.

Neprijateljska avijacija u toku ovoga vremena bila je pot-
puno neaktivna na oslobođenom teritoriju. U vremenu otkako
je oslobođen Slunj² i Cetingrad³ do danas svakog dana pojav-
ljuju se razbježani ustaše i majari⁴ koje naše patrole hvataju i
razoružavaju.

Akcije I Bataljona:

Raspored jedinica ovog bataljona jeste sljedeći:

1 četa ovoga bataljona nalazi se na osiguranju Bjeljevine—
Kamenmost. Ova četa se nalazi u vezi i pod kontrolom VIII Di-
vizije.

2 četa ovoga bataljona nalazi se prikupljena na svom
sektoru prema Čemernici. Bučird, Lasinji i Kovačevcu sa zadat-
kom ubacivanja patrole u dublju neprijateljsku pozadinu, hva-
tanje manjih neprijateljskih odjeljenja i uznemiravanje nepri-
jatelja u naprijed označenim mjestima.

3 četa ovog bataljona nalazi se prema Kovačevcu, Skakavcu
i Vukmaniću sa zadatkom održavanje kontakta sa neprijateljem,
postavljanje zasjeda manjim neprijateljskim odjeljenjima koja
se kreću od Cerovca prema Vukmaniću, te od Vukmanića prema
Skakavcu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 51—2, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 16, 22, 45, 46 i 49.

³ Vidi dok. br. 23 i 61.

⁴ Seoske ustaše nazvani majarima po bijelim majama koje se nose
u tom kraju.

Patrola 3 čete ovoga bataljona noću između 24 i 25 kretala se preko Trebinja, Popović Brda i sve do Kamenskog gdje je došla do Zalčeve gostione. U gostioni se nalazilo nekoliko pijanih ljudi od kojih je jedan lupao šakom po stolu i jakim glasom vikao da se ne boji partizana da ih dođe 10.000.

U momentu kada je ovaj civil vikao i psovao naša patrola je energičnim naletom ušla u gostionu i pozvala prisutne na predaju. Ljudi su bili pijani i nijesu pružili nikakvog otpora. Poslije predaje u gostioni, patrola je spazila među njima poznatog bandita i Pavelićevog doušnika Janka Tumpa. Uhapšeni Tumpa bio je još od 1936 godine policajac pa sve do 1941 godine, poslije postao detektiv.

Komesar I bataljona drug Slavko Brine hčno poznaje uhapšenika i dokazuje da je vidio kada je Janko Tumpa uhvatio Josipa Kraša¹¹ (druga Papu) i ubio ga uz pomoć jednog ustaše. Ista patrola sprovela je Tumpa u ovaj odred koga smo sa potrebnim podacima uputili Komandi područja Kordun. Ostali civili usmeno su saslušani i pušteni svojim kućama. Kod uhapšenog Tumpe nađeno je 1120 kuna kao i jedan ispravan bicikl. Bicikl je ostao na upotrebi u Štabu 1 bataljona, a novac smo poslali sa uhapšenim u Komandu područja.

Akcije II Bataljona:

Snage ovog bataljona u jačini od 120 karabina i 3. p. mitraljeza vršile su operaciju na pruzi između Generalskog Stola i Žvečaja na dan 22. XI. o. g. Cilj ove operacije bio je napad na voz radi plijena u odjeći.

Raspored snaga bio je slijedeći:

Osiguranje bilo na dvije strane po 40 karabina sa jednim p. mitraljezom, napad na vlak vršilo je 40 drugova sa jednim p. mitraljezom. Šine su bile malo rastavljene i zasjeda postavljena u 9 sati ujutro. Odmah poslije tpga naišao je voz sa nekoliko osobnih vagona Talijana i 3 blindirana vagona raspoređeni jedan na sredini i dva pozadi kompozicije. Kada je vlak došao u blizinu gdje je pruga pomjerena odjedanput je stao. Nakon toga određeni drugovi vršili su juriš na vlak u neposrednoj blizini, koji nije uspio jer, su ih počeli tući iz automatskih oružja i bacačima mina. Civili koji su bili u vozu pobjegli su u šumu. Ubijeno je 5 Talijana koji su se nalazili na stepenicama vagona a u vagonima naknadno se čulo da ih je bilo veći broj mrtvih i ranjenih. Zasjeda koja je bila prema Generalskom Stolu krenula je u pomoć, tj. Talijani i žandari i ista je bila zaustavljena od strane naše zasjede, tom prilikom ubijeno je 5 Talijana i 1 žandar. Također bilo je veći broj ranjenih.

¹¹ Narodni heroj Josip Kraš, član CK KPH i CK KPJ, ubijen od ustaša u Karlovcu 1941 godine.

Na našoj strani bio je jedan lakše ranjen.

Akcija u potpunosti nije uspjela iz razloga što zasjeda nije bila dobro postavljena a bila je otkrivena prije vremena jer se je voz zaustavio na 100 metara ispred srušene pruge, te su ih tukli iz blindiranih vagona jakom mitraljeskom vatrom, a postavljene zasjede bile su dosta slabe.

Pored svega iznijetog vidi se da akcija nije bila dobro spremljena i same starješine koje su sa istom rukovodile nijesu bile dosta odlučne prilikom akcije. Sa akcijom je rukovodio zamjenik ovog bataljona i komesar bataljona. Poslije izvršene akcije održan je sastanak sveg starješinskog kadra i Članova partije komu je prisustvovao komandant odreda i dao im potrebno uputstvo prilikom izvođenja sljedećih akcija.

25 ov. mj. patrola 1 čete ovoga bataljona ubila je 3 ustaše a 3 su pobjegla koji su se vozili kamionom, cestom Cerovac—Vukmanić. Plijen nije mogao biti uhvaćen iz razloga što su neprijateljske posade bile dosta blizo i otvorile jaku mitraljesku vatru, a patrola je bila dosta slaba. Istog dana jedna patrola iste čete susrela se sa 30 ustaša u Cerovcu koje je raspršila i isti su pobjegli u svoju bazu na Slunjska Brda. Naređeno je komandantu bataljona "da otsada istura jača odjeljenja koja će biti u stanju u slučaju susreta sa neprijateljem sa uspjehom nešto napraviti.

Patrola 2 čete 1 bataljona 17 ov. mj. nalazila se je kod neprijateljske baze Cemernica kojom prilikom je napucala na ustaše i žandare, te smo doznali sa pouzdane strane da su dva ranjena te da su odmah otpremljeni za bolnicu.

Akcije III Bataljona:

Prva i Treća četa nalazi se prema Plaškom i Kuniću sa zadatkom rušenja pruge i hvatanja manjih četničkih patrola koje u posljednje vrijeme slobodno krstare okolicom Plaškoga.

Druga četa sa jednim vodom nalazi se prema Košarama a jedan vod u Slunju koji je stavljen na raspoloženje Komandi mjesta.

Noću između 19 i 20 ov. mj. vršeno je rušenje pruge u Sabljačkoj Draži između stanice Josipdol i Vojinovac.

U akciji je učestvovala 1 i 3 četa sa 1 vodom 2 čete. Civilnih radnika bilo je 60 koji su vršili potrebne radove na pruzi.

Zasjeda u jačini od jedne čete bila je postavljena prema stanici Vojinovcu. Neprijatelj sa te strane nije se javljao. Zasjeda prema stanici Josipdol bila je postavljena ali se neprijatelj nije javljao.

Rad na samoj pruzi trajao je 2 i pol sata. Pruga je razrušena 2 i pol km. a telefonski stubovi posječeni su u dužini od

" Kostrun zvani Braco

3 km. Žica je pokupljena i čaše polupane. Saobraćaj na pruzi nije radio 3 dana.

23 i 24 ov. mj. zapaljane su 2 stražare na pruzi Plaški—Vojinovac. Iz stražare su uzete dvije peći i prozori koji su upotrebljeni za našu vojsku. Prilikom paljenja stražara neprijatelj se nije javljao iz svojih posada iako je jedna stražara zapaljena u blizini Plaškog na 1 km.

Akcije 3 bataljona nijesu zadovoljavajuće obzirom da je moguće koncentrisati cdo bataljon na pruzi i prema četnicima. Prilikom obilaska ovoga bataljona održan je sastanak na kome je skrenuta pažnja od strane Komandanta odreda starješinskom osoblju u pogledu aktivnosti na pruzi i prema četnicima.

Po naređenju Komandanta Hrvatske⁷ u ovoj sedmici formirali smo 4 bataljon kome smo zasada dali naziv: Udarne bataljone I Kordunaškog odreda. Ovo formiranje omelo nam je izvođenje akcija po predviđenom planu.

Udarne bataljone zasada broji 150 karabina, 6 puškomitraljeza, 1 mah bacač i [do]staviti će mu se 2 teška mitraljeza koji su zasada na opravci od kojih će biti uskoro formiran mitraljeski vod Udarne bataljone.

Prilikom formiranja ovoga bataljona objašnjena je drugovima potreba ovoga pokretnog bataljona, a drugovi koji su išli u ovaj bataljon neobično su zadovoljni tako da nije bilo nikakvih poteškoća prilikom formiranja.

25 ov. mj. Udarne bataljone dobio je zadatak da krene u pravcu Cetingrada, pošto smo dobili podatke da se u okolini Cetingrada nalazi veći broj majara po šumama kao i u jednoj pećini 25 majara sa p. mitraljezom sa zadatkom da prokrstari sve šumice i sela od Cetingrada prema Podcetinu, Batnogi, Ponoru, Glini, Cvitoviću približavajući se ka Slunju, odakle će biti prebačeni prema Kuniću u slučaju da se situacija ne izmijeni radi vršenja akcija u zajednici sa 3 bataljonom na prugu i četnike. Sa ovim bataljonom određen je operativni oficir odreda⁸ koji će im biti kao pomoć dok se bataljon ne saživi a u isto vrijeme i rukovoditi će sa akcijama koje im se nametnu.

2 bataljon ima zadatak postavljanje zasjede između Cerovca i Siče ustašama koji se kreću u manjim grupicama a po traženju K.K.⁹ Karlovac. Također ima u zadatak rušenje Baričevog mosta, mosta na Mrežnici te ako stigne i postavljanje zasjede na pruzi.

1 bataljon ima zadatak sudjelovanja u operacijama koje vrši naša VIII Divizija u okolini Topuskoga.

⁷ Komandant Glavnog Štaba NOV i PO Hrvatske Ivo Rukavina
⁸ Grujica Perić
⁹ Kotarski komitet

3 bataljon ima zadatak energičan rad rušenje pruge, izviđanje i pripremu akcije na Veru u kojoj bi sudjelovao i Udarni bataljon.

Obilaskom bataljona poja[ča]li smo vojničku i političku nastavu, i energično smo stavili u zadatak da bataljone pokrenemo sa izvođenjem akcija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Milić Dejanović

(M. P.)

Komandant
Mih.¹⁰ Blažević

BR. 97

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 26 STUDE-
NOG 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE HRVAT-
SKE O BLOKADI GRAHOVA¹

**STAB IX PARTIZANSKE BRIGADE
— HRVATSKE —**

Broj 43
dne 26 XI 1942

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Vojna situacija kod IX partizanske brigade Hrvatske u toku ovoga vremena je sljedeća:

Prema naređenju Vrhovnog štaba N.O.P. i Dobrovoljačke vojske Jugoslavije, ova Brigada je 3 o. m. prebacila se sa 3 bataljona iz Like u Bosnu, a 1 bataljon je ostao u Srbu radi zaštite od Otrića i V. Popine. Kada je brigada stigla u Bosnu ista je dobila zadatak od strane Vrhovnog štaba da sa ova tri bataljona blokira Bos. Grahovo kao i da se zaštiti od Strmice.

Brigada je zasada razmještena sa snagama kojima raspolaže i to: I bataljon se nalazi u s. Maleševcu i Marinkovcima, III bataljon u Peči i Tiškovcu, IV bataljon u Zebama i Iseku. Bataljoni su ispred sebe isturili snage potrebne jačine radi osiguranja. Bataljoni koji se nalaze u blokadi Grahova povremeno vrše na svome pravcu prekopavanje ceste između Grahova i

" Mihajlo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta pod br. 20—2, k. 802.

Knina, kao i Strmice a isto tako sve ono što se ukaže za potrebno. Naše snage koje se nalaze u blokadi Grahova već su više puta dolazile do sukoba sa neprijateljem, jer je isti već po neki put napuštao položaje koje je držao oko Grahova kao: Cigelj, Deralo i Bilek a potom su naše snage iste položaje zauzimale, što ih i danas drže sem Cigelja.

Brigada otkada je napustila teritoriju Like, nije vršila neke veće akcije, već samo rušenje ceste, mostova kao i zasjede i to:

Na dan 17 o. m. II bataljon ove brigade uputio je jednu četvu na Ljubinu Poljanu u zasjedu, sa zadatkom da sačeka četnike koji budu nailazili od s. Vagana. Četnici nisu naišli kako je to bilo predviđeno, već su isti promijenili drugim pravcem, ali su ih naše snage opazile na vrijeme i otvorili paljbu na četnike koji su nastupali u jačini oko 70 bandita. Kada je otvorena paljba isti su se razbježali po brdima, tako da je sa njima vođenje borbe bilo dalje nemoguće, pošto su isti otstupili.

a. — U ovoj akciji zarobljen je 1 četnik, 1 karabin i 50 metaka.

b. — Neprijatelj je imao 3 mrtva, a za broj ranjenih se ne zna.

v. — Na našoj strani poginuo je vodni delegat drug Brkljača Milutin, koji je sahranjen u Srbu. Ranjenih nije bilo.

g. — Akcija nije izvedena po planu kako je to bilo predviđeno, pošto su četnici promijenili pravac kretanja, te im se nije moglo nanijeti više gubitaka kako se je to bilo mislilo. Četnik koji je zarobljen u borbi poslije saslušanja strijeljan je.

Noć između 19/20 o. m. II bataljon ove brigade dobio je zadatak da napadne četničko gnijezdo u s. Podljutu [kod] V. Popine... Kako su se četnici bojali napada od strane nas to se isti nisu smjeli zadržati u pomenutom selu već su otišli Talijanima u žicu na Otrić. Ovaj bataljon kada je ušao u pomenuto selo našao je nešto četničke familije, što je i zarobio 7 muških i 7 ženskih naklonjenih četničkim banditima.

a. — Zarobljeno je 7 muških i 7 ženskih. 200 ovaca, 63 komada goveda, 15 konja i 2 svinje. Od oružja i municije nije ništa uhvaćeno.

b. — Na našoj strani nije bilo gubitaka.

v. — U obje ove akcije utrošeno je oko 500 komada metaka.

Po ulasku naših snaga u s. Podljut i po izvršenome pretresu, naše su snage pri povlačenju isto selo zapalile, tj. oko 60 kuća. Neprijatelj se nije uopšte javljao, jedino što su Talijani ispalili nekoliko granata. Stoka koja je zaplijenjena ista je predana u komandu mjesta Srb.

Organizaciono stanje kod jedinica ove brigade je za sada bez promjene. Borbenost kod svih jedinica je vrlo dobra. Disciplina kod svih jedinica ove brigade je dobra. Nastava se izvodi

sa vojnicima prema sastavljenom planu, i uspjeh se postizava dobar. Svi vojnici ove brigade su sposobni za izvršenje svih akcija kako na neprijateljske položaje, tako isto i na utvrde sela i varoši.

Konferencija se održava redovno kod svih jedinica ove brigade.

Brigada se za sada nalazi u blokadi Grahova. Pošto je ova brigada privremeno u sastavu II proleTERSKE divizije, to od iste dobija potrebna naređenja o vršenju akcija.

Prilog: pregled brojnog stanja i naoružanja.

S. F. — S. N.!

Politkom
M.³ Basta

Komandant
Milan Kuprešanin

BR. 98

ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE PRVOG KORPUSA
NOV I PO HRVATSKE OD 26 STUDENOG 1942 GOD. ZA
NAPAD NA DVOR¹

Z A P O V I J E S T
VI DIVIZIJE KORPUSA HRVATSKE ZA 26 NOVEMBAR
1942 GODINE

(Sekcija Kostajnica—Petrinja 1 : 100.000)

Poslije uspješnih posljednjih operacija Narodno-oslobodilačke vojske² snage Bosanskog i našeg Korpusa dobile su zadatak da čvršće spoje oslobođene teritorije i spriječe saobraćaj neprijatelja na liniji Kostajnica'—Prijeđor.

Prema podacima naše obavještajne službe neprijateljski garnizon u Bosanskom Novom broji 1.500—2.000 vojnika sa 6 topova, garnizon u Dvoru sa vanjskim položajima oko 800 domobrana, 250 Njemaca, 66 ustaša, 47 žandarma sa naoružanjem: dvije haubice, tri bacača mina, tri mitraljeza, 35 puško-mitraljeza, i ostalo karabina.

¹ Milan

² Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 2—1. k. 795.

³ O ranijim zajedničkim akcijama Prvog bosanskog I Prvog hrvatskog korpusa vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 59 i 78.

Neprijateljske snage sa zapadne strane Une na liniji Kostajnica—Dvor iznose ukupno uključivši i Zrin oko 850 vojnika. U Kostajnici i okolnim položajima nalazi se od 1.000—1.200 vojnika.

Snage Bosanskog Korpusa izvršice napad i razoružanje neprijateljskog uporišta u Bos. Novom i okolnim položajima sa istočne strane rijeke Une (desna obala), dati osiguranja prema Prijedoru, te osigurati i kontrolisati cestu i prugu sa istočne strane rijeke Une u pravcu Kostajnice.

Snage našeg Korpusa napašće i razoružati neprijateljsko uporište Dvor sa njegovim vanjskim zaštitnim položajima, dati osiguranje prema Kostajnici sa zapadne strane Une (lijeva obala), osiguranje prema Zrinju i zaštitu naših snaga kod Dvora prema posadama sjeverno od Dvora duž zapadne obale Une.^s Po zauzimanju Dvora naše snage moraju da nastave sa brzim i energičnim gonjenjem i čišćenjem Pounja te prema situaciji izvesti upad u neprijateljski garnizon Kostajnice.

U svrhu izvršenja toga zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1) Da VII Divizija sa VIII Brigadom likvidira neprijateljsko uporište Matijević i Lebrenicu a sa jednim bataljonom VII Brigade Šakića Brdo, a sa dva bataljona da izvrši upad u Dvor sa zapadne i sjeverne strane. Štab Divizije će pridodati VIII Brigadi za izvršenje zadatka protokolni top. Po likvidaciji Matijevića i Lebrenice na tom položaju mora ostati jedan bataljon VIII Brigade sa zadatkom spriječavanja bijega neprijatelja ii Bos. Novog u pravcu Dvora, dok sa ostala dva bataljona moraju se nalaziti u pozadini u blizini tog.položaja i biti spremni za izvršenje novih zadataka.

Za uspješno izvršenje zadatka pridodajemo Štabu VII Divizije jednu haubicu koju postaviti na položaju Hrtić i direktno je povezati sa Štabom VII Brigade koji će joj u toku borbe davati neposredne zadatke.

Štab VIII Brigade će narediti da se odmah po zauzeću Matijevića i Lebrenice na tom položaju negdje na visu nalože dvije vatre i uzastopce više puta izbace po tri crvene raketle kao znak Bosanskom Korpusu da je taj položaj zauzet.

IZ ZAPOVIJESTI KORPUSA.

Zadatak naše Divizije je:

Da sa dva bataljona II Brigade likvidira neprijateljska uporišta u jačini od dvije satnije na Ceriku i položajima ispod

• Vidi dok. br. 99, 100 i 102.

grobља sa sjeverne strane Dvora. Dva bataljona ostaju u rezervi kao korpusna rezerva u selu Javoranj.

Da I Brigada sa dva bataljona postavi zasjedu prema Kostajnici u visini Crlješnice i Krisnice prema cesti i pruži sa protokolnim mitraljezom, sa zadatkom spriječavanja nadiranja neprijatelja u pravcu Dvora odnosno bijega neprijatelja s Pounja lijevom obalom prema Kostajnici. Da jednim bataljonom postavi osiguranje na liniji Dvor—Zamlača svrhom spriječavanja bijega neprijatelja iz Dvora. Da jedan bataljon zauzme položaj oko Šegestina sa svrhom blokirati Zrin i da po likvidaciji Dvora u zajednici sa bataljonom kod Zamlače učestvuje u gonjenju neprijatelja i čišćenju Pounja.

U svrhu izvršavanja ovoga zadatka

N A R E Đ U J E M O :

Da dva bataljona II Brigade napadnu neprijatelja na položajima Cerik i položaje ispod Groblja sjeverno od Dvora.

Bataljoni će pripremiti napad i izvesti ga na sljedeći način: Jedan bataljon napadaće Cerik tj. položaje uzduž sela Majur do zaključno put koji veže donji Hrtić sa Dvorom i to tako da nastoji ubaciti pravcem cesta Zirovac—Dvor najviše jednu četvrt da zaobiđe bodljikavu žicu i spriječi bjekstvo neprijatelja u Dvor i napadne ga bočno uzduž rovova. Sa čela ovog položaja i lijevo padinom od sela Majur prema sjeveru pripremiti bombaška odjeljenja sa makazama za rezanje žice koja trebaju probiti odbranbeni pojas i omogućiti uvlačenje pješadijskih odjeljenja u pojas obrane.

Bombaška odjeljenja po prodoru u odbranbenu liniju moraju nastaviti čišćenje desno i lijevo i proširavati brešu. Pješadijska odjeljenja po svom ulasku u odbranbeni pojas nastavljaju čišćenje rovova i spuštaju se niz selo Majur do visine parka čisteći kuće odnosno sve zgrade i hvataju vezu sa odjeljenjem koje je prodrlo cestom i zaobišlo bodljikavu žicu. Ovaj bataljon treba imati rezervu

od najmanje dva voda pod neposrednom komandom komandanta bataljona.

Drugi bataljon će napadati neprijatelja od puta Dvor—donji Hrtiči preko potoka sa mlinovima do zaključno ceste Zamlača—Dvor.

Za izvršenje zadatka pripremiti bombaška odjeljenja snabdjevena kliještima za rezanje žice i uz pomoć njihovu napraviti prodor u odbranbenu liniju neprijatelja a poslije toga uvući u te breše pješadijska odjeljenja sa zadatkom čišćenja rovova desno i lijevo.

Pošto jedan bataljon VII Divizije upada u mjesta uzduž ceste Zamlača—Dvor to će taj bataljon ubaciti bar svoja dva voda niz cestu, zaobići bodljikavu žicu i postaviti zasjedu kod najgornjih kuća na putu Dvor—Groblje sa svrhom hvatanja neprijatelja i spriječavanja njegovog bjekstva u mjesto.

Izvršene prodore označiti:

Paljenjem rovova.⁴

Održavanje veze:

Komandiri četa krilnih bataljona koji učestvuju u napadu odgovorni su za stalno održavanje veza među bataljonima. To isto važi i za održavanje veze sa bataljonima VII Brigade koji vrše prodor u mjesto zapadno i sjeverno od Dvora. Prvu vezu uhvatiti patrolama a dalje prema situaciji održavati je na najpodesni[ji] nači

Upozorenje za vatru mitraljeza:

Pošto je teren nagnut u pravcu mjesta, treba skrenuti naročitu pažnju mitraljescima da tuku samo sigurne ciljeve da ne bismo vlastitom vatrom sprečavali napredovanje vlastitih snaga.

⁴ Misli se, vjerovatno, na paljenje vatre u rovovima.

Da dva bataljona sačinjavaju korpusnu rezervu u selu Javoranj.

Da dva bataljona I Brigade postave zasjedu na padinama kose Crlješnica sa svrhom spriječiti prodor i svako kretanje neprijatelja iz pravca Kostajnica bilo prugom ili cestom.

Da jedan bataljon I Brigade zauzme položaje u tegestinu sa svrhom blokiranja Zrina i u zajednici sa bataljonom kod Zamlače učestvuje sa dvije čete u gonjenju neprijatelja iz Pounja.

Da jedan bataljon I Brigade postavi zasjedu ispod sela Zamlača prema Uni.

Podaci o neprijatelju i razmještaj njegovih snaga dati su imapred sa skicom.

Štab Divizije i Štabovi Brigada:

Dva bataljona Druge brigade smjestiće se u selo Javoranj kao rezerva Korpusa.

Zasjedu postaviti uzduž kose Crlješnica sa bočnim osiguranjem iznad sela Volinja jednim bataljonom a drugi bataljon jednu četu postaviti na bezimenu kotu iznad sela Krisnica, dvije čete držati u rezervi u selu Krisnica i prema potrebi i konkretnoj situaciji manevrisati. Mitraljeze i protukolski mitraljez na položaje odmah postaviti i dobro fortificirati. Mitraljezi i protukolski mitraljez moraju biti na takvim položajima da mogu tući cestu na lijevoj i desnoj obali a protukolni mitraljez naročito most preko Une.

Bataljon će izvršiti sljedeći raspored: Jednu četu postaviti kod crkve kota 282 i patrolirati prema Popovom mostu koti 271. Dvije čete postaviti na kotu 232 zvanu Pakovac s tim da osmatraju preko izviđača cestu Unčani—Golubovac i u slučaju da neprijatelj bježi tom cestom da ga energično progone u pravcu Divuša—Kozibrod hvatajući vezu sa bataljonom koji će progoniti neprijatelja iz pravca Zamlača Struga—Unčani.

Ova zasjeda ima svrhu da spriječi neprijatelju bjekstvo iz Dvora da ga hvata i razoružava, jednom četom pročititi selo Zamlaču i obezbijediti se od eventualnog uznemiravanja leđa.

Štab Divizije nalaziti će se u selu Javoranj, Šindaći.

Štab II Brigade nalaziti će se u selu Hrtić.

Štab I Brigade rasporediti će se prema usmenom dogovoru.

Štab II brigade povezaće se telefonom sa svojim bataljonima koji vrše napad i sa Štabom Divizije i bataljonima koji se nalaze u rezervi.

Komandant I Brigade⁵ staviće na raspolaganje sav svoj telefonski materijal Štabu Divizije te će oficir za vezu i telefonisti javiti se 25 navečer u Štab Divizije do 16 časova.

Štab I Brigade povezaće se sa svojim bataljonima pomoću relejnih stanica sa konjima i to: tako da budu četiri relejne stanice od Crlješnice do Štaba Divizije.

Odjeljenje bacača:

Po završenom zadatku komandant II Brigade⁰ staviće na raspolaganje odjeljenje bacača VII Brigadi.

Znaci raspoznavanja:

Za 25 ov. mj. jesu: Glina—Prijedor. Ugovoreni znaci: dva kratka zvižduka, odgovor jedan dugački.

Za 26 ov. mj. jesu: Kozara—Kordun. Ugovoreni znaci: jedan dugački, odgovor dva kratka zvižduka.

Početak napada:

20 ov. mj. u 23 sata moraju jednovremeno sve jedinice biti na svojim polaznim položajima i početi sa napadom. Upozoravam da nećemo primati nikakvih izgovora za zakašnjenje niti se smije zakašnjenje ma iz kojih razloga dozvoliti.

Zaplijenjen materijal, zarobljenici, evakuacija:

Sav zaplijenjeni materijal u Bešlinac. Zarobljenike u Rujevac. Za materijal odgovara drug Jandrić komesar Banijskog odreda u zajednici sa jednim Intendantom Bosanskog Korpusa.

**Stevo Opsenica
Mićun Sakić**

Evakuacija ranjenika: Ranjenici VI Divizije evakuirati će se u **Zirovac**. Evakuaciju izvršiti prema dogovoru sa drugim Jandrićem komesarom Banijskog odreda.

Po zauzeću Dvora VII Brigada ostaje u mjestu za održavanje reda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Na izvršenje

Polit, komesar

Komandant
Srećko Manola

Dostavljeno:

Štabu I Korpusa Hrvatske
Za izmjenu zapovijesti Štabu VII Divizije
Štabovima I i II Udarne Part. Brigade.

BR. 99

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME DIVIZIJE PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 26 STUDENOG 1942 GOD. ZA NAPAD NA DVOR¹

ZAPOVIJEST

Štaba VII Divizije Korpusa Narodno-oslob. vojske Hrvatske
za 26. XI. 1942

Sekcija Kostajnica—Petrinja 1 :100.000

Poslije uspješnih posljednjih operacija Narodno oslob. vojske,² snage Bosanskog i našeg Korpusa dobile su zadatak čvršćeg spajanja oslobođenog teritorija i spriječavanje neprijateljskog saobraćaja na liniji Kostajnica—Prijedor.

Prema podacima naše obavještajne službe neprijateljski garnizon u Bos. Novom broji 1500—2000 vojnika sa 6 topova, garnizon u Dvoru sa vanjskim položajima oko 800 domobrana, 250 Njemaca, 66 ustaša i 47 žandarma sa naoružanjem 2 haubice, 3 bacača mina, 9 teških mitraljeza, 35 puško-mitraljeza i kara-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta ipod br. 2—1, k. 811.

² Vidi dok. br. 98, primjedbu br. 2.

bina. Neprijateljske snage sa zapadne strane Une na liniji Dvor —Kostajnica iznose ukupno uključivši i Zrin oko 850 vojnika. U Kostajnici i okolnim položajima nalazi se oko 1000—1200 neprijateljskih vojnika.

Snage 1 Bosanskog Korpusa izvršiti će napad i razoružanje neprijateljskog uporišta u Bos. Novom i okolnim položajima s istočne strane rijeke Une, dati osiguranje prema Prijedoru te osigurati i kontrolisati cestu i prugu s istočne strane rijeke Une u pravcu Kostajnice.

Snage našega Korpusa napašće i razoružati neprijateljsko uporište Dvor sa njegovim vanjskim zaštitnim položajima, dati osiguranje prema Kostajnici sa zapadne strane Une, osiguranje prema Zrinu i zaštitu naših snaga kod Dvora prema posadama sjeverno od Dvora duž zapadne obale Une.³ Po zauzimanju Dvora naše snage moraju da nastave sa brzim i energičnim gonjenjem neprijatelja i čišćenjem Pounja te prema situaciji izvesti upad u neprijateljski garnizon Kostajnica.

Naša divizija ima za zadatak da likvidira neprijateljska uporišta Dvor, Šakića Brdo, Lebrenicui Matijeviće. U vezi s tim

N A R E Đ U J E M O :

I.

VII brigada ojačana sa jednom haubicom

Napašće jednim bataljonom Šakića Brdo u cilju ovladavanja njime. Po izvršenju ovog zadatka taj bataljon preduzeće sa novo-osvojenih položaja napad na Dvor. u sadejstvu sa bataljonom koji vrši napad niz potok Zirovac. Ovaj bataljon održavaće vezu desno sa VIII Brigadom koja napada na Lebrenicu a lijevo sa bataljonom VII brigade koji napada direktno na Dvor dolinom potoka Zirovac.

Jednim bataljonom napašće Dvor pravcem niz potok Zirovac. Ovaj bataljon ubaciće se po mogućnosti neopažen pozadi bunkera na Ceriku i napašće direktno varoš Desno će održavati vezu sa bataljonom koji napada na Šakića Brdo a lijevo sa dijelovima 2 brigade

" Vidi dok. br. 98, 100 i 102.

Štab VII. Divizije

Zapovijest

Štab VII. Divizije Korpusa Narodne oružane Vojske Hrvatske za 26. XII. 1942.
Sekcija Kestajnica-Petrinja 1:100.000

Poslje uspješnih posljednjih operacija Narodne oružane Vojske, snage Besančkog i našeg Korpusa debile su sadatak čvrstog spajanja saledbejnog teritorija i sprečavanje neprijateljskog asbračaja na liniji Kestajnica-Prijedor.

Prema podacima naše obavještajne službe neprijateljski garnizon u Bes. Neven broji 1500-2000 vojnika sa 6 topova, garnizon u Dveru sa vanjskim položajima oko 800 domobrana, 250 Njemaca, 66 ustaša i 47 šandarna sa asruženjem 2 haubice, 3 bacača mina 9 teških mitraljeza 35 puške mitraljeza i karabina. Neprijateljske snage sa zapadne strane Une na liniji Dver-Kestajnica iznose ukupne uključivši i Zrinj oko 850 vojnika. U Kestajnici i okolnim položajima nalazi se oko 1000-1200 neprijateljskih vojnika.

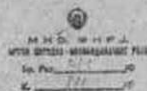
Snage 1. Besančkog Korpusa izvršiti će napad i razrušavanje neprijateljskog uporišta u Bes. Neven i okolnim položajima sa istočne strane reke Une dati osiguranje prema Prijedoru te osigurati i kontrolisati cestu i prugu sa istočne strane reke Une u pravcu Kestajnice.

Snage našeg Korpusa napadće i razrušiti neprijateljske uporište Dver sa njegovim vanjskim zaštitnim položajima, dati osiguranje prema Kestajnici sa zapadne strane Une, osiguranje prema Zrinju i zaštitu naših snaga kod Dvera prema posadama ajeverne od Dvera duž zapadne obale Une. Po zauzimanju Dvera naše snage moraju da nastave sa brzim i energičnim gonjenjem neprijatelja i čišćenjem područja te prema situaciji izvesti upad u neprijateljski garnizon Kestajnica.

Naša Divizija ima za zadatak da likvidira neprijateljska uporišta Dver, na Bakid brde, Lobrenci i Matijevidi. U vezi s tim

M A R E D J U J E M O;

VII. Brigada ojačana sa jednom haubicom

Napadće jednim bataljonom Bakid brde u cilju evidiranja njima. Po izvršenju ovog zadatka taj bataljon predusede na novoosvojenim položajima napad na Dver, a kasnije na bataljonu koji vrši napad na petek Žirevac. Ovaj bataljon održavati vezu sa snagom sa VIII. Brigade koja napada na Lobrenci a leve sa bataljonom VIII. Brigade koji napada direktno na Dver, petek Žirevac.

Jednim bataljonom napadće Dver pravcem kroz petek Žirevac. Ovaj bataljon ubaciće se sa magistrali neposredno pred bunker na Ceriku i napadće direktno varoš. Džene će održavati vezu sa bataljonom koji napada na Bakid brde a leve sa delovima 2. Brigade VI. Divizije koji napadaju na položaje na Ceriku.

Jednim bataljonom sve brigade izvršiće napad na varoš iz pravca s. Zanklača. Bataljon će održavati vezu sa snagom II. brigade VI. divizije koja napadaju na neprijateljske položaje zapadne od puta Kestajnica-Dver. Posadi njega na drugu ruku sa snagom I. brigade VI. divizije kod s. Zanklača.

VIII. Brigada ojačana jednim protokolskim topom i 2 teške bacača.

II.

Izvršiće napad na neprijateljske položaje na Lobrenci i s. Matijevidi. Po izvršenju ovog zadatka, brigada na novoosvojenim položajima sastavlja jedan bataljon sa zadatkom sprečavanja mogućeg naprijatelja iz Bes. Neven sa pravca Dvera a 2 bataljona bataljona nalaziće se u saklani na zadu tih položaja, spremni na izvršenje novih zadataka.

Brigada će održavati levo vezu s bataljonom VII. brigade koji napada Bakid brde a desno telefonski i reljenu vezu sa snagama Krajiškog Korpusa prema datim instrukcijama.

III.

Vez sa vezu VII. divizije

Uspostaviti će telefonsku vezu:
Štab VII. divizije/sule Vanići-Štab

VI divizije koji napadaju na položaje na Ceriku.

Jedan bataljon ove brigade izvršiće napad na varoš iz pravca s. Zamlače, Bataljon će održavati vezu desno sa snagama II brigade VI divizije koje napadaju na neprijateljske položaje zapadno od puta Kostajnica—Dvor. Pozadi njega na drumu nalaziće se zasjede I brigade VI divizije kod s. Zamlača.

II.

VIII brigada ojačana jednim protukolskim topom i 2 teška bacača

Izvršiće napad na neprijateljske položaje na Lebrenici i s. Matijevići. Po izvršenju ovoga zadatka, brigada na novo osvojenim položajima ostavlja jedan bataljon sa zadatkom spriječavanja bjekstva neprijatelja iz Bos. Novog u pravcu Dvora, a 2 ostala bataljona nalaziće se u zaklonu pozadi tih položaja, spremni za izvršenje novih zadataka.

Brigada će održavati lijevu vezu s bataljonom VII brigade koji napada Sakića Brdo a desno telefonsku i relejnu vezu sa snagama Krajiškog Korpusa prema datim instrukcijama.

m.

Vod za vezu VII divizije.

Uspostaviti će telefonske veze:

1) Stab VII divizije (selo Vojnici)—Stab Korpusa (selo Cveto-
vići).

2) Stab VII d. — štab VII brigade (selo Hrtić) a odatle po mogućnosti sa bataljonom koji napada iz pravca sela Zamlača.

3) Stab VII d. — štab VIII brigade (selo Zakopa), a odatle prema Uni do veze sa Krajišnicima.

Stab VIII brigade odgovoran je za telefonsku i relejnu vezu sa Krajiškim Korpusom.

IV.

II brigada VI divizije sa 2 bataljona likvidiraće neprijateljska uporišta na Ceriku i položaje ispod groblja sa sjeverne strane Dvora. Ostala 2 bataljona biće u rezervi u selu Javoranj. Poslije likvidacije položaja na Ceriku i kod groblja jedan bataljon II brigade ostaće na tim položajima a drugi će ući u sastav rezerve.

V.

I brigada VI divizije postavitiće zasjedu prema pruzi i cesti između Crlješnice i Krisnice. Jedan bataljon I brigade postaviće zasjedu između Dvora i s. Zamlače u svrhu osiguranja naših snaga u Dvoru od Zamlače i spriječavanje bijega neprijatelja iz Dvora.

VI.

Štab VIII brigade narediće po zauzimanju Matijevića i Le-brenice da se na tim položajima nalože negdje na visu 2 vatre i uzastopno izbacuju po 3 crvene raketle kao znak Bosanskom Korpusu da je taj položaj zauzet. Isti štab postaviće osmatrača za osmatranje Vješala na kojima će po zauzeću drugovi iz Bosanskog Korpusa zapalit jednu veliku vatru i bacati po 3 zelene raketle. O primijećenom znaku izvijestiti štab divizije i štab Korpusa. Snage VII brigade pri zauzimanju Dvora palice samo one kuće koje ne mogu zauzeti na drugi način. Znak dokle su stigle biće loženje vatri i paljenje beznačajnih objekata.

VII.

Komandir korpusa baterije stupiće u vezu sa štabom VII brigade i staviti se pod njegovu komandu.

vra.

Štab II brigade VI divizije po zauzimanju Cerika i groblja staviće na raspoloženje štabu VII brigade bacače mina za likvidaciju Dvora.

IX.

Štab divizije nalaziće se u selu Vojnići. štab VII brigade u selu Hrtić a Štab VIII brigade u selu Zakopa. O promjeni mjesta štabovi brigada obavijestiće štab divizije.

X.

Početak napada biće 26 ov. m. u 23 sata. Napad će početi na svim položajima jednovremeno. Stoga sve jedinice treba da stignu na vrijeme na polazne položaje za napad.

XI.

Znaci raspoznavanja za dan 26 ov. m. biće: Kozara—Kordun. Ugovoreni znaci biće: jedan dugački zvižduk a odgovor dva kratka.

XII.

Zaplijenje[ni] materijal evakuisati u Bešlinac a zarobljenike u Rujevac. Za evakuaciju odgovoran je komesar Banijskog Odreda drug Jandrić⁴ i jedan drug iz Bosanskog Korpusa.

XIII.

Evakuacija ranjenika vršiće se u selo Leskovac. — Evakuaciju će organizovati drug Jandrić. — Za pratnju ranjenika dodijeliti će se svakoj brigadi ljudstvo iz rezervne omladinske čete II bataljona Banijskog odreda.

XIV.

Po zauzeću Dvora VII brigada do daljnjeg naređenja ostaće u mjestu, osiguravaće evakuaciju plijena i zarobljenika i spriječiti pljačku svake vrste. — U svrhu toga blokiraće mjesto i spriječiti prihv civila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
si. odsutan

Komandant
P.⁵ Jakšić

Načelnik štaba
Mil. Pavlović

Dostavljeno:

Štabu Korpusa na uviđaj.
Štabu VI divizije za izmjenu zapovijesti.
Štabovima VII i VIII brigade na Uvršenje.

' Dušan
" Pavle

DR. 100

**ZAPOVIJEST ŠTABA OSME NO BRIGADE SEDME DIVIZIJE
NOV I PO HRVATSKE OD 26 STUDENOG 1942 GOD. ZA
NAPAD NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA U REJONU
DVOR¹**

Z A P O V I J E S T

Štaba VIII Brigade VII Divizije N. O. Vojske Hrvatske za
26. XI. 1942 g.

Sekcija Kostajnica—Petrinja 1 :100.000

Poslije uspješnih poslednjih operacija N. O. Vojske, snage Bosanskog i našeg Korpusa dobile su zadatak čvršćeg spajanja oslobođenog teritorija i spriječavanje neprijateljskog saobraćaja na liniji Kostajnica—Prijeđor.

Prema podacima naše obavještajne službe neprijateljski garnizon u Bos. Novom broji 1500—2000 vojnika sa 6 topova, garnizon u Dvoru sa vanjskim položajima oko 800 domobrana, 250 Njemaca, 66 ustaša i 47 žandara sa naoružanje[m] 2 haubice, 3 bacača mina, 9 teških mitraljeza, 35 puškomitraljeza i karabina. Neprijateljske snage sa zapadne strane Une na liniji Dvor—Kostajnica iznose ukupno uključivši i Zrin oko 850 vojnika. U Kostajnici i okolnim položajima nalazi se oko 1000—1200 neprijateljskih vojnika.

Snage I. Bosanskog korpusa izvršiti će napad i razoružanje neprijateljskog uporišta u Bos. Novom² i okolnim položajima s istočne strane rijeke Une, dati osiguranje prema Prijeđoru te osigurati i kontrolisati cestu i prugu s istočne strane rijeke Une u pravcu Kostajnice.

Snage našega Korpusa napašće i razoružati neprijateljsko uporište Dvor sa njegovim vanjskim zaštitnim položajima, dati osiguranje prema Kostajnici sa zapadne strane Une, osiguranje prema Zrinu i zaštitu naših snaga kod Dvora prema posadama sjeverno od Dvora duž zapadne obale Une.⁸ Po zauzimanju Dvora naše snage moraju da nastave sa brzim i energičnim gonjenjem neprijatelja i čišćenjem Pounja te prema situaciji izvesti upad u neprijateljski garnizon u Kostajnicu.

VII. divizija ima za zadatak da likvidira neprijateljska uporišta Dvor, Šakića Brdo, Lebrenicu, Matijeviće i neprijateljsko uporište na koti 200 između Lebrenice i Šakića Brda.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 1/5, k. 811.

* Vidi tom IV, knj. 8, dok. br. 91 str. 183.

* Vidi dok. br. 98, 99 i 102.

Naša brigada dobila je u zadatak da napadne neprijateljske položaje na Lebrenici, Matijevićima i na koti 200 između Lebrenice i Šakića Brda. Po izvršenju ovog zadatka, naša brigada na novoosvojenim položajima ostavlja jedan bataljon sa zadatkom spriječavanja bjekstva neprijatelja iz Bos. Novog u pravcu Dvora, a dva ostala bataljona nalaziće se u zaklonu pozadi tih položaja, spremni za izvršenje novih zadataka.

Naša brigada ima još u zadatku da održava hjevo vezu sa bataljonom VII. brigade koji napada Šakića Brdo, a desno telefonsku i relejnu vezu sa snagama Krajiškog korpusa prema datim instrukcijama.

U cilju izvršenja prednjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O

I.

I. bataljon pojačan sa jednim bacačem mina, i jednim teškim mitraljezom.

Napašće neprijateljsko uporište na koti 200. Po likvidaciji ovog uporišta ovaj bataljon ima da pokupi i evakuiše sav ratni plijen i da se povuče u brigadnu rezervu. Po zauzeću kote bataljon će zapaliti bunkere ili naložiti dvije vatre i uzastopno izbaciti tri crvene rakete, što će poslužiti kao znak da je ta kota u našim rukama. Bacanje raketla ima se ponoviti nekoliko puta. Prije napada ovaj bataljon VII. brigade koji će napadati Šakića Brdo. Isto tako biće povezan desno sa III. bataljonom koji napada Lebrenicu. U slučaju da ovaj bataljon likvidira ovo neprijateljsko uporište prije nego III. bataljon likvidira Lebrenicu zadržaće svoje snage na zauzetom položaju i preko veze sa III. bataljonom ispitati kakvo je stanje kod Lebrenice. Pridodati bacač ovom bataljonu treba da svojom vatrom djeluje i na Lebrenicu po zauzeću kote 200.

III. bataljon sa pridodata 2 teška mitraljeza i protukolskim topom

Napadaće neprijateljsko uporište Lebrenicu, likvidirati ga i na zauzetim položajima utvrditi se i

organizovati odbranu, a sa teškim mitraljezima brisati most na Uni koji spaja cestu [Bos.] Novi—Dvor. Voditi dobro računa o tome da će neprijatelj pokušati da povрати izgubljeni položaj, radi čega mora da vlada opreznost. Održavati vezu lijevo sa I. bataljonom, a desno sa II. bataljonom koji napada Matije-
viće. Čim padne ovaj položaj u naše ruke evakuisati sav ratni plijen do štaba brigade, odakle će se upućivati na određeno mjesto. Kod upućivanja plijena treba voditi računa da se ne oslabe snage bataljona, nego plijen neka se uputi po što manjem broju ljudi, ili neka se zatraži od štaba brigade rezerva koja će biti odmah upućena po tom zadatku na položaj. Po zauzeću položaja daće ovaj bataljon znake isto kao i I. bataljon.

II. bataljon pojačan sa
dva teška mitraljeza

Napadaće Matijeviće, likvidirati ih i po likvidaciji odmah poslati izvještaj: ovo uporište u našim rukama, putem veze i znakova paljenjem vatre i bacanjem tri crvene rakete uzastopno. Poslije ovoga treba čim prije evakuisati sav ratni plijen za štab brigade, a iza toga jedan dio svojih snaga zadržati u Matijevićima, tj. jednu četvu koja će tamo ostati do daljnjeg naređenja a ostalo povući u brigadnu rezervu. Ovaj bataljon treba isto tako kao i ostala dva da vodi računa o organizaciji odbrane i protivnapadu kojega bi neprijatelj eventualno pokušao izvesti. Bataljon treba imati pod kontrolom čitavu lijevu obalu Une ispred svog položaja i brisati neprijateljske posade artiljerije kako bi spriječavao dejstvo topova vatrom teški[h] mitraljeza. Ovaj bataljon

Komandir čete pratećeg
oružja

održavaće vezu lijevo sa III. bataljonom koji napada Lebrenicu.

Ima u zadatku da dva teška mitraljeza sa posadom uputi odmah u II. bataljon, 2 teška mitraljeza sa posadom u III. bataljon i jedan teški mitraljez sa posadom dodaje I. bataljonu. Jedan teški mitraljez ostaće u brigadnoj rezrvi. Jedan bacač sa posadom biće dodijeljen I. bataljonu, a drugi bacač i protikolski top III. bataljonu. Kod protikolskog topa i bacača mina ostaće komandir iste čete, a kod drugog bacača drug Macakanja⁴ koji je došao iz VII. brigade. Posada teškog oružja ima u zadatku da po likvidaciji neprijateljski[h] položaja koji su dati u izvršenje našim bataljonima tuče neprijateljska uporišta u Novom. A i prije toga bacač i protikolski top koji su pridodani III. bataljonu nastoje da onemoguće dejstvo haubica koje su postavljene na desnoj obali Une, a mogu se uspješno tući. Protukolski top čim bude otkriven i zasipan topovskom vatrom treba da promjeni svoj položaj.

Vodnik voda za vezu

Uspostaviće telefonsku vezu sa štabom VII. divizije selo (Vojnići) štabom Korpusa (selo Cvetovići).

Isto tako telefonski će povezati štab VII. divizije sa štabom VII. brigade (selo Hrtić), a ukoliko bude kabla povezaće štab VII. brigade i sa jednim bataljonom koji napada u pravcu od sela Zamlače.

Povezaće štab VII. divizije sa š[ta]bom VIII. brigade (selo Zako-pa), a štab VIII. brigade sa Krajiškim korpusom [prejko Une gdje je dosada vezala [stalna tele]fonska linija.

bataljo⁴ Adam Macakanja - Poginuo 1943 god., kao zamjenik komandanta

Intendant brigade⁰

Ima da organizuje prevoz ratnog plijena za Bešlinac gdje će ga predati komesaru Banijskog odreda." Sav plijen pri predaji treba biti popisao. Intendant ima prije toga da uhvati vezu sa komesarom Banijskog odreda koji će mu dati još detaljnija uputstva i potreban broj kola za evakuaciju.

Komora brigade ostaće u selu Rakasima. Jelo će se kuvati redovno, doručak mora biti na vrijeme skuvan. Gdje će se jelo dopremati biće kasnije dato naređenje.

H.

Brigadno previjalište biće u Zakopi, u blizini štaba brigade. Brigadni ljekar⁷ treba uhvatiti vezu sa komesarom Banijskog odreda drugom Jandrićem koji će mu dati dovoljan broj kola za evakuaciju ranjenika. Evakuacija ranjenika vršiće se za selo Međumajdan. Bataljoni će organizovati svoja bataljonska previjališta.

ra.

Veza mora pravilno da funkcioniše kako sa štabom brigade tako i sa susjednim jedinicama. Izvještaji moraju stizati na vrijeme svako pola sata bez obzira na promjene na položaju.

rv.

Štab brigade nalaziće se u selu Zakopi prva kuća do borika u pravcu Matijevića (pored potoka).

Cas napada 26. ov. mj. u 23 sata. Napad će početi na svim položajima jednovremno. Stoga sve jedinice trebaju da na vrijeme stignu na polazne položaje. Zborno mjesto prije polaska na akciju kod škole u Dobretinu kod II. bataljona u 16 časova.

VI.

Znaci raspoznavanja za dan 26. ov. mj. biti će Kozara Kordun. Ugovoreni znaci biti će jedan dugački zvižduk, a odgovor dva kratka.

• Mile Kotoran
" Dušan Jandrić
T Janko Bobetko

VII.

Skreće se pažnja čitavom rukovodećem kadru, da po zauzeću neprijateljskih položaja povedu strogo računa da se partizani ne bi bavili oko nepotrebni[h] stvari. Da jedinice drže čvrsto u rukama. Svaki pokušaj pljačke najenergičnije suzbiti. A prethodno skrenuti pažnju partizanima na te stvari. Paljenje kuća se zabranjuje, nego ako se nemože zauzeti nego paljenjem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Damjan Vujnović

Komandant
Stanko Bjelajac

Dostavljeno:
Štabu VII. divizije
Štabu I., II. i III. bataljona i komandiru prateće čete
Vodniku za vezu

BR. 1.10

IZVJEŠTAJ UPRAVNIKA DRUGE LICE BOLNICE OD 27
STUDENOG 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JU-
GOSLAVIJE O SMJEŠTAJU I ISHRANI OFICIRSKJE ŠKOLE
GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE¹

II LICKA PARTIZANSKA

BOLNICA

Br. 17

27 XI 42

Školu treba preseliti
i mora se naći mjesto
za nju. Tito²

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTI-
ZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Dne 25-XI-1942 pregledao sam oficirsku partizansku školu
u Donjem Lapcu.

Prilikom pregleda ustanovio sam sledeće:

Škola je smeštena u bivšoj pučkoj školi do ceste. Zgrada
je na jednom spratu. Broj slušalaca iznosi 68, koji su smešteni
u tri sobe. U dve sobe sa kubaturom od 168 ccm³ (pojedino) sme-
šteno je po dvadeset i pet slušalaca tako da na pojedinca dolazi
preko šest ccm vazduha. U trećoj sobi koja zauzima kubaturu
od 150 ccm⁴ smešteno je devetnaest slušalaca. U dvema sobama
ima tri prozora na kojima fale stakla a zabijene su daske kroz
koje duva. Slušaoći spavaju na palačama, pokrivene slamom,
kod pregleda sam ustanovio da nekoliko slušalaca boluje od
svraba, a ima i prehladenih. Sto se tiče ishrane može se kazati
da količina hrane nije dovoljna i hrana oskudeva u hranljivim
sastojcima tako da nema kalorične vrednosti. Slušaoći za vreme
kursa koji traje mesec dana oslabe i postaju neotporni.

Bilo bi potrebno poboljšati ishranu i popraviti prostorije.

S. F. — S. N.!

(M. P.)

Upravnik

Klain®

344»

¹ Original, pisan rukom, ćirilicom, nalazi se u arhivi VojnoUto-
riskog instituta pod br. 44—2, k. 4.

* Primjedba koju je drug Tito svojeručno stavio na primijeni
izvještaj.

...!i⁴ Vjerovatno omaSka. Treba metara.

⁶ Franc Hapel

BR. 102

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 28 STUDENOG
1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O PO-
ČETKU NAPADA NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA BO-
SANSKI NOVI I DVOR¹**

**STAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
28 novembra 1942**

Broj 1077/42
Primljeno, dne 1. XII. 1942

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

26 ov. mj. u 23 časa otpočeli smo operaciju zajedno sa Krajišnicima na Dvor—Novi.² Do sada još oba ova grada nisu zauzeta. Krajišnici su zauzeli sve položaje oko Novog.³ Dva puta su upali u centar grada, ali su bili izbačeni napolje. Oni su postigli znatniji uspjeh zarobivši oko 650 neprijateljskih vojnika i četiri haubice. Navodno je ubijen komandant mjesta Novoga, neki pukovnik. Mi smo također upali dva puta u Dvor, ali smo morali opet izaći, pošto osnovne položaje oko Dvora uprkos višekratnih juriša nismo mogli zauzeti. Neprijatelj je odlično utvrđen bunkerima, žicom, te najvažniji položaji su minirani. Osim toga neprijatelj se ogorčeno brani. Mi smo u tim napadima imah dosta velike gubitke. Ne znamo još tačno, ah biće oko 200 izbačenih iz stroja. Da smo imali više haubica sa dovoljno municije stvar bi bez sumnje uspjela. U ovim operacijama opet je došlo do izražaja nesnalaženje komandnog kadra, kao i nedostatak iskustva za ovakve borbe samih partizana. U drugom napadu dva komandanta bataljona povukli su svoje bataljone iz centra grada bez naređenja. Oba su uhapšeni i razoružani. Ovaj put imah smo u gradu tri bataljona, tj. oko 800 partizana i da su komandanti pravilno vodili svoje bataljone i da je bilo više prodornosti stvar bi morala uspjeti uprkos toga što se jedan dio snaga neprijateljskih prebacio iz Novoga u Dvor. Momentalno je situacija u Novom i Dvoru sljedeća: Prema izvještajima Krajišnika u Novome se još nalaze male neprijateljske snage. Veći dio je zarobljen i potučen, a nepoznati broj prebacio se je u Dvor. Krajišnici koji raspolažu sa sedam haubica i nekohko an-

Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 23—1, k. 102 B.

* Vidi dok br. 98, 99 i 100.

* Vidi tom IV, knj. 8. dok. br. 91.

titenkovskih topva izvršiće ponovni napad na Novi i izgleda da će u tome uspjeti. Ove noći prešlo je 5—7 tenkova iz Novoga u Dvor i danas prije podne probili su se kroz našu blokadu u Kostajnicu. Po ovome kao i po nekim drugim znacima pretpostavljamo da bi se neprijatelj ove noći mogao pokušati probiti iz Novoga i Dvora. Poduzećemo sve mjere da ne uspije kao kod Slunja.

Primili smo mine koje ste nam poslali. Pošaljite po Krausa,⁴ neka prepravljaju čaure od granata u Slunju, da se ne bi morale granate transportirati za Liku.

Potvrđujemo primitak dopisa druga Pere*.

Obaviješteni smo da neprijatelj vrši koncentraciju u Glini i Topuskom i da je u Bačugu stiglo 6 brdskih topova. Ova koncentracija stastoji se uglavnom od ustaša. Trebali bi navodno da danas ili sutra krenu prema Kladuši. Prema ovim snagama koje su sada skoncentrisane to ne bi bila ofanziva širih razmera, već kao neka vrsta krstarenja, u kojoj bi učestvovalo prema do sadašnjim snagama oko 5—6 bojni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
SI. otsutan

Komandat
Gošnjak"

⁴ Poginuo nesrećnim slučajem kod Korenice 1943 god. kao upravn.k tehničke radionice Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

* Petar Grubor. Poginuo u Otočcu 1943 god. kao obavještajni oficir Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

* Ivan

BR. 103

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG LIČKOG NOP ODREDA OD 28
STUDENOG 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HR-
VATSKE O NEKIM AKCIJAMA I ORGANIZACIONOM STA-
NJU ODREDA¹

STAB in LIČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
28-XI-1942 god.

22 XII 1942 br. 1053

Operativni izvještaj
broj 3

GLAVNOM ŠTABU N. O. P. O. HRVATSKE

Opće stanje: Kako u Odredu tako i na oslobođenom terito-
riju koga brani, stanje uopće zadovoljavajuće. Okupator i čet-
mčko-ustaške bande pokušavaju više puta prepad na pogranična
mjesto, oslobođenog teritorija. Naše jedinice iako male sa uspje-
hom ih odbijaju, i nanose udarce, tako napr. 25 ov. mjeseca
četničke bande, iz D. B.² Potoka, Crne Vlasti, Rudopolja, Škara,
Brloga i Zalužnice napale su na Gornji Babin Potok, te imale
namjeru prema Turjanskom. Isto tako četničke bande iz Metka
i talijanska vojska pokušale su napad na mjesto Kik 20 ov. mje-
seca te bile odbijene. Četničke bande i Talijani 20 ov. mjeseca
napali su naše položaje prema Bruvnu, isto tako su odbijeni i
natjerani u bijeg. Napad na G. B. Potok neprijatelj je vršio sa
500 vojnika, dok na položaje kod Kika i Bruvna sa snagama oko
200 vojnika. Neprijatelj često tuče naše položaje sa artiljeri-
jom, ne poduzimajući ništa drugo. Dana 24 ov. mjeseca neprija-
teljski avion bombardovao je Bruvno, ovim bombardovanjem
nije pricinjena nikakva šteta. Tom pr[ilikom] ranjen je teže je-
dan civil. Avion je bio talijanski marke Savoja Marketi. Kako
smo obaviješteni da je okupatorski garnizon u Gračacu pojačan,
tako da sad broji 5000 vojnika, te da imaju namjeru vršiti ofan-
zivu prema Bruvnu navodno da bi ova ofanziva imala početi 30
ov. mjeseca. Ovo nije potvrđeno i malo se vjeruje da će pome-
nuta ofanziva otpočeti. U vezi sa ovim poduzeli smo mjere da nas
neprijatelj ne iznenadi, te obavijestili o tom U. bataljon IX. bri-
gade koji se nalazi u Srbu, da se poveže sa našim II. bataljonom
koji se nalazi na položajima od Lovinca pa do Srbskog Klanca.
Tako da se tamo nalaze dva bataljona, koji će u svakom slučaju

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 54—2, k. 102 B.

² Donji Babin Potok

spriječiti neprijatelja u izvršenju njegovih prljavih namjera. U ostalim neprijateljskim garnizonima ne primjećuje se nikakva koncentracija neprijateljskih snaga.

Akcije: I. bataljon. Ovaj bataljon osigurava slijedeće položaje: I. četa Kik, Ploča. Osigurava prema Vraniku, Lovincu i Raduču. II. četa nalazi se u Divoselu, Čitluku i Počitelju. Osigurava prema Metku, Bilaju, Gospiću, Ličkom Novom i Brušanima. III. četa nalazi se u Ostrvici, Barletama i Vrepcu. Osigurava, prema Bilaju i Širokoj Kuli.

Dana 24. ov. mjeseca četničke bande iz Metka napale su na naše položaje u Počitelju, u jačini od 300 četnika. Borba se vodila cijeli dan. II. četa koja se nalazila na tim položajima u dugoj i žestokoj borbi sa brojčano mnogo jačim neprijateljem, uspjela je konačno da neprijatelja natjera u bijeg te da mu zada osjetljive udarce. Neprijatelj je imao 3 mrtva, jedan je živ uhvaćen i oko 10 ranjenih. Na našoj strani jedan je drug zarobljen, jedan teže i jedan lakše ranjen. Zaplijenjene su dvije puške i 150 metaka, mi smo izgubili jednu pušku. Pomenuti drug koji je zarobljen od strane četni[ka] bio je teško ranjen. U ovoj borbi naročito su se istakli domobrani koji su prešli 21. ov. mjeseca iz Ličkog Novog u Divoselo,³ a to su Lovrić Mile iz sela Siritovca sreza Knin, Ivić Ante selo Drinovci srez Knin, Vršak Ivan Općina Ivanec srez Ivanec. Pomenuti domobrani donijeh su jedan puško-mit[ra]ljev dvije puške i 600 metaka.

Dana 22. ov. mjeseca III. četa ovog bataljona razlošnjala je [pru]gu između Ličkog Osika i Budaka, sa namjerom da se zglajza vlak, nepri[ja]telj je primijetio, te nije bilo uspjeha.

Dana 27. ov. mjeseca na istom mjestu III. četa postavila je nagazne mine, naišao je teretni vlak, jedna je mina zatajila tj. nije eksplodirala dok druga jest. Odletila je u zrak lokomotiva i dva vagona, četiri vagona su iskočila iz šina i odletila pod nasip. U vlaku je dreka, posle toga otvorena je vatra iz vlaka, koja je pretežno bila automatskog oružja, nakon izvjesnog vremena neprijatelj je iz Gospića sa artiljerijom [tukao] položaje prema Ostrvici. Neprijateljski gubici nije[su] nam poznati, na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Ovaj bataljon postavio je još nekohko zasjeda četnicima koje nije[su] bile] uspješne.

II. Bataljon: Ovaj bataljon drži slijedeće položaje: I. četa Srpski Klanac i Glogovo. II. četa Omsica, Burzina Glavica⁴ i Canković Selo. III. četa Resnik i Risovac. Sva ova osiguranja upearena su prema Lovincu, Gračacu te jednim dijelom prema Popini.

³ Tj. na oslobođenu teritoriju.

⁴ Vjerovatno Babina Glava

Dana 20. ov. mjeseca Talijani iz Gračaca, u jačini 30 vojnika pošli su u selo Podkokirna da pljačkaju, gdje ih je dočekala jedna desetina III. čete te stupila u borbu s njima. Tom prilikom poginuo je jedan talijanski vojnik dok ih je nekoliko ranjeno, zaplijenjena je jedna puška i 50 metaka, dok su ostali pobjegli. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Istoga dana kao i sutradan neprijatelj je tukao iz artiljerije naše položaje, a istodobno krenulo je ponovo oko stotinu okupatorskih vojnika i oko 50 četnika sa namjerom da potisnu naše snage, u čemu nijesu uspjele. Naše snage i ove bandite primorale su da se povrate u žicu te su iz žice tukli i dalje naše položaje iz haubica i teških mino-bacača. Istoga dana uveče pomenuta četa se je koncentrisala, te izvršila rušenje željezničke pruge između Gračaca i Stikade. Srušeno 150 m pruge, posječeno je telefonske linije 600 m. Poslije izvršenog rušenja pruge pomenuta četa spustila se u neposrednu blizinu Gračaca u jedan zaselak te izvršila pretres četničkih kuća. Uхватила jednog četničkog bandita. Zaplijenjena je jedna puška i 70 metaka, isto tako zaplijenjeno je nešto četničkog blaga.⁶

Dana 23. ov. mjeseca četničke bande i okupatorska vojska iz Gračaca" krenule su prije dana sa namjerom da naše snage iznenade na položaju, te da dočekaju blago koje ide na pašu pa da isto otjeraju. Pomenuti banditi zauzeli su prije dana kote koje naše snage napuštaju otkad je vrijeme zahladnilo te sa tih kota kad je blago izašlo na pašu otvorili vatru iz mino-bacača, dok su drugi bih pošli po blago, naše snage u jačini 50 partizana osujetile su njihovu namjeru, te im zađu iza leđa, otvore vatru, tako da su banditi bili prisiljeni da ostave blago koje su bili pognali i utekli [su] u žicu⁷ glavom bez obzira. Ne može se znati da li je neprijatelj imao žrtava, na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Dana 26. ov. mjeseca ovaj bataljon vršio je napad na žandarmerijsku stanicu u hrvatskom selu Ričicama, i na željezničku stanicu u istom mjestu. U žandarmerijskoj stanici nalazilo se 20 žandarma, koji su bih dosta dobro utvrđeni, naoružani sa puškama i bombama. Napad na pomenutu stanicu je uspio, poslije prvog naleta naših snaga žandarmi su bih izbačeni iz bunkera koji su bih izgrađeni oko zgrade, a u kojim su se nalazila 4 žandarma na straži dok su ostali spavali. Ova četvorica' pobjegli

⁵ Stoke

* U to vrijeme u Gračacu (prema podacima iz arhive Vojnoistoriskog Instituta), nalazile su se sljedeće talijanske jedinice: Prvi i Treći bataljon iz sastava 151 puka, jedna četa minobacača 81 mm i prateća baterija 165/17. U ovom ispadu iz Gračaca učestvovao je jedan dio navedenih snaga, zajedno sa četnicima.

Oko Gračaca, kao i oko svih svojih uporišta, okupator je, iz straha od napada partizanskih jedinica, postavio razne žičane prepreke.

su u zgradu odakle su svi zajedno davali žestok otpor, bacajući ručne bombe i braneći ulaz u samu zgradu. Naše snage nijesu puno čekale, stupila su na juriš bombaška odjeljenja koja su uspjela da pobačaju bombe u samu zgradu i izvrše upad u istu, žandarmi su pobjegli u konobu odakle su i dalje izbacivali bombe i onemogućavali pristup do sebe. Naše snage su ih pozivale na predaju što žandarmi nijesu htjeli ni čuti, tako da se morala kasarna zapahtiti da bi ih se primoralo na predaju, što nijesu ni onda učinili, nego su izgorili, pošto su naše snage držale kasarnu opsjednutu sve dotle dok sva nije izgorila. Zaplijenjena je jedna puška 400 metaka i nekohko kragujevačkih bombi. Napad na željezničku stanicu nije uspio iz razloga što je neprijatelj dobro utvrđen, i ograđen sa žicom, te bio jako oprezan, tako da je pola vojske tj. 25 imao na položaju u bunkerima koji su onoga momenta kad su primijetili naše snage otvorili vatru iz pušaka i automatskog oružja tako da je preko žice pristup do same stanice bio nemoguć, a kako ovaj Odred ne raspolaže niti sa jednim mino-bacačem niti drugim bilo kakvim oružjem,⁸ to akcije na utvrđene zgrade slabo se mogu izvoditi. Prilikom pomenute akcije rušena je željeznička pruga, u neposrednoj blizini samoga mjesta srušeno je 200 m. Isto tako pruga je razlošnjata na dva mjesta, pokidana je telefonska linija na dužini od jednog km.

Na našoj strani tri druga su lakše ranjena i jedan teže. Ukupni gubici neprijatelja nijesu tačno poznati, ali koliko se moglo do sad saznati, da je u žandarmerijskoj stanici izgorilo 15 žandarma. Civilni prilikom ove akcije nijesu ni jednu pušku ispalili, niti su se šta uzrujavali, nekoliko pušaka koje su bile u civila nijesu oduzete iz razloga, što se akcija produžila do dana sa namjerom da će se obje stanice uspjeti likvidirati, što se nije moglo. U samo svanuće naše snage su se povukle. Neprijatelj je za vrijeme ovoga napada tukao iz Gračaca iz teških topova naše položaje oko obiju stanica.

III. bataljon: Ovaj bataljon drži slijedeće položaje: I. četa Ljubovo, Kosu i Čanak, u koji samo s vremena na vrijeme upućuje patrole. II. četa i jedan vod III. čete drže položaje na Turjanskom, Crnoj Vlasti i G. B. Potoku, dok [se] ostale snage treće čete nalaze razbacate po stražama kod komanda mjesta u Ličkom Petrovu Selu po naređenju Štaba I. Operativne zone, tako da se osim jednog voda, od pomenute čete ostale snage i danas nalaze tako rasute po stražama, pa molimo da nam se dozvoli da iste prikupimo pošto su položaji prema Turjanskom i G. B. Potoku jako slabo osigurani poslije odlaska IV. odreda u sastav I. Udarne brigade. Kako ćete viditi iz izvještaja da su

• Misli se na teža oruđa.

četničke bande na tim mjestima vrlo aktivne i drske, pa bi bilo potrebno pojačati iste položaje, a drugih snaga nema sa kojim bi se to moglo izvršiti osim te čete.

Ovaj bataljon u posljednjoj sedmici nije izvršio ni jednu akciju, osim što je postavio nekohko zasjeda četnicima i ustaškim banditima, koje nijesu uspjele.

Dana 25 ov. mjeseca snage ovoga bataljona odbile su napad četničkih bandita na G. B. Potok koji su napadali sa snagama oko 500 četnika, napad je bio uperen zato da se naše snage u G. B. Potoku iznenade i pohvataju, i eventualno ako uspiju u tom da napadnu Turjanski, pa su u vezi [s] tim banditi još prije dana zauzeli kote iznad G. B. Potoka još prije dana. Naše snage koje su bile u pomenutom mjestu opkoljene uspjele su se probiti kroz neprijateljski obruč, te zaći iza leđa i neprijatelja natjerati u bijeg.

U ovom napadu neprijatelj je imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih, na našoj strani poginuo je jedan drug. Četničke bande uspjele su iz Crne Vlasti odagnati 7 ljudi među kojima je i predsjednik Narodno O. O.⁰ Napomena: jedan četnički bandit uhvaćen je živ. U ovoj akciji snage ovog bataljona dobro su se držale i pokazale dosta dobru borbenu sposobnost. Zaplijenjene su dvije puške sa 100 metaka.

Udbinska četa: Ova četa nalazi se na položajima oko Udbine, nije u mogućnosti da vrši bilo kakve akcije, osim toga što postavlja zasjede ustaškim banditima na mjestima gdje idu u drva.

Ova četa u najskorije vrijeme podignuti će se na bataljon.

Bilans akcija u ovom mjesecu: Uništene su 4 lokomotive i 22 vagona. Srušeno je 1.500 m. pruge. Pokidano je 3 km telefonske linije. Ubijeno 19 četnika, uhvaćeno živih 7, ubijeno je 12 ustaša, 50 okupatorskih vojnika, kod ubijenih ustaša nijesu uračunati žandarmi koji su izgorili u Ričicama a koji broj još nije poznat. Zaplijenjeno je 85 pušaka, 2.000 metaka, 28 bombi. Prešlo je 20 četnika na našu stranu, prenijeli pušaka 15. Prešlo domobrana 3 što se može znati, [na osnovu dosada primljenih podataka,] preneli 1 puško-mitraljez, 2 puške i 600 metaka.

Organizaciono stanje: Odred je formiran od 3. bataljona i Udbinske čete, koja će u najskorije vrijeme biti podignuta na bataljon, tj. čim Omladinska četa završi kurs, a koja će ući u sastav IV. bataljona. Bataljoni su formirani od tri čete čisto partizanski, kao i ostali naši bataljoni u brigadama, samo su svi još nepotpuni, radi se na njihovom popunjavanju. U Odredu sanitetska služba još nije organizovana, poslato je na bolnički kurs 10 drugova u I. Ličku bolnicu, koji su predviđeni za bataljonske i četne bolničare, dok ovih 10 završi kurs bit će odmah

*** Oslobodilačkog odbora**

upućeno drugih 10 i tako će pitanje sanitetske službe u ovom Odredu biti riješeno u najskorije vrijeme.

U svim četama organizovana su bombaška odjeljenja jačine 15 partizana. Štabovi su organizovani, predviđena je popuna istih, samo se čeka odobrenje Okružnog K.K.P. H.¹⁰ Ukoliko se ova popuna odobri sa drugovima koje smo predvidjeli, u Štabu odreda nedostajaće samo zamjenik komandanta, u I. bataljonu nedostajaće operativni oficir, dok se ne vrati jedan drug koji će ovih dana biti upućen na viši oficirski kurs. Štab II. bataljona je kompletan. U štabu IV. bataljona nedostajaće zamjenik komandanta. Zamjenike politkomesara tražili smo od Okružnog K.K.P.H. mislimo da ćemo se snaći i za njih.

Borbeni moral i borbeno sposobnost

I. bataljon. Ovaj bataljon osim Omladinske čete, sav je formiran od novomobilisanih, za I. četu tj. Omladinsku može se reći da je dobro borbeno i dobrog borbenog morala, što se ustanovilo u akcijama već više puta. II. četa novoformirana prije kratkog vremena, može se reći da vrlo dobro napreduje i raspolaže sa dosta borbenosti, isto tako može se reći da ima dobar i borbeni moral. Ova četa nalazi se u popaljenim selima koja su i opljačkana, svaki dan u borbi sa četnicima, pod vrlo teškim prilikama gola i bosa sa puno volje i elana vodi borbu.

II. četa. Ova četa isto je formirana od novomobilisanih i onih koji su prilikom formiranja IX. brigade izbačeni iz bataljona I. odreda kao paničari i strašivi, ali velik broj od tih već je iz te čete izbačen . . . tako da ih se još vrlo mali broj nalazi takvih u pomenutoj četi. I ova četa napreduje i nije tako slaba, svaki dan bolja, te se i za nju može reći da će za kratko vrijeme biti dobro borbeno i dobrog borbenog morala.

II. bataljon: Ovaj bataljon je stari bataljon III. Ličkoga odreda, kao takav može se reći općenito za njega da je najbolji bataljon u ovom Odredu šta je ustanovljeno i tokom akcija koje su izvođene u zadnje vrijeme. Ovaj bataljon raspolaže sa dovoljno borbenosti i dobrog je borbenog morala.

III. Bataljon

Ovaj bataljon isto je nanovo formiran od novomobilisanih drugova, koji nijesu prošli vatreno krštenje, pa se ne može njegova borbenost i borbeni moral ocijeniti. Za drugu četu ovog bataljona može se reći da je dobro borbeno i dobrog borbenog morala, pošto se ista već nekohko puta istakla u borbi sa četnicima. Za drugu i treću četu ne može se još ništa reći dok ne prođe vatreno krštenje, ah upornim radom i čestim ali malim akcijama moći će se i od ove dvije čete stvoriti prave partizanske čete. Samo molimo da nam se dozvoli da se III. četa

¹⁴ Okružnog komiteta Komunističke partije Hrvatske

oslobodi od pomenutih straža kod komanda mjesta kako smo to naprijed naveli.

Udbinska četa

Ova četa kako je to naprijed iznijeto nalazi se na položajima oko Udbine, nije bilo moguće s njom izvoditi bilo kakve akcije, pa se njezina borbenost i borbeni moral nijesu mogli ocijeniti.

Vojnička nastava i kursevi

Na kursu pri ovome Štabu nalazi se nedavno mobilisana Omladinska četa koja će poslije završetka kursa, koji će trajati mjesec dana ući u sastav IV. bataljona koji će se formirati od Udbinske čete i ove Omladinske čete. Kurs za niže komandno osoblje tj. za vodnike i desetare počće 3-XII. idućeg mjeseca, a koji će trajati dvadeset dana.

Vojnička nastava održava se redovito a izvodi se po programu koji je izrađen u ovome Štabu, podjednako u svim jedinicama ovoga Odreda. Svaki dan održavaju se dva vojnička časa. Partizani vole i interesuju se za vojničku nastavu, isto tako osjećaju potrebu iste, izuzev pojedinaca kojih je mah broj, a koji govore da je vojnička nastava suvišna. Nastoji se svakoga uvjeriti o potrebi iste u čemu se ima uspjeha.

Kvalitet komandnog kadra

Komandni kadar, za kratko vrijeme tj. poshje kursa koji će se održati računa se da će zadovoljiti našim potrebama, te da će biti usposobljen za vojne rukovodioce o čemu se vodi mnogo računa da se to postigne čim prije. Tražili smo od Štaba I. Operativne zone, potreban broj komandnog osoblja, popunu štabova naših bataljona, ah kako su poshje završetka oficirskog kursa svi kursisti raspoređeni natrag u svoje jedinice, kad ništa nijesmo dobili sad smo pristupili izgradnji istoga i njihovu uzdizanju, tako da će za jedno izvjesno vrijeme intenzivnim radom i osposobljavanjem biti i taj problem riješen. U našim jedinicama nalazi se izvjestan broj drugova kako partizana, tako komandnog osoblja iz brigada, koji su prilikom formiranja ovih bataljona stupili u jedinice našega Odreda neko bolestan i nesposoban za duge marševe, a pomenute drugove stalno potražuju brigade, zato molimo da nam se odobri da ovi drugovi iz brigada koji se sada nalaze u jedinicama našega Odr. u istim ostanu, a ubuduće nećemo niti jednog primiti u naše jedinice koji ne bude službeno i prema potrebi prekomandovan. Ovo se naročito odnosi [na] druga Simu Todorića komandanta I. bataljona, zamjenika komandanta I. bataljona druga Icana Kuprešanina, operativnog oficira I. bataljona druga Vladu Tomaša imenovani su sva trojica pripadali u sastav IX. brigade, ali prilikom formiranja područnih bataljona, područna komanda

obećala je druga Simu Todorića poslije završetka kursa postaviti za komandanta I. bataljona, ali isti je poslije završenog kursa bio raspoređen u IX. brigadu. U vezi sa ovim zamolifli] smo Štab IX. brigade da nam iste ustupi. Pa molimo i Glavni štab da nam pomenute drugove odobri te da ima u vidu naše novo formirane jedinice koje oskudijevaju mnogo u komandnom kadru, a za koje je potrebno sad u njihovom razvoju da ima nekoliko dobrih drugova, koji će dati sve od sebe da bi se naše jedinice što prije usposobile kako vojnički, tako i politički te bile spremne da izvršavaju i najteže zad[atke] koji se pred njih postave.

Dobili smo od vas dopis u kojem nas izvještavate da nam šaljete 39 pušaka, puške još nijesmo primili.

Naši bataljoni vrlo loše stoje sa municijom, te vas molimo ako je ikako moguće da nam iste po mogućnosti pošaljete izvjestan broj, naročito sa mauzerovom slabo stojimo. Sa ovim puškama koje nam šaljete mislimo popuniti III. bataljon tako da bi bolje osigurah položaje prema D. B. Potoku i Vrhovinama pošto su četničke bande još vrlo aktivne u Otočaćkom kotaru.

U zapadnoj Lici postoji mogućnost za formiranje jedne čete, i koji se već javljaju kod nas ah ih nemamo sa čim naoružati, te vas molimo da nam po mogućnosti stavite na raspoloženje još jedno 70 pušaka kako bi i u hrvatskim selima zapadne Like mobilisali i formirali čisto Hrvatsku četu, što bi bilo od velike važnosti za narod zapadne Like. Jedino tako bi se onaj narod otrešao pljačke i terora od ustaških bandi, a narod je dobar i moralo bi mu se pomoći. U vezi sa ovim molimo Glavni štab naše vojske da nam u ovom izide u susret kohko je god moguće. Štabske konferencije: Štab odreda održava svoje štabske sastanke, na kojima se raspravljaju sva pitanja koja tangiraju naš Odred. Štabovi bataljona isto održavaju redovito svoje štabske sastanke. 21. ov. mjeseca održana je Odredska konferencija pri Štabu ovoga Odreda na kojoj su raspravljana sva pitanja koja se odnose na rad u našem Odredu, iznošeni su propusti koji su dosad učinjeni, te ukazano na sve pogreške koje se čine, a koje se moraju ukloniti. Zaključeno je da svaki od odgovornih drugova mora da dade sve od sebe kako bi se naše jedinice što bolje i brže usposobile za zadatke koji stoje pred njima. U prilogu dostavlja se brojno stanje i naoružanje jedinica ovoga Odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
St.¹¹ Maoduš

Komandant
Jovo Dragosavac¹²

¹¹ Stevo

¹² Poginuo nesrećnim slučajem u selu Vrebac, 1942 god., kao komandant Prvog ličkog NOP odreda.

BR. 1.10

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA OD 28 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU ODREDA O NEKIM AKCIJAMA I ZASJEDAMA BATALJONA¹

ŠTAB
I BATALJONA I ODREDA
III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOB. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE

Broj: 198/1942.
dne 28 novembra 1942
Predmet: Vojni izvještaj

I Z V J E Š T A J

Dostavljamo vam vojni izvještaj za posljednjih 8 dana.

Prema dekretu Štaba Zone stavljen je jedan vod I čete na raspolaganje drugu Veni² na sektoru Sibovac, Golubinjak, Trojeglava i ostala sela, sa zadatkom da vrši manje akcije i da učestvuje kod mitinga.

20.XI.1942 izvršena je akcija u selu Brestovcu na vatrogasne uniforme i vojničku spremu. Zaplijenjeno je 40 kompletnih uniformi, 6 pari obuće. U školi zaplijenjeno je manje količine kancelarijskog pribora i 500 teki. U općini zaplijenjeno je manja količina hartije i 1000 kima. U vatrogasnom domu zaplijenjeno je 5600 kuna. Sav kancelarijski pribor upućen je u Zonsku tehniku.

21.XI. krenuo je taj vod u Trojglavu radi mitinga. Drugi dan naišla je reakcija³ iz sela Sibovac, Golubinjak prema Trojglavi i Goveđem Polju, te se je taj vod ispred reakcije povukao u selo Imsovcu. Za to vrijeme dok je banda krstarila taj se je vod nalazio u konspiraciji. 25.XI. krenula su druga dva voda I čete na isti sektor i došli su do Golubinjaka. Upućen je kurir Petrović za vezu sa I vodom. Naišao je na bandu koja ga je uhvatila i uzela mu pismo u kome je otkriveno mjesto našeg boravka. Neprijatelj je odmah krenuo u pravcu Golubinjaka. Neprijatelj se kretao sa dva Gorska zdruge. Položaji na kojima smo se nalazili bili su takvi da nismo mogli očekivati nikakav uspjeh u slučaju da se sukobimo sa neprijateljem, radi toga

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 9—9, k. 1485.

² Petar Biškup. Poginuo 1945 god. kao komandant Trideset 1 druge divizije.

³ Ustaše

odlučili smo da se povučemo sa toga sektora dok se neprijatelj ne povuče u svoje uporište. 26.XI. postavljena je zasjeda prema Siraču, ali je ista bila primijećena, te se je četa morala povući. 25.XI. utekao je iz jedinice partizan Mijo Andričević (Zandar) iz Brestovca koji je prije kratkog vremena stupio u partizane. Raspisana je tjeratica za istim. Izgleda da je neprijateljski agent.

II četa nalazila se je u Grahovljanima i 22 krenula za G. Borke, a odatle za Zvečevo, prema naređenju Štaba Zone a u vezi sa ofanzivom na Bilo Goru. 23.XI. postavljena je zasjeda prema Dulovcu i Voćinu. Zaplijenjeno je jedna kola i 1 bandit je ubijen. Istoga dana ubijen je 1 ustaša a 1 ranjen. Od oružja se nije ništa dobilo. 24.XI. postavljena je zasjeda kod Krivaje, zaplijenjena su 3 kola, 3 para konja sa ormom, 250 kg. pšenice i zarobljena su 4 seljaka, od kojih je 1 bio bandit te je isti strijeljan. Istoga dana jedna patrola svukla je 2 domobrana koji su bili na odsustvu. 25. XI. postavljena je zasjeda kod Klise i tom prilikom zarobljeno je 3 para konja 2 kola 3 orme. 27. XI. postavljena je zasjeda kod Voćina neprijatelj nije naišao.

Ovaj bataljon imao je u toku prošle nedjelje u vidu nekoliko akcija na sektoru gdje se je nalazila I četa, međutim uslijed reakcije koja je naišla te akcije nije bilo moguće izvesti.

U međuvremenu kada partizani nisu bih na položaju vršena je vojna obuka i to: nekoliko predavanja o patrolama, o postavljanju zasjeda, o nastavi gađanja, o borbenoj obuci, o disciplini.

20.XI. Izvršeno je rekviriranje pšenice iz sela Golubinjak i Sredana. Ta pšenica jeste ušur od vršidbe kojeg je trebala prošlih dana banda odvući. Bilo je oko 25 do 30 metara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Ranko Resanović⁴

Zamjenik
Komandant
Bogdan Jovanović

* Poginuo kod Caglina 1944 god. kao komesar Prvog bataljona Osamnaeste slavonske NOU brigade.

BR. 1.10

PISMO KOMANDANTA PETE OPERATIVNE ZONE OD 28
STUDENOG 1942 GOD. KOMANDANTU NOV I PO HRVAT-
SKE O DOPREMANJU TOPA U DREZNICU I POTREBI PRU-
ŽANJA POMOĆI U ORUŽJU I HRANI PETOJ OPERATIVNOJ
ZONI¹

**STAB V OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILACKE PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE**
Dne 28.XI.1942.

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Druže komandante,²

najzad sam stigao sa karav nom i sa topom.³ Pojava topa u Drežnici izazvala je ogromno oduševljenje i uprkos brzoga putovanja i toga da dođemo tajno sa topom, to je sve bilo badava, jer je Drežnica doznala mnogo ranije da dolazi top. Omladina i narod odmah se pripremao da prave doček i čekali na njega, ali kako smo došli kasno u noć taj doček nije uspio. Međutim po cio dan dolaze takoreći masovno iz sviju sela da vide top. Pioniri su došli sa ispisanim parolama: »Dragi naš tope tuci ravno u neprijatelja«. Pojava topa mnogo je više učinila za jedan dan nego ne znam kakav politički rad i duže vremena. O partizanima da i ne govorim kakvo je oduševljenje izazvalo, a ja im pričam da sam mogao dovući i tenk, da sam imao vozila, ah to ne može nitko vjerovati, da bi mogao doći i tenk u Drežnicu. Nema te akcije koja je do danas tako uspjela kao dolazak ovoga topa. Narod ga stalno miluje i gladi, kao da je jedini top na svijetu, ali već se priča uvelikom, da dolaze nova tri topa i koješta, tako da će u roku od kratkog vremena od ovog jednog postati više topova.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 21/1, k. 1496.

² Ivo Rukavina

³ Top je dodijelio Glavni štab NOV i PO Hrvatske jedinicama Pete operativne zone. Danas se nalazi u Vojnom muzeju na Kalemegdanu.

Kad sam ovde došao našao sam već formiranu XIV Brigadu.⁴ U njen sastav, kao što već znate, ušla su tri bataljona, ali na prvi pogled dobije se lijepa slika. Sve mladi momci iz Gorskog Kotara i Primorja, kojih zasada ima 600. Samo je vrlo slabo naoružana, tako da svega ima 11—12 puškomitraljeza. Mi se nadamo da ćemo zaplijeniti oružje i naoružati je bolje, ali zaista bi trebalo da nam i vi u tome pogledu pomognete bar sa nekoliko teških mitraljeza, da bi drugovi, koji su izašli iz šume,³ osjetili svu našu pomoć. Oružje koje njima bude dato bit će u sigurnim rukama i nema bojaznosti da može poći jedna puška četnicima. Nadam se da će drug komandant to razumjeti i ukazati svu pomoć za tu našu najmlađu hrvatsku Brigadu. Vjerujem kad bi drug komandant vidio te momke, da ne bi mnogo razmišljao da odluči.

Kako sada imamo jedan top, to bi zaista bilo nužno da dobijemo i jedan teški bacač, tako da jedna Brigada ima bar top a jedna teški bacač za prvi momenat.

Kada sam bio tamo rekli ste mi, ne znam od šale ili od zbilje, da ako imam dobre konje da bih mogao voziti i tenk. Mislím da bi ga bilo dobro prebaciti ovamo u vezi sa budućim operacijama na našem terenu. Pitanje njegove popravke, ukoliko je neispravan, riješilo bi se ovdje, i izgradnje saona koje bi ga vukle do određenog mjesta, pa ma koliko bio snijeg velik, a nama bi mnogo koristio, pošto pitanje benzina ne bi se postavljalo. Ukoliko bi to odobrili mi bismo poslali kola naročite konstrukcije i nekoliko pari konja da ga dovuku.

Municija koja je obećana nama nije dobivena u cijelosti. Dobili smo svega oko 20 hiljada italijanske i 10 hiljada kragujevačke. Nadam se da ćete nam dati i one preostale 10 hiljade kragujevačke, koja nam je obećana.

Također se nadam da će nas dopasti nešto pušaka tako da bismo odmah počeli formiranjem još jednog bataljona. kao početak treće Brigade.

Danas vam mogu tačno reći da od cjelokupne hrane sa Korduna nije nam dodijeljen niti jedan vagon, nego nešto manje

⁴ Formirana u Drežnici, oko 26 studenog (tačan datum nije utvrđen). U brigadu su ušla dva bataljona Drugog NOP odreda i bataljon »Matija Gubec« iz Prvog NOP odreda, koji nije ušao u sastav Šeste NO brigade. Za komandanta je postavljen Dušan Matetić, za komesara Stipe Ugarković. U dok. br. 108 stoji da je za komesara postavljen Vinko Svob, a za zamjenika komesara Stipe Ugarković. Međutim, prema izjavi Viktora Bubnja i podacima iz Naredbe br. 30 Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 11 XII 1942 za komesara je postavljen Stipe Ugarković, a za zamjenika komesara Vinko Svob.

⁵ Odnosi se na one jedinice Četrnaeste brigade koje su do vremena dejstvovala pretežno po šumovitim predjelima Gorskog Kotara.

od jednog vagona. Pripremamo se za akciju na G.,^o samo će se to malo odložiti, jer je Brigada prešla prugu i kako izgleda napala Severin, o čemu nemamo još obavještenje. Prilikom prelaska pruge napali su jedan vlak, koji je imao samo lokomotivu i jedan vagon. Uništili su lokomotivu i vagon zapalili i zarobili 6 četnika i 3 Talijana. Među četnicima nalaze se dva čuvena razbojnika i organizatora, koje bi četnici htjeli mijenjati za neke partizane koji se nalaze kod njih. Ah bože sačuvaj, to je već kasno.

Brigadu smo pozvali da se odmah vrati, kako bi se pripremili za tu akciju.

U vezi sa zadatkom koji sam dobio tamo, poduzet ćemo najhitnije mjere.

Pitanje ishrane bit će dosta teško, ah nadamo se da ćete vi poduzeti sve mjere da nas pomognete, da ne ostanemo praznih šaka kao ovoga puta....

U vezi sa ovim pismom šaljemo jednoga čovjeka, koji bi eventualno mogao organizirati transport raznih stvari, koje ćete nam, mi se nadamo, odobriti.

Sa drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Veljko Kovačević

t

^o Gomirje

BR. 1.10

NAREDBA ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 28 STU-
DENOG 1942 GOD. O RAZREŠENJU I POSTAVLJENU RU-
KOVODILACA¹

ŠTAB
III OPERAT. ZONE
NAROD. OSLOB. PART. ODREDA
HRVATSKE
Dana 28.XI.1942 god.
Broj: 768/42

N A R E D B A

Prema ukazanoj potrebi

r a z r j e š a v a j u

se svojih dosadašnjih dužnosti ovi drugovi:

Nikola Kosanović, informativac Štaba III operativne zone.

Ranko Zec, politkomesar I SI. N.O.P.U. Brigade, Josip Antolović, komandant III Bat. I SI. N.O.P.U. Brigade, Mijo Kmecig, zamj. politkomesara II Bat. I SI. N.O.P.U. Brigade.

Vinko Antić, komandant I N.O.P. Odreda, Uroš Popara, zamj. komandanta I N.O.P. Odreda, Nikola Miljanović,² komandant I Bat. N.O.P. Odreda, Vojaček Pepe.⁸ komandant II Bat. I N.O.P. Odreda, Stojan Divić, informativac I N.O.P. Odreda, Lončar⁴ (Volođa), informativac II Bat. I N.O.P. Odreda.

Stanko Radovanović, zamj. politkomesara II N.O.P. Odreda, Vladimir Veljković, informativac II N.O.P. Odreda.

S tim da se stave na raspoloženje ovom štabu Ranko Zec i Vladimir Veljković.

I m e n u j u s e

u Štab I SI. N.O.P.U. Brigade za komandanta Vinko Antić za politkomesara Vlado Janjić, u isti štab za načelnika Josip Antolović. Drug Jovo Bogdanović preuzet će svoj bataljon.

U Štab I N.O.P. Odreda za komandanta Uroš Popara, za zamj. komandanta Nikola Miljanović, s tim da će i dalje rukovoditi

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 7—3, k. 1482.

* Narodni heroj. Poginuo kod Našica 1944 god. u borbi protiv Nijemaca i ustaša kao komandant Osamnaeste slavonske NO brigade.

¹ Josip
' Nikola

i komandovati sa svojim bataljonom i ostati do daljnjeg u svom štabu. Do daljnjeg će dužnost komandanta II Bataljona I N.O.P. Odreda vršiti zamjenik komandanta Stanko Prodanović.

U Komandu psunjskog područja Nikola Kosanović za komandanta, Vojaček Pepa za pomoćnika, Obrić Mirko za zamjenika komandanta, Mijo Kmecig za obavještajca, Lončar (Volođa) za informativca.

U Komandu papučko-krndijskog područja Ciro Dropulić za komandanta, Stanko Radovanović za pomoćnika, Uroš Branežac za zamjenika komandanta.

Komandant tog područja predložit će imenovanje obavještajca i informativca za to područje.

U Štab III Operativne zone za načelnika Manojlo Trbojević.

Za sva do sada upražnjena mjesta staviti će svoje predloge komandanti štabova i područja.

SMRT FASLZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Marijan Stilinović

Komandant:
Petar Drapšin

Dostavljeno: G. Štabu N.O.P. Vojske Hrvatske
Štabu I Sl. N.O.P.U. Brigade
Štabu I N.O.P. Odreda
Štabu II N.O.P. Odreda
Mob. centru Zab.⁵ Rogulje

⁴ Zabrdске

BR. 1.10

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD
29 STUDENOG 1942 GOD. ŠTABU PRVOG I DRUGOG NOP
ODREDA O ZADACIMA I ULOZI ODREDA¹**

**STAB
III. OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZAN. ODREDA
HRVATSKE
Dana 29 novembra 1942**

**ŠTABOVIMA I. i III. ODREDA III. OPERATIVNE ZONE
N.O.P.O. HRVATSKE**

Na položaju

Prije kratkog vremena održali su vaši štabovi zajedno sa našim štabom vojno savjetovanje,² nakon čega su donijeti izvjesni zaključci i postavljena zadaća za budući rad. Između ostaloga donešen je zaključak da se polovinom decembra formira nova Brigada³ i raspuste Odredi te formiraju komande područja.*

Međutim ovih dana stigli su u naš štab drugovi iz Glavnog Štaba i Vrhovnog štaba. Sa njima održano je vojno i političko savjetovanje, upoznati su sa stanjem na terenu kao i jedinicama. Analizirajući objektivno uslove u kojima raste naša partizanska vojska sa čijim se razvojem paralelno razvija i pohtička svijest masa, došlo se do zaključka da smo sa raspuštanjem odreda preuranili.

Naši odredi još uvijek imaju mogućnosti efikasnog kako političkog tako i vojničkog djelovanja. Konkretno, još uporišta u okolini naše teritorije imaju male posade, za čiju su likvidaciju dostatne snage odreda. Još uvijek naši odredi imaju pred sobom teški zadatak političkog osvješćenja masa.

U tom smislu potrebno je, da se pojača što jača pohtička djelatnost, a naše vojne akcije da pođu nešto bržim tempom.

U vezi sa tim izvršite potrebno popunjavanje vaših štabova, kako bi se rad unutar jedinica normalno odvijao.

Ovih dana' dobiti ćete opširno fpismo] u kome će vam biti izložno sve.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:

* Dokument, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 31—4, k. 1481.

* Savjetovanje je održano početkom novembra 1942 godine.

* Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 45.

⁴ Vidi primjedbu br. 31 uz dok. br. 77.

BR. 1.10

NAREDBA ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 29 STU-
DENOG 1942 GOD. O POSTAVLJENJU RUKOVODILACA
ŠTABA ČETRNAESTE NO BRIGADE¹

STAB
V OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Broj 837/42
Dne 29.XI.1942.

N A R E D B A

**KOMANDANTA V OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLO-
BODILACKE PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE**

- 1.) Za komandanta XIV. Partizanske Brigade Hrvatske po-
stavlja se drug Dušan Matetić.
- 2.) Za političkog komesara Brigade postavlja se drug Švob
Vinko, dosadašnji politički komesar II. Odreda.
- 3.) Za zamjenika komandanta Brigade postavlja se drug
Lenac Ivan,² dosadašnji komandant II. Odreda.
- 4.) Za zamjenika političkog komesara Brigade postavlja se
drug Ugarković Stipe, dosadašnji politički komesar III. bataljona
VI. Brigade.
- 5.) Za operativnog oficira Brigade postavlja se drug Širola
Vitomir, dosadašnji vršilac dužnosti komandanta n. Odreda.³
- 6.) Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Joso Gržetić

Komandant
Veljko Kovačević

Na znanje:

Glavnom Štabu Hrvatske
Štabu XIV. Brigade Hrvatske
Štabu VI. Brigade Hrvatske
Komandi Primorsko-goranskog područja
Terenskim jedinicama na teritoriju dosadašnjeg
II. Odreda V. Oper. Zone.

¹ Dokument, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 16/2, k. 1496.

* Narodni heroj. Poginuo početkom 1945 god. kod Sušaka, kao
operativni oficir Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ.

" Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, br. 30 od 11 pro-
sinca 1942 god. izvršene su izmjene u Štabu Četrnaeste NO brigade. Vidi
tom V, knj. 10, dok. br. 27.

BR. 1.10

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA ŠTABA
PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA OD 30 STUDENOG
1942 GODINE¹

S P I S A K

Datum 30 novembra 1942

(četa) bataljon	Broj partizana	Po narodnosti									Soc. sastav				
		Srba	Hrvata	Čeha	Muslimana	Slovaka	Njemaca	Rusa	Židova	Mađjara	Cigana	Radnika	Seljaka	Intelek.	Slobod. zvanja
I.	268	233	21				I	1	1	1	3	32	229	3	4
II.	373	341	1	1	1							31	337	5	
Bol. četa	61	56	2			1	1			I		5	54		1
Pion. četa	46	42	4									4	42		
Mob. c?	117	108										12	100	5	
štab 1. 0.	36	28	6						2			25	9	1	1
Ukupno	901	808	65	15	1	1	2	1	3	2	3	109	771	15	6

Polit, komesar
J. Krajačić³

¹ Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 34—8, k. 1481.

² Mobilni centar

* Josip Krajačić. Poginuo nesrećnim slučajem 1945 god. kao komesar Dvanaeste slavonske divizije.

³ Poginuo u s. Ribnjačkoj 1943 god., od bombardovanja neprijateljske avijacije, kao komandant Osmamnaeste slavonske NOU brigade.

BROJ 1

Jedinica: I odred

III oper. Zone

Vojnička obrazovanost												Nije služilo vojsku	1 rimedba
Oficira	Podofic.	Pješaka	Mitralj.	Artilj.	Konjica	Mornara	Minera	Kurira	Saniteta	Avijat.	Bolničara		
1	7	97	2	7	3						1	150	
	2	83	7	15	4				1	1		260	
	2	3		1		1				1	2	51	
	2	8		2			2	1				31	
	3	41	1	1								71	7 drugarica
1		4		2	1	1				2		25	2 drugarice
2	16	236	10	28	8	2	2	1	1	4	3	588	

Komandant
Uroš Popara⁴

S P I S A K

Datum: 30 novembra 1942

Bataljon (četa)	Mitraljezi					P u š k e										Bombe		Mine	Ek- sploziv	Korde	
	teški patrona	prani patrona	puškomitraljez	patrona	manžera	patrona	maniljera	patrona	fr. tromet.	patrona	dvocevki	patrona	defanzivne	ofanzivne	zapaljive	nagazne	dim. patron	trotil	upaljači	brzogoreće	sporogoreće
I		1	54	1	300	88	4.835	52	1.365		9	135	18	18							
II		2	190	4	1.190	219	16.415	96	1615	4	125	1	16	88	92						
Bol. č.						7	245	6	153		7	81	4		1						
Pion. č.						2	180	13	370		3									6 m	120
Mob. č.						1	80	3	58		5	20		2							
Štab		2	160			14	930	10	183	1	32		15	8							
Svega		5	404	5	1.490	331	16.685 ^s	180	3.744	5	157	25	252	125	120	1				6 m	120

Polit, komesar
J. Krajačić

^a Pogrešno zbrojeno. Treba 22.685.

^b Treba 28.

* Primjedba stavljena mastilom.

BROJ 2

Jedinica: I odred
III oper. Zone

Revolvera										Hladno oruž.		Vojni pribor		Oprema										
voj. državni	patrona	stejer 8 m/m	patrona	stejer 9 m/m	patrona	gaser	patrona	7,65 m/m	patrona	6,35 m/m	patrona	baioneta	noževa	dalekozor	kompas	topog. karto	turist. karte	opasača	fišketija	čuturica	ašova	ručeva	uprtača	Priloga
10	91			1	5			4	19	3	16	98		3	1	4		188	120	22		26		
12	124	1	8	2	14	4	16	2	6	2	8	121		4	1			166	175	25		19		
							2	12				10	2		1			21	14				14	
							2	8					1								5			
												2						3	4	2				
6	60	1	8	2	8	2	11		1	4	2	7	5	5	5	2	2	26	19	7		5		
u 20	275	2	16	5	27	10	47	6	25	6	28	233	10	12	8	6	2	404	332	61		50	14	

Komandant
Uroš Popara

BR. 1.10

PISMO ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 30 STU-
DENOG 1942 GOD. ŠTABU KALNIČKOG NOP ODREDA O
POTREBI USPOSTAVLJANJA ČVRSTE MEĐUSOBNE VEZE
I NEKIM AKCIJAMA SLAVONSKIH JEDINICA*

ŠTAB
ni OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZAN. ODREDA
HRVATSKE

Broj: 762/1942

Dana 30 novembra 1942

ŠTABU KALNIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Dragi drugovi!

Primili smo vaše pismo od 23. XI. ov. god.- U pismu ste nam izcrpno dali obrazloženje o situaciji vojnoj i političkoj na vašem terenu. Iz pisma nam postaje jasno da ste se konačno i učvrstili na tom sektoru i da vaš rad kako politički tako i vojni teče u duhu zadataka koji su pred vas postavljeni. Kako vidimo najveću poteškoću imate u mobiliziranju novog ljudstva. Ako imamo u vidu teren na kome se nalazite, pa zatim koliko je okupator i njegova marionetska vlada zainteresirana tim terenom nije nikakovo čudo ako na takve prepreke i poteškoće nailazite. Da bi se to pitanje što povoljnije i čim prije riješilo u korist naše Narodno-oslobodilačke borbe, jasno je da morate posvetiti najveću pažnju vašoj političkoj djelatnosti, a paralelno s tim što češćim akcijama većeg stila. Time ćete steći povjerenje tamošnjih masa, narod će ubrzo uvidjeti laž kojom se okupator i njegove sluge služe i steći povjerenje da je naša vojska jedino ispravna i da smo mi jedini ti koji se bore za istinsku slobodu kako srpskog tako i hrvatskog naroda.

Sto se tiče četničke opasnosti, a koja je sada jedna od najvećih opasnosti, mi smo preduzeli i preduzimamo i preduzet ćemo sve mjere opreznosti, ostaćemo do kraja strogo budni, kako bi tu opasnost pod svaku cijenu otklonili. U vezi sa vašim pismom cvilić i lazgovarali smo sa komandantom Bilogorskog bataljona,* kao i sa polit, komesarom' o svemu tome što nam javljate. Oni će poduzeti potrebne mjere, da se ti i takvi narodni neprijatelji, mračni tipovi upravo društveni ološ očisti kako iz redova naših partizanskih jedinica ukoliko tak-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istorijskog instituta pod br. 35—4, k. 1481.

¹ Vidi dok. br. 89.

" Đuro Dulić

* Mirko Bulović

vih postoji, a onda i iz naših sela. Vi trebate da nam dadete sa vaše strane punu podršku, te da nas obavještavate o takvim pojavama kako bi mi mogli s naše strane u pravo vrijeme intervenirati. Interesira nas ko su ti kuriri koje ste vi slali do nas, a do danas se nisu nama javili, a kako vidimo nema ih ni kod vas. Po mogućnosti javite nam njihova imena kako bi mi mogli da ih potražimo. Isto tako javite nam imena dezertera iz vašeg odreda, a koji su otišli u pravcu Bilo Gore.

U vezi sa vašim predlogom, da se jedna četa Bilogorskog bataljona prebaci do pruge Koprivnica—Križevci javljamo vam da ćemo čim se zato stvore potrebni preduslovi kako vojni tako i politički jednu četu prebaciti na taj sektor.

Naša je želja da veza između nas i vas bude što čvršća. Želimo da održavamo najprisniju vezu sa štabom vaše Zone. Zato šaljemo dvojicu naših kurira prvo do vašeg štaba, a vi ih uputite do vaše Zone. Poslije toga a pošto se kuriri vrate mi ćemo negdje na sredini između nas i vas uspostaviti jedan vod za vezu. Vi učinite sve sa vaše strane, da čim prije dođemo do takve veze koja je poželjna i sa jedne i sa druge strane.

Naročitih novosti kod nas nema. Samo toliko da vam javimo, da je naša Brigada⁵ dana 20. XI. ov. god. sačekala u zasjedi na sektoru Kamenska — pet stotina legionara, kulturbundaša i Nijemaca, te ih tako smlatila da je na bojnom polju ostalo ni manje ni više nego 102 mrtva. Tom prilikom naši su brigadiri dobili 22 puške mauzer, 2 puškomitraljeza i dva prsna mitraljeza. Ovo je zbilja uspjeh i smatramo da je to jedna od najvećih akcija koje su izveli Slavonski partizani. Osim toga naš II bataljon I odreda izveo je isto tako jednu sjajnu akciju. Naime 27. ov. mj. na istom onom mjestu gdje je vaša proleterska četa u svoje vrijeme zaustavila vlak i taj bataljon je zaustavio vlak te dobio 120 karabina, 1 puškomitraljez, 240 pari cipela, 120 šatorskih krila, mnogo šinjela i ostalog ratnog materijala. Sve to odigralo se kod stanice Bujavica—Brezine na pruzi Banova Jaruga—Pakrac. Pored toga taj isti bataljon izveo je jednu sjajnu akciju na Strmac kod Gradiške te bez i jedne žrtve dobio 47 pušaka, 1 puškomitraljez, dva prsna mitraljeza, 14000 metaka (nemojte misliti da smo se prevalili u brojci tačno toliko) i nešto preko stotinu bombi. Bilo je pored toga i drugih manjih akcija o kojima nećemo ovaj put pisati. No jedno je sigurno da ćemo tim putem nastaviti dalje zaoštravati borbu, čistiti nemilosrdno fašističke gadove iz naših sela i gradova...

Javite nam se čim prije i što opširnije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant

* Odnosi se na Dvanaestu slavonsku NOU brigadu.

u*

BR. 1.10

PISMO POLITIČKOG KOMESARA PETE OPERATIVNE
ZONE OD 30 STUDENOG 1942 GOD. OKRUŽNOM KOMI-
TETU KP ZA HRVATSKO PRIMORJE O NAPADU NA SE-
VERIN I FORMIRANJU ČETRNAESTE NO BRIGADE¹

344»

STAB V OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE

Dne 30. XI. 1942

Druže Mato,²

Primio sam tvoj list, a glede onoga zakašnjeno je a da bi se moglo što poduzeti.¹ Upozoravaš me za Monda.⁴ Molim te konkretno mi javi o svim njegovim svinjarijama, pa da nešto poduzmemo.

Nemam vremena da vodim neke evidencije o tim ljudima, premda ćemo ih sve porazbacati na sve strane, a većim dijelom u Brigadu. Za vezu između nas i vas moramo ostaviti dva ili četiri čovjeka, a sve ostalo neka ide u Brigadu. Molim te Mondu odmah pošalji za Drežnicu.

Mogu te obavijestiti da je Brigada, kako je prije par dana otišla na put, poslije akcije na pruzi, izvršila napad na Severin. Borba je trajala cijelu noć i skoro svu posadu domobrana i žandara su uhvatili. Tom je prilikom zaplijenjeno oko 70 pušaka, 3 p. mitraljeza i raznih drugih stvari... To je zaista bila divna akcija.

Formirah smo novu Brigadu,⁵ sve sami Primorci i Gorani. Komandant te nove Brigade je Dušan Matetić politički komesar Vinko,⁰ zamj. komandanta Lenac,⁷ a zamjenik komesara Stipe⁸ iz III. bat. VI. brigade.

Radio vijesti nismo još izdali, ali nekako teško zadnje vrijeme slušamo, pa [h]oću da te obavijestim o događajima koje znamo. Napravljen je proboj i na centralnoj fronti i Crvena Armija probila se do nekih 20—30 km. Na tome sektoru fronta što uništene što raspršene 4 pješadijske i jedna oklopijena divizija. Dakle znači ofenziva na cijeloj fronti. Jučer je govorio ra-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKH.

² Mato Kršulj, tadašnji član OK KPH za Hrvatsko Primorje

* Redakcija nije ustanovila na što se misli.

³ Redakcija nije ustanovila na koga se odnosi.

⁴ Vidi dok. br. 105 i 108.

* Vinko Svob

* Ivan Lenac. Vidi dok. br. 108, primjedba br. 2.

* Stipe Ugarković

dio London o sovjetskoj štampi, a među ostalim govori o pitanju partizanskog rata u zemljama Jugoslavije. Tom prilikom London, ističući partizanski rat kod nas, nije spominjao Dražu Mihailovića.

Inače drugih novosti nema.

Tebe i Oskara kao i ostale drugove
drugarski pozdravlja:
Joso⁹

SMRT FASEZMU — SLOBODA NARODU!

' Joso Gržetić

II

USTAŠKO-DOMOBRANSKI I TALIJANSKI DOKUMENTI

BR. 112

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMISKOGR KOPUSA OD
1 STUDENOG 1942 GOD. O DEJSTVIMA PODREĐENIH I
PRIDATIH JEDINICA NA PODRUČJU LIKE, GORSKOG
KOTARA I ISTOČNOG DIJELA ISTRE¹

TELEGRAM

OD KOMANDE V ARMISKOGR KOPUSA KOMANDI
SUPERSLODE² OPERATIVNOM ODJELJENJU

Br. 13837/Op. Novosti u 18 časova dana 1 studenog. Pokreti ustanika: 1) Informatori saopštavaju da su se ustanici iz zone Medak prebacili u zonu Velika Popina (RO-EH) i Mala Popina (RO-DV).³ 2) Izgleda da je grupa ustanika⁴ koja pripada formaciji Bobić Milana⁵ dislocirana u zoni Kuzmanovača (MH-FT). Divizija »Granatieri«: Postavljene zasjede i vršena čišćenja u zoni Cerovnik (AL-XV), Mišćevići (AL-XV), kota 744 (KI-GO), Savice (KI-AD). Ništa značajno. Divizija »Re«: Dana 31. o. m. hrvatski žandarmi sukobili se sa ustanicima kod Rukavine (MH-FV) ubivši dvojicu i zaplijenivši 2 puške. U noći uoči 1-og, patrolu od 3 žandarma zarobili ustanici u zoni Gostavaiča, (MH-FT). Danas su naše jedinice i formacije M. V. A. C. čistile zonu Mlakvena Greda (XV-FV) i Dulibica (XV-FT). Ništa zna: Čajno. Divizija »Lombardia«: Opravljen prekid željezničke pru-

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Comando Superiore FF. AA. »Slovenia—Dalmazia« — Viša Komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«.

³ Odnosi se na Devetu, ličku, NO brigadu, koja se na ovo područje prebacila krajem listopada. Vidi dok. br. 3.

⁴ Četvrti lički NOP odred

⁵ Tadašnji komandant Četvrtog ličkog NOP odreda. Poginuo nesrećnim slučajem početkom 1945 god., kao komandant Osječke NOU brigade.

ge između Hreljina (AT-XN) i Gomirja (AX-XI) o kojem se govori u depeši 13201 od 31/X: predviđa se da će biti završeno u toku današnjeg dana, 1/XI. Bataljon domobrana iz Oštarija izvršio je danas čišćenje zone k. 331 (XT-AP) i k. 512 (XT-AR) i 316 (XV-AR), padinu južno od Bogdanova Vrh. Ništa značajno. V grupacija granične straže: Zasede i čišćenja sljedećih mjesta: Kastav (TN-BD), Marčelji (TF-BD), Jelenje (UH-BD). Ništa značajno. Naše jedinice nastavile su čišćenje Kupe. otkrile i uništile jedan logor, pobivši 17 ustanika i uhvativši 20 lica, među kojima nekoliko žena.⁰ Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez i 20 pušaka. Obalska Zona: Dana 31/X čišćen zaselak Dragaljin (VO-AN). Ubijen 1 ustanik koji je pokušao bjekstvo. General Coturri.⁷

V.P. 41,⁸ 1 studeni 1942-XXI

(M.P.).⁹

BR. 113

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 1 STUDENOG 1942
GOD. O OPERACIJI »GORJANCI«, BORBAMA NA PO-
DRUČJU DALMACIJE I O POKRETIMA TALIJANSKIH JE-
DINICA I JEDINICA NOV I PO HRVATSKE¹

1 studenog, nedelja

Operativni ciklus² — zona XI armiskog korpusa:

Divizija »Cacciatori«: nastavila je predviđene pokrete pažljivo čisteći veoma težak i gusto pošumljen teren. Dostignuta je linija Naharovec, Vrhpolje, kota 1002 i uništene su ustaničke barake i pozadinski uređaji.

— *Divizija »LombarčLia«*: nastavila je pokrete prema sjeveru dostigavši Osoviye—Sošice—Kalje.

U toku noći između 29 i 30 X, u 3,30 časova, partizani® su u zoni Mrzlopolje napali i savladali ustašku odbranu, zatim su se uputili ka Grabaru u vjerovatnoj namjeri da dođu do svog

⁰ Ne radi se o partizanima, već o civilnom stanovništvu koje je izbjeglo u šumu.

¹ General Renato Cotturi, komandant Petog armijskog korpusa.

² Vojna pošta br. 41. To je broj Vojne pošte komande Petog armijskog korpusa.

* Okrugli pečat: kao u naslovu.

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Odnosi se na operaciju »Gorjanci«. Vidi tom V, knj. 8. dok. br. 160.

¹ Vidi dok. br. 4.

centra za prikupljanje u Crnoj Mlaki. Intervencija naše artiljerije i bersaljerskog bataljona ograničavala je kretanje partizana. Gubici ustanika: 8 mrtvih; ustaški gubici: 8 mrtvih i 3 ranjena⁴ (vidi Dnevnik, 31 pr. mj., pasus 11).® Avijacija je izvršila nasilno izviđanje u zoni Abatova Gora i tukla je malim bombama i mitraljirala ustanike u blizini naselja Oštre.

Vijesti o neprijatelju: Partizanske formacije⁵, tučene malim bombama i mitraljirane juče u zoni Tihočaj—Sv. Križ, primijećene su u pokretu prema jugoistoku. Druga banda od oko 300 ljudi primijećena je u pokretu od Vrhopolja prema Abatovoj Gori. Još jedna banda od oko 200 ljudi, pod komandom izvjesnog Kambiča,⁷ teži da iz zone Zavode krene prema sjeveru, forsirajući njemačko preprečavanje⁸ uz pomoć njemačkih vojnika dezertera.⁹

Zona V armiskog korpusa: Divizije »Granatieri« i 1. brza izvršile su čišćenje i u toku su izviđanja.

Zona XVIII armiskog korpusa:

Divizija »Bergamo«: Ustanici¹⁰ su napali naše garnizone u Markarskoj i Baškoj Vodi (vidi jučerašnje vijesti o neprijatelju) iz minobacača i automatskog oružja. Napadi su odbijeni. Oštećena je luka Krvavica. U zonu je poslat 1 ojačani bataljon i inžinjerske jedinice radi popravke. Pozvane su i dvije topovnjače radi eventualne intervencije s mora.

Divizija »Sassaric U toku noći ustanici su napali žandarmerijsku stanicu Vrpolje.¹¹

Napad je odbijen. Šest žandarma mrtvi, dva ranjena. Protivnički gubici nisu utvrđeni. Avijacija je snabdjela garnizon u Bos. Grahovu sanitetskim materijalom.

Vijesti o neprijatelju: Potvrđene su koncentracije ustaničkih snaga koje dolaze iz Like u zonu sjeverno od Gračaca i Bosanskog Grahova i pokreti u zoni Biokovo.¹² Kraljevska italijanska

⁴ Gubici naših jedinica bili su 4 ranjena. Vidi dok. br. 4 i 21.

⁵ U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Belokranjski bataljon i Gorjanski bataljon Istočno dolenjskog NOP odreda

[†] Dušan Kambič

⁷ Njemačke jedinice su zatvorile liniju Sv. Jernej—Kostanjevica i obalu Krke.

⁸ Prema izjavi potpukovnika Ivana Majnika u pomenutim jedinicama nije bilo njemačkih dezertera.

¹⁰ Dijelovi Biokovskog NOP bataljona.

¹¹ Napad su izvršili dijelovi Druge proleterske NOU brigade i dvije čete Prvog bataljona Druge dalmatinske NOU brigade. Vidi dok. br. 8.

¹² Odnosi se na Devetu, ličku, NO brigadu. Koncentracije snaga u zoni Biokova nije bilo. Tamo se nalazio Biokovski NOP bataljon.

vojna misija depešom 5151 saopštava da hrvatski Glavni stožer smatra da učestvovanje 4 hrvatska bataljona (Metzger)¹³ u poznatim operacijama (poslije operacije »Gorjanci«) nakon završetka operacija koje su sada u toku pretstavlja opasnost jer bi zona Gorjanci ostala potpuno bez vojske. Hrvatski Glavni stožer podvlači cjelishodnost da se tamo ostavi kao posada izvje stan kontingent hrvatskih trupa.

Supersloda dostavlja Komandi divizije »Lombardia« šifrovani radiogram 21708 u kome naređuje da na završetku operacije »Gorjanci« jedan od 4 ustaška bataljona »Metzger« ostane u zoni Gorjanci. Za ostala 3 bataljona (V—XXXIII—XXXV), koji su već na raspolaganju divizije »Lombardia« ranije utvrđeni znaci ostaju nepromijenjeni (vidi Dnevnik, 31. listopada, pasus 3).¹⁴ Radiogram se dostavlja, radi znanja, komandama V i XI armiskog korpusa i Kr. italijanskoj vojnoj misiji u Zagrebu (vidi gore). Komanda XI armiskog korpusa dostavlja, radi znanja, depešu 02/110946 kojom diviziji »Isonzo« naređuje da u Karlovac odmah uputi komandu bataljona i dvije čete 105 crnokošuljaškog bataljona, gdje će ostati sve do povratka 81 crnokošuljaškog bataljona (vidi Dnevnik, 30-X, pasus I).¹⁸ Komanda XI armiskog korpusa dostavlja, radi znanja, depešu 02/10947 kojom ovlašćuje diviziju »Lombardia« da zadrži na raspoloženju 81. crnokošuljaški bataljon sve do kraja operacije.

BR. 114

DNEVNI IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE VOJNICE OD 1. STUDENOG 1942. GOD. O BORBAMA NA ŽUMBERKU I KORDUNU¹

DNEVNI IZVJEŠTAJ BR. 98
ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE VOJNICE PREMA PRIMLJENIM PODACIMA

1. studenog 1942. godine do 9 sati

I.

31. listopada javio je kotarski predstojnik iz Čazme, da se kod s. Vrtlinske (7 km. juž. od Čazme) pojavila jedna grupa od 90 partizana.²

" Ustaški pukovnik Metzger, zapovjednik »žumberačke skupine« (sastava četiri ustaške bojne).

¹⁴ U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 1/1—8, k. 15.

* Dio bataljona Moslavačkog NOP odreda.

II.

Zapovjednik III. stajaćeg zdruga izvještava 31. ov. mj. da je jedna jača grupa partizana (600—700) pod pritiskom Talijanskih snaga sa zapada—probila postave XXXV. ustaške bojne oko 3 sata u jutro i između s. Budinjaka i Glušinja otišla u pravcu s. Grabar i ka Rešpeternici (747).³

U toku ovog probijanja partizana kroz naše postave došlo je do žestoke borbe prsa o prsa.

Sa naše strane do sada nađeno 6 mrtvih i ima više ranjenih. Gubitci partizana nisu još točno utvrđeni.

Na osnovu gornje obavijesti izdat je 31. ov. mjeseca nalog od strane ovoga zapovjedništva. da III. stajaći zdruk izda nalog stroge opreze od postrojbi V. bojne na osiguranju pruge Karlovac—Zagreb, kao i 2. satu XXXV. bojne u Zdenčini, a sa ovim događajima da se upoznaju i Talijani.

Naknadnim izvješćem zapovjednika III. stajaćeg zdruga javljeno je, da se ova grupa partizana 31. ov. mj. nalazi na području s. Gračac — Paljugi — Brezovac — Višoševići (Zečak—Pečno).

Od strane zapovjednika III. stajaćeg zdruga pukovnika Metzgera (zapovjednik postrojbi na Zumberku u zajedničkoj akciji sa Talijanima) učinjen je prijedlog za akciju protiv ove grupe partizana koja je izbjegla na područje Pečno i Zečak, ali njegov prijedlog nije usvojen.

Radi ovih događaja došlo se do puškaranja od strane pojedinih postrojbi na čuvanju pruge Karlovac—Zagreb, te se dogodilo da je pod tim dojmom zadržat putnički vlak kod Zdenčine i oko 5 sati pod pratnjom oklopnog vlaka propušten za Zagreb.

Na osnovu gornjih podataka kao i izvješća pukovnika Metzgera, da će se pod 1. studenim okončati akcija na Zumberku—izdat je nalog puk. Metzgeru, da sa postrojbama drži dosadanju crtu, s tim da postavi posade u s. Sošice i Tomaševci, a XXXV. bojnu da uputi na Zečak i Pečno gdje imaju ostati do daljnjega i pročistiti to područje od partizana. Ovu zapovied ima izvršiti samo u slučaju ako Talijani ne izdaju neku drugu zapovied u vezi sa preduzetom akcijom na Zumberku.

" Ustaški obruč na tome sektoru probili su Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske, jedna četa bataljona »Josip Kraš«, jedna slovenačka četa sastavljena iz nepotpune čete Belokranjskog bataljona i dvadesetak boraca iz Gorjanskog bataljona. Pri probijanju obruča ubijeno je 15 ustaša, a 2 su zarobljena: zaplijenjeno je: 1 bacač, 8 pušaka i još neki materijal. Vidi dok. br. 4 i 21.

III.

Zapovjednik III. stajaćeg zdruga izvještava, da je na Brezovoj Glavi* bilo zarobljeno 65 ustaša i 1 zastavnik od III. gorske bitnice i da su ih partizani streljali. Jedan zastavnik iz ove bitnice presvukao se u domobransko odijelo i za njegovu sudbinu se nezna.

IV.

Zapovjednik IV. ustaškog zdruga putem krugovala javlja 31. listopada: Noću 29/30. ov. mj. u 1 sat napale su jače snage partizana⁸ na Rakovicu (27 km. sj. zap. Bihaća) i zapalile sela: Močila—Oštarske Stanove i Selišća. Napad je podpomagan i sa dva tenka sa kojima partizani sada raspolažu.

Upućena pojačanja iz Drežnika Grada i Cazina sa posadom iz Rakovice uspjeli su rastjerati partizane i osigurati cestu prema Oštarskim Stanovima i Drežnik Gradu.

Naši gubici: 3 poginula ustaša.

Gubici partizana nisu poznati.

Plien 10 pušaka i 1 strojica,

o

(M. P.)⁷

P. n. glavara odjela
glavnostožerni pukovnik
(KLISANIC)
Klišanić"

Razaslato:

1. — Glav. Stož. Dom. (oper. odjel)
2. — Zapovjedniku Stajaćih zdругova.

1/X"

• Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 71 i 82.

⁷ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 9G.

• Izostavljen je tekst koji govori o borbama u Bosni (kod Rogatice). I u sljedećim dokumentima ima ovakvog izostavljanja. Takođe Redakcija izostavlja i druga mjesta iz ovih dokumenata, koja nisu značajna za izučavanje djelatnosti NOV i PO Hrvatske.

⁸ Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska — Zapovjedništvo ustaške vojnice Zagreb — pothvatni i izobrazbeni odjel

• Ivan

⁹ Dopisano crvenom olovkom. Paraf »D* pukovnika Dragojlova. načelnika operativnog odjela Glavnog stožera domobranstva, nalazi se pri dnu teksta skoro svih domobransko-ustaških dokumenata.

BR. 1.10

ZAHTJEV GENERALA PRIMIERIA OD 2 STUDENOG 1942
GOD. ZA BOMBARDOVANJE I MITRALJIRANJE POD-
RUČJA KRNJAK¹

V.P. IO,² 2 studenog 1942-XXI

OD SUPERSLODE — OPERATIVNOG ODJELJENJA
VAZDUŠNO TAKTIČKOJ KOMANDI SUPERSLODE

Ručnim fonogramom

i, *radi znanja:*

KOMANDI V ARMISKOG KORPUSA Telegram
KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA

TM. 3 Supersloda 21800 — 122 — 2/XI 11,45
21800. Molimo da naredite da se dana 2 studenog o. g. izvrše sljedeće vazdušne akcije:

Prvo. Bombardovanje zone Krnjak (NM — AX), sa naročitim obzirom na grupe kuća Tomići i Podgorje (NM — AV), gdje su primijećene partizanske komande i razna sredstva.

Drugo. Eventualno tučenje malim bombama i mitraljiranje partizanskih elemenata primijećenih na drumu Krnjak (NM — AH) — Veljun (NM — AR).

Naročitu pažnju posvetiti mjestu Breborina (OI — AV), gdje se nalazi jedna partizanska komanda.

Sva mjesta su na karti »J«, sekcija Karlovac.

NAČELNIK ŠTABA SUPERSLODE
Primieri

BR. 116

**UPUTSTVO KR. PREFEKTURE ZADAR OD 2 STUDENOG
1942 GOD. O POSTUPKU PREMA PORODICAMA
PARTIZANA¹**

ZADAR, 2 studenog 1942 — XX

— Povjerljivo² —

KR. PREFEKTURA — ZADAR

Kabinet Br. prot. 4236

Predmet: Postupak sa porodicama ustanika. —

Primio sam izvještaj koji si uputio pismom br. 1531 od 29 prošlog mjeseca.³

Uzeo sam na znanje njegov sadržaj i potvrđujem djelimično mjere preduzete protiv porodica odmetnika.

Treba odmetnike i njihove članove porodica smatrati da neposredno ili posredno pripadaju ustanicima i kao takvi treba da budu tretirani.

U vezi s tim, pozivam se na precizna uputstva koja sam za vrijeme raporta dao civilnim komesarima prošlog mjeseca, i ponavljam da svi članovi porodica onih koji se udalje iz sadašnjeg mjesta stanovanja bez prethodnog ovlašćenja i bez opravdanog razloga treba da se pohvataju i upute u koncentracioni logor Molat, nezavisno od toga da li su neposredno odgovorni.

Ponavljam još jednom, ali posljednji put, da ću svaku slabost, svaku samilost, smatrati negativnim elementom u odnosu na civilne komesare.

Potvrditi prijem.

PREFEKT

General Gaspero Barbera
Barbera

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 40). Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan crvenom olovkom. Ovo uputstvo je upućeno civilnom komesaru na ostrvu Ižu.

² Napisano crvenom olovkom.

* U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

BR. 117

**IZVJEŠTAJ KOMANDE CETE KRALJEVSKIH KARABINJERA
U ŠIBENIKU OD 2 STUDENOG 1942 GOD. O SABOTAŽI
U ELEKTRIČNOJ CENTRALI NA R. KRKI¹**

KR. PREFEKTURA — ZADAR³

Kabinet

6 stud. 1942 — XXI

Otvaranje pošte

**KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE
IX MOBILNI BATALJON
(četa iz Šibenika)**

Br. 733/2 prot. 3 odjelj. Šibenik, 2 studenog 1942-XXI

Predmet: Djelo sabotaže u električnoj centrali na Krki. —

Kraljevskoj kvesturi	Zadar
Komandi Grupe kr. karab.	Zadar

31 listopada u 21 čas, u električnoj centrali na Krki, u cilju sabotaže, došlo je do eksplozije koja je teško oštetila mašine i smjesta prekinula proizvodnju električne energije. Tim povodom je nestalo osvjetljenje u Šibeniku, a 38 električnih peći fabrike aluminijuma u Lozovcu paralizovano je.

Iz daljeg utvrđivanja se pokazalo da je postavljeno ukupno 5 eksplozivnih punjenja, svako od 2 kg sa sporogorućim štapinom; dva koja su postavljena ispod elektromotora eksplodirala su i oštetila ih. Od druga dva, postavljena ispod sprave za raspodjelu struje po provodnicima, samo jedno je eksplodiralo, dok je stručno osoblje uklonilo drugo punjenje. Najзад je peto eksplodiralo u suterenu za pumpe, izazvavši druge štete.

Treba provjeriti da li je još eksploziva postavljeno u podzemne prostorije, u koje je sada prodrła voda.

Tehničko osoblje smatra da će moći da reaktivira centralu za nedjelju dana. Drukčije je u fabrici aluminijuma u Lozovcu, gdje šteta, procijenjena na oko jedan i po milion, počinjena u pomenutim električnim pećima uslijed prekida struje, neće moći da se popravi bar prije dva mjeseca, utičući znatno na ritam proizvodnje te fabrike.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Okrugli pečat prijema.

Treba napomenuti da se u momentu eksplozije cijelo tehničko osoblje fabrike — izuzev inženjera hernije Bauer Franje — nalazilo u Šibeniku.

Kapetan, komandant garnizona Lozovac, obavijestio je, preko telefona, komandu sektora Šibenik da uz propisnu pratnju, što je moguće brže, sprovede u Lozovac tehničko osoblje fabrike koje se, ponavljam, nalazilo u Šibeniku; ah komanda sektora je iznijela nemogućnost da odgovori na to traženje, jer nema na raspoloženju vojnike za pratnju, niti transportna sredstva.

U 0,20 h jedan poručnik sa 28 ljudi iz fabričke posade pošao je iz Lozovca na motorizovanim sredstvima te fabrike, da bi iz Šibenika doveo traženo tehničko osoblje, koje je stiglo u 2,05 h.

Prema onome kako je izviješteno, da je na vrijeme došla intervencija inženjera, prije no što je istopljeni aluminijum mogao da se ohladi u peći, šteta bi bila mnogo manja.

Sabotažu su izveli sljedeći radnici električne centrale, koji su poslije postavljanja eksploziva pobjegli i sakrili se zajedno sa svojim porodicama:

- 1) Konjevoda Antun pok. Mile iz Konjevrate;
- 2) Supe Franjo pok. Josipa iz Konjevrate;
- 3) Gulin Sime pok. Marka, iz Lozovca;
- 4) Slavica Sime pok. Krste.⁸

Prvog tekućeg, po podne, izvršene su represalijske nad imanjem navedenih, čije su kuće zapaljene.

Kapetan komandant čete
— Giuseppe Bungaro —

X

• Ovu akciju izveo je jedan vod Šibenske čete u saradnji sa pomenutim radnicima. Vidi dok. br. 69.

BR. 118

**IZVJEŠTAJ KRALJEVSKE KVESTURE U SPLITU OD 3
STUDENOG 1942 GOD. O PREDUZIMANJU POLICIJSKIH
MJERA I ČIŠĆENJU NA PODRUČJU SPLITA I KAŠTELA'**

KR. KVESTURA — SPLIT

Br. 018857 Kab.³

Split, 3 studenog 1942/XXI

0019219

6 studeni 1942-XXI³

Predmet: Komunistički pokret u Splitu i provinciji.

GUVERNATORAT DALMACIJE

7 studenog 1942-XX

prispjelo

GLAVNOJ DIREKCIJI POLICIJE

Zadar

Kao što sam ranije izvijestio, organizacija komunističke partije bila je u bivšoj Jugoslaviji i u splitskoj provinciji tolerisana i možda čak pomagana," pošto se smatrala korisnom u cilju denacionalizacije mozaika rasa koje su postojale u rasparčanoj kraljevini. Ta organizacija bila je, može se tvrditi, totalitarna i nije štedjele nijednu kategoriju, nalazeći plodan teren za propagandu ne samo među siromašnijim nego i među intelektualcima.

Zaslijepljeno i zbunjeno munjevitim ratom, stanovništvo Dalmacije, a naročito ove provincije, ostalo je neko vrijeme mirno, ali je docnije, uvjereno u pomirljivo i velikodušno djelovanje Italijana, malo-pomalo ponovo zaslijepljeno veoma aktivnom propagandom, hranjenom neprijateljskim zlatom.

Prve manifestacije subverzivnih neprijateljstava, sa silovitim formama terorističkih atentata, izrazito balkanskog tipa,

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 22 D).

* Kabinet Guvernera Bastianinia.

* Datum prijema i broj protokola.

* Pečat prijema.

" Netačno. KPJ je bila u ilegalnosti od 1920 god. pa sve do Ustanka, stalno proganjana od svih vlada stare Jugoslavije.

primijećeni su u rujnu 1941° i nastavile su se sve do prije nekoliko mjeseci.

Policiski organi, iako u krizi organizacije, počeli su težak i uporan rad, uspjevši da identifikuju i uhapsu izvršioce većeg dijela terorističkih atentata, postigavši opipljive rezultate i uspjevši, naročito u gradu Splitu, da dezorganizuju najstrašnije i najopasnije grupe, kako se vidi po priznanju same komunističke partije, nađenom u jednom od mnogih propagandnih biltena koji su sekvestrirani.

Najveća mržnja usmjerena je prema policiji, koju komunisti označavaju kao najstrašniji i najopasniji organ, za njih, razumije se.

Ali, nemajući snage ni odvažnosti da se frontalno **bore sa** tim organom, pokušavaju da ga okruže klevetama i sistematskim ocrnjivanjem, po školi Don Basilija, modernizovanoj **novim** boljševičkim pravilima. Ali i na tom planu će biti tučeni, **sigurno**, kad im se suprotstavi najveća korektnost i moralna **snaga**, stroga disciplina potčinjenog osoblja i djelatnost zasnovana **na** napadačkoj i odvažnoj psihologiji.

U vezi s tim, smatram za dužnost da obavijestim **da ću**, saglasno načelnim direktivama primljenim od te više **direkcije**, a uz odobrenje Ekselencije Prefekta provincije, **koristeći se** nedavnim pojačanjem snaga, ovih dana početi **operacije** čišćenja, naročito za vrijeme policiskog časa, u opštinama **Kaštela**, gdje stanje javne bezbjednosti postaje svakim danom **opasnije**.

Tim operacijama, kojima ću lično rukovoditi, **koristeći se** izvjesnim profesionalnim iskustvom u tom pogledu, i **kad** rezultati ne budu mnogo vidljivi, očekujem da ću postići **odlične** rezultate u pogledu sprečavanja drugih nedjela.

Potrebno je, u vezi s tim, imati na umu da u opštinama ove provincije, s obzirom na nedovoljan broj pripadnika **stanica** formacije kr. karabinjera, i s obzirom na defanzivnu psihologiju vojnih garnizona, policiski čas poštuju oružane snage, dok **su** ustanici i odmetnici slobodni da idu okolo i da dejstvuju. **stižući** sve više odvažnosti.

Za izvršenje tih službi sklopiće se sporazumi sa nadležnom vojnom vlašću i djelovaće se u savršenoj saradnji sa kr. **kara-**binjerima.

Istovremeno je, bez odmora, nastavljena djelatnost administrativne organizacije službi; u tom pogledu, što se tiče političke kartoteke, u stanju sam da saopštim da je do 31 listopada ove godine klasifikovano 3584 subverzivnih elemenata, dok je krajem svibnja ove godine broj odgovarajućih dosijea jedva pre-

" Odnosi se na oružane akcije u Splitu. Međutim, prve nružan-akcije na području Splita počele su 14 kolovoza 1941 god. organiziranjem Splitskog i Solinskog NOP odreda. Vidi tom V. knj. 1, dok. br. 31.

lazio hiljadu. Ta cifra od preko 3500 pretstavlja jedva trećinu i stoga je potrebno da se svom žestinom nastavi sa identifikacijom i preventivnim mjerama.

Ali već sada uvjeravamo da se ništa neće zanemariti što služi boljem vršenju službi i normalizaciji stanja javne bezbjednosti.

KVESTOR
(B. Scaminaci)
Scaminaci

BR. 119

IZVADAK IZ IZVJEŠTAJA ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE
ORUZNICKE PUKOVNIJE OD 3 STUDENOG 1942 GOD. O
BORBAMA NA PODRUČJU DALMACIJE¹

ZAPOVJEDNICTVO
6 ORUZNICKE PUKOVNIJE

J. S. Broj 2591/taj
U Mostaru, dne 3. studenog 1942.

Predmet: Dnevno izvješće za 3.
studenog do 17 sati. —

1. — Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu (J. S.) — Zagreb
2. — Glavnom stožeru Hrvatskog domobranstva (Očev. Odjel) — Zagreb
3. — Zapovjedništvu ustaške vojnice (Glavni Stožer) — Zagreb
4. — Ravnateljstvu za javni red i sigurnost — Zagreb
5. — Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe ured I — Zagreb
6. — Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe ured II — Zagreb
7. — Zapovjedništvu III domobranskog sбора (Glst) — Sarajevo
8. — Zapovjedništvu 6 pješačke divizije (OP.) — Mostar
9. — Opunomoćeniku ministra unutarnjih poslova za velike župe Vrhbosna, Hum, Usora i Soli — Sarajevo
10. — Općem vojnom povjereništvu NDH, kod višeg zapovjed. talij. oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« (II armata) — Sušak

¹ Kopija, rađena na geštetneru, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod br. 17/1—18, k. 15.

11. — Općem upravnom povjereničtvu NDH. kod višeg zapovjed. tal. oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« (II armata) — Sušak

19. listopada oko 16 sati jedna grupa od 50 naoružanih partizana² izvršila je napad strojopuščanom i puščanom vatrom na dva broda između sela Drvenika i Zaostroga kod mjesta zv »Plana« (11 km s. z. od Gradca) i prisilila brodove da pridu k obali. Brodove su opljačkali i sa sobom su odveli ustašu Rudolfs Hirštajna mehaničara iz Osijeka. Ostale putnike nisu dirali, samo su ih opljačkali. Jedan od brodova zvao se je »Turist« vlasništvo Stipe Vodanovića iz s. Podgore kotara Makarska, dok je drugi nepoznatog porijekla. — Nikakove mjere za progon partizana nisu poduzete.

21. listopada u 24 sata jedna grupa od oko 1600 naoružanih partizana⁸ izvršili su napad na selo Zelovo (11 km s. z. od Sinja) Odjel od 78 milicionara pod zapovjedništvom 2 oružnika primio borbu, koja je vođena sve do 22 listopada u 9 sati, kada su partizani zbog velike nadmoćnosti u momčadi kao i oružju zauzeli selo, zarobivši 45 milicionara i 1 oružnika. Zarobljene milicionare i oružnika vodili su do sela Muć Donji i 23 listopada pustili su ih na slobodu. Gubitaka kod milicije nije bilo, ali se ni za gubitke partizana nema podataka.

28. listopada u 22 sata jedna grupa od oko 100 naoružanih partizana,⁴ izvršila je napad na oružničku postaju Blato n/C. (15 km s. i. od Omiša). Oružnici primili borbu koja je vođena do 23,15 sati, kada su se partizani pevukli u pravcu planine Mosor. Na našoj strani nije bilo gubitaka, dok se ni za gubitke partizana nema podataka. —

Zamjenik zapovjednika,
podpukovnik
Muharem Aganović
Aganović

(M.P.)⁸

¹ Dijelovi bataljona »Vid Mihaljević«.

* Mosečki Bataljon

¹ Mosorski bataljon

* Okrugli pečat: kao u naslovu.

BR. 1.10**IZVJEŠTAJ PRVE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 4 STUDENOG
1942 GOD. O NAPADU NA ĐURMANEC¹****BRZOGLASNIBRZOJAV**

TKO JAVLJA:		VRIEME:		KOME SE JAVILO:
1. pješ. divizija ppukovnlk Švajger	SATI	12.20		
	DAN	4.		
	MJESEC	studenog		
PRIMIO: ppukov.nik Žmavec	GODINA	1942	PREDAO:	

SADRŽAJ

Sada je primljeno izvješće iz Varaždina od pukovnika Boroše, da je noćas oko 300 partizana² u ustaškim odijelima napalo Đurmanec, na željezničkoj pruzi Krapina—Rogaška Slatina. Zapalili su željezničku postaju, jedan osobni vlak, poštu, razlupali brzoglasne aparate i odnijeli 3.000 Kuna.

Sada je u potjeri za ovom skupinom partizana skupina Crne Legije pukovnika Francetića.

4/XI D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 4/1—9, k. 15.

• Dijelovi Kalničkog NOP odreda

BR. 1.10

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE NADZORNE
SLUŽBE OD 4. STUDENOG 1942. GOD. O SITUACIJI NA PO-
DRUČJU SJEVERNO OD R. SAVE¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNICTVO
USTASKE NADZORNE SLUŽBE
ZAGREB

1. MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
operativni odsjek
2. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE
3. VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNIČTVU

Zagreb

Izvješće

Povjereništvo Ustaške nadzorne službe u Zemunu dana 4.XI.1942. u 8 sati dostavilo je brzojavku koja glasi:

»Sava na čitavoj dužini od Đakova pa skoro do Mitrovice osim na dva mjesta partizanima sasvim slobodna. Desetak obćina već u njihovim rukama. Preuzeli su vlast, zaveli svoju aprovizaciju, školstvo, šumarije i t. d. Potrebna žurna intervencija oružana i redarstvena. Preko Save se slobodno prebacuju ljudi, odnosi se naša hrana pa čak i drva. Oružništvo raspolaže sa malim brojem ljudi, oružja više nemaju. Povlače se već i iz sela Petrovci kotar Ruma. Potrebno ubaciti jače oružane snage koje će se obskrbiti u samim selima. Pustiti Savom nekoliko naoružanih motornih čamaca i spaljivati sva prevozna sredstva. Zapovjedništvo bi trebalo dati u jedne ruke, jer je slaba organizacija. Ovom povjereništvu potreban samovoz. Obširno izvješće slijedi.«

U Zagrebu, 4. studenog 1942. —

(M.P.)²

(potpis nečitak)

Isto je primljeno već od Zap. U. Nadz. Službe pod Br. V. T. 441/42 i 5/XI uzeto pod. op. br. u dalji rad.³

4/XI
D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog Instituta pod br. 4/1—18, k. 15.

* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

* Dopisano crvenom olovkom.

BR.

1.10

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE PJEŠAČKE DIVI-
ZIJE OD 4 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU NA VLAK
KOD S. BRĐANI I O SITUACIJI KOD BIHAĆA¹

PRIMLJENA

BRZOJAVKA

tek. broj očevid, lista prim. brzoj.

Broj	Vrsta	Slova	Vrieme	Primljen od Sisak putem krugovala	Predat putem	Podpis krilica»v- ulka
33/32	Z	77	4 XI 10s 10m	Vrieme 4/XI u 16 s 40 m	Ispravak 4/XI u 20 s 00a	JUSTIN
Službeni podatci			Naslov: OPEROD* ZAGREB			

Danas u 0120 napad na vlak D 16 zapadno od Brđana.³ 3 do-
mobra mrtva 15 stiglo dosad u Sunju, ostali odvedeni. Pruga
se popravljja, do podne će biti u redu. U 3 sata napad na Sunju.
Upućene dvije bojne u potjeru za partizanima. Sa Bihaćem nema
više spoja.⁴ Traženo od 714 Infodiv.⁵ da zrakoplovi utvrde situ-
aciju kod Bihaća.

2 PJES. DIV- Op. Broj 2762/Tajno

(M.P.)°

4/XI D

122

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
iskog instituta pod br. 4/1—26, k. 15.

" Operativni odjel (Glavnog stožera Ministarstva domobranstva).

* Akciju su Izvele tri čete Prvog bataljona Pete NO brigade. Vidi
dok. br. 15 i 133.

' Neprijateljske snage u Bihaću bile su već razbijene, a Bihać
oslobođen. Vidi dok. br. 2, 5. 6. 18, 59 i 78.

* Njemačka 714 pješadiska divizija

' Okrugli pečat

BR. 1.10**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ŽELJEZNIČKE MREŽE LIKA
— OGULIN OD 4 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA NEPRIJATELJSKU POSADU U MODRUSU¹****PRIMLJENA****B R Z O J A V K A**

tek. broj očevid, lista prim. brzoj.

Broj	Vrsta	Slova	Vrieme	Primljen od Sušak putem krugovala	Predat putem	Podpis krugojav- mka
10/5	Z	100	4X1 12 s 05 m	Vrieme 4 X1 u 13 s 38 m	Vrieme u s m	JUSTIN
Službeni ^URNO Naslov: MINDOM GLAVNI STOŽER ZAGREB poddteci						

Jake partizanske snage² od sinoć napadaju selo Modruš. Borba još traje. Jutros zorom upućena bojna Grenadira iz Josipdola u pomoć³. Do sada se nije uspjela probiti do Modruša. U ponoć 3/4 XI prošlo je preko Gornje Dubrave u pravcu sela Trošmarija oko 600 do 800 partizana, svi u talijanskim uniformama i bogato snabdjeveni automatskim oružjem. U istom vremenu zapažena je jedna grupa od 140 partizana kod sela Kamenice, jugoistočno od sela Tounj, u različitim uniformama =

ZAPOVJED. ZELJ. MREŽE LIKA OGULIN

Broj 84/Tajno

(M.P.)⁴

4/XI D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno istoriskog instituta pod br. 4/1—17, k. 15.

³ Šesta NO brigada. Vidi dok. br. 55.

* Odnosi se na talijanski bataljon iz sastava divizije «Granatieri dl Sardegna.»

⁴ Okrugli pečat: kao u naslovu.

BR. 1.10

IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4 STUDENOG 1942 GOD. O BROJNOM STANJU I DISLOKACIJI JEDINICA ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE¹

POVJERLJIVO

KOMANDA XVIII ARMISKOG KORPUSA

Stab — Obavještajno odjeljenje

VI5a komanda oružanih snaga
»Slovenija-Dalmacija«
Operativno odjeljenje
Br. 1846
Prispjelo G. XX. 1942-XXI

V. P. 118, 4 studenog 1942-XXI

iroj prot. 8652^{^1}

Predmet: Situacija formacija M. V. A. C.³

VISOJ KOMANDI OR. SN. »SLOVENIJA-DALMACIJA" (2. ARMIJA)
Obavještajno odjeljenje = V. P. 10

i na znanje:

VIŠOJ KOMANDI OR. SN. »SLOVENIJA-DALMACIJA" (2. ARMIJA)
Operativno odjeljenje = V. P. 10

Dostavlja se situacija formacija M. V. A. C. koje postoje na teritoriji Armiskog korpusa na dan 31 listopada 1942 XXI.

Nailv Jedinice M. V. A. C.	DISLOKACIJA	Naoružanje				
		mitr.	i f		o is.	automati
Teritorijalni »antiko- munist. bataljon Bos. Orahovo i TP - DT).	455 Bos. Orahovo (TP — DT), Pečenci (TN - DT), Kesičl (TP - DT), ObljsJ (TP - DT), Loka (TR - R). U*arei (TP - DR).	5	8	423	3(1	t
III pokretni ⁹ ootiko- raun1Et. bataljon (Bos. Orahovo).	327 Bos. Orahove) (TP - DT).	—	2	324	2	—
Teritorijalni antiko- mums". bataljon Strmiea (SR - DR).	723 D. Tlikovnc (SP - LV), Sto*štē(TI DV), Risovac(TL-DR), Golubić (SP - D.N/DP), Ptavno (SL-DR), Otou (Si/SL DP).	5	H	690	35	1
IV pokretni antiko- munistički batailon (Strmiea).	»5 Bos. Orahovo (DT - TP),	1	4	«0	B	1

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

¹ Pečat prijema

* Odnosi se na četnike na tromedi Like, Bosne i Dalmacije, i na tzv. antikomunističku miliciju u sjevernoj Dalmaciji, na području Drniša i r. Cetine, sastavljenu od ustaških, četničkih i proitalijanskih elemenata.

* Odnosi se na četnike-seljake koji su ostajali u mjestu, naoružani od strane talijanskih komandi.

* Jedinice koje nisu bile vezane za mjesto iz kojeg su regrutovane.

Naziv jedinice M. V. A. C.	3 0 u 2 ü	DISLOKACIJA	Naoružanje				
			u i	o = S.e	et W 3 ä.	o 'S.	S q ts
crit. antikom. bat. jračac (QK - EH).	402	Štikada (PN/Q H - EK), Ljul>ović(QH -EK), Kijatii (QM-EK/EO), Jakšići (QO - EK). Podkokirno (QM - EK), Kuk (QM - EH), Vratce (QH- EH), Cerovci (RH - DX), Malovan (RK - DX).	2		395	13	
pokretni antikom. bat. (Oračac).	304	Oračac (Q K - EH).		3	283	3	
erit. antikom. bat. Zrmanja (RO/RQ - DT/jR).	543	Poštak (SI - DX), Aad Vielom(RQ - DV), Prljevo (RQ/SI - DR), Pribudić (RQ - DT), k. BuO-Cmi Vru (RO - EK), k. 729 Or idi na (RM - EH), Šuplje Brdo (RO - EK), Cerovac (QO - DX).	5	4	500	23	1
i pokretni antikom. bat. (Zrmanja)	474	Velika Popina (RM/RO - EH).		4	450	8	
'erit. antikom. bat. Padjone (SI - UN).	412	ŽagroMČI (SL/SN - DL), Medeno Po- lle, Kom (RO - uR), Erveoik (RH - DP).	1	l	376	5	
Terit. antikom. bat. Kosovo (SP - CZ).	«31	Polača (TL - DE), Kozj»k iTI/TL - CZ), Štikovo (TL - CU), Unešić (SN - CK), Promiua (SL/SN - CZ/CU', Rnmljaiti» (SN - DE/CZ), Vrbnik (SL/SN- DH), Zitnić (SI/SL— CQ/CO).	3	3	738	17	
Terit. antikom. bat. Topolje (SR - DL).	169	Medii- St. (SR - DL), Krvavica (TI - DL), DriacI (TI' TL - DL), Radulo- vić (TL - DL), Popović (SR - DH), Crna Uluvice (SR - DH), Topolje (SR - DL), Kninsko Polje (SP - DL).	1		135	2	
Tarit. anikom. bat. Krupa (QO - DT>.	32r.	Dolac (RH - DL<), Obrovac (ON - DV), Male Jasle (PI - EH), Ti.nkovac (QO - DP., Man. Krupa (QM - DT), Vučjak iQü - DX), Popova Kapa (QH - DX).	1	1	310	20	
Terit. ant kom. četa VrliKa (TP - CU)	151	Civllane (TR - CZ), Podosoje TU/UH -CU/CS), Koljane (UK - ČS).			151	1	
Terit. antikom. četa Vrlika - Hrvati -	231	Vrlika (TR - CU), Maovice (TR - CQ), Vinalč (UH - CZ/CU), Ježevlč (UH - CU), Duvnjacl (UK - CS), Garjak (UH - CU), Kijovo (TP-DE), Koaore tTR - CU).			22fi	7	
Terit. četa Drnli - Hrvati katolici	78	Druiš (SL - CQ).			76	2	
Hrvatska četa za nad- zor rudnika Drniš	117	Siverlč (SN — CS). Lisn <k (SL - CS). Kljake (TL - CM), Trbounie (SI - CS), Drniš (SL - CQ).			117		
Terit. antikom. četa Otiilč (UH/UK - CQ)	121	Otlšić (UH/UK - CQ).	1				
Terit. antikom. vod Obrovac (VK/VN - CF) - Hrvuti	29	Obrovac (VK/VN - CF).			29		
Terit. antikom. četa DIIIMO - Hrvati	135	Dicmo (US - BU).			135		
Terit. antikom. vod TrilJ - Hrvati	22	TrilJ (VM - BU).			22		
Terit. antikom. vod Milna - Hrvati	38	Mlina (UH - AVX					
l. pokretna antikom. četa	118	Biograd na Moru (MH - CZ .					4

Naziv jedinice M. V. A. C.	-ti 3 a q 3 £0	DISLOKACIJA	N i o r u i a n j e				
			b E	hi i !	fc s a.	o a.	s H o 3 v
2. pokreina antikom. čeU	107	Zona Kašić (ON - CS), Putlčanie (Pi - CO).	-	-	107	-	3
3. pokretna antikom, četa	107	LiUne (MK - DH).	-	-	107	-	4
4. pokretna antikom.	150	Oačeleil (PN - CQ).	-	-	150	-	4
5. pokretna antikom, četa	34	Zaton (QH - CM).	-	-	34	-	-
fi, pokret, antik, četa ⁶	45	Stankovci (ON - CU).	-	-	45	-	1
	15	Llsle (ON - DH).	-	-	15	-	-
	15	Vran« (MK/NM - CZ).	-	-	15	-	-
	15	Gorica (LI - DL)	-	-	15	-	-
	15	LiSane (MK - DH).	-	-	15	-	-
	12	Jaukolovica (MK - CZ)	-	-	12	-	-
	15	Roū.njice (PN - DL).	-	-	15	-	-
U K U P N O	66K9«		24	45	6211	178	20

(M. p y

Po naređenju
PUKOVNIK — NAČELNIK ŠTABA
Pietro Barbero
Harbern

Ovih šest pokretnih antikomunističkih četa nalazilo se na području sjeverne Dalmacije (anektirani dio).

Ovih šest teritorijalnih antikomunističkih odjeljenja nalazilo se u komunit^k! DalmaciJe, a regrutovana su kao i pokretne anti-

Ova brojna stanja četničkih jedinica nisu provjerena kroz druge stvrt • 6, a vjero-
slp.? Je prUtazivato vatno ne odgovaraju stvarnom stanju. Četničko vod-

Jovanja i isticanja svoje brojne snage pred talijanskim gospodarom. ti? fC strane, u ovo vrijeme u četničkim jedinicama, naročito Sto se n tentor iialnihs nalazio se jedan dio seljaka prisilno mohilisanih. načinu mobilisanja u četničke jedinice vidi dok. br. 91.

Okrugli pečat: Komanda osamnaestog armijskog korpusa.

BR. 1.10

**IZVJEŠTAJ KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA OD
4 STUDENOG 1942 GOD. O HAPŠENJU I ODVOĐENJU U
LOGOR MOLAT GRUPE OMLADINACA SA PODRUČJA
VODICE¹**

0015235/ 7 studenog 1942-XX1-

**KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE
XXII MOBILNI BATALJON (GRUPA ZADAR)**

Br. prot. 699110/110, odsjek HI. Zadar, 4 studenog 1942 XX

Predmet: Predaja političkih interniraca.—

**GLAVNOJ DIREKCIJI POLICIJE
GUVERNATORATA DALMACIJE**

Z a d a r

Na osnovu naređenja koje je izdala Komanda pješadijske
divizije »Žara«, br. 01/1455/Op. od 1 tekućeg, saopštavam da
je 2 i 3 o. m. u zoni Vodice pohvatan 241 mladić, da su danas,
4 studenog, u 15 časova, u Vodicama ukrcani na parobrod
»Ammiraglio Viotti« i upućeni u koncentracioni logor Molat.
Isti dopis Guvernatoratu i vojnim vlastima. —

**POTPISAN
MAJOR — KOMANDANT**
Efisio Ligaš
Ligaš

(M.P.)⁸

GUVERNATORATU DALMACIJE
Glavna direkcija policije
Prispjelo 5 studenog 1942-XX

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnoistoriskog instituta (k. 22 D).

* Datum prijema i broj pod kojim je zaveden ovaj dokumenat u
Glavnoj direkciji policije za Dalmaciju.

⁸ Okrugli pečat: kao u naslovu.

⁹ Pečat prijema

BR. 1.10

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA DESETE USTAŠKE BOJNE
OI) 1 STUDENOG 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU
JUŽNO OD SLUNJA¹**

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
USTASKA VOJNICA
X. BOJNA**

Broj 255/tajno
U Slunju, dne 4. studena 1942

Predmet: Situacija oko Slunja,
potreba žurne pomoći
i akcije u ovom kraju.

ZAPOVJEDNIKU USTAŠKE VOJNICE — ZAGREB

Od 29. na 30 listopada 1942. noću napali su partizani² Rakovicu i Drežnik [Gradi sa okolnim selima jakim snagama tri do četiri tisuće, sa topovima 75 mm, teškim i lakim bacačima, sa mnogo teških i lakih strojica. Napadali su i sa dvojna bojna kola italijanskog podrijetla. Raspolagali su sa velikom količinom streljiva i trošili ga upravo rasipno. Oružje i streljivo je uglavnom talijanskog podrijetla.

Rakovicu i okolna sela (prostor promjera 5 km) branilo je 170 pomoćnih oružnika naoružanih samo puškama, jednom strojopuškama i jednini teškim bacačem. Streljiva na pušku bilo je 70—80 komada, na strojopušku 600, a bacač je imao 30 bombi.

Posljedak ove borbe bio je pad svih sela oko Rakovice... dok je došla pomoć i to, jedan vod ustaša iz Bihaća, dva voda ustaša iz Cazina, jedan vod iz [Ličkog] Petrovog Sela i jedan sat iz Slunja.

Središte same Rakovice spašeno je ovaj puta.

Opaženo je za vrijeme borbe i poslije, da partizani odvoze plien teretnim samovozima.

Ova borba počela je 29. listopada noću oko 24 sata i trajala je do 14 sati sljedećeg dana. /

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 8/1—21, k. 15. Jedan dio teksta potcrtan je zelenom i crvenom olovkom. Na kraju dokumenta nalaze se dva parafa i datum 9/XI.

² U ovim borbama (napad na ustaše u s. Rakovici, Jelovom Klancu, Catrnji, Poljanku, Bliznici, Ožtarskim Stanovima, Luketić Selu) učestvovali su Druga, lička, NOU brigada i Četvrta, kordunaška, NOU brigada, vidi dok. br. 63 i 78.

Gubitci su bili veliki. Od naoružanih ustaša i oružnika ima oko 30 poginulih i nestalih, a od civilnog stanovništva . . . odvedeno oko 70.⁸

Partizana je palo oko 30.¹ Zarobljene su dvije talijanske strojopuške i 20 talijanskih pušaka, veća količina talijanskih ručnih bombi, zatim raznih vojničkih predmeta sve talijanskog podrijetla.

Poslije dva dana t.j. 2. studena 1942. noću napali su partizani¹ Ličko Petrovo Selo, Zeljavu, Baljevac, Zavalje, Skočaj, Dobrenicu, Golubić, Ribić, Kurtovo [selo], Jezero, Spahiće, Vrstu te Izačić sve mjesta u krugu oko Bihaća.

Veza između Bihaća i svih okolnih mjesta je prekinuta.

Pala su sva gore navedena mjesta u ruke partizana, da li je pao i Bihać nije poznato.

Stanovništvo sela Vaganac, Drežnik Grada i okolica, Rakovica i preostalo od okolice, izbjeglo je bez ičega na područje općine Slunj i Cetingrad kotara slunjskog, sve oko 6—8 tisuća duša. Ovo je prouzrokovalo veliku uzrujanost u Slunju i okolici.

Posada iz Ličkog Petrovog Sela bila je dvije sto ljudi jaka od kojih je došlo u Slunj 30, za sudbinu ostalih se nezna.

Posada iz Vaganca povukla se je preko Drežnik Grada i Rakovice sa njihovim posadama zajedno u Slunj. Jačina ovih posada bila je u Vagancu oko 100 ljudi, Drežnik Gradu 150, Rakovici oko 150 ljudi, naoružanih samo puškama i po jednom strojopuškom te sa malo naboja, koji su za vrijeme borbe potrošeni.

Osim navedenih posada došao je u Slunj jedan vod 4. sata XXXIII. ustaške bojne, dva voda 2. sata XXXIII. ustaške bojne i jedan roj 3. sata XXXI. ustaške bojne, koji su operirali kod Ličkog Petrovog Sela, Vaganca i Drežnik Grada. Imali su prema njihovim izjavama premalo streljiva.

Jačina partizana u označenom području, u ovom napadaju, procjenjuje se na 10—15 tisuća dobro naoružanih sa izobiljem streljiva. Djelovali su haubicama, lakim topovima, teškim i lakim bacačima, te sa mnogo teških i lakih strojica. Upotrijebili su i tenkove. Viđena su tri.

Situacija sada u Slunju

Granica osiguranja poslije navedenih događaja, u općini Slunj i Cetingrad je sljedeća: Od Slunja sjeverno rieka Korana, selo D. Nikšić — G. Nikšić — Cvitović — Sokolovac kota 389 Gornja

¹ Odnosi se na mjesne ustaše, poluvojnički organizovane, koji su učestvovali u borbama. Vidi dok. br. 63 i 78.

* Gubici Druge, ličke i Četvrte, kordunaške, NOU brigade bili su 15 mrtvih i 48 ranjenih. Vidi dok. br. 63 i 78.

• Druga, lička, NOU brigada. Vidi dok. br. 63.

Glina — Ponor — Visoki Vrh kota 376 selo Batnoga — Cetin-grad pa dalje Velika Kladuša.

Južno od Slunja: Od rieke Korane neposredno Slunj — selo Lumbardenik — Lađevac — Videkić Selo — Gor. Furjan — rieka Korana — pa dalje u Sturlić.

Snage: X. ustaška bojna, jačine 500 pušaka, 25 strojopušaka, 3 strojnice, Slunjski sat 3. pješ. pukovnije 125 pušaka, 3 strojopuške.

Oružnički vod Slunj 14 djelatnih oružnika i 180 pomoćnih oružnika naoružanih samo puškama.

Snaga je raspoređena na cijeloj liniji označene granice osiguranja s tim da nema u samom Slunju niti drugdje nikakvih pričuva.

Streljivo: Na pušku dolazi od 100—150 naboja, na strojopuške od 1000—1500 naboja, na strojnice po 1250 naboja. Kako se vidi streljiva ima malo za ocrtani položaj.

Potrebe

Najžurnije poduzeti akciju od Karlovca ili koje druge strane prema Slunju i Bihaću. Uputiti odmah i najžurnije u roku od dva dana pojačanje u prostor Slunja, da ne dođe do katastrofe, jer partizani djeluju sa puno nadmoćnijom snagom. Sa pojačanjem poslati topove, bacače i bojna kola sa puno streljiva.

Veza: Ne možemo uspostaviti vezu drugčije nego samo krlasem. Zato neka dolazi krilaš svakodnevno i kod Slunja neposredno kota 292 ili 301 traži mjesto za podizanje izvještaja sidrom iz zrakoplova.

Krilašima treba spuštati samo naboje 7,9 mm i jedan dio streljiva za pušku Manliher 8 mm, jer je oko 70 takovih pušaka kod pomoćnih oružnika. Naboj za bacače opasno spuštati radi tvrdog terena.

Molim obavjestiti nas o traženom, te izdati potrebne zapoviedi.

Evakuacija iz ovog prostora oko Slunja izključena.

Zapovjednik X. bojne
ustaški satnik (Bednjanec)

podatke da uzme. II C⁸
unijeti i milicionerske posade povučene
iz Vrča — Rakovica

^o Ovaj i sljedeća dva retka dopisani su olovkom, latinicom.

BR. 1.10

OBAVJEŠTENJE NAČELNIKA ŠTABA VIŠE KOMANDE
ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 4 STU-
DENOG 1942 GOD. O PREBACIVANJU PARTIZANA SA
ZUMBERKA NA PODRUČJE CRNE MLAKE¹

Kopija telegrama
4/XL/ 1942—XXI

OD KOMANDE SUPERSLODE — OPERATIVNO
ODJELJENJE
KOMANDI V I XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI DIVIZIJE »LOMBARDIA«
KOMANDI 1. BRZE DIVIZIJE

21924. Prema vijestima dobijenim u hrvatskom Glavnom sto-
žeru, partizanske snage² (oko 600—700) koje su djelimično iz-
bjegle našu akciju na Zumberak, kod Budinjaka, (Samobor
MK—CM) uputile su se južno od Kupčine³ (QH—BO) gdje se
koncentrisalo oko 2000 partizana⁴ koji raspolažu jednim oru-
dem od 80 mm, trima tromblonima i jednim tenkom.

Dijelovi pomenute grupe već su od 2-og tekućeg, navodno,
započeli prelaz Une⁶ prema Kovačevcu (QN—BN), vjerovatno
idući u pravcu Korduna.⁸

NAČELNIK ŠTABA SUPERSLADE

¹ Kopija originala, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta.

² Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske, bataljon »Josip Kraš' Zumberačko-pokupskog NOP odreda i jedna slovenačka četa. Vidi dok-br. 4.

³ Sa strane dopisano rukom: »Južno od Crne Mlake*.

⁴ Na tom području pored jedinica navedenih pod primjedbom br. 2, nalazio se još bataljon »Slavko Klobučar«. Brojno stanje svih jedinka bilo je oko 800 boraca. (Podaci iz knjige Rade Bulata: »Zumberak 1 Pokuplje u NOB«).

⁵ Pomenute jedinice su se prebacivale preko r. Kupe (na Kordun), a ne preko r. Une.

* Sa strane dopisano olovkom: »Prema jugu.»

BR. 128

IZVJEŠTAJ STOŽERA PRVE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 5
STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ŽE-
LJEZNIČKU STANICU LEPAVINA¹

BRZOGLASNIBRZOJAV

TKO JAVLJA:		VRIEME:		KOME SE JAVILO:
1 pješ. divizija satnik Orešković	SATI	7,20		
	DAN	5		
	MJESEC	XI		
PRIMIO: Poručnik Jelinoviii	GODINA	1942		PREDAO:

SADRŽAJ

Nočas su partizanske čete,² nepoznate jačine, napale željezničku postaju Lepavina, [na] pruzi Križevci—Koprivnica. Zapaljena je željeznička postaja, drva šumarije i napadnut je jedan prazan vlak, (povraćaj od njemačkog transporta). Bez osoblja pustili su lokomotivu i 7 vagona prema Križevcima. U Križevcima vlak zaustavljen.

Divizija nema raspoloživih snaga, da što poduzme.

5/XI D

Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 4/1—32, k. 15.

br 5 DUelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 10, dok.

BR. 1.10**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 5 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU NA STRAŽU KOD
STRUŽCA¹****BRZOGLASNI BRZOJAV**

TKO JAVLJA:		VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Vrhovno oružništvo stk Geigl	SATI	9.53		
	DAN	5.		
	MJESEC	XI.		
PRIMIO: stk Gold	GODINA	1942	PREDAO:	

SADRŽAJ

4.XI. o. g. oko 21 sati izvršen napad na stražu kod mosta Brebrovac kod Stručca (8 lkm. j. z. od Popovače). Partizani² zapalili nastambu straže, koju su cijelu zarobili. % oružnika i 20 ustaša pripremne bojne razoružali, svukli i pustili. Partizani se sabiru između Volodera i Gračenice. Postoji opasnost za Popovaču i ZEMPRO³ skladište. U Potoku (4 km. j. od Popovače) partizana ima navodno oko 500.'

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 4/1—45, k. 15.

² Dio snaga Prvog bataljona Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 28.

* Zemaljsko prometno

* Netačna cifra, jer je cijeli Moslavački NOP odred imao 373 borca na dan 22 studenog 1942 godine. Vidi dok. br. 106.

BR. 1.10

IZVADAK IZ DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 5 STUDENOG 1942
GOD. O DEJSTVIMA POTCINJENIH JEDINICA I SITUACIJI
NA PODRUČJU JUŽNE DALMACIJE¹

5 studeni, četvrtak

Divizija »Lombardia«: Izvršila je akciju čišćenja. Povodom izvještaja o prisustvu ustanika u zoni između Košare i Tounja, na lice mjesta je poslat blindirani voz broj 2 iz Ogulina, koji je, jedan kilometar sjeverno od Košare, ispao iz kolosjeka uslijed odvrtnja dva šinska polja.

Vijesti o neprijatelju: Javlja se da su ustanici², dolazeći sa Gorjanaca i prolazeći kroz zonu Crna Mlaka, stigli u zonu Sjeničak.

Zona XVIII armiskog korpusa — divizija »Sassari«: U toku noći između 3 i 4 o. m. jedinice su odbile partizanske napade na Gračac.³ Sukobi između MVAC i ustanika u zoni Vrbnik.

Divizija »Bergamo«: Otvorila je artiljerisku paljbu na Jasenice, a minobacačku na Sv. Iliju, gdje su bile primijećene ustaničke koncentracije. U noći između 3 i 4 o. m. odbijen je ustanički napad na garnizon Dugi Rat.

Avijacija je malim bombama tukla zonu Lukovnjak i izvršila oružano izviđanje u zoni Cista Mala.

Vijesti o neprijatelju: Javljeno o ustaničkim koncentracijama i pokretima u Koričnici. Pretpostavlja se da su to dijelovi razbijeni operacijom »Beta«,⁴ a koji ge sada reorganizuju. Javljeno je za partizanske pokrete od Svilaje na Vještića Goru i potvrđene su vijesti o koncentracijama sjeverno od Gračaca, vjerovatno radi ponavljanja napada na taj garnizon.

Zona VI armiskog korpusa — vijesti o neprijatelju: Javlja se o djelatnosti i priticanju partizanskih snaga⁵ u obalsku zonu između Makarske — Zaoštrog i drumu Vrgorac — raskršće Rodić, koji je već prekinut na više tačaka. Takvo gravitiranje

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta.

² Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske, bataljon »Josip Kraš« Zumberačko-pokupskog NOP odreda i jedna slovenačka četa. Vidi dok. br. 4.

³ Nije bilo nikakvog nadiranja naših jedinica na Gračac, već se radilo o svakodnevnim akcijama Drugog bataljona Prvog ličkog NOP odreda na području Gračaca. Vidi dok. br. 42.

⁴ Vidi tom V. knj. 8, dok. br. 72, 105, 120, 130, 139, 155 i 159.

⁵ Radi se samo o prilivu novih boraca sa srednjodalmatinskih i sa Pelješa na p. Biokovo, u bataljon »Vid Mihaljević« koji je stalno brojno jačao.

snaga, koje dolaze iz Vrhbosne i zone Livno, predstavlja prijetnju zoni VI armiskog korpusa, koja se graniči sa XVIII armiskim korpusom, a naročito zoni Vrgorca gdje, prema vijestima, partizani namjeravaju da snažno napadnu. Koncentracije ne-utvrđenih partizanskih snaga u zoni Dubrovnik — Planica i u dolini gornjeg toka Neretvice — gdje partizani silaze u sela da bi se snabdjeli namirnicama — predstavljaju stalnu opasnost za otsjek željezničke pruge Mostar—Bradina i primoravaju da se s najvećom pažnjom prati situacija u zoni Prozor.

BR. 131

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE NADZORNE
SLUŽBE OD 5 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU PARTI-
ZANA NA DOMOBRANE U SELU MARTUANEĆ¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
USTASKE NADZORNE SLUŽBE
ZAGREB

1. MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Operativni odsjek
2. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE
3. VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNIČTVU

Zagreb

Brzglasno izvješće

Župski redarstveni upravitelj iz Varaždina javlja brzo-
glasom u 8.45 h. sljedeće:

Noćas u 3 sata izvršen je napadaj na Martijanec (20 km od
Varaždina u pravcu Ludbrega). Kod napadaja sudjelovalo oko
300—500 partizana.² Tamošnji mlin je zapaljen, 3 kola brašna
odvezli su sobom. Barake od častne radne službe su zapaljene.
Odveli su sobom zapovjednika častne radne službe poručnika
Maričića, 3 zastavnika i 49 momaka. U obćini su zapalili spise,
ručnu blagajnu su odnjeli sobom. U željezničkoj stanici uni-
štili unutrašnji uređaj. Pruga je na jednom mjestu razorena
ekrazitom. Odveli su sobom još tabornog pobočnika Franju
Cindorija i ustašu Izidora Santavec.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 5/1—15, k. 15.

² Dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 5.

U 4.30 h. otišli su u pravcu Slanja. Izgleda da je tamo došlo do sukoba sa zasjedama koje su tamo postavljene. Posljedak još nije poznat.

(M. P.)^s

(potpis nečitak)

5/XI D

Zagreb. 5. studenog 1942. —

BR. 132

**OBAVJEŠTENJE MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH
OD 5. STUDENOG 1942. GOD. O REZULTATIMA BORBE
KOD DELNICA I O SITUACIJI U POKUPLJU¹**

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

GLAVNI STOŽER — OCEVTDNOSTNT ODJEL

Očev. broj 5534/taj. IV. 1942.

u Zagrebu, dne 5. studenog 1942

Predmet: Vijesti iz posebničkog izvora.

Veze ,

OPERATIVNOM ODJELU GLST.

Iz pouzdanog izvora primljene su slijedeće neprovjerene vijesti:

1) Doznaje se da je 24. X. o. g. kod Delnica poginulo 78 talijanskih vojnika, od toga 5 časnika, među njima jedan bojnik i da imade oko 300 zarobljenih Talijana. Nije poznato s kime su vodili borbu.²

2) Između 1 i 2 o. m. koncentrirali su partizani jače snage (navodno oko 3.000) kod Sjeničaka, Banskog Kovačevca, Lasinje i Vojnića, gdje imadu tenkove.³

4) 2. o. mj. noću bili su partizani sa jačim snagama u selu Sišljavić gdje su pokupili sve lađe (t. zv. »Korabaša« koje pre-

* Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska — ustaška nadzorna služba.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 5/1—30, k. 15.

² Redakcija ne raspolaže s dokumentima Pete operativne zone koji bi govorili o ovoj akciji

* Ovaj pasus je gotovo sav potcrtan crvenom olovkom. Ispod riječi »tenkove«, koja je potcrtana, stavljen su dva upitnika, zatim povlaka i riječi: »da. 1«

voze drvo) i potopili ih, a zatim otišli u Draganičku i Cyjetkovičku šumu. Ovi partizani potiču navodno iz Zumberka.⁴

5) 4. o. mj. tražilo je selo Banski Kovačevac pomoć jer je obkoljeno. Posada ima namjeru, ako pomoć ne stigne, povući se u Skakavac.

6) Doznaje se da su topovi zarobljeni od Talijana kod Potaja" kalibra 37. m/ta.

7) Jedan djelatni partizan sa oružjem uhvaćen je kod Sv. Jane i predan župskom redarstvu u Karlovcu.

8) U okolici Vrbovskog i Gomirja četnici kolju hrvatske porodice.

9) Danas se u Karlovcu očekuje dolazak generala pješništva Stancera sa jednim njemačkim generalom.

PROČELNIK OČEVIDNOSTNOG ODJELA

pukovnik:

(Kubin)

Kubin

(MP)®

5/XI D

⁴ Odnosi se na Prvi proletherski NOU bataljon Hrvatske, bataljon »Josip Kraš« 2umberačko-pokupskog NOP odreda i jednu slovenačku čet. Oni su se probili, kod s. Glušinje, sa 2umberka na područje Crne Mlake, a odatle se prebacili na Kordun. Vidi dok. br. 21.

⁵ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 61, 67, 68, 145, 146 i 149.

⁶ Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska — Ministarstvo hrvatskog domobranstva — Glavni stožer — Očevldnostni odjel

BR. 159

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ČETVRTOG SATA PRVE
ŽELJEZNIČKE STRAŽARSKJE BOJNE OD 6. STUDENOG
1942. GOD. O NAPADU PARTIZANA NA DOMOBRANSKI
VLAK IZMEĐU SUNJE I BLINJSKOG KUTA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

1. ŽELJEZNIČKA STRAŽARSKJA BOJNA

Br. 2361/Taj.

6. studenoga 1942.

u Zagrebu

- 1.) MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA, OPĆI
ODJEL,
- 2.) MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA,
ETAPNI ODJEL,
- 3.) **MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA,**
OČEVIDNI ODJEL,
- 4.) ZAPOVJEDNIŠTVU I. DOMOBRANSKOG SBORA, SISAK,
- 5.) ZAPOVJEDNIŠTVU ŽELJEZNIČKE MREŽE, BROD n/S.,
- 6.) DOMOBRANSKOM PRETSTAVNIŠTVU KOD RAVN.
HRV. DRŽAVNIH ŽELEZNICA, ZAGREB.

Zapovjednik 4. sata ove bojne u Sunji podnio je danas pod brojem 587/Taj. slijedeći izvještaj o napadaju partizana na domobranski vlak 16 D. u noći od 3. XI. na 4. XI. 1942.:

Dne 4. studenoga 1942. oko 1.20 napadnut je po partizanima domobranski vlak 16 D između Sunje i Blinjskog Kuta na kilometru 355.980.² Tračnice su bile na sastavu odšarajljene, te je stroj prvim kotačima iskliznuo i vlak stao. Na to je po partizanima otvorena paljba na vlak i to iz pušaka i strojnice. Domobrani i ustaše koji su se nalazili u pomenutom vlaku dali su odpor, ali uzalud, pošto svi nijesu imali oružja niti municiju. Odmetnici su zapalili 3 vagona koji su podpuno izgorjeli, a ostala kola su oštećena. Vagoni **SI** sasvim opljačkani.

Jedan ustaša i dva domobrana su ubijena, 15 ustaša i domobrana je pobjeglo sa mjesta napada u Sunju. Nestali su strojovođa, ložač, vlakovođa i nadzornik pruge a i oko 40—60 domobrana.

¹ Kopija, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 17/1—30, k. 15. Tekst je na nekoliko mjesta potertan olovkom.

² Diverziju na pruzi i napad na domobranski vlak izvele su tri tete Prvog bataljona Pete NO brigade. Vidi dok. br. 15 i 122.

Točan broj nestalih domobrana se ne zna.
Čim je otvorena vatra na vlak, krenuo je iz Sunje oklop-
ni vlak na mjesto napada.
Promet je uspostavljen u 10.15 sati i vlak 16 D dovučen
je u Sunju na postaju.
Prednje se dostavlja s molbom na znanje.

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK (SOTOLA)
Sotola

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

GLAVNI STOŽER DOMOBRANSTVA

Primljeno, dne 6 XI. 1942

Radna jedinica	Broj uručenog zapisnika	Broj	Biljeg	Inter. broj adn. jediti.
0 i n.	22040 taj.			5588 taj.

OPERATIVNOM ODJELU. — S molbom na uvid.
PROČELNIK OČEVIDNOSTNOG ODJELA

Pukovnik (Kubin)

Kubin

Već poznato³

17/XI D

¹ Dopisano plavom olovkom.

BR. 159

**IZVJEŠTAJ KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA OD
6 STUDENOG 1942 GOD. O ČIŠĆENJU NA PODRUČJU
STANKOVCI—BIOGRAD—VODICE¹**

Povjerljivo-hitno za gosp.
Kvestora.

7 studenog 1942—XXI

(M.P.)³

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE

XXII MOBILNI BATALJON (GRUPA ZADAR)

Br. 699/11 prot. III odjelj. V.P. 141, 6 studenog 1942—XXI

Predmet: Čišćenje zone Stankovci—Pirovac—Vrana—Pako-
štane.

Stanica Benkovac javlja:

Od juče ujutru počelo je čišćenje zone Stankovci—Piro-
vac—Vrana—Pakoštane.⁴

Juče su iste trupe, zajedno sa karabinjerima iz Benkovca,
oko 17 časova stupile u dodir sa grupom od oko 80 ustanika,[®]
koji su se poslije sukoba, koji je trajao oko pola sata, povukli
ka jugu.

Na našoj strani 7 ranjenih, koji su već smješteni u vojnu
bolnicu u Zadru.

Protivnički gubici još nisu tačno utvrđeni.

Čišćenje se nastavlja južno od Crnog Brega i prema Pro-
mini.

Major-komandant
— Efisio Ligaš —
Ligaš

(M.P.)⁸

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog in-
stituta (k. 22 D.)

* Datum prijema.

³ Okrugli pečat: Kraljevska kvestura Zadar — 7 studeni

⁴ Vidi dok. br. 125, 136, 139 i 141.

[®] Dijelovi Primorskog (u nekim dokumentima se naziva Sjeverno-
aalmatinski) partizanskog bataljona. Ovaj bataljon je djelovao na
Području sjevernodalmatinskog Primorja. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 28.

* Okrugli pečat: Grupa kraljevskih karabinjera — Zadar.

BR. 159

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUZANIII
SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 6 STUDENOG
1942 GOD. O BORBAMA KOD ZADVARJA I MALE CISTE
I O PREBACIVANJU SNAGA ZA DEJSTVA NA KORDUNU¹

6 studeni, petak

Divizija »Bergamo«: Jedna naša autokolona, koja je dolazila iz Zadvarja, napadnuta je od strane ustanika¹ kod okuke Sredovice — drum Zadvarje—Baška Voda—Makarska (18 km sjeverozapadno od Makarske). Naši gubici: 8 mrtvih, 4 nestala. Artiljerija je intervenisala vatrenom akcijom na kote koje dominiraju mjestom.

Divizija »Žara«: Sukob naših jedinica sa partizanskim grupama³ kod Čiste Male (11 km sjeverozapadno od Pirovca) i u šumi Lisičić (6 km jugoistočno od Pirovca). Avijacija je bombardovala i mitraljirala šumu Zverinac (6 km istočno od Pakoštana) i izvršila oružano izviđanje u zoni Banjevci (9 km istočno od Zverinca).

Taktička komanda Superslode depešom 22001 saopštava Superslodi da će operacijom »poslije operacije Gorjanci«⁴ komandovati general Scipioni i da će početi 8 o. m. (vidi Dnevnik 31-X, pasus 3).⁵ Predviđeno trajanje: 3 dana. Naređuje: da se u Karlovac uputi III bataljon 74 pješadiskog puka, koji je sada u Plaškom. Pokreti za prebacivanje brze divizije, sa prioritetom konjice »Saluzzo«, nastaviće se, vjerovatno, 11. o. m. Saopštava da potrebe garnizona u Ogulinu i predviđeni odlazak za Karlovac III bataljona 74 puka, kao i potrebe za funkcionisanjem željezničkih pruga, savjetuju da se na raspoloženju diviziji »Lombardia« još ostave ona dva bataljona »Granatieri« ili bar jedan od njih (vidi Dnevnik, 4 o. m. pasus 10—11).⁸

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Akciju je izvela, 30 listopada 1942 god., jedna četa Blokovskog bataljona (bataljon »Vid Mihaljević«). Vidi dok. br. 69.

³ Dijelovi Primorskog bataljona

⁴ Odnosi se na čišćenje Pokuplja. Vidi dok. br. 29.

⁵ * U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

BR. 159

**IZVJEŠTAJ KOMESARA OPĆINE TIJESNO OD 7 STU-
DENOG 1942 GOD. O PRIPREMAMA ZA INTERNIRANJE
STANOVNIŠTVA¹**

7 studeni 42 — XXI

Povjerljivo — Hitno

Predmet: Elementi osumnjičeni za saradnju sa ustanicima

KRALJEVSKOJ PREFEKTURI

Zadar

U vezi s aktom Kab. 4287 od 4 tekućeg,² prispjelog tek sinoć u 6h, kao i u vezi s aktom Kab. 3907 od 17/10³ i 4225 Kab. od 2¹ tekućeg, svi o gornjem predmetu, koje je uputila ta Prefektura.

Prema naređenjima iz ovih akata, treba pohvatati i poslati u koncentracione logore, brodom »Ammiraglio Viotti«, sve rođake ustanika ili izbjeglica, i sva lica osumnjičena da simpatišu ili pomažu ustanike. yS obzirom na ta naređenja, ovaj Komesarijat, kao i Stanica krTkarab., pristupio je pripremi spisakova, koji su danas gotovi, ali se pojavila nova činjenica koja je potpuno pokvarila pripremljeni rad i koja prijeti da od pitanja sumnjivih načini mnogo komplikovaniju stvar.

Ustvari, kako se može razumijeti iz kopije naređenja 01/580 prot. Komande Obalske brigade od 6-og tekućeg,⁵ ne treba transportovati u koncentracione logore samo pristalice ili osumnjičene kao pristalice itd., već sve muškarce od 10 do 60 godina i sve sumnjive žene, što bi značilo samo za Ostrvo Murter, izuzev Pirovac za koji još nisu stigla naređenja, poslati u internaciju 2300 lica. Ovima treba dodati i one koji nisu obuhvaćeni među muškarcima od 10 do 60 godina a koji su članovi porodica 150 izbjeglih u posljednje vrijeme iz Betine i Murtera. Na taj način, biće potrebno udaljiti sa ostrva preko 2500 lica.

Ovim brzim a možda i korisnim metodom paralisaće se, međutim, svaka aktivnost ove zone na polju zemljoradnje, ribolova i industrije. To znači imati stalno zaustavljene čamce i nemati nikakvu mogućnost da se riba pošalje u Šibenik i da se ista jede na ostrvu, znači ne sakupljati više masline na većem dijelu polja ovog ostrva, znači presjeći aktivnost mjesnih uljara i svakog ma i najmanjeg industrijskog ili zanatskog kompleksa.

¹ Ovjereni prepis originala, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

*, *, • Nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Konačno, vlada Dalmacije će morati da se optereti besplatnim izdržavanjem nove mase lica koja će ostati u mjestu, osim onih 2500 interniranih. Međutim, odabiranje bi trebalo izvršiti tačno prema zdravom kriterijumu koji je izložila ta Prefektura. Porodice izbjeglica i ustanika, bez razlike na godine i pol. Sumnjivi muškarci od 10 do 60 god. i sumnjive žene od 10 do 60 god. Stvarno, ne može se reći da su žene pouzdano privržene nama, šta više, kada bi bilo potrebno ostati na ostrvu samo sa ženama, posto bi odrasli i mali muškarci bili odvedeni, bilo bi kao da smo ostali sa najgorim'ustanicima koji su ikad postojali.

Kako su operacije čišćenja ove ogromne mase (preko 25% stanovništva) u toku. molimo dotičnu Prefekturu da pošalje tačnija uputstva bilo Komesarijatu, bilo Vojnoj vlasti koja djeluje, ukoliko ne smatra štetnom mogućnost da djeluje različito od onog kako je navedeno u aktu 01/580 dostavljenom u prepisu

Opštinski komesar
skvadrista Pietro Ciancolini, v. r.

BR. 137

IZVJEŠTAJ DESETE USTAŠKE BOJNE OD 8 STUDENOG
1942 GOD. O REZULTATIMA NAPADA NA SLUNJ I O
STANJU USTAŠKO-DOMOBRAANSKIH POSADA NA TOM
PODRUČJU¹

X USTASKA BOJNA

br. 256Aaj.
Slunj 8. XI. 1942. god.

ZAPOVJEDNIKU USTAŠKE VOJNICE

Povodom kritične situacije koja je nastala za sektor osiguranja Slunj—Cetingrad—Vel. Kladuša, potpisani je kao zapovjednik najveće snage na ovom sektoru, preuzeo zapovjedništvo svih oružanih snaga spomenutog sektora.

Tokom noći od 6./7. ov. mj. partizani su sa jačim snagama, obkolivši samo mjesto Slunj, počeli sa napadom na isti.² U toj borbi osim pušaka, strojopušaka i strojica, upotrebili su i teški bacač, haubicu i tenkove. U oštroj borbi, koja je trajala 7. ov.

¹ Original, pisan na mažlji, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 8/1—9, k. 15.

² U napadu na ustaško-domobransko uporište Slunj učestvovala je Prva NOU brigada i dva bataljona Druge NOU brigade. Vidi dok. br. 16 i 22.

mj. od 1 sat noći do 17 sati na večer napadač je odbijen. Manje borbe i napucavanje nastavili su se i noću između 7. i 8. ov. mj.

Zbog ovakvih prilika još nije bilo moguće podpuno ocijenit materijalni uspjeh borbe, ali se može pozitivno utvrditi, da je broj poginulih partizana dosta velik.³ Zarobljen veći broj pušaka, par strojopušaka i veća količina talijanskog streljiva, koje je na licu mjesta odmah podijeljeno nenaoružanom pučanstvu. Broj vlastitih gubitaka iznosi: 11 mrtvih i oko 40 ranjenih. Točan izvještaj o toku borbe poslat će se naknadno.

U noći između 6./7. ov. mj. bez predhodnog obavještenja i dozvole, podpuno samovoljno napustio je osiguranje Vel. Kladuše i povukao se u pravcu Topuskog ust. por. P.T.Z.⁴ Martin Devčić, povevši sa sobom osim svoje jedinice i 40 ustaša ove bojne koji su se tamo nalazili. Napominjem da je to učinio bez ikakve potrebe i da nije bio napadnut, a sobom je odvezao i 16 sanduka streljiva, koje je kod sebe imao. Time je osiguranje ovoga sektora znatno oslabljeno.

Potrebe: Treba najžurnije preduzeti akciju od Karlovca, Topuskog ili koje druge strane prema Slunju. To treba uputiti odmah, da ne dođe do katastrofe, jer partizani djeluju sa mnogo nadmoćnijim snagama. Sa pojačanjem poslati topove, bacače, bojna kola i puno streljiva.

Potrebno je još u toku današnjeg dana poslati krilašem 20.000 naboja za pušku 7,9 m/m a isto toliku količinu u toku sutrašnjeg dana, sa još 8.000 naboja 8 m/m. a po mogućnosti i bombi za bacač 81 m/m, te granata za protivoklopni top 37 m/m. Kod toga treba paziti jer je teren tvrd.

Naglašujem da uopće ne raspoložemo ni sa najmanjom količinom streljiva, te bez žurne pomoći možemo očekivati samo katastrofu.

Veza: Vezu možemo držati samo krilašem, koji treba svakodnevno dolaziti i neposredno kod Slunja k. 292 ili k. 301 tražiti mjesto za dizanje izvještaja sa sidrom. Po njemu slati i streljivo.

Vezu treba držati svaki dan radi podizanja morala kod trupe i kod stanovništva.

Molim obavijestiti nas o traženom, te izdati potrebne zapoviedi.

Evakuacija iz ovoga prostora oko Slunja isključena, a uz dnevne pošiljke streljiva, mogli bi se koje vrijeme — do dolaska pojačanja i održati.

Zapovjednik X. ust. bojne⁵
BEDNJANEC

¹ Gubici naših jedinica iznosili su: 13 mrtva. 17 teže i 44 lakše ranjenih. Vidi dok. br. 22 i 25.

⁴ P. T. Z. — Poglavljenikov tjelesni zdruk

* Na lijevoj strani nalaze se dva parafa i datum 9/XI.

BR. 138

**IZVJEŠTAJ OFICIRA ZA VEZU KOD NJEMAČKE SEDAM
STOTINA ČETRNAESTE DIVIZIJE OD 8 STUDENOG 1942
GOD. O BORBAMA KOD OTOKA, PASTUSE I O POVLA-
ČENJU USTASKO-DOMOBRAŠKIH SNAGA IZ BIHAĆA¹**

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Častnik za vezu kod njemačke divizije Banja Luka npr Ullsperger	SATI 17	
	DAN 8	
	MJESEC XI	
PRIMIO: satnik Grgurić	GODINA 1942	PREDAO:

S A D R Ž A J

Dnevno izvješće

Obće stanje

U Šamarici su razviđanjem utvrđene jače neprijateljske snage kojima dolaze pojačanja sa juga i jugo-zapada.

Akcija u toku.

Skupina Hoffmann³ — izgrađivanje nove osiguravajuće linije.

I. bojna 721 grenadirske pukovnije⁴ izdvojena radi razviđanja juž. od Samarice.

II. Gorski zdrug — razviđanje sa obje strane puta Bosanski Novi—Otoki (12 km k. — z. Bosanskog Novog) sa više sukoba sa znatnim neprijateljskim snagama; 5 neprijatelja mrtva, 4 puške zaplijene. Jake snage neprijatelja⁵ zadržavaju napredovanje hrvatskog domobranstva u prostoru Pastuša (17. km. s. — z. Kostajnica). 1 njemački vojnik ranjen, 5 domobrana ubi-

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 8/1—17, k. 15.

⁴ 714 njemačke divizije ;

⁵ Nazvana po imenu komandanta

⁶ Prvi bataljon Pete NO brigade. Vidi dok. br. 26.

jeno. 7 domobrana ranjeno. Neprijateljski gubitci vjerojatni. Posada Bihaća stigla sa 800 pušaka u Bosanski Novi, 600 ustaša u Cazin i 120 domobrana u Dvor. Napad na Bihać⁸ izveden je **navodno od** 5000 partizana (4 talijanskih bornih kola i 1 bitnicom), počeo je 2. XI. u 21 sat. Posada kaže, da su se borili do 4. XI. u 16 sati. Gubitci u bitci u ljudstvu i tvorivi ne mogu se još procijeniti. Ustaše, koji su stigli u Bosanski Novi, ustrojava **ponovo** zapovjednik 3. bojne 721 grenadirske pukovnije. *Stožer Huver* — u noći 7.XI. 170 km istočno od Novske eksplodirala mina.

8/XI d

BR. 139

IZVJEŠTAJ KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA OD
8 STUDENOG 1942 GOD. O ČIŠĆENJU NA PODRUČJU
BIOGRAD—STANKOVCI—VODICE¹

Gosp. Kvestoru ,

Zadar

9 studeni 1942-XXI²

(M.P.)³

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINIERA DALMACIJE

XXII MOBILNI BATALJON (GRUPA ZADAR)

699/II-I prot III odjelj.

V.P. 141, 8 studeni 1942-XXI

Predmet: Čišćenje zone Stankovci—Pirovac—**Vrana**—Pakoštane.⁴

Radi dopune saopštenja 699/11 od 6-og tekućeg, precizira se da je u borbi koja se odigrala 5-og, oko 17 časova, između jedne čete bersaljera i jedne grupe ustanika,⁵ učestvovala i jedna četa crnih košulja bataljona »Tevere«, razmještena u Stankovcima. Mitraljesci te čete uvjeravaju da su vidjeli kako je pod rafalima njihovih teških mitraljeza palo više ustanika.

* O borbama za Bihać vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 59 i 78.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 22 D). Tekst je na nekoliko mjesta ispravljan mastilom.

* Datum prijema u Kraljevskoj prefekturi u Zadru.

² Okrugli pečat: Kraljevska kvestura Zadra — 8 studeni

⁴ Ispod ovoga dopisano je mastilom, vjerovatno od strane prefekta Kraljevske prefekture u Zadru, sljedeće:

Ministarstvu unutrašnjih poslova
Generalna Direkcija Jav. bezb.
Odeljenje A. F. R. Rim

i na znanje: Generalnoj direkciji policije
Guvematorata Dalmacije *Zadar*
Dijelovi Primorskog bataljona.

Pošto je nastupila noć spriječen je dalji razvoj akcije.

Na uzvišenjima koja je zauzimao neprijatelj nađeno je, 6-og ujutru, mnogo tragova krvi, otvorenih paketa lijekova i iskrvavljenih zavoja.

Mrtve je očigledno, u toku noći sahranio neprijatelj, za koga se smatra da je, raspršen, nestao u pravcu Pirovca.

Među ustanicima se nalazio jedan Italijan, koji je za vrijeme borbe, sa čisto toskanskim naglaskom, glasno upitao bersaljere, koji su se nalazili u dolini, da li među njima ima Florentinaca, pozivajući ih da napuste svoje oficire.

U toku dana 6 o. m. nije bilo moguće ponovo stupiti u dodir sa ustanicima. U toku noći izvršen je nov raspored, s ciljem da se prepriječe putevi za povlačenje neprijatelja, ali uslijed obilne kiše, koja je poplavila dolinu sprečavajući kamione da stignu u naznačena mjesta, raspored je sproveden samo djelimično.

Trupe koje su preko noći ostale na kiši, nisu ušle u trag neprijatelju.

Ujutru je operacija obustavljena i jedinice su se vratile u svoja sjedišta.

Poslije podne je nekoliko stanovnika⁰ iz Banjevaca uhvatilo jednog ustanika naoružanog puškom i bombama i predalo ga komandantu čete milicije u Stankovcima.

Iz saslušanja se pokazalo da su se ustanici za vrijeme akcije rasturili i ponovo se povezali tek pošto su naše jedinice napustile zonu i njih 150 na broju pokušalo je u toku noći da se prebaci ka sjeveru.

Komanda sektora Benkovac odmah je postavila zasjede duž vjerovatne maršrute sa ciljem da iznenadi neprijatelja.

(M.P.)⁸

Major — komandant
— Efsio Ligaš —
Ligaš

* Odnosi se na tzv. antikomunističke milicije.
' Izostavljene su dopisane primjedbe na tekst.
• Okrugli pečat: kao u naslovu.

BR. 140

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE VOJNICE OD
8 STUDENOG 1942 GOD. O EVAKUACIJI USTAŠKO-DO-
MOBRANSKIH POSADA IZ BUŽIMA, CAZINA, VRANO-
GRACA I JOŠ NEKIH MJESTA PRED NAPADIMA JEDINICA
NOV¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO USTAŠKE VOJNICE

PODHVATOT I IZOBRAZBENI ODJEL,

Broj 2526/taj. sa ./. pril.

U Zagrebu, dne 8. XI. 1942.

GLAVNOM STOŽERU MINDOMA

(operativ, odjel)

za služ. časnika

Od poručnika Kralja iz Petrinje dobiven sljedeći izvještaj:

Evakuirana mjesta Bužim, Cazin, Vranograč, Otoka, Vel. Kladuša (prema izjavama pridošlica) Rakovica, Lič. Petrovo selo. Posade Lič. Petrovo selo i Rakovica većim dijelom povukle se sa topovima u Slunj.²

Vranograč³ cijeli stigao naoružan u Topusko, Bužim — djelomično u Topusko [i] preko Otoke za [Bos.] Novi—Dvor.

Iz Bihaća stiglo u Topusko oko 15 domobrana, 3 bitnice 3 gor. sdruga i ustaše iz XIX bojne.

Od XI bojne 1 sat, ostala 4 u Vidovskom. Prema izjavama izbjeglica iz Bihaća, jedno skladište streljiva dignuto po ustašama u zrak ručnim bombama.

Prema izjavama pridošlih, Slunj ostao sa malo streljiva; prema izjavi poručnika Devčića [isti] mu je prilikom evakuacije Vel. Kladuše poslao na vrijeme sedam sanduka streljiva pravcem Cazin — prema Otoki i preko iste za Novi.

Pridošlih sa raznim oružjem u Topusko ima iz:

Vranograč: oružnika 47, civila¹ milicije 22.

Velika Kladuša: oružnika 11, milicije 43.

Vel. Kladuša: 1 sat XI bojne 140.

¹ Kopija, pisana olovkom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 8/1—U, k. 15. Dokumentat je na nekim mjestima potcrtavan crvenom olovkom.

² O borbama na ovom području i zauzimanju pomenutih mjesta od jedinica Prve operativne zone Hrvatske, vidi dok. br. 2, 5, 6, 9 i 10.

³ Misli na posadu Vranograč.

Bužim: oružnika 10, milicije 70, ostalih civila što muških što ženskih vrlo malo, većinom mladih ljudi 550.

Pita šta će se napraviti sa tim ljudstvom i predlaže: da se mladi ljudi prime u vojnici: i to od mladih ljudi od 18—30, koliko za to imaju volju, uz uvjet da na vrijeme dobije za to potrebnu opremu, a napose za one iz Bližima i Vranograča koji su se dosada pokazali kao najbolji.

Prema primljenim izjavama uhvaćenih partizana kao i pridošlih civila iz gore pomenutih mjesta imaju partizani za cilj u ovom kraju sljedeće:

I Slunj—Gorski Kotar—Zumberak — prema Karlovcu.

II Gorski Kotar—Kordun—Banija—Zumberak—Lika — prema Zagreb — cilj doseći rijeku Kupu.

Oružnička ispostava Slavsko Polje pridošla je u Topusko sa 32 oružnika i nije htjela izvršiti zapovjed zapovjednika XI bojne, — za prijem oružničke ispostave u Čemernici isti se šalju bez oružja na postupak. U Steg kao sudu u Zagreb.

Primjećeno prikupljanje partizana i paljenje vatre oko s Miljevice, između Skele, Gredama, Viduševca.

Službujući častnik
Zap. Ust. Vojnice
podhvat. izobrazb. odjel
satnik

(M.P.)⁴

Truhar

9/XI D

⁴ Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska — Zapovjedništvo ustaške vojnice — Podhvatni i izobrazbeni odjel.

BR. 159

IZVADAK IZ IZVJEŠTAJA CARLA BOZZI-A OD POČETKA
STUDENOG 1942 GOD. O ČIŠĆENJIMA NA PODRUČJU
SJEVERNODALMATINSKOG PRIMORJA OD 1—7
STUDENOG¹

GUVERNATORAT DALMACIJE

TELEGRAM

EKSELENCIJI BASTIANINI-U

HOTEL »ECCELSIOR« RIM²

Vaša Visosti, dostavljam vam ovaj izvještaj generala' Viale.³

Akcija je u toku.⁴ U operacijama od 1 do 7 novembra ukupni naši gubici: 4 mrtva i 14 ranjenih; gubici ustanika 33 mrtva utvrđena, među kojima poznati vođa Maras Ivan, i mnogi drugi neutvrđeni,⁵ mnogi ranjeni. Sumnjiva lica evakuisana: zona Čista Mala, Zaton, Vodice 594; otok Murter 260. U toku su provjeravanja radi preciziranja njihovog položaja, pošto nije isključeno da su mnogi ustanici, kad su vidjeli da su okruženi, napustili oružje i priključili se pohvatanim licima. Iz čitavih akcija proizlazi da je najjača grupa ustanika uništena i stoga se zona može smatrati normalizovanom.⁶

Odani Carlo Bozzi

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta. Dokument nema datuma a potiče iz studenog 1942 god.; vjerovatno je poslat 8 studenog.

² Guverner Bastianini se tada nalazio u Rimu, vjerovatno po službenom poslu.

³ General Carlo Viale, komandant pješačke divizije »Zara«.

⁴ Misli se na akciju talijanskih okupatorskih snaga protiv Primorskog bataljona na području Stankovci—Vodice—Biograd. Vidi dok. br. 134 i 139.

⁵ Redakcija nije mogla da provjeri ove podatke o gubicima Primorskog bataljona, pošto nema Izvještaja ove jedinice.

⁶ Primorski bataljon nije bio uništen, on je nastavio da djeluje na ovom istom području (vidi tom V, knj. 10, dok. br. 31). Osmog prosinca, bataljon se prebacio na područje srednje Dalmacije.

BR. 159

IZVADAK IZ DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 9 STUDENOG
1942 GOD. O AKCIJAMA NA PODRUČJU KORDUNA, LIKE
I DALMACIJE¹

9 studeni, ponedjeljak

Zona V armiskog korpusa: *Divizija »Granatieri** naredila je privremeno uspostavljanje hrvatskog garnizona u Modrušu koji su hrvatske vlasti povukle bez našeg odobrenja (vidi Dnevnik 7 o. m, pasus 1).

Zona divizije »Re«: U 8 časova, dana 8 o. m., eksplozija mine na trzaj izazvala je u blizini čuvarnice 75 (Novigrad—MK-FG) iskakanje iz kolosijeka vojnog transporta koji je dolazio iz Splita, na koji je grupa ustanika² otvorila vatru. Reagovanje je otjeralo napadače, ubivši trojicu. Naši gubici: 1 mrtav, 3 ranjena.* Iz Metka su poslata pojačanja za Gospić. Predviđen je prekid od 3 dana. U noći između 7 i 8 o. m. ustanici su napali naš garnizon na stanici Sinac i naše patrole u blizini stanice Lešće.⁴

Divizija »Lombardia«: Ustanici su vršili akciju uznemiravanja na razne naše garnizone i na spremište lokomotiva u Ogulinu.

1. brza divizija: U noći između 7 i 8 o. m. ustanička grupa napala je hrvatski garnizon Skakavac (Karlovac). Na lice mjesta upućen je hrvatski blindirani voz koji je odbio napad.

Vijesti o neprijatelju: Javljeno je za ustaničku grupu u blizini stanice Raduč i Mogorić.

Zona XVIII armiskog korpusa — divizija »Sassari«: Neprijatelj je pucao mitraljeskim rafalima na odbranu Bos. Grahova, bez posljedica.

Divizija »Zara«: Vršila je akcije čišćenja u zoni Pristeg, gdje su koncentrisane ustaničke formacije.⁵

U toku izviđanja zone sjeverno od Kaštela Starog (Split), naše jedinice vodile su borbu sa ustanicima⁸ i nanijeli mu neutvrđene

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Akciju su izvele dvije čete Prvog bataljona Prvog ličkog NOP odreda na pruži između Metka i Ribnika. Vidi dok. br. 42.

* Ovdje nisu uračunati gubici četnika koji su se vozili istim vlakom.

* Na ovom području djelovao je Četvrti lički NOP odred. Akcije od 7 na 8 studeni na posadu Sinac nema u našim dokumentima, već akcija od 5 studenog na Lešće. Vidi dok. br. 50.

² Primorski bataljon.

³ Dijelovi Mosečkog bataljona

gubitke. Dva naša su ranjena. Ustanici⁷ su srušili 13 telegrafsko-telefonskih stubova (Šibenik—Drniš—Zadar).

Avijacija je izvršila oružano izviđanje u zoni Šibenika.

Vijesti o neprijatelju: Znatna djelatnost u zorii sjeverno od Vrlike (Split), gdje su ustanici isturili patrole prema naselju. Moguć je jedan napad na naš garnizon. Javljeno je o prolazu **ustanika** prema Dobranju; oni dolaze iz Zišкова i upućeni su, izgleda, prema Livanjskom Polju ili prema Kamešnici.

BR. 143

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TREĆE ORUZNICKE PUKOVNIJE OD 9 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU NA POSADE LONDŽICA, MEDURIC I ŠPISIC BUKOVICA¹

ZAPOVJEDNICTVO
3. ORUZNICKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 3255

U Banja Luci, dne 9. studenog 1942.

Predmet: Dnevno izvješće od 9.

studenog 1942. do 12 sati.

1. — UREDU OPUNOMOĆENOG MINISTRA g. TURINE
2. — VRHOVNOM ORUZNICKOM ZAPOVJEDNIČTVU
3. — ABT. I. c. BANJA LUKA
4. — ZAPOVJEDNIČTVU II. DOMOBRANSKOG SBORA
5. — RAVNATELJ. ZA JAVNI RED I SIGURNOSTI
6. — SREDISNJ. DRŽAV. UREDU ZA SUZB. KRIMINAL.
7. — UREDU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE I/III
Zagreb
8. — Sastavak u pismohranu:

Oruž. krilo Osiek od 4.XI.1942. pismeno javlja:

1.XI. u 24 sata, oko 50 naoružanih partizana² upalo je u selo Razbojište (3 km j-istočno od Podgorača) pa iz trgovine Cimerman Dure oduzeli 50 kg soli, 1 kg kvasca (germe) i sve školske tablice koje je imao za djecu. Sve oduzeto platili su po današnjoj cieni koštanja.

1.XI. u 23.30 sati, nepoznat broj naoružanih partizana⁸ napao je na domobransku posadu na želj. postaji Londžica (9 km

* Dijelovi Primorskog bataljona i dijelovi Rogozničke čete.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 48/6, k. 71.

¹ Borci iz Drugog bataljona Drugog NOP odreda Treće operativne zone.

* i⁴ Dijelovi Prve slavonske NOU brigade. Vidi dok. br. 77.

jugozapadno od Našica) koji napadaj je trajao sljedećeg dana do 6 sati, usljed čega je promet prekinut.

2.XI. u 9 sati iz Našica upućen je jedan stroj sa tenderom kao izvidnica u kom stroju se je nalazio nadziratelj b. b. linije sa 4 radnika. Kod želj. stražare Br. 5 (5 km južno od Našica) stroj je stao jer je na prugu bio postavljen jedan veliki balvan, kojom prilikom su partizani⁴ napali i zarobili sve nalazeće osoblje u vlaku. Stroj sa tenderom su pod punom parom partizani [pustili] nizbrdicom prema Našicama, tako da se je isti nakon 500 m survao [niz] jedan nasip i ošteti se. Pruga za oko 100 m je oštećena. Promet dok se ne opravi pruga, je prekinut. Sve zarobljeno osoblje partizani su otjerali u obližnju šumu, održali komunistički govor i zatim osoblje pustili svojim kućama.

4.XI. u 2,30 sati, oko 300 naoružanih partizana,⁸ istovremeno napalo je na oružničku postaju i domobransku posadu u Špišić Bukovici (7 km sjev-zap. od Virovitice). Oružnici i domobrani primili su borbu koja je trajala oko 1 sat. Poginuo je jedan domobran, dočim su 4 domobrana želj. bojne nestala. Na želj. postaji partizani su razbili b. b. aparat. Napadaj koji je bio uperen na oruž. postaju, je bez vlastitih gubitaka odbijen.

Oruž. krilo Nova Gradiška od 6.XI.1942, pismeno javlja:

2. XI. i 22.45 sati, nepoznat broj naoružanih partizana" izvršio je napadaj na želj. stražu u Međuriću (7 km sjeverno od Lipovljana) koja se sastojala od 13 momaka. 4 domobrana partizani su uhvatili, razoružali i pustili. U selu su uhvatili 2 domobrana koji su se nalazili na dopustu pa i od njih oduzeli 2 puške. Ovoga puta partizani odnijeli svega 6 pušaka i 100 naboja.

Iste noći oko 23.30 sati, nepoznat broj partizana⁷ zapalio je želj. postaju Međurić koja je dosta oštećena. 11 komada b. b. stubova posjekli a iz državne šumarije uzeli 300 komada kove-rata i 200 araka papira i sa sobom odnieli.

3.XI. u 22 sata, 50 naoružanih partizana⁸ došlo je u selo Jamaricu (5 km sjev-istočno od Lipovljana) te pokupili sve pučanstvo kome su održali komunistički govor. Zatim su otišli u selo [Janja] Lipa (10 km sjev-istočno od Lipovljana) pa i tamo pučanstvu održali komunistički govor.

3/4 XI. 1942. veće skupine nepoznatog broja partizana krstatile su po D. Raiću (1 km j-ist. od Rajića) te od naroda sakupljali živežne namirnice svake vrste i u šumu odgonili.

Na znanje i mjerodavanost.

(M.P.)⁹

Zapovjednik, pukovnik
Viktor Novak

* Dijelovi Kalničkog NOP odreda

* i⁷ Dvije čete Drugog bataljona Prvog odreda Treće operativne zone. Vidi dok. br. 77.

' Borci iz sastava Prvog odreda Treće operativne zone.

* Okrugli pečat: kao u naslovu

BR. 144

IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 10. STUDENOG 1942. GOD. O VOJNO-POLITICKOJ SITU-
ACIJI NA PODRUČJU NDH¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNICTVO
Odjel za javnu sigurnost

Očev. Broj. 1664 / taj.

U Zagrebu, dne 10. studena 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za vrijeme od 16. do 31.
listopada 1942.

POGLAVNIKOVOM VOJNOM UREDU
MINDOM — (Gl. St. — očev. odjel)
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOSTI
ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE
— — — — — Nadzorni odjel
USTAŠKŌJ NADZORNOJ SLUŽBI II.
ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA
ZAPOVJEDNIČTVU II. DOMOBRANSKOG ZBORA
ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG ZBORA
K. O. A G R A M (U izvodu od . . . do)

Na temelju zapovjedi Mindoma Glavni stožer Očev. Od-
jel — Očev — Br. 4163/41. tajno dostavljam doglasno izvješće
za drug. polovicu mjeseca listopada 1942. — sastavljeno po
prikupljenim podacima i primljenim izvješćima od 1.—6. oruž-
ničke pukovnije u sljedećem:

I. OBĆA UNUTRAŠNJA SITUACIJA:

1.) Raspoloženje naroda:

E.) Komunisti: od posljednjeg izvješća do danas na cijelom
području N.D.H. komunistička djelatnost nije smanjena, nego
na protiv pojačana.

I dalje se vidi da je riel rad t.zv. »Partizana« pod rukovod-
stvom i upravom komunističke partije. Kao takova ona i djeluje
preko raznih partizanskih odreda.

¹ Original, pisan na ftapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnoistoriskog instituta pod br. 29/6—1, k. 71.

Partizani se uglavnom drže na istim područjima kako je to u prošlom izvješću iznieto. Primjećuje se pojačana aktivnost u krajevima sjeverno od Save.²

Još uvijek njihova djelatnost usmjerena je na iste ciljeve: kompromitiranje sadanjenog stanja, prikupljanje naroda za otvorenu borbu protiv savezničke vojske i pripadnika ustaškog pokreta, koje oni u svojoj promičbi nazivaju »Fašističkim plaćenicima«. Radi toga uglavnom napadaju prometna sredstva i prometne veze, državne javne ustanove i uređaje, na savezničke vojnike i odrede, kao i na istaknutije pripadnike ustaškog pokreta. O svakom radu, putem pismene promičbe obavještavaju narod, predstavljajući svoj rad tako, da to što čine — čine u narodnom probitku.

I dalje nastoje u svojim odredima prikupiti kako pravoslavni, tako i muslimanski i katolički živalj. Stupaju u otvorenu borbu sa »Četnicima« koje isto označuju kao svoje neprijatelje kao i pripadnike sile »Osi«. Četnički rad predstavljaju osobito — Hrvatima — katolicima kao pogibeljan po hrvatski narod, jer da su oni predstavnici »Velike Srbije« i pobornici velikosrpske hegemonije. Mloga četnička zlodjela nad Hrvatima — katolicima daju im puno dokaza za ovu promičbu.

Djelatnost komunističko-partizanska dnevno je sve jača. Ova opasnost od komunističko-partizanskog rada pojačana je i time što predstavljaju i znatnu udarnu snagu sa dobrim naoružanjem i dobrim moralom.

Pridržavaju se pri svome radu čisto gerilskog načina ratovanja i primjećuje se, da otvorene sukobe sa našim ili savezničkim snagama koliko je god to moguće izbjegavaju.

Obće stanje u državi je jako zabrinjujuće radi sve jače i jače njihove djelatnosti. Može se skoro reći, da je pučanstvo prepušteno samo sebi bez potrebne državne zaštite. Oružničke postaje usljed slabe jačine nisu u stanju obraniti ni mjesta svoga stanovanja, a kamoli i svoja područja, od četničko-partizanskih upada. Domobransko-ustaške postrojbe u koliko ih ima u pojedinim mjestima, svojim akcijama trenutno poboljšavaju stanje u područjima gdje akcije vrše, a po odlasku istih stanje ostaje po starom.

Rad partizanskih odreda i skupina vidi se iz priloženog »Popisa« događaja.

7.) Odnos sa saveznicima:

Sa *Njemačkom*: dobri i korektni.

Sa *Talijanima*: Sa naše strane dobri, ali ne i srdačni.

* Odnosi se na dejstva Kalničkog NOP odreda, Moslavačkog NOP odreda i jedinica pod komandom Štaba Treće operativne zone.

2. listopada o. g. prilikom akcije čišćenja od strane talijanskih vojnih snaga sa našim oružnicima postaje Gradac, zapaljeno je u selu Podace (7 km s. z. Gradca) 7 domova sa svim gospodarskim zgradama, od osoba koje su surađivale sa partizanima, ili su njihovi članovi obitelji u partizanskim redovima.

3. listopada o. g. prilikom akcija od strane talijanske vojske sa četnicima, razoružana je po nalogu talijanskog zapovjednika orijentirana ispostava Dolac Dolnji, kotar Omiš i ovom prilikom Talijani su oduzeli 23 puške sa 1.500 naboja, 1 samokres i 1 kabanicu. Razlog ovog nepoznat.

1. listopada o. g. prilikom akcije talijanskih vojnih snaga protiv partizana³ u okolini Omiša, u kojoj je sudjelovalo i oko 150 četnika, u selu Gatu četnici su poklali 89 osoba, a ranili oko 30 osoba. Zapaljeno je i opljačkano 115 domova. U selu Naklice zapalili su 12 domova i ubili jednog seljaka. U selu Čisla zapalili su 15 domova. U selu Ostrvica zapalili su 3 doma. U selu Zvečanje zapalili su 5 domova, koje su u svima selima i opljačkali.

4. listopada o. g. održana je crkvena proslava »Gospa Rozalija« u selu Sitno Gornje, kotar Drniš, na koju je došao načelnik občine Trogir (Italija) u pratnji jednog odjela talijanske vojske. Komesar pomenute občine održao je prisutnima, kojih je bilo oko 350, govor, da se u buduće mještani ovog sela ne odazivaju pozivima hrvatskih vojnih vlasti, kao i građanskih, jer da je selo Sitno Gornje i sva ostala sela občine Trogir podpalilo pod talijansku vlast. Ovom prilikom skinuli su sa crkve Hrvatsku zastavu — govoreći da je to mjesto talijansko i da Hrvatska zastava nemože tu da bude.

5. listopada o. g. po nalogu posadnog talijanskog zapovjednika u Čapljini, oduzeto je oružje našim milicionerima iz sela Višića, kotar Čapljina, ali je idućeg dana ponovno vraćeno, poslije izvršenog pokolja od strane četnika nad pučanstvom toga sela.

6. listopada o. g. prilikom vršenja akcije talijanskih vojnih snaga u zajednici sa našim oružnicima postaje Gradac, zapaljeno je u selu Brist kod Gradca 17 partizanskih kuća i stoka oduzeta.

7. listopada o. g. prigodom vršenja akcije protiv partizana po našim i savezničkim-talijanskim snagama u selu Bačina; kotar Makarska, zapaljeno je 15 domova osoba sumnjivih održavanju veza sa partizanima, a uhićeno je 30 osoba, koje su bile sumnjive da održavaju veze sa partizanima.

7. listopada o. g. došao je jedan odjel talijanskih vojnika u selo Čoviće, kotar Otočac i na štetu seljaka Nikole Nikšića po-

" Ova »akcija« je bila vođena isključivo protiv golorukog stanovništva pomenutih sela. Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 30 i 31.

trošili i odvezli i to: 5.000 kg siena, 2.000 kg slame, 800 kg strno-
kosa, 500 kg kupusa i razno drveno tvorivo i sa mazgama oštetili
11 šljiva, za koje su ove vezali.

10. listopada o. g. ubijen je oružnik Pavao Vranić, postaje
Perušić, od strane talijanskih vojnika, koji navodno nije htio
stati na njihov poziv.

Glavni dozapovjednik,
pukovnik: (Boić)
Boić

(M.P.)⁴

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

Glavni stožer

Očev. Br. 5816 — 1/ Taj

U Zagrebu, dne_____194

Pošto je dostavljeno operativnom odjelu
uz Očev. br. 5702/taj. radi izuzimanja
podataka, po iskorišćenju

U spise grupa br.

PROČELNIK

Pukovnik (Kubin)

9/XII

⁴ Okrugli pečat: kao u naslovu

BR. 159

**ZAHTJEV KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
10 STUDENOG 1942 GOD. DA SE USTAŠKIM JEDINICAMA
DODIJELI ORUŽJE I OPREMA I ODGOVOR, SA PRIMJED-
BAMA, VISE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-
DALMACIJA«¹**

TELEGRAM

	otpreme 10/XI/42 19,20
Datum i čas	sati
	prijema 11/XI/42 8

7

VISA KOMANDA OR. SN. »SLOVENIJA-DALMACIJA«

OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 22326

P:ispjelo II studeno* 1942

**OD KOMANDE PETOG ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNOM ODJELJENJU**

Br. 5436/službeno

Prva brza divizija saopštava:

»V ustaški bataljon traži, radi kompletiranja, dodjeljivanje: 914 šinjela, 48 puškomitraljeza i 2 minobacača od 81.«

Smatra se da je trebovanje puškomitraljeza pretjerano, međutim sa svega 9 mitraljeza pomenuti bataljon nije u stanju da obezbijedi odbranu garnizona duž željezničke pruge Karlovac—Zdenčina i Karlovac—Metlika.

Za načelnika štaba V armiskog korpusa
pukovnik Motzo

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

¹ Pečat prijema.

* Otisnuto. Cijeli tekst koji slijedi za ovim sadrži primjedbe i odgovor Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« na prednje traženje komande Petog armijskog korpusa.

•J

VIŠA KOMANDA OR. SN. „SLOVENIJA-DALMACIJA“
OPERATIVNO ODJELJENJE

- = **1. brza divizija** — preko V armiskog korpusa — traži za V ustaški bataljon:
- 914 šinjela⁴) iznoseći da pomenuti bataljon ni-
 - 48 puškomitraljeza) je u stanju da obezbijedi zaštitu
 - 2 minobacača od 81) pruge Karlovac—Zdenčina i Karlovac—Metlika samo sa 9 mitraljeza.
- = **Primjećuje se:**
- da bi zaštitu pruge, na razmatranom otcjeku, trebalo da preuzme XXXV ustaški bataljon umjesto V,⁵
 - da ustaški bataljon, XXXV i XXXIII, pored 9 svojih mitraljeza imaju još 9, odnosno 8 mitraljeza, kao opremu garnizona.⁸
- = **Odgovoriti:**
- šinjeli: urgirali smo njihovo odašiljanje (10.000 uniformi sa šinjelima);⁷
 - puškomitraljezi i minobacači: Vrhovna kopianda nije ih dodijelila;
 - za zaštitu pruge na razmatranom otcjeku XXXV ustaški bataljon ima 9 svojih mitraljeza i 9 mitraljeza kao opremu garnizona.

V. P. 10,⁸ 11-XI-1942-XXI

Na telefonski

zahtjev ove Komande, major Salustri — načelnik štaba 1. brze — precizira: V ustaški bataljon već je dobio 700 šinjela, XXXIII ustaški bataljon već je dobio 450 šinjela. Za oba bataljona, koji će preuzeti zaštitu pruge, raspoloživo je 18 mitraljeza.⁹

⁴ U nastavku dopisano olovkom: »Zar ih već nije dobio?« Autor je vjerovatno pukovnik Zanussi.

* Sa lijeve strane dopisano olovkom: »Ne, ili jedan ili drugi.«

⁵ U produženju, potpukovnik Michelotti dopisao olovkom: »Za zaštitu pruge«. Dalje, u istom redu, pukovnik Zanussi crvenom olovkom: »Pa da, da«.

⁷ U produženju dopisano olovkom: »Ali Peti ih je već dobio!« (misli se na Peti armijski korpus). Vjerovatno dopisao potpukovnik Michelotti.

⁸ Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«.

* Cio pasus dopisan rukom.

BR. 145

**IZVJEŠTAJ OPĆINSKOG KOMESARA ZA TIJESNO OD 10
STUDENOG 1942 GOD. O ODVOĐENJU STANOVNIŠTVA SA
PODRUČJA MURTERA I BETINE U LOGOR NA OSTRVU
MOLAT¹**

Prot. 4064

Tijesno, 10/XI/42=XXI

Predmet: Ukcavanje lica koja treba internirati iz Betine i
Murtera

KRALJEVSKOJ PREFEKTURI

Zadar

i radi znanja,

KOTARSKOM POVJERENIKU Šibenik

Jutros, redovno, od 9,30 časova do 11 časova, u Hramini je na parobrod »Ammiraglio Viotti« — koji je ova prefektura poslala za tu svrhu — ukrcano 234 sumnjivih lica sa Murtera i Betine, koja će biti internirana u Molatu.

Izbor je izvršen sa najvećom mogućom pažnjom i objektivnošću, tako da je odabiranje izvršeno na način koji najviše odgovara pravom liku optuženih.²

Operacija je izvršena po jakoj buri, pomoću motorne barke Nap 5 Kr. mornarice. U operacijama nadzora i pratnje učestvovali su kr. karabinjeri iz voda koji je u Hramini ostavila III četa bataljona »Vespri«, kr. karabinjeri stanice Murter, jedno odjeljenje grenadira iz garnizona Betina i Murter. Prisustvovali su komesar iz Tijesnog i potkomesar iz Betine.

Dostaviće se tačan spisak interniraca čim bude moguće sastaviti ga sa svim potrebnim podacima.

Općinski komesar
skvadrista Pietro Ciancolini

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta.

² Vidi dok. br. 116, 136, 152, 164, 186, 195 i 196.

BR. 159

**IZVJEŠTAJ USTAŠKOG PUKOVNIKA FRANCETICA OD 10
STUDENOG 1942 GOD. O REZULTATIMA USTASKO-DOMO-
BRANSKE OFANZIVE NA PODRUČJU KALNIKA¹**

BRZOGLASN'I BRZOJAV

TKO JAVLJA;	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Ustaški pučovník Fra-icetić	SATI	12.00	
	DAN	10.	
	MJESEC	studenog	
PRIMIO: ppukovnik Žmavec	GODINA	1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Podhvat na području Kalnika završen je.²
Cijeli kraj između Ludbrega—Koprivnice—Križevaca—Va-
raž. Toplica prokrstaren je.

Prvi dodir sa partizanima dobijen je kod s. Ivanec. Partizani
su pobjegli u smjeru Osijeka i Apatovca, a potom dalje ka s.
Kalnik. Od s. Kalnik pobjegli su prema Ljubelju i dalje u
smjeru Varaž. Toplica.

Gubici: vlastiti: 10 mrtvih (7 ustaša i 3 domobrana)
11 ranjenih,
partizanski: kod Ivanca 14
kod Apatovca 3
kod Kalnika 27

Zarobljeno: kod Ivanca 3 i kod Kalnika 3.³

Plien: svi pali partizani sa puškama i 1 strojopuška. Isto
tako partizansko skladište, koje su opljačkali od radne službe
u Martijancu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog Instituta pod br. 10/1—8, k. 15.

² Odnosi se na napad ustaško-domobranskih jedinica na Kalnički
NOP odred. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 5 i 69.

³ Ovi podaci o gubicima Kalničkog NOP odreda nisu mogli da se
provjere, pošto se u našim dokumentima ne govori o gubicima pomenutog
odreda. Prema podacima koje je dao Ivan Šibl, tadašnji komesar Drugog
bataljona. Odred je u ovim borbama imao 5 mrtvih i 7—8 ranjenih.

Od čitave skupine partizana, koja nije bila jača od 120, **izgleda**, da je mali dio koji je još ostao razbježao se i više ne predstavlja opasnost za ovo područje.⁴

(paraf) 10/XI⁵

BR. 148

IZVJEŠTAJ KOMANDE ČETNIČKIH FORMACIJA BOSNE,
HERCEGOVINE, LIKE I DALMACIJE OD 12 STUDENOG
1942 GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU TROMEĐE LIKE,
BOSNE I DALMACIJE¹

Komanda četničkih formacija
Bosne, Hercegovine, Like i
Dalmacije.
Br. 151 od 12. 11. 1942

NJ. EKSELENCIJI ARMISKOM ĐENERALU
MARIJU ROATI

KOMANDANTU ITALIJANSKIH ORUŽANIH SNAGA U
SLOVENIJI I DALMACIJI

Sušak

EKSELENCIJO!

Na teritoriji Dinarskih Alpi² situacija je postala već tako kritična da zagrožava održanje, pa i samo postojanje četničkih formacija.

Razlozi su ovakvog stanja sledeći:

1.) — Protiv četničkih formacija u ovoj oblasti, koncentrisane su gotovo sve partizanske snage cele Jugoslavije,³ i to zbog izostale akcije velikog stila protiv Livna i Glamoča.¹ Da je

¹ Ustaško-domobranske snage morale su već 28 studenog da ponove napad na Kalnički NOP odred. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 89.

² Dopisano crvenom olovkom.

³ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta. Dokumentat je nađen u zarobljenoj arhivi Šeste oružničke pukovnije.

t" Misli se na područje južne Like, Kninske Krajine, dalmatinskog Kosova, Vrljke i Dinare do Bos. Grahova.

⁴ Na ovom području je bio grupisan samo dio snaga iz grupe jedinica Vrhovnog štaba i dio bosanskih i hrvatskih partizanskih jedinica.

⁵ Na oslobođenu teritoriju izvedena je operacija »Dinara« u drugoj polovini listopada 1942 godine. Vidi zbornik, tom V, knj. 8, dok. br. 120, 130, 133 i 155.

ta akcija bila izvršena, kao što je bilo projektovano, partizani bi bili zaokruženi i uništeni u zonama pomenutih centara, dok je ovako preduzimanje delomičnih akcija njih prinudilo samo na povlačenje tako da su prebačeni u dinarsku zonu.

Partizani dejstvuju na svim frontovima ove prostrane zone i operišu sa moćnim snagama.

Dinarski četnici (čija sveukupna snaga iznosi oko 6.000 oružanih ljudi), prinuđeni su odista, da brane ogromnu teritoriju od neprestanih napada nekih 16.000 partizana, koji pridolaze iz svojih glavnih centara Lapca—Bosanskog Petrovca—Drvara—Glamoča, pomognuti pri tom od komunističkih snaga koje pristižu sa Primorja.

2.) — Služba koju vrše četnici kako danju tako i noću veoma je naporna, snabdevanje odećom, obućom i hranom nedovoljno je i bedno.

Vrhovi visokih brda zaposednutih od četnika već su pokriveni snegom dok su tako ljudi izloženi kišama i ledu, bez krova, bez baraka i bez utvrđenih položaja.

Zato zdravstveno stanje četnika daleko je od toga da bude dovoljno a životni uslovi iz dana u dan bivaju sve gori.

3.) — Front koji drže četnici odviše je razvučen (zahvata od 110 km.) i prema tome je u velikom nerazmeru sa brojem boraca.

4.) Naoružanje četničkih jedinica više je nego oskudno.

Vojnici su u stvari naoružani samo puškama, pošto od automatskog oružja ima samo 60 komada, a merzera i brdskih topova uopšte nemaju.

Snabdevanje municije više je nego nedovoljno: 10 do 20 metaka za svaku pušku i 300 metaka za svaku od ono malo raspoloživih puškomitraljeza.

Partizani, nasuprot, imaju na raspoloženju najmanje 14 merzera i 3 kompletne baterije brdskih topova, sa mnogo granata. To je bilo utvrđeno pri bombardovanju **Bos. Grahova**.

5.) — Obećanja učinjena četnicima, posle sporazuma postignutog sa Vašom Ekselencijom, zbog toga što su bila samo delimično ispunjena, nisu izvesno doprinela tome da ojačaju poverenje četnika u Vašu i u našu Komandu nego su pokolebale njihov moral.⁸

Razočarenje je bilo odista veliko za ljude kojima je kroz mesece i mesece obećavano oružje, municija, hrana, odeća i pre-

• Četničke jedinice na području tromeđe Like, Bosne i Dalmacije doživjele su u toku listopada i studenog krupne udarce. Zbog toga, kao i zbog političkog rada jediniha NOV i PO Jugoslavije, koje su deistvovala na tom području, među četničkim redovima je nastalo previranje. Vidi dok. br. 91.

duzimanje odlučne akcije protiv partizana u sadejstvu sa italijanskim snagama.

Naša komanda nema čak više ni odvažnosti da izađe pred svoje vojnike — redove.

Otsustvo svake bezbednosti, beda i glad demoralizirali su stanovništvo do tog stepena da ono gotovo više ne veruje ni u Boga gubeći već nadu u svako spasenje. Brojno stanje partizana, njihovo naoružanje i njihova taktika nameću se sve više i to ne može a da nema uticaja na duševno stanje boraca, slabeći njihov moral.

7.) — Stanovništvo zapaljenih sela u okolini Bos. Grahova izbeglo je i sklonilo se u ovaj centar. Stanovi, odeća i ishrana izbeglica daleko od toga da budu dovoljni, zaista su na sramotu. Napominjem da u jednoj štali stanuje 40 dece gole, bose, bez hrane među kravama i konjima. Četnici im daju jedan deo od svog dnevnog obroka da ne umiru od gladi.⁰

Dok je moj veliki komandant, vojvoda Trifunović, preduzeo borbu protiv komunista, ne samo za spasenje svog naroda, nego i vekovnih tekovina kulture, civilizacije svih naroda, a naš narod svojim borbama, svojim mučeništvom i nadčovečjim naporima koja još i sada izvodi, dao je nesumnjivog dokaza svoje visoke svesti i nacionalne vitalnosti, kako bi svet, bez obzira na ishod rata bio pošteđen od komunističke kuge a ipak sadašnje stanje u kom se nalazi srpski narod u dinarskoj zoni moglo bi dovesti do toga da on počne verovati da je možda preцениo svoje snage ili da je gajio preterane, varave nade u italijansku pomoć.

Sada, ako bi srpski narod morao da na takva šta pomišlja, posledice toga mogle bi da budu krvave, pošto bi ga mogla da zahvati ne samo komunistička kuga, nego i da bude izložen italijanskim represalijama.

Od naše strane rešeni smo na to da se na svaki način izbegne ta strašna nesreća, ali da se održi moral kod četnika i naroda, da se stvori jedno duševno stanje, koje bi ulilo poverenje u ishod i da se taiko ojača volja za borbu, apsolutno je neophodno se pobrinuti za sledeće:

A.) — Da se dopusti prebacivanje 3.000 četnika iz Crne Gore u dinarsku zonu.⁷ To je apsolutno potrebno i protivljenje Nezavisne Države Hrvatske bilo bi neopravdano.

Ta država, i ako saveznik Italije, ne može ništa da traži u tom pogledu, pošto:

" Odnosi se na porodice četnika, koje su četnici vodili sa sobom.

* Ovo je izvršeno krajem prosinca 1942 godine.

- Nije sposobna da sama obezbedi svoju nacionalnu teritoriju, niti da garantira život i imovinu svojim građanima;
- na sopstvenoj teritoriji ona toleriše komunističke bande* koje ne samo zagrožavaju životima građana, nego i vrše upade na teritoriju savezničke Italije, izvodeći ubistva i svakojake vandalizme;
- njena teritorija služi kao pribežište komunističkom ološu sa anektirane teritorije i sa teritorije koju kontrolišu četnici: slučaj Matiaca, sin Marina iz Kaštel Vituri;
- pristalice i obožavaoci ustaša na anektiranim teritorijama pomažu partizane sa ne baš neznatnim sumama, postoje stvarni dokazi da hrvatski organi, naročito žandarmerija i domobrani, ne samo simpatišu, nego i pomažu partizane, snadbevujući ih oružjem, novcem i dobavljaajući im korisna obaveštenja;
- veliki deo hrvatskog naroda ne veruje u pobedu osovine, i oficiri svesni svoje odgovornosti, traže spasenje u komunistički haos.

U dokazu ovoga što je gore rečeno navešćemo nekoliko primera:

- a.) — Činjenica je da su u redovima hrvatskih oficira i podoficira najrevnosnije pristalice komunizma oni koji su bili u hrvatskoj vojsci,⁴¹ a potom se povukli;
- b.) — avijatički pukovnik hrvatske vojske Obuljen Niko na pitanje jednog građanina, svog prijatelja, da se izjasni o ishodu ovog rata, izjavio je: »da će pobjeda pripasti saveznicima.« Upitan zatim o tome šta misli da radi, pošto je bio lišen jugoslovenskog oficirskog čina, odgovorio je: »Nisam ustaša, pa pošto mi se ne dopušta da budem Jugosloven, poći ću sa većim delom svojih drugova među partizane«;
- c.) — major Slavko Draganić, na upućeno mu pitanje, da li se kada borio protiv partizana, odgovorio je: »Nisam lud kad tuku Italijane«;
- d.) — pešadijski major Biočić Franjo došao je u priliku da manifestuje svoje ubeđenje da će, posle rata, triumfirati komunizam;
- e.) — Rezervni narednik Türk, po rođenju Slovenac, mobilizovan kod domobranstva u Kninu, ispričao je sledeće:

* Četnici i ustaše su jedni druge optuživali talijanskom okupatoru zbog porasta i uspeha jedinica NOV i PO Jugoslavije. Vidi dok. br. 172.

* Odnosi se na ustaško-domobranske jedinice.

»Dok sam služio kao narednik vodnik kod jedne čete pešadijskog puka u Mostaru, prijaviše se dva građana da razgovaraju sa nekoliko vojnika. Sutradan morao sam lično da ispostavim, po naređenju moga kapetana otpusnicu za 12 vojnika »Ti znaš kuda idu« — kazao mi je kapetan, a magazioner mi je saopštio da su vojnici sobom poneli puške, bombe, drugo oružje i opremu. Nekoliko dana potom, kapetan mi reče da je komandant puka bio nezadovoljan, što je samo 20 vojnika njegovog puka, a ne više prešlo partizanima.

Iz gore navedenog izlazi da je svim oficirima mostarskog puka bilo poznato i da su pomagali odlazanje vojnika u redove partizana.

Nabrajanje ovakvih izjava koje bi se mogle da pribave bilo bi više nego obilno, ali ja ću da se ograničim na navođenje nekoliko drugih činjenica:

- f.) — pre nekoliko dana zarobljen je na sektoru divizije »Sasari« jedan komunista sa 250 metaka hrvatskog porijekla i 12 bomba;
- g.) — garnizoni povereni isključivo domobranima i ustašama padaju mahom u ruke partizana (na pr. Livno).
- h.) — komunisti u svojim letcima pišu: »Smrt četnicima, i smrt ustašama«, ali dotle pale samo srpska i četnička sela, a ne ona hrvatska.
- B.) — Da se odobri i pomogne, kao glavnu operaciju, pohod četnika iz Hercegovine u pravcu Prozora—Glasno, Bos. Grahovo, nezavisno od onih 3.000 četnika zatraženih iz Crne Gore koji bi trebali da budu upućeni u područje Knina.

Ova operacija je veoma važna, jer bude li izvedena, razbile bi se partizanske snage u Centralnoj Bosni i omogućila bi veze Dalmacije sa Bosnom, olakšavši znatno time snabdevanje ne samo bednog primorskog stanovništva, nego i velikog broja izbeglica iz vaše vojske svim mogućim sredstvima.

Evakuacija Bos. Grahova predstavljala bi velike uspehe za komuniste i moralni lom za četnike, jer je to mesto najvažniji taktički ključ za Dalmaciju, Bosnu i Liku.

Za vaše trupe gubitak toga veoma važnog centra mogao bi da znači gubitak prestiža ne samo u očima protivnika, nego također i u očima prijatelja.

Molim, pritom V. Ekselenciju da momentano obustavi evakuaciju Bos. Grahova i da hitno raspoloži sve za dolazak trupa o kojima je reč u predhodnim tačkama A.) i B.). Sa ovim i sa

onim koje su na mestu moj komandant vam daje punu garanciju za uništenje komunista.

c.) — Da se izda naređenje XVIII Armiskom Korpusu da divizija »Sasari« kooperiše sa svim raspoloživim sredstvima u operacijama oko raščišćavanja Dinare planine i teritorija na severu od linije Bruvno—Srb—Drvar. Pomenute operacije trebale bi da budu odmah preduzete, a da se ne čeka sneg i studen.

D.) — Da se izvede pregrupisanje, organizacija i dopunjavanje četničkih bataljona na način da jedan bataljon ostane da drži garnizone u svakom od sledećih mesta: Gračac—Krupa—Mračaj—Otrić—Pribudić—Padane—Plavilo—Golubić—Topolje — Strmica — Bos. Grahovo—Jelino Polje—Kosovo—Polača—Ridane—Žitnić i Vrlika.

E.) — Da se ustroji jedan četnički bataljon u Bročancu pribirući vojnike između Srba iz ovoga i obližnjih sela sa zadatkom da preseče puteve koji služe partizanima za održavanje veze sa svojom dopunskom glavnom rezervom: Splitom i okolinom

F.) —• Da se dodeli najmanje:

- a.) — 60 merzera sa odnosnom potrebnom municijom
- b.) — 50 teških mitraljeza za 200 metaka za svaki
- c.) — 100 puškomitraljeza sa 2.000 metaka za Svaki
- d.) — 6.000 (prema postignutom sporazumu) pušaka sa 100 metaka za svaku
- e.) — 22.000 bomba
- f.) — 6.000 pari cipela
- g.) — 6.000 kompletne opreme za odeću (košulje, čarape, gaće, koporane, pantalone i šinjele);
- h.) — 6.000 šatorskih krila
- i.) — 6.000 čebadi

G.) Da se u Splitu svom hitnošću uputi oficire iz koncentracionog logora u Sulmoni, koji su već zatraženi.¹⁰

H.) — Da se dodeli našoj Komandi 10 kamiona u sektoru Divizije »Sasari« za omogućivanje veze i snabdevanje odreda kao i za brzo prevoženje četnika pri prebacivanju sa jednog sektora na drugi.

I. — Da se četnicima poveća dnevno obrok hrane.

L.) — Da se hitno evakuiše izbeglice iz Grahova (oko 2.800 lica) u Knin, Kistanje i na Dalmatinsko Kosovo.

Za njihovo smeštanje potrebno je da se montiraju barake i da ih se snabde izvesnom količinom životnih namirnica.

¹⁰ Oni oficiri bivše jugoslovenske vojske koji su pristali da rade za četnike pušteni su iz logora i prebačeni u Dalmaciju, odakle su poslije u četničke jedinice.

Ako bi operacije označene u tački B.) bile brzo izvršene ova potreba biće možda izlišna.

Ubeđeni smo da će V. E.¹¹ svojom istančanom intuicijom vojskovođe i državnika kojom se odlikujete, razumeti da se radi o odlučnim momentima i o Lstorijskim rešenjima, pa zato očekujemo da založite svoj veliki i neosporni autoritet da tako poslužite interesima velike italijanske nacije, naše zajedničke borbe protiv boljševičke kuge i, najzad onima našega naroda koji, l ako na krstu razapet, još veruje u svoje vaskrsenje.

Molimo Vas najusrdnije, Ekselencijo, da izvolite primiti izraze moga najdubljeg poštovanja i da budete ubeđeni, da moja Otadžbina nikada ne će zaboraviti usluge koje ste joj učinili i koje ćete joj još učiniti.

PO NAREĐENJU KOMANDANTA,
Načelnik Deneralštaba
Đ. Š.
Radovan St. Ivanišević s. r.

BR. 149

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA
NDH OD 12 STUDENOG 1942 GOD., O POJAVI I KRETANJU
PARTIZANA NA KALNIKU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
— **MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA**
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Broj: 129658-I-G.-1942 Zagreb, dne 12. studenog 1942.
Predmet: Pojava i kretanje partizana

MINISTARSTVU NARODNE PROSVJETE
GL. Ravnateljstvu na Promičbu
na ruke g. Dra. Bjelobrajdica

Zagreb

Kotarska oblast Ludbreg dostavila je ovom GL. ravnateljstvu pod T broj 529-42., od 8. XI. 1942. sljedeće izvješće:

»Usljed akcije koja se već više od mjesec dana provada u Papuku, Moslavačkoj Gori i Bilo Gori po našim i savezničkim

Vaša Ekselencija

Prepls originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, a original u arhivi CK SK Hrvatske.

vojnim snagama,² počele su se jake partizanske skupine probijati na razne strane, da izbjegnu opkoljavanje i uništavanje,³ pa je tako od 19. listopada 1942. godine počelo prebacivanje jakih partizanskih skupina iz Bilo Gore preko područja kotareva Koprivničkog, Križevačkog u Kalničko Gorje, koje je sada ponovo postalo zbiralište jakih partizanskih grupa koje bi trebale ući u stastav već odavno nagoveštavane **Kalničke** brigade,¹ koja bi svoje djelovanje vršila iz Kalničkog Gorja i koje bi se protezalo na područje kotareva Koprivnice, Križevci, Bjelovar i Ludbreg, te bi stoga ti kotarevi postali ugroženi. Naročito partizani polažu veliku nadu na svoj uspjeh na području kotara Ludbreškog i Varaždinskog u kojima provodi partizansku organizaciju Gabrijel Santa⁵ đak visoke komercijalne škole iz Varaždina, koji djeluje pod partizanskim imenom **Kum** i koji je zaveo mnogo radnika tvornice Tivar u Varaždinu, željezničkih radionica u Zagrebu, koji je stari komunista još iz grupe Čehaića Kasima,⁶ Jože Španjolca,⁷ Paje Gregorijeveća,⁸ Lajnera⁹ i drugih. Taj Santa imade osobite sposobnosti za komunističku promičbu i stoga uspjeva i kod radnika i kod seljaka, a kod partizana igra vodeću ulogu kao politički komesar¹⁰ i kao takav, predlaže akciju po selima, kaznenu ekspediciju, mjesto logoro-

¹ Odnosi se na napade ustaško-domobranskih i njemačkih snaga na Moslavinu od 14—17 listopada <vidi tom V, knj. 8, dok. br. 134 i 140>, ustaško-domobranskih snaga na Kalnik od 21—23 listopada (vid; t m V, knj. 8, dok. br. 153, 161 i 164) i ustaško-domobranskih i njemačkih jedinica na Bilo Goru od kraja rujna do 15 listopada (vidi tom V, knj. 8, dok. br. 113 i 116).

² Prelazak partizana na Kalnik nije bio uslovljen neprijateljskom ofanzivom, već odlukom Glavnog štaba Hrvatske da se formira Kalnički NOP odred i prebaci na Kalnik. Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 18, 33 i 56.

³ Kalnička brigada nije formirana 1942 godine. Tada je postojao samo Kalnički NOP odred, koji je imao tri bataljona.

⁴ Gabrijel Santo, tadašnji sekretar Okružnog komiteta KPH za Varaždin.

⁵ Kasim Čehajić-Turčin, organizacioni sekretar Okružnog komiteta KPH za Bjelovar, jedan od organizatora ustanka u bjelovarskom kraju. Ustaško-domobranske vlasti raspisale su za njim potjernicu, uz nagradu od 50.000 kuna. Poslije napada partizana, noću 27/28 studenog 1941 god., na ustašku posadu u Podravskom Novom Gradu, kod Virja, uhvaćen je jedan seljak, učesnik u ovoj akciji. On je pokazao mjesto gdje se nalazi: "Čehajić, koji je tada ležao bolestan u s. Plavšincu. Tako su ustaše uhapsile Čehajića i poslije dužeg mučenja, strijeljali ga u Bjelovaru 24 prosinca 1941 god., sa još 90 lica.

⁶ Ćiro Dropulić-Joža

⁷ Pavle Gregorić-Paja

⁸ Božo Lajner

⁹ Tada je komesar Kalničkog NOP odreda bio Joža Horvat, a ne Gabrijel Santo.

vanja i djelovanja, primiće novih članova i. t. d. Njegovoj ulozi imade se propisati, što je ponovno Kalničko Gorje postalo baza partizana, jer on uvjerava partizanske vođe, da je Zagorje obzirom na siromaštvo pučanstva najbolja baza za djelovanje i da će tu izbiti najprije pobuna. Da on poznaje jako dobro prilike u Zagorju to je nesumljivo i da je imao do sada uspjeha kod zavađanja radnika i seljaka to je u ranijim istragama dokazano, pa se ga zato može smatrati kao najopsanijeg među partizanima.

Prema provjerenim podacima tako zvana Kalnička partizanska brigada bila bi podjeljena na tri bataljona, od kojih bi jedan djelovao u južnom i jugozapadnom djelu Kalničkog Gorja na području Koprivničkog i Križevačkog kotara, drugi u istočnom, jugoistočnom i sjeveroistočnom dijelu prema području kotara Ludbreškog i Koprivničkog a treći u sjevernom i zapadnom dijelu prema području kotara Varaždinskog i Novomarskog i u pravcu Ivanšćice. Gdje bi bio stožer ove brigade još se ne zna, a sada je u školi u Osijeku Vojakovačkom, kotara Križevačkog. Zapovjednik te brigade je kako je preko pouzdanika ustanovljeno bivši jugoslavenski pukovnik Šimić Marijan¹² a zamjenik bivši učitelj Ilić.¹³ U ovoj brigadi imade 15 bivših učitelja, odbjegli kazališni glumci,¹³ nekoliko studenata, bivših dočasnika i svi odbjegli pravoslavci sa područja kotara Križevačkog, Koprivničkog i Ludbreškog. Ovoj brigadi imao bi se priključiti i Gedeon Bogdanović¹⁴ sa cijelim svojim tako zvanim bataljonom, koji broji oko 400 partizana te bi ta brigada postigla brojnu jačinu od 1320 dobro oboružanih partizana, koliko bi ih sada u pojedinim grupama, koje toj brigadi pripadaju, ima.

Veći dio grupa koje pripadaju toj brigadi već početkom studenog prebacio se u Kalnik, sam stožer brigade prebacio se na 3 studenog t.g. između 23 i 24 sata na sektoru između Velikog i Malog Carevdara prema Kalniku. Jačina je bila oko 300 partizana, dočim su dvije grupe toga stožera od 120 partizana ostale u selu Većeslavcu i Ruševcu i te grupe su 5 studenog između 2 i 3 sata zapalile željezničku postaju Lepavina gdje je izgorjela cijela zgrada i skladište do temelja i željezničku postaju Carevdar gdje je izgorio cijeli donji dio, djelomično i I kat, dočim je krov zgrade ostao čitav. Privatne stvari željezničkih službenika većim dijelom su spašene, ali imade u Lepavini i dost3

" Komandant Kalničkog NOP odreda bio je Izidor Strok. Marijan Šimić nije bio u Kalničkom NOP odredu.

¹² Slobodan Ilić-Cića

" Ovdje se, vjerovatno, misli na glumce iz Zagreba (Afrić, Rutić i drugi); ali se oni nisu nikad nalazili u Kalničkom NOP odredu, već na oslobođenoj teritoriji južno od Save. Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 39, prim. 3.

Gedeon Bogdanović-Geco

stvari osobito živežne namirnice koje se nisu mogle spasiti, jer su partizani strašno žurili sa palježom, vjerojatno što su se bojali nailaska vojske.

U Lepavini partizani su zatekli praznu kompoziciju vlaka koja se vraćala iz Koprivnice prema Križevcima, pa su skinuli osoblje sa lokomotive i vlaka, te lokomotivu sa 7 vagona bez ikakove pratnje pustili u punom pogonu prema Križevcima, gdje je zaustavljena bez da je došlo do kakove nesreće ili žrtava. Na željezničkoj postaji Lepavina uzeli su dva paketa sa 30 kgr. eksploziva, koje je bilo svojina radnika u Lepavini i to su odnijeli. Pokušali su zapaliti drva koja su na skladištu u Lepavini, ali u tom nijesu uspjeli jer drva nisu htjela gorjeti.

Na željezničkoj postaji Carevdar partizani su zarobili jednog njemačkog vojnika i naša dva domobrana i odveli sobom u pravcu Vojakovca, i nije mi poznato da su domobrane i njemačkog vojnika pustili.

Partizani su mjestimično kod Lepavine i Carevdara oštetili željezničku prugu, koja je istog dana do 11 sati svuda popravljena i željeznički promet Koprivnica—Križevci uspostavljen.

Štetu koju su partizani na željezničkoj postaji Lepavina i Carevdar počinili je dosta velika, njenu visinu će znati željezničke vlasti, odnosno sekcija Koprivnica.

Narod iz sela Mali Grabičani pritrčao je gasiti požar postaje, ali su ih partizani otjerali i nisu dali gasiti, no ipak ljudi su po odlasku partizana opet nešto pogasili što se moglo spasiti. Na postaji Lepavina zapaljen je i jedan teretni vagon koji je djelno izgorio.

Druge štete nije bilo.

Najveća opasnost od djelovanja partizana prijeti gradu Križevcima i Ludbregu, jer će partizani ako se brzo ne unište toliko ojačati da će moći učiniti i zamašnije podhvate, jer bi njihov broj mogao porasti i na nekoliko tisuća.

Među partizanima koji su palili postaju Lepavina i Carevdar prema iskazu željezničkog osoblja bilo je puno zagoraca, jer je to po dijalektu govora primjećeno, a bilo je i nekoliko Slovenaca. Slavonaca, moslavaca, ličana i primoraca.

Prednje izvješće dostavljam naslovnim oblastima molbom da se preko ministarstva unutrašnjih poslova poduzmu koraci da se što žurnije počme sa akcijom čišćenja partizana iz Kalničkog Gorja jer će svako zavlacenje toga pitanja zbilja dati mogućnost da se partizani u Kalnik utvrde, narod pridobiju za sebe pa će lako doći i do pobune među i onako nezadovoljnim seljacima i radnicima toga kraja. Potrebno je napomenuti da kada se akcija bude provodila, da se planski i oprezno postupa, kako bi partizani bili stvarno uništeni a ne samo rastjerani ili možda samo potisnuti iz Kalničkog Gorja u Bilo Goru, jer time,

dok bi se u predjelu Kalničkog Gorja postigla sigurnost, dotle bi se predjel Bilo Gora još više ugrozio, kao što je slučaj, da se čisti Bilo Gora a puni partizanima Kalničko Gorje i tako se djelatnost partizana prenosi na cijelo državno područje, ruše i uništavaju prometni objekti, ubijaju pojedine osobe i strah raznosi na sve strane. Koliko će samo nepovoljno odjeknuti u narodu, kad će se borbe sa jačim partizanskim skupinama voditi i u Podravini i u blizini Mađarske granice, gdje Mađari i onako raznose vješti kako je kod nas svuda nezadovoljstvo, pobune, metež i nered. Da se je čišćenje provadalo planski do ovoga nebi došlo, jer bi partizani odavna nestali u našim krajevima, ovako dok se tu i tamo pojavljuju čitave grupe od 5—600 partizana, narod sve više vjeruje vješti da se partizani i nemogu istrijebiti, pa će to akciju otežčavati, jer nitko neće izdavati pravac kretanja partizana, kako je do sada baš u ovom kraju, narod izvanredno dobro obavještavao kretanje i boravak partizana, čak i njihovu brojnu jačinu, pa su se u tome istakli i pravoslavci iz područja občine Sokolovac, koje su partizani pokušali pridržati za sebe, ali do sada u tome nisu uspjeli, jer je narod ostao miran i lojalan te je pomagao i slušao oblasti do skrajnosti. Napominjem i to, da su pojedinci iz područja občine Sokolovac zaista među partizanima, ali tu su sve one osobe koje su pobjegle iz logora a ni jedna nema koja se je od kuće odmetnula, pa tu okolnost treba imati u vidu i kod sprovađanja akcije na području te općine, jer treba težiti da narod ostane vjeran državnoj oblasti i da ne prijeđe silom okolnosti na stranu partizana, od kojih se otesao na sve moguće načine.

Izviešće za vojne oblasti i oružničke starješine napisao sam odvojeno u skraćenom obsegu, te u izvješću unio sve ono što je potrebno radi poduzimanja akcije.«

S molbom na znanje.

ZA DOM SPREMNI

**PO NALOGU GLAVNOG RAVNATELJA
NADSTOJNIK OBCEG OTSJEKA**

(M.P.1¹)®

Dr Vučić

* Okrugli pečat: kao u naslovu.

BR. 150

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA OD 13 STU-
DENOG 1942 GOD. O TERORU USTAŠA U SELIMA ISTOČ-
NO OD SUNJE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

Glavni stožer

Očev. br. 5339-I/taj.

U Zagrebu dne, 13. XI. 1942

Predmet: Evakuiranje pučanstva sela
Crkveni Bok, Ivanjski Bok i Strmen.

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA

Zapovjedništvo I. domobranskog sбора pod Glst. br, 9756/
taj. od 23. listopada o. god. javlja:

»U toku 13 i 14. X. o. god. ustaše iz Jasenovca vršile su evakuaciju sela Crkveni Bok, Ivanjski Bok i Strmen (10. 12 i 14 km istočno od Sunje). Evakuacija je vršena bez znanja domobranskih i upravnih vlasti. Posljedica evakuacije bila je ta, da su muškarci pobjegli u šumu, a evakuirane su samo žene i djeca. Tako je uzbuđen i ovaj do sada miran trokut Sunja—Kostajnica—Dubica.

Ovom prilikom opljačkali su ustaše iz Jasenovca 5 sela istočno od Sunje: Strmen, Crkveni Bok, Ivanjski Bok, i još 2 sela. Ustaše su pucali na stanovništvo, a u Crkvenom Boku namjestili su 2 strojnice i pucali unakrst po selu. Po selu ležalo je ubijeno blago. Iz ovih sela pobjeglo je u šumu sve što je pobjeći moglo. Ubijeno je oko 600 osoba. Stvari i novac poštanskog ureda u Crkvenom Boku odnešeni su. Oružnici postaje Crkveni Bok bili su nemoćni da spriječe ubijanje i pljačku.

Ovakav samovoljni postupak ustaša ne doprinosi smirenju duhova, već naprotiv povećava nepovjerenje pravoslavnih prema našim vlastima i državi i porazno je djelovao na pučanstvo celog ovog kraja na obim obalama Save.

Slučaj evakuacije pravoslavnog pučanstva bio je i u kotari! Grubišno Polje, po kome se još vode izvidi.«

S molbom na znanje.

P. n. GLAVARA

PROČELNIK OCEVIDNOSNOG ODJELA

Pukovnik (Kubin)

Kubin

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br.24/1—28,k. 15.

BR. 159

IZVJEŠTAJ SEKRETARA FAŠISTIČKE STRANKE ZA ŠIBENIK OD 14. STUDENOG 1942. GOD. O NAPADU NA TALIJANSKU KOLONU NA PODRUČJU PRIMOSTENA¹

**NACIONALNA FAŠISTIČKA PARTIJA
SAVEZ BORAČKIH UDRUŽENJA ZADRA**

Boračko udruženje Šibenik
»Nije potrebno živjeti, ali je potrebno ploviti«²

Šibenik, 14. XI. 42-XXI

Br. prot. 2485/1

Povjerljivo

Predmet: revolucionarna aktivnost

Savez zadarskog udruženja

Br. prot. 49/pov./21. F

Datum prijema: 19. XI

SEKRETARU SAVEZA

Zadar

Javljamo Vam da su juče prije podne iz Komande kr. mornarice pošla za Lusu dva kamiona sa mornarima određenim za popravku telegrafske linije.

U li časova naši obavještajci su javili da je našu malu kolonu napao znatan broj ustanika.*

Komanda mornarice je odmah opremila i poslala jači kontingent mornara koji su, stigavši na mjesto izdajničkog napada, našli skoro sve drugove na zemlji, većim dijelom mrtve, a ostale ranjene.

Pristupilo se čišćenju zone u velikom obimu, ali pretraživanja su bila bez rezultata. Samo je dosta daleko od mjesta sukoba uhapšeno nekoliko lica, koja su zatim predata ovdašnjoj kvesturi.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Parola u originalu glasi: Non e necessario vivere, ma e necessario navigare«. Ova parola je ustvari parafraza starog mota Saveza njemačkih i holandskih trgovačkih gradova — Hansa, iz XHI veka, koji je na latinskom glasio: »Navigare necesse est, non est necesse vivere«.

² Šibenska partizanska četa. Vidi dok. br. 158, 159, 160, 177, 182, 186, 195 i tom V, knj. 10. dok. br. 28.

³ Pečat prijema

Ukupan broj mrtvih je šesnaest, od kojih su trojica potpuno ugljenisana, dok četvrti nosi, osim rana od vatrenog oružja, i nekoliko rana prouzrokovanih hladnim oružjem.

Šest je ranjeno, a sedam nestalo.

Pobijediti!

Sekretar udruženja,
skvadrista Giuseppe Alacevich
Alacevich

(M.P.)⁵

BR. 152

IZVADAK IZ DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 14 STUDENOG
1942 GOD. O ODVOĐENJU STANOVNIŠTVA SA PODRUČJA
ŠIBENIKA U KONCENTRACIONE LOGORE I O OPERACIJI
IZMEĐU R. KUPE I UNE¹

14 studeni, subota

Zona *XVIII armiskog korpusa — divizija »Sassari«*: U toku je akcija u zoni Pleševica.

Divizija »Zara«: 13-og ujutro započela je akcija za normalizovanje zone Konjevrate—Dubrava—Lozovac (Šibenik AM — CM = RH — CF = CM), iznenada.

Zarobljeno je 367 sumnjivih lica, od kojih su 32 ubijena pri pokušaju bljegovstva.

Vijesti o neprijatelju: Rastuće koncentracije u reonu doma Kr. Marije, na južnim padinama Mosora, radi napada na naše auto-kolone između Splita i Omiša, a možda i radi izvođenja prepada na naše manje obalske garnizone.

Depešom 22452 Supersloda obavještava njemačku grupu za vezu o akcijama koje smo vršili između Une i Kupe.³ Naše trupe su napredovale između pruge Karlovac—Zagreb i rijeke Kupe, a sa lijevim krilom istočno od drumca Zdenčina—Lasinja. Zona je očišćena od ustanika koji su pokušavali da pređu Kupu jugoistočno od Lasinje. Otjerani su. Dana 10 i 11 o. m. trupe su se zaustavile duž Kupe.

⁵ Okrugli! pečat: Savez boračkih udruženja Zadar — boračko udruženje Šibenik

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Odnosi se na čišćenje Pokuplja. Vidi dok. br. 29 i 135.

Avijacija i artiljerija djelovale su protiv ustaničkih koncentracija na desnoj obali rijeke, rastjeravši ih prema jugu. Dana 12 o. m. trupe su započele povratak u sjedišta. Sada Supersloda — pošto treba da se brine za prebacivanje velikih jedinica i trupa — ne može više da preduzme operacije između Une i Kupe ili da sadejstvuje u njima, sem sa avijacijom (vidi Dnevnik. 12 o. m.)³

BR. 153

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE VOJNICE OD 15
STUDENOG 1942 GOD. O PADU SLUNJA I PRIKUPLJANJU
RAZBIJENIH USTAŠKO-DOMOBRAANSKIH SNAGA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO USTAŠKE VOJNICE
PODHVATNI I IZOBRAZBENI ODJEL

Broj 2797 /taj. sa pril.

U Zagrebu, dne 15. XI. 1942.

1. — GLAV. STOŽ. DOM. (OPER. ODJEL)
2. — ZAPOV. STAJAĆIH ZDRUGOVA
3. — SASTAVAK

Zapovjednik III. stajaćeg zdruga dopukovnik Magaša javlja 15. ov. mj. u 10 sati:

Slunj je pao!"

Prema dobivenim podatcima posada Slunj poslije pet dnevne borbe odstupila je u pravcu Karlovca i u pravcu Topusko.

15.XI. u 4 sata prvi dielovi posade Slunja jačine 200 ljudi sa 1 poručnikom prešli su r. Koranu kod Barilovića, gdje su prihvaćeni od naših dielova. Ova grupa je upućena prema s. Belaj i Karlovcu. Ima dosta ranjenih te su upućeni samovozi za prihvrat istih.

Druga skupina primjećena je u pokretu na des. obali r. Korane u pravcu s. Tušilović — Cerovac. Od ove skupine već je oko 100 stiglo u Cerovac. Navodno u ovoj skupini ima oko 2.000—3.000 civila.

¹ U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Koplja, pisana na maSlni, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 15/1—4. k. 15. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan crvenom, plavom i crnom olovkom.

³ O borbama za Slunj vidi dok. br. 40, 46, 57, 58 i 154.

Prema podacima dobivenim od posade Barilović 15. ov. mj. u 9 sati predhodnice odmetnika primjećene su na des. obali Korane. Koranjski Brijeg, gdje se po dijelovima nastoje prebaciti u pravcu s. Velemerić (10 km. juž. Karlovca).

Zapovjednik IV. stajaćeg zdruha o ovome je obavijestio zapovjednika IV. zone, Talijansko zapovjedništvo u Karlovcu.

IV. zdrug je izdao nalog za pojačanje posade u s. Belaj sa 1 satom XXXV. bojne. Svi ostali dijelovi u Karlovcu XXXV. i 33. Prip. bojna radi zatvaranja pravca od s. Cerovac—Skakavac.

Zapovjednik posade u Lasinji javio je III. stajaćem zdrugu 15. ov. mj. u 9 sati:

14. ov. mj. oko 20 sati prešlo je oko 100 odmetnika⁹ r. Kupu kod s. Kupčine. U Kupčini su pokupili svećenika, učiteljicu, bilježnika i 1 ustašu sa ženom, te ih povelili sa sobom u pravcu Crne Mlake i kazali da navodno idu u pravcu Zumberka.

O ovome je obaviještena posada u Zdenčini, Talijansko zapovjedništvo u Karlovcu i zapovjed. IV. zone.¹

Zast. zapovjednika ust. voj.
ustaški pukovnik
BALENOVIC

(M.P.)⁵

15/XI D

Ušlo u izvješće 15/XI"

⁹ Odnosi se na dijelove Trinaeste NOU brigade »Josip Krašc. Vidi dok .br. 68.

¹ Sa lijeve strane dopisano je olovkom: »II c 1 a da provjeri šta je iz tih bojni izašlo«.

³ Okrugli pečat: kao u naslovu.

" Dopisano olovkom.

BR. 154

**I7V4DAK IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA TREĆEG USTAŠKOG
DJELATNOG STAJAĆEG ZDRUGA OD 15 STUDENOG 1942
FOD O PRIKUPLJANJU RAZBIJENIH USTASKO-DOMO-
BRANSKNI JEDINICA POSLIJE PADA SLUNJA¹**

**USTAŠKA VOJNICA
ZAPOVJEDNIČTVO**

BI. USTASKOG DJELATNOG STAJAĆEG SDRUGA

Broj 676/taj.

Karlovac, dne 15. XI. 1942

Predmet: Dnevno izvješće
za dan 15.XI.1942.

ZAPOVJEDNIČTVO USTAŠKE VOJNICE
(podhvatni i izobrazbeni odjel)

Z a g r e b

Savezno zapoviedi Zapovjedništva Ustaške Vojnice Br. 501/taj. od 31. kolovoza, o. g. dostavlja se slijedeće dnevno izvješće za dan 15. studenog, 1942. godine.

Prema dobivenim podacima posada Slunj poslije 5 dnevnog otpora odstupila je u Karlovac i Topusko.³ 15.XI. u 4 sata prvi dio posade Slunja u jačini oko 200 ljudi prešli su rijeku Koranu kod sela Barilović, gdje su prihvaćeni i upućeni u Karlovac. U toku dana u Karlovac je stiglo oko 260 ustaša iz Slunja te su upućeni u V. bojnu. Civila, što muževa, žena i djece došlo je u Karlovac oko 3.000. za koje je skrb preuzelo Gradsko Poglavarstvo i Redarstvena oblast u Karlovcu.

Od X. bojne iz Slunja do danas stiglo je u Karlovac 1. častnik 9 dočasnika i 169 vojničara. Od XXXI. ličke bojne došla su dva dočasnika i 35 vojničara, od XXXIII. ličke bojne 47 vojničara, od XXXV. ličke bojne 3 vojničara. Sve ljudstvo upućeno je u V. bojnu gdje će biti na obskrbi i uporabi. Za prve dane ovo ljudstvo neće biti upotrebljavano za poslove na postavama već

Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnogoriskog instituta pod br. 18/1—3, k. 15. Tekst je na nekim mjestima potcrtan plavom i crvenom olovkom.

¹ O napadu na Slunj vidi dok. br. 40, 46 i 153.

će im se pružiti mogućnost odmora i uređenja. Isto ljudstvo podjeljeno je srazmjerno po satovima V. ustaške bojne.⁸

15.XI. u 8 sati upućen je 3. sat XXXV. ustaške bojne u jačini od 150 ljudi kao pojačanje postava Belaj, sa zadatkom zaposjesti i braniti prostoriju (postav): Pečurkovo Brdo — selo Sušleti — kota 191 (Belaj) — rieka Korana. Desno se osigurati potrebnim snagama i zasjedama a lievo se nasloniti na riek u Koranu i uhvatiti spoj sa dielovima V. bojne kod sela Slati.

Ranjenih iz posade Slunja stiglo je u Karlovac 36 ustaša, 9 oružnika, 5 domobrana. Istima je pružena liečnička pomoć i stavljeni su u bolnice.

U 9.40 15. ovog mjeseca o pridolasku izbjeglica iz Slunja obavješteno je Zapovjedništvo Ustaške Vojnice od strane ovog zapovjedništva preko brzoglasa.

1. prilog
zapisnik¹

ZAPOVJEDNIK III. STAJAĆEG ZDRUGA
dopukovnik (Ante Magaš)
Ante Magaš

18/XI D⁵

* Sa lijeve strane ovog pasusa stoji primjedba dopisana crveno „ olovkom: »Ovo treba poslati u Tounj u IV zdrug-.

⁴ U Arhivi Vojnoistoriskog instituta.

„«vanje

" Lijevo od datuma dopisano olovkom: »Izdat nalog za uduciv i u IV. zdrug«. Slijedi nečitak paraf.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE GORSKE DIVIZIJE
OD 15. STUDENOG 1942. GOD. O ČIŠĆENJU PODRUČJA MO-
SLAVINA I BORBAMA NA PODRUČJU PAKRACA¹**

**PRIMLJENA
B R Z O J A V K A**

tek. broj očevid, lista prim. brzoj.

Broj	vrsta	slova	Vrieme	Primljen od Daruvar putem brzoglasom	Predat putem	Podpis krugoval- nika
54	Z	119	15 XI 19 s 30m	Vrieme 15/XI u 19 s 55 m	Vrieme	Vrsalovic Kovačević
Službeni podatci:		Naslov-. = OPEROD* ZAGREB				

155

Bojne u nadiranju kroz Moslavinu i danas naišle na jači neprijateljski otpor.³ Bojne surađivale u vezi. Danas zanočile dve bojne na crti K. 309 — K. 371 a I bojna u području sela Mala Bršljanica. Danas upućena prema selu Prokop kao pojačanje jedna satnija i vod tenkova na samovozima. Zbog neprijateljskog otpora konačni cilj će se do-
 ^ **stići** sutra. Vlastiti gubici 2 ranjena od druge bojne. Ne-
 prijeteljski gubitci još nepoznati. I bojna zarobila 2 puške
 q 8 konja i 39000 kuna. Njemci u Kutini obavješteni. Dvije
 < bojne IV gorskog zdruga sa gorskom bitnicom danas podu-
 ža **zeli** i završili akciju prema Manastiru Pakra. Neprijatelji⁴
 dali jači otpor na Skupiduši K. 413 otpor skršen. Vlastiti
 gubici 4 ranjena. Neprijateljski gubici 17 mrtvih.⁶

I GORDIV"

(M.P.)⁷

16/XI D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 15/1—11, k. 15.

* Operativni odjel Glavnog stožera domobranstva

" Odnosi se na Moslavački NOP odred. Vidi dok. br. 87.

³ Dijelovi Prvog bataljona Prvog NOP odreda Treće operativne zone. Vidi dok. br. 82.

⁶ Netačno. Poginuo je samo jedan borac Prvog bataljona. Vidi dok. br. 82

* Prva gorska divizija

^T Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska — glavna domobranska krugovaina postaja u Zagrebu

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH SNA-
GA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 15. STUDENOG 1942
GOD. O BORBAMA NA POLUOTOKU PELJEŠCU, NA PO-
DRUČJU ŠIBENIKA I O NAPADU NA SLUNJ¹

15. studeni, nedjelja

Zona VI armiskog korpusa — divizija »Messina«: U 14 časova 13 o. m. jedan vod od 50 finansa i 25 hrvatskih vojnika garnizona Janjina (O. Mljet LI—GS) u izviđanju blizu Dubrave sukobio se sa jakom ustaničkom grupom.² Nakon žive obostrane vatre iz pušaka i automatskog oružja, vod je uspio da se izvuče iz borbe i da se vrati. Naši gubici: 2 mrtva, od kojih jedan oficir, i 5 ranjenih. Neprijateljski gubici su neutvrđeni. U toku je transport za represivnu akciju u zoni Dubrave, koju je danas avijacija žestoko tukla malim bombama.

Zona XVIII armiskog korpusa — divizija »Zara«: 13 o. m., u 10 časova u zoni Jelinjak (Šibenik RK—BU) jedinica od 19 mornara i 11 inženjera je u toku popravljavanja telefonske linije napadnuta od oko 150 ustanika³ sa automatskim oružjem. Naši gubici: 14 mrtvih, 7 ranjenih, 7 nestalih. Gubici ustanika neutvrđeni.

Divizija »Sassari«: Završila je akciju u zoni Pleševica, primoravajući jake partizanske grupe da otstupe prema Krugu. Jedinice M. V. A. C. zauzele su zatim Pleševicu (vidi Dnevnik, 14 o. m.).

Vijesti o neprijatelju: Neutvrđena grupa ustanika prebacila se za Dolac. Za drugu formaciju od 500 ljudi javljeno je da je u Doman — Stajama (Split u S—BQ) sa ciljem da se priključi mosorskim partizanima.

Depešom 4/57627/FI—CG Glavna direkcija transporta saopštava da su transporti za repatrijaciju divizije »Granatier«, utvrđeni za 14 o. m., odloženi za 16 o. m. (vidi Dnevnik, 13 o. m., pasus 5).

Komanda V armiskog korpusa dostavlja depešu 14389 kojom saopštava da je 13 o. m. oko 3000 partizana sa 4 artiljerijska oruđa i 5 — 6 minobacača od 81 mm napalo hrvatski garnizon Slunj,⁴ sastavljen od oko 2000 ljudi, što žandarma, što domobrana. Posada je odmah popustila i povukla se u pravcu Karlovca. Komanda sektora Karlovac prikuplja raspršene vojnike u koncentracioni logor i pojačala je garnizone Tounj i Duga Resa.

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Grupa partizana na Pelješcu

• Šibenska partizanska četa. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 28.

⁴ Vidi dok. br. 40, 45, 46, 49, 153 i 154.

**IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH
SN\GA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 16 STUDENOG
1942 GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU KARLOVCA I O
PADU SLUNJA¹**

16 studeni, ponedjeljak

Depešom br. 5392 italijanska vojna misija saopštava da hrvatski Glavni stožer,² poslije pada Bihaća, Ličkog Petrovog Sela, Rakovice i Slunja, predviđa jak pritisak na Karlovac i boji se za ovo mjesto. Pošto nema snaga da se suprotstavi pritisku, hrvatski Glavni stožer skreće pažnju na situaciju Karlovca, koji nije u stanju da brani. Italijanska vojna misija je odgovorila da su prethodne pripreme koje se odnose na Karlovac razmotrene i sprovedene još davno i da, u svakom slučaju, situaciju grada Supersloda sigurno prati. Italijanska misija traži elemente za odgovor hrvatskom Glavnom stožeru (vidi Dnevnik. 15 o. nu posljednji pasus).

Komanda V armiskog korpusa depešom 14395 saopštava da, kako izgleda, ustanici nadiru na Karlovac. Ojačani su garnizoni Turanj i Duga Resa³ i pošto se u zoni nalaze još neki bataljoni iz akcije »Gorjanci«, u takvoj situaciji biće moguće savladati teškoće. Hrvatska posada u Slunju je popustila poslije otprilike jednog sata: komandant je izvršio samoubistvo (vidi gore, i datum 15 o. m. posljednji pasus).⁴

Komanda VI armiskog korpusa depešom 18193 saopštava da 4. bersaljerski puk kreće 18 o. m. iz Zelenike radi prekomande u V armiski korpus (vidi Dnevnik, 13 o. m., pasus 7).

¹ ^Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog

² Glavni stožer domobranstva

³ I Vidi dok. br. 190.

⁴ O napadu na ustaško-domobiansku posadu u Slunju vidi dok. br. 40. 45. 46 i 49.

BR. 158

IZVJEŠTAJ SEKRETARA FAŠISTIČKE STRANKE ZA ŠIBENIK OD 17 STUDENOG 1942 GOD. O ČIŠĆENJU NA PODRUČJU PRIMOŠTENA¹

NACIONALNA FASISTACKA PARTIJA
SAVEZ BORAČKIH UDRUŽENJA ZADRA

Boračko udruženje Šibenika

»Nije potrebno živjeti, ali je potrebno ploviti«²

Br. prot. 2509/1

Šibenik, 17.XI.1942-XXI

Predmet: obavještenje

Povjerljivo

3

Savez zadarskog udruženja

Br. prot. 63/pov.

Datum prijema: 21. XI. XXI

SEKRETARU SAVEZA

Zadar

U vezi s našim jučerašnjim br. 2503/1 obavještavamo Vas da je u akciji represalija, vođenoj povodom ubistva 15 mornara,⁴ strijeljano oko 150 ljudi koji su htjeli pobjeći kada su se trupe približavale.⁵

Bila su zapaljena sljedeća sela: Podrvenik, Krčulj, Draga, Prhovo, Smrdelovci; artiljerija je bombardovala široku međutim, na Bilinu i Primošten otvorena je topovska paljba sa jedne torpiljerke.

Ne može se dobiti tačan broj žrtava bombardovanja.

U grad još nisu stigle vijesti o događajima i stoga nema komentara. Međutim, mora biti da je stanovništvo naslutilo nešto iz prolaza aviona i topovske paljbe koja se čula juče ujutru, i, mada još ne zna za domet akcije, zabrinulo se, pa je danas zapaženo mnogo manje kretanje svijeta po ulicama nego obično.

Među Italijanima i trupama koje su uzele učešća u operaciji ovaj akt je povoljno primljen i nismo čuli nijedan protivni glas niti kritiku izvedenoga.

Pobjediti!

(M.P.)^{fi}

Sekretar udruženja

(akvadrista Giuseppe Alacevich)

Giuseppe Alacevich

¹ Original, pisan na maSini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 151, primjedba br. 2.

³ Pečat prijema

⁴ Vidi dok. br. 151, 159, 160, 177, 182, 186 i 195.

⁵ Vidi dok. br. 182 i 186.

* Okrugli pečat: kao u naslovu.

BR. 159

IZVJEŠTAJ KOMANDE 107 LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD
17 STUDENOG 1942 GOD. O ČIŠĆENJU NA PODRUČJU
PRIMOŠTENA¹

PRETSJEDNISTVO SAVJETA MINISTARA
DOBR. MILICIJA ZA NACIONALNU BEZBJEDNOST
KOMANDA 107 LEGIJE CRNIH KOŠULJA

Odjeljenje: političko istražno Zadar, 17 studeni 1942-XXI²
Br. prot. 293 / B / 6

GUVERNATORAT DALMACIJE
Generalna direkc. polic.
Datum prijema: 19 listopada 1942

STROGO POVJERLJIVO
Odjelj. pol. istražno

GUVERNATORAT DALMACIJE
18 studeni 1942 - XXI
56494

Predmet: Akcije čišćenja u zoni Primošten—Rogoznica

(Šibenik)⁵

Eksel. GUVERNERU DALMACIJE — ZADAR
Eksel. PREFEKTU PROVINCIJE — ZADAR
i na znanje GLAVNOJ KOMANDI M. V. S. N.⁶ — RIM
(Politička služba)

Povodom postavljanja zasjede našim mornarima (vidi akt 244/B/6 od 16 tekućeg),⁷ snage Kr. vojske i mornarice i bombarderi su juče u zoru bombardovali i gađali iz topova zonu Primošten i Rogoznica.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 120).

² Iznad datuma dopisano je crvenom olovkom: »PS, Gab, CC RR« (Javna sigurnost, Kabinet. Kraljevski karabinjeri).

³ Pečati prijema. Izveštaj je najprije bio kod Guvernatora Dalmacije (kabinet) a onda proslijeđen Generalnoj direkciji policije.

⁴ Vidi dok. br. 151 i 158.

⁵ Milizia volontaria per la sicurezza nazionale (Dobrovoljna milicija za nacionalnu sigurnost)

⁶ U arhivi Vojnoistoriskog Instituta.

Jedna naša torpiljerka je otvorila vatru na mjesto Primošten, dok je artiljeriski divizion Chiarle, iz sektora Šibenika, više sati držao pod vatrom svojih topova Rogoznicu, Grebašticu i druga manja mjesta iz te zone, uz sadejstvo aparata prispjelih sa aerodroma Zemunik.

Pošto je završena akcija bombardovanja, trupe sektora, i to dva bersaljeska bataljona, divizion Chiarle i odredi Mornarice, očistile su čitavu zonu hapseći lica zatečena u zoni, a nekoliko su strijeljale.

Broj ubijenih i strijeljanih dostiže 150.

Izgleda da je prouzrokovana znatna šteta. Čitav jučerašnji dan su se mogli vidjeti iz Šibenika visoki stubovi dima iza bregova zone u kojoj je izvedena akcija.

Italijani i inorodci zdravih osjećanja, iz Šibenika, vrlo povoljno su komentarisali ovu manifestaciju snage.

Pukovnik — načelnik političko-istražnog odjeljenja

(Ivan Scalchi)
Scalchi

BR. 160

IZVOD IZ DNEVNIKA KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ
ŠIBENIKA OD 17 STUDENOG 1942 GOD. O ČIŠĆENJU NA
PODRUČJU PRIMOŠTENA¹

Izvod iz dnevnika karabinjera na dan 17 studenog 1942-XXI
Grebaštica — Primošten — Rogoznica — Vinovac (Šibenik)

Juče 16-og tekućeg, po zapovijesti Generala komandanta XVII Obalske brigade, izvođena je operacija za normalizaciju* u navedenoj zoni uz učešće: 2 bersaljerska bataljona, I desantne čete Kr. mornarice, 40 karabinjera, 1 tenkovske čete, 6 artiljerijskih baterija, 3 aviona, 1 torpdljerke, 2 pokretne izvidnice.

Broj ubijenih i strijeljanih dostiže 150; pohvatano 200 mladića koji će danas biti privremeno koncentrisani u Vodice. Artiljeriskom vatrom i vazdušno-pomorskim bombardovanjem oštećeno je više naselja.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Vidi dok. br. 158 i 159.

U Primoštenu, bombardovanom s mora jer je označen kao pribježište poznate bande Marka Škorina i drugih koji su izmakli čišćenju, razvilo se mnogo požara.

Vijest, rasprostranjena po Šibeniku, izazvala je povoljan utisak u krugu naših pristalica.

Koji su to ubijeni
pol — godište — stanje?³
Ref. major Ligaš

BR. 161

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE OD 17 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA DOMOBRANSKU POSADU U LJEČILIŠTU STRMAC¹

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Zapovj. ustaš. nadz. službe, službujući Varjačić	SATI	2250	
	DAN	17	
	MJESEC	XI	
PRIMIO: br stk. Stipetić (paraf)	GODINA	42	PREDAO:

SADRŽAJ

O p e r o d.

Izvještaj primljen od zapovj. redar, oblasti iz Nove Gradiške glasi:

Danas prije podne oko 1100 sati napalo je oko 500 dobro naoružanih partizana lječilište Strmac,- u kojem se nalazila kao posada oko 30 domobrana pod zapovjedništvom nadporuč-

¹ Dopisano olovkom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 17/1—13, k. 15.

* Ovu akciju je izveo Drugi bataljon Prvog odreda Treće operative »>ne. Vidi dok. br. 77.

nika Serića. Nakon 10 časaka vjerojatno bez ikakvog otpora partizani su odveli cijelu posadu kao i oružje sa municijom i to: 47 pušaka, 12000 metaka, 88 bombi, 2 strojnice i 1 ili 2 ahterice. Nakon toga su se partizani povukli a prije samog napadaja na Strmac zaustavili su u selu Šumetlica autobus toga lječilišta, u kojem se vozilo 4—5 domobrana iz tog lječilišta, koji su išli po hranu u Novu Gradišku. Autobus je zapaljen dok je domobranima oduzeta odora a šofera Ivana Berdano odveli su sa sobom.

Oko 1600 sati stigla je na mjesto napadaja ustaška pričuvna bojna kao i 1 odred njemačke vojske ali sa napadačima nisu došli u dodir pa su se vratili u 1900 sati opet u svoje sjedište.

Lječilište Strmac, koje se sastoji iz nekoliko masivnih zgrada sada je nezaposjednuto.

18/XI D

BR. 162

**IZVADAK IZ DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 17 STUDENOG 1942
GOD. O PREUZIMANJU KOMANDE NAD USTAŠKO-DO-
MOBRANSKIM JEDINICAMA NA PODRUČJU KARLOVCA,
O SITUACIJI NA PODRUČJU BIHAĆA, NAPADU NA SV.
JANU, BORBAMA U DALMACIJI I RAZGOVORIMA ZA
PREUZIMANJE ČETVORTE NEPRIJATELJSKE OFANZIVE¹**

17 studeni, utorak

Supersloda dostavlja ekaselenciji komandantu V armiskog korpusa depešu 22713 kojom naređuje da se hitno izvrši sljedeće: — sve hrvatske² trupe — uključujući i žandarmeriju — dislocirane ili koje dolaze u zonu ograničenu slovenačkom granicom, demarkacionom linijom, prugom Zdenčina — Karlovac, oblašću Karlovca i garnizonima istočno i jugoistočno od grada, prugom Karlovac — Dubrave pređu u potčinjenost italijanske komande u Karlovcu;

— pokreti za prebacivanje Prve brze divizije i divizije ^Granatier¹ ne smiju biti ni obustavljeni ni odloženi;

— I i II bataljon 73. pješadiskog puka ostaju u zoni dok se situacija ne raščisti, s obzirom na zadatke u odbrani garnizona i obezbjeđenju pruge za petrolej;

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Ustaško-domobranske

— čuvati se nadolaženja od Crne Mlake, naročito od pravca Crna Mlaka — Karlovac;

uzeti u ruke hrvatske elemente koji otstupaju iz Slunja i domobranske jedinice koje se pripremaju u Karlovcu, određujući njihovu najkorisniju upotrebu;

— korišćenje ustaških bataljona (V — XXXIII—XXXV) neka reguliše italijanska komanda na osnovu situacije i pouzdanosti jedinica;

što prije uništiti mostove kod Barilovića na Korani, kod Generalskog Stola i prelaze na Mrženici. Svi čamci koji se mogu izvući neka se koncentrišu na sigurnom mjestu ili unište (vidi gore, i datum: 16 o. m., 5 pasus).

Zona V armiskog korpusa — divizija »Lombardia«: Ustanici su 16 o. m. ujutro napali hrvatski garnizon Sv. Jana.⁵ U odbrani je intervenisala naša artiljerija dislocirana u Jastrebarskom. Za pojačanje upućen je jedan eskadron lake konjice »Saluzzo« i jedan vod tenkova.

U 14 časova u blizini 612 km (Fužine) ustanici su izazvali iskanjanja iz šina civilnog voza koji je dolazio iz Rijeke i istovremeno su ga napali.⁴ Reagovanje pratnje i vojnika*—putnika zadržalo je napadače. Naši gubici: 5 mrtvih, među kojima dva civila. Ranjena 2 oficira i 6 civila.

Vijesti o neprijatelju: Pojačani ustanički pokreti u zoni Vrebac i Mogorić (Gospić). Doznaje se da su poslije pada Bihaća ustanici zauzeli Ličko Petrovo Selo, Vaganac, Drežnik Grad, Rakovicu, Cetingrad, Kladušu.⁵

Zona XI armiskog korpusa: Sukobi između patrola za zaštitu željezničkih pruga i ustaničkih elemenata.

Vijesti o neprijatelju: Javljeno je o postojanju ustaničkih formacija u zoni Tihaboj, Brežje, Celje, koje pripadaju brigadi M. Gubec«.

Zona XVIII armiskog korpusa — divizija »Sassari«: U toku akcije u zoni Pleševica (vidi 14 o. m.) naši gubici: jedan mrtav i jedan ranjen. Bersaljerske i hrvatske jedinice, potpomognute artiljerijom iz Vrlike, zauzele su G. Maovice (Split TN—TP) bez gubitaka. Poginulo je 20 protivnika. Akcija artiljerije na Bos. Grahovo. Oštećeno nekoliko zgrada. Naši gubici: jedan mrtav, jedan ranjen. Odbijeni su partizanski napadi na odbranu Gračaca.

Vijesti o neprijatelju: Javljeno je da duž donjeg toka Bašnice (10 km istočno od Lovinca) pridolaze grupe⁶ sa namjerom da

° Vidi dok. br. 68, 165, 167, 168 i 173.

* Vidi dok. br. 68.

† Vidi dok. br. 6, 9, 10, 13, 18, 20, 23, 61, 63, 70, 126 i 140.

† Dijelovi Trećeg ličkog NOP odreda

vrše sabotaže na željezničkim prugama i šire teror u protiv-partizanskim selima u zoni. Rastuće koncentracije u Dabašnici (17 km sjeveroistočno od Gračaca) potvrđuju namjere ustanika da ponove napade na Veliku Popinu (8 km južno od Dabašnice). Partizani su u zoni Sekavica (Šibenik TL—CS) prekinuli drum Vrljika — Drniš, vjerovatno da bi usporili pridolaženje naših pojačanja ukoliko bi bila napadnuta rudnička zona Promina pl. Kr. italijansko poslanstvo u Zagrebu dostavlja dopis (bez broja) od 17 o. m. kojim prenosi telegram br. 5380 koji je 14 o. m. poslat u Rim. Ta depeša precizira da je Kr. ministar Italije u Zagrebu 13 o. m. u hrvatskom Ministarstvu inostranih poslova učestvovao na jednom sastanku koji je predložio njemački ministar u Hrvatskoj radi ispitivanja vojno-političke situacije.⁷ Ministar Kasche je u uvodu rekao da...⁸ nastaviti tehničke razgovore sa predstavnicima oružanih snaga...⁹ potreba je sugerisana otežavanjem situacije koja prijeti da obuhvati i sam Zagreb.

Na sastanku su ispitana sljedeća glavna pitanja:

- projektovati jedan jedinstveni plan za akciju koju treba izvršiti u toku zime,
- utvrditi tješnju obavještajnu i operativnu vezu između italijanskih i njemačkih komandi,
- sprovesti kontrolisanu upotrebu hrvatskih oružanih snaga pod italijanskom i njemačkom komandom.

⁷ Talijanski i njemački pretstavnici razgovarali su o preduzimanju jedne veće vojne akcije protiv NOV i PO Jugoslavije. Razgovori su nastavljani u prosincu i tada je konačno donesena odluka o Cetvuoj neprijateljskoj ofanzivi.

^{*} Na ovom mjestu original je oštećen.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE ORUŽNICKE PUKOVNIJE OD 17. STUDENOG 1942. GOD. O STANJU ORUŽNICKIH POSTAJA NA POSJEDNUTOM PODRUČJU¹

ZAPOVEDNICTVO

2. ORUŽNICKE PUKOVNIJE

J. S. Br. 734/taj.

U Gospiću, dne 17. studenoga 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za I. polovinu mjeseca studenoga 1942.

1. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu Zagreb
2. Obćem vojničkom povjereništvu kod Superslode Sušak
3. Zapovjedništvu 1. 3. 4. 5. i 6. oružničke pukovnije
4. Glavnom stožeru hrvatskog domobranstva (Očev. odjel)
5. Zapovjedništvu ustaške vojnice Zagreb
6. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Zagreb
7. Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe (Glavno po-
bočništvo opatička ul. I/II. Zagreb
8. Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe (ured 2.)
Zagreb.
9. Zapovjedništvu za utvrđivanje granice Sarajevo
10. Zapovjedništvu 2. pješačke divizije Bihać
11. Zapovjedništvu I. domobranskog zbora Sisak

Na temelju zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedništva J. S. Br. 320/taj. od 31. svibnja 1941. a prema prikupljenim podatcima predlažem izvješće o prilikama javne sigurnosti na području ove pukovnije za vrijeme minulih 15 dana u sljedećem:

IV. OBĆI ZAKLJUČAK:

Stanje javne sigurnosti je ugroženo uslijed partizanskih akcija, zbog čega su i političke prilike kolebljive.

Doglasna služba je otežana uslijed neredovnih i često puta prekinutih prometnih veza.

Ukazuje se nužna potreba, da se naše domobranske jedinice i oružničke postaje što prije pojačaju sa ljudstvom i oružjem tako, da bi se narodu pružila zaštita i povratilo povjerenje prema državi i njezinim oblastima.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 24/1—28, k. 15.

Oružničke postaje zauzete po odmetnicima, koje privremeno ne djeluju:

Na području krila Gospić: Podlapac, Donji Lapac, Nebljusi, Doljani, Korenica, Plitvička Jezera, Bunić, Ljubovo, Otrić, Zrmanja Vrelo, Srb i Dabar.

Postaje koje su preselile iz jednog mjesta u drugo: Postaja Medak preselila je u mjesto Ribnik. iz Brloga u Kompolje, iz Gornje Ploče u Parčiće, a iz Janjča u Ramljane.

Sa područja krila Bihać novi podatci do sada nisu primljeni, a prema dosadanjim podacima zauzete su od strane pobunjenika sljedeće postaje: Drenovo Tjesno, Lipa, Vrtoče, Benakovac, Johovica, Bos. Petrovac, Krnjeuša, Oštrelj, Kulen Vakuf, Rmanj Manastir, Ripač, Ravnice i Glodina.

Postaje koje su preselile iz jednog mjesta u drugo, a djeluju: Postaja Tržačka Raštela preselila u mjesto Tržac.

Oružnički vod Bosanska Krupa preselio je u Cazin i djeluje

Na području krila Knin: Zauzete i nedjeluju postaje: Radučić, Plavno, Padane, Strmice, Bosansko Grahovo, Grkovci, Resanovci, Drvar, Stikovo i Trubar.

Na području krila Senj: Zauzete i nedjeluju postaje: Krasno i Jezerane.

Postaje koje su predviđene novim rasporedom, a još nisu uspostavljene: Vodoteč i Žuta Lokva.

Postaje na području kojeg drže Talijanske vlasti i ako su prema razgraničenju pripale našoj državi, a sada ne djeluju: Obrovac, Bilišane, Zegar, Krupa, Ervenik i Kruščica.

V. d. zapovjednika,
dopukovnik (Adolf Seidl)
Seidl

(M.P.)^a

23. XI. 1942 D

* Okrugli pečat: kao u naslovu.

COPIA 107/2 762 5-GEN. Anno XXI

09580
1.12

Inv. Di 107/2 Zara, 17 novembre 1942

XXI

Presidenza del Consiglio dei Ministri

Milizia Volontaria per la Sicurezza Nazionale

Comando 107 Legione cc. nn.

Al Com. Compagnia 31-963

Ufficio: POLITICO INVESTIG.

N. di prot. 253/B/6 All. del

Risp. al foglio 8

Rastrellamento della zona compresa fra Dubrava, Konjevrate ed il fiume Krka.

ALLA COMMISSIS

L'U.P.I. del Comando della 107. Legione CC. NN. comunica
in data 18-11-42 quanto segue:

In seguito ai recenti atti di sabotaggio verificatisi alla fabbrica di alluminio di Losovazzo, all'acquedotto che porta l'acqua a Sebenico ed alle linee telegrafiche nella zona di Konjevrate, il Comando del Settore dispose il rastrellamento della zona compresa fra Dubrava, Konjevrate ed il fiume Krka, inviando sul posto, la mattina del 13 corrente, due battaglioni bersaglieri rinforzati da carri armati e due compagnie di CC.NN.

Durante tale operazione sono stati passati per le armi 32 individui, parte dei quali avevano tentato di scappare, mentre altri erano stati trovati in possesso di bombe a mano, stella rossa e divisa dell'Esercito italiano. Sono stati fermati e accompagnati a Scardona, per gli accertamenti del caso, 446 uomini e due donne.

Dei 446 uomini fermati, 20 sono stati rilasciati in libertà mentre gli altri sono stati fatti affluire a Vodizze da dove verranno inviati in un campo di concentramento della Penisola. Le due donne sono state lasciate a disposizione della Stazione CC.NN. di Scardona, per gli ulteriori accertamenti.

Sono stati rastrellati circa 1200 ovini e 20 capi fra cavalli, asini e buoi, trovati incustoditi nella campagna.

Tanto per doverosa notizia.

Il Console Carlo U.P.I.
F. to Ivan Scalchi

Autante Maggiore in 1°

3.

BR. 164

IZVADAK IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE 107 LEGIJE CRNIH
KOŠULJA OD 17. STUDENOG 1942. GOD. O ČIŠĆENJU NA
PODRUČJU SJEVERNO OD ŠIBENIKA¹

PREPIS

09520/2.12

Zadar, 17. studeni 1942.-XXI

PRETSJEDNISTVO MINISTARSKOG SAVJETA

DOBROVOLJNA MILICIJA ZA NACIONALNU BEZBJEDNOST

Komanda 107. legije crnokošuljaša

POLITIČKO ISTRAŽNO ODJELJENJE

Br. prot. 253/B/6 prilog ...

Predmet: Čišćenje zone između Dubrave, Konjevrate i rijeke
Krke. —

Političko istražno odjeljenje

Komande 107. Legije cr. Koš.

na dan 17-XI-42 saopštilo je sljedeće:

»Povodom nedavnih djela sabotaze koja su se dogodila u
fabrici aluminijuma Lozovac, na vodovodu koji odvodi vodu u
Šibenik i na telefonsko-telegrafskim linijama u zoni Konje-
vrata, Komanda sektora naredila je Čišćenje zone između Du-
brave, Konjevrate i rijeke Krke, upućujući na mjesto, ujutro
13. tekućeg, dva bataljona bersaljera ojačana, tenkovima i dvije
čete crnokošuljaša.

Za vrijeme te operacije strijeljane su 32 osobe, od kojih
su jedni pokušali da prebjegnu, dok su ostali nađeni sa ručnim
bombama, crvenom zvijezdom i uniformom italijanske vojske.³
Uhapšeno je i sprovedeno u Skradin, radi provjeravanja slu-
čaja, 446 ljudi i dvije žene.

Od 446 uhapšenih osoba, dvadeset je pušteno na slobodu,
dok su ostali odvedeni u Vodice odakle će biti upućeni u jedan
koncentracijski logor na Polutoku.⁸ One dvije žene su stavljene
na raspolaganje stanici kr. karabinjera u Skradinu radi daljih
provjeravanja.

¹ Prepis, originala, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta.

* Ne radi se ni o kakvoj partizanskoj jedinici već o stanovništvu
i pomenutih sela

" Misli se na Apeninski Poluotok.

Prikupljeno je oko 1200 ovaca i 20 grla konja, magaraca i /olova, koji su nađeni u polju bez čuvara«.

Toliko radi dužnog obavještenja.

CONSOLE — NAČELNIK
POLITIČKOG ISTRAŽNOG ODJELJENJA
Ivan Scalchi

Za tačnost prepisa
Idutant Komandanta puka
Poručnik Gonano

Kako još nije stiglo nikakvo obavještenje po tom pred-
netu, molim da se hitno referiše.'

(Potpis nečitak)

BR. 165

ZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE VOJNICE OD 17
STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA NE-
PRIJATELJSKU POSADU U SV. JANI I O REAKCIJI
USTAŠA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO USTAŠKE VOJNICE
PODHVATNI I IZOBRAZBENI ODJEL
Broj 2853/taj. sa — pril.
U Zagrebu, dne 17. XI. 1942

1. — GLAV. ST02. DOM. (OPEROD.)
2. — ZAPOVJED. HRVATSKOG ORUŽNICTVA.
3. — SASTAVAK.

1. — Zapovjednik III. stajaćeg zdruga javlja 17. ov. mj. u
2,40 sati.

Sv. Jana je pala. Partizani² su zapalili oružničku postaju,
kolu i občinu.

Upućene satnije iz Zagreba i Karlovca imale su sukob
a partizanima kod s. Malunja 16. XI. u 18 sati.

Naši gubitci još nepoznati.

Gubitci partizana: 7 mrtvih, 5 ranjenih i 1 zarobljen.³

⁴ Ova primjedba dopisana je mastUam.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojr. -
»toriskog instituta pod br. 17/1—36. k. 15.

³ Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«. Vidi dok. br. 68.

* Gubici Trinaeste NOU brigade bili su: 2 mrtva, 4 lakše i 2 Um -
anjena. Vidi dok. br. 68.

Sa Sv. Janom održavana je brzoglasna veza sve do 19 sati 16. XI. kada je ista prekinuta.

17. XI. produžen je pokret ustaških satova prema Sv. Jani. ali po intencijama Talijana imaju se sve jedinice vratiti natrag.

2. — Ustaškoj posadnoj bojni u Zlataru izdat nalog da **odmah** krene u Varaž. Toplice. Tamo stupiti u vezu sa zapovjednikom mjesta u Varaždinu radi potrebne akcije.

U Toplicama ima ostati do dalje zapovjedi.

(M.P.)¹

P.n. glavara odjeLa
glavnostožerni pukovnik

(KLISANIC)*

17/XI D

u. z. Brolich

BR. 166

IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNICKOG ZAPOVJEDNIŠTVA OD 18 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA DOMOBRANSKU POSADU U SELU MOSČENICA¹

B R Z O G L A S N I B R Z O J A V

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Vrh. oruž. zapov. podpuk. Osmanagić	SATI	8	
	DAN	18	
	MJESEC	XI	
PRIMIO: Bojnik Dlts	GODINA	1P42	PEDAO:

S A D R Ž A J

18. XI. u 1 sat grupa partizana* nepoznate jačine napala je s. Mošćenicu i želj. postaju (na pruzi Petrinja—Caprag), zapalili želj. postaju i obćinsko poglavarstvo. Stražu od 18 domobrana i želj. osoblje zarobili i odveli sa sobom u šumu.

18/XI D

¹ Okrugli pečat: kao u naslovu
¹ Ivan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod br. 17/1—46, k. 15.

¹ Treći bataljon Banijskog NOP odreda. Vidi dok. br. 93.

DNEVNI IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA OD 18. STUDENOG 1942. GOD. O ZAUZIMANJU UPORIŠTA SV. JANA OD STRANE PARTIZANA I O AKCIJAMA U PODRAVINI¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO
Odjel za javnu sigurnost
Broj 3331/tajno

U Zagrebu, dne 18. studenoga 1942.
Predmet: Dnevno izvješće
od 18. sluđenoga do 8 sati.

- 1) GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (Operat. odjel).
- 2) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE (Podhvatni odjel).
- 3) GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST.
- 4) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE (I i II. ured)

Oružnička postaja Jastrebarsko 17. studenoga brzoglasno javlja:

Oružnička postaja Sv. Jana (6.5 km. s. z. Jastrebarskog), koja je celog dana 16. studenoga napadana po partizanima pružajući žilavi otpor, savladana je 16. studenoga u 21 sat, pošto se nisu mogla probiti 2 ustaška sata, upućenih kao pomoć Oružnička postaja razorena, a občina zapaljena.

Gubitci: 1 oružnički narednik i 2 vodnika poginuli, 1 oružnik ranjen, dok je 20 oružnika zarobljeno i odvedeno.

Ovim se dopunjuje dnevno izvješće J. S. Br. 3317'taj. od 17. XI. 1942.

1. oružnička pukovnija 17. studenoga brzoglasno javlja:

16. XI. u 20 sati, na željezničkoj postaji Cerje Tužno (8 km. s. i. Ivaneca) partizani dočekali teretni vlak. koji se je vraćao od Golubovca za Varaždin.³ 3 vagona blaga pustili ili odveli sa sobom. Željezničku postaju demolirali i polupali b. b. naprave. Željezničko skladište zapalili, a zatim vlak bez strojovođe i vlakopratnog osoblja pustili prema Varaždinu, koji je projurio

¹ Koplja, rađena na žaplogratu. latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 18/1—20, k. 15.

* Vidi dok. br. 68, 165, 168 i 173.

³ 'i'. Akciju je izveo Kalnički NOP odred. Vidi tom V. knj. in dok. br. 5.

kroz postaju Varaždin i zaustavio se naletivši na teretne vagone. Žrtava nema.

Naši odredi iz Ivaneca i Varaždina u potjeri.

17. XI. u 0.30 sati, grupa partizana nepoznate jačine napala je željezničku postaju Rasinja, novac opljačkali i postaju zapalili.⁴

Istovremeno u selu Čukovcu vidio se je požar, ali se ne zna što gori.

18. XI u 1 sat neutvrđeni broj naoružanih partizana⁵ izvršio je napad na mjesto i željezničku postaju Mošćenica (pruga Petrinja—Caprag). Željezničku postaju i občinsko poglavarsvo zapalili, a stražu od 18 domobrana i željezničare zarobili i odveli sa sobom.

4. *oružnička pukovnija 14. studenoga pismeno javlja:*

10. XI. u 22 sata, 12 naoružanih četnika u domobranskim odorama upali su u selo Custo Brdo (5 km. j. z. od Maglaja) opljačkali raznih odjevnih stvari petorici seljaka, dok su jednom nadstražaru oduzeli pušku, naboje i odijelo, pa se udaljili u pravcu Težnja.

(M.P.)⁰

Glavni dozapovjednik,
pukovnik (Josip Boić)
Boić

18/XID

¹ Treći bataljon Banijskog NOP odreda. Vidi dok. br. 93.
" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVADAK IZ DNEVNIKA VIŠE KOMANDE **ORUŽANIH**
SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 19 **STUDENOG**
1942 GOD. O NAPADU NA SV. JANU'

19 studeni, četvrtak

Zona V armiskog korpusa — divizija »Lombardia«: 17 o. m. (vidi) trupe garnizona Jastrebarsko izvršile su akciju na Sv. Janu.^a Jedna kolona (1. bataljon 74. puka, ojačana četa i dvije ustaške čete) nadirala je na Sv. Janu duž pravca Jastrebarsko-Malunje. Druga kolona (grupa eskadrona »Saluzzo« ojačana vodom tenkova, baterija 1. divizion 57. puka i vod 1. divizion 23. puka) pravcem Jastrebarsko—Petrovina. Savladan je neprijateljski otpor, koji je trajao nekoliko časova, u zoni Malunje i zoni Rastok. Naše trupe su zatim gonile ustanike i dostigle Sv. Janu,³ koju je neprijatelj napustio nakon što je zapalio žandarmerijsku kasarnu, općinu i crkvu.⁴ Kolona se vratila u polaznu bazu u toku dana.

Naši gubici: 1 laki konjanik ranjen, 2 žandara mrtva, 4 nestala.® Gubici ustanika: 8 mrtvih.⁸ Oslobođen je 21 žandar garnizona Sv. Jana⁷. Oni su nađeni razoružani i svučeni.

U toku noći neprijatelj je vršio akcije uznemiravanja, bez posljedica, na stalne straže za zaštitu pruge kod Vrata. Plaše (Sušak).

' Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

' Ovo je reakcija talijanskih jedinica za napad Trinaeste NOU brigade »Josip Kraž« izveden 15/16 studenog 1942 godine. Vidi do<, br. 68.

\ ', • Ovo je netačno. Vidi dok. br. 68.

' Gubici jedinica Trinaeste NOU brigade »Josip Kraž« bili 2 mrtva, 4 lakše i 2 teže ranjena. Vidi dok. br. 68.

' Nisu ih Talijani oslobodili, nego ih je pustio Stab Trinaeste proletherske NOU brigade. Vidi dok. br. 68.

BR. 169

DNEVNI IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 19 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU NA DOMOBRANSKO-NJEMACKU POSADU U BLINJSKOM KUTU I PRIKUPLJANJU JEDINICA NOV RADI NAPADA NA TOPUSKO¹

»Veoma žurno«

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA

GLAV. ST02. ODJEL

Glst. Br. 10568/Taj.

U Sisku, dne 19. studeni 1942.

T a j n o

Predmet: Dnevno izvješće:
I.D.S. za 19. studeni 1942.
do 18 sati.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel.)

Savezno zapovjedi Glst. Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII. 1942., dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1 :100.000).

1. A. — KRATKA OCENA SITUACIJE

Prepad na Blinjski Kut, miniranje i rušenje željezničke pruge Caprag—Sunja pokazuje ozbiljnost opasnosti u ovom području.²

Viesti o prikupljanju jačih partizanskih skupina prema Topuskom vjerojatne su i napadaj na ovo mjesto nije izključen.

**1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH CETA I POJEDINOSTI
O NEPRIJATELJU**

I. Zona: — Bez događaja

II. Zona:

Naknadno se saznalo:

18. XI. o. g. oko 5 sati partizani³ su napali jedan teretni vlak između Vukosavljevice i Pitomače. Odveli su dva vagona do-

Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod far. 19/1—32, k. 15.

¹ Vidi dok. br. 66, 74, 80 i 176.

Kalnički NOP odred. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 64.

mobrana-novaka, jedan vagon svinja, jedan vagon brašna. Ostale vagone zapalili.

Područje 2. pješačke divizije:

1. — 19. XI. o. g. između 2 i 3 sata partizani⁴ su minirali željezničku prugu na jednom mjestu između Capraga i Blinjskog Kuta, povadili tračnice između Brđana i Blinjskog Kuta i napali jačom snagom na željezničku postaju i oružničku postaju u Blinjskom Kutu.

Na minu je naletio jedan teretni vlak: 2 lokomotive i 4 vagona su se izvrnili, nekoliko željezničara za sada nestalo.

Pri napadu na Blinjski Kut zapaljena željeznička postaja i jedna željeznička zgrada.

Nekoliko naseljeničkih kuća opljačkano, 5 domobrana 4. sata željezničke stražarske bojne zarobljeno, kao i zapovjednik oružničke postaje. Od njemačkog odjela (oko 25), koji je pri-tekao u prvu pomoć, 4 poginula a 1 teško ranjen, a za oko 12 ne zna se. Od oružnika, koji su se najprije branili u oružničkoj postaji, a zatim iz jedne kuće, 1 mrtav, 1 ranjen, ostali su u borbi izdržali do kraja.

Promet Caprag—Sunja uspostavljen je oko 16 sati sa prelazom.

2. — Prema izvješću Petrinjskog zdruge, jače partizanske snage, sa topovima i teškim strojnicama prikupljaju se oko Bijeljevine (8 km južno od Topuskog, pokraj ceste Topusko—V. Kladuša) na: Jandričevo Brdo (221), Musafino Polje, Orlova Suma, i oko s. M. Vranovina (oko 5 km jug. ist. od Topuskog)/ Posada Topuskog moli razvidanje zrakoplovom i bombardiranje točaka prikupljanja (prenieto brzoglasno Operodu u 16,45 sati).

Pored toga. Topusko javlja, da je i njihovo nasilno razvi-đanje potvrdilo da se zaista prikupljaju jače neprijateljske sna-ge. Jedan, navodno pouzdani povjerenik rekao je, da će napadaji na Topusko ili Glinu usliediti već 20. XI. o. g.

Podrobniji podatci o ovome još se prikupljaju za navedeno pod točkom 1.

Ostali Dio III. Zone:

Obzirom na ozbiljnost prikupljenih viesti o predstojećem napadaju na Sisak, poduzete su potrebne mjere opreze i za-štite. 2. sat I. obkopaTske bojne (osim jednog voda na osigura-nju prelaza r. Save) povučen je privremeno u Sisak.

⁴ Sedma banijska NO brigada i Treći bataljon Banijskog NOP odreda. Vidi dok. br. 66. 80. 93 i 176.

⁵ Jedinice Osme divizije Prvog korpusa NOV i PO Hrvat- „P;“ kupljale su se tada kod Topuskog radi napada na neprijateljske snage Topuskom. Vidi dok. br. 79 i 184.

IV. Zona: — Bez događaja

Operativno područje kod Supersloda: Bez podataka.

VIII. i IX. Zona: — Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:

2. — POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH CETA

a) 2. sat I. obkoparske bojne povučen u Sisak, osim 1 voda koji je ostao za osiguranje prelaza preko r. Save.

b) U toku 19. XI. o. g. upućeni su diełovi 2. pješ. divizije iz Blinje, Kukuruzara i Sunje u podhvat čišćenja područja jugoistočno od Siska.

c) Prema izvješću 2. pješ. divizije zapovjednik III. bojne 741. gren. pukovnije dobio je zadatak da u toku 20. i 21. XI. o. g. očisti zemljište Sisak—Mošćenica—Novo Selo—Komarevo—Dubovac—Sisak. Južno od njega čisti Petrinjski zdrug, a istočno II. Gorski zdrug.

3. — OSOBITI DOGODAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI CETA:

Nije bilo.

Po nalogu Zapovjednika
GLAVAR STOŽERA

IZVJEŠTAJ PRVE ŽELJEZNIČKE STRAŽARSKE BOJNE
OD 19 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU NA NJEMACKO-
DOMOBRANSKU POSADU U BLINJSKOM KUTU I NA VLAK
NA PRUZI BLINJSKI KUT—CAPRAG¹

18/19.

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
1. želje, straž. boj. nadporučnik Stržić Zagreb	SATI	10.30	
	DAN	19	
	MJESEC	XI	
PRIMIO: Stk. Gold	GODINA	1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Pruga kod Brđana dignuta u zrak. 41 njemac posade u Blinjskom Kutu nestao, osim 9 od kojih su 2 ranjena. Isto tako cjelokupna naša posada je nestala. Teška strojnica, koja je bila u posadi, zarobljena je."

Između Blinjskog Kuta i Capraga 2 lokomotive prevaljene. Službena kola oštećena. Od Sunje do Capraga vršen napad. Oklopljeni vlak sa njemcima i 2 satnije ustaša otišle u Blinjski Kut, te pojačanje iz Kostajnice. Promet još nije uzpostavljen.

19/XI D

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 18/1—58, k. 15.

² Akciju je izvela Sedma banijska NO brigada, ojačana 1 bataljonom Banijskog NOP odreda. Vidi dok. br. 66. 74, 93 i 16».

BR. 171

IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA
DALMACIJE OD 19 STUDENOG 1942 GOD. O AKCIJAMA
PODREĐENIH JEDINICA NA ANEKTIRANOM PODRUČJU
U PERIODU SRPANJ—RUJAN 1942 GODINE¹

Prepis

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE
ODJELJENJE SLUŽBE

Br. prot 116/7 Pov.

V.P. 141, 19 studenog 1942 — XX

Predmet: Tromjesečni izvještaj o radu koji su, na ratnom području izvršile karabinjerske komande na teritoriji provincija Zadar, Split i Kotor od 1 srpnja 1942 do 30 rujna iste godine.

GENERALNOJ KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA
— ODJELJENJE ZA PUBLIKACIJE —

Rim

Iznosim ovdje, u nastavku, statističke podatke koji se odnose na djelatnost karabinjera u provincijama Zadar, Split i Kotor u tromjesečju srpanj—rujan 1942-XX, u kampanji protiv partizana, podatke koji ipak ne održavaju mnogostranu, neumornu, veoma plodonosnu djelatnost koju oni sa sve izrazitijim tempom nastavljaju da sprovode za što moguće jače i bolje čuvanje — u vezi sa poznatom nesigurnom situacijom opšteg karaktera — javnog reda i bezbjednosti.

NEPOSREDNO UCESCE

a) — Operacije čišćenja u raznim zonama radi osujećivanja okcije koju sprovode ustaničke bande, primoravajući ove na borbu i zarobljavajući ih zatim:

U sadejstvu sa drugim trupnim jedinicama izvršeno je, ukupno, službi čišćenja 156 zona, najvećim dijelom u provincijama Zadar i Split, prelazeći i istražujući nekoliko hiljada kvadratnih kilometara terena skoro u potpunosti krševitog, pošumljenog i ispresijecanog.

¹ Fotokopija originala, pisana na mašini, nalazi se u arhivi Vojno-toriskog instituta.

Ukupno je u tome učestvovalo:

- 54 oficira
- 174 podoficira
- 2119 kaplara i karabinjera.

Cilj: ugušivanje partizanske djelatnosti, povratak stanovništva na normalan život uopšte, kao i pronalaženje oružja i ratnog materijala.

Ukupno zarobljeno: 58 lica osumnjičenih za učešće u partizanskoj djelatnosti.

Naročite teškoće uslijed krševite i ispresijecane, a pored toga i šumovite prirode terena tražile su od strane vojnika uporno zalaganje, naročito energičnu volju i visok duh požrtvovanosti, osobito u pogledu mnogobrojnih noćivanja na mrazu, po neudobnim i malaričnim mjestima.

Takođe su svi karabinjeri, ma kako angažovani, i dalje pružali sjajne dokaze borbenog duha, uspijevajući često da izbjegnu klopku i zasjedu koje je stalno postavljao neprijatelj, pravi majstor gerile, i, prema tome, da zasluži pohvalu i priznanje, najbezuslovnije, viših vojnih vlasti i civilnih predstavnika.

Pronađeno je:

- 25 vojničkih pušaka
- 12 pištolja
- 50 šlemova
- 2 poljska telefonska aparata
- 30 kg dinamita
- 3 bodeža
- 7 sablji
- 148 ručnih bombi
- 56 kompletnih šaržera za pušku
- 991 metak za vojničku pušku, nepakovano
- 1 tronožac za mitraljez
- razna odjeća koja je pripadala ustanicima.

Strijeljeno:

- 21 lice, i to:
- 7 zbog pomaganja
- 14 iznenađenih sa oružjem u rukama.

Pored toga bilo je moguće zaplijeniti priličan broj publikacija subverzivnog karaktera; mnoge dokumente — sastavljene na hrvatskom jeziku — koji se odnose na organizaciju i djelatnost partizanskih formacija; jedan pravilnik o disciplini komunističkih bandi; jedan spisak partizana kojima je podijeljeno oružje, sa odnosnim potvrđama o prijemu. Taj materijal, kontrolisan i proučen kako treba, ne samo što je omogućio, dobrim dijelom, da se uspješno privedu kraju mnoge započete akcije,

već i pružio prilično elemenata za bolje upoznavanje razvoja i orijentacije partizanskog pokreta i za iznalaženje metoda akcije da se protiv njega vodi borba na najprikladniji način.

Vatreni sukobi do kojih je došlo: 2.

Gubici koje su pretrpjeli karabinjeri: ništa.

Gubici koje su nanijeli: 56 mrtvih, provjereno, pored veoma velikog broja ranjenih.

Nagrade predložene ili koje će se predložiti: nekoliko ih se rješava.

b) — *Operacije čišćenja, u zajednici sa drugim trupnim jedinicama, u raznim zonama, radi interniranja rođaka lica koja su prešla ustanicima:*

— Izvršeno operacija: 30

Ukupno angažovano karabinjera:

— 24 oficira-

— 43 podoficira

— 684 kaplara i karabinjera.

Lica uhvaćena prilikom čišćenja: 2073, od čega 436 muškaraca, 943 žene, 694 dece.

Taj se rezultat može smatrati veoma zadovoljavajućim, naročito ako se imaju u vidu teškoće da se identifikuju i pronađu i uhapsu lica koja je trebalo internirati, pošto se ona često nisu nalazila u svojim kućama već u kućama rođaka ili prijatelja nastanjenih u mjestu, a kod kojih su se nadali da će naći sigurno sklonište kako bi izmakli traženju.

c) — *Sukobi sa ustaničkim grupama u toku pojedinačnih operacija sudske policije:*

—• Sukobi do kojih je došlo: 3.

— Zone na koje se ovo odnosi: Mali Iž, mjesto Kovča kod Zatona; Marina kod Trogira.

Rezultati:

— nanijeti gubici:

— 8 ubijenih u sukobima

— 6 ranjenih, za koje je provjereno, ali pretpostavlja se da ih je bilo mnogo više

16 uhapšenih

— naši gubici:

— 3 mrtva

— 1 nestao

— predloži za nagrade: 1 srebrna medalja za vojničku hrabrost.

d) — *Pokušaji napada na karabinjerske kasarne od strane ustaničkih formacija:*

Stanice na koje se to odnosi: Božava, Sali.
Pretrpljeni gubici: 1 ranjen.
Nanijeti gubici: neutvrđeni, ali sigurni.
Predložene nagrade: jedna svečana pohvala.

POSEBNO UČESTVOVANJE

Sastoji se od obimnog i važnog obavještajnog materijala koji je stigao u posjed karabinjera neposrednim osmatranjem i korišćenjem sigurnih pouzdanika.

Među rezultatima koji zaslužuju da se posebno spomenu treba istaknuti čišćenja izvršena u zoni Cista Mala, Grabovci i Gačelezi (Zadar) i tvrđava Trojica (Kotor), na osnovu preciznih obavještenja koje su karabinjeri uspjeli da dobiju i koja su dovela do hapšenja i ubijanja stotinak partizana iz zone Djevrskc (Zadar) i tvrđava Trojica (Kotor), do pronalaženja 7 bivših jugoslovenskih pušaka, koje su napustili ustanici, i 357 metaka.

Na taj način, karabinjeri dislocirani u Dalmaciji — vjerni tradicijama svoje ustanove — svakodnevnim tihim radom nastavljaju da tačno i sa безусловnom odanošću služe domovini u ratu.

PUKOVNIK

KOMANDANT KR. KARABINJERA DAUVIACUE
potpisan Giuseppe Butti

Za tačnost prepisa:
major
na službi u Komandi kr. karabinjera
Dalmacije
Pellegrino Trafficante
Trafficante

(M.P.)²

' Okrugli pečat: kao u naslovu.

IZVJEŠTAJ VELIKE 2UPE BRIBIR—SIDRAGA OD 19 STUDENOG 1942 GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU 2UPE¹

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ZUPA BRIBIR I SIDRAGA**

B. T. broj: 16/242-42

Predmet: Djelovanje partizana
i četnika.

Knin, dne 19. studenoga 1942.

MINISTRU VANJSKIH POSLOVA — Dru Mladenu Lorkoviću

Zagreb

Kako sam već izvijestio pod V.T. broj. 16/240-42 od 14. studenoga 1942 partizani² su bili napali selo Kljake, a poslije toga uslijed akcije naših oružnika su se bili povukli. Međutim već 6. studenoga partizani³ su ponovno napali selo Kljake, zauzeli ga i još su tamo. Osim toga na 14. i 15. studenoga 1942 partizani¹ su u kotarskoj oblasti Drniš zauzeli i selo Mirlović Polje, Čavoglave, Gradac, Otavice, Banovaču, Ružić, Umljanović i Kričke. te se sada nalaze jedva 4 km. pred Drnišom, pa je i Drniš ugrožen. Talijani osigurali su sjeverni dio Drniša, koji sačinjava jedan četvrti dio mjesta, a ostali dio Drniša nije osiguran, već prepušten obrani samih naših oružnika i sata ustaške pripremne bojne u jačini od 100 ljudi.

Zapovjedništvo naših oružanih snaga u Kninu nije u stanju, da u Drniš pošalje bilo kakovu pomoć, jer prije svega ne raspolaže sa snagama, a s druge strane i ono malo snaga što ima treba ih za zaštitu Knina prema odredbama zapovjednika talijanskih vojnih snaga u Kninu. Napomenuti mi je, da naše vojske sposobne za borbu u Kninu nema više od 250 ljudi. I situacija oko Knina radi prodiranja partizana je dosta teška.

Dana 8. studenoga 1942 partizani⁴ su navalili u velikom broju (2000—3000 ljudi)⁵ na selo Kijevo i nakon ogorčene borbe zauzeli ga. Oko 100 kijevljana naoružanih uzpjelo je da se po-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 33/1—(2—4), k. 255.

² Mosečki bataljon i Četvrti bataljon Prve dalmatinske NOU brigade. Vidi dok. br. 69.

* Mosečki bataljon. Vidi dok. br. 69.

³ Prvi bataljon Treće dalmatinske NOU brigade

⁴ Druga dalmatinska NOU brigada

L ⁵ Brojno stanje Druge dalmatinske NOU brigade bilo je oko 800 »oraca. Podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta.

vuče u Vrliku. Na ovaj način partizani iz Dinare su dobili spoj sa onima iz Svilaje i onima iz okolice MUČH, pa kako partizani iz Dinare su preko područja Bos. Grahova spojeni i sa onima iz Drvara, to je sve to veliko područje sada pod njihovim udarcem. Osim toga partizani su, se spustili i u okolicu Krupa, te napadaju Strmicu, ušli su i u Golubić i Plavno, izvršili su napadaj i na Topolje,⁷ koje nije udaljeno nego 3Vs km od Knina, te tamo ubili brata popa Đujića Glišu Đujića sa još 7 četnika. Partizani⁸ su ušli u selo Biskupija, te u sela Kosovske doline, Orlić i Markovac. Seljaci ovih sela su se predali partizanima, a i skoro svi četnici ovih sela sa oružjem, koje su primili od Talijana prešli su k partizanima.

Kako sam već toliko puta u svojim izvješćima naveo na teritoriju ove Župe oružničke i domobranske snage su vrlo slabe i slabo naoružane tako, da sa vlastitim snagama one nisu u stanju ništa poduzeti proti partizana, da bi ove protjerali, dapače su za slučaj napadaja i u nemogućnosti da održe svoje položaje.

Prema izvješćima, koje sam toliko puta primio od kotarskog predstojnika u Drnišu, talijanske vojne vlasti uskraćuju da bi pružile pomoć našim oružničkim postajama i milicionarima u izloženim točkama navađajući, da su snage koje imaju određene za mjesto Drniša. Dapače su uskratile dozvolu da se za pomoć izloženim točkama uputi i sat ustaške pripremljene bojne, koji se nalazi u Drnišu, ističući da je taj sat u operativnom smislu pod zapovjedništvom talijanske vojske i da su te snage potrebne i određene za obranu mjesta Drniša.

Ni razgovori, koje smo do sada radi toga vodili u zapovjedništvu divizije »Sassari-c u Kninu nisu imale u tom pogledu uspjeha. Sto se tiče okolice Knina, situacija je slična, jer zapovjedništvo talijanske vojske ne šalje svoje oružane snage u napadnutim i ugroženim selima navodom, da ne raspolaže sa dovoljnim snagama.

Prema tome seosko pučanstvo osobito kotarske oblasti Drniša, a koje je Hrvatsko, prepušteno je na milost i nemilost partizanima, gubi svaku vjeru u pomoć naše Države, kao i u pomoć savezničke talijanske vojske.

Radi istoga razloga i sela pravoslavaca postaju sve više sklona partizanima, te predvladava kod njih sklonost, da se ovima pridruže, kako to svjedoče predaje sela Biskupije, Orlića i Markovac.

^T Druga proleterska NOU brigada i dva bataljona Prve proleterske NOU brigade napali su četničko-talijanske snage u Strmici, Golubiću[^] t Plavnom, dok su napad na četničke snage u Topolju izveli dijelovi Četvrte crnogorske NOU brigade.

" Četvrta crnogorska NOU brigada

Usljed toga pretila pogibelj i to vrlo ozbiljna, da seosko pučanstvo postane naklonjeno partizanima vidjevši, da ga nitko proti njih ne zaštićuje, a koja šteta od toga prijeti državnim probojcima suviše je kazati i jednu riječ.

Isto tako u zadnje doba katoličko pučanstvo kotara Drniša u velike je izvrgnuto pljačkama, zlostavljanjima sa strane četnika **susjednih** pravoslavnih sela, a da ih naše oružane snage ne mogu zaštititi.

Broj oružanih četnika u zadnje se doba mnogo povećao radi toga što je u zadnje vrijeme talijansko vojno zapovjedništvo provelo mobilizaciju četnika i u velikom broju ih naoružava, a **radi** pritiska partizana na ovo područje. Ovi četnici sada sve to više napadaju na naše hrvatsko pučanstvo, kao što se vidi iz prijave oružničke postaje u Drnišu br. 2831/42 od 12. studenoga 1942⁹, koja se u priepisu prilaže. Osim toga mi je iz Drniša javljeno, da je prije zauzeća sela Kljake po partizanima jedan četnik tamo na sred puta ubio, odnosno zaklao jednoga našega seljaka.

Kako sam već bio obaviješten od kotarskog predstojnika u Drnišu, talijanske vojne vlasti u Drnišu na pritužbe protiv ovih nasilja četnika odgovaraju, da ne vjeruju, da su ta nasilja i pljačke učinili četnici, već da su to sigurno učinili partizani.

U Xninu, odnosno u okolici Knina zadnjih dana su se počela množiti nasilja četnika na naše pučanstvo.

Tako su prema prijavi kotarske oblasti u Kninu Taj. br. 427/42 od 11. studenoga 1942 dana 5. studenoga na putu iz Knina u Oklaj 4 četnika naoružana vojničkim puškama i bombama ucijenili upravljača, da im mora dati 10.000 Kuna za jednog pregaženog pasa, a što se desilo prije nekoliko dana, jer inače ako ne plati, da će ga drugi put kad prođe ubiti. Kad je samovoz krenuo bacili su jednu bombu na prozor samovoza tako, da je polupano staklo ali je bomba odskočila i pala na cestu i tu eksplodirala, tako da slučajno nije bilo žrtava.

Sada u selu Vrpolje, koje je bilo napadnuto od partizana 31. listopada 1942, kako sam izvijestio pod V.T. br. 16/240 od 5. studenoga 1942,¹⁰ skoro svake noći se pojavljuju požari i pale se kuće Hrvata, koji su se sklonili u Knin, premda nisu poslije toga uslijedili daljnji napadaji partizana na Vrpolje. Te paljevine čine seljaci pravoslavci istoga sela, a koji su većinom organizirani četnici.

Jučer su četnici sela Kovačića u društvu sa jednom družinom četnika iz Like, koje su Talijani doveli, izvršili pljačke u istom selu t.j. zaseljku katolika Krvavica, oteli živežnih namirnica, odijela i drugih predmeta, novaca te napokon ubili

" i " U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Ivu Krvavicu Andrijina, mladića od 20 godina, te sobom povelu Filipa Krvavicu. Među napadačima bili su prepoznati četnici Niko Kević i Vlado Medić iz Kovačića.

Na moje posredovanje talijansko zapovjedništvo je poslalo u selo jednu satniju vojnika, koji su uhitili četnike, a izgleda i krivce, pa Talijani obećavaju, da će ih kazniti.

Na ovaj način katoličko seosko pučanstvo s jedne strane je pljačkano, ubivano i izloženo stradanju sa strane partizana, a s druge strane i od četnika, pa kako ne može da bude zaštićeno i ne vidi pomoći ni proti jednih, ni proti drugih, to se nalazi u očajnom stanju i sve ovo razorno djeluje na njegov moral, pa bi mogao iz očaja da podlegne silnoj promičbi koju razvijaju partizani. Iz ovoga slijedi najveća potreba, da u ove krajeve i to prešno budu upućene jake naše oružane snage, što sam toliko puta tražio, jer svako otezanje i zakašnjenje može da prouzroči i prouzročit će velike štete po probitke naše države.

S druge strane je potrebno, da se preko Superslode izposluje, da bi talijanska vojna zapovjedništva u ovome kraju posvetila veću pažnju pružanju zaštite seoskom pučanstvu bilo proti partizana, bilo proti četnika, jer ako bi prepuštanje sela svojoj sudbini urodilo plodom, da bi se i u selima ovoga područja raširilo partizanstvo i dobilo koriena, to sigurno nebi bilo ni u interesu talijanskih vojnih snaga na ovome području.

Da bi bila jasnija slika svega ovoga stanja prilažem i izvješće oružničke postaje u Kosovu, br. 380/taj.-1942 od 13. studenoga 1942¹ iz kojeg se vidi, kako panika zahvaća i naše oružnike, koji se nalaze u izloženim točkama, obkoljeni od pravoslavaca sela, te kako isti strahuju od napada sa strane četnika. Zapovjednik ove postaje predlaže, da se ova oružnička postaja ukine i povuče, što ja smatram, da nije u mojoj vlasti da odredim, a s druge strane to bi za probitke naše države porazno djelovalo kod sveukupnog našeg pučanstva. Međutim uviđam potrebu, da se ovoj postaji pošalju pojačanja, ali uslied pomanjkanja raspoloživih oružnih snaga to nije moguće učiniti.

Dana 13. studenoga 1942 u Kninu su četnici održali jedan sastanak radi reorganizacije, koja se među njima vrši sa strane nekih jug. časnika, koje su Talijani za tu svrhu doveli. Ovi časnici daju izjave, da je potrebna saradnja četnika sa hrvatskim vlastima i da će oni to provesti, pa ja sada nastojim, da bi došao u vezu s njima.

Međutim sumnjam u njihove izkrene namjere, a to na osnovu prisege, koju su na tom sastanku četnici pod vodstvom tih časnika polagali, a koja glasi: »Zaklinjem se Bogom svesmogućim, majčinim mliekom i sirotinjskim suzama, da ću biti vjeran Kralju Petru II. i Otačbini, da ne održavam i neću održavati nikakove veze sa partizanima, ni Ustašama.«

Na tom sastanku je nadalje između ostalih a u prisutnosti navedenih časnika govorio i pop Momčilo Đujić, a koji je između ostalog kazao, da svi pravoslavci moraju stupiti u redove četnika, koji se bore za Veliku Srbiju, čija je zapadna granica Knin i Dalmatinsko Kosovo. Ni ovaj govor ne daje nade, da bi stav četnika, odnosno ljudi, koji u ovom kraju vode četnike mogao biti drukčiji od dosadašnjeg.

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)¹³

Podžupan:
(Ante Vataavuk)

Dostavlja se:

Poglavniku Nezavisne Države Hrvatske — Dru Anti Paveliću
Ministru unutrašnjih poslova — Dru Anti Nikšiću
Ministru vanjskih poslova — Dru Mladenu Lorkoviću
Ministarstvu hrvatskog domobranstva — za Glavni Stožer
Općem Upravnom Povjereniku kod Superslode — Dru N. Ru-
šinoviću
Zapovjedniku Ustaške Nadzorne Službe
Doglavniku — Postrojniku — Dru Ljudevidu Šolcu
Predsjedništvu Vlade na ruke zamjenika Dra Vjekoslava Vran-
čića
Uredu Poglavnika — Izvjestitelju GUS-a — Branki Ru-
kavina
glavnikovom Glavnom Stanu

Okrugli pečat: kao u naslovu

IZVJEŠTAJ KOTARSKJE OBLASTI JASTREBARSKO OD 1940
STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU NA POSADU U SV. JANI¹

KOTARSKA OBLAST JASTREBARSKO

Broj: 814 Pr. 42.

Jastrebarsko, 20. XI. 1942.

Predmet: Partizana napad na Sv. Janu.

ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI

Karlovac

Oružnička patrola u Jastrebarskom pod 2047 od 19. XI. 1942. god. izvjestila je:

Dne 16. XI. 1942. u 3.30 h velike grupe bandita² s puškama, tromblonskim puškama i bacačima mina napali su na zgradu oružničke ispostave u Sv. Jani. Odmah u vrijeme napada odbrana ispostave povukla se je u zgradu. Na zgradi vrata i prozori bili su dobro zabarikadirani te se je obrana odupirala navali sve do 20.30 h istoga dana. Banditi preko celoga dana pozivali su odbranu na predaju obećavajući im da im se u tom slučaju neće ništa dogoditi. Istoga dana poslije podne banditi su prisilili mjesnoga župnika te je ovaj tri puta morao ići u zgradu odbrane noseći banditske uvjete za predaju no ovi i ako im je već cieli krov od zgrade bio od mina razoren ipak na predaju nisu pristali. U 17.30 h istoga dana zapovjednik bandita osobno sa mjesnim župnikom došao je ispod jednog zida 30 metara udaljeno od izpostave i osobno pozivao posadu, naročito zapovjedniku izpostave razlagao je posljedice kako će biti ako se ne predaju, no kada posada niti ovaj put na predaju nije pristala ovaj zapovjednik bandita povukao se je nazad u zgradu župskog ureda i tamo je izdao ostalim svojim podređenim, da se preduzme sve i u najkraćem roku da se odbrana ispostave kao i zgrada ima uništiti. Ovaj put odmah poslije odpočela je najžešća vatra u svaki prozor, u vrata tukla je neprekidno po jedna strojnica a tromblonske bombe i mine od bacača padale su na tavan zgrade. Svemu ovome obrana se je sa uspjehom odupirala sve do 20.30 h, kada su banditi uspjeli privući se ulaznim vratima, pod ista stavili minu, te je ova prilikom eksplozije vrata odbacila. Čim su vrata izbačena banditi su ubacili bombe u samu zgradu pa po eksploziji istih upali su u zgradu kao divljaci i svu posadu koja je još ostala u životu pohvatali i razoružali.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 19/4—2, k. 172.

• Vidi dok. br. 68.

U toku borbe još jutro rano zapovjednik izpostave narednik Buhač Ivan i oružnik Jergović Nikola bili su lakše ranjeni, a u momentu kada su banditi uspjeli izvaliti vrata i ubacili u sobe bombe poginuo je vodnik narednik Belačić Ivan i jedan od mjesnih ustaša Rožić Vladimir.

Na izpostavi u borbi što oružnika i vojničara bilo je 27 i k istima u toku borbe odmah jutro priključilo se je 5 mjesnih ustaša pripadnici 35 ustaške prip.³ bojne koji su se tu u mjestu nalazili na dopustu.

Pošto su banditi posadu, razoružali izveli iz zgrade, zgradu su prvenstveno svu opljačkali i poslije toga zapalili. U isto vrijeme banditi su zapalili i mjesnu občinsku zgradu koja je kao i ona od izpostave do temelja izgorjela.

Pošto su zgrade izgorjele iste večeri od 23. do 24 h banditi su opljačkane stvari kao i svoje poginule i ranjene natovarili na troja kola odvezli, kao i razoružane odveli do u selo Bukovac, udaljeno jugozapadno za 4 kilometra od Sv. Jane, tamo su preslušali sve razoružane potom ih ostavili pod stražom u jednoj kući a sutra 17. t. m. ujutro rano od razoružanih pozvali su četvoricu vezali ih i odveli sobom a sve ostale pustili su, pošto su ih predhodno kao i one koje su odveli sa sobom sve košulje i gaće svukli. Kolike gubitke su banditi imali, nije se moglo ustanoviti.

Svi razoružani i pušteni, bos samo u vešu došli su u mjesto Sv. Janu gdje su dobili od tamošnjih građana nešto od odjela i obuće pa su poslije došli u Jastrebarsko gdje se i sada nalaze.

Odmah u početku napada kao što to i napried stoji, oružnik Jergović Nikola bio je lakše ranjen u nogu, te se je uvukao u podrum zgrade i tamo ostao cijelo Vrieme dok su banditi napuštali Sv. Janu i njemu, pa i ako je cijela zgrada izgorjela, nije se ništa dogodilo, pošto je podrum imao betonsku voltu i tako je ovaj ostao nerazužan.

Prema izjavi oružnika odbrane, banditima je vrlo malo streljiva došlo do ruku, jer su bez malo sve utrošili.

Banditi prema točno utvrđenim podacima došli su iz Korduna preko D. Kupčine dne 15. tj. u prvi sumrak, prešli preko željeznice negdje između željezničke postaje Draganića i Lazine, a poslije preko šuma i sela do Sv. Jane. Da je ovo bilo ovako izjavio je jedan njihov drug partizan, koji je dne 16. o. mjes. u mjestu Jastrebarskom bez oružja uhvaćen. Isto tako prema točnim podacima poslije napada na izpostavu Sv. Jana otišli su za Zumberak.

Pripremne

Kao što to napried stoji borba sa banditima u Sv. Jani trajala je od 3.30 h do 20.30 h svega 17 sati. Pomoć tražena je od svih naših mjerodavnih kao i od mjesne talijanske komande, ali ni od kuda na vrijeme nije došla.

Imena odbrane izpostave, ubijeni strijeljani, razoružani i svučeni pa pušteni kako slijedi:

Poginuli za vrijeme borbe u samoj zgradi:

1. Oružnički vodnik nas. narednik Belačić Ivan i
2. Ustaša domorodac pripadnik 35 prip. bojne koji se je nalazio na dopustu pa se za vrijeme borbe pridružio oružnicima Rožić Vladimir.

RAZORUŽANI SVUCENI I PUSTENI

1. Burić Karlo, vodnik nas. narednik
2. Lončarević Mato, oružnik
3. Benko Natija, oružnik
4. Petrović Vjekoslav, vojničar
5. Radošević Ivan „
6. Svel. Franjo „
7. Vuković Ivan „
8. Berendi Josip „
9. Gelo Antun „
10. Marošević Marko „
11. Mrcanović Martin „
12. Stivić Simo „
13. Mekanović Grga „
14. Mekanović Antun „
15. Kaladić Martin „
16. Lukić Grga „
17. Zečević Nikola „
18. Furač Josip „
19. Mađarević Nikola „
20. Toplak Ivan prič. domobran
21. Lauš Stjepan djelatni domobran

ODVEDENI PO BANDITIMA I STRIJELJANI

1. Buhać Ivan narednik zapovjednik ispostave
2. Elez Ivan vojničar i
3. Vuletić Antun vojničar

POBJEGAO OD BANDITA PRILIKOM STRIJELJANJA

1. Jergović Nikola oružnik.

Od razoružanih svučeni i pušteni jesu još Sv. Janski ustaše Zenčić Josip, Tončić Nikola, Balija Josip.

Zašto su banditi navedenu četvoricu odveli sa sobom i osudili na smrt nezna se ali najvjerojatnije: Buhaća narednika kao zapovjednika izpostave što je junački se branio, a ostalu trojicu radi toga pošto su oni dne 1. t. m, u selu Bukovcu kod Sv. Jane uhvatili bandita partizana Ivković Milana i dopratili u Jastrebarsko.

Mrtva tjelesa narednika Belačića i ustaše Rožica koji su poginuli u samoj zgradi ispostave, sem kostiju izgorjela su pa su ostaci pokupljeni i propisno na groblju u Sv. Jani pokopani.

Prema prikupljenim podacima u Sv. Jani nalazilo se je oko 1.200 [partizana¹].

II.

Ista napried opisana grupa bandita dne 15. t. m. u selu Srednjak, zapadno od Jastrebarskog za 5.50 km., oko 21. h iznenadila je ophodnju oružničke postaje Jastrebarsko: oružnika Kireta Dragutina i Berca Antuna [i] sačekali ih u selu iza uglova. Od jednom se njih deset bacilo na oružnike, te ih fizički nadvladali i razoružali. Poslije ovoga banditi su oružnike vodili sa sobom do u selo Sv. Jana, tamo ih držali za vrijeme napada na ispostavu, pa su oružnika Berca oko 16 h, pošto su ga svukli, sa izdatom mu propusnicom pustili a oružnik Kireta istoga dana oko 18 sati uspio je da pobjegne. Oružniku Kiretu nisu svukli halinca, niti hlača, dočim kabanicu su uzeli a ovo prema izjavi Kirete zato pošto je među banditima imao poznanike a naročito baš jednog zapovjednika po imenu Vidović Milorad iz Bovića te mu je ovaj kazao tebe ćemo poslije svući i pustiti netrebaš se ničega bojati.

III.

Dne 16. tm. u mjestu Jastrebarskom na ulazu od Sv. Jane bez propusnice uhvaćen je i priveden na ovu postaju Črmelić Antun 24. godišnji mladić rodom iz Karlovca sin Franje Črmelića zidarskog majstora u Karlovcu obala Trnskog br. 7. Imenovani je imao kod sebe propisne izprave, radničku knjižicu kao trgovački pomoćnik, domovnicu, krštenicu te niti najmanje sumnje, sem što nije imao propusnice, nije davao. Osobno ispitan izjavio je, da je došao iz Sv. Jane tamo da je bio kod nekog svog poznatog iz vojske tako zvanog nekog Mesića Ivana, no pošto takovog prezimena u Sv. Jani uopšte nema. a i u isto vrijeme izjavio je da je toga dana oko 9 sati prošao kroz Sv. Janu i da j^mo naročito ništa nije zapazio upitan dali kakovu pucjavu, kazao je da nije a pošto je baš taj dan trajala tamo borba između bandita i tamošnje oružničke ispostave, to je ovaj tim postao sumnjiviji, pa što su mu te činjenice predložene na po-

sljedku priznao je da je partizan i naveo je da je dne 8. t. mj. iz Karlovca od svoje kuće otišao u Zagreb kod svojega strica Crnelić Josipa privatnog činovnika kod Kaptolskog pogrebnog društva sa stanom Gregorjančeva br. 2, pa da je od istoga odmah istoga dana otišao u grad, u namjeri da traži zaposlenje i tom je prilikom na Jelačićevom trgu susreo svojega poznanika Petalas Božu, činovnika kod Velike župe Prigorje, kojemu se požalio da nema zaposlenja a ovaj Petalas nagovorio ga, da ide u partizane, dao uputstva i onda poslao putem kako sledi:

Istog dana pošao je na glavni kolodvor, uzeo željezničku kartu do želj. postaje Odra i poslije podne krenuo vlakom, ali pri samom polazku vlaka na peronu u Zagrebu pridružio mu se jedan njemu nepoznati mladić, upitao ga dali je on taj što ga je poslao činovnik Petalas, pa kada mu je potvrdio da jest, ovaj mladić kazao, da njih dvojica idu zajedno. U ovome pridošlom mladiću kaže da je kasnije saznao od njega, da se zove Stnjak Milan iz Vrapča. Do želj. postaje vlakom stigli su istoga dana pred sam mrak, pa su odatle do Odre otišli cestom za selo Lukavec, tamo su došli u jedan dućan. Tu su po uputu kojeg im je dao činovnik Petalas, tražili 10 komada »Velebit« cigareta i na to ih je ovaj vlasnik odmah primio, iste večeri predao jednom drugom seljaku u istome mjestu, gdje su bili 9 i 10 t. mj., navodno usled toga da je veza, prolaz, bila prekinuta. 10 u večer, ovaj seljak odveo ih je u selo Markuševac. predao ih jednom seljaku koji ih je odmah odveo do rijeke Kupe, tu da ih je predao jednom vojnom bjeguncu, koji ih je poslije vodio sve do glavne komande partizanske u Baniji, ali da nezna kako se samo mjesto zove. Dalje je naveo da su obojica pridošli raspoređeni u 2 četu 3 bataljon i odmah drugi dan krenuli su kako njegov tako i još više bataljona, svega skupa jedna brigada, koja je brojila oko 1.200 momaka, prieko šume, sjeća se da su naišli kroz selo D. Kupčina, prešli želj. prugu negdje između Dragačića i Lazine i tako opet sve preko šuma stigli 15 t. m. u noći u neka manja sela u blizini mjesta Sv. Jana, gdje da je njegov bataljon 16. t. mj. u jutro rano napao na oružničku postaju u Sv. Jani, a on pošto nije imao puške niti oružja uopšte da nije učestvovao u borbi, već je ostao grijuć se sa nekoliko isto ne-naoružanih partizana u jednoj kući na periferiji sela Sv. Jane i da je taj put već po danu predviđajući teški život partizana predomislio se, pobjegao u pravcu Jastrebarskog u namjeri da se vrati svojoj kući u Karlovac.

Naprijed imenovani najvjerojatnije došao je u Jastrebarsko iz Sv. Jane sa zadatkom od partizana, da izvidi potrebno za njih, no ali naravski ovo priznati nije htjeo. Ovo je imenovanog samo usmena osobna izjava, koju je potpisatome dao, a/ ig što najvjerojatnije zna, još mnogo što je dosada pritajio, kazac

kod Ustaške nadzorne službe, pošto su ga činovnici iste odmah sa sobom odveli sa izjavom, da će preduzeti sve dalje što je potrebno prema njegovoj do sada datoj izjavi.

Ovaj partizan u kratko izpitan je o poznavanju ostalih partizana, ali navodi da nepozna imenično niti jednoga pa ni svojega zapovjednika, jedino da je čuo između drugova, da se ta brigada kojom je on putovao ima ovih dana sastati sa nekom slovenskom brigadom u Zumberku i da imaju zapovjest da se Zumberak bezuslovno mora osloboditi (zauzeti).

O tom je predložen izvještaj U. N. S. Ured I/III u Zagrebu i Velikoj Zupi Pokuplje u Karlovcu pod brojem gornjim od danas.

ZA DOM SPREMNI!

KOTARSKI PREDSTOJNIK:

Firis

BR. 174

**IZVJEŠTAJ GUVERNERA DALMACIJE OD 20 STUDENOG
1942 GOD. O RUŠENJU ELEKTRIČNIH STUBOVA KOD
OMIŠA¹**

Šalje Prizia (DR)	ŠIFROVANI TELEGRAM br. 8948	Upravnik šifrantskog ureda Pri/ia

Primilac: Pretsjedništvo Savjeta
Rim

Šalje: SP²

Uvid GAB³ — PS⁴ — GMⁿ — 39

Zadar, 20-XI-42, čas 21/20

Predmet:

Sabotaža u instalacijama
električnih provodnika
Split

06569. *Telegram za Dučea*

Na nekoliko kilometara preko granice partizani su dinamitom bacili u vazduh liniju koja od Podgradske centrale (zona ljevač — Omiš, hrvatska teritorija) vodi u Split svu elek-

Original. pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
tituta (k. 56).

¹ Spechel, generalni sekretar guvernera Bastianinija

² Gabinetto — kabinet guvernera Bastianinija

³ Publica sicurezza — javna sigurnost

⁴ Gabinetto militare — vojni kabinet

tričnu energiju, potrebnu kako lokalnoj industriji tako i gradu." Kako je srušeno nekoliko desetina stubova, računa se da prije nekoliko sedmica šteta neće biti popravljena. Grad je lišen osvjetljenja, sva splitska industrija je u zastoju, uključivši Brodogradilište i fabriku cementa.

Bila bi hitno potrebna pošiljka uglja iz Raše da bi se koristila termička centrala jedne fabrike cementa i da bi se dao minimum električne energije, bilo Brodogradilištu bilo gradu.

Pošto bi moja molba u tom smislu, upućena Odjeljenju za ratnu industriju, ostala bez rezultata, to izlažem Vama, Duče, tako hitnu potrebu, obavještavajući Vas da Brodogradilište ima u toku važne poslove za Kr. mornaricu, da vojne potrebe zahtijevaju produkciju cementa i da javni red Splita zahtijeva jedan minimum energije za grad, kasarne, telegrafsko-telefonsku službu. Bila je bačena u vazduh i električna centrala koja snabdijeva energijom Šibenik,⁷ pa se snabdijeva oskudnim sredstvima zahvaljujući reduciranom gradskom osvjetljenju.

Bastianini

" Akciju je izvela grupa partizana iz Mosorskog bataljona, noću 6/7 studenog 1942 godine. Vidi dok. br. 69.

' Akciju je izveo jedan vod Šibenske partizanske čete. Vidi au«.. br. 69.

BR. 175

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 20 STUDENOG 1942 GOD. O ORGANIZACIONOM
STANJU PARTIZANSKIH JEDINICA NA PODRUČJU NDH¹

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA

Glav stož odjel

Glst. Br. 10545 /Taj.

U Sisku, dne 20. studeni 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za PRVU POLOVINU mjeseca
STUDENOG 1942. godine.

T A J N O !

1. — MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA (Glst. — Očevidnostni odjel — 2 primjerka),
2. — ZAPOVJEDNIČTVU II. DOMOBRANSKOG ZBORA,
3. — ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG ZBORA.
4. — VRHOVNOM ORUZNICKOM ZAPOVJEDNIČTVU,
5. — SASTAVAK MEĐU SPISE. —

Na temelju zapovijedi Mindom — Glst. Očevidnostni odjel — Očev. Br. 4163/Tajno od 11. studenog 1941., dostavljam doglasno izvješće za prvu polovinu mjeseca studenog 1942., sastavljeno na temelju prikupljenih podataka u sljedećem:

II. B. — PARTIZANSKO KOMUNISTIČKA AKCIJA I PROTUMJERE

Djelatnost partizana je živahna, drska, u porastu i u neprestanom pokretu. Neprestano napadaju sa dobrim i proračunatim osnovom sad ovdje, sad ondje.

U Kordunu bih su prestali sa napadom na Glinu i Petrinju i usredotočili svu svoju djelatnost na Sunju i okolicu kao i na dio glavne željezničke pruge Caprag — Jasenovac tako, da su olakšali napad na Bihać i okolicu, koja je sada u njihovim rukama.

Poslije pada Bihaća primjećuje se, posljednjih dana, grupiranje njihovo u području Samarice pl. i to u jačini od nekoliko brigada.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 19/4—2, k. 172.

Najznačajnije podhвате partizani izvode sada u Zagorju na Kalničkom Gorju koje predstavlja njihovo glavno uporište odakle se povremeno prebacuju prema Bilo Gori i Ravnoj Gori. Sada je u postrojavanju Kalnička partizanska brigada.² Ovo djelovanje svodi se na napadaje na industrijska poduzeća (rudnici uglja, pilane i mlinove), na željezničku prugu i objekte kao i paljenje državnih objekata (željezničke postaje, pošte, kotarski sudovi, porezni uredi i općine).

Po prikupljenim podatcima izvršena je reorganizacija u stožerima partizanskih N. O. P. odreda i preformiranje dosadanih odreda u brigade. Sastav i jačina kod svih ovih brigada još nije točno ustanovljena, ali je utvrđeno da su dosadani odredi preimenovani u brigade, a brigade imaju u sastavu 3—4 bataljona.

Pljačkom spremaju si zimnicu i vraćaju ono što su ustaše opljačkali od pravoslavaca.

Pored toga, gdje mogu, vrše i promičbu govorima i krugovalom.

Sa raspoloživim snagama poduzimaju se poduhvati i brane se ugrožena mjesta. Prati se rad i nastoji doznati namjere odmetnika, da bi im se čim djelotvornije suprostavilo. Raspoređene su snage za ubiranje ploda. Zbog čim uspješnijeg suzbijanja partizana održava se uzki dodir sa ustaškim postrojbama, kao i savezničkim zapovjedništvima.

Kordunaška grupa N. O. P. odreda:³

Kod ove grupe nije bilo značajnijih djelovanja. Prikupljanja i vježbanja se vrše na području Petrove Gore, a naizmjenično prebacivanje pojedinih bataljona sa desne na lijevu obalu r. Kupe vrši se u cilju održavanja spoja sa XI. Slovenskom jurišnom brigadom u Zumberku.⁴ Ovaj odred preformiran je u brigade, za koje se još nisu prikupili točni podatci o sastavu i jačini.

* Odnosi se na Kalnički NOP odred; brigada nije formirana.

* Kordunaška grupa NOP odreda prestala je da funkcioniše već u mjesecu rujnu, pošto su iz ove grupe i novopridošlih boraca formirane u toku kolovoza i rujna. Četvrta, kordunaška, NOU brigada i Peta kordunaška, NO brigada. Osim ove dvije brigade na Kordunu je ostao Kordunaški NOP odred.

•¹¹ Na području Zumberka u ovo vrijeme (studeni 1942) i w ^ a se Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš- (kasnije preimenovana u Ts;inaestu proletersku NOU brigadu »Rade Končar«). Pomenuta slovenač-Ka brigada nije nikad postojala. Veza je održavana najprije sa Istočno<lenjskim NOP odredom, a kasnije (mjesec prosinac) sa NOU brigadom »Ivan Cankar«. U ovo vrijeme na području Zumberka nije bila nijeo" slovenačka brigada.

N. O. P. odred Banije:

Na području Šamarice pl. prikupljene su V. i VIII brigada 'formirane od ranijih 6 bataljona N. O. P. odreda banije),⁵ koje svode svoja djelovanja protiv željezničke pruge Caprag—Sunja, Sunja — Novi, vatrenim prepadima na naše posade.

Po padu Bihaća i povlačenju naših posada sa crte: Kladuša — Vranograč—Bužim—Otoka, partizanske snage prodrle su preko ove crte i pojačale sadanje snage na području Šamarice pl.

Treba očekivati jednu ozbiljnu akciju prema crti: Karlovac — Glina — Topusko — Petrinja — Sisak — Sunja.

Primorsko-Goranski N. O. P. odred:"

Važnijih promjena nema.

II. Krajiški N. O. P. odred:

U posljednje vrijeme bez većeg djelovanja, osim manjih mjestimičnih napadaja na željezničku prugu i objekte: Kostajnica — Novi — Svodna.

Preformiran je u V. Krajišku partizansku brigadu.⁷

I. Krajiški N. O. P. odred:

Ovaj je odred preformiran u I. Krajišku partizansku brigadu¹ izvršio napadaj na Bihać, Bos. Krupu i Otoku u vremenu od 2. do 6.XI. o. g. Sva ova mjesta su sada u partizanskim rukama.

Skupina Bilo Gora i jedan dio Kordunaške grupe i Zumberačke skupine — prebacile su se na Kalničko Gorje, gdje je sada u formiranju Kalnička partizanska brigada u jačini od 1.300 ljudi. Ova se brigada prebacuje povremeno u manjim skupinama—četama i odjelima u Bilo Goru i Ravnu Goru.⁹

Glavno uporište je Kalničko Gorje, gdje se i utvrđuju. (Jasenovo Brdo).

Najznačajniji napadaji su bili na Martijanec i Ivanec, kojom prilikom je stradao rudnik uglja i parni mlin. Nadalje njihovo djelovanje svodi se na rušenje željezničke pruge i objekte, osobito na dionici Koprivnica — Križevci, kao i Koprivnica — Varaždin.

¹ Od Banijskog NOP odreda formirane su u početku rujna 1942 god.. Sedma i Osmi banijska NO brigada. Od preostalog ljudstva formiran je manji Banijski NOP odred.

⁹ U ovo vrijeme nije postojao Primorsko-goranski NOP odred. Postojala je Šesta NOU brigada i Drugi NOP odred Pete operativne zone.

*i' Podaci su tačni.

* Nu Kalniku se nalazio Kalnički NOP odred.

Moslavačka skupina:¹⁰

U posljednje vrijeme bez većih djelovanja.

Zumberačka skupina:

Od ove skupine partizana postrojena je XI. nacionalno-oslobodilačka slovenska jurišna brigada, pojačana sa dielovima iz Slovenije.¹¹

U ovoj brigadi ima I. hrvatski bataljon¹² od 4 čete koji operira na području Vивоdina—Kalje, najviše ima Dalmatinaca od kojih su 1/3 pravoslavni, a ostali katolici.

Značajnijih djelovanja nije bilo.

Važniji događaji u odmetničkoj djelatnosti od zadnjeg izvješća, do danas, bili su sljedeći:

U kotaru Pisarovina: — 2.XI. o. g. došlo je iz Zumberka u s. Donja Kupčina (5 km jug. zap. od Pisarovine) oko 1000 odmetnika. Tu su se prebacili preko r. Kupe.¹³

2.XI, o. g. napali su odmetnici¹⁴ željezničku postaju Brđani na pruzi Zagreb—Sunja. Domobranska straža od 15 momaka uzvratila vatru. Borba se vodila 1/2 sata. 2 domobrana ranjena, 11 domobrana i 1 vodnik nestali.

Istodobno zapaljena stražara br. 226 i posječeno 13 b.b. stupova.

Nadalje, istodobno, napadnuta je straža od nekoliko seljaka na želj. postaji u s. Stazi. Straža se poslije kraće borbe razbježala. Željeznička postaja, občina i pošta su opljačkane i zapaljene. Bilježnik, 3 stražara i 3 kola odvedena. Isto tako 1 vodnik, čije se ime nezna, a bio je na putu za Crkveni Bok.

4.XI. o. g. 3 km sjev. zap. od Sunje domobranski vlak naišao na izvađene tračnice uslijed čega je ovaj izkočio. 3 vagona izgorila. 3 domobrana poginula, a oko 150 domobrana, strojovođu,

¹⁰ Moslavački NOP odred.

" Odnosi se na Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske, koji 7. studenog prilikom formiranja Trinaeste NOU brigade »Josip Kras« ušao u njen sastav, a dotad je djelovao samostalno.

" Odnosi se na Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske, bataljon Josip Kras* Zumberačko-pokupskog NOP odreda i jednu slovenačku čet, koji su se poslije probijanja obruča na području s. Glušinje P¹ cili sa Zumberka u reon Crna Mlaka, a odatle, sa bataljonom Klobučar» (drugi bataljon Zumberačko-pokupskog odreda) preko r. Kup«, u reon G. Sjeničak. Vidi dok. br. 4.

" Vidi dok. br. 21.

ložača i vlakovođu odmetnici odveli sobom. Željeznička stražara br. 8, na mjestu napadaja, izgorila.¹⁵

2-XI. o. g. veća skupina odmetnika¹⁶ upala u Ličko Petrovo Selo, čija posada je brojila 132 ustaša, 30 domobrana i nekoliko naoružanih građana. Posada je razbijena. 80 ustaša je poginulo a 8 je zarobljeno. Odmetnicima je pao u ruke jedan bacač mina i 110 naboja.

3.XI. og. zauzete su od partizana¹⁷ posade: Vaganac, Zeljava i Izačić.

17/18.XI. o. g. partizani¹⁸ zapalili željezničku postaju Jalžabet.

U kotaru Križevci: — 1.XI. o. g. ustanovljeno je da u Jasenovom Brdu (14 km sjev. zap. od Križevaca) imade 2000—2500 »partizana.¹⁹ Ovi silaze u sela i prikupljaju podatke o našoj vojsci u Križevcima.

U kotaru Ludbreg: — 5.XI. o. g. 300 odmetnika²⁰ upalo u s. Martijanec (7 km zapadno od Ludbrega). Zapalili parni mlin i 2 drvene barake častne radne službe. Sobom su odveli 67 momaka častne radne službe kojima su držali promičbene govore, liepo se snjima obhodili, nagovarali ih da stupe u partizane, a onda ih pustili.

6.XI. o. g. ustaški nadzorni sat od 170 ljudi sukobio se sa 350 odmetnika²¹ u s. Ludbrežkom Ivancu (10 km južno od Ludbrega). Borba je trajala 2 sata. Gubitci: 3 ustaše ranjeni, 20 nestalih.

16.XI. o. g. partizani zapalili željezničku postaju Cukovec i Rasinju.²²

U kotaru Ivanec: 10.XI. o. g. oko 100 odmetnika²³ napali su Ivanec. Zapalili su občinu i vatrogasni dom. U kotarskoj oblasti i Poreznom uredu zapalili sve spise. Poštanski ured razbili i popalili b. b. aparate. U rudniku razoružali 19 domobrana. Nestao 1 pričuvni domobran. Ubili su poreskog ovrhovoditelja.

¹⁵ Akciju su izveli dijelovi Prvog i Trećeg bataljona Pete kordunaške NO brigade. Vidi dok. br. 15.

" i¹ Druga. Učka, NOU brigada. Vidi dok. br. 78.

» .. *« », » ; =• Kalnički NOP odred. Vidi dok. br. 5.

" Odnosi se na dijelove Kalničkog NOP odreda. Brojno stanje odreda u listopadu mjesecu iznosilo je 250 boraca. Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 56, prlm. br. 29.

1.) Dne 19.XI. o. g. oko 2.30 sati došlo je do eksplozije mine postavljene na pruzi kod kilometra 365. 4/5 dakle 5 kilometara od uapraga između stražare broj 231 i odjavnice XXVII. Tom prilikom stradao je teretni vlak V. 57. koji je išao iz Sunje prema Sisku, iskliznula su 2 stroja jedna službena kola i tri g-kola. Od željezničkog osoblja nestalo je osam ljudi sa prometnim kontrolorom, mrtvih i ranjenih nije bilo.² —

2.) Istodobno jake odmetničke snage napale su Željezničku stražu, Njemačku posadu i Oružničku postaju u Blinjskom Kutu iznenadnim prepadom sa sviju strana, tom prilikom zapaljena je željeznička postaja u Blinjskom Kutu. Gubitci iznašaju 7 nestalih domobrana, dok kod Njemačke posade bilo je 5 mrtvih, 1 ranjeni, 10 nestalih a kod oružništva 1 mrtav.⁸ —

3.) Istovremeno oštećena je i pruga između Sunje i Brđana i to na kilometru 355. 8/9, i to na taj način što su tračnice razmaknute i na njih srušeni brzoglasni stupovi. Na taj način prekinut je i cijelokupni brzoglasni i brzojajni uređaj između Sunje i Siska i to željeznički i međugradski.⁴

Promet prelaženjem uspostavljen je u 16 sati a izravni opet u 22 sata.

Prednje se dostavlja s molbom na znanje. —

Zapovjednik mik (Sotola)

21/XI D

¹ Vidi dok. br. 80 i 189.

* Akciju je izvela Sedma banijska NO brigada i Treći bataljon Banijskog NOP odreda. Vidi dok. br. 86. 74, 80. 1G9 i 176.

Vidi dok. br. 66 i 80.

IZVJEŠTAJ VELIKE ZUPE POKUPLJE OD 20 STUDENOG
1942 GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU ZUPE I ODNOSU
S TALIJANIMA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA POKUPLJE

Broj: Taj. 416 / 1942.

Karlovac, dne 20. studenoga 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj za vrijeme
od 8. studenoga do
21. studenoga 1942.

- 1.) ZUPANSTVU PRI POGLAVNIKU
- 2.) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA,
TAJNICTVO
- 3.) MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA
- 4.) PREDSJEDNICTVU VLADE NA RUKE DRŽ. TAJ-
NIKA Dr. Vjekoslava Vrančića.
- 5.) GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA, OPERA-
TIVNI ODJEL
- 6.) GLAVNOM USTAŠKOM STANU.

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15.
siječnja 1942 broj: P. T. 14-1-1942. podnosimo sljedeći izvještaj:

I.) Da li ima na području župe pobune?

a.) *Kotar Vojnić*: je u rukama partizana izuzev obćine
Vukmanić, koja se nalazi u našoj vlasti. Partizani napadaju
područje obćine Vukmanić, naše posade u Cerovcu, Vukmaniću
i Skakavcu zasada uspješno odbijaju napadaje, i ako su naše
posade malene.

Nakon pada Slunja² prema prikupljenim obavijestima skup-
ljaju partizani u blizini obćine Vukmanić svoje jače snage, pa u
slučaju napadaja na obćinu Vukmanić, obćina će pasti u ruke
partizana, te u tom slučaju prijeti neposredna opasnost i samom
gradu Karlovcu.

b.) *Kotar Topusko*: drže partizani u svojim rukama izuzev
mjestu Topusko, koje se nalazi u našoj vlasti.

c.) *Kotar Karlovac*: je na više strana ovih dana napadan
sa strane partizana.⁸

¹ Original, pisan na malini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 34/1—2, k. 255.

² Vidi dok. br. 10, 22, 39, 46 i 49.

⁸ Vidi dok. br. 68 i 96.

Između 7 i 8 studenoga o. g. napali su partizani⁴ sa oko 700 ljudi na vojničku posadu Skakavac, ali su odbijeni. Odmetnici su imali 22 mrtve i ranjene osobe, a naša vojna posada nije imala gubitaka na ljudstvu.

Dne 16. studenog o. g. napala je grupa partizana oko 200 ljudi mjesto Sišljavić,[®] te su tom zgodom zapalili zgradu pučke škole i zgradu občinsku. Školska zgrada je do temelja izgorila, a občinska zgrada djelimično.

Dne 14. studenog uslijedio je napadaj na selo Siča,⁸ koje se nalazi na području občine Barilović. To je selo zauzeto od partizana i partizani nalaze se sada sedam kilometara južno od mjesta Barilović, pa tako prijeti neposredna opasnost stanovništvu i posadi mjesta i občine Barilović.

Ostalo područje kotara nije bilo napadano.

d.) Kotar Jastrebarsko: je također ugroženo od partizana⁷.

Dne 15. studenoga prebacivali su se partizani⁷ iz Korduna preko Donje Kupčine na područje jastrebarskog kotara i dne 16. studenoga osvanuli su partizani u mjestu i občini Sv. Jana. Partizani su navalili na oružničku postaju, pa je nakon višesatne borbe poginuo jedan oružnik i jedan Ustaša. Partizani su odveli sa sobom trojicu oružnika i njih strijeljali. U tom napadaju sudjelovalo je oko 800 partizana, a naših oružnika je bilo samo dvadeset i četiri. Partizani su imali osam žrtava. U toj borbi sudjelovale su poznate komunistkinje Milka Kufrin i Nada Galjer. Partizani su zapalili oružničku postaju i občinu, pa su obje zgrade do temelja izgorjele.⁸

Dne 16. studenoga pred večer došli su naša dva sata Ustaša u pomoć oružnicima u Sv. Jani, ali je ta pomoć prekasno došla. Međutim ta dva sata Ustaša su spriječili partizanima nadiranje prema Jastrebarskom, pa su partizane odbili i partizani su krenuli prema občini Kalje.⁹

Naši odredi su ih slijedili, pa se sada vode borbe kod mjesta Kostanjevca.¹⁰ Partizani su razrušili dva mosta između Kostanjevca i Krašića. U Kostanjevcu se nalazi naša vojna četiri kamiona, pa kako su mostovi između Kostanjevca i Krašića razoreni, prijeti opasnost, da ti kamioni budu uništeni. Sa strane partizana u tim borbama oko Kostanjevca, dakle na području

* Vjerovatno dijelovi Prvog bataljona Kordunaškog NOP odreda.

° Partizanski vod »Kljuka* ušao je bez borbe u Sišljavić.

" Napad su izvršili dijelovi Prvog NOP odreda Prve operative zone.

' Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«. Vidi dok. br. 68.

' Vidi dok. br. 68.

* Netačno. Brigada nije imala u planu nadiranje u pravcu Jastrebarskog. Vidi zadnji pasus dok. br. 68.

¹⁰ Vidi dok. br. 68.

Zumberka sudjeluje oko 4.000 partizana.¹¹ Od tih su dvie tisuće partizana Slovenaca, koji su došli iz Radatovića, te oko **1.500** iz Korduna. Naše vojne vlasti su upućene o tome.

Dolina rijeke od Karlovca do Lasinje treba biti temeljnim zatvorena sa našim vojnim snagama, pa kako postoje naše posade u Cerovcu, Vukmaniću, Skakavcu i Kovačevcu, to je sada potrebno zatvoriti područje oko rijeke Kupe između Kovačevca i Lasinje i tako spriječiti prolaz partizanskih bandi od Kordunu prema Zumberku.

Isto tako je potrebno zatvoriti granicu na području občine Sošice i Kalje, kotar Jastrebarsko, kako ne bi slovenski partizani upadali na naše područje.

To sam potanko obrazložio i u izvješću od 7. studenoga 1942. Taj. br. 337/42.¹³

e.) *Kotar Pisarovina:*

Područje kotara se dieli na dio lievo i desno rijeke Kupe.

Partizani¹³ su između 14 i 15 studenoga napali Donju Kupčinu.

Dne 15. studenoga su partizani¹⁴ napali autobus, vlasništvo Adama Kolomana kod mjesta Jam. Velike, občine Pisarovina, pa su putnike izbacili van, strgali kožu sa sjedala i zapalili autobus.

Na području ostalog diela kotara Pisarovina je nepromienjeno, te je onako, kako je navedeno u iscrpljivom izvještaju od 7. studenoga 1942. Taj. broj: 337/42.

II.) Da li postoji razdvajanje između vođa pobune i grko-istočnog življa?

Stanje bez promiene.

III.) Kako se razvija rad na smirenju i sa kakvim uspjehom?

Stanje bez promiene.

IV.) Kako se razvija suradnja naših građanskih vlasti sa zapovjedništvom talijanske vojske?

Sa strane talijanske vojske u Karlovcu nastupila je promjena u zapovjedništvu. Dosadanji zapovjednik g. Conte Cesare Lomaglio divizije Celere »Eugenio di Savoia« je premješten u Split, a u Karlovac je došao general Pietro Scipione, zapovjednik divizije »Lombardia«.

Na rastanku je priređen oproštaj odlazećem talijanskom zapovjedniku generalu Lomagli-u, a novi general primljen sa strane naših vlasti onako, kako se dolikuje predstavnicima naših saveznika.

" Netačno. Vidi dok. br. 68.

" U arhivi Vojnoistoriskog instituta.

" i ¹⁴ Vidi dok. br. 68.

Veliki župan, zapovjednik posade i zapovjednik Ustaškog Zdruga su u dnevnom saobraćaju sa generalom Pietrom Scipione i postoji nada, da će se sa strane nove talijanske posade više poštivati hrvatska državna vlast. Novom generalu je skrenuta pažnja na dosadnji postupak talijanske vojske a u predmetu uplitanja u poslove upravno-policijske i da je nezgodno, da talijanska vojska hapsi naše ljude. Nadalje je skrenuta pažnja na uništavanje naše imovine uslied bombardiranja talijanskog topništva na hrvatska sela. Talijanski general je spreman sve učiniti, kako bi se naše pučanstvo uvjerilo o prijateljskoj suradnji talijanske vojske. Da li će se i u djelo ostvariti reći g. generala Scipiona, vidjeti ćemo.

Primjećuje se, da je veliki župan prisustvovao misi zahvalnici za talijanskog cara i kralja Viktora Emanuela III. sa činovništvom i predstavnicima naših vojnih vlasti, a isto tako je uputio pismene čestitke na ruke generala g. Lomaglia, te su tom zgodom izvještene i hrvatske zastave na državnim zgradama.

V.) Kako se drže talijanske vojne vlasti prema pobunjenicima, a kako prema našim građanskim i vojnim vlastima? Stanje bez promjene.

VI.) Kakva je uopće javna sigurnost našeg življa na području župe i što su poduzele talijanske vojne vlasti u tome pogledu?

Sigurnost našeg življa na području ove velike župe je vrlo slaba uslied akcije partizana. Sela su izložena napadajima partizana svakog dana, te se dnevno dešavaju pljačke i otimačine.

Talijanske vojne vlasti poslale su za partizanima svoje snage u Donju Kupčinu, kotar Pisarovina dne 4. studenoga i ostale tamo do 9. studenoga, zatim u obćinu Draganići, kotar Karlovac dne 10. studenoga i tamo ostali do 11. studenoga, ali nije došlo do borbi sa partizanima, jer su partizaini prije otišli iz tih mjesta. Talijanska vojska prigodom boravka u Donjoj Kupčini i Draganićima silom je otimala od našeg seljačkog svijeta živad, ljudsku i stočnu hranu, pa je tako učinjeno:

a.) *Obćina Donja Kupčina*: Ivanu Konječić, Jeli Konječić, Jakovu Konječić, Milanu Grubić, Ljubici Katušić, Mari Matas, Miki Matas, Ivanu Stapušin, Miji Matas. Stjepanu Lugarec po jednu kokoš su oduzeli, zatim Gaber Grubiću, Mirku Grbniček, Mati Grbniček, Tomu Grubić, Jani Grubić, Franji Bažulj su oduzeli po dvie kokoši, nadalje Franji Kos tri kokoši, Josipu Strnić jednu racu, Mati Stupljanec pet kilograma meda, Franji Stepić 4 kokoši, Mari Konječić tri kokoši, Toni Huljina dvie race, Ivanu Matas jednu gusku, Ivanu Držaić dvie guske, Rozi Juraj dvajest kokoši, Tomi Matas šest jaja, Antunu Frkašec jednu ko-

koš i jedan lampaš, Vidu Bažulj 15 komada jaja i jednu kokoš. Josipu Bažulj dvie kokoši i 10 komada jaja, Mati Matas 10 kg! krumpira, Jagi Boljkovac 15 kg. krumpira, Rozi Strnić jednog purana i Mari Konjević 6 jaja. Oduzete predmete nisu talijanski vojnici naplatili.

b.) *Obćina Draganići*: Barković Mari, iz Barkovića kbr. 4 jednu gusku i jednog pietla, Jurčić Janku iz Petaka kbr. 32 dvie guske i jednog purana, Jurčić Stjepanu iz Petaka dva purana i jednu gusku, Topalović Antoniji iz Draganića dvie kokoši, Veri Pajinić iz Draganića 50 kg. kukuruza, 20 kg. suvih krušaka i jednu kokoš, Kušenik Alojziju iz Petaka 6 komada kokoši i jednog purana, Ivan Fen iz Draganića jednog pietla, jednu kokoš i jednu racu i 200 kg. slame, Petru Rak iz Franjetića tri purana, Vučković Ferdi iz Draganića 50 kg. krumpira, 200 kg. djeteline, i 2.000 kg. slame, Franji Troha iz Draganića 500 kg. siena, tri hrastove duge.

Na području obćine Draganići izvršene su još mnoge pljačke na štetu seljaka, sa strane talijanske vojske, pa ću uputiti ovdašnjem Presidiumu predstavku sa zahtjevom na pla-tež odštete.

IX.) *Priedlozi*:

1.) Da se zatvori granica prema talijanskoj Sloveniji i tako onemogući slovenskim partizanima prielaz na naše područje.

2.) Da se između Kovačevca i Lasinje zatvori partizanima prielaz preko Kupe iz Korduna prema Zumberku.

3.) Da se organiziraju krstareći odredi sa obavještajnom službom, koji će proganjati manje skupine partizana.

4.) Da se u Karlovcu uputi njemačka vojna snaga od tisuću ljudi, jer bi to učinilo jak utisak među našim svietom, a neprijateljska promičba nebi tada imala nikakova efekta.

U mom izvještaju od 7. studenoga 1942. Taj. 337/42 naveo sam, da treba da ostane u Karlovcu jedna talijanska divizija, no to je pogriješno, a želio sam reći da je dovoljno dvie tisuće i pet stotina (2.500) talijanskih vojnika u Karlovcu, 1.000 njemačkih vojnika i dvie tisuće naše vojske i onda bi sigurnost čitave župe bila veoma jaka.

Naravno, da bi trebalo učiniti, da je vojno vodstvo jedinstveno; te da je vodstvo u rukama bilo njemačke bilo naše vojske.

U Karlovcu nema još jedinstvenog vodstva između domobrana i ustaških jedinica, pa bi to pitanje trebalo najžurnije urediti, te povjeriti vodstvo ustaškom dopukovniku Anti Magašu, zapovjedniku III. stajaćeg Zdruga.

5.) Da se odmah izvede akcija za oslobođenje **slimjskog** kotara i da se raspoloženje muškaraca izbjeglica **iskoristi** u nj-

hovu i narodnu korist, pa se na taj način postizava povraćanje autoriteta državnih vlasti, povraćaj izbjeglica svojim domovima, te spašavanje ogromnog i neprocijenjivog imetka u ži-vežnim namirnicama i blagu, koje sada leži tamo i koje će par-tizani za sebe i te kako dobro upotriebiti, a na našu štetu.

ZA DOM SPREMNI!

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA POKUPLJE
KARLOVAC**

Veliki župan:
(Dr. Nikola Tusun)
Tusun

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŠTARSTVO VANJSKIH POSLOVA U ZAGREBU**

lijeno: 26. XI. 1942

Radna jedinica	Broj unutarnjeg zapisnika I	Broj priloga!	Bilje! 1 zv jesti te lji
	J 10614		

IZVJEŠTAJ LOGORSKOG LIJEČNIKA OD 21. STUDENOG
1942. GOD. O STANJU U KONCENTRACIONOM LOGORU NA
OTOKU MOLATU¹

GUVERNATORAT DALMACIJE

Bilješke za Ekselenciju Guvernera
Koncentracioni logor na Molatu
Statistički podaci

U mjesecima srpnju—kolovozu—rujnu i listopadu, na 2000 interniraca oko 70% je primilo ambulantsku intervenciju.

U prva tri mjeseca procenat bolesnih (morbilitet) bio je 20% dok se u mjesecu listopadu popeo na 23,4%.

Od toga procenta, 17,66% ide na tuberkulozu, dok 10% od ukupnog morbiditeta ide na malariju. Taj broj se može smatrati nižim nego što je stvarno, kada se uzme da pregled slezine kao i parazitološki pregled pokazuju da je prosječno 70—80% malaričnih među internircima koji potiču iz zaraženih zona Zadarske provincije.

U četiri navedena mjeseca umrlo je 35 lica (16 muškaraca — 19 žena), prosječno 1 i 1/2% u mjesecu kolovozu, 9% u rujnu, 11% u listopadu.

U mjesecu srpnju nijedan slučaj smrti.²

Procenat mortaliteta može još da se povisi, pa ipak da ne zabrinjava, jer naučno odgovara normalnom prosjeku u koncentracionim logorima.

Međutim, treba imati u vidu da bi klimatski uslovi, prenatrpanost i ne baš savršeni uslovi u barakama i nedovoljna ishrana mogli, s vremena na vrijeme, da utiču na zdravstveno stanje interniranog stanovništva.

Zadar 21. studenoga 1942.-XXI

Poručnik-ljekar Carlo

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog Instituta.

² Internirci su tada tek počeli pristizati.

³ Prezime nečitko napisano.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE PJEŠAČKE DIVIZIJE
OD 22 STUDENOG 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA
TERETNI I PUTNIČKI VLAK NA PRUZI KRIŽEVCI—
BJELOVAR¹

\ **BRZOGLASNI BRZOJAV**

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
I Divizija Bjelovar nporuč. Malković	SATI	23	
	DAN	22	
	MJESEC	XI	
PRIMIO: pukovnik Hellenbach	GODINA	42	PREDAO:

S A D R Ž A J

U 22.30 sati naišao teretni vlak od strane Carevdar (druga postaja od Križevaca prema Bjelovaru) na minu a potom zapaljen od partizana.- 22 vagona — od kojih 15 talijanskih za Mađarsku — gore. Putnički vlak koji se kretao pozadi pomenutog teretnog vlaka, napadnut vatrom. Molim da se svaki noćni željeznički saobraćaj, na liniji Križevci—Koprivnica i Koprivnica—Varaždin prekine.

* i ;

23/XI D

I pješ. divizija

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-jrskog instituta pod br. 22/1—12, k. 15.

³ Akciju su izveli dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 5 i 69.

**IZVADAK IZ DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 22 STUDENOG
1942 GOD. O SASTANKU ODRŽANOM U ŠTABU OVE
KOMANDE¹**

22 studeni, nedjelja

Ekselencija glavni komandant i pomoćnik načelnika štaba vraćaju se iz Rima u sjedište- (vidi 17 o. m., pasus 1).

U 17 časova Ekselencija glavni komandant drži raport komandantima armiskih korpusa pozvanim u Sušak. Sastanku su prisustvovali: Ekselencija Roatta³, Robotti,⁴ Santovito,⁵ načelnik štaba Superslode⁶ i general intendant,⁷ pomoćnik načelnika štaba Superslode,⁸ načelnici štabova V^o i XVII¹⁰ armiskog korpusa, načelnici operativnih odjeljenja Superslode, XI i VI armiskog korpusa.

Na sastanku Ekselencija Roatta ukazuje na novu opštu situaciju koja je nastala na Mediteranu kao na uzrok uslijed kojeg nužno predviđa novu posebnu situaciju Superslode. U vezi sa pomenutom situacijom Supersloda je već ustupila diviziju »Granatieri« i mora ustupiti diviziju »Sassari«. Nakon što se izvrši ustupanje »Sassari« sadašnja okupacija Hrvatske podijeliće se na tri bloka:

- na sjeveru — V i XI armiski korpus: do linije Zdenčina, Tounj, Žuta Lokva, Sveti Juraj;
- u centru — XVIII armiski korpus: anektirana Dalmacija, proširena do predzidja Knin—Omiš—Klis;
- na jugu — VI armiski korpus: sadanja teritorija okupacije. U slučaju ustupanja drugih divizija, to bi se vršilo sljedećim redom:
- 1. brza (XVIII armiski korpus smanjio bi u tom slučaju zonu okupacije samo na anektiranu Dalmaciju plus otoke), 1 a zatim 2 divizija VI armiskog korpusa (koji bi sveo svoju zonu

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ Sušak, sjedište Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«.

* General Mario Roatta

⁴ General Mario Robotti, komandant Jedanaestog armiskog korpusa

⁵ General Ugo Santovito, komandant Šestog armiskog korpusa

* General Clemento Primieri

• General Umberto Gliglio

* Pukovnik Giacomo Zanussi

⁷ Pukovnik Petiti

" Pukovnik Pietro Barbero

okupacije na održavanje obale, pruge, doline Neretve, doline Ploča, u prvom slučaju, a na držanje obale u drugom slučaju. Isključeno je da bi se oduzimale snage od bloka V—XI armiski korpus.

Prilaže se prepis izvoda.

BR. 181

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ZAGREBAČKE USTAŠKE
POSADNE BOJNE OD 22 STUDENOG 1912 GOD. O BORBI
KOD NOVOG SELA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
»GREBACKA USTAŠKA POSADNA BOJNA
V.P. Broj 16 sa./ . pril.

U Zagrebu, dne 22-XI. 1942 **TAJNO/**
s" u 11 sati **NA RUKE POBOČNIKU!**

Predmet: izvještaj o mrtvim
i ranjenim u borbama u Zum-

USTASKOM POSADNOM ZAPOVIEDNICTVU

Zagreb

Prema brzoglasnom izvještaju natporučnika Kovačevića, koji se nalazi ranjen u bolnici Sv. Duh, podnašam slijedeći izvještaj

Borbi koja se vodila kod Novog Sela 20. o. mj.² oko 10 sati, tjerali smo neprijatelja oko 2 km. nakon čega su se odmetnici itvrdili i mi smo primili borbu. Ovom prilikom ranjen sam puščanim nabojem u nogu (koljeno), još je ranjeno 19 vojničara i 3 mrtva vojničara. Ovi ranjeni su većinom iz XIII bojne, iz moga sata ima 4 ranjena i ja. Za poginule mislim da su također iz XIII. bojne. Moj sat nalazi se sada u Gornjoj—Vasi, zapovjedništvo predao sam natporučniku Sedleru.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-oriskog instituta, pod br. 23/1—11, k. 15.

² Odnosi se na napad dijelova Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš« na neprijateljska uporišta Novo Selo i Stojdraga. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 2.

Izvieštaj predao brzoglasom:
natporuč. Bartol Kovačević 22. o. mj. u 10 sati

Izvieštaj primio u bojni:

Pobočni-zastavnik:

(Vilim Suk)

Dostavlja se gornji izvieštaj natporučnika Bartola Kovačevića na upotrebu.

Izvieštaj otposlat iz bojne
22-XI. u 11 sati

PO NALOGU ZAPOVIEDNIKA Z. U.P.B

POBOČNIK-ZASTAVNIK:

"(Vilim Suk)

Vilim Suk

(M.P.)

23/XID

BR. 182

**PISMO POPA GRGURA ROGLICA OD 23. STUDENOG 1942
GOD. O TERORU TALIJANA NA PODRUČJU PRIMOSTENA¹**

Ekselencija Giuseppe Bastianini
Guverner Dalmacije

Zadar⁸

Ekselencijo!

Primošten, 23. XI. 1942

Ponizno Vas molim, Ekselencijo, budite dobri da pročitate ovo moje pismo. Uvijek odan misiji koju vršite među ovim narodom, hoću da Vam pišem iskreno i otvoreno. Vi ste sigurno obaviješteni o teškim i bolnim događajima povodom represalija izvršenih 16. o. m. u parohiji Primošten.⁸

52 ubijena⁴ a 300 kuća razrušeno ili oštećeno! Ove represalije su bile izvršene za 14 žrtava koje su partizani ubili na granici Primoštena. Da se radi samo o jednom mom parohijanu okrivljenom za taj zločin, ili da među mojim parohijanima ima neko ko bi odobravao ovaj akt partizana, ja se ne bih usudio da progovorim riječ u odbranu ovog naroda, ali kao njegov pastir uvjeravam Vašu Ekselenciju da je Primošten svojom krvlju platio zločin bandita drugih sela, koji su posljednjih dana kružili granicama moje parohije, koju nažalost ne brani ni **vojska** ni karabinjeri. .H

¹ Original, pisan na talijanskom, na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Ova adresa se nalazi pri dnu prve stranice originala.

¹ Vidi dok. br. 158 i 159.

⁴ Netačno. Vidi dok. br. 158.

Ekselencijo, teritorija ove parohije je vrlo prostrana, prepuštena je sebi i na taj način je olakšana cirkulacija naoružanih komunističkih bandi, koje uznemiravaju stanovništvo željno **rada**, mira i reda.

Kao paroh mogao bih Vam opisati na koji način partizani ulaze u kuće nezaštićenih seljaka, kako ih kompromituju pred italijanskim vlastima.

Primošten je parohija koja se sastoji od 24 zaselka od kojih su 23 bez zaštite. Karabinjere iz glavnog mjesta seljaci su obavještavali o pokretima partizana, ali vlasti se nisu interesovale za zaštitu zaselaka i stoga su seljaci, koji su lojalno željeli da ukažu na komunističke bande, prestali da obavještavaju vlasti kada su vidjeli da komunisti ubijaju naš svijet a vlasti ne preduzimaju nikakve mjere potrebne za odbranu ovog jadnog naroda.

Ovdje ću spomenuti samo jedan slučaj koji se desio u zaseoku Supljak. Među onim ljudima, jedan seljak, po imenu Antun Sarić, ušao je u službu vlasti i davao im obavještenja o partizanima, pa su ga ovi zbog toga ubili, ali kako ga vlasti nisu štitile živog, tako su poslije njegove smrti ostavile bez zaštite i njegovu ojađenu porodicu. Vidjevši ovo, seljaci su se prepali. Ja i starješine mjesta tražili smo da se u centru zaselaka postavi vojni garnizon ili karabinjerska stanica, ah sve je bilo uzalud.

Da se u zaseocima nalazila vojska ili karabinjeri, danas se ne **bi** oplakivalo više od 50 nevinih žrtava, toliko zapaljenih ili razrušenih kuća, mnogo opljačkanih porodica, pokradeno vino, ulje, pšenica, odjeća.

Primošten je mjesto koje se ističe svojom čvrstom vjerom, svojim katoličkim moralom i tradicijom, kao i poslušnošću mladih u odnosu na roditelje i vlasti. To mogu potvrditi svi oni koji poznaju ovu parohiju. Čim se u Primoštenu raširila bolna vijest o ubistvu 14 mornara, cijelo selo je bilo duboko dirnuto, ne zbog straha od eventualnih represalija, već iz onog unutrašnjeg osjećanja prezira za sve ono što je podlo i nečovječno, koje je duboko usađeno u srcima Primoštana.⁹ Poslije krvoprolića i paljenja kuća, mnogi moji seljani su internirani. Ali najbolnije je pomisliti da su bih žrtve baš najbolji seljaci u čije kuće se partizani nikad nisu usudili da uđu, kao i da su internirani najpošteniji i najvredniji seljaci.

Ekselencijo, rekao sam Vam pravu istinu, a ako ne budete htjeli da povjerujete u ono što sam ovdje spomenuo, značiće da je tragedija ovog ojađenog sela još bolnija i još teža. Svi

* Primošten je u toku rata imao jaku partlisku organizaciju, a već kolovoza 1941 god. formirao je svoj partizanski odred. Vidi tom V. knj. 1, dok. br. 31.

internirani miran su i dobar svijet, i ubijeđen sam, ako biste Vi učinili dobročinstvo da ih pustite njihovim sad već razrušenim kućama, oni bi bih najhrabriji dobrovoljci i sigurni čuvari puteva i telegrafskih stubova. Budite uvjereni, Ekselencijo, da će Vam ovi radni seljaci ostati vjerni, jer njih sada očekuju kuće bez krovova, djeca bez hljeba i odijela, žene izmučene bolom i bijedom. Istrajnim radom oni će brzo popraviti svoje kuće, a pred očima će uvijek imati veliku nesreću u koju su ih, bez njihove krivice, bacili najgori banditi.

Uzdajući se u Vašu očinsku velikodušnost, sa poniznom smjernošću odani.

Don Gregorio Roglić
paroh

BR. 183

IZVADAK IZ DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 23 STUDENOG
1942 GOD. O RAZGOVORIMA TALIJANSKIH I NJEMAČKIH
VLASTI U VEZI S PODUZIMANJEM ZAJEDNICKHI MJERA
PROTIV NOB U HRVATSKOJ¹

23 studeni, ponedjeljak

Italijanska vojna misija dopisom 5448 od 20 o. m. — koji je danas prispio — dostavlja prepis šifrovanog telegrama 5410 koji je 17 o. m. poslat Vrhovnoj komandi. Tom depešom izvještava o razmjeni gledišta koja je izvršena između ministara Italije i Njemačke u vezi sa situacijom u Hrvatskoj, s obzirom na ustanak i njegov razvoj. Argumenti o kojima se raspravljalo: vidi 17 o. m., pasus 7.² Na sljedećem sastanku učestvovao je i načelnik hrvatskog Glavnog stožera,³ general Glaise¹ i šef Italijanske vojne misije. Razgovor, koji je imao orijentacioni karakter, ukazao je na mogućnost tješnje veze u italijanskoj, njemačkoj i hrvatskoj političkoj i vojnoj akciji radi suprotstavljanja partizanskom ugrožavanju, koje je sve osjetljivije u cijeloj Hrvatskoj, uključujući i glavni grad i željezničke pruge.

¹ Original, pisan olovkom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi dok. br. 162.

³ General-poručnik Vladimir Laxa, glavar Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga.

⁰ Glaise von Horstenau, opunomoćeni njemački general u Hrvatskoj.
⁰ General G. Oxilija, šef Kraljevske talijanske vojne misije u Hrvatskoj.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA JEDANAESTE USTAŠKE
BOJNE OD 23. STUDENOG 1942. GOD. O BORBAMA ZA
TOPUSKO—KOLODVOR I ČEMERNICU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

ZAPOVJEDNIČTVO XI. BOJNE

Broj 125/tajno

U Topuskom 23. XI. 1942.

I Izvještaj o događajima dana
23. o. mj. Topusko—Čemernica.²

U vezi mog izvještaja br. 805 od danas nadopunjujem ga u sljedećem: U toku borbe koju je vodila posada Topuskog utvrđeno je da je II. partizanski bataljon zaposjeo zapadnu stranu Topuskog i to od mlina k. 135, Knežev Gaj k. 176 pa duž ciele šume Topličke Kose s. Gređani i s. Skela.

Na cijelom tom sektoru počeli su se ukopavati i odred koji je bio upućen kroz šumu Šeganovac i Topličke Kose na Topusko kolodvor nije se mogao probiti unatoč obuhvatnog zahvata od strane Breškog Polja i Knežev Gaj tako da je lijevo krilo partizana odstupilo ali su se naši morali povući radi premalog broja. Borna kola koja su išla cestom kao pomoć pokvarila se 1 km. južno od kuće kod k. 179 na cesti prema kolodvoru. Partizani vidivši to, jurišali su na borna kola njih oko 20 no naša strojnica pokosila ih je sve osim 1.⁸ Bacač je uništio 1 partizansku strojnicu a p. o. top 1 strojopušku. Na mjestu vođenja borbe primjećeno je mnogo tragova krvi a i prema opažanjima pojedinih zapovjednika, partizanski gubici mogu se računati što mrtvi što ranjenih oko 60.¹

Naši su osim toga zarobili: 1 štit za strojnicu, 3 puna redenika po 250 naboja, 2 kutije za redenike, 1 talijanski ranac, 10 okvira punih za talijansku strojnicu, 1 talijansku pušku, 1 nosila, 2 četurice, 2 lopate, 2 zdjelice i 1 krilo šatorsko.

Naši gubitci jesu:

4 ustaša i 2 oružnika poginula 15 ustaša ranjenih od kojih 8 teže. — Od oružja izgubili smo samo 2 strojopuške i 2 puške.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 24/1—51, k. 15.

" Napad na ova neprijateljska uporišta izvršile su Četvrta i Peta brigada Osme divizije Prvog korpusa NOV Hrvatske. Vidi dok. br. 85. «0 i 95.

* 1 ' Podaci su netačni: šest partizana je poginulo i 38 ih je ranjeno. Vidi dok. br. 95.

Od posade Topuskog kolodvora i Cemernice nije se moglo dobiti nikakove vesti te s njima nemam nikakove vesti a niti veze. — Obzirom da je sada u pitanju njihova opskrba u hrani i streljivu mislim da se posada Cemernica povuče a pojača kolodvor i Topusko ukoliko ne predstoji kakva akcija čišćenja. Molim ovo smatrati hitnim pošto postoji opasnost zarobljivanja posade Cemernica.

Od danas je veza sa Glinom bez jakog osiguranja nemoguća, te bi bilo potrebno da u Topuskom imade 2 satnije samo za osiguranje opskrbe streljiva i hrane. Isto tako potrebno je ovdje 1 krugovalna postaja za davanje i primanje, 1 bacač 80 rum. i top 105 mm., te veća količina bodljikave žice.

Obća situacija na ovom sektoru je sljedeća:

Partizani su svoje straže sasvim približili Topuskom a svoje snage u svrhu napadaja na Topusko skupljaju u Perni, Pecki i Crnom Potoku te Katinovcu. Straže imaju kako sam već 1 prije javio na Jandričevo brdo (k. 221), Musafino Polje, k. 262, M. Vranovina i Skela.

Za sada je istočna strana manje zaposjednuta od partizana dok su ceste koje vode u Cemernicu i Glinu zaposjeli partizani] bataljonom i ukopali se na gore označenom mjestu."

Opći napadaj na Topusko može se očekivati za utorak ili sriedu (24 ih 25).

Molim da se označena mjesta kao i bliža okolina naših rovova bombardira. — Mi ćemo naše položaje označiti ugovorenim znacima.

Zapovjednik XI. bojne:
ust. satnik:
(Makovec)
Makovec

25/XI D

PISMO GUVERNERA DALMACIJE OD 24 STUDENOG 1942
GOD. O DJELOVANJU PREFEKTA ZADARSKE PREFEK-
TURE¹

Sekretarijat Guvernerata
br. prot. 1294² 25017³

Zadar, 24 studenog 1942 — XXI

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Kabinet

Rim

i, radi znanja:
PREFEKTU

Zadar

Dr Camillo Bruno, potprefekt Zadarske provincije, napušta Dalmaciju nakon trinaestomjesečnog boravka, u toku kojeg je njegov rad ostavio siguran trag pohvalne administrativne djelatnosti, mudre, inteligentne i djelotvorne političke akcije, odličnog takta.

Djelatnost doktora Bruna može se podijeliti na dva perioda: prvi ide do 27 maja 1942, tj. do slavne smrti prefekta Vezio Orazi-a;⁴ drugi — besumnje značajniji, pošto je u njemu Bruno vodio Zadarsku prefekturu — počeo je 27 maja i završava se imenovanjem novog prefekta.

Prvi period okarakterisan je intenzivnom administrativnom djelatnošću, u kojoj je doktor Bruno dao dokaza nesvakidašnjeg iskustva, sposobnosti i kulture, budući valjana pomoć prefektu i organima Vlade u ostvarenjima mjera koje su se odnosile na njegovu provinciju. Sjećam se, između ostalog, organizovanja tinskih administracija na teritoriji Zadarske provincije, stvaranja registara stanovništva na savršen način, što je svojevremeno bilo razlog za jednu moju ličnu pohvalu.

Bruno je, pored toga, inteligentnim izučavanjem, bogatim dragocjenim zapažanjima, efikasno sarađivao na poznatoj naredbi od 21 aprila 1942, br. 120, o agrarnoj reformi; pretsjedavao je komisiji za ispitivanje personalnih pozicija bivših jugoslovenskih državnih i pomoćnih administracija, u cilju njihovog zadržavanja u službi (ogroman rad, koji je, za Zadarsku

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog Instituta (k. 22 D).

* Dopisano mastilom.

* Otisnuto

* Vidi tom V. knj. 4, dok. br. 150.

provinciju, doveo do ispitivanja 1500 činovnika); pretsjedavao je još komisiji za poznavanje italijanskog jezika, radi zadržavanja u službi bivših jugoslovenskih činovnika; kao član određen od strane tog Ministarstva, učestvovao je na sjednicama administrativno-tehničkog komiteta za javne radove.

U svim ovim raznim djelatnostima ispoljile su se izrazite odlike inteligencije, karaktera, moralne čvrstine, široke kulture — ne samo pravničke — funkcionera koji je uvijek doprinio efikasnom rješavanju važnih administrativno-političkih problema.

Ali, Brunov rad je najviše došao do izraza u rukovođenju prefekturom, nakon tragične, slavne smrti prefekta Orazi-a. Vidljivo ožalošćen preranom smrću svog starješine, Bruno se, iste večeri kad je prefekt umro, dao na aktivan i efikasan posao, dostojan najviše pohvale. Prije svega se pobrinuo da opštinske komesare zamijeni ljudima politički pouzdanim, tj. skvadristima, koje je lično uveo na dužnost u svakoj opštini, uz riječi potsticaja i vjere. Bio je aktivno prisutan — čak izlažući riziku svoju sopstvenu osobu — gdje god je to potreba zahtijevao i Starao se za sprovođenje moje odredbe od 7 juna 1942 — XX, br. 150, protiv ustanika, pobrinuvši se za hvatanje, prilikom čišćenja, njihovih 2500 rođaka, koje je koncentrisao na otoku Molatu, gdje je — pod njegovim ličnim rukovođenjem i nadzorom — osnovan jedan koncentracioni logor. Jednom riječi, rukovodio je sa dostojanstvom, čvrstinom i velikom nepokolebljivošću Zadarskom provincijom u jednom veoma delikatnom političkom trenutku.

Želim stoga da izrazim naročitu pohvalu vrijednom funkcioneru, koji je valjano sarađivao na administrativnom i političkom prodiranju Italije u Dalmaciju.

S

BASTIANINI

BR. 192

IZVJEŠTAJ SEKRETARA FAŠISTIČKE STRANKE ZA ZADAR OD 24. STUDENOG 1942. GOD. O TALIJANSKOJ »AKCIJI CISCENJA« NA PODRUČJU PRIMOŠTENA I MALE CISTE¹

NACIONALNA FASISTIČKA PARTIJA
SAVEZ BORAČKIH UDRUŽENJA ZADRA

»Nije potrebno živjeti, ali je potrebno ploviti«

Politički sekretarijat
Br. prot. 71

Zadar, 24. studeni 1942. — XXI

Povjerljivo

elenciji Guverneru Dalmacije, Inspektoru Nac. faš. partije
za Dalmatinske provincije²

Zadar

Šaljem kopiju obavještenja koje mi je dao jedan oficir koji je učestvovao u vojnoj operaciji Primošten.

Sekretar Saveza
(Paolo Quarantotto)
Paolo Quarantotto

1. prilog

Pobijediti!

U akciji³ je učestvovao jedan bataljon bersaljera, dva tenkovska voda, dva artiljerijska topa, jedna baterija za neposredno gađanje, jedan avion.

Akcija artiljerijske pripreme trajala je od 6,15 do 10 časova. Od 10h pa nadalje mornari i bersaljeri su dobili naređenje da djeluju i ubiju svakoga ko se tu nalazi. Vojnici, na sopstvenu inicijativu, nisu ubijali ni žene ni djecu, već samo nekoliko ljudi koji su bježali.⁴

Kuće su bile snabdjevene namirnicama, vinom, namještajem, itd. Bilo je naređeno da se sve uništi i ništa da se ne odnese. Sela su potpuno razrušena.

Osim nekoliko u Primoštenu, nijedan naoružan čovjek nije uhapšen. U Primoštenu je ispaljeno nekoliko metaka, a oni koji su pucali strijeljani su.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta. Tekst je na nekoliko mjesta potcrtan plavom olovkom.

² Na lijevoj strani dopisana je, crvenom olovkom, riječ »referisati« 1. paraf (nečitljiv).

* Vidi dok. br. 158 i 150.

⁴ Netačno. Vidi dok. br. 182.

General je naredio da se puca iz pušaka i mitraljeza na tri žene i dva djeteta koji su bježali. Mitraljez je zaglavio, i tada je general naredio da se izvrši neposredna topovska vatra i žene i djeca su odletjeli u vazduh.

Medu vojnicima akcija je naišla na nepovoljan komentar; generala koji je naredio operaciju mnogi od ovih nazivaju »stari-
rim krvolokom«. Sto se tiče mrtvih, to su samo žene i djeca.

U bombardovanoj zoni nisu nađene ni crvene Zastave, niti subverzivni napisi po zidovima kuća.

Za vrijeme operacije čišćenja zone Čista Mala, pukovnik-komandant je ukazao svojim višim komandama na činjenicu da bi čišćenjem zone od svih muškaraca, kako je naređeno, sela ostala i bez pretsjednika opštine, te bi zato ova, pošto osUmu samo žene i djeca, bila lak plijen ustanika (kao što se desilo). General je ponovio komandu da se svi uklone, uključivši i pretsjednike opština, osim pretsjednika opština onih sela gdje se nalaze vojni garnizoni.

Zapaženo je da se u selima iz kojih nijedno lice nije pobjeglo sa ustanicima postupalo isto kao i u selima iz kojih su mnogi pobjegli. Naprimjer čista Mala, odakle nijedna osoba nije pobjegla, očišćena je kao i sva ostala mjesta te zone.

3

PARTITO NAZIONALE FASCISTA
FEDERAZIONE DEI FASCI DI COMBATTIMENTO DI ZARA

„Vivere non è necessario ma è necessario morire“

Segreteria Politica /da ZARA, 24 novembre 1942

N. di protocollo 41 Risposta al foglio N. RISERVATA

del

All'Eccelessa Il Governatore della Dalmazia
Ispettore del P.N.F. per le Province Dalmate

Z A R A

Trametto copia di una segnalazione fattami da
un ufficiale che ha partecipato all'operazione militare di Ca-
poceto.

Il Segretario FEDERAZIONE
Fascio Quarantotto

1 allegato

VINCERE!

3

3

All'azione ha partecipato un battaglione di bersaglieri, due plotoni di carristi, due pezzi di artiglieria, una batteria a tiro diretto, un aereo.

L'azione di preparazione dell'artiglieria è durata dalle 6^h alle ore 10.

Dalle 10 in poi i marinai ed i bersaglieri hanno ricostituito l'ordine di operare e di uccidere tutti quelli che vi si trovavano. I militari, di loro iniziativa, non hanno ucciso né donne né bambini, se soltanto qualche uomo che neppure.

Le case erano provviste di generi alimentari, di vino, di mobili, ecc. L'ordine era di distruggere tutto e non portare via niente. I pezzi sono stati completamente distrutti.

Tranne qualcuno a Capoceto, nessun altro uomo armato è stato arrestato. A Capoceto è stato sparato qualche colpo e gli sparpatori sono stati presi e passati per le armi.

Il Generale ha dato ordine di sparare con i fucili e con la mitragliatrice contro tre donne e due bambini che scappavano; la mitragliatrice si è inceppata ed allora il Generale ha ordinato una can-
zonata a tiro diretto e le donne ed i bambini sono saltati in aria.

Tra i soldati l'azione è stata commentata tutt'altro che favorevolmente; molti di questi chiamano il Generale che ha ordinato l'operazione il "vecchio sanguinario". In quanto ai morti sono solo donne e bambini.

Nella zona bombardata non sono state trovate né bandiere rosse, né scritte sovversive sulle mura delle case.

=====

BR. 192

IZVJEŠTAJ KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA OD
25 STUDENOG 1942 GOD. O ODVOĐENJU U INTERNACIJU
STANOVNIŠTVA IZ MURTERA, BETINE I HRAMINE¹

(M.P.)²

Kr. prefektura Zadar
br. 3984

Zadar, 25 studenog 1942 XXI

**KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA
DALMACIJE
XXII MOBILNI BATALJON (GRUPA ZADAR)**

Br. prot. 169/4—3 Pov.

KRALJEVSKOJ PREFEKTURI
— Kabinet —

Z a d a r

Predmet: Mjere primijenjene prema stanovništvu otoka
Murter. —*

Pozivajući se na mjere primijenjene prema stanovništvu
otoka Murter, uslijed bjekstva mase mladića, koje se dogodilo
između 10 i 16 oktobra, iznosim:

U prvih 15 dana tekućeg mjeseca pohvatano je oko 500 lica
u mjestima Betina, Murter i Hramina, od kojih je 233 upućeno
u logor Molat, pošto su sumnjiva ili opasna na političkoj liniji.

Još 295 lica je pohvatano i koncentrisano na Molatu, pošto
su članovi porodice ustanika.

MAJOR—KOMANDANT
Efisio Ligaš
Ligaš

* Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
ituta.

Okrugli pečat: Kraljevska prefektura Zadar — Kabinet — 27
aog 1942 godine — otvaranje pošte.

* Pečat prijema.

* Ispod ovog dopisano je mastilom: »Predmet u akta« (slijedi ne-
riječ), a sa lijeve strane: »Već je urađeno na osnovu izvještaja
ećadiske divizije* (misli se na diviziju »Zara«).

BR. 192

IZVJEŠTAJ DRŽAVNOG VODE RADA NDH OD 25 STUĐE-
NOG 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA DOMOBRAN-
SKU POSADU U VELIKOM BUKOVCU¹

ZAGREB, 25 studenoga, 1942.
Savska cesta 41
Brzglas 23—591, 71—10

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
DRŽAVNIVODJA RADA
Taj. Br. 268/ 1942.

Predmet: Napadaj na logor
radnog odjela br.
121. Vel. Bukovec.

MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
glavni stožer

Danas u 11.30 sati primili izvještaj o napadaju odmetničkih
odreda na logor radnog odjela broj 121. u Velikom Bukovcu.²
U izvještaju je rečeno:

»Dne 24. XI. 1942 u 23.00 sata napali partizani u jačini od
50 ljudi naš logor. Straža u snazi od 16 domobrana je razoružana.

Svukli su 70 domoradnika i sve vođe, te svu opremu sa
kabanicom natovarivši na 4. kola odvezli. Sa opremom su od-
nijeli i oko 140 komada gunjeva, isto toliko plahta te 30 kopača.
Udaljili su se nakon 2 sata u smjeru sela Kapela, Sv. Petar,
Čukovec na pruzi Ludbreg—Koprivnica. U isto vrijeme bilo je
napadnuto i mjesto Mali Bukovec u kojem je po napadačima
spaljena oružnička postaja, občina i pošta.

¹ Kopija, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 25/1—41, k. 15. Tekst je pocrtavan crvenom
i zelenom olovkom.

² Akciju su izveli dijelovi Kalničkog partizanskog odreda. Vidi
tom V, knj. 10, dok. br. B9.

Oko 0700 sati 25. o. mj. došli su u Veliki Bukovec domobranci na izvid. Prema izkazu oni su te iste noći osiguravali mjesto udbreg.«

Izvolite gornje uzeti do znanja.

Poznato!⁸

Državni voda rada
p. n.
Glavar glavnog stožera
(Pukovnik Nikola Steinfl)
Nikola Steinfl

(M.P.)⁴

25/XI D

BR. 189

IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMISKOG KOR-
PUSA OD 25 STUDENOG 1942 GOD. O DISLOKACIJI POT-
CINJENIH JEDINICA¹

Šifrovani telegram

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAOA
'SLOVENIJA-DAI.MACHA'

• OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 23214

Prispjelo 2tj.XI.42

OD OSAMNAESTOG ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE

Br. 13136/op

25 studenog 1942

Nova granica okupacije mojeg armiskog korpusa: Zrmanja
— Padene — Knin — Drniš — Kladnjice — Klis — Novica —
Strobec.³

* Dopisano olovkom.

⁴ Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska — Glavni stožer —
Vodstvo državne radne službe.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
og instituta (k. 2 D/8)

³ Pečat prijema.

* Prema ovom izvještaju, teritorija koju je tada posjedao Osam-
naesti armiski korpus manja je od teritorije koja mu je bila dodjeljena
prije (u listopadu 1942 godine). Granice prijašnje teritorije išle su
linijom: otok Brač, jugoistočno od Imotskog, zapadno od Jablanice, za-
padno od Konjica, k. 1919, Bugojno, Varcar Vakuf, Sanski Most (uključno).
Lušci Palanka. Suvaja, s. Bruvno, s. Sv. Rok, s. Tribanj, otok Vis, otok
Maun, otok Silba (sve uključno).

Granice sektora Zadar: Obrovac — Pađene — politička granica do reke Čikole... isključno lišane i Pirovac.

Snage: dva bataljona skvadrista u Kistanju; komanda 292. pješadiskog puka i jedan bataljon u Benkovcu, jedan bataljon u Obrovcu i jedan bataljon u Zegaru; komanda 291. pješadiskog puka i jedan bataljon u Erveniku i jedan bataljon u Pađenima; jedan bataljon skvadrista u Biogradu na Moru.

Prvi dopunski bataljon i jedan teritorijalno-mobilni bataljon na Zadarskim ostrvima.

Granice Prve brze divizije: na zapadu i sjeveru graniči sa divizijom »Zara«, od Čikole graniči sa divizijom »Bergamo« duž linije: politička granica Čikola — Perković uključno i granice provincije Zadar: Perković — Rogoznica isključno, sa komandom divizije i pukom »Saluzzo« i 8. garnizonskim bataljonom u Šibeniku; ispostava Komande divizije i jedan bataljon skvadrista u Vodicama; puk »Alessandria« u zoni Skradin — Šibenik.

Sektor »Bergamo«: ostala zona okupacije, sa komandom divizije i 29. bataljonom »M« i 13. garnizonskim bataljonom u Splitu; Komanda diviziske pješadije i II bersaljerski i bataljon bersaljera biciklista iz div. »Zara« u Kninu; 89. crnokošuljaška legija u Drnišu; Komanda 26. pješadiskog puka i jedan bataljon u Trogiru; jedan bataljon u Kaštelima i Kozjaku; jedan bataljon u Kladnjicama; Komanda 25. pješadiskog puka i jedan bataljon u Omišu, jedan bataljon u Klisu, jedan teritorijalno-mobilni bataljon u Rogoznici i na Splitskim ostrvima, 10. garnizonski bataljon sa jednom garnizonskom četom na Braču i Hvaru.

Naoružana rezerva: 4. puk bersaljera u Splitu.

Naknadno ćemo dostaviti predloge u pogledu evakuacije Zadvarja.

General Spigo

Komanda Supersloda
26 studenog 1942 XXI
Dešifrovao: poručnik Biasi — Fortina

**NAREĐENJE VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLO-
VENIJA-DALMACIJA« OD 27. STUDENOG 1942. GOD. O
ORGANIZACIJI ODBRANE PODRUČJA KARLOVCA¹**

Predati u ruke.²

(2. ARMIJA)

23203 POVJERLJIVO»

V.P. 10, 27. studenog 1942. — XXI

Predmet: organizacija Karlovačkog područja.

EKSELENCIJI KOMANDANTU V ARMISKOGR KORPUSA
VOJNA POŠTA 41

- I) — Na sastanku od 23. o. m., saopštio sam potrebu i hitnost da se preduzmu mjere za odbranu Karlovačkog područja u vezi sa postojećom situacijom naznačenom u toj zoni.
- II) — Precizirani problemi koji su povezani sa tom odbranom:
 - 1) — dislokacija — ili formiranje — u Karlovcu jedne odgovarajuće komande, koja bi bila u stanju da funkcionira kako treba ukoliko se tamo odmah ne postavi komanda div. »Lombardia«, formirati privizorni štab);
 - 2) — organizacija Karlovačkog područja za odbranu, koja će uzeti u obzir:
 - a) — određivanje jednog područja direktne nadležnosti pomenute komande u cilju odgovornosti za organizaciju i vođenje odbrane, kao i u cilju potčinjenosti tamo dislociranih hrvatskih snaga (otprilike područje obuhvaćeno demarkacionom linijom, prugom Zdenčina — Karlovac, rijekom Mrežnicom do visine Tounja);⁴
 - b) — odluku u vezi sa koncepcijom odbrane, defanzivnom organizacijom koju treba izvršiti i odgovarajućim rasporedom snaga (odlučiti nije li korisno zauzeti liniju Kupe,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 19 D/I).

† Otisnuto

¹ Sa lijeve strane otisnuto: »Kopija za akta« i, iznad toga, datum prijema (u Komandi Petog armijskog Korpusa).

tako da se na njoj spriječi prolaženje protivnika ili je pak korisno da se južno od Karlovca formiraju samo ostrva otpora);

- c) — formiranje jedne odgovarajuće pokretne rezerve, *naročito* jake u slučaju da se ne odluči prepriječiti put neprijatelju na Kupi. Pomenuta rezerva mora raspolagati transportnim sredstvima, dalekometnom artiljerijom (po mogućnosti topovi 105/28) koja bi bila u stanju da interveniše iz centralnog položaja;
- d) — moguće sadejstvo ponekog bataljona i baterije XI armiskog korpusa iz zone Metlika, a naročito dok se ne završi efektivno formiranje rezerve, o kojoj u prethodnoj tački c);
- e) — definisanje *odlučnih* sporazuma da se iz Karlovca — i drugih mjesta — očisti eventualna buduća »peta kolona«;

- 3) — Upotpunjavanje organizacije zaštite pruga koje vode za Karlovac između G. Dubrave, Zdenčine i *Bubnjaraca* (razmotriti da li je cjelishodno ili ne da se unište postojeći mostovi na Mrežnici uzvodno od Dugarese).

- III) — Potsjećam da pri rješavanju pomenutih problema treba imati na umu evolutivnu fazu u kojoj se nalazi Armija, dakle:

- neposredno rješenje snagama i sredstvima koji su već raspoloživi;
- rješenje koje treba postići na završetku pokreta, o kojima govori okružnica ove Komande 23100 od 25 o. m.

0

Poznato mi je da organizaciji odbrane Karlovačkog područja nije dat impuls koji zahtijeva hitnost situacije.

Neka se vaša Ekselencija izvoli pobrinuti da se svim sredstvima dobije izgubljeno vrijeme.

Molim da mi saopštite odluke i odgovarajuća naređenja.

GENERAL

V. D. KOMANDANTA ARMIJE

(M.P.)⁵

— Mario Roatta —

⁵ Okrugli pečat: VLša komanda oružanih snaga »Slovenija—D'ilm;; cija« — Operativno odjeljenje

IZVADAK IZ IZVJEŠTAJA GENERALNOG INSPEKTORATA
POLICIJE ZA RATNU SLUŽBU OD 27 STUDENOG 1942 GOD.
O DIVERZIJI NA BRODOGRADILIŠTU U TROGIRU I AK-
CIJI NA OTOKU UGLJAN¹

GLAVNI GENERALSTAB KR. VOJSKE
GENERALNI INSPEKTORAT POLICIJE ZA RATNU SLUŽBU

Vojnoj komandi — Vojno-obavještajna služba — Sekcija
Bonsignora V. P. 21
Glavnom generalštabu Kr. vojske V. P. 9
— Odjeljenju pomoć. nač. štaba
za teritorijalnu odbranu
— Obavještajnoj službi vojske
— V odjeljenju
— Operativnom odjeljenju I
radi znanja:
"omandi XXIII armij. korpusa V. P. 87
Komandi teritorijalne odbrane Udbine
Br. IS. 4874/11-12 prot. V. P. 9, 27. studenog 42-XXI

Hrvatska, Dalmacija i anektirana zona

- 7) 22 o. m. u noći, na teritoriju Trogira (Split) nekoliko usta-
nika² zapalilo je brodogradilište »Giulio Landi« i uništilo tri
automobila i drugi materijal koji se tamo nalazio.
8) 23 o. m. u 2.30 časova, u Preku (Zadar) patrola grenadira
bila je napadnuta od naoružanih ustanika.³ Tri su vojnika
mrtva.

Sve su gornje vijesti iz sigurnog izvora.

Po naredbi,
za Brigadnog generala-inspektora (služ. odsutan)
Viceinspektor
(MP)* (O. Barrel)
Barrel

Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
Instituta (k. 58 B/18).

¹ Vjerovatno ilegalci iz Segeta.

• Akciju je izvela grupa partizana iz sastava Primorskog partizan-
skog bataljona. Ova grupa je nosila nezvanlčno, samozvano ime »Gusar-
ski partizanski odred«, a brojala je desetak boraca. Dejstvovala je na
crnodalmatinskim otocima, a baza joj je bila na otoku Kornatu.

² Okrugli pečat: kao u naslovu.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUZNICKOG VODA MAKARSKE OD 27. STUDENOG 1942. GOD. O NAPUŠTANJU POJEDINIH GARNIZONA U JUŽNOJ DALMACIJI OD STRANE TALIJANSKIH TRUPA I O SITUACIJI NA PODRUČJU MAKARSKE¹

**ZAPOVJEDNIČTVO
OKRUZNICKOG VODA MAKARSKA**

6. oružničke pukovnije
Br. 795/taj.

U Makarskoj, dne 27. XI. 1942.

Predmet: Napuštanje Makarske
po italijanskim trupama.

**ZAPOVJEDNIČTVU 6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE MOSTAR
ZAPOVJEDNIČTVU ORUZNICKOG KRILA OMIŠ**

27.XI.1942. pozvao je komandant talijanskog presida² — u Makarskoj kotarskog predstojnika i saopćio mu, da je dobio zapovjed od svojih mjerodavnih oblasti, da se sa svom vojskom i materijalom žurno pripremi za napuštanje Makarske, i ujedno mu saopćio da od danas oni neće izdavati propustnice.

Talijanska komanda odmah je pristupila utovarivanju opreme u dva velika broda, rušenju baraka, skidanju svih brzoglasnih-brzoglasnih žica i veza.

Komandant presida ujedno je saopćio kotarskom predstojniku da u Makarsku dolazi Hrvatska vojska.³

Kako je već poznato Makarska i cjela okolina je 99% komunistički opredjeljena, tako da partizani drže sva okolna, pa i najbliža sela i mjesta u Makarskom kotaru izuzev same Makarske, i raspolažu sa jakim snagama i naoružanjem, što će isti izkoristiti momenat kada talijani napuste Makarsku, i izvršiti napadaj, kojemu se niukom slučaju sa raspoloživim snagama nemože staviti u suprot, niti računati na ma kakav otpor sa naše strane, jer će taj otpor biti odmah savladan od strane pobunjenika, te da nebi došlo do iznenađenja, molim da se najžurnije pošalje vojska ili ustaše, jer je u Makarskoj zavladala

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 2/1 — 42, k. 16.

* Odnosi se na komandanta garnizona.

* UstaSko-domobranska

prava panika među ustaškim redovima, kao i kod samih organa vlasti.

Budući da je u pl. Biokovu i okolnim mjestima oko 2.500 pobunjenika,⁴ koji aktivno učestvuju i odmetnuli su se u šumu već prije godinu dana, koje će rado pomoći svo stanovništvo u slučaju njihovog eventualnog napada [na] Makarsku, potrebno je poslati najmanje 6—800 vojnika sa potrebnim naoružanjem, topovima i sa bacačima, jer i pobunjenici raspolažu sa većim brojem bacača i teških strojica.

Narednik Veinović Pavle koji se je danas povratio iz Omiša, izvjestio me je da je stožer italijanske divizije u Omišu noćas t.j. između 26—27 studenog napustio Omiš i odputovao za Split.

Ujedno molim za odobrenje da se oružnici sa postaja Vrgorac, Gradac, Baška Voda, Studenci, Lovreč i Zagvozd povuku u Makarsku u koliko će italijanske trupe napustiti cijelo područje, i u koliko se neće naše snage poslati u sva mjesta u kojima se nalazi italijanska vojska, jer u protivnom ljudstvo je izloženo očitoj opasnosti, pošto će isti čas kad [ih] talijani napuste [biti] napadnute sa jakim pobunjeničkim snagama.

Među komunistima u samoj Makarskoj zavladao je užurbano kretanje i otvorena veselost.

Temeljem svega napred izloženog, molim da se stupi u vezu sa mjerodavnim talijanskim komandama, da njihove trupe ne napuštaju sada sjedišta, dok u ista ne stigne naša vojska, jer će inače nastupiti pravo klanje od strane pobunjenika. —

Zamjenik stožerni narednik
Stjepan Bevanda v. r.

(M.P.)⁵

Za točnost priepisa:

Naš. Op. Br. 3774/28.-XI-1942.

Pomoćnik glavarar stožera
satnik (Hraste)
Hraste

⁴ Na području Biokova nalazio se tada Blokovski bataljon *Vid Mihaljević« sa oko 400 boraca.

• Okrugli pečat: kao u naslovu

BR. 193

OBAVJEŠTENJE NADZORNOG ČASNIKA TREĆEG STAJA-
ČEG ZDRUGA OD 27 STUDENOG 1942 GOD. O DOLASKU
DOMOBRAHA KOJE SU BILI ZAROBILI PARTIZANI¹

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Nadzorni častnik 3. stajaćeg sdruga Karlovac poručnik Herljević	SATI (4.30)	
	DAN 27	
	MJESEC XI	
PRIMIO: dopukovnik Mičić	GODINA 1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Iz Pisarovine primljeno: Narednik Ličina javlja da je došlo 272 domobrana koji su bili zarobljeni od strane partizana. Među njima se nalazi veći broj ranjenih pa ako je moguće da im se pošalje neko sredstvo za prevoz do Zdenčine. Među njima se nalazi jedan liječnik koji se spasio pod imenom domobrana. Zarobljenici su zarobljeni kod mjesta Suhača između Prijedora i Bos. Novog.

27/XI D

Posadnom zapovjedniku, zastavniku u Zdenčini naloženo u 19.00 sati da u sporazumu sa narednikom Ličinom u Pisarovini nađe kola za prenos ranjenika iz Pisarovine u Zdenčinu. Narednik Ličina javiće kad treba da bude sanitetski vagon u Zdenčini. Po svoj prilici priepodne 28. c. m.

IV odjelu Mindom javiti, kada treba sanitetski vagon da postave u Zdenčini!⁸

27/XI D

Javljeno!

Boj. Perović³

¹ Original, pisan na mažinl. latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod br. 27/1—10, k. 15.

* i ' Dopisano olovkom.

IZVADAK IZ IZVJEŠTAJA GENERALNOG INSPEKTORATA
POLICIJE ZA RATNU SLUŽBU OD 28 STUDENOG 1942 GOD.
O AKCIJI KOD BOLJUNA I KOD PRIMOSTENA¹

GLAVNI GENERALSTAB KR. VOJSKE
GENERALNI INSPEKTORAT POLICIJE ZA RATNU SLUŽBU

Vojnoj komandi — vojno-obavještajna služba — Sekcija
Bonsignora V. P. 21

Glavnom generalštabu Kr. vojske V. P. 9
— Odjeljenju pomoć. nač. štaba
za teritorijalnu odbranu
— Obavještajnoj službi vojske
— V odjeljenju
— Operativnom odjeljenju I
i, radi znanja:

Komandi'XXIII armij. korpusa V. P. 87
Komandi teritorijalne odbrane Udine

Br. IS 4894/11-12 prot. V. P. 9, 28 studenog 1942-XXI

1) 25 o. m. oko 19.30 časova, na sektoru Semić kod Boljuna (prov. Pula) oko 50 naoružanih ustanika,² u sivozelenoj talijanskoj uniformi i kapama, opkolio je selo, dok su petorica, u sivozelenoj karabinjerskoj uniformi, i trojica, u svijetlim kišnim oficirskim kabanicama, zarobili, u njihovim stanovima, poštara Kraizar Josipa, 26 god. stara, i glavara sela Bergo Ivana. 46 god. stara, kojima su odnijeli nekoliko grla stoke, odjeću i novac, zatim se udaljili u pravcu Planika (Alpi Grandi). U toku je čišćenje zone.

16) 14 o. m. oko 9.30 časova, na putu Šibenik — Primošten, u visini brda Jelinjak (Zadar), grupa ustanika¹ napala je grupu mornara i vojnika telegr. i telefonske službe, ubila 14 i ranila 7.

Po naredbi
za Brigad. generala-inspektora (služ. odsutan)
(M.P.)⁴ Viceinspektor
O. Barrel
Barrel

¹ Prepis, umnožen na geštetneru — latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta (k. 58 B/18).

* Odnosi se na Istarsku partizansku čet. Komandir joj je bio Antun Raspor, i po njemu se zvala »Rasporova četa«.

² Šibenska četa. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 28.

⁴ Okrugli pečat: kao u naslovu

IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ
ZADRA OD 28 STUDENOG 1942 GOD. O ČIŠĆENJU NA PO-
DRUČJU PRIMOŠTEN¹

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE
XXII MOBILNI BATALJON (GRUPA ZADAR)

Br. 699/20 prot. 3 odjeljenja Zadar, 28 studeni 1942-XXI
Predmet: Akcija normalizacije zone Grebaštica — Rogoznica —
Primošten — Vinovac

Kr. prefekturi — Kabinet — Zadar
Komandi kr. karab. Dalmacije — V. P. 141

Pošto je sa više strana javljeno o prisustvu jakih naoružanih partizanskih grupa u zoni jugoistočno od Šibenika, čija se aktivnost potvrđivala u stalnim mjestimičnim zločinačkim epizodama i djelima sabotaze — kao posljednje: zasjeda 13 studenog 1942 u zoni Grebaštica,² postavljena našim vojnicima koji su odlazili u blizinu brda Jelenjak da bi popravili telefonsku liniju koju su isti ustanici prekinuli, napad koji je 14 vojnika stajao života, dok je 7 ranjeno a 7 nestalo;

Pošto se iz jednodušnih obavještenja pokazalo da je većina stanovnika po selima te zone sarađivala sa poznatim vođom po imenu Marko Škorin, i da je u mnogim kućama iste zone bilo sakriveno oružje i municija;
Komanda Divizije³ je naredila da se u pomenutoj zoni i u mjestima Primošten, Rogoznica i Vinovac bez daljega izvrši akcija normalizacije.

Pravac je odredio gosp. general Fulgosi Cigala, komandant XVII obalske brigade, koji je imao na raspoloženju:

- dva bersaljerska bataljona;
- šest baterija;
- jednu tenkovsku četvu;
- jednu desantnu četvu Kr. mornarice;
- 40 karabinjera;
- jednu torpiljerku;
- dvije pokretne izvidnice;
- tri aviona

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta. Tekst je na više mjesta ispravljen olovkom. Ove ispravke nisu uzete u obzir pri prevođenju, jer one ne mijenjaju smisao teksta.

* Vidi dok. br. 151, 158 i 159.

" Prve brze divizije »Eugenio dl Savola«.

Operacija je počela — uz prethodnu evakuaciju naših vojnika i sunarodnika — 16-og tekućeg, u prvim jutarnjim časovima, vatrom iz šest baterija, kojima su se pridružile i baterije obalske odbrane, kao i vazdušnim bombardovanjem, dok je s mora torpiljerka otvorila vatru na primorska mjesta.

U akciju je zatim ušla pješadija s karabinjerima i s tenkovima, pristupivši strijeljanju nekoliko lica u čijim je zapaljenim kućama eksplodirala naslagana municija.

Akcija je završena istog dana po podne.

Može se smatrati da ima ukupno oko 75 mrtvih, što poginulih od vazdušno-pomorskog bombardovanja, što strijeljanih.⁴ Još je u toku tačno utvrđivanje broja.

Tom prilikom je pohvatano preko 200 ljudi od 15 do 60 godina, koji su 17-og ujutru odvedeni u Vodice, gdje se nalaze zajedno sa onima koji su pohvatani u prethodnim operacijama.

Naročito je oštećeno naselje Primošten, jer je naznačeno kao pribježište mnogih partizana iz bande Marka Skorina i kao sjedište mnogih pomagača iste bande; na to mjesto je otvorena topovska vatra sa torpiljerke; među stanovništvom samo jedan ranjen.

U malom broju nama privrženih krugova, u Šibeniku i izvan njega, operacija je ostavila dobar utisak i zbog toga što se ljudi nadaju da će se ovim primjerom zauzdati zločinačka aktivnost ustanika, koja je u posljednje vrijeme naročito pojačana.

U samom Primoštenu, ono malo stanovnika koji su ostali na slobodi zapalili su, na svoju inicijativu,⁵ kuću Marka Skorina,⁶ koga smatraju uzrokom svih svojih nesreća, i dali su predloge za osvetu u odnosu na istoga.

Ovo saopštavam po dužnosti.

Major
komandant Grupe
(Efisio Ligaš)
Ligaš

(M.P.)⁷

⁴ Broj strijeljanih i ubijenih je veći. Vidi talijanski izvještaj, dok. br. 159.

⁵ Odnosi se na malu grupu proitalijanskih i proustačkih elemenata, među kojima se nalazio i mjesni paroh.

⁶ Marko Skorin, tadašnji partiski radnik na području Primoštena. Poginuo ožujka 1944 god. na otoku Komatu, za vrijeme njemačkog napada na ovaj otok.

⁷ Okrugli pečat: Grupa kraljevskih karabinjera — Zadar

BR. 196

IZVJESTAJ KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA OD
30 STUDENOG 1942 GOD. O INTERNIRANJU STANOVNIKA
IZ SELA ZATONA¹

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE
XXII MOBILNI BATALJON (GRUPA ZADAR)

Br. 79/44-1 prot. Povjerljivo.

Zadar, 30 studeni 1942 — XXI
Predmet: Lica iz Zatona (Šibenik) koja su naumila da pređu u
ilegalnost.

Guverneratu Dalmacije — Kabinetu
Odgovor na akt Br. 52227 od 29-X o. g.

Zadar

i na znanje:

Guverneratu Dalmacije — Generalnoj direkciji policije
Zadar

Komandi kr. karab. Dalmacije — Služb. odjeljenje
Odgovor na akt. br. 84/266 pov. od 31-X ove god.

V. P. 141

Saopštavam da su u Zatonu pohvatani svi sposobni muškarci
od 15 do 60 god.

U mjestu su ostale samo žene, djeca i starci. —

(M.P.)²

Maj or-komandant
— Efi sio Ligaš —
Ligaš

Guvernerat Dalmacije
1 prosinca 1942— XXI
58990/ 5388

¹ Original, pisan na maišni, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta.

* Okrugli pečat: Grupa kraljevskih karabinjera — Zadar

• Pečat prijema

REGISTAR

A

Aganović Muharem — 390;
 Ajduković Jandre — 43;
 Alacevich Giuseppe — 446, 454;
 Andričević Mijo — 358;
 Andžić Ilija — vidi Engel Ilija;
 Antić Vicko — 101, 179, 362;
 Antić Vinko — vidi Antić Vicko;
 Antolović Josip — 30, 278, 362;

B

Babić Petar — 34, 53, 81, 155;
 Bačina — 427;
 Bajić Dragan — 169;
 Bajić Nikola — 84;
 Bakarić Vladimir — 35. 36, 82, 107, 124, 245, 263, 300;
 Balać Simo — 17;
 Balen Sime — 222;
 Balenović (ust. puk.) — 448;
 Baltić Mirko — 312;
 Baljevac — 255;
 Banina Ante — 21, 36. 80. 205, 207;
 Barbera Gaspero — 384;
 Barbero Pietro — 397, 508;
 Barrel O. (ital. gen.) — 527, 531;
 Basta Dušan — 9. 43, 44;
 Basta Milan — 325;
 Bastianini — 387, 421, 492. 510. 516;
 Baška Voda — 379;
 Bataljon prvi Druge NOU brigade — 33. 52, 187;
 Bataljon drugi Druge NOU brigade — 34. 52, 187;
 Bataljon treći Druge NOU brigade — 34. 52, 187;
 Bataljon četvrti Druge NOU brigade — 34. 52, 187;
 Bataljon četvrti omladinski Šeste NO brigade — 262;
 Bataljon prvi Osme NOU brigade — 14, 69. 174;

Bataljon drugi Osme NO brigade — 14, 69, 70, 172, 174;
 Bataljon treći Osme NO brigade — 14, 69, 171, 172, 174;
 Bataljon prvi Kordunaškog NOP odreda — 212, 213, 319. 320;
 Bataljon drugi Kordunaškog NOP odreda — 213, 214, 320;
 Bataljon treći Kordunaškog NOP odreda — 321, 322;
 Bataljon prvi Banijskog NOP odreda — 202;
 Bataljon drugi Banijskog NOP odreda — 202, 311;
 Bataljon treći Banijskog NOP odreda — 202, 311;
 Bataljon prvi Prvog ličkog NOP odreda — 126, 127. 422;
 Bataljon drugi Prvog ličkog NOP odreda — 127. 128. 131;
 Bataljon treći Prvog ličkog NOP odreda — 128;
 Bataljon prvi Trećeg ličkog NOP odreda — 350;
 Bataljon drugi Trećeg ličkog NOP odreda — 350. 351;
 Bataljon treći Trećeg ličkog NOP odreda — 352, 353;
 Bataljon prvi Druge dalmatinsko NOU brigado — 32;
 Bataljon prvi Treće dalmatinske NO brigade — 481;
 Bataljon prv! proleterski Hrvatske — 19. 80. 381. 402, 405. 408. 496;
 Bataljon prvi Prvog slavonskog NOP odreda — 275, 276. 357. 358. 451;
 Batalion područni banijski — 9;
 Bataljon drugi područni banijski — 10;
 Bataljon »Jože Kraš" — 79. 405. 408, 496.
 Bataljon »Matija Gubec* — 12. 163;
 Bataljon »Slnvko Klobučar« — 80;

- Bataljon blokovski — 211, 379;
 Bataljon mosečki — 210, 423, 492;
 Bataljon mosorski — 210;
 Bataljon primorski — 209, 411, 412, 417, 421, 422, 423, 527;
 Bauer Franjo — 386;
 Bauk Vlade — 84;
 Bednjanec (ustaša) — 401. 415;
 Belavčić Ivan — 487;
 Belinić Marko — 115. 118. 133. 209;
 Bevanda Stjepan — 529;
 Bihać — 12, 69, 173. 254, 393, 416, 460, 493;
 Bijele Vode — 196. 224;
 Bilić Marijan — 59, 304;
 Biočić Franjo — 436;
 Birač Jovo — 94, 312;
 Biskupija (s.) — 482;
 Biškup Petar — 357;
 Bjegović Branko — 18;
 Bjelajac Branko — 84. 191. 257;
 Bjelajac Stanko — 16. 70. 76. 86, 146. 177. 185, 343;
 Bjelobaba Mića — 8, 44;
 Bjelobaba Milica — 9. 44;
 Bjelobaba Nikola — 43;
 Blažević Mihajlo — 152. 215. 322;
 Blato n/C — 390;
 Blinjski Kut — 199. 224. 266. 308, 473, 470, 498;
 Bobetko Janko — 342;
 Bobić Milan — 132, 377;
 Bogdanović Dragutin — 118, 133;
 Bogdanović Gedeon — 30. 441;
 Bogdanović Jovo — 362;
 Boić Josip — 428. 471;
 Bolta Bogdan — 84, 191, 257;
 Borjan Petar — 9, 44;
 Borki — 275;
 Borković Jozo — 210;
 Borojević — 196, 224;
 Bosanski Novi — 347;
 Bosnić Jovo — 9, 44;
 Bozzi Carlo — 421;
 Božanić Mićo — 9. 44;
 Branežac Uroš — 363;
 Brdoni — 393;
 Breberina Mišo — 169;
 Brigada prva NOU — 7. 10, 64. 82. 88. 119. 122. 133. 134. 138. 144. 153, 166. 167. 189, 256, 327, 336, 495;
 Brigada druga NOU — 8, 33, 42. 52, 64. 88. 122, 142, 144. 153, 167. 187. 189, 255. 258, 326. 336, 399, 400, 495;
 Brigada četvrta NOU — 24. 42, 76. 85, 123, 144, 180. 181, 189, 224. 256, 264, 399, 400;
 Brigada peta NO — 10, 11, 47, 51. 61, 79, 91, 108, 125, 191, 192, 219'. 222, 224, 264, 409, 495;
 Brigada šesta NO — 82, 157, 158;
 Brigada sedma NO — 10, 11, 45, 46, 47, 51, 61, 79, 115, 125, 144, 167, 196. 199, 224, 254, 266, 284, 474, 476, 499
 Brigada osma NO — 10, 12, 47, 69, 76, 85, 123, 144, 170, 184, 256, 281. 33C. 338;
 Brigada deveta NO — 8. 9, 16, 39, 78, 323, 377, 379;
 Brigada trinaesta proleterska NOU — 35, 118, 205, 207, 448, 468, 472, 494;
 Brigada četrnaesta NO — 360, 365, 372;
 Brigada prva slavonska NOU — 27, 155, 230, 231, 232. 233. 234, 277. 424;
 Brigada prva dalmatinska. IjJOU — 54. 57, 58, 302;
 Brigada druga dalmatinska NOU — 54, 57, 58. 304;
 Brigada treća dalmatinska NOU — 112;
 Brine Slavko — 320;
 Brinja Gnjatije — 120;
 Brinjak Rade — 120;
 Brkljača Milutin — 324;
 Brolich (ustaša) — 469;
 Brujić Srdan — 150;
 Bruno dr Camillo — 515;
 Bubani Viktor — 360;
 Bučan Mile — 152;
 Buhać Ivan — 487;
 Bujavica-Brežina ž. st. — 371;
 Bukorica Tllja — 18;
 Bukva Nikola — 84;
 Bulat Rade — 36, 205. 207. 402;
 Bulović Mirko — 370;
 Bunčić Dane — 9, 44;
 Bungaro Giuseppe — 386;
 Bursać Milan — 169;
 Bužim — 419;

C

- Car Rudolf — 30;
 Cazin — 256, 419;
 Cetinograd — 173;
 Ciancolini Pietro — 414. 431;
 Ciganović Vaso — 169;
 Cimerman Đuro — 423;
 Cimeša Mićo — 67-
 Cimeša Nikola — 67;
 Cindoriya Franjo — 406;
 Cista — 259;
 Coturri Renato — 378;

Crna Mlaka — 402;
 Crnković Janko — 120;
 Crnobrnja Bogdan — 233;
 Čujić Stevo — 91, 190, 256;
 Cvetković Marijan — 96. 227, 228, 291;
 Cvijanović Đuro — 130. 169;
 Cvijanović Ilija — 9, 44;
 Cvjetičanin Petar — 84;

C

Camdžić Zijat — 179;
 Canković Marko — 170;
 Catrnja — 255;
 Čavkića (s.) — 171;
 Čazma — 257;
 Cemernica — 285, 296, 308, 316, 513;
 Ceta istarska — 531;
 Ceta leteća mosorska — 53;
 Ceta primorska — 261;
 Ceta šibenska — 209, 386. 445. 452. 492, 531;
 Ceta udbinska — 128;
 Čiča Bogdan — 43;
 Čiča Petar — 84;
 Copić Petar — 17;
 Cortan Nikola — 84;
 Crmelić Antun — 489, 490;
 Cubrilo Milan — 169;
 Cučkovlć Milorad — 269;

Č

Cehajić Kasim — 440;
 Čeraiije — 234;
 Četković Pero — 59;
 Cetković Vlado — 265, 287. 289, 297, 303. 318;
 Copić Jovan — 120;
 Cuić Bogdan — 9, 44;
 Čujić Dane — 9, 44;

D

Dalmacija — 422;
 Dautović Ilija — 18;
 Dautović Staniša — 18;
 Dejanović Dušan — 219;
 Dejanović Milić — 322;
 Delgalo Dragutin — 208;
 Delnice — 407;
 Demonja Nikola — 249, 250. 295;
 Devčić Martin — 415;
 Dicmo (s.) — 259;
 Divić Stojan — 218. 362;
 Divizija šesta Prvog korpusa NOV 1 PO Hrvatske — 325;

Divizija sedma Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske — 283, 314. 326, 331;
 Divizija osma Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske — 263, 285, 288, 316. 474;

Divjak Bude — 9, 44;
 Dmitrašinić Vajo — 9, 45;
 Dodoš Stojan — 269;
 Domazet Steva — 43;
 Donja Kupčina — 502, 503;
 Dozet Dušan — 9, 45;
 Dozet Đukan — 91, 190, 256;
 Dozet Milan — 9. 45;
 Dozet Rade — 9. 45. 91, 190, 256;
 Dragalić — 178;
 Draganić Slavko — 436;
 Draganići — 506;
 Dragojević Ljuban — 214;
 Dragojlov (dom. puk.) — 382;
 Dragosavac Jovo — 132, 356;
 Drapšin Petar — 27, 156, 363;
 Drašković Rade — 84;
 Drežnica — 360;
 Drežnik Grad — 399;
 Drivenik — 263;
 Drča Gojko — 84;
 Drča Mirko — 84, 191, 257;
 Drniš — 481, 482, 483;
 Dropulić Ciro — 363, 440;
 Drpa Srećko — 120;
 Dubajić Petar — 84, 190, 257;
 Dubrava — 226;
 Dude Branko — 112, 305;
 Dugi Rat — 405;
 Đukić Bogdan — 18;
 Đulić Đuro — 370;
 Dvor — 283. 325. 331. 338, 347;

D

Đaković Miloš — 215;
 Đerić Dušan — 9, 44;
 Đilas Lako — 84;
 Đilas Milan — 84, 190, 257;
 Đujić GUšo — 482;
 Đujić Momčilo — 485;
 Đukić Dušan — 43;
 Đukić Dušan — 9, 43, 44;
 Đukić Iso — 43;
 Đurđević Nikola — 120, 169;
 Đurić Miloš — 84. 191. 257;
 Đurić Nikola — 285;
 Đurmanec — 391;

E

Engel Ilija — 36, 107, 309;
 Erar Petar — 9. 45;
 Eror Stojan — 43;

F

ovič Grujica — 169;
 (domobran) — 491;
 tnarić Martin — 67;
 cetić Juraj — 391, 432;
 osi Cigala — 532;
 m Herman — 207;

 ić Stanko — 67;
 ša Nikola — 120;
 ir Nada — 245;
 ć — 256;
 ić Mato — 91, 191, 256;
 bara Nikola — 182;
 0 Umberto — 508;
 ni štab NOP odreda Hrvatske
 7. 19, 35, 37, 77, 97, 111, 114, 121,
 „ 186, 196, 1504, 216, 219, 230, 254,
 i, 297, 307, 309, 319, 344. 347, 349;
 1 — 10;
 iac Milan — 129;
 bić — 482;
 mo (ital. por.) — 468;
 ji Sjeničak — 205;
 jak Ivan — 82, 309, 316, 348;
 ierje — 125;
 ac — 351;
 ište — 28;
 ovo — 323;
 6 Jovanka — 43;
 orić Pavle — 251, 440;
 iša Rade — 175;
 (or Petar — 108, 348;
 ić Milić — 169, 170;
 uvić Nikola — 242;
 a brigada — 133, 153, 166, 167;
 a diverzantska (slavonska) —
 , 238, 258, 259;
 tić Joso — 163, 164, 365, 373;

 lan Joža — 19;
 1 Franc — 344;
 i Ivan — Ulja Gromovnik —
 , 242;
 aj Rudolf — 390;
 ir Dušan — 30, 233;
 svac Večeslav — 98, 115, 118,
 , 209;
 tenau von Glaise — 512;
 at Josip — 132, 249, 251, 274,

 ?ter Vojko — 139, 167, 170;
 te (ustaša) — 529;
 ević Josip — 252, 253;

Hrnjak Milan — 9, 44;
 Hrusta Josip — 27;

Ilić Slobodan — 249, 441;
 Ivanec — 497;
 Ivanišević Radovan — 439;
 Ivas Sime — 33;
 Ivetić Vojislav — 36, 207;
 Ivković Dušan — 169;
 Ivković Milan — 489;
 Izačić (s.) — 497;

Jakšić Marko — 17;
 Jakšić Pavle — 285, 314, 337;
 Jandrić Dušan — 95, 337, 342;
 Janić Vlado-Capo — 156, 242, 362;
 Jankeš Grga — 103, 105, 156, 218, 253;
 Janjanin Rade — 221;
 Jarić Milan — 43;
 Jelov Klanac — 255;
 Jergović Ivan — 30;
 Jergović Nikola — 487;
 Jerković Mato — 133;
 Joka Milan — 312;
 Jovanović Bogdan — 358;
 Jurić Mile — 67;

K

Kalnik — 432;
 Kambić Dušan — 379;
 Kameni Most — 219;
 Karan Bude — 43;
 Karaš Milutin — 63, 286;
 Karlovac — 453, 460, 500;
 Kaštela (kod Splita) — 387;
 Katinovac — 219;
 Keča Mićo — 9, 45;
 Keča Rade — 17;
 Kendić Dušan — 9, 44;
 Keser Marko — 67, 108;
 Kević Niko — 484;
 Kijevo — 481;
 Kikić Hasan — 273;
 Kladarin Đuro — 108, 125, 133, 167,
 224, 285;
 Klačnja Ulja — Ÿ, 45, 91, 190, 253;
 Kleut Petar — 125;
 Klišanić Ivan — 382, 469;
 Kljajić Milanka — 269;
 Kljake — 481;
 Kmeclg Mljo — 362, 363;
 Knebl Franjo-Franc — 96, 227, 228b,
 291, 294;
 Knežević Bude — 43;

Knežević Miloš — 17;
 Kokir Petar — 67;
 Kokotović Nikola — 150;
 Končar Jela — 9, 44;
 KorčCar Milan — 150;
 Konjevod Antun — 386;
 Kordun — 380;
 Korpus prvi NOV i PO Hrvatske —
 285, 387, 316, 347;
 Koruga Dušan — 9, 45;
 Koruga Rade — 26;
 Koruga Stevo — 9, 45;
 Kosanović Đoko — 43;
 Kosanović Ilija — 67;
 Kosanović Nikola — 362, 363;
 Kosanovići — 157, 261;
 Kostajnica — 310;
 Kostanjevica — 501;
 Košutić Mirko — 18;
 Kotoran Mile — 146, 342;
 Kovačević Filip — 30;
 Kovačević Veljko — 361, 365;
 Krajačić Josip — 101, 179, 366, 368;
 Kraš Josip — 320;

I

Krivokuća Đuro — 120;
 Krivokuća Nikola — 120;
 Krka (r.) — 385;
 Krnjak — 383;
 Krstulović Vicko — 113, 211;
 Kršulj Mato — 372;
 Krtica Marko — 91, 190, 256;
 Krtinić Božo — 18;
 Krtinić Dušan — 18;
 Krunić Uroš — 85, 121, 137, 167;
 Krvavica Filip — 484;
 Krvavica Ivo — 484;
 Kuarantoto Paolo (Quarantotto Paolo) — 517;
 Kubin (dom. puk.) — 408, 410, 428, 444;
 Kučićec Anđelko-Stojan — 282;
 Kukić Miloš — 286;
 Kukoč Ivica-Jordan — 211;
 Kupa (i.) — 378, 446;
 Kuprešanin Ilija — 355;
 Kuprešanin Milan — 325;
 Kurt Vlado — 295;

I

Lejcar Nikola — 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Ličina Đuro — 18;
 Ličko Petrovo Selo — 255, 497;
 Ligaš Efisio — 398, 411, 418, 459, 521, 533, 534;
 Lika — 422;
 Livno — 259;
 Lomaglio Cesare Conto — 502;
 Lončar Milan — 84, 120;
 Lončar Nikola — 67, 362, 363;
 Londžica — 28, 423;
 Lorković Mladen — 481;
 Lovrić Mića — 9, 44;
 Luketa Mato — 133;
 Lukić Momčilo — 9, 45;
 Lukov Dol — 262;
 Ljubina Poljana — 324;
 Ljubošina — 261;
 Ljuština M. Marko — 75;

M

Macakanja Adam — 341;
 Macura Slobodan — 33;
 Mačević Dušan — 120;
 Madžar Miloš — 68;
 Magaš Ante — 450, 504;
 Majnik Ivan — 379;
 Majstorović Dane — 9, 45;
 Majstorović Milan — 43;
 Makarska — 379, 528;
 Makovec (ustaša) — 514;
 Mala Cista — 412, 517;
 Malobabić Rade — 219;
 Mnlunje — 468;
 Mamuia Bogdan — 22, 207;
 Manola M. Srećko — 23, 24, 51, 53, 133, 167, 296, 331;
 Maoduš Stevo — 131, 132, 356;
 Maraković Nikola-Nina — 117, 198, 200, 225, 252, 269;
 Maras Ivan — 421;
 Marčetić Dušan — 120;
 Marčetić Mile — 84;
 Maričić Dušan — 169;
 Maričić Vlado — 129;
 Marinković Stevo — 9, 45;
 Markovac — 482;
 Martijanec — 406;
 Martinović Mile — 117, 198, 200, 287;
 Martinović Miloš — 84;
 Mastavica Dušan — 9, 44;
 Matetić Dušan — 360, 365, 372;
 Matijevići — 326;
 Mažibrada SalatHe — 39, 78;
 Medakovići — 215;
 Medić Vlado — 484;
 Međurić — 235, 423;
 Metzger (ust. puk.) — 380, 381;

Michelotti (ital. ppuk.) — 430, 508;
 Mihailović Draža — 270, 271, 273. 373;
 Mihajlović Zarko — 70;
 Mihajlović Milanko — 91, 190. 256;
 Milaković Jovan — 30;
 Milić Dragan — 203;
 Milić Gavre — 43;
 Milić Vojin — 30;
 Miličević Borivoje — 151. 243;
 Milovanović Božo — 17;
 Milunić Josip — 225;
 Miljanović Nikola-Karaula — 276, 362;
 Miočinović Sava — 313;
 Mirić Dmitar — 91. 190. 256;
 Mirić Momčilo — 9. 44;
 Modrić Dušan — 219;
 Modruš — 161, 261;
 Molat — 506;
 Molek Franjo — 41;
 Momčilović Milan — 9. 45;
 Mošćenica — 311, 469. 471;
 Motzo (ital. puk.) — 429;
 Mraković Milan — 172;
 Mraović Jovo — 67;
 Mrazović Karlo — 156. 250;
 Mrdalj Đuro — 18;
 Mrda Miloš — 43;
 Mrda Pepo — 43;
 Mrda Simo — 142;
 Mrzlopolje — 378;
 Mudrić Milan — 17;
 Mutak Vlado — 296;

N

Nadž Košta — 35, 125;
 Nenezić Radojica — 30, 31. 156. 278, 283;
 Nikšić Nikola — 427;
 Novak Viktor — 424;
 Novaković Vlado — 120;
 Novković Gojko — 67;
 Novković Momčilo — 19;
 Novo Selo — 509;

O

Obradović Đuro — 84;
 Obradović Stevo — 130;
 Obrić Mirko — 363;
 Obuljen Niko — 436;
 Odred NOP Banije — 92. 94. 192, 201, 309, 495;
 Odred NOP kalnički — 132. 270, 294, 370, 424, 426. 432, 470. 471. 473. 494. 507;

Odred NOP prvi kordunaški — 212 319, 494;
 Odred NOP moslavački — 95, 226 227, 228, 290, 291, 380, 404. 426, 451 496;
 Odred NOP prvi Učki — 126. 131. 501;
 Odred NOP treći lički — 188. 255 349, 461;
 Odred NOP četvrti lički — 8. 38. 73, 74, 77, 147, 188. 377, 422, 497;
 Odred NOP prvi Treće operativne zone (slavonski) — 99, 102, 177. 234, 235. 241. 244, 275, 357, 364, 366;
 Odred NOP drugi Treće operativne zone (slavonski) — 102, 237, 238, 244, 364. 423;
 Odred NOP treći Četvrtne operativne zone (dalmatinski) — 57;
 Ognjenović Branko — 9, 45;
 Oksilija G. (ital. gen.) (Oxilija G.) — 512;
 Omiš — 491;
 Opačić Dane — 84;
 Opačić Dmitar — 43;
 Opačić Miloš — 130;
 Opalić Stevo — 18;
 Operativni štab NOP i DV za Bos. Krajinu — 23. 69, 76. 85;
 Opsenica Stevo — 66, 85, 121, 134, 137, 330;
 Orazi Vezio — 515, 516;
 Oreščanin Bogdan — 68, 92, 108. 125. 225;
 Orlić — 482;
 Ostojić Adam — 70;
 Ostojić Dušan — 30, 278;
 Ostojić Miloš — 18;
 Ostriž — 20;
 Otok — 416;

P

Pajić Mihajlo — 120;
 Pajić Milan — 84;
 Pajić Stanko — 84;
 Parać Petar — 9, 44;
 Parmač Stanko — 112. 305;
 Pastuša — 416;
 Pavelić Ante — 273;
 Pavlović Ljuban — 67, 108;
 Pavlović Milan — 146, 337;
 Pelješac — 452;
 Penko Franjo — 67;
 Perić Gruzica — 322;
 Perović (domobran) — 530;
 Peškir Stojan — 203;
 Petiti (ital. puk.) — 508;

Petrlić Jakob — 84, 190, 257;
 Petrović Milić — 67;
 Peurača Cedo — 219;
 Pihler Ivan — 282;
 Pijevac Dušan — 11;
 Pilja Dušan — 84;
 Plana (kod Gradca) — 390;
 Plavno — 259, 482;
 Počitelj — 350;
 Podgrade — 260;
 Podljut — 324;
 Pokoj — 171;
 Pokrajac Durad — 34, 53, 91, 155;
 Pokuplje — 407;
 Popara Uroš — 362, 367, 369;
 Pražić Mane — 150;
 Priča Filip — 91, 190, 256;
 Priča Mile — 9, 43, 44;
 Prijanović Ilija • 43;
 Primieri Clemento — 383, 508;
 Primorac Rudolf — 304;
 Primošten — 454, 457, 458, 510, 517, 532;
 Prodanović Stanko — 363;
 Prtina Dane — 9, 44;

R

Radaković Ilija — 9, 18, 44;
 Radaković Milan — 84;
 Radaković Rade — 84;
 Radić Brdo — 219;
 Račvojević Milan — 30;
 Radmanović Jovo — 18;
 Radovanović Stanko — 362, 363;
 Radović Dane — 150;
 Radović Milan-Cokara — 208;
 Radelović Dušan — 169;
 Rajić — 236;
 Rajković Milan — 94, 312;
 Rakinić Milić — 41;
 Rakovica — 180, 255, 382;
 Rapalč DMITAR — 9, 44;
 Rapaić Peko — 9, 44;
 Rapajić Simo — 84;
 Rapajić Stevo — 91, 190, 256;
 Rapajić Vujo — 9, 44;
 Rapić Ivan — 313;
 Raspor Antun — 162, 163, 531;
 Rašov Đoko — 169;
 Ratković Milan — 84, 203;
 Ratković Bude — 9, 44;
 Rebić Branko — 203;
 Resanović Ranko — 276, 358;
 Ričice — 351;
 Roatta Mario — 433, 508, 526;
 Robotti Mario — 508;
 Roglić Grgur — 510, 512;

Roje Ante — 112, 305;
 Rokvić Mane — 299;
 Romac Paško — 298;
 Rožić Vladimir — 487;
 Rukavina (s.) — 377;
 Rukavina Ivo — Vladić Ivo — 12, 36, 107, 124, 263, 318, 322, 359;
 Rumler (dom. gen.) — 498.
 Ruškovac Milka — 51;

S

Santo Gabrijel — 440;
 Santovito Ugo — 508;
 Sarić (domobran) — 460;
 Sava — 392;
 Savatović Milan — 18;
 Savić Đuro — 84;
 Scalchi Ivan — 458, 468;
 Scaminoci B. (kvestor Splita) — 389;
 Scipione Pietro — 502, 503;
 Seidl Adolf — 464;
 Serdar Mijo — 313;
 Serdar Stojan — 9, 44;
 Severin — 372;
 Simić Miroslav — 50;
 Sirota Gajo — 269;
 Skakavac — 501;
 Skoknić Nikola — 91, 190, 256;
 Slavica Sime — 386;
 Slunj — 64, 88, 121, 134, 144, 154, 168, 175, 257, 399, 400, 447, 449, 452;
 Smiljanić Tanasije — 9, 44;
 Sokolići — 255;
 Sokolović Mile — 67;
 Spaček Božo — 36;
 Spigo Umberto — 524;
 Split — 387;
 Srbljanin Miloš — 312;
 Srdić Mihailo — 219;
 Srednjak — 480;
 Stanisavljević Dane — 39, 78;
 Stanisavljević Uroš — 39;
 Stanivuković Milan — 233;
 Steinfl Nikola — 523;
 Stilinović Marijan — 363;
 Stojaković Mirko — 94;
 Stojaković Nikola — 84;
 Stojanović Dušan — 9, 44;
 Stojanović Mladen — 273;
 Strmac — 236, 371, 459;
 Strmice — 482;
 Suk Vilim — 510;
 Sunja — 191;
 Supe Franjo — 386;
 Surla Branko — 18;
 Suzić Miloš — 177;

Sužuković Branko — 9, 44;
Sv. Jana — 204, 460, 468, 470, 472,
486, 501;

S

Sakić Mićun — 143. 330;
Santovec Izidor — 406;
Šarac Pero — 67;
Saranović Milovan — 60;
Sarić Antun — 511;
Sašić Mika — 43;
Šašić Saja — 43;
Šator (s.) — 261;
Sestanovac — 259;
Šibenik — 446. 452. 467;
Sibl Ivan — 249, 251, 252, 432;
Sijan Mića — 169;
Simić Marijan — 441;
Sirola Vitomir — 365;
Sišljavić — 501;
Skarić Đuro — 18;
Skorić Mile — 18;
Skorin Marko — 459, 533;
Skrgić Milić — 120;
Solota (dom. puk.) — 410. 499;
Spehar Stipe — 9. 45;
Spišić Bukovica — 423;
Štetić Nikola — 9, 45, 91, 190. 256;
Stikada — 39;
Strok Izidor — 132, 295, 441;
Strukelj Tomo — 108;
Sumonja Miloš — 63, 68. 92. 108. 221.
223;
Suput Ilija — 9, 44;
Svajger (domobran) — 391;
Svob Vinko — 360, 365, 372;

T

Tarbuk Desa — 68;
Tartalja Mišo — 59;
Tepavac Dane — 9, 44;
Tepavac Ilija — 9, 44;
Tepšić Dušan — 67;
Terzić Mile — 84;
Terzić Velimir — 113;
Tintor Dušan — 84;
Tintor Gojko — 312;
Tintor Milan — 94. 312;
Tišma Dane — 43;
Todorčić Dimo — 355, 356;
Todorović Simo — 129, 309;
Tomaš Vlado — 129, 355;
Toniašević Jovica — 67;
Tomašević Jovo — 120;
Topusko — 473, 500;
Topusko-kolodvor — 285, 306. 316.
513;

Trbojević Manojlo — 363;
Trninić Milan — 95;
Trogir — 527;
Truhar (ustaša) — 420;
Tumpa Janko — 320;
Turkalj Josip — 9, 44;
Turkulin Artur — 25. 26, 86, 265
287, 288, 318;
Tusun Nikola — 504;
Tušilović — 9, 43;

V

Ugarković Stipe — 360, 365, 372;
Ujević Mate — 112, 305;
Una (r.) — 446;
Urošević Ljubiša — 211;
Uzelac Mile — 53. 86, 133, 167;
Uzelac Stevo — 138;

V

Vaganac — 497;
Vaganj — 260;
Varićak Rade — 84;
Vasić Ilija — 84;
Vatavuk Ante — 485;
Vein Vlade — 84;
Veinović Pavle — 529;
Vejin Slavko — 169;
Velika (kod Sl. Požege) — 277;
Velika Kladuša — 189, 212;
Velika Pisanica — 230, 258;
Velika Poplna — 16, 40;
Veliki Bukovac — 522;
Veliki Grdevac — 231. 258;
Veljković Vladimir — 362;
Viale Carlo — 421;
Vidović Mllorad — 489;
Vidović Nikola — 25, 26, 76, 182, 317;
Vivoda August — 163;
Vladlć Petar — 309;
Vlaisavljević Mića — 91. 190, 256;
Vlaisavljević Nikola — 9, 44;
Vlatković Pajo — 91, 190, 256;
Vodanović Stipe — 390;
Vodice — 398;
Vojaček Josip-Pepe — 362. 363;
Vojnić — 500;
Vojvodić Dane — 9. 45;
Vojvodić Pejo — 9. 45;
Vranić Pavao — 428;
Vranograč — 419;
Vrbnik — 405;
Vrhovni štab NOP i DV Jugoslavije
— 7, 32, 35, 53, 77, 112, 254. 344;
Vrpolje — 379, 483;
Vučić dr (domobran) — 443;
Vučinić Mićo — 84;

Vujić Dmtar — 120;
Vujić Đuro — 94, 312;
Vujić Ignjatije — 100;
Vujnović Damnjan — 16, 70, 76. 343;
Vukelić Đuro — 162, 262;
Vukelić Savo — 163;

Z

Zadvarje — 412;
Zaklan Vajica — 9. 44;
Zanussi Giacomo — 430, 508;
Zaton — 534;
Zavlšić Marko — 18;
Zec Ranko — 31, 278, 283, 362;
Zelovo — 390;
Zjača GliSo — 182;
Zona orva operativna Hrvatske —
7. 16, 33. 37, 52, 61, 73. 82, 86, 88.
91, 92. 108. 115, 119, 126, 131, 147,
180, 186, 193, 201. 212. 226, 323. 419;

Zona druga operativna Hrvatske —
7, 95, 97, 114, 118, 204. 290;
Zona treća operativna Hrvatske —
27, 99. 155, 177, 216, 230, 294. 362.
364, 370;
Zona četvrta operativna Hrvatske —
53, 112, 209, 297;
Zona peta operativna Hrvatske —
7, 157, 359, 365;
Zorić Jovica — 84. 120;
Zrinjanin Rade — 67;

2

Zeljava — 255, 407;
Zeželj Milan — 23;
Zigić Milan — 9, 44;
Zmavec (dom. ppuk.l — 391;
Zumberak — 380, 402;

S A D R Ž A J

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GODINE

— Studeni —

I

Dokumenti jedinica Narodnooslobodilačke vojske 1 partizanskih odreda

	Strana
Izveštaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 1 studenog 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama u Prvoj, Drugoj i Petoj operativnoj zoni — — — — —	7
Zapovijest štaba Osme NO brigade Hrvatske od 1 studenog 1942 god. za napad na neprijateljsko uporište Bihać — — —	12 j -
Izveštaj štaba Devete NO brigade Hrvatske od 2 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o rezultatima napada na četničko uporište Veliku Popinu — — — — —	16
Izveštaj štaba Prvog proleterskog bataljona Hrvatske od 2 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbi kod Ostriža — — — — —	vjJL)
Izveštaj komandanta Prve operativne zone Hrvatske od 2 studenog 1942 god. operativnom štabu NOP i DV za Bosansku Krajinu o rasporedu hrvatskih jedinica za napad na Bihać	23 »
Zapovijest štaba Četvrte NOU brigade Hrvatske od 2 studenog 1942 god. za napad na Bihać — — — — —	24
Izveštaj štaba Prve slavonske NOU brigade od 2 studenog 1942 god. štabu Treće operativne zone Hrvatske o borbi sa Nijemcima kod Gradišta i o drugim akcijama — — — • —	27
Izveštaj štaba Prvog bataljona Druge dalmatinske NOU brigade od 3 studenog 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o napadu na komunikaciju Knin—Strmica — — —	32
Izveštaj štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 4 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Ličko Petrovo Selo, Zeljavu, Baljevac i druga uporišta — — — — —	33 #
Izveštaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 4 studenog 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o oslobodenju Ličkog Petrovog Sela, Zeljave, Baljevca i Izačića	35 •

	Strana,	
Naredba Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 4 studenog 1942 god. o formiranju Trinaeste NOU brigade Hrvatske	35	
Izvještaj štaba Prve operativne zone od 4 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama izvršenim u drugoj polovini listopada — — — — —	37	
Izvještaj štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 4 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Rakovicu, Jelov Klanac, Catrnju, Poljanak i Brdo Lisinu — — —	52	*
Izvještaj štaba Četvrtre operativne zone Hrvatske od 5 studenog 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama 1 borbama u Dalmaciji — — — — —	53 [^]	
Izvještaj štaba Pete NO brigade Hrvatske od 6 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Sunju — — —	61	
Zapovijest štaba Prve NOU brigade Hrvatske od 6 studenog 1942 god. za napad na neprijateljsko uporište Slunj — — —	64	•
Naredba komandanta Pete NO brigade Hrvatske od 7 studenog 1942 god. o postavljanju rukovodilaca i pohvali Prvog bataljona — — — — —	67	
Izvještaj štaba Osme NO brigade Hrvatske od 7 studenog 1942 god. Operativnom štabu NOP i DV za Bosansku Krajinu o uspješno izvršenim zadacima prilikom borbe za oslobođenje Bihaća — — — — —	69 ^a	.
Izvještaj štaba Četvrtog ličkog NOP odreda od 7 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadima na ustaše i domobrane u selima Sokolići i Lešće — — — — —	73	
Izvještaj štaba Četvrtre NOU i Osme NO brigade Hrvatske od 7 studenog 1942 god. Operativnom štabu NOP i DV za Bosansku Krajinu o oslobođenju Cazina — — — — —	76	
Izvještaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 8 studenog 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama podređenih jedinica — — — — —	77	»
Izvještaj štaba Prve NOU brigade Hrvatske od 8 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na neprijateljsko uporište Slunj — — — — —	82	'
Izvještaj Operativnog štaba Četvrtre NOU i Osme NO brigade Hrvatske od 8 studenog 1942 god. Operativnom štabu NOP i DV za Bosansku Krajinu o rasporedu jedinica i pripremanju za napad na Cetingrad — — — — —	85	
Raspis štaba Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske od 9 studenog 1942 god. štabovima svih brigada i odreda i komandama! područja o borbi protiv neprijateljskih špijuna	86	
Izvještaj štaba Druge NOU brigade Hrvatske od 9 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na neprijateljsko uporište Slunj — — — — —	88	»
Izvještaj štaba Pete NO brigade Hrvatske od 10 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o sukobu sa domobranima kod Jošavice — — — — —	81	
Izvještaj štaba NOP odreda Banije od 10 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama kod Vlaovića i Borojevića — — — — —		
Izvještaj štaba Moslavačkog NOP odreda od 10 studenog 1942 god. štabu Druge operativne zone o izvršenim akcijama od 28 listopada do 4 studenog — — — — —	95	

	Sirana
Izvještaj štaba Druge operativne zone od 10 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o talijanskoj i ustaškoj ofanzivi u kotarevima Pisarovina i Jastrebarsko — — —	97
Izvještaj štaba Prvog NOP odreda od 10 studenog 1942 god. štabu Treće operativne zone o akcijama izvršenim od 2 do 6 studenog — — — — — — — — — —	99
Pregled brojnog stanja 1 naoružanja Prvog i Drugog slavonskog NOP odreda od 10 studenog 1942 godine — — — — —	102
Naredba komandanta NOP odreda Hrvatske od 11 studenog 1942 god. o mjerama budnosti i Čuvanju vojne tajne — — —	106
Izvještaj štaba Pete NO brigade Hrvatske od 11 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o stanju obavještajne službe u brigadi — — — — — — — — — —	106
Izvještaj šefa Diverzantske sekcije Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 11 studenog 1942 god. o izvršenim diverzantskim akcijama — — — — — — — — — —	111
Izvještaj štaba Četvrte operativne zone Hrvatske od 12 studenog 1942 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o formiranju Treće dalmatinske NOU brigade i njenim budućim zadacima — — — — — — — — — —	112
Izvještaj štaba Druge operativne zone od 12 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o prestanku neprijateljske ofanzive u Pokuplju — — — — — — — — — —	114
Izvještaj štaba Sedme NO brigade Hrvatske od 12 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Sunju i o organizacionom stanju brigade — — — — — — — — — —	115
Naredba štaba Druge operativne zone od 13 studenog 1942 god. štabu Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš« o pripremi brigade za prelaz preko rijeke Kupe — — — — — — — — — —	118
Izvještaj štaba Prve NOU brigade od 13 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Lađevac — — — — —	119
Zapovijest Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 13 studenog 1942 god. za napad na Slunj — — — — — — — — — —	121
Izvještaj Operativnog štaba Pete i Sedme NO brigade od 13 studenog 1942 god. Operativnom štabu Grupe brigada o pripremi napada na Graberje — — — — — — — — — —	125
Izvještaj Prvog ličkog NOP odreda od 13 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama odreda — — — — —	126
Dopuna izvještaja štaba Prvog ličkog NOP odreda od 13 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o diverziji u Stikadi, na željezničkoj pruzi Gračac—Gospić — — — — — — — — — —	131
Naredba štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske od 13 studenog 1942 god. o formiranju Kalničkog NOP odreda i postavljenju rukovodilaca — — — — — — — — — —	132
Izvještaj štaba Prve NOU brigade od 14 studenog 1942 god. Operativnom štabu Grupe brigada o zauzeću Podmelnice	133
Zapovijest štaba Prve NOU brigade Hrvatske od 14 studenog 1942 god. za napad na Slunj — — — — — — — — — —	134
Pregled brojnog stanja 1 naoružanja Prve NOU brigade Hrvatske od 14 studenog 1942 godine — — — — — — — — — —	138"
Pregled brojnog stanja i naoružanja Druge NOU brigade od 14 studenog 1942 godine — — — — — — — — — —	142 •

	Strana
Zapovijest štaba Osme NO brigade od 14 studenog 1942 god. za napad na Slunj — — — — — — — — — —	144
Izvještaj štaba Četvrtog ličkog NOP odreda od 14 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o izvršenim akcijama —	147
Izvještaj Slavonske diverzantske grupe iz prve polovine studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o diverzijama na pruži Okučani—Novska — — — — — — — —	151
Pismo štaba Prvog kordunaškog NOP odreda od 15 studenog 1942 god. Okružnom komitetu KPH za Karlovac o borbi sa ustašama u Skradskoj Gori — — — — — — — —	152
Izvještaj štaba Druge NOU brigade od 15 studenog 1942 god. Operativnom štabu Grupe brigada o operaciji na Slunj	153
Naređenje štaba Treće operativne zone od 15 studenog 1942 god. štabu Prve slavonske NOU brigade da onemogući prodor ustaša i domobrana u sela Bijelu i Borke — — — — — —	155
Izvještaj štaba Pete operativne zone od 15 studenog 1942 god. komandantu Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o oslobođenju Modruša i drugim akcijama — — — — — — —	157
Pregled brojnog stanja i naoružanja nekih jedinica Pete operativne zone od 15 studenog 1942 godine — — — — — —	164
Izvještaj štaba Flrve NOU brigade Hrvatske od 16 studenog 1942 god. Operativnom štabu Grupe brigada o gonjenju neprijatelja razbijenog kod Slunja — — — — — — —	166
Izvještaj štaba Prve NOU brigade od 16 studenog 1942 god. Operativnom štabu Grupe brigada o zauzeću Slunja — —	167
Izvještaj štaba Osme NO brigade od 16 studenog 1942 god. o učešću brigade u oslobođenju Bihaća. Cazina, Cetingrada i Slunja — — — — — — — — — —	frfo ^
Izvještaj štaba Prvog slavonskog NOP odreda od 16 studenog 1942 god. štabu Treće operativne zone Hrvatske o akcijama odreda od 9 do 16 studenog — — — — — — — — —	177
Izvještaj štaba Četvrte NOU brigade od 17 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama kod Rakovice, Bihaća, Podcetina i Cetingrada — — — — — — — —	180
Pregled brojnog stanja i naoružanja Osme NO brigade Hrvatske od 17 studenog 1942 godine — — — — — — — — —	184
Operativni izvještaj štaba Prve operativne zone od 18 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o vojno-političkoj situaciji i o akcijama izvedenim u prvoj polovini studenog — — — — — — — — — —	18G
Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske od 18 studenog 1942 godine —	193
Izvještaj štaba Sedme NO brigade od 18 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama kod Bijelih Voda i Borojevića i o organizacionom stanju brigade	196
Zapovijest štaba Sedme NO brigade od 18 studenog 1942 god. za napad na Blinjski Kut — — — — — — — — — —	199
Izvještaj štaba NOP odreda Banije od 18 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone Hrvatske o nekim akcijama i stanju na sektoru odreda — — — — — — — — — —	201
Izvještaj štaba Druge operativne zone od 18 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju u Pokuplju za vrijeme 1 poslije talijansko-ustaške ofanzive i o napadu na neprijateljsko uporište Sveta Jana — — — — — — —	204

«

Izvještaj štaba Četvrte operativne zone od 18 studenog 1942 god. o akcijama podređenih jedinica — — — — —	209
Izvještaj štaba Prvog kordunaškog NOP odreda od 19 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone Hrvatske o napadu na Veliku Kladušu — — — — —	212
Izvještaj štaba Treće operativne zone od 19 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju informativne službe na području zone i jačini neprijateljskih garnizona	216
Izvještaj štaba Pete NO brigade od 20 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama sa Njemcima i ustašama kod Radić Brda, Kamenog Mosta i Katinovca — —	219
Pregled brojnog stanja i naoružanja Pete NO brigade od 20 studenog 1942 godine — — — — —	222
Izvještaj štaba Sedme NO brigade od 20 studenog 1942 god. Operativnom štabu Četvrte NOU, Pete i Sedme NO brigade o uspješnoj akciji u Blinjskom Kutu i o borbama kod sela Bijele Vode i Borojevića — — — — —	224
Izvještaj štaba Moslavačkog NOP odreda od 20 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone o nekim akcijama odreda i ofanzivi neprijatelja na području Moslavine — — — —	226
Pregled brojnog stanja i naoružanja Moslavačkog NOP odreda od 20 studenog 1942 godine — — — — —	228
Izvještaj štaba Treće operativne zone od 20 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama podređenih jedinica u drugoj polovini listopada i u studenom i"	230;
Izvještaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 21 studenog 1942 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o akcijama podređenih jedinica — — — — —	254
Zapovijest štaba Osme divizije Prvog hrvatskog korpusa od 21 studenog 1942 god. za napad na Cememicu i Topusko-Kolodvor — — — — —	263
Izvještaj štaba Sedme NO brigade od 21 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o napadu na Blinjski Kut — — — — —	266
Pismo štaba Kalničkog NOP odreda od 21 studenog 1942 god. komesarima bataljona o potrebi raskrinkavanja izdajničke uloge četnika Draže Mihailovića — — — — —	270
Izvještaj štaba Prvog bataljona Slavenskog NOP odreda od 21 studenog 1942 god. Štabu odreda o neprijateljskom upadu na oslobođenu teritoriju i nekim akcijama bataljona — —	275
Zapovijest štaba Prve slavenske NOU brigade od 21 studenog 1942 god. za napad na Veliku — — — — —	277
Zapovijest štaba Sedme divizije Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 22 studenog 1942 god. za napad na Dvor — — — —	283
Izvještaj štaba Osme divizije Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 22 studenog 1942 god. Štabu korpusa o izvršenim pripremama za napad na Cemernicu i Topusko-Kolodvor i o nekim greškama Komande područja Kordun — — — —	285
Pregled brojnog stanja i naoružanja Osme Divizije NOV i PO Hrvatske od 22 studenog 1942 godine — — — — —	288
Izvještaj štaba Moslavačkog NOP odreda od 22 studenog 1942 god. štabu Druge operativne zone Hrvatske o stanju u odredu i na terenu — — — — —	290

	Strana,
Uputstvo štaba Moslavačkog NOP odreda od 23 studenog 1942 god. o radu komesara bataljona I četa — — — — —	291
Pismo štaba Kalničkog NOP odreda od 23 studenog 1942 god. štabu Treće operativne zone o nekim akcijama i stanju u odredu i na terenu — — — — —	294
Pismo komandanta Osme divizije od 23 studenog 1942 god. komandantu Šeste divizije o borbi na Cemernici i Topličkim Kosama — — — — —	298
Izveštaj štaba Četvrte operativne zone od 24 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o vojno-političkoj situaciji na području Dalmacije — — — — —	297
Izveštaj štaba Prvog korpusa od 24 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o nekim nepravilnostima Komande područja za Kordun i o akcijama jedinica korpusa — — — — —	" 307
Izveštaj štaba NOP odreda Banije od 24 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOV i TO Hrvatske o nekim akcijama i organizacionom stanju odreda . — — — — —	309
Pregled brojnog stanja i naoružanja Sedme divizije Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 25 studenog 1942 godine — — —	314
Izveštaj štaba Osme divizije od 26 studenog 1942 god. štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o nanadu na Cemernicu — — —	316
Izveštaj štaba Kordunaškog NOP odreda od 26 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na željezničku prugu Generalski Stol—Zvečuj i drugim akcijama — — —	319
Izveštaj štaba Devete NO brigade od 26 studenog 1942 god. štabu Prve operativne zone Hrvatske o blokadi Grahova — — —	323
Zapovijest štaba Šeste divizije Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 26 studenog 1942 god. za napad na Dvor — — — — —	325 «
Zapovijest štaba Sedme divizije Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 26 studenog 1942 god. za napad na Dvor — — — — —	331 '
Zapovijest štaba Osme NO brigade Sedme divizije NOV i PO Hrvatske od 26 studenog 1942 god. za napad na neprijateljska uporišta u rejonu Dvor — — — — —	338 »
Izveštaj upravnika Druge ličke bolnice od 27 studenog 1942 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o smještaju i ishrani oficirske škole Glavnog State NOV i PO Hrvatske — — —	344
Izveštaj štaba Prvog korpusa od 28 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o početku napada na neprijateljska uporišta Bosanski Novi i Dvor — — — — —	347
Izveštaj štaba Trećeg ličkog NOP odreda od 28 studenog 1942 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o nekim akcijama i organizacionom stanju odreda — — — — —	349
Izveštaj štaba Prvog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda od 28 studenog 1942 god. Štabu odreda o nekim akcijama i zasjedama bataljona — — — — —	357
Pismo komandanta Pete operativne zone od 28 studenog 1942 god. komandantu NOV i PO Hrvatske o dopremanju topa u Drežnicu i potrebi pružanja pomoći u oružju i hrani Petoj operativnoj zoni — — — — —	359
Naredba štaba Treće operativne zone od 28 studenog 1942 god. o razrešenju i postavljenju rukovodilaca — — — — —	362

	Strana,
Obavještenje štaba Treće operativne zone od 29 studenog 1942 god. štabu Prvog i Drugog NOP odreda o zadacima i uloži odreda — — — — —	384
Naredba štaba Pete operativne zone od 29 studenog 1942 god. o {»štavljenju rukovodilaca štaba Četrnaeste NO brigade	365
Pregled brojnog stanja i naoružanja štaba Prvog slavonskog NOP odreda od 30 studenog 1942 godine — — — — —	366
Pismo štaba Treće operativne zone od 30 studenog 1942 god. štabu Kalničkog NOP odreda o potrebi uspostavljanja čvrste međusobne veze i nekim akcijama slavonskih jedinica —	370
Pismo političkog komesara Pete operativne zone od 30 studenog 1942 god. Okružnom komitetu KP za Hrvatsko Primorje o napadu na Severin i formiranju Četrnaeste NO brigade	372

II

Ustaško-domobranski i talijanski dokumenti

* Izvještaj komande Petog armiskog korpusa od 1 studenog 1942 god. o dejstvima podređenih i pridatih jedinica na području Like, Gorskog Kotara i istočnog dijela Istre — — — —	377
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 1 studenog 1942 god. o operaciji »Gorjanci«, borbama na području Dalmacije i o pokretima talijanskih jedinica NOV i PO Hrvatske — — — — —	378
Dnevni izvještaj zapovjedništva ustaške vojnice od 1 studenog 1942 god. o borbama na Zumberku i Kordunu — — — —	380
Zahtjev generala Primieria od 2 studenog 1942 god. za bombardovanje i mitraljiranje područja Krnjak — — — — —	383
Uputstvo Kr. prefektura Zadar od 2 studenog 1942 god. o postupku prema porodicama partizana — — — — —	384
j Izvještaj komande čete Kraljevskih karabinjera u Šibeniku od 2 studenog 1942 god. o sabotaži u električnoj centrali na r. Krki — — — — —	385
I Izvještaj Kraljevske kvesture u Splitu od 3 studenog 1942 god. o preduzimanju policijskih mjera i čišćenju na području Splita i Kaštela — — — — —	387
Izvadak iz izvještaja zapovjedništva Šeste oružničke pukovnije od 3 studenog 1942 god. o borbama na području Dalmacije	389
Izvještaj Prve pješačke divizije od 4 studenog 1942 god. o napadu na Đurmanec — — — — —	391
Izvještaj zapovjedništva ustaške nadzorne službe od 4 studenog 1942 god. o situaciji na području sjeverno od r. Save — —	392
Izvještaj zapovjedništva Druge pješačke divizije od 4 studenog 1942 god. o napadu na vlak kod s. Brđani i o situaciji kod Bihaća — — — — —	393
Izvještaj zapovjednika željezničke mreže Lika—Ogulin od 4 studenog 1942 god. o napadu partizana na neprijateljsku posadu u Modrušu — — — — —	394
Izvještaj komande Osamnaestog armijskog korpusa od 4 studenog 1942 god. o brojnom stanju i dislokaciji jedinica antikomunističke milicije — — — — —	395
Izvještaj kraljevskih karabinjera iz Zadra od 4 studenog 1942 god. o hapšenju i odvođenju u logor Molat grupe omladinaca sa područja Vodice — — — — —	398

Izveštaj zapovjednika Desete ustaške bojne od 4 studenog 1942 god. o borbama na području južno od Slunja — — — —	399	*
Obavještenje načelnika štaba Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 4 studenog 1942 god. o prebacivanju partizana sa Zumberka na područje Crne Mlake —	402	
Izveštaj stožera Prve pješačke divizije od 5 studenog 1942 god. o napadu partizana na željezničku stanicu Lepavina — —	403	
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 5 studenog 1942 god. o napadu na stražu kod Stručca — — — —	404	
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 5 studenog 1942 god. o dejstvima potčinjenih jedinica i situaciji na području južne Dalmacije — — —	40j	
Izveštaj Zapovjedništva ustaške nadzorne službe od 5 studenog 1942 god. o napadu partizana na domobrane u selu Martijanec — — — —	406	
Obavještenje Ministarstva domobranstva NDH od 5 studenog 1942 god. o rezultatima borbe kod Delnica i o situaciji u Pokuplju — — — —	407	
Izveštaj zapovjednika Četvrtog sata Prve željezničke stražarske bojne od 6 studenog 1942 god. o napadu partizana na domobranski vlak između Sunje i Blinjskog Kuta — — — —	409	
Izveštaj kraljevskih karabinjera iz Zadra od 6 studenog 1942 god. o čišćenju na području Stankovci—Biograd—Vodice — —	411	
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 6 studenog 1942 god. o borbama kod Zadarja 1 Male Ciste i o prebacivanju snaga za dejstva na Kordunu — — — —	412	
Izveštaj komesara Općine Tijesno od 7 studenog 1942 god. o pripremama za interniranje stanovništva — — — —	413	
Izveštaj Desete ustaške bojne od 8 studenog 1942 god. o rezultatima napada na Slunj i o stanju ustaško-domobranskih posada na tom području — — — —	414	*
Izveštaj oficira za vezu kod njemačke Sedam stotina četrnaeste divizije od 8 studenog 1942 god. o borbama kod Otoka, Pastuše i o povlačenju ustaško-domobranskih snaga iz Bihaća — — — —	416	
Izveštaj Kraljevskih karabinjera iz Zadra od 8 studenog 1942 god. o čišćenju na području Biograd—Stankovci—Vodice — —	417	
Izveštaj Zapovjedništvu ustaške vojnice od 5 studenog 1942 god. o evakuaciji ustaško-domobranskih posada iz Bužima, Cazina, Vranograča i još nekih mjesta pred napadima jedinica NOV — — — —	419	*
Izvadak iz izvještaja Carla Bozzi-a od početka studenog 1942 god. o čišćenju na području sjevernodalmatinskog Primorja od 1—7 studenog — — — —	421	
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 9 studenog 1942 god. o akcijama na području Korduna, Like i Dalmacije — — — —	422	
Izveštaj zapovjedništva Treće oružničke pukovnije od 9 studenog 1942 god. o napadu na posade Londžica, Međurić i Spišić Bukovica — — — —	423	
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 10 studenog 1942 god. o vojno-političkoj situaciji na području NDH —	425	

Zahtjev komande Petog armijskog korpusa od 10 studenog 1942 god. da se ustaškim jedinicama dodijeli oružje i oprema i odgovor, sa primjedbama, Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« — — — — —	429
(Izveštaj općinskog komesara za Tijesno od 10 studenog 1942 god. o odvođenju stanovništva sa područja Murtera i Betine u logor na ostrvu Molat — — — — —	431
Izveštaj ustaškog pukovnika Francetića od 10 studenog 1942 god. o rezultatima ustaško-domobranske ofanzive na području Kalnika — — — — —	432
Izveštaj komande četničkih formacija Bosne, Hercegovine, Like i Dalmacije od 12 studenog 1942 god. o situaciji na području tromeđe Like, Bosne i Dalmacije — — — — —	433
Izveštaj Ministarstva unutrašnjih poslova NDH od 12 studenog 1942 god. o pojavi i kretanju partizana na Kalniku — — — — —	439
Izveštaj Ministarstva domobranstva od 13 studenog 1942 god. o terorizmu ustaša u selima istočno od Sunje — — — — —	444
Izveštaj sekretara fašističke stranke za Šibenik od 14 studenog 1942 god. o napadu na talijansku kolonu na području Primoštena — — — — —	445
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 14 studenog 1942 god. o odvođenju stanovništva sa područja Šibenika u koncentracione logore i o operaciji između r. Kupe i Une — — — — —	446
Izveštaj zapovjedništva ustaške vojnice od 15 studenog 1942 god. o padu Slunja i prikupljanju razbijenih ustaško-domobranskih snaga — — — — —	447 »
Izvadak iz dnevnog Izveštaja Trećeg ustetBkog djelatnog stajaćeg zdruge od 15 studenog 1942 god. o prikupljanju razbijenih ustaško-domobranskih jedinica poslije pada Slunja — — — — —	449 4
Izveštaj Zapovjedništva Prve gorske divizije od 15 studenog 1942 god. o čišćenju područja Moslavina 1 borbama na području Pakraca — — — — —	451
I Izvadak Iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 15 studenog 1942 god. o borbama na poluotoku Pelješcu, na području Šibenika i o napadu na Slunj — — — — —	452
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 16 studenog 1942 god. o situaciji na području Karlovca i o padu Slunja — — — — —	453 ,
I Izveštaj sekretara fašističke stranke za Šibenik od 17 studenog 1942 god. o čišćenju na području Primoštena — — — — —	454
I Izveštaj komande 107 legije crnih košulja od 17 studenog 1942 god. o čišćenju na području Primoštena — — — — —	457
/ Izvod iz dnevnika Kraljevskih karabinjera iz Šibenika od 17 studenog 1942 god. o čišćenju na području Primoštena — — — — —	458
Izveštaj Zapovjedništva ustaško nadzorne službe od 17 studenog 1942 god. o napadu partizana na domobransku posadu u lječilištu Strmac — — — — —	459
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 17 studenog 1942 god. o preuzimanju komande nad ustaško-domobranskim jedinicama na području Karlovca, o situaciji na području RihaCD, napada na Sv. Janu.	

	Strana,
borbama u Dalmaciji i razgovorima za preduzimānje Četvrte neprijateljske ofanzive — — — — —	480
Izveštaj Zapovjedništva Druge oružničke pukovnije od 17 studenog 1942 god. o stanju oružničkih postaja n& posjednutom području — — — — —	433
Izvadak iz izvještaja komando 107 legije crnih košulja od 17 studenog 1942 god. o čišćenju na području sjeverno od Šibenika	467
Izveštaj Zapovjedništva ustaške vojnice od 17 studenog 1942 god. o napadu partizana nn neprijateljsku posadu u Sv. Jani i o reakciji ustaša — — — — —	468
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 18 studenog 1942 god. o napadu partizana na domobransku posadu u selu Mošćenica — — — — —	469
Dnevni izvještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 18 studenog 1942 god. o zauzimanju uporišta Sv. Jana od strane partizana i o akcijama u Podravini — — — — —	470
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija od 19 studenog 1942 god. o napadu na Sv. Janu	472
Dnevni izvještaj zapovjedništva Prvog domobranskog zbora od 19 studenog 1942 god. o napadu na domobransko-njemačku posadu u Bllrtjskom Kutu 1 prikupljanju jedinica NOV radi napada na Topusko — — — — —	473
Izveštaj Prve željezničke stražarske bojne od 19 studenog 1942 god. o napadu na njemačko-domobransku posadu u Bllnj-skom Kutu i na vlak na pruzi Blinjski Kut—Caprag — —	476
Izveštaj komande Kraljevskih karabinjera Dalmacije od 19 studenog 1942 god. o akcijama podređenih jedinica na anektiranom području u periodu srpanj—rujan 1942 godine — —	477
Izveštaj Velike Zupe Bribir—Sidraga od 19 studenog 1942 god. o situaciji na području Zupe — — — — —	481
Izveštaj kotarske oblasti Jastrebarsko od 20 studenog 1942 god. o nrpadu na posadu u Sv. Jani — — — — —	486
Izveštaj guvernera Dalmacije od 20 studenog 1942 god. o rušenju električnih stubova kod Omiša — — — — —	491
Izveštaj zapovjedništva Prvog domobranskog zbora od 20 studenog 1942 god. o organizacionom stanju partizanskih jedinica na području NDH — — — — —	493
Izveštaj Prve željezničke stražarske bojne od 20 studenog 1942 god. o napadu partizana na posadu u Blinjskom Kutu i o diverzijama na pruzi Sunja—Sisak — — — — —	498
Izveštaj Velike Zupe Pokuplje od 20 studenog 1942 god. o situaciji na području Zupe i odnosu s Talijanima — — — — —	500
Izveštaj logorskog liječnika od 21 studenog 1942 god. o stanju u koncentracionom logoru na otoku Molatu — — — — —	506
Izveštaj zapovjedništva Prve pješačke divizije od 22 studenog 1942 god. o napadu partizana na teretni i putnički vlak na pruzi Križevci—Bjelovar — — — — —	507
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 22 studenog 1942 god. o sastanku održanom u Štabu ove komande — — — — —	508

	Strana,
Izveštaj zapovjedništva Zagrebačke ustaške posadne bojne od 22 studenog 1942 god. o borbi kod Novog Sela — — — —	509
I Pismo popa Grgura Roglića od 23 studenog 1942 god. o teroru Talijana na području Primoštena — — — —	510
Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 23 studenog 1942 god. o razgovorima talijanskih i njemačkih vlasti u vezi s poduzimanjem zajedničkih mjera protiv NOB u Hrvatskoj — — — —	512
Izveštaj zapovjedništva Jedanaeste ustaške bojne od 23 studenog 1942 god. o borbama za Topusko-Kolodvor i Čemernicu — — — —	513
Pismo guvernera Dalmacije od 24 studenog 1942 god. o djelovanju prefekta Zadarske prefektore — — — —	515
Izveštaj sekretara fašističke stranke za Zadar od 24 studenog 1942 god. o talijanskoj »akciji čišćenja« na području Primoštena i Male Ciste — — — —	517
Izveštaj Kraljevskih karabinjera iz Zadra od 25 studenog 1942 god. o odvođenju u internaciju stanovništva iz Murtera, Betine i Hramine — — — —	521
Izveštaj državnog vode rada NDH od 25 studenog 1942 god. o napadu partizana na domobransku posadu u Velikom Bukovcu — — — —	522
Izveštaj komande Osamnaestog crmiskog korpusa od 25 studenog 1942 god. o dislokaciji potčinjenih jedinica — — — —	523
Naređenje Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 27 studenog 1942 god. o organizaciji odbrane područja Karlovca — — — —	525
I Izvadak iz izvještaja Centralnog inspektorata policije za ratnu službu od 27 studenog 1942 god. o diverziji na brodogradilištu u Trogiru i akciji na otoku Ugljan — — — —	527
Izveštaj Zapovjedništva oružničkog voda Makarske od 27 studenog 1942 god. o napuštanju pojedinih garnizona u južnoj Dalmaciji od strane talijanskih trupa i o situaciji na području Makarske — — — —	528
Obavještenje nadzornog časnika Trećeg stajaćeg zdruga od 27 studenog 1942 god. o dolasku domobrana koje su bili zarobili partizani — — — —	530
Izvadak iz izvještaja Generalnog inspektorata policije za ratnu službu od 28 studenog 1942 god. o akciji kod Boljuna i kod Primoštena — — — —	531
i Izveštaj komande Kraljevskih karabinjera iz Zadra od 28 studenog 1942 god. o čišćenju na području Primoštena — — — —	532
j Izveštaj kraljevskih karabinjera iz Zadra od 30 studenog 1942 god. o interniranju stanovnika iz sels Zatona — — — —	534
Registar — — — —	535

Tehnički urednik
Dragoslav DSinić, major

Korektori
Milenko Tomić
i
Asima Uadžialić

Rukopis predat u Štampu 10 avgusta 1954 god.
Štampanje završeno juna 1955 god
Tiraž 3.500 primjeraka

I S P R A V K A

<i>Strana</i>	<i>Red</i>	Stoji	Treba
143	8 odozdo	34	34 ⁴
180	7 odozdo	I i II bataljon	I i III bataljon
180	14 odozgo	kontrapadima	kontranapadima
233	5 odozdo	kulturdun—	kulturbun—
328	8 odozdo	nači	način.
341	23 odozgo	III. bataljonu	III. bataljonu
398 "	9 odozdo	Guvernatoratu	Guvernatorat
		Dalmacije	Dalmacije ⁴
528	8 odozgo	okružničkog	oružničkog

Zbornik tom V, knj. 9